OSKARAS IR LIUSINDA

PETER CAREY

PETER CAREY

OSKARAS IR LIUSINDA

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Rasa Akstinienė

VILNIUS

UDK ~~820(94)-3~~
Ca211

Peter CAREY
OSKAR AND LUCINDA
Faber and faber, 1989
London·Boston

Viršelyje panaudotas
Rimanto Dichavičiaus
darbas
„Amžinas motyvas“

ISBN 9986-16-276-9

Skiriu mylimajai Elison Samers

Padėka

Esu labai skolingas misteriui *Lloydui Grono,* kuris daug laiko skyrė mūsų pokalbiams apie stiklą ir kuris susprogdino princo Ruperto lašą, kad pamatyčiau, kaip tai atrodo; daktarui *Clive'ui Allcockui* iš Kemberlendo ligoninės, kuris ne tik papasakojo apie lošimus, bet ir nusivedė mane į žirgų lenktynes; *Keithui Hallui,* kuris vadovavo mano tyrimams apie baltųjų įsiveržimą į Australiją; pastoriui *Peteriui Thompsonui; Richardui Leplastrierui* (be jo pagalbos bažnyčia niekada nebūtų pradėta statyti); *Alison Summers* už protingas mintis, kantrybę, gerus patarimus; ir pagaliau, žinoma, *Edmundui Gosse'ui.* Iš jo gyvenimo pasiskolinau Plimuto broliją, Kalėdų pudingą ir tėvą, kuris buvo toks išdidus, kad niekada neskaitė Šekspyro.

Citatos 45 skyriuje paimtos iš *Philipo Henry'o Gosse'o* knygos „Gamtininko išvykos Devonšyro pakrantėje“, *John Van Voorst, London, 1853.*

1

Bažnyčia

Jei atvykdavo vyskupas, mano motina pakviesdavo jį arbatos. Pasodindavo jį ne ten, kur jūs manote – ne didelio ovalaus stalo gale, bet ilgosios dalies viduryje, ten, kur atsukęs nugarą į Belingerio upę galėdavo žvelgti į sieną, ant kurios kabėjo pašventintas stiklinis mano prosenelio, pastoriaus Oskaro Hopkinso (1841–1866) dagerotipas.

Čia dažniausiai lankydavosi Graftono vyskupai. Kartą užsuko pro šalį keliaujantis Volongongo vyskupas. Dar lankėsi kanauninkas ir visokie vizituojantys ar vargšams padedantys pastoriai. Kartais jie būdavo trumparegiai ar nedėmesingi, todėl dagerotipą tekdavo paduoti per stalą. Mano mama, keldama arbatos puoduką, sulenkdavo mažąjį pirštelį. Ji nesakydavo vyskupams, kad mano prosenelio balta kieta apykaklė buvo maišto ženklas. Jie žiūrėdavo į Viktorijos laikų dvasininką. Matydavo tiesią nugarą, kietai suspaustas lūpas, blyškią nosį, ilgą ištemptą kaklą. Galiu lažintis, niekad neatspėtumėt, kodėl Oskaras Hopkinsas taip atrodė. Jis stengėsi sulaikyti kvapą, mėgino dvi minutes pabūti ramiai, nes paprastai – koks nepasėda! – jis nė dešimtosios sekundės dalies negalėjo ištverti nepasikasęs kulkšnies ar nesukryžiavęs kojų.

Man tai buvo aišku, bet nieko nesakiau. Sėdėjau įsitempęs, rankas įspraudęs tarp šlaunų. Po akimirkos vyskupas, nekreipdamas dėmesio į mūsų dideles nosis ir daugelį kitų jo pareiškimui prieštaraujančių bruožų, pasakys, kad mes panašūs į tą pirmąjį dvasininką. Mes išsirikiavome į eilę: motina, brolis, aš ir sesuo. Mes buvome raudonplaukiai, o ilguose plonuose kakluose tarsi guminės buvo išsišovusios sausgyslės.

Mano motinai patiko įsivaizduoti, kad ji panaši į fotografiją. Aš norėjau būti panašus į tėvą. Jis buvo visai nepanašus į mus. Buvo žemaūgis, plačiaveidis, su gaidžio krūtine*. Jo paakiai buvo raukšlėti, o dantys sugedę. Jis juokėsi ir bezdėjo. Jis mitriai užsukdavo kamuoliuką žaisdamas kriketą. Galėdavo viena ranka susisukti cigaretę. Jis buvo nepanašus į mus, ir kai mama pasakodavo vizituojančiam vyskupui, kaip Oskaras perkėlė mažąją bažnytėlę iš Sent Džono į Belingeną, tėvas knibinėdavo degtuką plačiu nagu ir žvelgdavo pro langus, kur už Belingerio upės kyšojo 1930 metais ryškiai raudonai nudažytas Princo Ruperto stiklo fabriko stogas – didysis jo santuokos paminklas.

Mano motina taip pasakodavo apie bažnyčią, kad visada sumišdavau. Ji kalbėdavo pernelyg jausmingai. Kažkaip dirbtinai. Tikriausiai visi tai suvokėme, bet niekada apie tai nekalbėjome. Nebūčiau galėjęs to pasakyti. Ji taip elgėsi ir bažnyčioje: jos atsakymas į Švenčiausiąjį (šventas, šventas, šventas Ostijos Dieve) būdavo garsus ir neskoningai nuolankus. Tėvas pasijuokdavo iš daugelio dalykų, bet iš šio – niekada.

Tėvas pavydėjo tai bažnyčiai, nors dabar jums būtų sunku įsivaizduoti kodėl. Bažnyčia stovėjo dažnai užliejamame žemės sklype šalia Saldžiojo Vandens upelio Glenifere – mažutis pastatas gofruotos geležies stogu. Jo sienos buvo apkaltos viena ant kitos užleistomis lentomis – taip turėjo apsaugoti nuo lietaus. Penkiasdešimt metų bažnyčia buvo dažoma įvairiais rudos spalvos atspalviais, ir pagaliau 1970 metais buvo nudažyta ryškia gelsvai žalsva spalva. Dabar ji papilkėjusi stovi derlingame slėnyje apaugusi kerpėmis. Ilga kazuarinų** eilė jos apačioje žymi upės kryptį. Už tos upės, slėnio gale, stūkso trijų tūkstančių pėdų aukščio kalnai – tokie statūs, kad ten nėra takų, nors ir pasakojama, jog juose yra sena alavo kasykla, kurioje per Antrąjį pasaulinį karą

* Iš šonų suspausta ir į priekį atsikišusi krūtinė. *(Visos pastabos, išskyrus autoriaus, yra vertėjos.)*

** Medis, paplitęs Australijoje ir Pietryčių Azijoje.

buvo ketinama nuo japonų paslėpti moteris ir vaikus. Tuo metu manęs čia nebuvo, tačiau man tai neatrodo panašu į tiesą. Jau seniai išmokau nepasitikėti vietos istorija. Pavyzdžiui, tau per visuotinę istoriją pasakys, jog Tamsmiškis vadinamas Tamsmiškiu dėl lapų tamsumo, tačiau dar visai neseniai žmonės vadindavo jį Juodžių buveine ir dar visai neseniai Horiso Klarko senelis buvo nuėjęs ten su draugais – visos senos šeimos turėtų tai prisiminti, kai ginčijasi dėl to, kas valdo šią grafystę, – ir nustūmė į prarają visą aborigenų gentį – vyrus, moteris ir vaikus.

Tie patys žmonės dabar nori Šv. Jono bažnyčią perkelti sunkvežimiu. Jie nori ją perkelti į Belingeną ir naudoti kaip sekmadienio mokyklą.

Na, mano tėvas tam pritartų. Kaip jau sakiau, jis jai pavydėjo. Jam nepatiko, kad motina mėgina ją savintis. Gal jei bažnyčia stovėtų pačiame Belingene, viskas būtų kitaip. Bet Gleniferas yra už dešimties mylių. Motina nenorėjo nė girdėti apie ėjimą į mišias Belingene. Tėvai turėdavo skubėti į Gleniferą. Per karą jie naudojo savo benzino davinį tik važiuoti į bažnyčią. Mes visi buvome ten pakrikštyti ir konfirmuoti. Aš ten susituokiau. Kai tėvas mirė, jį dešimt mylių vežė į Gleniferą laidotuvių apeigoms, o paskui dešimt mylių atgal į miestą, kur buvo palaidotas.

Tėvas nepasigerdavo, bet kartą, išgėręs du stiklus alaus, jis man pasakė, kad mano motina vaikšto aplink Šv. Jono bažnyčią tarsi šuo, myžantis ant tvoros ir taip žymintis teritoriją.

2

Advento vainikas

Tėvas neturėjo deglo, nes praėjusią naktį aš jį išmečiau į išvietę. Mačiau, kaip jis skendo, kaip spingsojo žavingoje drumzlioje šlapimo ir fekalijų jūroje. Tėvas nenuėjo ir jo neištraukė, kaip darydavo anksčiau.

Taigi artėjant audringai nakčiai užgeso šviesa, o jis neturėjo deglo, su kuriuo galėtų pašviesti į saugiklių dėžę. Aplink blykčiojo žaibai. Telefonas gailiai skimbčiojo atsakydamas į trikdžius linijoje. Manėme, kad mūsų saugikliai perdegė dėl per didelės įtampos energijos tiekimo sistemoje. Tėvas į verandą atsinešė žvakę. Žvakė užgeso. Grįždamas į namą, jis neatsinešė saugiklių.

Mes tylėdami sėdėjome prie virtuvės stalo.

Tėvas paklausė:

– Kur yra saugiklių viela?

Man buvo dešimt metų. Sėdėjau šalia motinos. Seseriai buvo šešiolika; ji sėdėjo šalia manęs. Broliui buvo keturiolika; jis sėdėjo šalia sesers.

– Aš ją panaudojau, – atsakė motina.

Žmonės sakė, kad ji aukšta moteris. Ji tokia nebuvo. Ji buvo 167 su puse centimetrų ūgio, tačiau turėjo geležinę valią, buvo įtari iš prigimties ir valdinga stiklo fabriko įmonininkė. Gal dėl to ji ir atrodė aukšta.

Aš užuodžiau rūkstančią žvakę. Tėvas laikė tą žvakę, bet žinojau, kad jis neužuodžia dūmų. Jis išvis neturėjo uoslės.

– *Kaip* tu ją panaudojai? – neįžiūrėjau tėvo. Laukiau kito žaibo blyksnio. – Kaip? – jo balsas buvo šiurkštus, kažkaip susijęs su tuo, kad jis neturėjo uoslės. Kas rytą jis sūriu vandeniu ska-

laudavo šnerves. Dažnai jis klausdavo: „Ar ji kvepia?“ „Ji“ buvo jo nosis.

– Panaudojau ją, – atsakė motina, – pindama Advento vainiką. Ji nė neketino atsiprašyti. Žaibas nušvietė virtuvę. Ji stovėjo pakėlusi galvą, sustingusi tokia niekinama poza, kuri mūsų šeimai primindavo kupranugario pozą.

Buvau labai įsitempęs. Juk tai aš padėjau motinai nupinti Advento vainiką. Neturėjome nei bugienio, nei gebenių, bet radau švytinčių žalių lauro lapų. Žinojau, kad ji panaudojo ne tik saugiklių vielą, bet ir paėmė vielą iš mano brolio narvelių triušiams. Dabar triušiai tupėjo batų dėžėse skalbinių spintoje. Ji nepagalvojo, kad jie šlapinsis. Tai neatėjo jai į galvą.

Tėvas uždegė žvakę. Jis nepriėjo prie stalo. Negrįžo prie durų. Stovėjo kambario viduryje.

– Kur jis? – paklausė.

– Bažnyčioje, – atsakė motina. – Deividai, prašau sėsti.

– Kokioje bažnyčioje?

– Argi tai svarbu?

– Man svarbu.

Negaliu paaiškinti, kaip buvo baugu. Tėvas taip nekalbėdavo. Jis mėgo ramų gyvenimą. Net mirti jis stengėsi taip, kad nenuliūdintų mamos.

– Švento Jono, – pasakė ji.

Žinoma, kad Švento Jono. Kur dar jis galėjo būti? Bet dėl nežinomų priežasčių šis atsakas jį įsiutino. Tėvas pliaukštelėjo sau per kaktą ir padėjo žvakę ant Kelvino termometro, kur ji tučtuojau vėl užgeso.

– O Kristau, – ištarė jis. – Jėzau, Juozapai ir sušikta Marija.

Žaibo šviesoje pamačiau, kaip sesuo prasižiojo.

Motina atsistojo. Ji niekada nedarydavo švelnių ar lėtų judesių. Ji atsistojo taip staigiai, kad jos kėdė nuvirto ir trenkėsi į grindis. Telefonas du kartus skimbtelėjo ir nutilo.

– Klaupkitės, – liepė motina. Ji norėjo, kad Dievas atleistų tėvui jo šventvagystę. Mes supratome jos norą, bet buvome sutrikę.

Tik „skyrybos“ būtų mane labiau išgąsdinusios, tik „seksas“ labiau trikdytų.

– Klaupkitės! – suklykė ji.

Vėliau supratome, kad ji ieškojo priekabių. Tačiau tada buvome vaikai ir jautėmės pernelyg sutrikę. Labiausiai norėjome, kad ji mus mylėtų. Taigi priėjome ir atsiklaupėme šalia jos, net mano brolis, nors jis norėjo ilgai neiti miegoti ir pasikalbėti su tėvu apie kriketą.

Tada tėvas irgi atsiklaupė.

Mes klūpėjome ant kietų linoleumu užklotų grindų. Brolis tylutėliai žliumbė.

Tada užsidegė šviesos.

Aš pakėliau galvą ir pamačiau triumfuojančias motinos akis. Ji ir mirs tikėdama, kad Dievas sutaisė saugiklius.

3

Kalėdų pudingas

Jei ne Kalėdų pudingas, Glenifere nestovėtų bažnyčia. Belingerio pakrantėje nekabėtų Oskaro Hopkinso dagerotipas. Aš nebūčiau gimęs. Nebūtų ką pasakoti.

Tai nebuvo paprastas Kalėdų pudingas. Jis buvo mažutis, ne didesnis už lauko teniso kamuoliuką, pagamintas iš dviejų arbatinių šaukštelių cukruotų vyšnių, trijų desertinių šaukštelių razinų, vieno apelsino žievelės ir jo sulčių, pusės puodelio miltų, pusės puodelio taukų, šlakelio brendžio. Jis buvo nepaprastas ne tik dėl dydžio, bet ir dėl to, kad buvo iškeptas mano proprosenelio Teofilio Hopkinso namelyje Henakombėje, Devone, Anglijoje.

Teofilis Hopkinsas buvo vidutiniškai žymus vyras. Apie jį galite paskaityti 1860 metų enciklopedijoje *Britannica.* Ten yra trys skiltys apie koralus ir koraliukus, apie aktinijas ir jūrų žvaigždes. Tai nėra naudinga. Tai nieko nesako apie jo charakterį. Galite tris kartus perskaityti tą straipsnį ir nesuprasti, kad apie Kalėdų pudingą jis turėjo savitą nuomonę.

Jis buvo tamsiaplaukis, liesas keturiasdešimtmetis našlys, tvirto kūno sudėjimo, vešlios barzdos, tvirtų raumenų, tačiau drauge švelnus. Galėjai justi jo virpantį švelnumą. Jis buvo sensualistas, aistringai tikėjęs, kad po mirties pateksiąs į dangų, kuris pranoksta bet kokį įsivaizduojamą žemišką džiaugsmą, dangų, kuris plyti tarsi sidabro juosta, nusidriekianti per begalines amžinybės erdves. Jo veide nepamatydavai jokio pasaulietiško jausmo, kaip ir veide karališkojo gvardiečio – aludės girtuoklio ir juokingo žmogeliūkščio, kuris turi stovėti nieko nesakančia išraiška, nors jam per blakstienas ropinėja musės. Jis priklausė

Plimuto brolijai* ir manė – čia nėra nieko keista – kad krikščionių Bažnyčios šventės yra visai nekrikščioniškos. Jo problema buvo jo temperamentas, nors šis žodis klaidina. Jo problema buvo jo aistra. Jo kūnas buvo per menkas indas jai laikyti, ir kai kasmet ateidavo Kalėdos, jam sunkiai sekdavosi tvardytis. Dažniausiai savo aistrą jis išliedavo dalykiškai – buvo pamokslininkas ir labai talentingai priversdavo klausytojus įsijausti į savo pamokslus. Jis nevadindavo šventės Kalėdomis. Vadindavo ją Kalėdų savaite. Jis taip įtikino savo parapijiečius – fermų darbininkus, stogdengius, triušių augintojus, angliadegius, žvejus – visus tuos sąžiningus baltai besirengiančius žmogelius, kurie, jei išvis mokėjo skaityti, tai skaitydavo lėtai, pirštu baksnodami kiekvieną žodį, – taip juos įtikino, kad Kalėdos yra ne tik pagoniškos, bet dar ir katalikiškos, kad jie per Kalėdas eidavo į savo laukus ir pievas kaip ir kiekvieną kitą dieną. Jų kaimynai baptistai iš jų juokėsi. Jų kaimynai baptistai degs pragare.

Oskarui buvo penkiolika. Tokio amžiaus berniūkščiai prisigalvoja paslapčių ir yra paniurę. Tačiau jis neabejojo tėvo pažiūromis. Žinojo, kad jo paties siela yra saugi. Prie židinio garsiai skaitydamas Bibliją, jis suvokė ją lygiai taip pat, kaip ir vyras, kuris žarstė ugnį židinyje ir be paliovos stengėsi įdėti kiek reikia anglių. Jie abu skaitė Bibliją taip, lyg ši būtų doro gamtininko ataskaita. Jei Biblija sakė, kad žvėris turėjo keturis snukius, ar vyras turėjo liūto dantis, jie tuo tikėjo.

Per tas ypatingas 1856 metų Kalėdas jie pasisamdė antrą tarnaitę, nors vieną jau turėjo. Pirmoji tarnaitė buvo stambi triukšminga misis Viljams, kuri, kai susijaudindavo, savo pilkų šiurkščių plaukų kupetą imdavo šukuoti vėžlio kiauto šukomis. Ji penkiolika metų gyveno su šeima – dešimt metų Londone ir penkerius Devone. Henakombėje ji dar dažniau šukuodavosi. Ji niovėsi su mėsininku ir su žuvies pardavėju. Prisiekinėjo, kad sūrus

* Griežta kalvinistų religinė sekta, sukurta Plimute, Devone, 1830 m., neturinti oficialaus tikėjimo ir oficialių dvasininkų. Jos mokymas pabrėžia laukiamą aukso amžių.

oras neleidžia jai išsigydyti kataro, tačiau – kaip ji sakė – „dabar jau per vėlu ką nors keisti“. Ji pasiliko, ir nors nebuvo „išganyta“, o kartais jie rasdavo jos plaukų savo plaktoje kiaušinienėje, ji buvo jų gyvenimo dalis.

Tačiau antroji tarnaitė ne tik nebuvo „išganyta“. Jos net negalėjai pavadinti „ieškančia“. Ji buvo anglikonė, geraširdė namų šeimininkė, ją paliko grioviakasys vyras, o du skurstantys parapijiečiai atsižadėjo paramos ir abu tvirtino, kad ji yra už juos atsakinga. Ir ji – strazdanė Fenė Drabl – sumanė pagaminti tą Kalėdų pudingą. Jos plaštakos buvo baltos ir kaulėtos, krumpliai rausvi, ji gyveno velėna dengtoje trobelėje lūšnyne šalia geležinkelio, kurį padėjo nutiesti triukšmadariai juodadarbiai, ji vos sudūrė galą su galu. Jos vaikelis mirė. Ji teturėjo vienintelę ploną medvilninę suknelę. Pirmąjį rytą jai iškrito dantis. Bet ji pasipiktino sužinojusi, kad Oskaras nėra ragavęs Kalėdų pudingo. Misis Viljams mėgavosi saldžia arbatėle ir, nors turėjo susivokti, neatkreipė dėmesio į dorovingai pasipiktinusią Fenę Drabl. Jaunėlis turi paragauti Kalėdų pudingo, ir jei šeimininkas to nesužinos, tai ir nesupyks.

Fenė Drabl nežinojo, kad šis pudingas buvo „stabų kūnas“.

Namukas buvo mažytis, tačiau pastatytas iš drūtų Devono klintinių plytų. Net sėdint prie židinio, į šnerves smelkdavosi šaltas kalkakmenio kvapas. Jei būdavai virtuvėje, negalėdavai girdėti, apie ką kalbama mažyčiame greta esančiame valgomajame. Namas buvo ankštas, su žemais tarpduriais, su nepatogiais slenksčiais ir laipteliais tarp kambarių, už jų visi nuolat kliūdavo. Bet šis namas tiko paslaptims saugoti. Teofilis neidavo į virtuvę (gal dėl to, kad misis Viljams miegodavo virtuvėje ant suoliuko greta krosnies), tad moterys galėdavo melstis savo stabams nebijodamos būti sugautos.

Bet virtuvė patiko Oskarui. Jam patiko sausa miltuota šiluma. Jis nešiojo vandenį, valydavo pelenus nuo židinio grotelių ir sėdėdavo prie stalo, kai misis Viljams šveisdavo grįstas grindis. Berniukas tučtuojau suvokė, kas vyksta. Matė vyšnias ir razinas. Paprastai jie nevalgydavo razinų. Jis nebuvo matęs vyšnių. Per Kalėdas jie turėdavo valgyti tą patį ką ir bet kurią kitą dieną.

Teofilis buvo pasikvietęs misis Viljams į savo darbo kambarį. Šiame kambaryje mokėsi ir Oskaras, todėl jis pats girdėjo nurodymus. Jo tėvas mėgo tikslumą. Toks buvo jo būdas. Jis kreipdavo dėmesį į menkiausias bet kurio dalyko smulkmenas. Kai piešdavo aktiniją, galėjai būti tikras, jog nepamirš kristalo ant jutimo plaukelio. Jis sakė, kad bulvės turi būti „tinkamo vidutinio dydžio". Kopūstas turįs būti pusės galvos dydžio ir taip toliau.

Tačiau virtuvėje išdavikės moterys lydė taukus, svėrė razinas, lupo vienintelį brangų apelsiną. Oskaras sėdėjo prie dumplių ir pūtė jas, kol virtuvas uždainavo taip garsiai, kad vos galėjai girdėti Fenės Drabl niūniuojamas giesmes. Misis Viljams lakstė laiptais tarsi dervišas, kuriam svarbiausia kelti sąmyšį ir atitraukti dėmesį. Ji švaistėsi su skuduru ir sukėlė dulkių uždangą. Šukavosi plaukus, stovėdama ant paradinių durų slenksčio ir žiūrėdama į šaltą pilką jūrą pro šlapias pilkas rūdžių spalvos šakio* šakas. Nuėjo už namo pro šulinį ir numetė plaukus į komposto krūvą. Oskaras žinojo, kad misis Viljams plaukai nepūva. Jis pabaksnojo aplinkui su ilga lazdele ir rado juos. Iš pradžių jie yra slidūs, bet nuplauti po čiaupu, kai nusiplaus visas slidumas, jie bus kaip nauji. Buvo visai taip, kaip sakė misis Viljams. Jis nustebo, kad ji buvo teisi. Jo tėvas nevertino misis Viljams įsitikinimų. Ji nebuvo moksliška. Ji pasakojo, kad yra vyrų, kurie atkasa kapus ir, pavogę mirusiųjų plaukus, parduoda juos plaukų pirkliams. Šie juos išplauna, surūšiuoja ir parduoda perukams, garbanoms ir kasoms daryti. Šie plaukai vis dar yra su svogūnėliais. Jie vadinami „šventoriaus plaukais". Misis Viljams be paliovos nerimavo dėl savo plaukų. Ji tvirtino, kad gal ne Henakombėje, bet Teinmaute ir Niuton Ebote yra vyrukų su aštriais skustuvais, kurie pavagia gyvai moteriai plaukus tiesiai nuo galvos. Ji šukuodavosi laiptinėje ir darbo kambaryje viršuje. Visada surinkdavo plaukus nuo šepečio, susukdavo juos į gumulą, surišdavo mazgu ir įsikišdavo į prijuostės kišenėlę. Tą dieną, kai buvo gaminamas Kalėdų pudingas, ji darė tai kur kas dažniau. Teofilis kaip gamtininkas tikriausiai tai pastebėjo.

* Didelis miškų augalas, panašus į papartį.

Oskarui niekas nepasakojo apie Kalėdų pudingą, bet jis ir pats žinojo. Jis neleido sau suvokti, kad žino. Tačiau tas žinojimas įstrigo jo sąmonėje. Tai buvo šviesos spindulys kambaryje su užtrauktomis užuolaidomis. Dulkės šoko sūkuringame ore. Nė vienas nebuvo ramus. Kai Kalėdų dieną valgė priešpiečius, Oskarui net kojas skaudėjo nuo susijaudinimo. Jis sukryžiavo kulkšnis ir tvirtai suspaudė šakutę ir peilį. Atsuko ausį į atviras virtuvės duris, bet nieko negirdėjo, išskyrus valgančio tėvo alsavimą.

Oskaras turėjo medinį padėkliuką, suskirstytą į mažus skyrelius. Jame reikėjo laikyti vabalus arba kiaukutus. Oskaras laikė sagas. Tos sagos buvo motinos, nors niekas jam to nebuvo sakęs. Tos sagos nebuvo tėvo. Vienos buvo mažos ir apskritutės tarsi boružėlės su žalvarinėmis kilputėmis vietoj kojų. Kitos stiklinės. Buvo metalinių sagų su keturiomis skylutėmis ir perlamutrinių su dviem. Jis muštravo tas sagas, kaip kiti berniukai muštruoja žaislinius kareivėlius. Išrikiuodavo jas. Įsakinėdavo joms. Skaičiuodavo. Sagų buvo šimtas ir šešios. Kartais perrikiuojant sagas jam įskausdavo galvą.

Per Kalėdas tėvas pasakė:

– Matau, iš naujo suklasifikavai savo sagas.

Sagos gulėjo ant palangės. Ten jas padėjo misis Viljams, nes ketino dengti stalą.

Oskaras atsakė:

– Taip, tėve.

– Taksonominis principas – spalva. Spektras eina iš kairės į dešinę, antrasis tvarkos principas – dydis.

– Taip, tėve.

– Labai gerai, – pagyrė Teofilis.

Oskaras švariai išgramdė troškintos mėsos lėkštę. Baigė gerti vandenį iš stiklinės. Kartu su tėvu nulenkė galvą ir padėkojo Dievui už suteiktą maistą. O kai misis Viljams atėjo prie durų ir paklausė, ar jis nemalonėtų padėti jai įpilti sėlenų į kiaulių jovalą, atsistojo ir skubiai nuėjo, ramus, šviesiaodis, išblyškęs auksaplaukis berniukas. Jis galvojo ne apie tai, ką darė, o apie savo sagas.

Dvi moterys stovėjo viena šalia kitos tarsi du ąsočiai ant lentynos.

Viena buvo stambi ir miltuota, kita smulki ir strazdanota, tačiau jų šypsenos buvo it du veidrodiniai viena kitos atspindžiai. Jos laikė rankas ištiesusios priešais save, paskui drauge suplojo delnais.

„Tai" buvo padėta ant lėkštės. Jos supjaustė jį į keturias dalis ir apliejo saldžiu kremu. Misis Viljams giliau įgrūdo plaukų šepetį į prijuostėlės kišenę ir pastūmė pudingą jam. Ji taip greitai perkėlė dubenį, kad šaukštas nubarškėjo ant grįstų grindų.

Misis Viljams sustingo, bet Fenė Drabl sušnypštė:

– Palik jį.

Ji paspyrė nukritusį šaukštą ir padavė Oskarui švarų. Ją staiga ėmė jaudinti artėjantis nuotykis.

Oskaras paėmė šaukštą ir ėmė valgyti stovėdamas.

Berniukas niekada nemanė, kad valgis gali būti toks skanus. Jis sustingo: laikė kąsnį burnoje ir juo mėgavosi.

Pakėlė galvą ir pamatė, kaip plečiasi dvi lyg veidrodyje viena kitą atspindinčios šypsenos. Fenė Drabl smarkiai palenkė smakrą. Oskaras irgi šypsojosi, beveik mieguistai, ir kai vėl kėlė šaukštą prie burnos, ketindamas įsidėti skanumyną, kai beveik buvo įkišęs šaukštą į burną, sugirgždėjo durys. Per grįstas grindis ėjo Teofilis.

Berniukas jo nematė. Bet pajuto. Pajuto smūgį į galvą. Palinko į priekį. Šaukštas barkštelėjo jam į dantis ir nukrito ant žemės. Didžiulė kieta ranka stvėrė jam už viršugalvio, o kita suėmė už burnos. Oskaras mėgino nuryti. Jam smogė dar kartą. Jis išspjovė viską, ką galėjo.

Teofilis elgėsi taip, tarsi jo sūnus būtų gavęs nuodų. Nusitempė jį į indų plovyklą ir privertė gerti sūrų vandenį. Jis taip prispaudė stiklinę jam prie burnos, kad ėmė skaudėti. Oskaras spurdėjo ir gynėsi. Tėvo akys buvo kaip laukinio. Jos nematė berniuko. Oskaras gėrė. Dar gėrė. Gėrė tol, kol viską išvėmė į kiaulių jovalą. Kai tai įvyko, Teofilis įmetė pudingo likučius į ugnį.

Anksčiau Oskaro niekada nemušė. Berniukas negalėjo to pakęsti.

Tėvas ėmė kalbėti. Oskaras juo netikėjo.

Tėvas sakė, kad pudingas yra Šėtono vaisius.

Bet Oskaras ragavo pudingo. Jis buvo visai nepanašus į Šėtono vaisių.

4

Po pudingo

Jo sūnus buvo ilgakaklis ir gležnas. Nerimtas, nerūpestingas, lengvas kaip plunksna. Silpnas ir išblyškęs. Berniukas buvo trikampio veido, turėjo ploną nosį, lenktas lūpas, dailų atsikišusį smakrą. Jo akys buvo tyros ir beginklės, panašios į ką tik nuluptą vaisių. Šis veidas visiškai pasitikėjo tavimi, žiūrint į jį, tapdavo lengva širdyje, tą pat akimirką pajusdavai privaląs jį apginti. Veidas buvo toks atviras, kad galėjai dėkoti Dievui, jog tada, kai nerimauji dėl jo saugumo pasaulyje, jis visai nėra klastingas. Net tie raudoni plaukai, tas garbanotas lizdas, stirksantis ant galvos, toks panašus į vėjo taršomą medį itališkuose paveiksluose, tie plaukai visai jo nesaugojo.

Jam nereikėjo suduoti berniukui.

Jis tai žinojo netgi tai darydamas, netgi lėkdamas it vėjas per kopūstais prasmirdusią virtuvę, kurioje stovėjo sustingę ir tylūs manekenai. Matė, kaip misis Viljams ima plaukų šepetį. Matė, kaip Fenė Drabl kelia ranką prisidengti pražiotą burną. Išgirdęs, kaip bjauraus saldėsio likučiai šnypščia ugnyje, jis suvokė, kad neturėjo suduoti sūnui.

Teofilis matė dvi mėlynas dėmes, kurias paliko sūnui ant kaklo. Jis pats kaip replėmis nykščiu ir smiliumi suspaudė kaklą. Jis atgailavo dėl šių mėlynių, bet ką dar jis galėjo padaryti? Berniukas turi tokią odą kaip ir jo motina. Pimliko ligoninėje daktaras Hansenas ant tos odos lašino azoto rūgštį su 15 mililitrų pipete. Ar berniukas priimamajame girdėjo, kaip klykė jo mama? Ji sirgo vėžiu, ir Hansenas šalino auglį, lašindamas azoto rūgštį ant švelnios jos odos. Pagaliau jie pašalino gumbą, patamsėjusį ir sukietėjusį nuo viso to skausmo. Ji vis viena mirė.

Jis niekada nebuvo sudavęs sūnui. Jie paremdavo vienas kitą tylėdami, nenorėdami balsu aptarinėti savo skausmo. Jie vieni gyveno kaime, bet nepritapo. Jie įsmigo į raudoną Henakombės dirvą tarsi dvi Londono plytos. Kai tėvas giliai susimąstydavo, paauglys nelanksčiais sąnariais pritūpdavo ir tapšnodavo jam per kelį ir šiurkščią ranką. Jie sujungti kraujo ryšiais, esminėmis sektantiško tikėjimo dogmomis, šia mirusia moterimi, apie kurią negali pasikalbėti.

Jis įmetė jos drabužius į jūrą. Buvo lyg apgirtęs nuo skausmo ir sielvarto. Paliko berniuką lovoje ir pusiau bėgte nubėgo žemyn per tamsiai žalią daubą, nešdamas jos levanda prakvipusius drabužius, nė nenuėmęs nuo medinių pakabų. Jūra priėmė juos kaip piktžoles ir išmetė atgal į krantą. Jis ištraukė juos, ėmė ieškoti srovės. Jūra jų atsisakė.

Atsitokėjo tik pamatęs mažąjį Oskarą, tarsi šmėkla stovintį su flaneline pižama.

Jie niekada apie tai nekalbėjo, tačiau tyloje žvilgsniai susitikdavo ir jie suprasdavo vienas kitą. Akimis jie kalbėjosi apie tokius dalykus, kurių nieku gyvu nebūtų ištarę balsu.

Misis Viljams ėmė šukuotis plaukus. Ji stovėjo plati ir aukšta, po balta iškrakmolyta prijuoste ryškėjančiu pilvu ir šukavo tuos susivėlusius žilus plaukus, kurie niekada patys nesuguldavo. Ji truputį pasilenkė norėdama matyti jūrą pro langą. Šiur šiur šiur. Ji šukavosi tarsi būtų viena savo kambaryje. Šukavosi taip susikaupusi, jog susikūrė sau kambarį, mažutį stiklinį narvelį virtuvės tarpdury. Jis turėjo duris ir spyną ir negalėjai į jį patekti.

– Ką gi, – pasakė Teofilis. Jis valė pelenus nuo židinio grotelių. Niekas nedrįso jam pasakyti, kad brūžina pernelyg stipriai ar grūda anglis po grotelėmis. Ant jo galvos nukrito keli ilgi misis Viljams plaukai. Jis to nepajuto. Fenė Drabl matė, bet nedrįso nuimti.

– Ką gi, – pakartojo jis, vis dar brūžindamas groteles, – ponaiti Hopkinsai, prašyčiau imti ir išplauti privemtą kibirą.

– Leiskite man jį paimti, sere, – paprašė Fenė Drabl. Ji pati juto pykinimą, pati vos neapsivėmė. Jautė, kad jos tarnybai gresia

pavojus. Žinojo, kad tai nutiko dėl pudingo, bet, nepaisant to, ji nieko nesuprato. – Prašau, – maldavo ji, – leiskite man eiti, sere, – ji nesusivaldė ir pastvėrė žilus plaukus nuo jo galvos.

– Ne, – atsakė Teofilis Hopkinsas. Jis nepastebėjo, kad plaukai nuimti. Jis vis dar valė groteles, brūkšt brūkšt. – Tai nebūtina, misis Drabl. Ponaitis Hopkinsas eis su manimi rinkti pavyzdžių.

Tai pasakęs, jis pažiūrėjo į ją. Ji nesitikėjo pamatyti tokių akių. Jos atrodė silpnos ir ašarotos. Jos netiko prie balso tono.

– Bet, sere, – Fenė Drabl pagaliau pajuto galinti pritūpti ir pakelti šaukštą nuo grindų, – juk šiandien Kalėdos.

Tada Teofilis pasuko galvą ir pažvelgė sūnui į akis. Tada jis pamatė žalą, kurią padarė.

– Kalėdos, – burkavo Fenė Drabl. – Žmonės kalba, kad Egzetere nuo šalčio susprogo šildytuvai.

Kai Teofilis pažvelgė į ją, jo veido išraiška atspindėjo tai, ką jis ką tik buvo pamatęs. Ji neturėjo nieko bendra su misis Drabl.

– Kalėdos, – švelniai pakartojo ji, nesuvokdama, ką daro.

– Kai kurie taip vadina šią dieną, – Teofilis pakilo nuo grotelių. Jis ištiesė ranką, lyg reikalautų paduoti šaukštą. Fenė padavė jį. – Kai kurie taip ją vadina, bet tik ne mano šeimynykščiai.

„Taip, – pagalvojo Fenė Drabl, – o tu esi piktas bejausmis šunsnukis.“

5

Malda

Oskaras Hopkinsas bijojo jūros. Ji jam dvelkė mirtimi. Kai jis galvodavo apie tą „mirtį“, jam neatrodė, kad ją galima pavadinti vienu žodžiu. Ji nebuvo objektyvi realybė. Ji skilinėjo ir sklandė ore, ji atplūsdavo tarsi žuvys, byrėjo į šukes it stiklas. Mirtis ateidavo į jo sapnus lyg šmėkla, keitėsi lyg protoplazma, švelniai jį apgaubdavo, kartais būdavo šalta ir šlapia kaip jo tėvo klijuotė; jis traukdavosi nuo jos ir klykdavo per miegus, po krūtine susibrukdamas standžią medvilninę paklodę. O kartais mirtis ateidavo šilta ir švelni, tarsi neryški jo motinos šypsena.

Pajūrio kiaukutuose jis matė stebuklus, kuriuos tėvas apibūdindavo, išskrosdavo, nužudydavo. Jis matė lavonus, kaulus, negyvas būtybes. Besieles būtybes. Kai jūra kilodavo tamsius žolių raizginius, jis galvodavo apie išardytus megztinius. Jis nukabino kibirėlius nuo galinės sienos greta šulinio – ten jie kybodavo nuo pat rudens. Jam nepatiko justi, kaip jūra liečia jo kulkšnis. Šviesios raibuliuojančios putos, liečiančios odą, jam atrodė lyg plieninės grandinės. Jis priglaudė gležnas rankas prie krūtinės ir stovėjo kaip įkastas, baltu kaip kreida ir sustingusiu veidu, lyg gyvūnas, norintis, kad jo nepamatytų plėšrūnas.

Misis Viljams puolė prie jo su megztiniais. Privertė jį apsivilkti keturis, nekantriai padėjo jam rengtis, netyčia papešdama už plaukų ir kišdama susiraukšlėjusias rankoves viena į kitą, kol jis tapo tvirta gremėzdiška būtybe su plačia vilnone krūtine.

Ji nežiūrėjo jam į akis ir nieko nesakė apie pudingą.

– Kas jai nutiko? – paklausė Oskaras.

Misis Viljams nesijaudino dėl Fenės Drabl. Ji jaudinosi dėl sa-

vęs. Iš kišenėlės ji išsitraukė plaukų šepetį ir mėgino sušukuoti Oskarui plaukus. Jie buvo tokie pat susišiaušę kaip ir jos. Oskaras priešinosi, nes jam skaudėjo.

– Aš jums draudžiu, – pareiškė Oskaras ir nustebo, kad misis Viljams liovėsi šukavusi.

– Tada eik, – misis Viljams įbruko jam kibirėlius ir virvagalį. – Plaukiok, – piktdžiugiškai pridūrė.

Ji žinojo, kad berniukas bijo jūros. Su savimi jis nešiojosi baimę, suvyniotą ir susuktą taip, kaip kiti berniukai nešiojasi špagatus ir virveles trupinių pilnose kišenėse. Nė nepagalvotum, kad jis yra jos apimtas. Manytum, kad yra linksmas, laimingas, paslaugus, mandagus. Ir jis toks buvo. Taip, jis buvo labai religingas, bet ne niūrus. Su Dievu kalbėdavosi džiaugsmingai ir paprastai. Jo veidas labiau atspindėjo šeimininko tikėjimą, nei pats šeimininkas gebėjo jį išreikšti.

Misis Viljams pažiūrėjo jam į veidą, tikėdamasi išvysti baimę. Ji jos neįžvelgė. Jis neparodė jai, kad jį valdo dar viena emocija.

Ta kita emocija buvo pyktis.

Jam vis dar skaudėjo nuo smūgio įkaitusią ausį. Jis lydėjo tėvą pro priekinius vartelius (paspyrė juos – visada paspirdavo) žemyn stačiu ir slidžiu taku (skaičiavo žingsnius – visada skaičiuodavo) prie jūros, ir pyktis buvo jį pervėręs tarsi durklas. Jis žengė mažais žingsneliais, kad žingsnių skaičius būtų teisingas. Nešėsi šešis metalinius kibirėlius, tris džiuto krepšelius, virvagalį. Kibirėliai daužėsi į jo apdraskytas mėlynas blauzdas. Blauzdos buvo per plonos kojinėms; kojinės susiglamžė ir išsiterliojo raudonu purvu iki žvilgančių rudų varstytinių batų. Jis jau susiplėšė plačių kelnių sėdynę į gervuoges ir išsitepė raudonu purvu apatinius baltinius. Kiekvienas atspėtų, kad šio berniuko vadovėliai pilni dėmių ir juodulių. Skaičiuodamas jis klupinėjo ir slydinėjo ant tako, vedančio į jūrą.

Ne jūrų biologija vedė Teofilį šiuo taku ir vertė bristi iki pat krūtinės į šaltą vandenį. Žinoma, jis buvo gamtininkas ir turėjo rinkti rūšių pavyzdžius. Tačiau dabar jis aistringai troško pasiro-

dyti. Jis sugniaužė kumščius, kad net nagai susmigo į delnus. Išsitiesė pagal tą įsivaizduojamą liniją, kuri ėjo per jo kaukolės centrą. Jis parodys visai Henakombei – ypač savo sūnui – ką tikras krikščionis mano apie Kalėdas. Jis negiliai kvėpavo, o veide sustingo tokia išraiška, kurią nepažįstamasis galėtų palaikyti šypsena.

Jie vis dar ėjo drėgnu mišku tarp kalvų ir jūros, bet Oskaras jau užuodė mirtį. Jos dar nebuvo matyti, ją slėpė juodi aksominiai pylimai, žolė *Melanosperm*, išplauta į geltonai raudonas uolas, nuo kurių kilo Henakombės kaimelio pavadinimas. Jis užuodė nuodingą sūrumą. Berniukas buvo trumparegis, ir jūra jam atrodė kaip švelniai pilkos spalvos satino skraistė, užmesta ant duobės. Bet jis jau ją girdėjo ir žinojo, kad ji gulės ten išsitiesusi ir romi tarsi miegantis tigras. Tačiau *Melanosperm* buvo ten ir atskleidė melą, parodė, kad jūra gali išplauti augalą, kurio negali išjudinti stipriausi vyrai, kad jūra gali nužudyti tą patį vyrą, sugrūsti baltas putas jam į gargaliuojančią gerklę, nuplėšti jo drabužius ir palikti juos išsklaidytus ir beformius, blyškiai rožinius, panašius į medūzas palei baltą pakrantę.

Oskaras skaičiavo žingsnius. Taip buvo įpratęs. Net negalvojo apie tai. Jei jis iki uolos krašto nueis tris šimtus ir šešiasdešimt penkis žingsnius, bus gerai, nors nežinia kodėl.

Jis vis dar jautė razinų pudingo skonį, kurį taip šiurkščiai iš jo atėmė. Jam skaudėjo degančią ausį, o pyktis nemalšo. Jo pyktis buvo neįsivaizduojamas, bet berniukas apie jį negalvojo. Pyktis užvaldė jį ir kėlė drebulį. Oskaras buvo triušis jo nasruose. Žvangindamas kibirėliais, nusibrozdindamas krumplius į žvyruotą molį, berniukas nučiuožė raudonu trupančiu tarpekliu (tai bus penki žingsniai).

Jo tėvas kvėpavo *taip*. Jis vilkėjo storus vilnonius megztinius ir buvo apsigaubęs sudegusios duonos spalvos taškuotu apsiaustu iš klijuotės. Buvo apsijuosęs diržais ir virvėmis, už kurių užsikišo plaktukus ir kaltelius, o prie šių prisirišo kibirėlius ir krepšius. Jo tėvas buvo tamsiaodis ir gyslotas, tarsi nupintas iš degutuotos virvės. Juodaplaukis, bet jau kiek žilstelėjęs.

Sūnaus plaukai aukso raudonumo, šiurkštūs, visada pasišiaušę. Jis stovėjo ant kranto (keturi šimtai žingsnių) lyg neseniai nusileidęs angelas. Jo plaukai plaikstėsi sūkuringame ore.

– Pripilk, – liepė Teofilis. Jis neturėjo suduoti berniukui, bet kaip kitaip reikėjo priversti jį nenuryti to mėšlo?

Oskaras ėmė pilti. Jis atsistojo ant rūdžių spalvos uolos krašto greta įlankos, įmerkė kibirėlį, prisėmė jį, ištraukė ir išpylė vandenį į tėvo kibirėlius, kuriuos šis prisirišo prie juostos. Kai kibirai buvo pilni, tėvas ėmė aikčioti nuo svorio. Komiška.

Bet šiandien Oskaras nežiūrėjo į tėvą. Jis bijojo to, ką galėtų pamatyti. Jis stebėjo tėvo burną. Stebėjo ją kaip jūros būtybę, raudonlūpę aktiniją su juodais plaukuotais lapūnais. Stovėjo prie jūros lyg prie šnypščiančių gyvačių duobės.

Tada tėvas įbrido į jūrą. Jūra – ameba, protoplazma. Ji išskėtė savo slidžias sūrias rankas ir susiliejo už vyro. Ji plūdo ant smėlio ir šnypštė po berniuko batais. Jis pasitraukė nuo jūros, perlipo gedulingus *Melanosperm* gniužulus, ėjo atgal, kol už jo kaulėtų pečių atsirado tvirta uola. Debesys buvo minkšti ir melsvai pilki, papurę kaip smėlis, kai nuo jo lėtai nuslūgsta banga. Jie buvo kaip dangtis, užklojo visą horizontą, išskyrus pietus, kur debesys plaukiojo kaip švelnus plonytis auksinis ruoželis ir atrodė kaip kardas, nerūpestingai numestas ant palangės.

Jo tėvas buvo neryškus tamsus šešėlis, sapnų gniutulas.

Oskaras sėdėjo kaip pagalių guba, per ilgų kaulų kupeta. Kai apglėbė kelius, šie sutraškėjo. Jis sėdėjo atsirėmęs į raudoną uolą, pašiurpusia nuo šalčio oda, su odine raukšlėta pinigine, kurioje guli vienintelis dvipensis. Berniuko oda diržinga ir stora tarsi viščiuko gerklytė, tarsi sliekų apėsta uola, kur stovi jo tėvas, šaltas vanduo teliūškuoja tėvui prie krūtinės, jis atkerta uolos gabalus ir meta juos į vielinį krepšį.

Oskaras tvirčiau atsirėmė į Henakombės uolą, jis kalbėjosi su Dievu, o vėjas šokdino smėlį apie jo kulkšnis. Jis neatliko jokių ritualų, nejautė atstumo, kurį jaučia anglikonas Stratonas, kai klaupiasi ir žegnojasi. Jis sėdėjo tiesiai. Sudėjo rankas (viena smė-

lėta, kita drėgna) ir trynė jas kalbėdamas, nesąmoningai mėgdžiodamas tėvą, kuris melsdamasis fiziškai kovėsi su savimi, stengdamasis pro savo nuodėmingos širdies kleginčius kaip gatvės prekeivių balsus išgirsti tyrą ir nesugadintą Dievo balsą.

– Brangus Dieve, – aukštu ir susijaudinusiu balsu ištarė berniukas, – jei Tu trokšti, kad Tavo banda valgytų pudingą, švęsdama Tavo kaip žmogaus gimimą, tada parodyk savo nusižeminusiam tarnui ženklą.

Jis prisimerkė ir skubiai atsimerkė. Ką jis tikėjosi išvysti? Angelus? Jo draugas Tomis Kraučeris tvirtino matęs angelą. Jis sakė, kad angelas buvo dešimties pėdų aukščio ir kad jo motina matė angelo galvą virš pieninės. Jis nusivedė Oskarą ir parodė, ką angelas paliko. Ten buvo trys maži akmenukai, kurie sudarė trikampį. Tomis sakė, kad jie – tai „Tėvas", „Sūnus" ir „Šventoji Dvasia". Oskaras iš pradžių netikėjo Tomiu Kraučeriu, bet, pamatęs, kad ženklas yra matematinis „tebūnie taip" simbolis, persigalvojo.

Tačiau per Kalėdas pakrantėje nebuvo jokio ženklo, tik vos šviesėjantis auksinis kardas pietuose.

Jis niurnėjo ir trynė rankas. Jam vis dar skaudėjo užgautą ausį. Burnoje laikėsi vėmalų skonis, bet jis prisiminė slyvas, razinas, vyšnias, taukus, glajų, padarytą iš geltontrynių kiaušinių ir grietinėlės. Tai nebuvo Šėtono vaisius. Tai nebuvo stabų mėsa.

– Brangusis Dieve, – pasakė jis, atkišęs apatinį žandikaulį, – jei Tavo valia, kad Tavo žmonės valgytų pudingą, sutriuškink jį!

Nevikriai jis lėkė smėlėtais maldos koridoriais. Pakėlė galvą ir pamatė, kad tėvas beveik išbrido iš jūros. Oskaras atsistojo. Keliai sutraškėjo; iš pradžių kairysis, tada dešinysis. Ir jis nubėgo, kaltas ir paklusnus sūnus, padėti tėvui tvarkyti mažas jo sugautas būtybėles, aktinijas, dulkines su gležnais baltais jutimo plaukeliais, raudonas jūržoles, gal žvilgančias žalias krevetes ar gležnus žiedelius, Dievo buvimo įrodymą, dramblio kaulo, rožinius, oranžinius ar žydrai violetinius stebuklus.

Jis bėgo mosikuodamas rankomis, negražiai statydamas kojas.

Jis nebuvo sportininkas, bet, kai tėvas išbrido iš jūros, jis jau stovėjo prie šnypščiančio vandens. Tėvas buvo panašus į susivėlusį raudonlūpį Neptūną, mėlynanosį, apsitaisiusį nutįsusia šlapia vilna ir sudegusia duona. Kai tėvas paėmė sunkius kibirus ir pasilenkė atrišti virvių, berniukas pamatė, kad jis sutriuškintas.

Teofilis kaleno dantimis ir visas tirtėjo. Raudonas kraujas tryško iš žaizdos jo šlaunyje. Rankoje jis vis dar laikė įrankį, gamtininko uolų kirstuką. Jūros vanduo kraują nuplaudavo, bet dabar kraujas prasisunkė pro mėlyną saržą ir tapo neįprastai ryškia gėle.

Oskaras nebepyko. Jis pastatė kibirą išsigandęs to, ką pradėjo.

6

Anglikonų bažnyčia

Pastorius Hju Stratonas matė besimeldžiantį Oskarą. Jis nežinojo, kad Oskaras meldžiasi. Berniukas stovėjo tako posūkyje kalvos viršūnėje su dviem sklidinais besilaistančiais kibirėliais, nusvėrusiais jo ilgus blyškius riešus. Jis meldėsi be balso, nekrutindamas lūpų. Jis meldė, kad tėtis nenumirtų. Šaltis ir sunkumas pervėrė jam krūtinę. Skausmas rankose neatrodė susijęs su kibirais. „O Viešpatie, būk jam maloningas, net jei jis sunkiai nusidėjo. Tegu Tavo bausmė neužnuodija jo kraujo. Atleisk jam už jo neišmanymą. Brangusis Jėzau, miręs už mus, atverk jam akis, kad galėtų matyti tikrąją šviesą. Neleisk jam nupulti. Leisk jam sėdėti su Tavo šventaisiais danguje." Jis meldėsi ne už save. Tačiau mintys įsipynė į maldą kaip į audeklą. Jis stengėsi jų atsikratyti. Jos brovėsi. Jis matė tėvą pušinėje dėžėje su mažytėmis rankenėlėmis. Matė, kaip misis Viljams kraunasi daiktus. Ji ruošėsi eiti į „Agentūrą", kaip jau anksčiau grasino padarysianti. Jis neturėjo pinigų užmokėti misis Viljams. Mintys buvo savanaudiškos. Jis jas išstūmė. Išvalė savo mintis kaip maldos namus. Pradėjo iš naujo.

Hju Stratonas nieko nežinojo apie tą maldą. Jis matė tik berniuką su kibirėliais. Jam skaudėjo nugarą. Sėdmenis. Skausmas iš šlaunies ėjo į blauzdą. Skausmas pulsavo kairiojoje sėdmenų dalyje ir kairiojoje sėklidėje. Berniuku jis nesižavėjo (jis jam nepriminė nei angelo, nei porcelianinės statulėlės). Jam kelią užstojo berniukas su kibirėliais, ir jis tik galvojo, jog tas berniukas yra sūnus vyro, pavogusio jo tikinčiuosius. Teofilis Hopkinsas lyg kokie raupai ar maras vieną po kito tuštino šeimyninius klauptus.

Pastorius misteris Stratonas įsivaizdavo mėgstąs visus žmones. Kad ir kokį sielvartą būtų kentęs, stengėsi būti sąžiningas, apgalvoti visus požiūrius. Bet jis negalėjo pakęsti žymiojo Teofilio Hopkinso, kuris savo muzikaliu vyrišku balsu nuviliojo neraštingus kaimo darbininkus ir paliko jam nuotrupas – dvi kraštutinių konservatorių anglikonų šeimas ir vieną pagyvenusį kiršintoją, maištavusį prieš dvarininkus. Pernai Velykų auka tebuvo du šilingai ir šešiapensis. Anglių tona kainuoja septynis šilingus ir šešiapensį.

Henakombė buvo anglikonų Bažnyčios atmatų duobė, kanalizacijos šulinys. Henakombė buvo spąstai. Beneficijos vos užtekdavo pragyventi grafystėje, kurioje taip vėlai atsirado automobiliai. Tai kalvių kraštas, kuriame kontrabandininkai kasa vis gilesnes perėjas toli nuo saulės šviesos. Pastorius bjaurėjosi raudonu purvu. Purvas aplipo jo batus tarsi tiršti klijai, ir, einant į priekį, jam visą laiką skaudėjo kairiąją koją. Du raudonnugariai vanagai nuskrido nuo uolos ir pateko į kylančio oro srovę. Jie sklandė už kokių dvidešimties metrų, bet Stratonas jų nepastebėjo. Jis šonu apėjo berniūkštį, kuris nepasitraukė iš kelio, nors takutis buvo siauras. Hju Stratonas buvo pratęs prie nepagarbos, net priešiškumo. Jis manė, kad berniukas tyčia užstoja kelią.

Ant siauros nugaros pastorius nešėsi ropių maišą ir vedėsi šlubą arklį. Arklys nebūtų pakėlęs tokios naštos. Pastorius ėjo pro berniuką. Maišas trinktelėjo Oskarui per petį, o arklys nustūmė jį į dygiakrūmį. Hju Stratonas nematė, kad berniukas suklupo; jis tik žinojo, kad jam skauda nugarą. Jis džiaugėsi, kad jo nepasveikino, kad „nematė" per Kalėdas. Brangusis Dieve, atleisk jam. Tegu Viešpats atleidžia jam ir malonėja suteikti sveikatos jo kaimynams, kai jie valgys jo paukščius.

Hju Stratonas buvo keturiasdešimtmetis aukštas kiek gunktelėjęs vyras, tokio veido, kad iš tolo galėjai palaikyti jį jaunu – apvalūs skruostai, mažutis atsikišęs smakras, užkritę smėlio spalvos kirpčiukai... Tačiau pažiūrėjęs atidžiau pamatydavai visas skausmo ir nusivylimo žymes, kurių negalėjo nuplauti romas. Jis buvo

anglikonų dvasininkas, gyvenantis grafystėje, kurioje populiarus baptizmas. Todėl Stratonas nebuvo galingas ir finansinė jo padėtis buvo kukloka, bet ne beviltiška. Net kai iš Londono atvažiavo Teofilis Hopkinsas ir pavogė jo tikinčiuosius, jis galėjo visai neblogai verstis – juk vikariatas turėjo dešimt akrų gerų ganyklų. Bet jis buvo negabus ūkininkas. Jo žmona buvo kiek gabesnė, bet irgi per mažai. Ji skaitė Londono žemdirbių sąjungos žurnalus. Entuziastingai rašė laiškus apie kombinuotuosius pašarus ir pasėlių tręšimą mėšlu. Bet nieko iš to neišėjo. Jiems vos užtekdavo pinigų pašto ženklams, jam nuolat skaudėdavo nugarą nuo kilnojimo, neužaugdavo jų avižos, nesudygdavo sėklos, o šiandien jų vištos susirgo ir ėmė dvėsti kaip tik tada, kai jau buvo pakankamai riebios parduoti. Už kiekvieną jie būtų gavę po devynis pensus. Tegul Dievas jam atleidžia – jis negalėjo susitaikyti su netektimi. Nukirto joms galvas ir išdarinėjo, kad atrodytų, jog papjautos sveikos. Jis nusižengė, nes tai darė sekmadienį. Kai tik baigėsi niūrios rytinės mišios, jis pasiėmė tas išdarinėtas vištas į dvarą, apsimetė, kad nori jas dovanoti. O iš tiesų jis pirkliavo, bet juk Kalėdos, todėl reikia apsimesti, kad to nedaro. Jis nuėjo prie virtuvės durų. Jie yra baptistai. Jie niekino jį ne dėl prekiavimo, bet dėl prekiavimo per Kalėdas. Jie žinojo, kad tai ne dovana. Virėja davė jam ropių, šitaip parodydama savo jausmus. Jis tikėjosi ko nors geresnio, bet apsimetė, kad jie keičiasi dovanomis, todėl negalėjo derėtis. Jis abejojo, ar nugaišusios vištos nėra pavojingos. Tegul liga neateina į dvarą. Dvarininkas dėvėjo aukštą skrybėlę, kaklą dengė stati apykaklė ir buvo apsivyniojęs šaliku. Ilgi žili plaukai krito jam ant ausų. Jo akys rimtos, tiesios ir drovios. Jis nesitaikstytų su nunuodijimu. Jo nosis plati ir šnervės įžūlios. Jis šiurkštus, smarkus, malonus, jis pliaukštelėtų anglikonui per veidą bizūnu už tai, kad šis nunuodijo jo žmones.

Hju Stratonas vedėsi šlubą arklį aukštyn stačiu taku po plikomis guobomis. Jis nematė šių miškų grožio. Pro juodas siūbuojančias šakas jis regėjo normanų stiliaus Šv. Onos bažnyčios bokštą,

o kiek kairiau aukštą šiaudinį vikariato stogą. Vikariato sienos buvo sumūrytos iš pilkų akmenų, apkerpėjusios, apsamanojusios ir apaugusios aitriaisiais šilokais, bet pastorius nebebuvo tas išmintingas žmogus, ką tik atvykęs iš Orielio ir sužavėtas paprastumo, ramybės, mažyčio saulės laikrodžio sode su užrašu „Tarnauti ir valdyti". Jis žinojo, kad stogas trūnija, o sienos drėksta. Jis galvojo apie pinigus, apie tai, iš kur jų gauti.

7

Stetoskopas

Taburetė buvo su trimis kojomis ir stovėjo priešais nuožulnią, apsilupinėjusią baltą mansardos sieną. Čia miegodavo Oskaras. Kambarys buvo kukliai apstatytas. Čia stovėjo tik geležinė lovelė, buvo patiestas skiautinis kilimas ir spingsojo spiritinė lempelė. Bet kambarys buvo sausas, jame tvyrojo saldus, stiprus senučiukų rąstų skleidžiamas kvapas. Taburetė buvo padirbta iš Devono ąžuolo ir, nors visa tamsi, ties apačia nuzulinta iki medaus spalvos. Du šimtus metų rankos paimdavo ją už tos vietos, pakeldavo ir pastatydavo – vis tame pačiame namelyje.

Rytais Oskaras atsistodavo ant kėdutės ir pasikeldavo naktinius marškinius, kad tėvas galėtų paklausyti jo krūtinę su stetoskopu. Jis niekada nesigilino, kam reikalinga ta kėdutė, net dabar, kai ėmė gilintis į kitus tėvo veiklos aspektus. Jis stovėjo ant kėdutės. Laikė pakėlęs pižamą, kol tėvas susirūpinęs tyrė jį it nepatyręs jaunuolis, pakviestas apžiūrėti skaptuko. Tai nutikdavo vos jam pabudus. Jo pūslė būdavo pilna. Kartais jo penis būdavo kietas, kartais ne. Kadangi jo nedomino kieto penio funkcijos, jis nesumišdavo.

Kai Oskaras pasikėlė naktinius marškinius, tėvas ėmė apžiūrinėti rausvai gelsvus plaukus, augančius aplink genitalijas. Jis stebėjo juos gamtininko akimi, bet ne tik. Jam nepatiko, kad atsirado šie plaukai. Su šiais plaukais ateina didieji gyvenimo sunkumai.

Kėdutė buvo naudojama ir vėlai naktį, kai Oskaras miegodavo, kai Teofilio akys pavargdavo, o pirštai sugrubdavo nuo rašymo. Jo darbo kambarys (ir Oskaro mokymosi kambarys) buvo

priešais, laiptų viršuje. Antrą ryto jis nusiaudavo batus ir ateidavo čia, kilodamas žaviomis geltonomis kojinėmis apmautas kojas taip, kad neįsivarytų rakščių. Paskui jis pakeldavo kėdutę ir labai tyliai pastatydavo ją prie sūnaus lovos.

Jis sėdėdavo ir klausydavo sūnaus kvėpavimo.

Rytais paklausydavo su stetoskopu. Plaučiai švarūs. Jie visada būdavo švarūs. Girdėdavo save sakantį: „Švarutėlaičiai", bet nenurimdavo, nes Dievas jam sakė, kad berniukui kaži kas negerai. Balsas, kurį jis girdėjo, galėjo nepriklausyti tam, ką jūs pavadintumėte Dievu, bet tebūnie taip. Jūs galėtumėte rasti kitą žodį pavadinti tam, ką abu Hopkinsai (tėvas ir sūnus) vadino Dievu. Tai buvo jo baimė, sąžinė, kaip norite, taip vadinkite, bet jam tai buvo aišku. Šiaip ar taip, berniuko krūtinė tokia kaip jo sesers. Teofilis vis dar sapnuodavo košmarus apie skysčius, gurguliuojančius jos mažučių plaučių užsikimšusiuose kanaluose.

Atsisėdęs ant tos mažos kėdutės, jis apkamšydavo Oskarą pūkine antklode iki pat smakro. Šis ranka apkramtytais nagais nustumdavo antklodę, o Teofilis šypsodavosi, tačiau, nors ir rūpinosi, nesistengė vėl apkamšyti. Sūnus vilkėjo baltą medvilninę pižamą, o jo kvėpavimas buvo švelnus kaip šiltas pienas. Negalėjai matyti, kad berniukas sutrikęs, bet dabar berniukas tikėjo, kad tėvas klysta, kad klydo ne tik dėl pudingo, bet ir dėl daugelio kitų dalykų.

Tačiau Teofilis nesirūpino pomirtiniu gyvenimu. Jam kėlė nerimą žemiškasis gyvenimas. Jis bijojo, kad sūnus bus „paimtas". Jis maldavo Dievą jį patausoti. Niekas neatsiliepė. Jei reikia, jis kentės. Jei Dievas nusės jį skauduliais kaip Jobą, jis iškentės. Dievas pasiėmė dukterį Sarą, sūnų Persį, mylimą žmoną. Jis negalėjo to ištverti, bet ištvėrė. Nėra nieko nepakeliama. Liūtų dantys, kankinių kančios amžinybės akivaizdoje – tik blusų įkandimai.

Jis laikė save silpnu žmogumi, sensualistu.

Kartais jis trokšdavo tik atsigulti ant lovos ir apkabinti sūnų, įkišti nosį į jo švarius, išplautus plaukus, pasodinti jį į narvą, apsaugoti jo strazdanotą kūną nuo kančių. Jis manė, kad tai būtų baisus išdidumas, baisi arogancija.

Nes Oskaras jau yra atiduotas Dievui. Jis yra išrinktasis. Apvaizda atskleidė jam išsigelbėjimo paslaptį. Jį prižiūri Kristus, jis nebus įmestas į pragaro ugnis. Jis išsigelbės.

Prisivertęs taip galvoti, Teofilis pajuto slūgstančią įtampą. Atsileido krūtinės ir rankų raumenys, kvėpavimas pagilėjo ir tapo lygesnis. Vaizduotėje jis pamatė savo kraują, siurbiantį deguonį ir tampantį ryškiai raudonu. Jis pasirąžė ir pajuto, kaip kraujas teka į suspaustus pirštus.

Kokį stebuklą Tu nukalei.

Jis pasilenkė prie sūnaus, pabučiavo orą virš jo galvos ir išstypčiojo ant pirštų galų – atrodė kiek kvailokai ir egzaltuotai. Tokie vyrai kaip Teofilis paprastai yra šiurkštūs ir rūpinasi tik savo reikalais, bet mėgsta savotišku šokiu išreikšti savo švelniausius jausmus.

8

Pagoniški ženklai

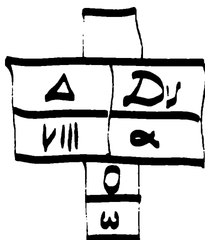
Tai nutiko Devone, netoli Torkėjaus. Apsimeskime – kaip daro Teofilis – kad ten beveik tropinis klimatas. Tarsi tam tikrą Melburno dalį vadintum „paryžietišku Kolinzo gatvės pakraščiu“. Tai gana protinga, jei niekada nesilankei Paryžiuje, bet jei ten nuvyksti, pamatai, kad tas apibūdinimas yra tik ilgesingos mintys.

Kai atvykau į Devoną, man jis nepasirodė tropinis. Tačiau mane stebina, kad tokia maža grafystė turi tokį platų ir abejingą dangų. Devonas atrodo žiaurus ir šaltas. Stebiu uolas, keistai išsidėsčiusias durpynuose, ir galvoju apie galią, neišmanymą ir apie šaltį, visada apie šaltį.

Tačiau Oskaras dar nebuvo matęs Belingerio upės ir sutiko su tėvo nuomone, jog jiems teko privilegija gyventi beveik „tropikuose“. Visai nesvarbu, kad jį gaudė ir iš jo šaipėsi žvejų ir ūkininkų sūnūs, kad dvarininko virėjos sūnus privertė jį graužti akmenis. Čia buvo rojus žemėje. Jie skaitė tik viena diena vėluojančius Londono laikraščius. Jie džiaugėsi šalnos nepakąstomis fuksijomis ir mirtomis.

Pusė Teofilio parapijiečių vis dar tikėjo, kad saulė šoka patekėjusi Velykų rytmetį, ir daugelis prisiekinėjo, kad mato kartu šokančią avį. Šioje grafystėje per žiemos saulėgrįžą vis dar aukodavo gaidžiukus. Pats Teofilis aprašė puotą, per kurią nuogas berniukas buvo įkeltas į obelį ir priverstas gerti (jis taip manė) duonos girą. Teofilis neatvyko ieškoti pagoniškų tamsybių. Jis atvyko studijuoti jūros zoologiją, bet dabar, jei jau yra čia, turės paliudyti prisikėlimo stebuklą. Jis dažnai nerimaudavo dėl jį supančios tamsos – to senoviško audeklo, kurio apmatai buvo pluoštiniai, o ataudai gysloti ir banguojantys.

Vieną rytą, radęs ant tako nubraižytus pagoniškus ženklus, jis persipiešė juos į savo užrašų knygutę:

Teofilis manė, kad labai moksliškai užsirašė ženklus. Mėgindamas kuo tiksliau atkartoti ženklo proporcijas, jis nebuvo beaistris stebėtojas. Ženklas jį baugino. Puotoje buvo matęs, kaip šaipomasi iš nukryžiavimo, dabar matė, kaip pagoniškai niekinamas šventas kryžius.

Negalėjo to pamiršti. Turėjo ką nors užsipulti. Bet nežinojo kur. Nuskubėjo į Morlį, tikėdamasis, kad ras ką nors smuklėje. Galvojo apie Bargusą, buvusį jėgerį, o dabar bažnyčios sargą. Tačiau įėjęs į „Gulbę" Morlyje nerado nė gyvos dvasios. Apsisuko ir grįžo atgal. Nuėjo keturias mylias tiesiai per laukus.

Teofilis pyko dėl tuščiai iššvaistyto laiko. Dabar jis piešė iliustracijas savo „Devono koralams". Per dieną turėjo nupiešti du piešinukus, įvykdyti normą. Šiandien jis nenupiešė nieko, išskyrus šį šventvagišką simbolį. Uždusо kopdamas per Henakombės perlipą ir pamatė Bargusą, sėdintį ant akmeninio tiltuko per upelį. Teofilis nelaikė savęs prietaringu vyru, tačiau šis „sutapimas" jį sunervino.

Senukas labai nustebtų, jei sužinotų, kad Teofilis tiki tam tikra jėga. Bargusas jau buvo peržengęs septyniasdešimt, žemas, plačia krūtine, raudonais skruostais ir sniego baltumo semtuvėlio formos barzda. Jis buvo vienas iš tų, kurie labiausiai trokšta būti mėgstami. Čia jam sekėsi.

Jis paėmė džentelmeno pakištą užrašų knygutę. Pažiūrėjo į nupieštą ženklą ir į kitus piešinukus. Žavėjosi vykusiais paparčių, dygiakrūmių, ankstyvųjų žibuoklių, pirštuotosios laminarijos eskizais. Paskui nusišypsojo ir sumišęs grąžino knygelę.

– Labai gražu, – pagyrė ir ėmė kimštis pypkę. Norėjo pasilikti paskutinę tabako suktinę smuklei, bet jautėsi nejaukiai. Jis nežinojo, kaip suprasti numirėlišką vyriškio grimasą. Tokios grimasos nebuvo matęs. Kimšdamas pypkę galvojo: „Ko tas vyras man taip šypsosi?"

Jis pakėlė galvą ir prisimerkė, lyg norėdamas geriau įsižiūrėti į pašnekovo šypseną. Darėsi vėsu, nes saulė jau nusileido. Jis kažką pasakė apie tai.

– Taigi, – Teofilis patapšnojo knygelę, nusigramdė purvą nuo batų į akmeninį tiltą ir vis dar šypsojosi, – tau tai neaišku?

– Nė trupučio.

– Ar tai Šventasis Kryžius?

– O tikrai, – pasakė Bargusas, kuriam tie ženklai priminė vaikų žaidimą. – Aš tuo neabejoju.

Teofilis šiurkščiai palinkėjo jam geros dienos. Jis nepatikėjo nė vienu Barguso žodžiu. Juk tas žmogelis – pagonis. Jis liepdavo tris kartus apnešti karstus aplink granitinį kryžių Šv. Onos bažnyčioje. Jis eidavo priešais karstą, jo mėlynos akys spindėdavo, ištiestoje rankoje jis laikydavo kastuvą. Kai jis pasakė nieko nesuprantąs, Teofiliui tai buvo puikiausias įrodymas, jog jis viską suprato.

Bet Bargusas, kuris dabar lėtai ėjo per laukus į „Gulbę" Morlyje, įsikandęs vis dar neuždegtą pypkę, nebraižė šių ženklų, ir Teofilis įsidėjo savo užrašų knygutę, nespėliodamas, kas tikrasis jų autorius.

Misis Viljams įtarimai buvo geriau pagrįsti. Po dviejų dienų ji ėjo į paštą Morlyje ir pamatė dar vieną figūrą, kurios dabar vietinių buvo vadinamos „raganų ženklais". Ji triukšmingai bėgo ilga raudona kalva – moteriškė didžiule sėdyne ir balta prijuoste. Ji visada ryšėjo prijuostę. Morlyje ją pravardžiavo „Sesele". Ji nemėgino atsikratyti šios pravardės.

Oskaras ėjo kartu, skaičiuodamas žingsnius iki kaimo. Jis ėjo kiek atsilikęs ir aštria lazdele brėžė liniją ant tako.

Misis Viljams niekada negalėjo ramiai pastovėti. Jai tai buvo

beveik neįmanoma. Ji spardėsi ir krutėjo motinos gimdoje, taip darė ir gimusi. Bet priėjusi šiuos ženklus, ji ilgam sustojo.

Ji nebūtų pastebėjusi Oskaro veido, apskritai nebūtų apie jį pagalvojusi, jei berniukas staiga nebūtų pradėjęs šokinėti pirmyn ir atgal ant simbolių, braukydamas kulnais ir mėgindamas – tie du tikslai buvo priešingi – peršokti juos.

– Klasės, – šiurkščiai pasakė jis.

Tada ji pažiūrėjo jam į veidą. Veidas buvo raudonas. Berniukas įtraukė skruostus, viršutinė lūpa pailgėjo, jo veido išraiška buvo nuolanki. Jis nežiūrėjo jai į akis, ir staiga ji pasijuto labai keistai.

9

Burtai mesti

Žinoma, pats Oskaras ir išbraižė „raganų ženklus". Jie buvo tikrosios Dievo valios išraiška.

Δ reiškė Teofilį, kuris savo ruožtu reiškė tokį apreiškimą, kaip jį supranta Plimuto brolija, ir visą tą griežtą tikėjimo sistemą, kurią Oskaras iki šiol priėmė be abejonių.

Šis ženklas reiškė, kad suvalgęs pudingą gali patekti į pragarą.

„Dv" reiškė baptistus ir buvo dvaro, kuriame šie gyveno, trumpinys. Oskaras augo tikėdamas, kad baptistai yra prakeikti. Bet gal Dievas, sutriuškinęs jo tėvą, į dvarą vis dėlto žvelgia palankiai. Ženklas kėlė tokį klausimą.

VIII buvo Henriko VIII aštuoniukė ir kodinis Reformacijos paminėjimas, žvilgsnis į neįtikėtiną galimybę, kad katalikų Bažnyčia nėra Antikristo kūrinys, bet viena tikroji Bažnyčia. Vėliau Oskaras išsigando, kad kodas pernelyg akivaizdus, tad pridėjo X, ir tame langelyje atsirado XVIII.

a reiškė α, anglikonus. Jis nė nebūtų įrašęs tos raidės, bet kad nebuvo daugiau ką įrašyti. Jis žinojo, kad Anglijos Bažnyčia galingiausia išoriniame pasaulyje, bet Henakombėje ji buvo apgailėtina. Niekas nebūtų palaikęs pastoriaus misterio Stratono tinkamu vedliu sunkiame kelyje į išsigelbėjimą. Jis net negalėjo nupešti vištos, neišplėšdamas mėsos.

Nupiešęs šiuos keturis kvadratėlius, Oskaras pridėjo dar du kvadratėlius, kad jo sistema atrodytų kaip vaikų žaidimas. Įrašė nulį pirmajame kvadratėlyje, nes jis nieko nereiškė, ir omegą kitame, nes tai buvo pabaiga. Matydamas, kad turi alfą ir omegą iš Apokalipsės, netyčia atsiradusią citatą, jis žinojo, kad tai visai ne

atsitiktinumas, ir žinojo, kad tai, ką kiti galėtų vadinti sutapimu, yra Dievo žodis ir palaima.

Viršuje jis nupiešė dar vieną kvadratėlį ir paliko jį tuščią. Tai buvo nuolankumo ženklas.

Jo tėvas į užrašų knygutę nusipiešė pirmąją figūrą. Oskaras nubraižė ją takelyje, vedančiame į vakarinę kalvos papėdės pusę. Virpėdamas nubraižė ją kaip tik šalia seno medinio suoliuko, kurio lentjuostės buvo apipuvusios ir apaugusios gebenėmis. Buvo maždaug trečia valanda po pietų, ir dieną jau gaubė tamsa. Pūtė šiaurys, bet berniukas virpėjo ne nuo jo. Jis jautėsi, tarsi būtų sverdėjęs ant amžinybės krašto. Seni lapai skrajojo po takelį, susiburdavo į draugę, atsiskirdavo ir išsisklaidydavo. Jam penkiolika. Galva pramušta mirtimi, amžinomis pragaro kančiomis, rojumi. Jis nubraižė savo sistemą su ypatingu geltonu akmeniu, kurį išsirinko iš tūkstančių akmenukų, gulinčių pakrantėje. Tuo metu upelyje jis turėjo plauti pieno kibirėlį. Girdėjo, kaip papūtus vėjui kibirėlis tarška ant uolų. Jis dirbo su ypatingu akmeniu. Akmenukas buvo pusantro colio ilgio ir, kaip ir berniuko veidas, širdies formos. Berniukas to nesuvokė. Jis pritūpė ir ėmė piešti, šliauždamas atgal ir kalendamas dantimis.

Pagaliau nubraižęs visus simbolius, atsistojo už omegos kvadratėlio, nusisukęs nuo jo į jūros kvapą.

Tada tyliai, nejudindamas lūpų, pasakė žodžius iš Teisėjų knygos: „Ir jis pasakė jam: Jei dabar aš radau Tavo malonę, tada parodyk man ženklą, kad Tu kalbėjai su manimi“.

Vėjas atpūtė lietų, kuris nudilgino veidą. Oskaras paėmė geltoną akmenį, savo „uolos viršūnę“, ir metė jį per petį.

Akmuo nukrito ant α.

Berniukas stovėjo susikūprinęs ir įbedęs akis į akmenį. Jis stovėjo ilgai, apsunkusia širdimi. Tai negalėjo būti tiesa. Bet tai turi būti tiesa. Jei tai tiesa, jis negali gyventi tėvo namuose. Jis turi gyventi anglikonų namuose. Jis greitai pasilenkė, pakėlė akmenį ir įsikišo į kišenę.

Oskaras vilkėjo ilgą klijuotės apsiaustą iš tos pačios sudegusios

duonos spalvos medžiagos kaip ir jo tėvo švarkas. Tačiau šis apsiaustas buvo pataisytas nukirpus gerą gabalą medžiagos, todėl kišenės buvo prie pat žemės. Jis pamėgino kai ką išsitraukti iš vienos didelės kišenės, bet jam nepavyko. Ėjo nerangiai, vis dar laikydamas ranką kišenėje, ir atsisėdo ant gebenėmis apaugusio suoliuko krašto. Girdėjo, kaip tolėliau upelyje vartaliojasi pieno kibirėlis. Jis išvertė kišenę. Išlindo susukta nosinė. Berniukas ištraukė ją. Paskui išsitraukė pieštuką ir galiausiai didžiulę užrašų knygutę.

Lietus dabar pliaupė kaip iš kibiro, tad Oskaras atsisegė apsiaustą ir iš vieno skverno pasidarė palapinę, po kuria galėjo užsirašyti rezultatą. Jis užrašė: „1-as pirmadienis po Trijų Karalių: alfa“. Paskui knygą, pieštuką, „kalno viršūnę“ ir nosinę įkišo atgal į kišenę ir, kur ne kur aptrynęs savo „klases“, nubėgo pakrante, norėdamas ištraukti pieno kibirėlį. Vis dar drebėdamas greitai jį sužvejojo ir slidžiu minkštu skardžiu užlipo iki takelio.

Bėgo namo skaičiuodamas. Turėjo prabėgti pro anglikonų vikariatą. Jam traškėjo keliai. Jis raukėsi dėl lietaus ir dėl traškančių kelių. Norėjo sėdėti namie prie židinio švariame kalkėmis išbaltintame namelyje, kur kartu su tėvu gąsdindavo misis Viljams, kai detaliai ir kaip suaugę aptarinėdavo garsias žmogžudystes. Tada jie suartėdavo. Paskui tėvas stipriai apkabindavo sūnų ir trindavosi barzda į jo skruostus, o šis kikendavo ir rangydavosi. Tai buvo vadinama „sausu skutimusi“. Tai buvo meilės išraiška.

Bet Dievas pasirinko α. Su tėvu jis nieku gyvu negalėtų apie tai pasikalbėti.

Nuo figūros iki anglikonų ligustrų gyvatvorės buvo šimtas dvidešimt penki žingsniai. Gyvatvorė buvo išretėjusi tarsi ligonio barzda. Čia Oskaras sustojo atsikvėpti. Pro tvorą jis matė galinę namo sieną, šalia kurios anglikonas su žmona, nepadedami skerdiko, mėgino paskersti kiaulę. Kiaulę reikėjo paskersti po Visų Šventųjų, o ne dabar. Jie bedė jai į žandą. Kiaulė sužviegė. Oskaro veidas persikreipė. Anglikonas paėmė skerdžiamąjį peilį iš žmo-

nos; jo rankos buvo raudonos ne nuo kraujo, o nuo purvo, nuo slidaus raudono purvo, kuriuo buvo išsiterliojusi šlapia kiaulė. Dvasininkas be paliovos badė kiaulę. Jo veidas buvo persikreipęs dar labiau nei Oskaro. Galiausiai berniukas išgirdo švilpesį iš kiaulės trachėjos. Jis atgniaužė kumščius ir pamatė, kad nagai delnuose paliko pusmėnulio formos žymes.

Neįmanoma, kad tai Dievo tarnai. Ir vis dėlto taip turi būti.

– „Tada Viešpats pašaukė Samuelį, ir šis atsakė: Čia aš esu."

Anglikonas negalėjo girdėti berniuko, bet kažkaip pamatė jį ten stovintį.

– Eik šalin, – liepė pastorius misteris Stratonas ir sviedė į jį purviną eglės kankorėžį. – Bjaurus berniūkšti, *eik namo.*

Oskaras nuėjo namo ir paslėpė savo užrašų knygelę.

10

Klaidingas mokymas

Oskaro kišenėje gulėjo naujasis burtų akmenukas.

Nebe tas geltonas, su kuriuo pradėjo, bet naujas, raudonos spalvos, ir jo tėvas (jei jam būtų suteikta tokia galimybė) būtų pasakęs, kad tai *caput mortem,* arba negyvėlio galva. Jo tėvas net ir neprašytas viskam skirdavo vardus. Jis atrado geltoną burtų akmenėlį. Kai Oskaras maudėsi, jis pro rūsio duris išėjo į kiemą, grįstą plokštėmis. (Jie buvo įpratę bet kokiu oru maudytis lauke. Tai turėjo sutvirtinti kūną.) Oskaras pylė šaltą vandenį dideliu cinkuotu samčiu, šniokštuodamas trynė siaurą krūtinę ir trypčiojo kojomis. Iš sienos styrojo kablys, skirtas Oskaro drabužiams pakabinti. Bet berniukas pasidėdavo juos ant šulinio krašto. Jo tėvas išėjo nusiprausti, pamatė marškinėlius ir plačias kelnes ant šulinio, paėmė juos, pakabino marškinius ant kablio ir ėmė naršyti kelnių kišenes. Jis nesmalsavo. Jie nevartojo tokio žodžio. Tėvas tyrinėjo visus daikčiukus, kuriuos sūnus surinko per dieną. Jis laikė juos suspaudęs nykščiu ir smiliumi, tarsi jie būtų kokios nors žuvies virškinamojo trakto dalis, kurią ketino studijuoti.

Užrašų knygutė buvo paslėpta, bet jis rado geltonąjį akmenuką. Dėl neaiškių priežasčių jis įsidėjo „uolos viršūnę“ į savo kišenę. Nepasakė, kad jį konfiskuoja. Nieko nepasakė. Įmetė jį į savo chalato kišenę, ir buvo sunku pasakyti, ar tai padarė išsiblaškęs, ar būdamas priekabus. Oskaras, jausdamas į veidą plūstantį raudonį, nusisuko. Sienos fone išryškėjo jo kaulėtos mentės.

Maldose nieko nebuvo pasakyta apie „uolos viršūnę“.

Kitą rytą akmuo tarsi įkaltis gulėjo ant pusryčių stalo. Oskarui širdis nusirito į kulnus. Jis manė, kad jį perprato. Berniukas vil-

kėjo taukuotą džersio drabužį, kokius mėgsta vilkėti tų vietovių žvejai. Staiga jam pasidarė labai karšta.

– Gražus akmuo, – pareiškė Teofilis, kai Oskaras sukalbėjo valgio maldelę.

– Taip, tėve.

– Kur tu jį radai?

Teofilis barstė cukrumi košę. Jis buvo smaližius. Linksmai barstė tą cukrų, nė vienu judesiu neišduodamas jį apėmusio susirūpinimo. Juk kažkas negerai. Baisiai negerai. Jis susigraudinęs paėmė tą akmenį, norėjo suartėti su berniuku. Bet dabar nesumoja, ką pasakyti. Klausimas buvo kvailas, bet kito jis nesugalvojo.

Oskaras nenorėjo atsakyti į tą klausimą. Juto, kad jis ne toks jau nekaltas. Net jei būtų nekaltas, negalėtų atsakyti. Pasinaudojęs šiuo akmeniu, Dievas jam pasakė, kad jo tėvas sunkiai nusidėjo.

Jo tėvas nebūtų pakentęs abejonių savo tikėjimu. Jis manė, kad Dievas su *juo* kalbasi. Oskaras beveik gailėjosi to nesusipratimo. Tačiau jis niekaip, net mintyse, negalėjo rasti būdo, kaip paaiškinti tėvui, kodėl šis yra sutriuškintas.

Kiekvieną dieną Oskaras metė burtus. Akmenukas vis nusileisdavo ant α, o ne ant Δ. Oskaras troško būti kiaule ir neturėti nemirtingos sielos, troško būti sukimštas į dešras ir suvalgytas, kad tik nereikėtų justi to baisaus amžinybės spaudimo. Jis net negalėjo pažvelgti tėvui į akis.

Tėvas vėl paklausė, kur jis rado akmenį. Oskaras nežinojo, apie ką galvoja tėvas. Jis maišė arbatą. Langas prie mažo apvalaus staliuko aprasojo. Lauke rudas šakys skendo rūke.

Rodės, tėvas nepastebėjo, kad į klausimą neatsakyta, bet jo akys buvo keistos. Brangusis Dieve, nuimk šydą jam nuo akių. *Dabar* nuimk šydą jam nuo akių.

– Ar žinai, kaip vadinasi ši spalva? – paklausė tėvas.

Oskaras nenorėjo to žinoti. Jis pyko ant tėvo.

– Tai indiška geltonoji.

– Dėkui, tėve.

Misis Viljams išdėliojo skrebučius ant padėklo, palikdama tarp jų skrebučio dydžio tarpus, kaip jai griežtai liepė šeimininkas. Jautė, kad jai nemalonu būti su jais. Užsiminė apie rūką. Jie neatsakė. Naktį vieną Kraučerio avį nusitempė nežinomas šuo, bet ši naujiena nepadarytų jiems įspūdžio. Ji gyveno su jais jau tada, kai jie dar buvo visa šeima, o ne šis bjaurus nelaimingas padaras su viena nukirsta galūne, svirduliuojantis ir atsitrenkiantis į įvairius daiktus dienos šviesoje. Buvo nemalonu būti su jais. Ji išėjo į virtuvę, kad jų negirdėtų.

– Ši spalva vadinasi indiška geltonoji dėl labai geros priežasties, – Teofilis paėmė skrebutį ir pamaigė jį tarp pirštų, norėdamas įsitikinti, ar šis netapo tižus, nors ir atsargiai buvo išdėliota. – Dėl labai *įdomios* priežasties.

Oskaras pakėlė galvą, bet jį sutrikdė tėvo akys. Žvilgsnis buvo švelnus ir prašantis. Jis netiko prie šiurkštaus juodabarzdžio veido, prie balso tono. Oskarui šis žvilgsnis buvo pažįstamas. Buvo jį matęs anksčiau. Tai buvo žaltvykslė. Jei mėginai bėgti prie jos, ji traukėsi; jei mėgindavai ją apglėbti, ji sutirpdavo tavo rankose. Negalėjai išlaikyti švelnių ir meilių tėvo jausmų.

– Vadinu ją indiška geltonąja, nes spalva tokia pati kaip mano spalvotos dėžutės, vadinamos indiška geltonąja. Ši spalva išgaunama labai įdomiai. Iš sysiuko.

Oskaras pažiūrėjo į tėvą. Tėvas išsišiepė. Sysiukas buvo intymus žodis. Buvo keista, kad jis sakė „sysiukas", kai paprastai sakydavo „šlapimas". Oskaras nuleido akis, slėpdamasis nuo reikalaujančio tėvo žvilgsnio.

Brangusis Dieve, atverk jam akis.

Bet jis žinojo, kad tėvas nepraregės. Jis buvo išdidus, užsispyręs ir negirdėjo Dievo balso.

Brangusis Dieve, nesiųsk manęs pas anglikonus.

– Iš karvių, kurios buvo šeriamos mango lapais, sysiuko.

Staltiesė buvo balta. Šalia mažytės žalios cukrinės ant jos gulėjo geltonas akmuo. Jis vadinosi indišku geltonuoju ir dabar buvo bevertis. Oskaras nesivargino dėtis jį atgal į kišenę, ir mi-

sis Viljams, tvarkydama kambarį, įmetė tą akmenį į Teofilio akvariumą.

Po savaitės Teofilis vėl aptarė sysiuką, nors dabar vartojo tinkamą žodį jam pavadinti. Ėmė kalbėti apie didžiulį lakštabudinį grybą, kurio eskizą buvo nupiešęs pernai ir kurio iliustraciją dabar rengė. Jis atitraukė Oskarą nuo graikų rašinio, o berniukas, džiaugdamasis pabėgęs nuo nemalonaus darbo, nepatikliai svarstė, ko tėvui iš jo reikia. Jis negalėjo leisti sau mylėti tėtį. Jis atsisakė savo jausmų, bijodamas, kad jo neužplūstų gailestis.

– Tu tikrai žinai, – tarė Teofilis, – kad raganos valgo šiuos grybus.

Oskaras pajuto, kad naujasis burtų akmuo pasunkėjo jo kišenėje, ir tvirtai sugniaužė jį rašaluota ranka. Jis norėjo sušukti tėvui: *Tavo sielai gresia pavojus. Tu neteisus.*

Tėvas buvo artimas ir pažįstamas, toks pažįstamas, kad jis niekam negalėtų apibūdinti jo veido. Anksčiau jis buvo forma, jausmas, tas dalykas, kurį vaikas vadina „tete“. Sarža, formaldehidas, saugi vieta.

Jis nebebuvo saugi vieta. Tiesiog nebebuvo.

– Jos geria žmonių, valgiusių šiuos grybus, šlapimą. – Oskaras nežiūrėjo į tėvą. – Jos bendrauja su velniu arba apsinuodijusios tik įsivaizduoja, kad bendrauja.

Akmuo kišenėje buvo sunkus, pernelyg sunkus. Berniukas taip stipriai suspaudė akmenį, kad nebegalėjo jo paleisti. Dėl rankos mėšlungio įsitempė žandikaulių raumenys. Dievas jam teikė saugumą.

Viešpats numylėtasis saugiai gyvens šalia jo; ir Viešpats saugos jį visą dieną, ir jis gyvens už jo pečių.

– Netoliese gyvena keletas raganų, – tęsė Teofilis. Jis jautė, kad kalba miglai. Sūnus į jį nežiūrėjo. – Manau, tiesa, jog netoliese yra raganų.

Oskaras palietė storą popierių, ant kurio piešė tėvas. Popierius buvo aštriais kraštais, bet švelniu aksominiu paviršiumi.

– Manai, kad tai tiesa?

– Taip, – atsakė Oskaras. Jį išgąsdino tėvo akys.

Saugokis pranašų, kurie ateis pas tave apsivilkę ėriuko kailiu, bet viduje jie yra alkani vilkai.

– Taip, ir aš taip manau.

Stojo tyla. Oskaras girdėjo, kaip tėvas drožia pieštuką. Jis užuodė aštrų, metalinį pieštuko švino kvapą, saldų medžio drožlių kvapą.

– Ant takų yra įrodymų, kad pasirodė grybų valgytojos. Ar matei žymes?

– Taip.

Tada Teofilis padarė kai ką, kas jam buvo visai nebūdinga – jis apibūdino tai, ko iš tiesų nebuvo matęs. Beviltiškai trokšdamas mylinčio sūnaus dėmesio, trokšdamas pamatyti tas žalias akis, ramiai įbestas į jo veidą, jis pakartojo kai ką, ką jam pasakė jėgeris Gudrutis Džekas, kuris buvo atėjęs į namelį parduoti triušių ir pakalbėti apie Bibliją.

– Viršuje yra tuščias kvadratėlis, – pasakojo Teofilis, – kur jos aukoja ožiuką. Jos nutraukia galvą vargšui gyvulėliui ir palieka ją ant kvadratėlio kaip pašaipų Mūsų Išganytojo atvaizdą.

Ir jie nebegirdės tiesos ir pavirs legendomis.

Oskaras žiūrėjo, kaip tėvas kelia stiklinę šaltos juodos arbatos, kurią visada siurbčiodavo dirbdamas. Burna kiek prasivėrė. Pasirodė liežuvio galiukas. Oskaras matė ne tik mylimą tėvą, bet ir Teofilio Hopkinso labiausiai plūstamą žmogų – klaidingo mokymo atstovą.

Delne Oskaras suspaudė akmenį. Jo kakle išsišovė gyslos.

Jis ištraukė ranką iš kišenės ir atgniaužė tėvui prieš nosį. Štai!

Teofilis paėmė akmenį iš rašaluoto delno. Akmuo buvo šiltas. Padėjo jį ant storo popieriaus ir apvertė pieštuku.

– *Caput mortem,* – pasakė jis.

Oskaras apsipylė ašaromis.

11

Atskalūnybė

Baptistų berniukai vertė jį valgyti purvą. Vertė dainuoti dainas, kurių jam neleido dainuoti tėvas. Jie rodė jam pagoniškos statulos iš Krištolo rūmų graviūras. Šiurkščiu žvyru brozdino jam odą, nes negalėjo pakęsti, kad ji tokia švelni ir balta.

Oskaras nebuvo iš „čia“. Jis buvo iš „ten“. Jam nepatiko jo paties balso skambesys. Jis mėgino jį pakeisti, padaryti jį tokį minkštą ir saldų kaip Timio Kraučerio. Jis sakydavo „tievas“, o ne „tėvas“.

Jo pasaulis buvo mažulytis. Bet jam tai netrukdė. Jis pats galėtų dar sumažėti, tapti kurmiu ar barsuku. Jis mėgo vaikštinėti tankiame guobų ir ąžuolų miške, skiriančiame kalvas nuo jūros. Čia jis galėdavo ramiai stovėti valandų valandas, pasinėręs į svajonių pasaulį, kurio negalėjo perskrosti joks vėjo gūsis, spoksoti į nukritusius lapus, į puvenas, sporas, grybus, baltą neapsakomą gyvenimą – kai ką be sielos, kas atrodė kaip paberti miltai. Laiškus mamai jis įmesdavo į drevę medyje. Timis Kraučeris, stambių kaulų, gelsvai žalia oda, su švelniais pūkeliais virš lūpos, sukūrė specialias maldas. Jie laikydavo mišias ir ginčydavosi apie pragaro prigimtį. Kreivame smailiais galais žemėlapyje, kuriame buvo nupiešta teritorija, šiam miškui buvo skirta didžioji dalis. Žemėlapyje nebuvo kaimo. Į jį jis eidavo tik lieptas, o jei galėdavo, su misis Viljams kaip su sargybine. Erdvėje jis orientuodavosi kaip šuo ir, turėdamas pereiti teritoriją, kurios nebuvo jo žemėlapyje, pavyzdžiui, per Kalvas į Morlį, jis bėgdavo traškindamas kelius ir jausdamas skausmą šone.

Jis nenorėjo palikti tėvo namų užuovėjos. Netroško pamatyti pasaulio, dalyvauti didžiuosiuose Imperijos nuotykiuose. Impe-

riją gaubė trumparegiškas rūkas. Kažkur buvo Dizraelis* ir lordas Raselas**, ir lordas Elginas. Jis negalėjo jų įsivaizduoti. Jis pažinojo misis Viljams, Timį Kraučerį, Gudrutį Džeką.

Jis matė anglikonų pastorių su žmona, bet jie neturėjo vietos jo gyvenime. Žinoma, tiesa, kad Henakombė buvo pastatyta aplink anglikonų Šv. Onos bažnyčią ir jos vikariatą, bet kaimelis buvo tarsi medis su supuvusia šerdimi. Šerdies nebuvo, tik vieta dulkėms ir vorams. Ir vis dėlto Dievas norėjo, kad jis eitų ten. Jis neklaũsė akmens, bet Dievas vis kartodavo ir kartodavo žinutę: α= anglikonai.

Taip Dievas pasakė: „Eik". Ši mintis buvo visai nepatraukli.

Jis pažadėjo Dievui, kad išeis prieš Pelenų dieną, bet Pelenų dieną pabudo savo lovoje.

Jis pažadėjo Dievui, kad išeis prieš Didįjį Penktadienį. Tačiau kaip koks išdavikas atšventė Velykas su baltais palaidiniais vilkinčiais Plimuto broliais. Jis skaitė jiems Evangelijos ištrauką. Dievas tarė: *„Tu veidmainys"*.

Buvo Velykos, bet jos neatėjo. Laukinių vyšnių pumpurai dar buvo neišsiskleidę. Buvo 24-ta balandžio, beveik vėlyviausios Velykos. Iki tol per jas visada žydėdavo vyšnios. Nebuvo nė kačiukų. Henakombėje juos vadindavo verbomis ir naudodavo per Verbų sekmadienį. Tad per Verbų sekmadienį nebuvo verbų. Per Velykas nepražydo raktažolės. Nelakiojo gelsvos peteliškės. Neparskrido čiurliai. Tai irgi buvo ženklas.

Oras jį baugino. Jis paskatino berniuką tapti atskalūnu.

Jis nemėgino suvokti ką darąs. Kai brolija giedojo ilgas ir graudulingas giesmes – buvo antras sekmadienis po Velykų, – jis tyliai išsmuko pro maldos namų duris. Jo kišenėje buvo tik tripensis ir sutepta nosinė. Jis ėjo pro tėvo namą ir išgirdo, kaip misis Viljams, įėjusi vidun iš sodo, užtrenkė duris. Apačioje, kiek į kairę, jis matė kvadratinį Šv. Onos bažnyčios bokštą. Jis glūdėjo šešėliuose, apsuptas plikų medžių. Nepatrauklus vaizdas.

Berniukui buvo penkiolika, beveik šešiolika. Batai kiek per ma-

* B. Disraelis (1804–1881), Beikonsfildo grafas, Britanijos torių politikas.

** J. Russelas (1792–1878). Britanijos vigų politikas.

ži. Blyškūs riešai kyšojo iš rankovių ir atrodė pėdos ilgumo. Jis pasuko į taką, bet ne į tą, kuris vedė tiesiai prie Šv. Onos bažnyčios. Jis negalvojo, ką daro. Trumpai pasimeldė, bet žodžiai buvo tarsi plytos – dėliojo juos atsargiai, lėtai, vieną po kito, mėgindamas pamiršti košmarišką vaizdą, besibraunantį į bundančias mintis – tėvo veidą, degantį pragaro ugnyje.

Jis girdėjo giedančią Plimuto broliją. Jie meilikaudami tarė pavienius žodžius.

„Brangusis Dieve, – meldėsi jis, – juk man tik penkiolika."

Takas išsišakojo. Kairioji atšaka vedė į daubą, o paskui daugmaž tiesiai į Šv. Onos bažnyčią. Jis pasirinko dešiniąją atšaką, kuri vedė prie Žmogaus nosies ir į Kalvų viršūnes.

Berniukas nuleido galvą ir pamatė savo rudus kruopščiai nušveistus batus, raudoną žvyrą, apdžiūvusius tako pakraščius. Jis prisiminė vasarą, baltais žiedais apkibusią gudobelę, kryklę, klevą, paprastąjį putiną ir žvilgančius širdutės formos vijoklio lapus. Jis skausmingai ilgėjosi šviesių vakarų. Įsivaizdavo švelniai siūbuojančias savo tėtės Malakos nendres, pražydusias gražiais purpuriniais žiedeliais, žliūgę su tūkstančiu baltų žvaigždučių, laiškenį, rožinę naktižiedę.

Jis pagalvojo: „Aš niekada nebebūsiu laimingas".

Išsišnypštė nosį ir smalsiai pažvelgė į nosinę. Įsidėjo ją į kišenę. Takas jį nuvedė prie pat jūros. Jam nepatiko ta tako dalis. Jis apsisuko ir nubėgo atgal, Šv. Onos bažnyčios link. Pasirinko naują taką, vedantį per tamsią giraitę. Juodųjų strazdų giedojimas priminė fleitos garsus, bet berniukas jų negirdėjo. Jo galvoje kažkas barškėjo tarsi sudžiūvę žirniai. Keliukas buvo painus ir apaugęs. Jis skynėsi kelią. Mynė storus erškėtrožių stiebus. Jam darėsi sunku kvėpuoti. Jis vis už ko nors kliūdavo ir klupdavo. Išniręs ant aukšto skardžio, po kuriuo driekėsi pastoriaus misterio Stratono daržas, jis nė nesirengė tuo taku eiti toliau. Nučiuožė žemyn ant sėdynės ir ant kulnų nusileido į negilų griovelį.

Kišenėje pamėgino rasti tripensį, norėjo juo paburti. Tačiau monetą pametė. Kišenėje buvo skylutė. Minutėlę stovėjo ir sunkiai kvėpuodamas žvelgė į apaugusią akmeninę sieną.

Jis įstrigo tarp skardžio ir sienos. Galėjo eiti aplink ir būtų radęs perkopą, bet jei būtų ja ėjęs, galėjo susižeisti, nes perkopa buvo senovinė, jos sijos supuvusios nuo drėgmės, ja nesinaudojo nuo pat ankstesniųjų dvasininkų laikų. Šiaip ar taip, Oskaras buvo pernelyg nekantrus ir ėmė energingai kopti siena, kaip puolęs į neviltį kareivis išlipa iš apkaso, kai jo kūną užlieja chemikalai: dantys sukąsti, burna praverta riksmui.

Jis sliuogė uola, smaukdamas odą ir kerpes. Spyrėsi kojomis, slydo, perplėšė kelnių klešnę, tada rado atramą ir galiausiai, užsikoręs ant dantyto viršaus, pažvelgė į pomidorų sodinukus, rudą dirvą ir gelsvas peteliškes. Jis jau buvo nusileidęs, kai rankoje laikydamas kastuvą atbėgo pastorius misteris Stratonas. Dvasininkas šokinėjo per lysves, viena, dvi, trys. Laimei, takai buvo platūs ir juos vieną nuo kito skyrė didelis žingsnis. Jis nebuvo taip bėgęs nuo pat sporto dienos Itone.

Sodinukai jau buvo pririšti prie kuolų. Tokios kliūties dvasininkas negalėjo lengvai įveikti. Jis stovėjo vienoje pusėje, jaunasis įsibrovėlis kitoje.

– Tu, berniuk! – šūktelėjo Hju Stratonas.

Oskaras stovėjo išsižiojęs. Jo bridžių sėdynė įplyšo, kai čiuožė nuo skardžio. Jis galvojo, kad dvasininkas panašus į kažkokią seniai nuskintą daržovę. Užuodė svetimą kvapą. Žinojo, kad tai alkoholis. Nusprendė, kad jis gėrė per egzotišką komunijos ritualą.

Dvasininkas ėjo aplink pomidorų lysvę. Jam nereikėjo taip bėgti. Jam siaubingai skaudėjo nugarą. Sėdmens nervas kėlė nepakeliamą skausmą abiejose kojose, pulsavo skaudančiose sėklidėse, apėmė jo sėdmenis.

– Tu, berniuk, eik namo pas savo tėvą.

– Negaliu, – atsakė Oskaras, žingtelėjęs atgal ant šviežių salotų.

– Nulipk nuo mano salotų, – liepė Hju Stratonas ir žengė žingsnį pirmyn. Tai buvo klaida. Jis privertė Oskarą žengti dar vieną žingsnį atgal, ant dar vienos salotų gūžės.

– Aš esu pašauktas, – paaiškino Oskaras.

Pastoriui viskas paaiškėjo tik po kurio laiko.

12

Tarnauti ir valdyti

Misis Straton nebuvo dėstytoja. Ir negalėjo būti, nes universiteto įstatai leistų į jį įstoti keturiolikmečiam berniukui, kurio kišenės prigrūstos virvučių ir sudžiūvusių kirminų, bet moteris nieku gyvu nebūtų priimta. Tačiau misis Straton vaikščiojo kaip dėstytoja. Visas jos kūnas rodė jos pašaukimą. Ji ėjo taip, kaip šiandien žmonės vaikšto Megpai skersgatviu ir Merton gatve. Geriausiai įsivaizduosite jos eiseną, jei mintyse įsivaizduojamam ėjikui į ištiestas rankas įduosite trijų pėdų aukščio žinynų krūvą. Čia jau prasideda fizika. Galite išreikšti tai vektoriais – vertikali rodyklė rodo knygų masę, horizontali – varomąją judančio kūno jėgą. Tai akivaizdu. Iš karto pamatysite, kodėl tokio žmogaus kūnas palinksta į priekį 60° kampu. Dėl knygų arba dėl polinkio į knygas. Ir kai pamatote krūvos aukštį, pasidaro aišku, kodėl tokie žmonės visada laiko aukštai iškėlę galvas. Manėte, kad tai trumparegystė, ne – tai įsivaizduojamų knygų krūva.

Misis Straton tėvas buvo dėstytojas (labai trumpai, nes iškilo nesutarimų). Tačiau jis šitaip nevaikščiojo. Žinoma, jos motina niekada nebuvo dėstytoja, bet ir ji nevaikščiojo palinkusia nugara. Rodos, kad dukra pasirinko sau tinkamą eiseną. Pamatęs ją einančią stačiais raudonais Devono keliukais, matydavai moterį ne savo kailyje. Ji buvo tokia nerangi, kad jos nieku gyvu nepakviestum sužaisti teniso partijos, nors ir labai ją mėgtum. Ji priklausė Oksfordui, ne Henakombei, bet pati to nesuvokė. Kilodama purvu apskretusius batus, ji atrodė užsispyrusi ir kupina gerų ketinimų, tad kai pakeldavo galvą ir atkišdavo smakrą, negalėdavai suirzti ar matyti tokių nemalonių bruožų kaip

užsispyrimas; matydavai tik ryžtą pasiekti tikslą, nepaisant jokių kliūčių.

Jos tėvas buvo pastorius ir Bekingeme turėjo didelę bažnyčios žemių dalį. Ten pats ir ūkininkavo. Jai patiko ūkininkauti, energingai nuimti derlių. Būdavo pastoriaus padėjėjas, klebonas (nors ir ne dekanas*), nuomininkai, samdiniai ir jaunos moterys, kurios, nepaisydamos savo padėties, visos ryšėjo didelius baltus kykus, nes norėjo apsaugoti veidus nuo saulės. Jai patiko sėdėti svetainėje, kur ji kalbėdavo taip protingai, kaip ir galėjai spręsti iš eisenos. Jos tėvas mėgdavo sakyti, kad Betė bus „naudinga žmona“. Tėvo teiginys apie naudą buvo gana teisingas (jos vyras be jos būtų badavęs), tačiau kai jai pasipiršo būsimasis Henakombės vikaras, ji buvo dvidešimt aštuonerių metų senmergė.

Ankstesnius jaunuolius išgąsdindavo ne jos entuziastingas derliaus dorojimas, bet aistra diskutuoti įvairiomis temomis, kurios lydėjo anglikonų Bažnyčią ir kurias išplėtojo Oksfordo judėjimas** ir Veslio atskalūnai***. Vieni nemėgo jos aistros, nes manė, kad teologija ne moterų reikalas. Kiti manė, kad jos balsas kiek per garsus svetainei. Žinoma, kai kurie iš pastarųjų priklausė ir pirmajai grupei, ir reikėtų pasakyti, kad buvo tokių, kuriems Betė keldavo pasibjaurėjimą, bet jie juto poreikį rūpintis šeimininku ir ją apsaugoti, tarsi jie galėtų apsaugoti amžinai mėlynėmis nusėtą akląjį, vis atsitrenkiantį į sienas. Bet buvo jaunuolių, kurie mėgo su ja kalbėtis. Jų nebūtinai buvo mažuma, tik jiems trūko pastovumo: jie greitai susižavėdavo ir lygiai taip pat greitai nuvargdavo. Vieni pasidžiaugdavo greita sėkme, bet greitai visai nebesidžiaugė. Kai kurie padarydavo išvadą, jog ji protinga, tačiau gana išpaikinta ginčininkė: kad ir kokią pažiūrą jie gindavo,

* Dvasininkas, pagal hierarchiją einantis po vyskupo.

** Oksfordo judėjimas kilęs iš XIX a. vid. išleistos pamfletų teologinėmis temomis knygos *Tracts for The Times.*

*** J. Vesley (1703–1791), Anglijos dvasininkas ir vienas metodizmo pradininkų. Vesley buvo pasiaukojęs krikščionis evangelikas, atvertęs daugelį darbininkų klasės atstovų per pamaldas lauke. 1791 m. jis suformavo atskirą metodistų kryptį.

mis Kros įsivaizduodavo, kad prieš ją stovi tetulė Salė, kurią reikia tučtuojau priblokšti. Jei jos gerbėjas imdavo ginti evangelikus, ji imdavo teisinti nukrypstančiuosius nuo dogmų. O jei jos mergintojas pradėdavo kalbą apie pjuzitus*, ji tuoj pat imdavo žavėtis entuziastais** ir evangelikais. Ji galėdavo pateikti grėsmingų argumentų, remiančių abejotiną Atanazo tikėjimą, ir tuoj pat, nebijodama apstulbinti draugą, juos sutriuškinti. Jos tėvo klebonas, sudžiūvęs senukas, nemėgęs, kad jam trukdytų domėtis botanika, pareiškė, kad ji elgiasi kaip linksmas vaikelis, kuris penkias valandas stato smėlio pilį tik tam, kad tuoj pat ją sugriautų. Tai buvo nesąžininga, ir ne tik dėl to, kad tai sakydamas klebonas buvo nutaisęs griežtą veidą ir suraukęs antakius. Jis lygiai taip pat raukydavosi, kai prisimindavo – visada po trečios konjako taurės, – gaktos plaukus, kuriuos žymi rašytoja paliko jo vonioje. Tai buvo nesąžininga, nes Betė Kros neturėjo savo nuomonės, nepriklausė jokiai partijai, negynė jokios atskalūnybės ir tik mėgino rasti tikrąją „tiesą“. Ji ieškojo absoliuto ir negalėjo rasti. Ji neturėjo išankstinio nusistatymo, kurio galėtų įsitverti, ir todėl jautė turinti ginčytis. Laimei, ji to nesuvokė, kaip ir savo eisenos.

Tai yra Hju Stratono laimei, kuris laikė bakalauro egzaminą Orielyje 1838 metais. Per Mykolines jis atvyko į Bekingemo grafystę pasimatyti su savo draugu Dauniu, kuris buvo Betės Kros tėvo padėjėjas ir slapčia vertė ankstyvąją gnostinę Evangeliją. Hju susižavėjo Bete Kros. Ji jam nenusibodo.

Jo nuomone, nesikuklino ją pareikšti, vyresnioji dekano duktė atskleidė jam perspektyvas, galimybes, kurių garbingi Orielio vyrai – geri vyrai, žymūs vyrai – neatskleidė. Jis svaigo nuo jos prieštaringų minčių, besisukančių kaip vilkutis. Jo neerzino jos dėstytojiška eisena, skambus balsas, faktas, kad ji turi dideles strazda-

* Dr. Pusey (1800–1882), anglų teologas. 1833 m. įkūrė Oksfordo judėjimą ir tapo jo lyderiu, pasitraukus J. H. Newmanui.

** Entuziazmas – religinė aistra, tariamai atsirandanti iš dieviškojo įkvėpimo ir paprastai susijusi su garsiu kalbėjimu ir nevaldomais, nekoordinuotais kūno judesiais.

notas rankas. Ji buvo stambių kaulų, bet tokių dalykų jis nepastebėdavo. Jis išvis nepastebėdavo fizinių dalykų, galėdavo susitikti tave keturis kartus ir neprisiminti veido. Kaip tik dėl šio rimto klebonui trūkumo jis neryžtingai šypsodavosi nepažįstamiesiems, pasiruošęs išsišiepti plačiau, jei tie nusišypsos, arba priešingu atveju atsitraukti. Tad jis nepastebėjo strazdanų. Jis žinojo, kad jos plaukai linų spalvos, bet jei kas būtų paklausęs, kokios spalvos jos akys, būtų turėjęs spėlioti. Atmintyje jis matė jos švelniai išskydusį veidą. Visus jos veido bruožus sušvelnino jausmas, kurį, sakoma, vienerių metų kūdikiai jaučia savo motinoms. Jos minčių gausybė jam priminė sodą. Sode niekas nesiginčija, kuri gėlė yra tikra gėlė. Taip jis įsivaizdavo jos mintis ir argumentus. Tada jis nematė (ir niekada nepamatys), kad ji trukdys jo profesijai, kad taip išsekins vėlesnius klebonus ir vyskupus, jog pora jų pasislėps kaip du bjaurūs alaus bokalai*, kuriuos galbūt padovanojo vieną dieną apsilankęs giminaitis. Negalima išmesti alaus bokalų. Juos reikia išlaikyti, jie turi būti matomi, bet ne iš karto. Nuo to laiko – Henakombė Egzetero vyskupystėje.

Stratonai neturėjo vaikų, o kadangi tik retkarčiais skaisčiai apsikabindavo, negalėjo jų turėti. Jie manė, kad elgiasi civilizuotai. Jie su palengvėjimu pasiekė tokią būseną vestuvių naktį ir nejautė potraukio persigalvoti. Misis Straton nejuto ką nors praradusi. Ją džiugino beveik visi gyvenimo aspektai. Ji manė esanti laimingesnė, nei turėjo teisę būti. Ją vis pažvalindavo kaimo vaizdas, jūra, metų laikai. Ji vis atsistodavo ant kojų. Gaudavo savaitinius laikraščius, kuriuos skaitydavo, protingą vyrą, su kuriuo pasikalbėdavo, jai patiko bendrauti ir su kaimiečiais, ji mėgo pasikalbėti su jėgeriais ir piemenimis, stogdengiais ir ūkininkų samdiniais. Žinoma, ji gyveno vargingai, kur kas vargingiau, nei kada manė gyvensianti, bet kažkodėl šis baisus, pats baisiausias dalykas nebuvo toks baisus, kaip ji įsivaizduodavo. Jie gyveno tarp daugybės vargšų. Maži berniukai augo vilkėdami vyresnių seserų

* Tie bokalai buvo storulio su trikampe XVIII a. kepure pavidalo.

sukneles, ir niekam net į galvą netoptelėdavo iš jų pasišaipyti. Jei jos vyras būtų buvęs laimingas, ji būtų maniusi, kad jos gyvenimas tobulas.

Bet Hju nekentė skurdo. Jis nervinosi. Jis kaltindavo baptistų dvarą arba Teofilį Hopkinsą, kuris visada stovėdavo įbridęs į jūrą. Jis galėdavo apsiverkti kaip vaikas, pamatęs drėgną dėmę ant svetainės sienos. Jis nerimavo dėl stogo, todėl turėjo skardinę ir į ją metė pinigus, kuriuos vieną dieną sumokės stogdengiui. Rašė specialias maldas Visagaliui, kad Velykų aukos būtų didesnės, kad amarai neapniktų pomidorų, kad kviečių neužpultų rūdys. Ji kalbėdavo, kad taip buvo visada, kad dvariškiai buvo stuobriai, kad sienos buvo drėgnos, ir t. t., ir t. t., brangusis Hju, juk jie išgyveno. Nevertėjo sakyti tokių argumentų. Nuo jų jam darėsi tik blogiau. Jis nusivesdavo žmoną prie namo ir rodydavo *naują* purvą ir *naujus* puvėsius. Jis atsiguldavo į vešlią žolę šalia laikrodžio „Tarnauti ir valdyti" ir raudodavo. Jis maldavo, kad žmona atsisakytų Oksfordo ir Londono žurnalų prenumeratos. Ji to nedarė. Jis šaukdavo ant jos. Ji sakydavo, kad geriau visą mėnesį grauš ropes, nepirks odinių batų ir parduos arklį. Jis aiškindavo, kad gal taip ir bus. Ji nieko nesakydavo apie brangų cheresą, kurį gerdamas vėliau jis nusiramindavo.

Tai tą vyrą reiškė simbolis α. Juo Dievas Oskarui pranešė, kad tas vyras yra išrinktasis jo tarnas. Jausmai, apėmę išrinktąjį tarną, kai jis galiausiai suprato Oskaro ketinimus, buvo kur kas sudėtingesni nei tie, kuriuos iš karto sukėlė dviejų jaunų salotų gūželių žūtis.

Hju Stratonas nubraukė tiesius šviesius plaukus nuo akių ir susikišo rankas į kišenes. Jis krustelėjo, linktelėjo, tūptelėjo, kluptelėjo. Paskui pasisuko ir nuėjo plačiu daržo takų labirintu, rodydamas, kad jo svečias turėtų neužminti nukritusio grėblio, surūdijusios šakutės ir neįkristi į pusiau iškastą komposto duobę su byrančiais kraštais. Kaip ir buvo galima tikėtis, viena jo dalis puolė į neviltį, kad reikės maitinti ir aprengti naują žmogų, tačiau kita dalis triumfavo – jis turi sielą, teologinę pabėgėlę. Jis ėjo spar-

čiai, dideliais žingsniais ir atrodė niūrus tik todėl, kad jam skaudėjo sėdmens nervą. Nėjo prie paradinių ar užpakalinių durų. Atskubėjo prie virtuvės lango, pro kurį buvo įpratęs virėjai paduoti vištų kiaušinius ir daržoves. Garsiai ir nekantriai pabeldė ir atitraukė misis Milar nuo sudėtingo saldaus kremo gaminimo.

– Dar vieną lėkštę vakarienei, misis Milar, – paprašė ir nesusilaikęs kvailai išsišiepė.

– Jis turi savo, – atkirto ji. – Namie.

– Jis turės savo, misis Milar, – džiugiai ir nerūpestingai suriko Hju Stratonas. – Pas mus. Jis turės savo pailgą servetėlės žiedą.

Šiaip ji nebūtų leidusi vadinti žiedo pailgu, tačiau ją sutrikdė Stratono nuotaika. Ji pasilenkė į priekį, apsimesdama, kad nori apžiūrėti berniuką, bet iš tikrųjų mėgino pauostyti darbdavio iškvepiamą orą. Tačiau viską užgožė kremo kvapas, tad ji neatsiprašiusi pasitraukė ir užtrenkė langą.

13

Razinos

Razinas jis matė antrą kartą gyvenime. Išknaibė jas iš patiekalo, vadinamo „piemens pyragas". Dėjo jas vieną šalia kitos ant lėkštės kraštų. Lėkštė buvo ištapyta pagoniškais piešiniais. Jis ėmė dengti piešinius razinomis. Neskaičiavo jų. Buvo pernelyg sukrėstas, kad galėtų skaičiuoti.

Pirmą kartą jo valgytų razinų buvo tėvo pavadintame „Šėtono vaisiuje" – Kalėdų pudinge.

Jis sėdėjo įtempęs visus savo siauros krūtinės raumenis. Čiupo peilį ir šakutę ir mėgino atsikratyti pojūčio, kad sėdi operacinėje. Oras vikariate buvo gižus. Oskaras dar niekada nesijautė toks svetimas. Rodės, kad bet ką prilietęs ranka pajusi lipnią drėgmę. Jį nusivedė pažiūrėti vaizdo pro langą, ir jis netyčia palietė plačios kaštoninės lovos apdangalą. Nuo drėgmės šis atrodė panašus į negyvėlį. Oskaras skubiai atitraukė ranką. Jie tai pastebėjo. Berniukas išraudo ir susigrūdo rankas į švarko kišenes, pilnas sausos duonos trupinių.

Tačiau dar blogiau už drėgmę Stratonų namuose buvo priplėkęs kvapas. Jis priminė pirštinėtą ranką, spaudžiančią nosį į apipelėjusius knygos puslapius. Įėjus į kambarį, tas kvapas pakilo ir nusileido ant Oskaro it amarai ant rožės krūmo. Visur aplink jį kūpsojo ir sverdėjo knygos, laikraščiai, žurnalai. Ne tik ant lentynų. Kai kur kaip bokštai kilo tiesiai nuo grindų.

Visi trys, nutvieksti vakaro šviesos, susėdo ant kėdžių. Oskaras juto, kad springsta nuo gailesčio ir melancholijos.

Manė, kad šis kambarys turėtų būti anglikonų svetainė. Henakombėje daugiau niekas neturėjo svetainės. Bet tada akies kam-

pučiu (negalėjo dairytis atvirai, nes jį klausinėjo apie tėvo vištų sveikatą) pamatė anglikonų tarnaitę prie didelio skaityti skirto stalo. Ji ėmė laikraščius, žurnalus ir dėliojo juos ant išsirikiavusių šalia sienos bokštų viršaus. Kitus kišo į stalčius, kurie atrodė kaip nešvarios patalynės saugyklos, tik ten, kur turėjo būti skalbiniai, buvo popieriai. Nukrausčiusi stalą, ji užtiesė jį staltiese ir ėmė dėlioti stalo įrankius.

Sužinoję viską apie Teofilio gaidžiukus, misteris ir misis Stratonai pasodino jį stalo gale, o patys atsisėdo jam iš šonų. Jam tai atrodė negerai, bet beveik viskas buvo negerai. Šviesa nepakankamai nušvietė rytiečių dievybes (nes jomis jis palaikė gluosnio raštą) ir, dar svarbiau, vadinamasis piemens pyragas buvo storas bulvių sluoksnis su plonyčiu padažo sluoksneliu. Jis buvo keisčiausio skonio – kario, bet Oskaras niekada nebuvo ragavęs kario, tad to ir nežinojo.

Jame buvo ir razinų. Jis nežinojo, ką tai reiškia, bet, nepaisant jį čia atvedusio Kalėdų pudingo, jautė, kad razinos yra negerai. (Juk per penkias minutes negali nebebūti Plimuto brolijos narys.) Jis dėliojo razinas ant pagonių veidų.

Jam buvo leista suprasti, kad turi suvalgyti viską, kas yra lėkštėje. Kai suvalgė viską, išskyrus razinas, misis Straton pasilenkė ir įdėjo jam dar vieną kaupiną patiekalo šaukštą.

– Ačiū, – padėkojo Oskaras, norėdamas, kad niekada nebūtų čia atėjęs.

– Juk tai tik razinos, – prietemoje jam šypsojosi misis Straton.

– *Tik* razinos! – prunkštelėjo misteris Stratonas. – Keturi pensai už svarą, ir *tik*.

– Taip, mielasis, – atsakė misis Straton, kurios tėvas traukiniu iš Oksfordo arbatos dėžėje atsiuntė geriausios rūšies razinų kartu su kitais daiktais, kuriuos laikė „būtinais“. – Tikriausiai jis nėra jų valgęs. Ar esi valgęs razinų?

– O ne, – atsakė Oskaras. – Nevalgiau.

Jis džiaugėsi radęs tokį paprastą paaiškinimą, kodėl nevalgo razinų. Patylomis meldėsi, kad iš jo paimtų lėkštę. Siurbčiojo ar-

batą ir skausmingai šypsojosi misteriui Stratonui, kuris irgi stengėsi atrodyti geraširdiškas.

Misteris Stratonas buvo įsitempęs. Jis barkštelėjo šakute į tuščią lėkštę ir gurkštelėjo skysčio iš taurės. Oskaras suvokė, kad tai alkoholis.

– Ar esi matęs apelsiną? – toliau klausinėjo misis Straton. Oskaras pamanė, kad ji gražaus veido, didelėmis minkštomis lūpomis ir blyškiomis, švelniomis mirksinčiomis akimis, bet visi veido bruožai ryškesni, nei turėtų būti.

– Taip, – atsakė jis.

– Dievulėliau! – šūktelėjo ji ir atsilošė, taip sudėdama rankas sterblėje, tarsi apelsinai būtų vienintelė priežastis, dėl kurios berniukas čia atėjo.

Jis suvalgė dar kąsnelį bjauraus valgio.

Galvojo: „Jie yra tavo tarnai, Viešpatie“.

Pasirodė, kad nė vienas iš Stratonų nežinojo, apie ką su juo kalbėtis. Misteris Stratonas šakute barkščiojo į lėkštę ir gurkšnojo savo alkoholį. Misis Straton klausinėjo jį apie įvairius vaisius, o vėliau papasakojo apie bažnytėlę Torkėjuje, kurią atstatė keletas daktaro Pjuzio sekėjų. Bažnyčioje, be pagrindinio altoriaus, yra dar keletas. Kiekvienas altorius turi savo puošėją ir garderobą savo zakristijoje. Ji paklausė Oskarą, ką jis apie tai mano.

– Aš nežinau, mem, – atsakė nelaimingas berniukas. Jis žinojo, kad altorius yra vieta, kur aukojama šventa auka. Tik tiek. Žinojo, kad turi suvalgyti razinas, nes kitaip iš jo nepaims lėkštės. Jie laukė, kad jis suvalgytų razinas.

Razinos tapo Kalėdų pudingo simboliu. Jis žinojo, kad turėtų jas suvalgyti. Bet negalėjo prisiversti.

– Taigi prie altoriaus nubrėžiama linija, – kalbėjo misis Straton. – Na, aš nežinau... Hju, aš tikrai... tikrai nežinau, ar taip daryti neteisinga, nes juk iš tiesų daug kam pritariame nesusimąstę. Jei tu vadinsi jį komunijos stalu, tai aš nevadinsiu tavęs fanatiku.

Berniukas stumdė razinas ant lėkštės krašto. Jis atrodė labai nelaimingas.

Misis Straton nusišypsojo.

– Išties, juk tai puikus skiriamasis bruožas, – pasakė. – Ar taip nemanai, Hju? – pradėjusi kalbą tyliai, ji baigė ją netekusi kvapo ir gana nuolankiai, palenkusi galvą.

Misteris Stratonas staiga paėmė Oskaro razinas.

Jis smeigė jas viena po kitos savo šakute. Neprabilo, kol nebaigė jų valgyti.

– Ar manai, kad tavo tėvas atbėgs čia? – jis įbedė karingą žvilgsnį į Oskarą.

Oskaras neatlaikė žvilgsnio. Pasijuto nejaukiai, kai misis Straton ėmė tapšnoti jam per ranką.

– Jis man grasins? – klausė misteris Stratonas.

Iki šios akimirkos Oskaras išvis negalvojo apie netolimą ateitį. Jo mintys klaidžiojo amžinybėje. Jis tik galvojo, kaip padaryti neįmanomą dalyką. Jei būtų pagalvojęs, ką darys tėvas, niekada nebūtų drįsęs perlipti per tvorą į anglikonų daržą. Tačiau dabar, įsivaizdavęs savo tėvą, kuris piktas ateis čia ir grasins misteriui Stratonui, pajuto, kad širdis vėl ėmė ramiau plakti.

– Taip, – pasakė, – manau, kad taip.

Staiga, pamatęs, kaip jo atsakymas paveikė misterį Stratoną, berniukas pasijuto labai galingas. Jis yra tėtės rūpesčio ir meilės vaisius. Žinoma, kad jo tėtė ateis. Juk jis tik berniukas, ir atsakomybę turi perimti kiti.

Jis nusišypsojo misis Straton, nors ir suvokė, kad šypsena netinka prie rimtos problemos.

– Grasinimai jam nepadės, – pareiškė misteris Stratonas. Jis paėmė varpelį ir paskambino. Atrodė, nekantriai laukia, kad Oskaro lėkštę kuo greičiau paimtų misis Milar. Jis baigė gerti savo alkoholį. – Gali jam tai perduoti.

– Tu tikiesi pasilikti *čia?* – misis Straton staiga labai išsigando, jos akys ėmė lakstyti nuo Oskaro prie vyro ir atgal. – Hju?

Misteris Stratonas netikėtai jai nusišypsojo. Misis Straton nusprendė, kad dėl chereso.

– Taip, mem, – atsakė Oskaras.

– Bet ką darys vargšas tavo tėvas? – pasiteiravo misis Straton. – Pagalvok apie baisų skausmą, kurį jam sukelsi. Baisu žinoti, kad jo sūnus yra čia, su mumis, vos už pustuzinio čeinų*.

Oskaro akys pritvinko ašarų. Jis pasikasė galvą ir apsidairė (misis Straton pagalvojo, kad jis atrodo kaip sugautas žvėriukas).

– Žinau, mem. Jis labai nuliūs.

Misis Straton išgirdo vakarų krašto akcentą, nors baptistų berniukai manė, kad tai Londono akcentas. Ji ne pirmą kartą pagalvojo, kad akcentas labai išraiškingas. Kai Oskaras ištarė „nuliūs", ji tučtuojau reagavo taip, tarsi išgirdusi birbyne sugrotą minorinę tonaciją.

– Taip, – pritarė ji, – labai nuliūs.

– Žinau, mem, aš *žinau,* bet matote, jis *klysta.*

– Ir vis tiek tu eisi namo pas jį, – pareiškė ji, žiūrėdama į vyrą, kurio kėslai jai buvo neaiškūs. Ji tikėjosi, kad jo veidas bus susirūpinęs. Juk jam kelia nerimą pinigai. Ji nustebo pamačiusi, kad jo šaipymasis virto geraširdiška šypsena.

– Ir vis dėlto, – kartojo misis Straton, žiūrėdama į vyrą, – vis dėlto tu grįši namo pas jį, – ir pridūrė: – Hju?

– O ne, – Oskaras susijaudinęs pliaukštelėjo sau per kelį. Pliaukštelėjus koja kilstelėjo ir nusileido, berniukas koja ėmė belsti į turkišką kilimą, ir Hju Stratonas, nors ir triumfavo, nenorom pagalvojo apie supuvusias grindų sijas.

– Aš *negaliu,* – Oskaras dar neverkė, bet jo veidas buvo mirtinai išblyškęs, praradęs ryžtą, o ties nedidukais žandikauliais susimetusios raukšlės, nes berniukas tvirtai sukando dantis. – Nors ir labai to trokštu.

– Bet juk tavo tėvas tikrai tave myli? – pasiteiravo ji.

– Taip, taip, nepaprastai, – dabar pasipylė ašaros, bet berniukas vis dar tvardėsi. Misis Straton ištiesė savo nosinaitę, kai jos pasiūlymas nebuvo priimtas, ją atitraukė. Ji ištiesė ranką prie drebančio berniuko peties, bet nejuto, kad jis trokštų artumo.

* Ilgio vienetas, lygus 20 metrų.

Dabar jis jai atrodė svetimas, lyg vabzdys maldininkas – ilgi ploni sąnariai tirta nuo susijaudinimo, šiurkščios subraižytos rankos trina trikampį veiduką. Ji galvojo apie tai ir vis dėlto jautė stiprią užuojautą.

– Aš irgi jį myliu, – kiek per jėgą ištarė Oskaras.

Tada misis Milar įnešė agrastus ir kremą. Ji nustebo pamačiusi, kad misteris Stratonas pats aptarnauja berniuką. Jis prikrovė pilną lėkštę kremo. Paprastai toks dosnus svečiams nebūdavo. Misis Straton irgi susidomėjusi stebėjo kremo dalybas.

– Kitaip ir negalėčiau.

– Kitaip? – perklausė misis Straton. – Jei nori, įsidėk cukraus.

– Negalėčiau jo nemylėti, – jis paėmė iš misis Straton mažutę nosinaitę. Niekada nebuvo nieko panašaus matęs; jos pakraščiai buvo apnerti plonyčiais nėriniais. Jis išsišnypštė nosį ir nutarė, kad nėriniai – pernelyg menka medžiaga tokiai užduočiai.

– Tačiau šis disputas nėra toks asmeniškas, – jis nežinojo, ką daryti su nosine („Pasilaikyk ją, pasilaikyk", – tarė misis Straton), – ne tiek asmeniškas, kiek teologinis. Matote, jis nėra išganytas, – pareiškė berniukas.

– Tu labai nepaprastas berniukas, – nustebusi pasakė misis Straton.

Oskaras, nors ir jautė skausmą, maloniai priėmė šį komplimentą ir atsargiai jį užslėpė, kaip paslėpė tą kietą šiltą iš šlapios nosinės susuktą gumuliuką giliai kišenėje. Jis *yra* nepaprastas berniukas.

– Bet, Oliveri, – tarė misis Straton, – net jei norėtume, negalėtume pavogti tavęs iš tavo tėvo.

– Jis ne Oliveris, – pasakė misteris Stratonas („Gana manieringai", – pagalvojo misis Straton).

– Tai kas gi jis?

– Jis Oskaras, – paaiškino misteris Stratonas.

– Oskaras?

– Taip.

– Koks keistas vardas, – nustebo misis Straton.

– Aš pavadintas tėvo seno draugo vardu.

– Ar jis buvo užsienietis? – paklausė misis Straton, tačiau jos mintys buvo nuklydusios tolyn. Ją trikdė vyras. Ji nesuprato jo veido išraiškos. Jis atrodė ramus ir galingas, o to nebuvo jau daugelį metų. Jis buvo labai ramus, ir tikriausiai ši ramybė buvo jo galios šaltinis. Šiaip ar taip, tai buvo labai neįprasta.

– Jis buvo anglas, mem. Tai jis nutraukė šydą tėvui nuo akių.

Misis Straton nebesidomėjo Oskaro bendravardžiu. Ji kreipėsi tiesiai į vyrą dėl dar vieno svarbaus reikalo, nesijaudino, kad tai, ką sako, yra privatu.

– Hju, kaina.

– Berniukas yra pašauktas.

– Kaip suprasti, Hju?

– Jis pašauktas į dvasininkus, – atsakė Hju Stratonas. – Jis turi vykti į Orielį. Aš jam vadovausiu ir išmokysiu dogmų.

Misis Straton stipriai prispaudė ranką prie krūtinės, mėgindama nuraminti besidaužančią širdį.

– Tu išgėrei tris stiklus, – tarė ji.

– Teisingai, – atsiliepė misteris Stratonas.

– Rytoj kaip reikiant tai aptarsime, – misis Straton palenkė galvą ir pažiūrėjo į vyrą.

– Gerai, – atsakė pastorius misteris Stratonas, kildamas nuo vakarienės stalo. Iš pradžių stovėjo netvirtai, bet išsitiesęs atrodė raumeningesnis nei anksčiau. Jis atmetė plaukus nuo kaktos. – Manau, – jis išskėtė rankas, parodydamas krūtinę, – kad Oskarui geriausia būtų eiti miegoti.

Misis Straton žiūrėjo į vyro šypseną. Ji buvo miela ir gana vaikiška, tarsi jis laikytų rožes už nugaros, arba ne rožes, o ką nors retesnio, kokį nors augalą, iki šiol nematytą šioje šalies dalyje.

14

Išbandymai

Vyrai ir moterys su žibintais ėjo per žieminėmis avižomis užsėtus laukus. Mieguisti vaikai buvo pakelti iš lovų melstis prie šaltų židinių. Trys Kraučerių vyrai, Timotis, Kyras ir Piteris, atėjo pas Teofilį ir pasiūlė atsiimti berniuką jėga. Jie buvo stambūs vyrai, plačiakrūtiniai ir kalvių rankomis; jie nešėsi dideles medines lazdas ir kalbėdami beldė jomis į grindis.

Misis Viljams mintyse palaikė brolius Kraučerius. Ji būtų berniukui užplojusi per užpakalį plaukų šepečiu ir nuvariusi į lovą prieš nusileidžiant saulei. Bet jos darbdavys išsiuntė Kraučerius, paprašęs, kad jie „tik“ atsisakytų brangaus miego ir pasimelstų.

Misis Viljams jautė nuovargį. Ji norėjo miego. Tačiau atrodė, kad darbdavys tikisi, jog ji melsis su juo. Grindys buvo kietos, nebuvo maldos kilimėlių, net veltinio, kurį ji naudojo valymui.

Šeimininkas garsiai meldėsi. Meldėsi jausdamas savo svarbą. Meldėsi taip, tarsi būtų buvęs visatos centras, tarsi vienintelė priežastis, dėl kurios pabėgo jo sūnus, buvo ta, kad Dievas taip baudė tėvą. Jis maldavo Dievą nubausti jį kaip nors kitaip. Maldavo jį garsiai, be paliovos, bet misis Viljams galvojo, kad jis atrodo tarsi kunigaikštis, kalbantis su karaliumi, o ne „vargšas nuodėmingasis“, kokiu save vadino. Misis Viljams penkiasdešimt penkeri metai. Ji per sena tokioms nesąmonėms. Jei ji būtų Dievas, vožtelėtų jam per ausį ir pasiųstų į lovą.

Penkiolika minučių po vienuolikos atėjo du anglikonai, atnešdami į mažutį kalkakmenio namelį raudono purvo ir aludės tvaiką. Tada jai buvo leista atsistoti. Ji užplikė arbatos, bet jie nepasiliko taip ilgai, kad išgertų. Tada šeimininkas pareikalavo, kad ji ir

toliau melstųsi. Bet ji nesimeldė. Misteris Hopkinsas išbėgo iš namų be žibinto. Ji sėdėjo prie virtuvės stalo ir laukė. Po penkių ar dešimties minučių vėjas atnešė jo balsą: jis garsiai meldėsi ant kranto.

Paskutinį kartą ji matė tokią isteriją, kai mirė berniuko motina. Tada ji mėgino jį nuraminti. Dabar nuėjo miegoti.

15

Vikariato virtuvė

Liusė Milar tikrai nemėgo savo virtuvės. Tai apskritai nebuvo virtuvė. Tai buvo didelis podėlis, kuriame kažkoks ankstesnis vikaras pastatė viryklę ir plautuvę ir tikriausiai dėl to, kad neturėjo laisvo kambario, paliko visas lentynas, spinteles ir stalus. Ne, Stratonai neatsiprašinėjo. Tą dieną, kai ji atvyko su visomis rekomendacijomis, perrištomis kaspinėliu, jie į tai atkreipė dėmesį. Misis Milar susižavėjo misis Straton, kuri atrodė visai tvirta ir praktiška moteris. Dabar ji prisimena jos pasipiktinimo šūksnį: „Tik pažiūrėk!“ – kai ji badė dideliu pirštu suplyšusias dumples ar mėgino, nors jai nepavyko, atidaryti mažulytį langelį į niūrią šiaurę. Ji maldavo Liusę įsivaizduoti, kokia puiki buvo kita, pirmoji, virtuvė, kol kažkoks nemalonus dvasininkas iššvaistė krūvą pinigų ir įgrūdo viryklę bei indaują į podėlį.

Misis Straton elgėsi taip, tarsi visai nebūtų už tai atsakinga. Ji užjautė Liusę, kad šiai tenka praleisti puikią vasarą „šlykščiame podėlyje“. Ji mokėjo jai tik šešis pensus per savaitę, o kartais, nors Liusė turėjo išlaikyti keturis vaikus ir du senus tėvus, kad jie nepatektų į vargšų prieglaudą, kartais tik tris pensus ar keturis, tiek, kiek turėjo. Liusė buvo tiek įpykusi, kad būtų galėjusi prispjauti į sriubą.

Ji visada buvo pikta. Ateidavo čia per Kalvas penktą ryto ir pusiau pareidavo, pusiau parbėgdavo namo aštuntą vakaro. Ji galėjo pykti dėl daugybės priežasčių. Šimtai jų buvo pačioje virtuvėje, ir jos šeima, nelaiminga ir įsitempusi, klausydavo, kol ji jas vardydavo. Ši litanija jiems mirtinai įgriso. Jie palenkdavo galvas ir valgydavo sriubą.

Šiandien ji buvo dar piktesnė nei paprastai. Stratonai atsivedė tą kvailą Teodogus ar Teo-kaip jis ten ir pasodino prie jos stalo, nors jie žinojo, arba misis Straton žinojo ar turėjo žinoti, jei nežinojo, kad taip suardė jai visą darbo tvarką. Juk kitas kambarys, senasis podėlis, buvo toks mažas, kad ji visada stengėsi kuo daugiau darbų padaryti prie didžiojo pirmosios virtuvės stalo. Ji turėjo du dubenis, kuriuose plaudavo indus, ir galėdavo iš anksto pasiruošti visus reikalingus produktus: visus tuos mažus dubenėlius ir apdaužytus puodukus išsidėliodavo ant stalo – viename kiaušinio trynys, kitame sukapotas laiškinis česnakas, trečiame kapota mėsa, mirkstanti žolelių padaže, kad išsivadėtų jos kvapas, ir taip toliau. Jai patiko tas didelis kambarys. Jis buvo toks geras, koks kitas prastas. Visame name vienintelis šis kambarys buvo sausas. Jo langas buvo į pietus ir jis dažnai atlaikydavo stipriausius vėjo gūsius žiemą, bet pro jį galėjai matyti – ji pati nuolat apkarpydavo ligustrus, kad šie neužstotų vaizdo – ramų žydrą vandenį ir kraštą raudonos uolos, nuo kurios kilo Henakombės pavadinimas.

Bet tada Teo šventasis atsisėdo ir sugadino jos dieną. Tokiems lankytojams vieta priplėkusių knygų kambaryje, kurį ji vadino kiaulide (nors viešai sakydavo „svetainė“, kaip ir visi kiti). Čia jis netiko.

– Ar tu išganyta? – be jokios įžangos paklausė jis.

Ji liepė jam rūpintis savimi. Ji laikė ėriuko koją ir norėjo išpjauti kaulą. Negalės pagaminti troškinio su bulvėmis, jei šis vyras su išsipūtusiomis akimis nepavalgys ir neišeis. Ji nuėjo į vadinamąją virtuvę ir ėmė minkyti tešlą paplotėliams. Paplotėliai valgomi ne per priešpiečius, bet prie arbatos, kuria misis Straton mėgo vaišinti senukus (dvaras vis tiek jais rūpinosi ir misis Straton nebuvo būtina duoti tai, ko ji negalėjo sau leisti). Virėjai reikėjo didelio stalo paplotėliams gaminti, bet stalą buvo užėmęs Teofilis, tad ji pabandė gaminti juos podėlyje, apvertusi medinį pusryčių padėklą. Padėjo jį dugnu į viršų ant taburetės ir turėjo priklaupti, kad galėtų iškočioti tešlą. Tačiau padėklas nuslydo ir

tešla nukrito. Ji nieko garsiai nepasakė. Nukrapštė tešlą nuo grindų ir nusinešė prie langelio, norėdama apžiūrėti. Ji buvo liesa nervinga moteris tamsiomis įdubusiomis akimis ir staigių judesių, bet tešlą apžiūrinėjo labai ramiai. Ji galvojo, svarstė, žinojo, koks kils sąmyšis, jei tešlą ras vištų kibire. Ji sugniaužė ją ir padėjo ant padėklo. Tada nuėjo iki slenksčio ir nužvelgė liūdnąjį vyrą. Jis jos nematė. Tik atsiduso, jos stebimas. Ji buvo per pikta, kad imtų jausti užuojautą. Matė misis Straton šešėlį, kuris dūlavo kitoje virtuvės langelio pusėje. Stiklas buvo prastokas, matinis ir susproginėjęs, bet misis Milar žinojo, kad misis Straton laukia jos paplotėlių. Ji apibarstė tešlą miltais, suminkė ją ir greitai nušlavė išdagas nuo grindų. Bet vis tiek nenorėjo daryti paplotėlių iš šios tešlos. Paliko ją gulėti.

Ji paėmė kiek pažaliavusią ėriuko koją iš mėsos podėlio, bet šiuose namuose virėja buvo mačiusi ir prastesnės mėsos. Paėmė geriausią ir mėgstamiausią Šefildo peilį, kurį nešdavosi su savimi į darbą, ir jį išgalando. Atidėjo tešlą į šalį, nuplovė padėklą ir vėl pamėgino įtaisyti jį ant taburetės. Paskui paėmė ėriuko koją ir paguldė ją ant padėklo. Jai nepatiko naudoti padėklą mėsai pjaustyti, tačiau neturėjo iš ko rinktis. Atsiklaupė ir ėmė pjauti. Peilis buvo labai geras ir labai aštrus. Ji prarėžė mėsą iki kaulo ir mėgavosi savo sugebėjimais ir tyliais drykstančios mėsos garsais, nors peilis buvo aštrus kaip skustuvas.

Kaip tik tada ji išgirdo evangelišką dejonę. Šitaip ligonis galėtų dejuoti per miegus, bet tik ne tada, o Dieve, ne tada, kai jis nemiega prie jos stalo. Ji valandžiukę klausėsi palenkusi galvą, kaip rodailendas, kuris, ji buvo tuo įsitikinusi, nelestų paplotėlių tešlos. Paskui paguldė ėriuko koją, atsargiai padėjo šalia peilį, atsistojo ir nuėjo pažiūrėti.

Žinoma, ji buvo mačiusi jį anksčiau, bet niekada – tai gali atrodyti keista, nes jis gyveno labai arti ir jie abu kas dieną vaikščiojo ta pačia alėja – nebuvo mačiusi jo iš taip arti. Žinoma, jis buvo keistuolis, ko ir gali tikėtis iš žmogaus, kuris nepritaria šokiams. Jis buvo griežtas, liesas, bet raumeningas, ir juodakis. Sėdėjo kaip

mietą prarijęs, stipriai užmerkęs akis ir patempęs viršutinę lūpą. Jis taip trynė rankas, tarsi jos būtų kovojusios viena su kita, tarsi dešinė būtų norėjusi nusukti riešą kairiajai. Jai bežiūrint, ėmė krutėti jo lūpos. Tos lūpos netiko prie griežtos išvaizdos. Jos buvo storos, raudonos ir aistringos. Jai buvo nejauku į jas žiūrėti.

Ji gana garsiai krenkštelėjo norėdama išreikšti pasibjaurėjimą. Nesidomėjo, ar jis išgirdo. Atsuko nugarą ir vėl ėmė galvoti apie savo paplotėlių tešlą. Tai nesąžininga. Ji negalėjo susitaikyti su tuo nesąžiningumu, su tuo, kad jai tenka čia klūpoti, kad jai paskausta kelius, o jam priklauso visas stalas. Jis manė, kad elgiasi nuolankiai. Ji prisiminė jo garsų orų balsą. „Virtuvė kuo puikiausiai tiks."

Misis Milar grįžo prie ėriuko. Ir dėl to, kad buvo įpykusi, ir dėl to, kad buvo prietema, ir dėl to, kad turėjo tupinėti prie ėriuko nespausdama padėklo, ji giliai įsipjovė smilių. Pirštas tučtuojau nusidažė skaisčiai raudona spalva, tobulas apskritimas netrukus išskydo. Ant padėklo ir prijuostės liko didžiulės karštos dėmės.

– Prakeiktas Dieve, – garsiai išspjovė ji.

Triukšmas gretimame kambaryje nutilo, ir kai ji nuėjo ten pasiieškoti tvarsčio, pastebėjo, kad vyras susidomėjęs žiūri į ją.

– Taigi, – pasakė jis giliu balsu. Šią jo ypatybę žmonės pirmiausia paminėdavo. Bet ji jau buvo girdėjusi tą balsą ir jis jos nestebino. Ją apstulbino balso tonas – džiugus, triumfuojantis, nederantis prie kenčiančių rankų.

– Taigi, virėja, tu įsipjovei.

Ji nesuprato jo triumfo, nes nežinojo jo tikėjimo. Jis tikėjo, kad jei susirgai, susižeidei ar susilaužei koją, tai yra bausmė už nuodėmę. Jis girdėjo „Prakeiktas Dieve" ir matė įpjautą pirštą, bet supainiojo įvykių seką ir manė, kad priežastis buvo padarinys ir atvirkščiai.

Ji plėšė juostas nuo drobinio rankšluosčio ir darė tvarstį. Tvarstė pirštą prie stalo ir nors neatsiprašė Teofilio, kad ten stovi, jos širdis tikrai smarkiai daužėsi. Ji girdėjo, kaip misis Straton bruzda prie skėčių stovo koridoriuje ir tiesina lazdas su skėčiais tik dėl to, kad laukia savo paplotėlių.

Misis Milar švytėdama atnešė ėriuko koją prie didžiojo stalo, atvirai demonstruodama savo nepaklusnumą. Pasidėjo ją ant kito stalo galo priešais Teofilį, bet į jį nežiūrėjo. Dirbo palenkusi galvą. Buvo užsiėmusi, kai atėjo sūnus. Nuo praėjusio vakaro ji gana dažnai matė jį pro savo langą. Jis nebuvo panašus į jokį kitą berniuką Henakombėje. Ji manė, kad jis atrodo kaip mergaitė, bet elgiasi kaip suaugęs vyras. Ji dažnai girdėdavo jį alėjoje giedantį giesmes ir nelabai vertino jo balsą.

Paskui įlėkė misis Straton. Ji buvo pas vištas. Nešėsi dubenį su kiaušiniais ir tikriausiai turėjo vieną veislinės vištos kiaušinį. Jau geriau būtų pastačiusi gerą vištidę ir suteikusi užuovėją nuo vėjo atnešamo lietaus. Misis Straton padėjo kiaušinius ant stalo ir mirktelėjo misis Milar. Ji buvo patenkinta, kad jai mirktelėjo, ir jautė didelį pasitenkinimą, kad jos nenusiuntė į podėlį, tačiau vėl pajuto užplūstančią dar vieną susierzinimo bangą. Ji atsiduso ir užsimerkė. Atidėlioti nebegalima. Reikia kepti paplotėlius.

– Tėte, – ji išgirdo berniuko balsą. Balsas iš tenoro nusileido į altą. Jis buvo to amžiaus. Ji pabarstė miltų ant stalo ir ėmė kočioti tešlą. Gerai žinojo, kad miltų pabarstyta ir svečio teritorijoje. Juto išdagų likučius tešloje, juto juos pro medinį kočėlą. Svarstė, ką tokie ypatingi žmonės pasakys vienas kitam.

16

Jobas ir Judas

Tėtis buvo toks pažįstamas ir mielas, kad Oskaras trumpam pamiršo aplinkybes, kurios jį čia atvedė, prisiminė tik tai, kad jis *yra* čia. Labiausiai jis troško nubėgti ir apkabinti jį, priglausti veidą prie šiurkščios mėlynos saržos, kuri silpnai kvepia formaldehidu ar, jei etiketas to neleidžia, bent palaikyti tas dvi stiprias rankas, kurios visada supjaustytos ar šašuotos nuo darbo su uolomis ir jūra.

Jis pajuto, kad buvo išprotėjęs, visai netekęs galvos dėl nelabai svarbių dalykų. Tą akimirką norėjo atsidurti kokioje nors geroje ir sausoje vietoje, prie virtuvės durų – tie du dalykai atrodė tapatūs.

Jis matė, kaip stojasi tėvas. Girdėjo atstumiamos kėdės girgždesį. Pastebėjo susidomėjusią tarnaitę. Pagalvojo, kad tėvas ketina perimti reikalus į savo rankas; jis – gerasis ganytojas, sūnaus palaidūno tėvas, – tiesiog išskės rankas ir priglaus jį prie savo krūtinės, prispaus jį prie gerų medvilninių marškinių, privers jį grįžti namo, šalin nuo visų tų priplėkusių kvapų į mielą asketišką grindų valiklio kvapą.

Ir tėvas jį apkabino. Bet laikė jį toliau nuo savęs, tvirtai suspaudęs ir virpėdamas nuo aistros, kurios Oskaras negalėjo teisingai įvertinti. Jautė, kad jo tėvas labiau myli nei pyksta, ir vis dėlto norėjo elgtis griežtai. Oskaras įsivaizdavo, kad taip yra dėl tarnaitės. Jis buvo sumišęs, kad svetima moteris bus šio pokalbio liudytoja. Tikriausiai tėvas jautė tą patį. Jie abu laukdami pažiūrėjo į tarnaitę. Tarnaitė pasiėmė peilį, kraujo raudonumo kaulų atlaužas ir išėjo iš kambario. Bet ji grįžo su grindų šepečiu, dar prieš tėvui ir sūnui atsisėdant. Jai baigus šluoti, jie įsivaizdavo,

kad jos atsikratė. Bet ne, ji vėl grįžo ir ėmė barstyti miltais kitą stalo kampą, neatsiprašiusi ir neskubėdama ėmė kočioti tešlą. Paskui su kiaušiniais įbėgo misis Straton ir liepė misis Milar paruošti jiems pusryčius. Bet atrodė, kad misis Milar akiplėšiškai nedarys to, kas buvo liepta.

Jiems buvo skaudu būti drauge, suvokti, kad jie turės apsinuoginti prie svetimų žmonių. Bet kuriuo ne tokiu sudėtingu atveju jie išeitų į sodą ar nukulniuotų alėja, tačiau tėvas prarado įprastą valdingumą, o berniukas buvo sutrikęs ir laukė, kad jam kas vadovautų.

Buvo padėta pora įrankių komplektų. Oskaro vieta buvo pažymėta balta servetėle ir sidabriniu žiedu. Pretenzingas sidabrinis žiedas galėjo įžeisti tėvą. Oskaras tai matė ir gėdijosi. Jis – Judas. Jo alfos ir deltos tapo beprasmiškos. Gal jį pabučiuos, net jam atleis, bet jis yra Judas. Kai jis grįš į savo namus, jo laimė bus palaidota amžiams. Jo niekada nepaprašys paskaityti Evangelijos ištraukos brolijos susirinkime.

– Aš meldžiausi už tave, – pasakė tėtė.

Oskaras pažiūrėjo į jį ir nuleido galvą. Jis gėdijosi to, ką padarė savo tėvo akims – geltoni baltymai, raudonos kraujagyslės, raudona kraujosrūva kairės akies kamputyje. Jis sukėlė šią kančią. Kakta buvo praskelta, barzda dviejose vietose smėlėta.

Liusė Milar pjaustė paplotėlius į kvadračiukus, nors žinojo, kad misis Straton mėgsta apvalius, tačiau šiandien nebuvo laiko Oksfordo triukams. Šventasis veidmainys šnibždėjosi su sūnumi. Jis keistai laikė jį už piršto ir pasilenkė per stalo kampą. Berniukui reikėtų nusišluostyti nosį. Ji nusisuko.

– Tu keliauji žemyn per laiko bangas, – šnibždėjo jo tėtė. Balsas buvo pinklus, lipnus kaip irisas. Oskaro ausiai šis balsas atrodė praradęs esmę. Jis buvo minkštas ir silpnas, neįtaigus.

Bet Liusei Milar, išgirdusiai Teofilio balsą, keistai, bet maloniai pašiurpo kaklas. Ji šveitė padėklą.

– Ir tu pasirinkai, bent jau misteris Stratonas praėjusį vakarą man tai pranešė, atsisakyti įstatų, kuriuos tau nurodė tavo Vieš-

pats. Bus siaubinga, kai mūsų Viešpats Paskutiniojo teismo dieną sakys: „Ateikite, palaimintieji“, – bet kreipsis ne į tave.

Misis Milar nukrėtė šiurpas.

Oskaras sumišo matydamas, kad tėvas prarado valdingumą. Jis norėjo išlaisvinti pirštą iš jo gniaužtų, bet nežinojo kaip.

– Juk tu nebuvai gundomas ir nepasidavei gundymui, – tęsė Teofilis.

Oskaras nesiklausė žodžių. Jis girdėjo toną ir galvojo: „Jis klysta, ir jis tai žino!“ Jis jautė ne tik gailestį, bet ir pyktį.

– Tai ne tavo kūno silpnybė, – kalbėjo Teofilis. – Kūno silpnybę galima greitai nugalėti. Tai dvasios įžūlybė. Tu turi klausyti Dievo balso.

Jo sūnus – raudonburnis ir žaliaakis. Tos akys žvelgė į jį kaip į svetimą. Jis negalėjo pakęsti, kad jose nėra meilės. Jis pasikasė barzdą. Smėlis nubyrėjo ant stalo. Jis nubraukė smėlį ant grindų. Galvojo: „O Dieve, kaip aš Tave įžeidžiau?“

– Aš klausiausi Dievo balso, tėte.

Jis smulkutis kaip mergytė, galvojo misis Milar, ir kreivakojis. Jo balsas trūkčiojo ir nebuvo valdingas. Jo veide atsispindėjo jausmai kaip kūdroje, kuri virpa nuo menkiausio vėjelio. Tačiau, o Dieve, jis galėtų būti teisėjas. Ji pakėlė padėklą su paplotėliais ir įkišo jį į orkaitę.

Grįžo paklausti jų apie pusryčius. Buvo per vėlu skubėti. Ji pasiūlys jiems arbatos ir skrudintos duonos. Tėvas klausė sūnaus:

– Kodėl esi čia, vaike? Kodėl sėdi *tokiuose* namuose?

Berniukas buvo nenuorama. Liemeniu trynėsi į medinį kėdės atlošą, grąžė sunertas rankas. Kojomis spardė stalą. Bet nors viskas, ką jis darė su savo kūnu, rodė paniką, jo žvilgsnis buvo ramus. Misis Milar matė jame kai ką, dėl ko gintų jį nuo Henakombės, kuri jam ruošiasi krauti žarijas ant galvos*, matė tai, ką galėtų pavadinti „gėriu“.

Misis Milar pasiteiravo, ko jie norėtų pusryčiams. Siūlė to, ko

* NT, Rom 12:20

namų ūkyje nebuvo. Ji patieks jiems rūkytos silkės, iškeps kiaušinienės, gali išvirti kiaušinių ant lėtos ugnies, jei jiems taip patinka, ar pakepti juos su kiaulės taukais ir duoti riekę duonos. Ji juto, kad turėtų pasiūlyti berniukui dovanų, tačiau jie pažiūrėjo į ją kaip į tuščią vietą. Jai atrodė, kad tėvas arogantiškas, ir ji buvo beveik teisi, bet sūnus irgi mėgdžiojo tėvą. Ji nuėjo skrudinti jiems skrebučių ir ėmė plonai raikyti duoną.

Grįžusi su skrebučiais, sumišo pamačiusi išsišovusias tėvo ir sūnaus kaklų sausgysles. Ašaros riedėjo tėvo veidu ir dingdavo barzdoje. Ji manė, kad jis maldauja sūnaus, bet klydo. Jis negalėjo maldauti. Jis galėjo tik kentėti.

Oskaras kaip tik tuo metu suvokė, kad tėvas pernelyg domisi savimi. Visa tai, ką Oskaras darė ir jautė, tėvas matė kaip Dievo veiksmus jam pačiam. Oskaras buvo tik Dievo rūstybės įrankis.

Jo nekvies grįžti namo. Jis vos kvėpavo. Jam skaudėjo skrandį. Panika jį pakirto ir supančiojo. Jis keistai aukštai iškėlė galvą tarsi skęstantis vaikutis, ir kaip tik dėl to ant ilgo kaklo išsišoko sausgyslės.

Jie paėmė servetėles ir pasitiesė ant kelių. Oras buvo drėgnas nuo ašarų.

– Aš neliepsiu tau grįžti namo, Oskarai. Kas dieną melsiuosi už tave.

– Aš irgi melsiuosi už tave, tėte.

Ir tada jie abu pravirko, o misis Milar padėjo skrebučius ant grotelių priešais juos ir įpylė arbatos. Jie sėdėjo atskirti vienas nuo kito, nebesilaikė už rankų ir šniurkščiojo palenkę galvas, tarsi savaip melsdamiesi.

17

Nudėvėti batai

Apie tai žinojo ir Teinmaute, ir Torkvėjuje. Misis Straton Niuton Eboto turguje girdėjo apie tai kalbantis dvi moteris, kurios aiškiai nebuvo krikščionės. Sekmadieniais Babakombės baptistai, eidami iš koplyčios į dvarą, rinkdavosi ilgesnį kelią pro Henakombę, kad pamatytų naują reiškinį: klūpančią ir besimeldžiančią Plimuto brolijos kongregaciją prie aplūžusių anglikono vikaro priekinių vartų. Ten neaugo nupjauta žolytė, ant kurios jie galėtų pailsėti. Ten žėlė gervuogės ir dilgėlės, bet tai jų nesustabdė. Jie prisiplojo prie žemės tarsi galvijai, ieškantys užuovėjos nuo vėjo. Jie taip ramiai ir tvarkingai klūpojo, kad nė nepagalvodavai apie jų subraižytus kelius ir kraujuojančias kulkšnis. Vyrai galvas buvo apsigaubę raudonomis skepetomis, kai kurios moterys apsisiautusios kraujo raudonumo skaromis, ir nors galėjai pamatyti porą tamsių kostiumų, vyrija daugiausia vilkėjo palaidinius. Šen bei ten sušmėžuodavo mėlynas palaidinis su baltomis gijomis ant krūtinės, bet dauguma palaidinių buvo sniego baltumo. Jie visi žydėjo kaip sodas ir niekuo nepriminė skausmo.

Baptistai praeidavo pro juos nepratardami nė žodžio ir pranykdavo už keliuko posūkio.

Plimuto brolija niekada neskelbė, už ką jie meldžiasi. Pastorius misteris Stratonas manė, kad jie meldžiasi už jį, bet tie, kurie budėjo, žinojo, jog pastorius misteris Stratonas negali būti išganytas. Jie meldėsi už Oskarą, už mažąjį Oskarą. Stambūs žilabarzdžiai vyrai, jaunos moterys su sniego baltumo kykais raukė kaktas ir antakius. Viešpaties namuose bus didelė linksmybė, kai šis nuodėmingasis atsivers.

Netrukus vaikštinėjantys anglikonai vis dėlto pastebėjo, kad ten nėra Teofilio. Anglikonų buvo nedaug, – tik keturi. Jie, kaip ir visi kiti, žinojo, kad Teofilis nepritaria šioms maldoms, kad jis tiki, jog berniukas buvo iš jo atimtas dėl jo paties išdidumo. Taip nutiko dėl jo nuodėmės, todėl turi būti baudžiamas jis, ir niekas kitas. Jis nepritarė klūpojimui tarp gervuogių, bet nė vienas klūpančiųjų netikėjo, kad tai jo kaltė.

Henakombė Oskarą laikė nenatūraliu. Jai nepatiko tos jo savybės, kurios, jei būtų būdingos tvirtesniam vaikigaliui, jų nepiktintų. Tvirtas beveik šešiolikos metų jaunuolis žvejys gali susimušti su tėvu ir netgi sukruvinti jam nosį. Tai nebūtų sveikintinas dalykas, tačiau niekas nesirinktų prie vartų dėl to melstis. Nebūtų ir lanksto pakeliui į koplyčią. Bet Oskaras buvo labai mergaitiškas, nekaltas ir pusprotis. Kaip tik šis nekaltumas, šis širdies formos veidukas darė jį tokį nenatūralų. Jis buvo tarsi pasakų goblinas ar velnias – kokia gi kita būtybė pasirodo vaiko kūnu ir vyro balsu? Gyventojai nepasitikėjo jo sūniškais jausmais, nors, žinoma, jie jame virte virė. Jis kentė tokius skausmus, kuriuos tik suaugusieji įsivaizduoja kenčiantys. Jautė tokią vienatvę, žlugimą ir įniršį, koks užplūsta iširus santuokai ar mirus vaikui. Jo nebevaržė tėvo namų drausmė. Būtų buvę protinga tikėtis, jog dabar jam sieloje palengvės, nes jis nebegyvena ten, kur muzika ir šokiai, poezija ir pudingai laikomi velnio išmone, tačiau taip visai nebuvo. Jo pasaulis ne atsivėrė, o užsisklendė. Jis gyveno vikariate kaip spąstuose, ir niekas negalėjo sušvelninti jo sumišimo ir sielvarto. Jis pyko, kad tėvas paliko jį tokioje vietoje. Tačiau ar gali kaltinti tėvą? Jam skaudėjo skrandį, jis tris kartus prisišlapino į lovą.

Jam nepatiko Stratonų namas. Nepatiko drėgmė, pelėsiai, gižus pūvančio šiaudinio stogo tvaikas, kuris vėliau jo prisiminimuose sumišo su mintimis apie žlugimą ir nusivylimą. Stratonai jam buvo malonūs, bet namuose buvo justi įtampa. Jis to nesuprato. Name buvo daugybė valandas mušančių laikrodžių, nors laikas nebuvo svarbus. Nervai buvo įtempti kaip stygos. Nors jį iš tikrųjų mokė dogmų, dvi dažniausios pokalbių temos buvo pini-

gai ir Egzetero vyskupas. Niekas nesakė, kad Oskaras esąs našta, vis dėlto jis tai aiškiai suvokė. Kasnakt meldė Dievą, kad šis duotų Stratonams pinigų, o kartais kitokių minčių prasmukdavo į jo maldas, lyg vulgarūs laikraščiai, suteršiantys švarius ir šviesius dalykus, ir kaip tik dėl šių minčių Dievas turi žinoti, jog berniukas trokšta būti kur nors kitur.

Jo žemėlapis susiaurėjo. Trumparegiškas rūkas nusileido ant jį skiriančios tvoros. Už šios tvoros jis matydavo švelnius neryškius Plimuto brolijos palaidinius. Jis visą savo kaltės jėgą perkėlė į tuos tylius išskydusius veidus. Įsivaizduodavo pridengtas kaktas, sučiauptas lūpas, teisuoliškus žvilgsnius. Svarstė, ar jo nebus apgavęs velnias. Slapstėsi vikariate ir gūžėsi už ligustrų. Apsimetė, kad domisi daržininkyste, tad neprivalėjo lydėti misis Straton, kai ji eidavo į miglotas kalvas dalyti išmaldos (sudžiūvusių morkų, kurių jai tikrai nebuvo gaila) tiems baptistams, kuriuos ji atkakliai vadindavo „mūsų avelėmis".

Pasiųstas į paštą, berniukas pamatė didelį baltą šešėlį, kuris virto misis Viljams ir ėmė jį vytis grūmodamas lazda.

Kartą prie Pafordo daubos (nusiųstas ieškoti misterio Stratono, kuris iš tiesų knarkė lovoje ant aukšto) jis sutiko tėvą, nešantį kibirus. Tai nutiko vėliau, maždaug dešimtą sekmadienį po Trejybės šventės. Jie vienas kito nebuvo matę tris mėnesius. Pūtė stiprus vėjas. Jis skverbėsi į jų burnas ir traukėsi palikęs juos parblokštus, sužeistus. Tėvas susikūprino. Atrodė kokiais trim coliais žemesnis. Paakių oda atrodė lyg sugijusi žaizda – pamėlynavusi ir susiraukšlėjusi. Burnos kamputyje pridžiūvo seilės.

Tėvas sustojo ir pastatė kibirus ant žemės. Oskaras nepažiūrėjo, kas juose. Jis žinojo, kad dabar jam draudžiama domėtis švelniais gyvūnėlių čiuptuvėliais, kad jis neišmoks jų pavadinimų, nestebės jų pro mikroskopą.

– Labas, mažasis Oskarai, – pasisveikino tėvas.

– Labas, tėte.

– Meldžiuosi už tave, mažasis Oskarai. Ar meldiesi už mane?

– Taip, tėte.

Teofilis mėgino nusišypsoti, bet šypsena neišsilaikė ir pradingo jo barzdoje. Jis linktelėjo, pasilenkė, paėmė kibirus ir nulingavo takučiu į savo namuką. Vėjas pūtė labai smarkiai. Atrodė, jog tėvas eina tyliai, tačiau jam nutolus žvangančių kibirų garsas kankino sūnų ilgiau nei buvo įmanoma.

Teofilis žinojo, kad jo sūnus dabar patarnauja anglikonui per vadinamąją Eucharistiją, apsivilkęs raudona sutana, balta kamža ir laikydamas rankoje sidabrinį padėklą su šventintu vandeniu. Šis vaizdas nuolat jį persekiojo. Nebuvo valandos, kad jo vaizduotėje jis nebūtų iškilęs su visomis smulkmenomis bent dešimt kartų. Bet dabar nuo Pafordo daubos jis mintyse nusinešė sūnaus batų vaizdą. Jie buvo nudėvėti, subraižyti, o jų nosys nusitrynusios iki baltumo. Jais nebuvo rūpinamasi. Dešiniojo bato raištelis buvo nutrūkęs ir nepakeistas kitu – jis buvo trumpas, surištas mazgu ir pervertas per tris kilpeles.

18

39 anglikonų Bažnyčios dogmos

– Kai atsidursi priešais Orielio rektorių, tau nebus taip malonu, kaip dabar, – burbtelėjo misteris Stratonas. Jis mostelėjo ranka, rodydamas žolytę, kurią buvo nušienavęs dalgiu. Iš tiesų čia buvo gera. Trečiasis sekmadienis po Trejybės šventės buvo šiltas ir saulėtas. Jei žolėje ir augo usnys, jų nesimatė. Saulės laikrodis galiausiai išsivadavo iš džiunglių ir rodė valandas. Visur šmėkščiojo lengvi, neproporcingi drugelių šešėliai. Misteris Stratonas pasitiesė kilimėlį ant žolės ir pridengė akis ranka, žvelgdamas į Oskarą.

Oskaras sėdėjo ant kėdės su tiesiu atlošu. Jį kvietė prisėsti ant kilimėlio, bet jis troško sėdėti ten, kur jo veidas bus šešėlyje.

– Tai bus savotiškai malonu, – paprieštaravo misis Straton, kuri atsistojo ir ėmė žingsniuoti pirmyn atgal palei gyvatvorę, rodės, kad ji negali tvardytis. – Tai bus savotiškai malonu. Išgerk arbatos.

– Tai bus malonu, – sutiko misteris Stratonas, – bet juk žinai, kad jie nepamiršo daktaro Pjuzio. Jie egzaminuos griežtai.

– Jie bus griežti, – pritarė misis Straton, – bet, Hju, jie tikrai nesitiki sulaukti papūgos.

Misteris Stratonas suniurzgėjo (jam skaudėjo nugarą), jis niekaip negalėjo patogiai įsitaisyti.

– Gal to tikisi Trejybės brolija.

– Bet ne Orielyje.

– Ne.

– Hju, ir jis neturi tikėtis, kad tai bus panašu į jo katekizmą. Jis turi ištyrinėti aplinkines žemes. Ar supranti mane, Oskarai?

– Taip, – atsiliepė Oskaras. Kelnės jam veržė kojas. Drabužiai,

su kuriais čia atėjo, darėsi per maži. Pro jo galvą į savo lizdą stogo kraige lakstė langinės kregždės.

Jam nepatiko, kad misis Straton dažnai imdavo kalbėti apie aplinkinių žemių tyrinėjimą. Kalbėdama apie tai, ji imdavo žingsniuoti. Taip darė ir dabar. Oskaras matė tą žemę vaizduotėje – ji buvo pelkėta ir pilna griovių. Kai kur augo aukšta pilka žolė ir tvyrojo tiršta migla. Toje žemėje, į kurią misis Straton taip ragino žengti Oskarą, galėjai pasiklysti.

Jis tik norėjo tikėti trisdešimt devyniomis tikėjimo dogmomis. Jis buvo pasiruošęs tikėti jomis taip, kaip tikėjo Biblija. Ir kai misis Straton mėgino atvesti jį į pelkėtas aplinkines žemes, jis atsitiesė kėdėje, o jo veidą iškreipė šypsena.

Misis Straton pasikėlė ilgą mėlyną sijoną ir žingsniavo per šiurkščią nupjautą žolę. Ji nenorėjo sutrikdyti vyro mokinio. Ji tik norėjo paklausti, ar dieviškoji malonė yra duodama *tiesiogiai,* o gal jos reikia *pasisemti* iš raštų. Vyras siurbčiojo misą. Mokinys mandagiai jai šypsojosi. Misis Straton buvo labai laiminga.

Oskaro šypsena buvo tik kaukė. Jis stengėsi negirdėti nė vieno moters sakomo žodžio. Ji vertė jį abejoti ir prieštarauti. Jis tik norėjo aiškumo. Jis atsiribojo nuo jos. Mintyse kartojo Atanazo doktriną*, Nikėjos doktriną**, Apaštalų doktriną***.

Misis Straton šokčiojo po aplinkines žemes. Ji užkopė į kalvą, paskui nulipo nuo jos. Ji įpuldavo į griovius ir išdidžiai risnojo per šviesiai žalius slėnius. Ji iškėlė klausimą, paskui atsisakė jo – teigė, kad klausimas neteisingas. Ji padegė jį ir stebėjo, kaip jis pleška ugnyje. Dabar ji pareiškė, kad dieviškosios malonės negali nei pasisemti, nei ji yra duodama.

Oskarui paskaudo veidą nuo šypsenos.

* Krikščionių doktrina, iš pradžių priskirta šv. Atanazui, bet tikriausiai atsiradusi V šimtmetyje.

** Krikščionių tikėjimo pagrindas, labai plačiai taikomas krikščionių liturgijoje, pagrįstas priimtuoju pirmajame Nikėjos susirinkime 325 m.

*** Krikščionių tikėjimo pagrindas, taikytas Vakarų Bažnyčioje, datuojamas IV šimtmečiu ir tradiciškai priskiriamas dvylikai apaštalų.

Misis Straton nuėjo iki pat svarainio ir grįžo pasakyti, kad dieviškąją malonę *siūlo* Bažnyčia ir *išmėgina* individas. Ji linksmai ginčijosi su vyru ta tema, mosikuodama rankomis tarsi dirigentė.

Oskaras beveik nebegalėjo to kęsti, tačiau – tai buvo akivaizdu – Stratonams buvo be galo linksma. Misteris Stratonas tris kartus pakvietė misis Milar užpilti arbatos ir visai nesijaudino, kiek jos liko ir kiek tai gali tęstis.

Misis Straton pareiškė, kad turime turėti savo nuomonę apie doktriną.

Pridūrė, kad nuodėmė abejoti.

Dar pasakė, kad abejonė buvo svarbiausias krikščionių jausmas.

Oskaras jautėsi kaip išsigandęs berniukas, kyburiuojantis ant aukšto stiebo plačioje jūroje.

19

Krikščionių pasakos

Mano tėvas, mano motina, mano brolis, mano sesuo ir aš tikėjome štai kuo:

Duonos ir žuvų stebuklu.

Nekalto prasidėjimo stebuklu.

Visais stebuklais apie ligonių gydymą ir demonų išvarymą.

Mes tikėjome, kad Jėzus prikėlė Lozorių iš mirusiųjų.

Mes tikėjome, kad Dievas kalbėjo iš degančio krūmo.

Mes tikėjome, kad Mozės lazda virto gyvate.

Mes tikėjome, kad Aarono lazda virto gyvate.

Mes tikėjome, kad upės vanduo virto krauju.

Mes tikėjome, kad Dievas atsiuntė varlių marą.

Mes tikėjome, kad Dievas atsiuntė utėles.

Mes tikėjome, kad Dievas atsiuntė snukio ir nagų ligą.

Šunvotes.

Krušą.

Skėrius.

Mes tikėjome, kad Dievas atvertė egiptiečius į tikėjimą.

Mes tikėjome pasakojimu apie Joną ir banginį.

Mes tikėjome, kad Loto žmona virto druskos stulpu.

Mes tikėjome, kad Dievas praskyrė Raudonosios jūros vandenis.

Mes tikėjome, kad Jėzus ėjo Galilėjos jūra, kad jis pavertė vandenį vynu, kad jis prisikėlė iš mirusiųjų ir įžengė į Dangų.

1860 metais mes visai neabejojome. Per Kalėdas iš kartono ir folijos pasidarydavome Betliejaus žvaigždę.

20

Verbų sekmadienis Naujajame Pietų Velse

Egzetere, namie, nebuvo tinkamų verbų. Tačiau Paramatoje augo dviejų rūšių palmės, kuriomis buvo papuošta bažnyčia. Dešimtmetė Elizabetė Mulins, ką tik atvykusi į koloniją, buvo susižavėjusi.

Vaikai iš sekmadieninės mokyklos turėjo puošti bažnyčią. Namie nebuvo tokio papročio. O čia buvo. Jie laukė gatvėje, kol vyrai atrišo palmių lapus nuo vežimo ir numetė juos ant gatvės.

Ten stovėjo Letė Sevidž, daktaro Sevidžo duktė, ir du jaunesnieji broliukai. Letė Sevidž laikė Elizabetės ranką ir jau buvo išdavusi jai dvi paslaptis. Ten stovėjo mero sūnus, mažas išblyškęs ir labai ramus berniukas. Ten buvo dvi gražios dvasininko dukrytės. Visi buvo iš gerų šeimų ir gerai išauklėti. Jie ramūs stovėjo prie vežimo, bet ne per arti, nesikalbėjo ir nekikeno.

Elizabetė taip ir nesuprato, kodėl padarė tai, ką padarė. Gal dėl to, kad jaudinosi. Artėjo Velykos, skaisčiai švietė saulė. Mis Ahirn, sekmadieninės mokyklos mokytoja, norėjo, kad Elizabetė viską sužinotų apie Verbų sekmadienį.

Vežimui nuvažiavus, mergaitė pakėlė palmės lapą ir juo pamojavo. Tiesą sakant, ji nebuvo padūkėlė, greičiau nedrąsi. Ji pagarbiai mojavo, tarsi tą dieną būtų atsidūrusi Jeruzalėje.

Vyras – ji matė jį, visada jį matys – su plačia juoda barzda ir mažomis ausimis jojo mažu storapilviu arkliu Bažnyčios gatve.

Ji tik norėjo padėti palmės šakelę po arklio kanopomis.

– Osana, – sušuko ji (vėliau jos atmintyje šis balsas skambėjo šaižiai ir kvailai), – Osana aukštybėse!

Visą gyvenimą ji matė, kas nutiko: arklys stojasi piestu, vyras prasižioja, siaubingas skrydis. Jo galva trekštelėjo kaip perskilęs riešutas.

21

Liusinda

Lėlė buvo nupirkta už pinigus iš uogienės puodynės, nes trobelėje su asla Naujajame Pietų Velse, kur gimė Liusinda Leplastrier, buvo daugybė uogienės puodynių, kai kurios buvo matyti, kai kurios ne. Ne tokios svarbios – storos, žemos, prigrūstos puspensių ir fartingų, nepasidabruotos – stovėjo ant iškrypusios židinio atbrailos greta paveldėto laikrodžio. Ten buvo dvi: mėlynoji bažnyčios lėkštelei, subraižyta žalioji ženkliukams, uogienei ir kitai prabangai; šios puodynės niekada neprisipildydavo. Bet už ketinės viryklės slėpėsi kitos, aukštesnės, puodynės, o keletas jų stovėjo drėbtiniame tarpusienyje, už sudžiūvusio molio. Žmogus, pažiūrėjęs į tą vietą, būtų pagalvojęs, kad čia tiesiog drėbtinės sienos nelygumas, o jei atvykus ta vieta būtų buvusi neseniai apkrėsta, tiesiog pagalvotum, kad čia plyšys sienoje, kurį Liusindos tėtis, kaip ir daugelis kitų, užkišo senais laikraščiais ir moliu.

Keletas uogienės puodynių buvo paslėpta už gražių knygų, nuo kurių jos motina skudurėlio skiaute valė dulkes – visada įpusėjusi kokį kitą darbą (darydama baltą padažą, pjaustydama muilą į kvadratukus ant pagrindinio stalo). Brūkšt šiūr – driežo liežuvis nulaižo baltą dulkių sluoksnį nuo Karlailio, Balzako, Senekos, Dikenso, Žorž Sand, Džono Stiuarto Milio ir jos senos draugės Marijanos Evans romanų, už kurios gražiai pasirašytų knygų stovėjo pelenais atsiduodanti puodynė, pilna pensų ir net tripensių. Tai buvo gimtadienio puodynė.

Kaip tik už šios gimtadienio puodynės pinigus buvo nupirkta lėlė. Kartais atrodydavo, kad tai nutiko prieš motinos valią, nes ji visada labai šiurkščiai elgdavosi su Liusinda, kai ši priglausdavo

lėlę prie krūtinės. Bet kartais atrodydavo, jog nupirkti lėlę sugalvojo motina, nes tėvas, kai būdavo pavargęs arba nusivylęs dėl nepažangaus ūkio ar kaimynų nepagarbos, erzindavo motiną dėl jos pomėgio prabangai. Tai reiškė lėlę. Jokios kitos prabangos nebuvo.

Lėlė buvo devintojo gimtadienio dovana. Ji atkeliavo laivu per pasaulį, kaip ir jos mama su tėte. Ji buvo labai graži, žydraakė, linų spalvos plaukais. Jos skruostai buvo lygūs kaip porcelianas ir karštą dieną vėsindavo mergaitės kaklą. Lėlę nupirko Marijana Evans, kuri traukiniu nuvyko į didelę ekspoziciją specialiai tam, kad nupirktų. Tuo metu Liusinda, kuriai didelį įspūdį darė paroda (ją vadino ekspedicija), nė nežinojo, kas iš tikrųjų yra ekspozicija, bet vėliau suvokė, kad lėlė turėjo atkeliauti iš pastato, kuriuo ji taip žavėjosi suaugusi – iš Krištolo rūmų*.

Vieną dieną ji pasiėmė Lėlytę pažaisti prie nuošalaus upelio. Ji susuko ją į baltą vąšeliu nunertą skarą, kurią be leidimo pasiėmė iš kūdikių stalčiaus. Susuko lėlę į skarą, nes žinojo, kaip reikia elgtis su naujagimiu, nors visi jos broliukai mirė prieš jai tampant tokiai didelei, kad galėtų juos aiškiai prisiminti.

– Pučia bjaurus vėjas, – perspėjo ji lėlę. Mama nemėgo kalbėjimo su lėlėmis. Jei būtų ją išgirdusi, būtų pasakiusi, kad tai „trukdo“. Tačiau motinos nebuvo šalia – ją pašaukė padėti „vargšei kvailai mergiotei“ (misis O'Hagen) pagimdyti kūdikį. Liusinda, kuri aiškiai prisiminė paskutinį kartą, kai misis O'Hagen gimdė, žinojo, kad šiandien pamokų nebebus.

Norėdama pasiekti nuošalų upelį, ji iš pradžių turėjo pereiti kitą upeliuką už namo. Upelyje riogsojo akmenys, kuriais galėjai pereiti į kitą pusę, bet jie klibėjo, buvo slidūs ir keitė savo vietą po kiekvieno lietaus. Mergaitė avėjo kaliošus. Nešėsi klijinę, kurią „pasiskolino“ nuo savo tėvo darbastalio, šitaip be abejonių įrody-

*Didelis surenkamasis pastatas iš geležies ir stiklo, panašus į didžiulį šiltnamį. Jį suprojektavo D. Paxtonas Didžiajai parodai Haid Parke, Londone, 1851 m. ir atstatė Sidneheme netoli Kroidono; 1936 m. jis atsitiktinai sudegė.

dama, jog tas nutikimas, kuris įvyko, kai ji pagaliau perėjo dvidešimties akrų veją ir pasiekė tą vietą, kur arbatos spalvos vanduo tekėjo per geltoną smėlį, kad tas veiksmas, kurį ji čia atliko, tikriausiai nebuvo impulsyvus. Kai jos švelnus ir rūpestingas tėvas vadindavo ją „slapuke" ir „užsispyrėle", jis klydo tik todėl, kad iš tiesų netikėjo tuo, ką sakė.

Buvo šviesi žiemos diena, gana šilta, jei turi užuovėją nuo vėjo. Danguje lyg senukų veidai plaukiojo balti debesiukai.

Liusinda užsiropštė ant slidaus upelio skardžio ir per ganyklą nukūrė į nuošalų upelį. Pagal savo amžių ji buvo žema – priešingai motinos lūkesčiams ir viltims („Ji turi dideles pėdas!" – triumfuodama parašė Elizabetė Marijanai Evans; bet nieko iš to neišėjo). Iš mergaitės eisenos galėjai spręsti, kad ji yra praktiška ir šaltakraujiška. Jos žingsniai buvo maži ir ritmingi, greiti, bet ne skubūs. Tiesą sakant, ji buvo nervinga ir susijaudinusi. Anksčiau niekada viena nebuvo nuėjusi prie nuošalaus upelio. Nors iš tiesų niekas nedraudė jai to daryti, ji žinojo, kad jei būtų paprašiusi leidimo, jai būtų atsakyta neigiamai.

Nuošalusis upelis anksčiau buvo pagrindinis, bet, 1821 metais praūžus didelėms liūtims, jis staiga pakeitė kryptį. Tad Mičelio upelis, šalia kurio Leplastrieriai pasistatė savo trobelę, buvo naujasis Mičelio upelis, ir šalia augantys medžiai buvo ne senesni kaip trisdešimties metų. O nuošalusis upelis buvo tankiai apaugęs senais gumbuotais medžiais, ant jų galėjai matyti randus, kuriuos padarė juodukai, pjaudami medžio žievę kanojoms ir visokiems padargams.

Po medžiais šalia nuošalaus upelio buvo tamsu, o lėtai tekantis vanduo buvo išmargintas nukritusių lapų. Kartais pro medžių šakas švysteldavo saulės spindulėlis, o maži paukštukai, gyvenantys ant žemės, vieni kitus perspėdami bėginėjo atžalyne visai šalia. Tai buvo Juodukų teritorija.

Liusinda pasidėjo lėlę ant samanų spalvos žolės kuokšto, o klijinę ant pilkai rudo upeliuko žvirgždo. Tada ėmė rinkti šakeles ir žievę.

Nutarė įkurti lauželį plačios uolų ir žvirgždo salelės viduryje, aplink kurią tingiai čiurleno pageltonavęs vanduo. Jį sutrikdydavo tik koks nukritęs lapas ar mažutis australiškos akacijos žiedelis.

Ji sumaniai krovė laužą. Padėjo dvi uolos atlaužas, ant kurių stovės klijinė. Kišenėlėje turėjo sieros degtukų. Uždegė laužą ir pritūpusi stebėjo jį. Jos kelius dengė kartūninė prijuostėlė. Mergaitės veidas buvo mąslus, protingas – aukšta kakta, puikiai išlenkti ir aiškūs antakiai, judri, plonoka, bet gražiai lenkta viršutinė lūpa, kuri išdavė – išsipūsdama ir susitraukdama – jos entuziazmą, ir stora apatinė lūpa, vieną dieną rodysianti jausmingumą, bet dabar neteisingai žadėjo ironišką ankstyvą humorą, kaip ir jos didžiulės žalios akys tankiomis blakstienomis. Jos plaukai buvo rausvai rudi, rudesni nei raudoni, tik ne čia, prie upelio, kur šviesos spindulėliai apsupo ją ir apgaubė rausvų ribuliuojančių švieselių aureole.

Ji nemėgo savo plaukų. Motina pešė ir rovė juos vėžlio kiauto šukomis. Motina su tėvu turėjo lygius juodus plaukus, per kuriuos šukos slysdavo kaip per vandenį. Jai patiko, kad jų plaukų sruogos priguldavo tvarkingai kaip nubrėžtos linijos. Iki tol, kol tėvas kartą švelniai papasakojo, kaip bus, ji tikėjosi, kad plaukai pasikeis, kai ji paaugs, kad vieną dieną šepetys nebepeš ir plaukų smeigtukai bus įsmeigti tvarkingai, kaip ji norės.

Iš tiesų vienintelis šios neteisėtos kelionės pro galinį diendaržį tikslas buvo susijęs su jos žavėjimusi tiesiais juodais plaukais. Ji ruošėsi kai ką padovanoti savo lėlei. Kai klijinė ėmė skleisti jaukų ir išskirtinį aromatą, neatskiriamai susijusį (kaip ir sėlenų, tvido, obuolių žievelių ir rašalo kvapai) su tėvu, ji paėmė lėlę į glėbį ir ėmė rauti plaukus jai nuo galvos.

Plaukai buvo kaip ir jos – garbanoti ir švelnūs paliesti. Tačiau, žinoma, geltoni, o jos buvo rudi. Ji pešė plaukus mažais kuokšteliais, raukydamasi ir vartydama akis.

– Gulėk *ramiai*, – kalbėjo ji. – Jei rangysies ir mėginsi ištrūkti, bus tik blogiau.

Ji sudėjo plaukus į voką, ant kurio buvo parašyta: Džonas Belas, Karališkosios draugijos narys. Šis vyras, šiaip ar taip, buvo atsakingas už tai, kad Abelis Leplastrieris buvo parašęs tokį didelį straipsnį *Encyclopedia Britannica.*

Greitai vokas išsipūtė, o lėlės galva nebuvo plika ir tviskanti, kaip tikėjosi mergaitė, bet lipni, ruda ir padengta medžiaga, kuri kiek priminė džiutą.

– Na va, – pasakė Liusinda. – Matai. Nėra jau taip blogai.

Bet ji buvo truputį išsigandusi. Ne tik dėl to, ką padarė, bet ir dėl to, kur tai padarė. Ji apžvelgė šešėliuotus susiraizgiusius krūmus.

– Man patinka juodukai, – garsiai pasakė ji lėlei, – man jie patinka labiau nei Paramatos meras.

Bet ji jau buvo praradusi dalelę ankstesnio šaltakraujiškumo. Siekiant kito voko, jame buvo sudėti plaukai, kuriuos tėvas nukirpo nuo juodos peršerono* uodegos, jos rankos drebėjo, pirštai už visko kliuvo, ir netikėtai niekas nesidarė taip, kaip norėjosi.

Klijai nutekėjo per lėlės veidą, per jos plačias žydras akis. Liusinda bandė nuvalyti skara, bet klijai nepasidavė, ir ji pamatė padariusi bjaurią rudą dėmę. Mėgino nuplauti ją upelyje.

O plaukai... Vaizduotėje ji matė, kaip jie turėtų kristi. Dažnai aiškiai matė, ypač po to, kai sukalbėdavo maldeles ir jau snūduriuodavo. Bet dabar plaukai nesielgė taip, kaip ji įsivaizdavo. Jie buvo lipnūs, prigludę ir susivėlę. Ji paguldė lėlę ant žvyro ir ėmė galvoti, ką dabar daryti. Pasitrynė kaklą ir kaktą ir paliko ten rudas žymes. Tada užtepė ant lėlės galvos dar daugiau klijų, ir šį kartą lipdė plaukus pilnomis saujomis. Tai, kas nukrisdavo, ji vėl prilipdydavo. Lėlė neatrodė taip, kaip ji įsivaizdavo, ir nors viena jos dalis baiminosi, kita mėgavosi dideliais pasikeitimais, kuriuos suteikė Lėlytei. Dabar ji tarsi stebuklingai virto kitu žmogučiu, žemės, kurios žemėlapiai dar nenubraižyti, gyventoja. Jos tėvas turės žinoti kurios, o jei nežinos, na, tada jis turės patikėti.

Ji nebuvo pasiruošusi skandalui. Kai vėlyvą popietę parnešė

* Stiprus pilko arba juodo plauko darbinis arklys, kilęs iš Prancūzijos.

lėlę į trobelę, jos nepasitiko su duona ir druska. Galiausiai nedavė net vakarienės. Ėmė dėtis siaubingi dalykai. Motina pliaukštelėjo per sėdynę. Vieną kartą buvo taip dariusi ir anksčiau. Jos motina įširsdavo, bet greitai nusiramindavo. O tėvas neįširsdavo, nedrebėdavo ir nevirpėdavo. Jis buvo ramus ir niekada nesinervindavo, net tada, kai kažkur Paramatoje pametė laiškus iš Namų. Tėvas matė lėlę. Liusinda jam padavė ją. Jis atsitiesė, prasižiojo, sudrebėjo ir metė per kambarį geriausią pietų lėkštę, kuri vos nesudaužė degančio žibinto. Liusinda iškėlė lėlę į orą. Motina sviedė keptuvę pro atviras duris. Sviedė taip stipriai, kad keptuvė nubarškėjo ant upelio akmenų. Šios raketos nebuvo nukreiptos į ją, tačiau ore tvyrojo įtūžis, kurio priežastį ji suprato tik po daugelio metų, kai pralošė mano prosenelei palikimą ir per vieną naktį tapo vargše. Tada ji pagalvojo, kiek galėjo kainuoti lėlė.

Kodėl? Klausė jie. Kodėl?

Ji tik pro ašaras prašniurkščiojo, kad norėjo, jog jos Lėlytė būtų tvarkinga.

Šitokio įvykio lengvai nepamirši, ir Liusinda jo nepamiršo. Tačiau paradoksas: kai ji, būdama dar jauna, bet jau suaugusi, ėmė galvoti apie savo tvarkingumą, įprotį, dėl kurio visada kovojo su savimi (sakydavo, kad jis atsirado dėl per didelių suvaržymų, dėl kilnumo stokos), ji kažkaip atsisakė pripažinti, kad tokia buvo nuo pat vaikystės. Ji neprisiminė, kad vaikystėje nepaprastai vertino tvarkingumą. Ankstyvoji vaikystė jos prisiminimuose visada buvo „gana normali“. Ji įsivaizdavo, kad savo tvarkingumą perėmė iš motinos po tėvo mirties, nes tada Elizabetė, likusi viena fermoje, tapo tarsi savęs pačios karikatūra ir visur reikalavo tvarkos.

Kaip matyti, taip nebuvo; tačiau painiavą jos atmintyje galima paaiškinti keistu sutapimu: tėčio mirtis irgi buvo susijusi su plaukais. Kai ji galvodavo apie mirtį, visada matydavo lipnią juodų plaukų kupetą, kaip tą, kurią ji pati padarė nuošaliame upelyje prieš daugelį metų.

1852 metais, Verbų sekmadienio išvakarėse, jos tėvas nukrito nuo arklio Bažnyčios gatvėje, Paramatoje. Jis prasiskėlė pakaušį ir mirė vietoje.

Misteris Čazas Ahirnas parvežė kūną prie Mičelio upelio vežėčiose, kurias pasiskolino iš bakalėjininko Sevidžo. Tėtę susupo į akį rėžiančią antklodę, apkamšė jį, ir kai tai buvo padaryta, Liusinda, prisiglaudusi prie tylios motinos taip, kaip žmogus laikosi besivartančio rąsto patvinusioje upėje, pamatė plaukus, susivėlusius, gličius, troškius, kurie dabar amžinai augs jos niūriame košmarų atžalyne.

Liusinda pamena, kad tik po to jos susirgo tvarkingumo liga.

Elizabetė Leplastrier tikėjo, kaip ir šiandien dauguma tiki, kad apie ūkininko sugebėjimus viską pasako jo pašiūrės ir tvoros. Kadangi tai gali būti tiesa, Elizabetė patikėjo, kad tvoras ir pašiūres reikia prižiūrėti labiau nei avis ir kviečius, ir vieną kartą misis Leplastrier nukirto Barleto kriaušę, dešimties metų amžiaus medį, sveiką ir derlų, nes nebegalėjo pakęsti, kad jis iškraipo tiesią liniją. Netrukus apie tai kalbėjo visos apylinkės protestantai ir katalikai.

Šias mažas beprotybes būtų galima pavadinti charakterio nuokrypiais, ir nors jos veikė Liusindą, veikė ne visai taip, kaip ji įsivaizdavo. Ji „neperėmė" jų, bet ėmė jausti, jog gyvena narvelyje, pastatytame iš motinos nuomonės ir įpročių, narvelyje, iš kurio negali paspmkti. Ji troško parblokšti ir sulaužyti tai, kas ją darė tokią tvarkingą. Kai imama aptarinėti jos, tapusios jauna moterimi, asmenybė, lengva matyti, kaip tie neišsipildę troškimai grumiasi jos viduje. Tokia buvo Liusinda Leplastrier, kuri tapo žinoma kaip „Stiklo dama". Ji buvo tvarkinga, susitvardanti, ceremoningai rami. Bet ramybė burbuliavo ir buvo monotoniška. Kaip juodmedžio lazda, trinama katės kailiuku, ji buvo įkrauta statine elektra.

22

Elizabetė

O, tu esi ragana, galvojo ji, nuodėminga, nemylinti ragana. Tegu Dievas tave gelbsti, Elizabetė Leplastrier kalbėjo sau, tegul Dievas išgelbsti tavo pasigailėtiną sielą.

Ji įsikando žandą, įsikando taip stipriai, kad burnoje pajuto kraujo skonį.

– Nuvalyk stalą, – liepė ji Liusindai, kuri vis dar sėdėjo ant minkštos kėdės prie virtuvės stalo.

Jis miręs, galvojo Elizabetė. Ji nusirišo prijuostę ir tvarkingai sulankstė stebėdama keliu besileidžiančias vežėčias, laukė, kol jos nuslys ir pasvirs prie išvietės duobės. Ten buvo bakalėjininko Sevidžo vežimas, šalia jo ėjo šeši vyrai, visi juodais keliais ir alkūnėmis, it grifai. Saulė dar nenusileido, bet šešėliai pailgėjo ir oras atvėso.

Jos vyro kumelė, ta kvaila, nervinga, šokli kumelė, risnojo už vežimo. Ji buvo vardu Pandora. Ar kada nors koks gyvulys buvo taip tinkamai pavadintas?

Kvaily tu, galvojo ji. Buvo kvaila pirkti šią kumelę. Aš tau nieko nesakiau, Dievas žino, kad turėjau pasakyti. Kodėl prikandau liežuvį? Leidau tau išleisti trisdešimt svarų kumelei, *kumelei.* O dabar tu ėmei ir nusižudei.

Vyksiu Namo, galvojo ji. Neturiu dėl ko likti čia. Dieve, saugok mane. Negalvok šitaip.

Ji patrynė rankas. Jos buvo sausos ir suragėjusios. Ji galvojo: esu apybraižininkė. Esu intelektualė. Mano rankos neturėtų būti tokios.

Brangus Viešpatie Jėzau, neleisk jam numirti. Jis susilaužė ran-

ką, jam skilo raktikaulis. Pagalvojusi apie lūžusius kaulus, ji ant jo nepyko. Mylėjo jį. Ji slaugys jį.

Bet dabar vyrai ir vežimas atsidūrė prie diendaržio vartų, ir trumpakaklis Čazas Ahirnas krapštinėjosi prie vartų. Ji matė („Paskubėk, Liusinda, įleisk juos. Katiliukas, katiliukas... uždėk ant ugnies katiliuką"), kad vežime gulėjo kažkas, suvyniotas į geltonai juodą antklodę. Ji matė, kad Ahirnas žiūri į ją. Saulė nusileido. Buvo labai šalta. Ji suvirpėjo. Pagalvojo: tuščiai praleidau vienuolika metų Naujajame Pietų Velse, ir štai tokia akimirka. Kvailas žmogelis padarė mane našle. Bet pamačius Ahirno veidą, kai jis, apsmukęs ir vėžliškas, atsisuko, ją apėmė sielvartas. Tarsi kas būtų skrandį sugniaužęs kumštyje. Sielvartas užplūdo ją ir nualsino. Ji atsirėmė į dulkėtą molio sieną, plačiai išsižiojusi, rankomis graibstydama tvarkingus, kaspinu surištus plaukus. Didžiulis sielvarto šuoras plūdo jos gerkle žemyn į vidurius, su tiek oro, kiek ji vos galėjo atlaikyti. Ji buvo burė.

Ant vežimo juodų plokščių šonų aukso raidėmis buvo išraityta misterio Sevidžo pavardė. Kažkas vietoj valgių tiekimas užrašė *vagių tiekimas.* Žudikė kumelė palenkė galvą ėsti, bet čia nėra žolės, tu kvailas padare.

Čazas Ahirnas įsivaizdavo, kad moteris nesupranta savo padėties. Ji ištiesė ranką ir paspaudė jam ranką. Nusišypsojo, bet juk buvo pagarsėjusi kaip abejinga ir gana ekscentriška moteris. Tik gilios raukšlės aukštoje jos kaktoje rodė, kad kai ką ji supranta. Kai vyrai atnešė kūną iš vežimo ir paguldė jį ant virtuvės stalo, ji ėmė purkštauti, kad jie pametė jo batą.

Elizabetė galvojo apie Londoną. Ji galvojo: manęs čia niekas nebelaiko. Esu beveik laisva. Nebėra priežasčių, dėl kurių turėčiau čia likti. Ir tada ji taip stipriai įsikando žandą, kad kitą dieną jis supūliavo, ir ji visą mėnesį turėjo skalauti burną sūriu vandeniu, kol žaizda užgijo.

Bet jai iš tiesų nebebuvo ko likti Naujajame Pietų Velse. Jai nerūpėjo ūkininkavimas. Ūkininkauti mėgo vyras. Jis buvo ne tik dirvos specialistas, bet ir slaptas romantikas. Tai jis daug svajojo

apie kaimo gyvenimą, o ji stengėsi nekišti nosies į šaltinius, iš kurių išnirdavo šie troškimai, bijojo, kad ten ras tokių kvailysčių, jog iš viso liausis jį mylėjusi.

Elizabetė Leplastrier buvo Elizabetė Fišer – *ta* Fišer, kurios didžioji gyvenimo aistra buvo gamyklos. Londone ši aistra buvo pajuokiama. (Ji yra ta moteris, į kurią kreipiasi Karlailis* savo laiškuose, vadindamas ją *Gamykla.)*

Kaip ir jos duktė, ta miniatiūrinė tiesi moteris buvo didelė entuziastė. Buvo kalbama, kad nebuvo dalyko, minties ar asmens, kurio ji negalėtų pagauti su lasu ir nutempti į arklides su savo arkliuku**. Ji manė, kad industrializacija teikia didelių vilčių moterims, kad netrukus tos pačios gamyklos, kurių taip nekentė estetai ir romantikai, suteiks jos lyčiai ekonominį laisvės pagrindą. Ji matė gamyklas su vaikų darželiais, valgyklas, šildomas gamyklų krosnimis, gaminančias šeimyninius pietus, kuriuos kas rytą iki šiol ten atsineša moterys. Jos gamyklos buvo kaip besisukantys ratai, spinduliuojantys rūpestingumą.

Kai jos vyras įsimylėjo Naująjį Pietų Velsą, Elizabetė galvojo apie jį tik kaip apie aistros objektą ir matė, ar galvojo, kad matė, tokio tipo naujoves, kurias ji tikriausiai lengviau įdiegs ten, kur visuomenė dar tik kuriasi. Be to, jie galės atsikratyti Elizabetei nemalonaus paveldėto namo Sloun skvere. Jie pagaliau galės *panaudoti* savo kapitalą. Ir tik dėl to ji entuziastingai sutiko žinią apie koloniją. Ji turės savo gamyklą. Ji įsivaizdavo ją ne kaip baisų ir plokščią pastatą, raugėjantį dūmus iš penkių aukštų kaminų, bet kaip brangų mineralą, skleidžiantį šviesą.

Tačiau kažkodėl taip nenutiko. Ji kažkaip leido švelniam pasyviam Abeliui įtikinti ją, kad šiuo metu būtų išmintingiau investuoti pinigus į tuos dvidešimt tūkstančių akrų prie Mičelio upelio. Tai buvo sandėris. Šis sandėris juos nuskurdino. Šis sandėris –

* T. Carlyle'as (1795–1881), škotų istorikas ir politinis filosofas.

** Autorius nori pasakyti, kad moteris apie viską galėjo kalbėti taip, lyg tai būtų jos mėgstama tema. Žodžių žaismas.

iš karto nebuvo aišku, bet netrukus paaiškėjo – užkirto kelią gamyklai, nors vyras *pažadėjo,* kad jie išsinuomos ją Paramatoje. Tai buvo tik svajonė. Londone ji turėjo geresnių svajonių.

Ji nežinojo, kokia buvo įpykusi, kai ta keista vyrų grupelė atėjo per atžalyną Verbų sekmadienio išvakarėse. Tada ją apėmė tokios linksmos ir nuožmios mintys, kad prabėgomis ji pagalvojo, jog velnias užvaldė jos sielą.

Ji plūdo Čazą Ahirną, kad šis pametė jos vyro aulinį batą.

Trobelė greitai prisipildė airiškų kvapų. Drėgnas multinas, seni odiniai apsiaustai, šiltas, priplėkęs jos kaimynų kvapas. Senoji ūsuota misis Keneli mėgino įtikinti našlę, kad reikia verkti. Ji neverks. Jau geriau kam nors užvoš. (Dieve, gelbėk mane, galvojo ji, išgelbėk mano sielą.) Misis Keneli mėgino įtikinti nepalenkiamą moterytę išgerti romo, bet ji net neatgniaužė rankų, kad galėtų paimti stiklą. O'Hagenai ir MakKorkalai ėmė rūpintis kūnu – tai nutiko vėliau, kai jau visiškai sutemo. Jie uždegė žvakes ir žibintus, nuplovė vargšą Abelį ant šaltos žolės lauke, bet darė tai mandagiai, kukliai, visą laiką dainuodami aukštais raudulingais balsais, tokiais svetimais kaip juodukų. Taip, juodukai irgi atėjo. Jie stovėjo neapšviestoje teritorijoje tarp akacijų greta upelio.

Tokia bus jos duktė, tokia dabar buvo Elizabetė, ir ne tik fiziškai. Sielvarto akivaizdoje ji tapo energinga. Ji priėmė sprendimus. Kaltės ir nežinomybės akivaizdoje ji ėmė įsakinėti. Visi paklusо. MakKorkalų berniukai, kurių mažiausias buvo aukštesnis nei šešių pėdų, iš pastogės daržinėje atnešė lagaminus ir skrynias. Buvo maždaug devinta valanda vakaro. Visur buvo žmonių, bet Elizabetė, nors ir socialistė, neturėjo draugės, su kuria galėtų pasišnekėti. Ji turėjo tik kaimynus, kurie murmėjo aplink ją, buvo svetimi ir švelnūs, atnešė jai troškintos mėsos, pamelžė karvę, sukrovė jos moliūgus šalia verandos, pasisiūlė nuvežti sviestą į Paramatą ir parduoti.

Elizabetė tapo durimis, kurias galėjo atverti tik jos duktė. Ji nevilkės juodai. Tai paskelbė tąnakt. Neatsisakė savo sprendimo

ir šaltą pirmąjį našlystės rytmetį. Nė viena jų nevilkėjo juodai net per laidotuves, pirmąsias laidotuves kapinėse: Galgonge buvo tik veja su dviem kiparisais, žemesniais nei keturios pėdos.

Jos ruošėsi vykti Namo. Elizabetė su Liusinda tik apie tai kalbėjo.

– Turime nepasiduoti sielvartui, – sakė ji. – Šito iš mūsų tikisi tėtė.

Bet ji daugiau pyko, nei sielvartavo. Pyktis tykojo lyg brakonieriaus spąstai, pasiruošę įtraukti į žabangas neapdairiuosius. Liusinda išmoko labai atsargiai vaikščioti aplink motiną. Misteris O'Hagenas irgi mokėjo atsargiai vaikščioti, bet nepakankamai žinojo teritoriją.

Misteris O'Hagenas buvo žemo ūgio, plačia krūtine, panašaus į Abelį Leplastrierį sudėjimo vyras, tad – pasakė Elizabetė, – būtų keista galvoti, kad dauguma Abelio drabužių baigs savo dienas upelyje už mylios.

Misteris O'Hagenas buvo jaunas. Nors turėjo šešis vaikus, tikrai nebuvo vyresnis kaip dvidešimt šešerių. Jis buvo mandagus ir drovus, todėl tikrai nepaims visų rūbų. Jam reikia įgrūsti vieną drabužį po kito, vieną po kito. Šią naktį jis paėmė tik lietpaltį ir porą batų. Jis išeina. Jam, be abejonių, taip išeiti paprasta. Jis treptelėjo batais (nuo jų liks purvo, bet tiek to, tiek to) ir pasakė, kad dabar pats laikas parduoti žemę, „kad jums, damos, nereiktų kvaršinti savo dailių galvučių dėl tokių dalykų kaip derlius".

Tai buvo viskas, ką jis pasakė.

Bet Liusinda, kuri gulėjo lovoje, žinojo, kad bus nemalonumų. Kai misteris O'Hagenas išėjo, motina atėjo ir prikėlė ją. Ji turinti skubiai apsirengti. Ne, plaukų šukuotis nereikia, tu tiesiog atsikelk, mergyte, tik greitai, greitai.

Rodos, tada jos ir pasiliko. Jos nevyko Namo. Būtent dėl misterio O'Hageno komentaro apie „dailias galvutes". Tada jos išpakavo dėžes, kurias taip kruopščiai buvo supakavusios. Jos pačios nunešė jas atgal į klojimą – ėjo ten šešis kartus, pasišviesdamos žibintu. Klojimo pastogėje Liusinda drebėjo, kai motina į

šuns dienas dėjo airius. Jai nepatiko jų elgesys su savo moterimis ar jų arogantiškos pastabėlės. Airius daugelį šimtmečių mušė ir žemino anglų kareiviai, tad jie, kaip ir naminiai paukščiai, turi susirasti silpnesnių būtybių, kurias patys galėtų primušti. Ji pasakė visa tai sėdėdama ant palėpės krašto ir nukorusi kojas į nakties bedugnę. Pelės jau atėjo graužti pašaro. Anksčiau jos čia neidavo, ir Liusindai rūgštus pelių kvapas atrodė kaip žlugimo pranašas. Motina kalbėjo, kad airiai privertė vaikščioti savo moteris nuleistomis galvomis tarsi karo belaisvius.

– Mes nepaliksime šios šalies airiams, – pareiškė ji, – tad būk narsi, mergyte, ir padėk man.

Po vidurnakčio ant upelio kranto sukurtame lauže jos sudegino likusius Abelio Leplastrierio drabužius. Šitaip dvi moterys ėmė ūkininkauti Mičelio fermoje prie Mičelio upelio.

23

Nėra vietos

Liusinda gerai nepažino savo motinos. Motina buvo ne tokia, kokią ją įsivaizdavo Liusinda. Visą gyvenimą ji šveitė ir valė dulkes nuo prasimanymo, kurį susikūrė vaikystėje: kad jos buvo artimos kaip seserys. Jos atmintyje visada skambėjo juokas, buvo šukuojami plaukai, jos kutenosi ir glamonėjosi. Tiesa, taip ir buvo. Jos su sliekais žvejojo juodžuves, jas kandžiojo rudosios skruzdėlės, jos maudėsi upelyje, apsivilkusios baltais marškinėliais, kurie išsipūsdavo kaip balionai ir atrodė kaip paklodės, plūduriuojančios vario katile skalbimo dienos rytmetį. Jos klykdamos ir kikendamos bėgiojo nuo kvailo apsiseilėjusio O'Hageno buliaus ir viena kitai šaltais žiemos vakarais skaitė knygas, kai volabiai* trynėsi aplink trobelę. Visi tie dalykai tikrai buvo, bet jie į atmintį įstrigo tik todėl, kad susirūpinimas ir bloga nuotaika buvo daug dažnesni. Kai Elizabetė sunkia širdimi ėmė nekęsti ūkininkavimo, ji tapo uždaresnė.

Kuo labiau ji nekentė ūkininkavimo, tuo labiau norėjo įrodyti, kad gali puikiai sutvarkyti ūkį. Ji vaidijosi su Maiklu O'Hagenu prie jo tvoros ne tik dėl jo įpročio naudoti akacijų ir kitų greitai pūvančių medžių rąstus, bet ir dėl to, kad apibraižytos tvoros negražiai atrodo jos žemėje. Atrodo, lyg Elizabetė būtų tinginė. Ji plūdo MakKorkalus, kad šie neravi usnių. Ji jodinėjo į Galgongo bažnyčią, apsikirpusi plaukus lyg džiovininkė, o jos drabužius parapijiečiai laikė pernelyg linksmais. Jos laiškai Marijanai Evans buvo pilni pykčio. Ji laikė Naująjį Pietų Velsą „par-

* Australijos kengūros.

sidavėlišku, materialistiniu, sugedusiu, o jei ne sugedusiu, tai velniškai kvailu".

Praleidau septyniolika metų (rašė ji), *taip gadindama savo figūrą, kad apsižliumbtum, jei dabar mane pamatytum – esu strazdanota, sudžiūvusi, o ant kaklo yra šiurkšti raudona negyjanti dėmė. Ketverius metus neskaičiau jokios knygos, išskyrus Bibliją ir maldaknygę. Mano mintis užvaldė pinigai, svarstau, kaip pergudrauti mane apgaudinėjantį biržos agentą, ką galėčiau daryti su vienu pasamdytu airiu, o ne su dviem, kad paskandinčiau mus užplūdusias peles, sumąsčiau gudrią mūsų pašarų aruodų konstrukciją – ji tikrai yra gudri. Tai, ką padariau sau, galiu pakęsti, bet negaliu galvoti apie tai, ką padariau savo gražutei mažajai Liusindai. Ji tokia* laiminga, *o aš dažnai būnu suirzusi. Tikriausiai ji akla, kad gali būti laiminga šalia manęs. Tačiau aš ją apakinau, aš jos neleidau į Paramatą ir atskyriau ją nuo visų kaimynių ir parapijiečių, kurie kokiu nors atsitiktiniu komentaru galėtų jai parodyti tikrąją mūsų visuomenę. Bijau, kad mano Kūrėjas smarkiai mane nubaus už tai, ką padariau, bet, brangioji Marijana,* kitaip elgtis aš negalėjau. *Mano duktė gyvena pasakų pasaulyje, kurį jai sukūriau, ir Naujojo Pietų Velso žmonės netoleruotų jos atviroje visuomenėje. Jie nekenčia tokių moterų kaip mes su tokia aistra, kuria nepatikėtum, jei nematytum jų piktų smerkiančių akučių. Marijana, eidama Paramatos gatve, pašiurptum. Kaip motina, aš pasiekiau tik to, kad esu išdidi, ir to mokau savo dukterį, nors žinau, kad mums šiose apylinkėse iki pat vandenyno nėra vietos. Mes turime grįžti namo.*

Žinau, kad ūkininkavimas tau nuobodus, nors esi gana mandagi ir primeni tai tik retkarčiais. Tačiau įtariu, kad paskutinės mano žinios apie ūkį įrodys išimtį, ir, nors aš nenormaliai perdedu tavo jausmus man, tu suplosi savo stipriais ir jautriais delnais ir sušuksi: pagaliau!

Pasakiau keletą bjaurių dalykų apie vargšo Leplastrierio sandėrį ir nupirktą žemę, bet dabar, kai vargšas žmogelis negali apsiginti, aš sulaukiau savo darbo vaisių. Čia yra, kaip visada sakiau, pakanka-

mai žemės penkioms geroms fermoms, o kainos gali apsvaiginti net blaiviausiai galvojančią moterį (negaliu teigti, kad esu tokia). Trumpai tariant: aš parduosiu. Pasikviesiu Ahirną, savo Žemosios bažnyčios advokatą, kad jis pakviestų matininkus. Čia taip yra – advokatai šioje kolonijoje yra didūs juodnugariai, ir visai nebūsi sukrėstas, jei sužinosi, kad jie turi užeigos namus, moko atsilikėlius ar per priešpiečius siūlo jums tris jardus muslino. Kai jau viskas bus išmatuota, tai – Dieve, duok man jėgų pasakyti tai savo dukrai – parduosiu.*

Aš pasiduodu, Marijana, atsitraukiu, bet nesu nugalėta.

Kai šis laiškas atkeliavo į Beisvoterio kelią, jo autorė susirgo ispaniškuoju gripu.

Kai Oskaras Hopkinsas laikė bakalauro egzaminą Oriėlyje, Liusinda Leplastrier slaugė motiną. Daktaras Sevidžas (ne bakalėjininkas) atvyko iš Paramatos, bet jam pasakė, kad jo paslaugų nereikia. Pastorius misteris Nelsonas atkeliavo iš Galgongo ir buvo sukritikuotas dėl pretenzingų drabužių. Liusinda viena slaugė motiną. Ji buvo Oskaro bendraamžė – septyniolikmetė, jautri ir gabi, bet jokios maldos ar apiplovimai, karšti kompresai ar sultinys negalėjo palengvinti raudonveidės, prakaituojančios moters kančių, kuri galvojo tik apie tai, ar laiku nuimtas derlius.

Jis jau buvo nuimtas. Liusinda įnešė visą pėdą ir pastatė prie lovos. Pėdas motinos neįtikino. Ji merdėjo, bet to nepasakė. Ji nervinosi dėl nenupjautų kviečių. Ji įsivaizdavo vėžį ir rūdis, pelijančius pėdus, apaugančius Paramatos žole. Tvorų basliai išklibo kaip sugedę dantys. Jie gulė keistais kampais. Ji ištiesino juos. Ji sutrypė žemę prie jų, bet ant jų nutūpė plėšriosios medšarkės ir vėl juos išklibino.

Ji negalėjo kalbėti.

Pėdai virto juodukais. Ji žinojo, kad jie netikri. Vaiduokliai. Jie stovėjo raudodami ražienose.

* Šalininkai anglikonų Bažnyčios, kuri gana mažai dėmesio skiria ritualams, sakramentams ir dvasininkijos autoritetui.

Ji įsipainiojo į kažkokius baisius dalykus. Buvo karšta, niekas negalėjo numalšinti jos troškulio. Buvo Trys Karaliai. O'Hagenai jau degino ražienas, ir mėlynos sruogos kaip pypkės dūmelis kilo nuo kalnų papėdės. Ji užuodė dūmus. Manė, kad vasara ir Mak-Korkalai vėl numetė degtuką. Ji susirūpinusi grąžė rankas. Be paliovos vartėsi lovoje, o pėdai virto juodukais, juodukai pėdais, o pėdai juodukais. Leplastrieris padarė šią lovą. Tokia prašmatni lova. Kaip vyras, galėjęs nušauti juodą žmogų, padarė tokią kvailą, romantišką lovą? Sumaniai padaryta kaimiška lova su gyvūnais nuluptais kailiais ir medžiokliniais kurtais. Jos vyras buvo slaptas Dantės Gabrielio Rosečio gerbėjas. Rosetis buvo kvailys reakcionierius. Ji prisiminė sarkastiškus pokštus apie Rosetį ir jo moteris, bet negalėjo ištarti jų balsu. Šiaip ar taip, yra svarbesnių dalykų. Jai reikia rašiklio.

Toks trumpas žodelis. Gal ji galės jį ištarti. Liusindos veidas įgavo grėsmingą pavidalą. Tokia gražutė viršutinė lūpa, bet siaubingi jos tėvo senelės plaukai. Zvimbė mėsinės musės. Rašiklis – toks trumpas žodelis. Jos mintyse jis tapo karoliuku, mažu juodu karoliuku. Tada karoliukas užstrigo jos gerklėje. Jei jį išteptum sviestu, būtų lengviau. Bet karoliukas nukrito ant grindų.

O prakeiktos Naujojo Pietų Velso trobelių aslos.

Dabar karoliukas išsitepė purvu, smėliu; jis įstrigo jos gerklėje. Ji suklydo. Baisiai suklydo. Pasitikėjo Ahirnu, nes nenorėjo užgauti jo vyriško orumo. Su rašikliu ji dar galėtų ištaisyti šią klaidą, bet žodis neišėjo pro lūpas. Jis liko gerklėje nepasakytas, mažas raudonas žirnelis, aplipęs smėliu, įkrito į stemplę.

Būk prakeiktas, Roseti.

Elizabetė Leplastrier mirė nepamėginusi ištaisyti savo klaidos, nesuvokusi, kad klaida, jei tai buvo klaida, buvo ne jos, bet tų vyrų, kurie kuria įstatymus. Tik dėl įstatymo Liusinda negalėjo valdyti savo paveldėtino turto, kol jai nesukako aštuoniolika. Net jei Elizabetė prieš pasirašydama testamentą būtų žinojusi, kad mirs, mažai ką būtų galėjusi pakeisti.

Ji nenuėjo pasikalbėti su Ahirnu apie testamentą. Ji tik siekė

padalyti savo žemę. Ji sakė, kad nori „kuo labiau ją padalyti ir suraikyti“. Šie žodžiai ir balso tonas taip išgąsdino Čazą Ahirną, kad, jausdamas prasidedančią beprotybę, jis ėmė kalbėti apie testamentą.

Elizabetė tik norėjo išgelbėti dukterį ir parvežti ją į Londoną. Ji neturėjo laiko testamentams. Tada, kai nuoširdus senas žąsinas pasirodė esąs tikras užsispyrėlis – o brangusis Dieve, jis buvo *darbo bitelė,* – ji pamatė, kad reikia greičiau parašyti testamentą, ir tada jis atkreips dėmesį į padalijimą.

Ji ruošėsi pasirašyti testamentą, bet pamatė, kad šitaip Liusinda negalės valdyti paveldėtino turto iki trisdešimties metų. Čazas Ahirnas jaudinosi (jis turėjo labai bjaurų Adomo obuolį, o ilgas kaklas buvo pašiurpęs kaip žąsies oda, kadangi jis jaudinosi, tai obuolys judėjo), jis pasakė, kad labai jaudinasi dėl neskrupulingų jaunikaičių, kurie gali gyventi jaunosios paveldėtojos sąskaita. Jei Elizabetė būtų perskaičiusi jo laiškus į laikraštį tokiomis temomis kaip Paramatos vargšų ištvirkimas, ji būtų aiškiau suvokusi, su kokiu vyru turi reikalų, bet tada ji tik suvokė, kad jis yra senas kvailys. Ji pasakė, kad apskritai nedarys jokių išlygų dėl amžiaus, tada jis ėmė šniokštuoti ir pukšėti. Ėmė vadinti ją „madam“. Liusindą vadino „mergužėle“. Elizabetė jam priekaištavo, paskui ėmė jo gailėtis ir galvoti, kokia šiurkšti ji buvo, ir nebesiklausė, ką jis sako. Šitaip ji sutiko, kad Liusinda palikimą gaus aštuoniolikos, nesuvokė, kad tai buvo geriausia, ką įstatymas buvo pasirengęs jai leisti. Ji atsiduso ir nekantriai laukė, kol Čazas Ahirnas atidžiai apibarstė pjuvenomis drėgnas rašalo dėmes. Ji tikrai neįsivaizdavo, kad mirs netrukus po Liusindos septynioliktojo gimtadienio.

Tad dėl įstatymo, o ne dėl „klaidos“, kankinusios mirštančią moterį, neprotingasis Čazas Ahirnas tapo Liusindos reikalų patikėtiniu visus šešis mėnesius. Jis nebuvo blogas žmogus. Bet, kalbant apie pinigus ir viešąją moralę, buvo griežtas, net nepalenkiamas. Jis buvo sąmoningas krikščionis ir žavėjosi talentingomis alegorijomis. Buvo stambus, bet minkšto kūno ir pobjau-

ris, už pečius platesnėmis šlaunimis ir trumpu kaklu. Turėjo pilvą, kurį slėpė po vilnoniais nertiniais. Ant jo didelės nosies galo pūpsojo akiniai auksiniais rėmeliais. Plaukai ant makaulės buvo skystoki, juos beveik galėjai suskaičiuoti. Jam augo žandenos. Jis švokštė.

Misteris Ahirnas negalėjo įkalbėti Liusindos išsikraustyti iš trobelės. Ji buvo stipri ir susikrimtusi mergina. Jis buvo šešiasdešimt dvejų metų amžiaus ir jau nekaip jautėsi. Jis pasikvietė du airių darbininkus ir davė jiems kroną (ją vėliau įrašė į turto debetą), kad jie įkeltų naująją šeimininkę į jo dviratį vežimaitį ir nuvežtų kartu su juo – keturi lengvame vežimaityje, skirtame vežti du, – į Paramatą.

24

Misterio Ahirno laiškas Paramatos „Argus“

Sere,

korespondentas neseniai atkreipė dėmesį į tokius nemalonumus kaip „užterštas vanduo“, viešos maudynės ir į keletą kitų erzinančių dalykų. Noriu, jei jums bus patogu, kad jis pasivaikščiotų po gražų mūsų miesto parką. Man atrodo, kad jo rašiklis aprašys tai, ko aš negaliu. Be to, reikėtų atsisakyti smulkmenų, kurios pernelyg šlykščios spausdinti laikraštyje.

Oksforde studijavę dvasininkai, prancūzakalbiai mokyklų mokytojai, inteligentai teisėjai ir oldermenai – civilizuoti šio miesto visuomenės atstovai – išreiškė savo reikalavimus, taigi vos galime patikėti, kad Paramatos valda tapo tokiu gėdingu urvu, jog jokia garbinga dama, joks nekaltas vaikutis nedrįsta ten eiti ryte, po pietų ar vakare. Buvo ne daugiau kaip trys valandos popiet, kai vaikštinėdamas po parką mačiau pasipiktinimą keliantį dalyką, kurio čia nedrįstu aprašyti.

Čia aptariamos draugijos priklauso tai visuomenės klasei, kuri gali naudotis visais išsilavinimo ir religijos teikiamais privalumais; sprendžiant iš išvaizdos, jie mažiausiai linkę tapti visuomenės nenaudėliais. Atkreipęs jūsų dėmesį į gėdingus dalykus, pasinaudodamas jūsų žurnalo skiltimis, tikiuosi, kad visuomenės įstatymų pažeidimai bus viešai pasmerkti.

Jūsų Čazas Ahirnas, Paramata

25

Misis Kazins

Kai misis Kazins atidarė duris misteriui Ahirnui, ji kaip tik prieš dešimt minučių buvo baigusi skaityti jo laišką laikraščiui ir savo kabinete mėgavosi įsivaizduodama, koks tiksliai galėjo būti tas „pasipiktinimą keliantis dalykas“ – tikriausiai tiesiog dienos pogulis, nežalingas kitiems, o jei jis priminė jos praeities įvykį, vadinasi, tai buvo jos reikalas. Bet pamačius patį tą vyrą, tarsi antstolį įsibrovusį į jos svajones, ją užliejo karšta panikos banga. Tikriausiai misteris Ahirnas atėjo iki jos durų be noro draugiškai pasisvečiuoti. Jis dešimt kartų garsiai beldė į duris, daužydamas belstuką kaip koks pasipūtėlis, ir kai ji nubėgo atidaryti, rado jį ten stovintį, išprakaitavusį, šniokštuojantį ir šnopuojantį, laikantį cilindrą rankose, kurios – ji tai aiškiai įsidėmėjo – drebėjo. Misteris Kazinsas irgi taip prakaituodavo dvejus metus iki mirties, bet jis prakaituodavo nuo „Mortono“ romo, o misteris Ahirnas buvo pagarsėjęs Rekebaitų* ordino narys.

Misteris Ahirnas beveik viską, ką norėjo pasakyti, išdėstė stovėdamas ant slenksčio. Jis kalbėjo gana aiškiai, bet misis Kazins, mėgindama susieti jo šneką su tuo, ką jis parašė, tinkamai jį suprato tik po kurio laiko. Dabar jis jai kalbėjo, kad mergytę (nesakė kokią) ištiko „tragedija“, dabar jis turįs paspartinti – daugelis pastebi, kad jis mėgsta vartoti šį žodį, įskaitant misis Kazins, kuri niekada nebuvo su juo kalbėjusi, – jos turto tvarkymą. „Vargšė mažoji mergytė“ bus turtinga. Velionė jos mama norėjo, kad turtas būtų padalytas, ir jis turįs tučtuojau tai padaryti, kol dar turi

* Rekebaitų ordinas – labdaringa blaivininkų draugija, įkurta 1835 m.

galios apsaugoti jos interesus. Šiuo metu svarbiausia (iš jo tono taip neatrodė), kad ji būtų apgyvendinta tinkamoje vietoje. Jei misis Kazins įstaiga pilna, jis prašąs, kad ji pamėgintų vieną iš savo jaunų damų kuriam laikui apgyvendinti kur nors kitur. Mis Leplastrier, pasakė jis, vis dar stovėdamas ant slenksčio ir gniaužydamas didelėse rankose bebrenos skrybėlę, turi būti apgyvendinta pas krikščionę, ne, pas *anglikonę.*

Misis Kazins pakvietė jį į svetainę ir uždegė lempą, nes tuo dienos laiku pietinėje namo pusėje tvyrodavo prieblanda.

Misis Kazins buvo graži keturiasdešimtmetė dama – tamsiaplaukė, blyškiaodė ir siauraakė. Ji – žmonės dažnai tai pastebėdavo, nors lygindavo ją greičiau su operos dainininkėmis nei su paprastomis moterimis, – buvo panaši į ispanę. Buvo liekno liemens, kuriuo didžiavosi, bet, kadangi tais laikais buvo nepalankiai žiūrima į moteris, reklamuojančias savo žavesį, ji jo neryškino. Rengėsi gerais, bet gana asketiškais drabužiais. Plaukus šukavo glotniai. Jei būtum netyčia palietęs jos petį, būtum nustebęs, kad jis irgi kietas it akmuo, tarsi visi raumenys būtų įtempti kaip styga. Tačiau, nepaisant viso to kietumo, perdėto nugaros tiesumo, Čazas Ahirnas galėjo pastebėti (bet nepastebėjo), kad degančios lempą ir statančios ją ant pianino misis Kazins, liaunos, lanksčios merginos, telikęs šešėlis. Lanksti mergina kartą gyveno Viktorijoje, Bendige, ir elgėsi taip, kaip jai liepė širdis, nors Bendige nemanė, kad taip elgtis išmintinga ar tinkama. Bendige ją per skausmus išmokė, kad padorumas – vertybė. Ji atvyko į Paramatą pritaikyti savo žinių.

Misis Kazins klausėsi, ką kalba Čazas Ahirnas. Ir nors seniau jautė silpnybę gražiems vyrams, jai misteris Ahirnas neatrodė bjaurus (visai galėjo atrodyti ir nereikėjo būti ypač žiauriai). Ją pakerėjo jo graudulingas ir iškilmingas elgesys. Jautėsi rami, saugi, tarsi su geru vilnoniu suktų siūlų apsiaustu iš Bredfordo. Sunerimo tik tada, kai jis panoro aptarti anglikonų klausimą. Ji išsitiesė ir atlošė pečius.

Misis Kazins tikėjo pomirtiniu prisikėlimu ir amžinuoju gyvenimu. Ji nebuvo krikštyta jokioje bažnyčioje, bet lankė anglikonų

bažnyčią Paramatoje, tarsi būtų turėjusi tokią teisę. Nerimavo, kad priima Komuniją, negavusi Sutvirtinimo sakramento. Tai buvo šventvagystė. Mėgino gyventi kaip krikščionė, bet tikriausiai to buvo negana. Ji nežinojo, kaip ištaisyti padėtį. Išsigandusi, išpilta šalto prakaito pabusdavo vidurnaktį ir galvodavo apie tai. O kai misteris Ahirnas priminė jai tą reikalą, taip išsigando, tarsi būtų pamačiusi žmogų iš Bendigo gatvių. Bet to misteriui Ahirnui neparodė, tik dar labiau išsitiesė. Įpylė jam arbatos ir užtikrino, kad galės apgyvendinti jaunąją damą nieko neiškeldinusi, kad mis Leplastrier tikrai lankys anglikonų bažnyčią ir kad ji, misis Kazins, atsargiai padės jai išvengti nematomų pavojų Paramatos visuomenėje.

Bet kai atsirado našlaitė su plačkelnėmis, misis Kazins teko kovoti su troškimu, kuris buvo vidinis, susijęs su savisaugos instinktu, fizinis, iš kūno ir kraujo, toli gražu ne abstrakti idėja, uždėti rankas merginai ant pečių ir nustumti ją nuo laiptų.

26

Plačkelnės

Amelija Blumer atvyko į Londoną 1851 metais su savo žymiuoju „racionaliu kostiumėliu". Visi žino, kad tai buvo dukslios kelnės su trumpučiu sijonėliu. Jas gana anksti pradėjo vilkėti Melburno gyventojos, bet Elizabetės Leplastrier dėmesį jos patraukė tik tada, kai pamatė moterį, dėvinčią naująjį racionalų kostiumą Bažnyčios gatvėje Paramatoje 1858 metais.

Štai pagaliau atsirado priešnuodis šlykštiems turniūrams* ir luošinantiems krinolinams. Nuo to laiko ir motina, ir dukra mūvėjo tik tas plačkelnes, ir jei jas kartais imdavo įžeidinėti Paramatos gatvių padaužos, ką gi... Ko dar gali tikėtis?

O misis Kazins nieko nežinojo apie Ameliją Blumer. Ji tik žinojo, kad tokia apranga neatitinka respektabilumo reikalavimų. Ji nuvedė mergaitę viršun į jos kambarį ir nuliūdo pamačiusi, kad taip nerūpestingai darbininkų supakuotame lagamine yra dar keturi to paties dizaino, tik skirtingų spalvų drabužėliai. Apsimesdama, kad neša juos į skalbyklą, misis Kazins paėmė visus. Ji nesuprato mis Leplastrier atsidavimo madai ir jos šukuosenos (manė, kad trumpa šukuosena yra ligos padarinys). Ji pakvietė siuvėją. Mis Leplastrier nenorėjo siuvėjos. Ji buvo smulkutė, bet šiurkšti ir užsispyrusi. Pylėsi ašaros, buvo trankomos durys, namuose visi buvo nusiminę. Misis Kazins visiškai nebesivaldė. Mergaitė mėgino nuplėšti apsiuvus nuo suknelės, kaip neklusnus gyvulys mėgina nuplėšti tvarstį nuo kojos. Ji neisianti į motinos laidotuves su turniūru. Misis Kazins *negalėjo* grąžinti jai plačkelnių. Mergaitė nėjo į

* Pagalvėlės suknelėms išpūsti.

laidotuves, kurios vis viena buvo kuklios ir liūdnos. Ji visą dieną bliovė savo kambaryje. Galėjai girdėti jos bliovimą gatvėje. Viena jauna dama, mis Nait iš Sario Anglijoje, paketbotu išvyko į Sidnėjų ir nuo pat mis Leplastrier atvykimo atsisakė mokėti už kambarį.

Nuo to laiko Liusinda valgė savo kambaryje. Misis Kazins namuose to dar nebuvo. Kai kurios merginos to pageidaudavo, bet ji neišpildydavo prašymo. Dabar pakluso ir nebenorėjo keisti padėties. Kai mis Leplastrier galiausiai išėjo iš savo kambario, ji mūvėjo plačkelnes. Ji pavogė jas iš skalbyklos ir, grįžusi į savo kambarį, užrakino lagamine. Buvo neįmanoma ją su kuo nors supažindinti. Misis Kazins viską papasakojo misteriui Ahirnui. Ji nuėjo į jo firmą ir pasikalbėjo. Neketino apsiverkti, bet apsiverkė. Baiminosi dėl brangaus ir trapaus turto – savo reputacijos. Ji norėjo, kad jaunoji moteris būtų apgyvendinta kitur. Bet misteris Ahirnas prabilo apie Gailestingąjį samarietį. Jis jai pacitavo visas aštuonias eilutes, baigdamas šitaip: „Tada Jėzus jam pasakė: *eik ir tu taip daryk*“.

Misis Kazins sutiko tęsti.

Bet Liusinda nežinojo, ką veikti Paramatoje. Ji stengėsi gerai elgtis, bet, kadangi nedėvėjo turniūro, rodės, kad niekas su ja gerai nesielgia. Ji sėdėjo prie motinos kapo, kol žmonės nusprendė, kad tai liguista, ir nuvedė ją šalin. Tada ji nutarė grįžti gyventi į ūkį. Ji pareiškė tą misis Kazins, kuriai taip palengvėjo, kad ji netrukdė merginai išvykti, nors ir privalėjo sutrukdyti. Ji užsiminė apie chuliganų, plėšikų ir juodukų keliamus pavojus, bet netikėjo, kad užsispyrusi jaunuolė persigalvos.

Ūkis tik už trijų mylių. Ji atsidūrė ten po valandos. Ten nebuvo chuliganų, ją trikdė tik avikirpiai, kurie šūkavo nepadorius žodžius nuo savo aukštų bezdančių arklių.

Ji rado matininkus, kurie su kirtikliais ir kirviais skynėsi kelią pro jos rasotą vaismedžių sodą. Kvapi balta sukapota mediena žvilgėjo saulės šviesoje. Kirviai nutilo. Vyrai žvelgė į ją – į mergaitę su ryškiai žaliomis plačkelnėmis, nešančią lagaminą per šlapią nuo šalčio parudavusią žolę. Jie šypsojosi neįsivaizduodami, kaip smarkiai plaka jos širdis ir kaip ji yra įpykusi. Visa sustingusi meilė, mirtinas įniršis, – pažiūrėkite į usnis mūsų ganykloje! – visa tai

nukrypo į juos, apsivilkusius mėlynus marškinius ir mūvinčius baltas moleskino kelnes.

Ji nekentė jų. Taip nekenti žmonių, kurie gali tave įskaudinti. Sodo aptvare pūvančio komposto krūvoje styrojo ilgakotės šakės. Ji pasuko prie jų. Dievas žino, ką ji būtų padariusi, jei keliu iš Paramatos dviračiu vežimėliu, linguojančiu nuo tokio greito važiavimo, nebūtų atlėkęs Čazas Ahirnas, galiausiai sužinojęs apie savo klientės pabėgimą dėl misis Kazins kaltės. Ji atsisuko ir stebėjo, kaip jis skinasi kelią iš vieno diendaržio į kitą, kaip įsirėžęs stumia vartelius ir, kai pagaliau atėjo iki jos, stovinčios prie tvenkinio sodo gale, buvo taip uždusęs, kad negalėjo kalbėti. Jis tik išsiropštė iš vežimuko ir spaudė popierių pluoštą raudonpirštėse rankose su rudomis pirštinėmis.

Šitaip Liusinda akimirksniu sužinojo apie savo motinos išdavystę. Lagaminą, kurį laikė tvirtai sugniaužusi prie šono, ji atsargiai pastatė ant aukštos drėgnos žolės. Ji paėmė padalijimo planą ir mėgino jį perprasti. Misteris Ahirnas šniokštavo prie jos ausies. Vyrai stebėjo ją. Vienas švilpavo dainos melodiją.

– Tai ne mano mamos parašas, – išpoškino Liusinda.

Misteris Ahirnas nutylėjo ir nusišypsojo jai. Nelabai laiku. Šitaip jis rodė apgailestaująs.

Tamsiaplaukis vyras kirto kriaušės šaką. Kirto tingiai, laikydamas kirvį vienoje rankoje. Kitoje rankoje laikė ilgą baltą lazdą.

– Po šešių mėnesių aš galėčiau jums įsakinėti, – pareiškė ji tyliu balsu. Ji susikūprino, jos žvilgsnis neatlaikė įtampos ir nuslydo žemyn į sueižėjusią raudoną žemę, kurią jai rado jos tėtis.

– Galėčiau *įsakinėti* jums, – nepasitikėdama savimi pakartojo ji.

Misteris Ahirnas pasiryžo. Jautėsi kaip kadaise, kai, pervažiavęs foksterjerą, buvo priverstas šūviu pribaigti suluošintą besiraičiojantį padarėlį. Darė tai, kas, jo manymu, buvo teisinga, ką reikėjo tęsti ir neatsitraukti.

– Vieną dieną, kai būsi vyresnė, tu man padėkosi.

– Kas paėmė karvę?

Misteris Ahirnas sumirksėjo.

– Tu būsi turtinga, – tęsė, – bent jau tuo gali pasiguosti.

Ji girdėjo jį, bet nesuprato.

– Pavogė karvę, – pravirko ji.

– Brangi mažyte, – ištarė jis.

Ji sušlapo ir sušalo kojas. Buvo saulėta ir šviesu, bet nešilta. Pasaulis atrodė kaip sapnas. Plėšriosios medšarkės sutūpė ant tvoros baslių ir ėmė čerkšti. Vėl suskambo kirvio ašmenys. Pavogė ir paukščius, o misteris Ahirnas tik pasakė, kad ji turtinga. Ji nunešė lagaminą į trobelę. Jis nusekė jai iš paskos, šnopuodamas, vis labiau atsilikdamas. Ji visą gyvenimą ryškiai prisiminė tą vaizdą, bet negalėjo prisiminti aplinkybių, kurios privertė ją taip pasielgti. Ji įsivaizdavo, kad buvo per silpna, per lengvai atidavė ūkį, leidosi ištremiama.

Saulės spindulys ilsėjosi ant medinio laiptuko. Ji prisimerkė. Viduje pamatė (mėgino nieko nematyti, išskyrus tai, dėl ko atėjo), kad kažkas sulankstė jos motinos lovos antklodes.

Uogienės puodynės vis dar slėpėsi savo slėptuvėse. Ji būtų jas suskaičiavusi, bet nenorėjo, kad ją kas pamatytų, tad atsidarė lagaminą ir susuko kiekvieną puodynę į vis kitą drabužį, stiklinius kaklelius užkimšo rankovėmis, kad neišbyrėtų pinigai ir nekiltų triukšmas. Tada vėl grįžo į saulės atokaitą ir leidosi įkalbama sėstis į vežimaitį.

1859 metų gegužės septintą aukcione buvo parduoti penki ūkiai prie Mičelio upelio.

Gegužės dešimtą Liusindai sukako aštuoniolika.

Per Šeštines ji iškeliavo misterio Solo Majerio garlaiviu į Sidnėjų. Ji kaltino save ir dėl šio pabėgimo. Dažnai įsivaizduodavo, kad jos gyvenimas būtų buvęs laimingesnis, jei ji būtų pasilikusi, gal pati nusipirkusi dalį Mičelio upelio, bet vyresnioji Liusinda pamiršo, kad jaunesnioji nekantriai troško pasinerti į tai, ką jos motina vadino „dirbančiųjų pasauliu“. Išgirdusi šiuos žodžius, duktė matydavo blyškius ir bauginančius paveikslus, panašius į tuos, kurie išgraviruoti ant V. G. Niksio viryklių: gamyklas, kaminus, suodžius, Imperiją.

Per Šeštines ji vilkėjo suknelę su turniūru. Lagamine gulėjo suvyniotos puodynės su monetomis, o žaliais karoliukais siuvinėtoje tinklinėje piniginėje – banko vekselis su visa jos palikimo suma.

27

Keistuolis

Vordlis-Fišas manė, kad jo globėjas misteris Templis yra bjaurus padlaižys. Nesunku įsivaizduoti, kad Vordlis-Fišas kaip tik dėl globėjo pataikavimo „pamiršdavo" su juo papusryčiauti jo kambaryje. Jis pamiršdavo ne tik ryte. Jis pamiršo vakar vakare, dešimt minučių po to, kai aptarė tai su jį pakvietusiu žmogumi, kai liepė savo tarnui atnešti pusryčiams Jorkšyro pudingą, sėjiko kiaušinių, pakepintą kalakuto šlaunelę, raugintų agurkėlių ir didelį alaus bokalą viskam nuplauti. Ir tik papusryčiavęs – ten buvo ir garstyčių, pamiršau jas paminėti – ir įsikūręs priešais židinį, užsisakęs antrą bokalą alaus, „prisiminė", kad prižadėjo papusryčiauti su savo globėju.

– Po velnių! – nusikeikė.

Keistas žodis Vordliui-Fišui. Šitokius žodžius jis vartojo tik įsivaizduodamas, kad jo klausosi Dievas.

Šiaip ar taip, jis nekritikavo savęs, nesišaipė ir neatgailavo dėl tokio „užmaršumo". Jo nedomino psichologinė šio reikalo pusė. Apskritai jo nesvarstė. Jis žvelgė pro aplytą stiklą į neryškią stogo liniją virš keturkampio koledžo kiemo ir galvojo, kad jo tarnas tikriausiai dabar sandėliuke pila jam alaus. Per vėlu jį sustabdyti, taigi jis palauks alaus, išgers ir tada pagalvos, ką daryti toliau.

Vordlis-Fišas nemėgo galvoti. Jam pasidarydavo nejauku. Tai buvo globėjo aistra, beveik lygi jo susidomėjimui kiekvienu, kurio tėvas buvo paminėtas Debreto* knygoje, turėjo tūkstantį ak-

* J. Debrettas (1750–1882), Anglijos leidėjas. Jis sudarė knygą *Anglijos, Škotijos ir Airijos diduomenė* (pirmą kartą išleista 1803 m.), kuri laikoma autoritetingu šaltiniu apie britų kilminguosius.

rų ar kėdę Kabinete. Papusryčiavęs su misteriu Templiu, Vordlis-Fišas virsdavo surūgėliu tyleniu. Jis iš pradžių nutildavo, paskui paniurdavo. Rūsčiai žvalgydavosi, įsivaizduodavo įžeidimus ir išeidavo įsitikinęs, kad visi Orielio paskutinio kurso studentai laiko jį kvailiu, vertu tik trejetų ir gyvenimo kokiame nors kraštutinių konservatorių vyskupystės užkampyje.

Pagaliau tarnas atnešė alaus. Vordlis-Fišas į tarną net nepažvelgė. Tik jam išėjus, pagalvojo apie jį ir tik dėl to, kad prisiminė užuodęs šlapimo smarvę ir suvokė, jog pašėlęs mažylis vėl bėgo per greitai ir kelnių atvartus apsitaškė skysčiu iš pamazgų kibiro.

Baigęs gerti antrą bokalą, nusprendė, kad siunčia velniop tą Templį su jo raudonuoju vynu suteptomis žandenomis. Jis susiras drauguži Vyskupą ir eis pašaudyti į Otmūrą. Tada pastebėjo, kad vis dar nėra aštuonių, vadinasi, Vyskupas dar miega. Taigi liepė tarnui atnešti trečią bokalą. Šiandien Epsome vyksta lenktynės. Tai irgi buvo išgaravę jam iš galvos. Apie jas pagalvojo tik todėl, kad už lango dulkiantis lietus kelius pavertė neišbrendama purvyne. Miegai išlakstė. Nieko nėra svarbiau, kaip nusigauti į Epsomą iki prasidedant lenktynėms. Vyskupas tam netiks. Su Vyskupu nuobodu vaikščioti į lenktynes – jis aistringai mėgo gyvūnus ir matematiką. Ne, jam reikia Vesto. Vestas pastaruoju metu tapo puritoniškas, bet jį galima perkalbėti. Jis serga lošiko liga, visa jo teologija tik vertė jį vienam jaustis nejaukiai. O pats Vordlis-Fišas buvo ištvirkęs nuo gimimo. Koks tėvas, toks ir sūnus. Jis išsitepė pomada plaukus ir juos išlygino. Jis – gražus plačiapetis jaunuolis tvirtu sprandu. Jis tvarkingai apsikirpdavo šviesią barzdelę, kad ši neslėptų griežtos jo smakro linijos, patrauklios burnos ar savitos skruosto duobutės. Nusišypsojo patenkintas savimi. Pakėlė bokalą, mėgino išlenkti jį vienu mauku, apsipylė alumi barzdą, išlenkė jį trimis gurkšniais, nusivalė putą nuo ūsų, šūktelėjo tarnui, kad jam nereikės įprasto maisto davinio per priešpiečius, ir nubėgo laiptais žemyn, vis dar laikydamas rankas kišenėse. Nulėkė į Šv. Marijos salę, kur tikėjosi rasti Vestą.

Ruošėsi pasukti į įprastą laiptinę, bet prisiminė, kad Vestas apsigyveno geresniame kambaryje priešingoje pusėje. Buvo sunku rasti naujos laiptinės tarną, o kai galiausiai jį rado, taip skubėjo, kad klaidingai jį suprato. Jis išgirdo „du“ vietoj „vieno“. Šiaip ar taip, kai ėmė belsti lazda į draugelio duris, jis beldėsi ne ten.

Vordlis-Fišas beldė smarkiai. Jis svarstė, dėl kokios neteisėtos veiklos Vestas galėtų šitaip užsirakinti. Beldė pašėlusiai. Paliko porą įlinkimų, kurie tikriausiai ir dabar yra ten uždažyti. Orielyje durys dažomos kas dvidešimt metų, sluoksnis ant sluoksnio, kaip papjė mašė, kol jos ima atrodyti tarsi aptirpęs šokoladas, paliktas šalia židinio.

Jis išgirdo, kaip krapštomos durys, du kartus smarkiai pabeldė ir pamatė: Dieve, tai ne Vestas. Ne, tai Keistuolis.

Keistuolis nervingai mirkčiodamas pažvelgė pro ąžuolinių durų plyšį.

Vordlis-Fišas suprato jo nervingumo priežastis. Keistuoliui pripildavo vandens į lovą, nes jis nebėgdavo pakrantės taku kaip Orielio irkluotojų komandos aistruolis. Kartą jo kambarį pavertė žiurkių varžybų vieta. Žiurkes atnešė vaikinas, beldęsis taip, kaip beldėsi Janas Globotinis. Tos žiurkės buvo gal paukščio narvelyje, gal krepšyje, bet tikriausiai maiše. Vyrai jas iškratė ant grindų ir ėmė atakuoti ledo ritulio lazdomis. Tuo metu Keistuolis stovėjo ant savo lovos ir be garso judino lūpas.

Vordlis-Fišas atsiprašė. Jis nenorėjo dar labiau įbauginti vargšelio. Jam reikėjo Vesto. Jis bandė tai paaiškinti, tačiau Keistuolis žengė žingsnį atgal ir kvietė jį vidun, nors – tai buvo akivaizdu – jis vis dar buvo sumišęs ir nervingas.

Vordlis-Fišas niekada nebuvo matęs tokio tuščio Orielio kambario, nors jaudino ne tik tuščia šalta erdvė tarp daiktų. Jis tarsi įžengė į, sakykime, Ispanijos – šalies, kurioje niekada nebuvo lankęsis, – celę. Čia nebuvo nieko pažįstama, nieko, ko žmogus gali tikėtis išvysti namuose, jokių lagaminų virš židinio, jokių kilimėlių, jokių plakatų su žaidimais ar su romantiškomis mergytėmis, besisupančiomis ant sūpynių. Stovėjo lova, visiškai tuščias stalas

ir sunki uosio kėdė su tiesia atkalte. Kambarys kaip mokslininko, bet lentynose knygų nedaug. Tvarkingas, tačiau šen bei ten mėtėsi krūvelės daiktų – popierių, drabužių. Į vieną sieną rėmėsi ruda kartonu apkalta lenta, ant kurios Keistuolis braižė diagramas: visa mokslinė informacija tilpo mažučiuose kvadratėliuose. Kvadratėliai buvo nubraižyti nepaprastai kruopščiai. Informacija kvadratėliuose buvo neaiški ir sunarpliota. Ne akademiko, bet purvino vabaliuko darbas. Ant palangės gulėjo medinis padėklas, pakrypęs į šoną, primenantis žvejybos reikmenų parodą parduotuvėje. Vordlis-Fišas buvo girdėjęs apie tą padėklą. Jis buvo toks žymus kaip Trejybė. Padėkle gulėjo Oskaro motinos sagos.

Židinys nesikūreno. Ant padėklo buvo labai kuklių pusryčių likučiai. Vordlis-Fišas apstulbo. Keistuolis atrodė labai išbalęs ir silpnas, labai paslaugus, bet nepaprastai vienišas. Vordlis-Fišas panoro būti malonus, bet nežinojo kaip.

– Klausyk, Keistuoli, ar tau patinka statyti? – tik pasiūlęs, jis pasigailėjo. Jam būtų nejauku su Keistuoliu. Nenorėjo, kad žmonės tai sužinotų.

Oskaras pasiūlė lankytojui kėdę. Jis išgirdo „statyti“ ir pagalvojo apie statybas, namus, architektūrą. Kai išgirdo beldimą į duris, išsigando, o jas atvėrė tik todėl, kad jų dar kartą nesulaužytų. Tačiau pamatęs alumi alsuojantį Vordlį-Fišą, truputį išsigando. Vordlis-Fišas priklausė tokiam visuomenės sluoksniui, kuris nebuvo labai šviesus. Oskaras, iki šiol moksluose nepasižymėjęs, vis viena laikė save esantį *aukščiau* už tuos turtingus džentelmenus. Jis jautė baimę, viršenybę, bet vis dėlto jį sujaudino nerangus stambiojo vyruko meilumas. Pastūmė kėdę savo lankytojui.

– Ką statyti, Fišai? Jei tai žargonas, aš tokio žodžio nežinau.

Vordlis-Fišas atsisėdo, pamatęs, kad šeimininkui nėra kur sėstis, atsistojo.

Buvo absurdiška manyti, kad Keistuolis yra statęs. Jis neturėjo grynųjų, kuriuos galėtų statyti. Be to, jis labai paraidžiui suprato evangelišką tikėjimą. Evangelikai visada smerkė lošimą. Vordlis-Fišas pasuko durų link.

Bet Oskaras taip džiaugėsi aiškiai gerais lankytojo ketinimais, kad nutarė su juo susidraugauti. Jam prireikė valios. Jis nesijautė natūraliai ar jaukiai.

– Prašau, Fišai, paaiškink man.

Vordlis-Fišas sustojo.

– Tai susiję su hipodromu, – pasakė nenorom.

Oskaras linktelėjo.

– Ar žinai, kas yra hipodromas?

Oskaras pritūpė ant lovos kraštelio ir bandė įkalbėti Vordlį-Fišą atsisėsti. (Tai jam pavyko.)

– Tai lenktynių takas, kur vyksta galiūnų varžybos.

Oskaras nusišypsojo, bent jau lūpų kampučiais. Fišui tai pasirodė keistai patrauklu.

– Jis skirtas arkliams, – paaiškino Vordlis-Fišas.

– Tikrai, – Oskaras vėl nusišypsojo. Galėjai klaidingai pamanyti, kad taip šypsosi reikalą išmanantis žmogus.

– Varžosi arkliai. Keistuoli, juk tu žinai, ar ne?

Dėl tos šypsenos Vordlis-Fišas ėmė galvoti, kad gal iš jo šaipomasi, tačiau Oskaras šypsojosi tik jausdamas malonumą, kad apsilankė netikėtas svečias. (Jis svarstė, gal reikėtų įkurti židinį, nepaisant išlaidų.)

– O kurioje tų lenktynių dalyje reikia statyti?

Čia buvo per daug ką aiškinti. Praraja per gili. Buvo laikas kilti. Jei Vestas ne čia, tikriausiai jis gyvena aukštu aukščiau. Jei jis miega, jam prireiks laiko išsibudinti. Vordlį-Fišą užvaldė nekantrumas. Jo balsas suskambo šiurkščiai:

– Lažybos, statymas, rizika...

Jis atsikėlė ir pajuto, kad elgėsi šiurkščiai. Jis visai nenorėjo taip loti.

– Tu žinai, kas yra lažybos, – šį sykį jis prabilo švelniau, nei norėjo.

– Tiesą sakant, ne, nežinau, – atsakė Oskaras Hopkinsas.

Vordlis-Fišas matė, kad tai gali tęstis visą dieną. Jis nenorėjo užgauti vaikinuko jausmų (šis turėjo švelnų veiduką ir atrodė

lengvai pažeidžiamas), bet ir nenorėjo praleisti dienos, nenuėjęs į lenktynes.

– Tiesiog duodi pinigų vyrukams ir, jei tau patikęs arklys laimi, ką gi, tada jie grąžina tau dvigubai ar trigubai daugiau pinigų ar dar daugiau.

– Dievulėliau.

– Nesišaipyk.

– Ne, Fišai, ne. Prisiekiu, man tai nauja. Maniau, žinai, kad mano nemokšiškumas populiari šio koledžo tema. Aš augau labai nuošalioje vietovėje, mažame Devono kaimelyje. Mes domėjomės botanika ir jūrų biologija.

(„Ir sagomis“, – pagalvojo Vordlis-Fišas, bet jo veide pašaipos nebuvo matyti.)

– Mes nestatydavome, bet turiu pasakyti, kad man tai skamba visai maloniai.

Vordlis-Fišas sumišo. Jis juto, tarsi būtų įsivėlęs į kažką negera, norėjo tik išsipainioti.

– Klausyk, Keistuoli.

– Gal galėtum vadinti mane Hopkinsu.

– Taip.

– Keistuolis skamba nemaloniai. Juk negali tikėtis, kad krikščioniškame koledže bus vartojamas toks vardas.

Šis išdidus prašymas paveikė Vordlį-Fišą, jis atsiprašė, nors vis labiau troško išeiti.

– Gal kitą kartą, kai ketinsi vykti į lenktynes, tau prireiks kompanijos.

Vordlis-Fišas užtikrino jį, kad prireiks, kad tikrai prireiks. Tada spruko lauk, užbėgo laiptais aukštyn į Vesto kambarį, kur išklausė netinkamiausią paskaitą apie lošimo blogį. Ją skaitė žmogus, dar prieš savaitę stovėjęs Epsomo vejoje ir klausęsis kitų žmonių komentarų apie savo per skubius ir per didelius lošimus.

Vordlis-Fišas išėjo iš Vesto visai sugadinta nuotaika. Jis nemėgo eiti į lenktynes vienas. Pagalvojo, kad reikėtų pakviesti Keistuolį, paskui nuvijo šią mintį. Keistuolis neturi pinigų. Galėtų jam

paskolinti, o paskui šis praloštų. Būtų nesmagu. Beje, jis atrodė per jaunas. Jam net barzda nedygo, tik rausvi pūkeliai ant skruostų. Be to, lošimas yra nusikaltimas, dėl kurio gali pašalinti iš koledžo.

Bet Vordlis-Fišas nemėgo eiti į lenktynes vienas, todėl laiptų apačioje pasisuko ir grįžo prie Keistuolio durų.

Tik vėliau traukinyje į Londoną Keistuolis išsipasakojo jam, kad jis, Vordlis-Fišas, esąs siųstas Dievo, kad jis to maldavęs, kad jis esąs Viešpaties pasiuntinys, kad „statymais“ Dievas atveria pinigų saugyklas ir padaro jas prieinamas Oskarui.

Vordlis-Fišas čiulpė užgesusią pypkutę ir jautė išgąstį (kad bendrakeleiviu pasirinko beprotį) ir sąžinės graužatį (kad ruošiasi tvirkinti nekaltą).

Jis paskolino mano proseneliui penkis soverenus. Neišmanydamas džentelmenų elgsenos, Oskaras išrašė jam pakvitavimą.

28

Pinigai juodai dienai

Kai Pedingtone jie išlipo iš traukinio, Vordlis-Fišas ėmė jaudintis dėl rakto, nes manė jį pamiršęs. Jis kalbėjo tokia kalba, kokią Oskaras buvo įpratęs girdėti iš kaimo berniūkščių Henakombėje. Tokio stiliaus žodžių jis nesitikėjo išgirsti iš jaunuolio, kuris greitai bus pašauktas į dvasininkų luomą. Jis neminėjo velnių. Jis prakeikė visus aplinkui. Kaltino. Negalėjo paaiškinti, kodėl raktas toks svarbus. Pagaliau rado jį laikrodžio kišenėlėje. Raktas buvo plokščias, su žalvarine plokštele. Ant plokštelės buvo išgraviruotas skaičius 35. Oskaras manė, kad raktas nuo kambario. Jis nesitikėjo pamatyti seifą. Paskutinį kartą Pedingtone lankėsi būdamas aštuonerių ir nieko nežinojo apie geležinkelio seifus. Štai dėl ko jis nepaprastai nustebo išvydęs Vordlį-Fišą, rakinantį spintelę. Viduje buvo kažkokio žmogaus drabužiai.

Vordlis-Fišas vis dar nieko neaiškino. Jis atsikratė moters, norėjusios jam parduoti levandų. Davė Oskarui palaikyti savo bebrenos kepurę. Tada, visai nesumišęs, nusimetė surdutą ir atidengė viešumai petnešas.

Paskui įkišo ranką į seifą ir ištraukė sulankstytą drabužį, rėksmingą švarką, išmargintą žąsies kojelių raštu, su nosine, kuri atrodė tarsi netvarkinga pienių gniūžtė, įgrūsta į vazą. Jis apsivilko švarką, palygino jį ir grįžo prie seifo, iš jo išsitraukė tvirtą lazdą, languotą kepuraitę ir ilgą lietpaltį, kurio kraštai buvo apskretę sudžiūvusiu purvu.

Susitvarkęs drabužėlius, paėmė kailinę kepurę ir surdutą iš Oskaro, atsargiai įdėjo juos į seifą, užtrenkė dureles ir įsikišo raktą į raštuoto švarko kišenę. Jis nusišypsojo Oskarui, kurį, nors ir su-

krėstą bei sumišusį, vis dėlto veikė laiminga ir patenkinta draugo veido išraiška.

– Apsisuk, – įsakė Vordlis-Fišas, ir, kol Oskaras dvejojo, uždėjo abi rankas ant siaurų Oskaro petukų ir padarė tai, ko negalima buvo pasiekti žodžiais.

Oskaras pajuto žvelgiąs į didelį veidrodį, reklamuojantį Vedemos kario miltelius. Jo rėmuose vieni kitiems lankstėsi geltoni ir mėlyni indai su turbanais. Viso šio padlaižūniškumo centre stovėjo Oskaras Hopkinsas su Janu Vordliu-Fišu.

– Dėl Dievo, – Vordlis-Fišas pabeldė lazda į šaligatvį. – Tik pažiūrėk. Mes – nuostabi nenaudėlių porelė.

Oskaras, kuris nepersirengė, sutriko šitaip apibūdintas. Jis palenkė galvą ir pamėgino kritiškai įvertinti savo išvaizdą.

Vordlis-Fišas matė, kad Keistuolis palenkė galvą ir, pakėlęs rankas prie lūpų, ėmė jas trinti it vabzdys maldininkas. Jis įžeidė Keistuolį, to nenorėdamas.

– Eime, – pasiūlė. – Mes vėluojame.

Vordlis-Fišas bėgo greitai, Oskarui teko skubėti iš paskos. Jie turi sėsti į tarpmiestinį autobusą, nuvešiantį juos į Epsomą. Vordlis-Fišas brovėsi pro šeštadienines žmonių minias, tikėdamasis, kad uždusęs nuo bėgimo juokingas vaikinukas pamirš įžeidimą. Bet, Dievulėliau, juk tai tiesa. Argi Keistuolis, ką tik atvykęs į Oksfordą, neklaidžiojo Aukštąja gatve be kepurės ir apsiausto, o farai ne kartą galvojo, ar jo nereikėtų suimti. Tikriausiai jie palaikė jį bakalėjininko padėjėju, bet tikrai nepamanė, kad jis yra džentelmenas. Negalėjai sakyti, kad kaltas jo siuvėjas, nes jis neturėjo siuvėjo. Jo kelnės buvo trimis coliais per trumpos, o surdutas turbūt likęs iš daktaro Niumano laikų. Ir iš tiesų šis spėjimas buvo teisingas, nes surdutas priklausė pastoriui misteriui Stratonui, o jo prastą būklę buvo galima paaiškinti ne tik ilgu jo amžiumi, bet ir vikaro įpročiu į kišenes grūstis krituolius, kai tik pasitaikydavo proga.

Jie rado vežimaitį ir nusamdė jį iki Epsomo. Abu jaudinosi; Vordlis-Fišas dėl to, kad mėgo lenktynes, o Oskaras dėl daugybės

priežasčių – nes greitai jis turės pinigų ir galės apmokėti sandėliuko* sąskaitą, nes yra Londone ir gatvės pilnos žmonių, arklių, vežimų, damų su turniūrais, vaikų su lankais, vyrų su trimis skrybėlėmis viena ant kitos, karučių su kriaušėmis ir obuoliais, baidyklių ant kojokų, aukštų namų su žalvarinėmis laiškų dėžutėmis, prikaltomis prie priekinių durų.

Jie praėjo pro teatrą, prie kurio durų grumdėsi minia žmonių. Oskaras paklausė, ar čia tikrai tai, ką jis įsivaizduojąs.

– Ar niekad nebuvai? – pasiteiravo Vordlis-Fišas.

– Ne, niekada.

– Ar norėtum nueiti?

Oskaras dvejojo. Jis teatrą matė dvejopu žvilgsniu: savo ir savo tėvo. Antrasis teatrą matė nugrimzdusį į nuodėmes.

– Mano tėvas didžiuojasi, kad nėra skaitęs Šekspyro, – paaiškino jis. – Manai, kad tai keista?

– Visai ne. Ar norėtum nueiti?

– Taip.

– Gerai, – Vordlis-Fišas smarkiai trinktelėjo lazda į vežimaičio dugną. – Tada nueisi, Keistuoli. Aš pats tave nuvesiu. Užtikrinu. Garantuoju, – ir jis pradėjo dainuoti sodriu baritonu:

O, man patinka lenktynės, aš mėgstu lenktynes,
Tą saldžią kančią, tą rykštę
Kankinimo suolą,
Bet aš mėgstu lenktynes, ohoi lia lylia,
Aš mėgstu lenktynes, lia lylia.

Kurį laiką jis dainavo daineles, siūlė gertuvę, beldė lazda, bet greitai nutilo ir atsisėdo prie lango, parėmęs smakrą ranka. Oskaras, norėdamas nusiraminti, išsitraukė mažą kelioninę Bibliją ir ėmė ją skaityti. Jis taip įsitraukė į antrą Apokalipsės skyrių, kad net pašoko išgirdęs Vordlio-Fišo šūktelėjimą „Alio“.

* Kambarys koledže. Jame laikomas maistas, pardavinėjamas studentams.

– Ką skaitai, Keistuoli?

Oskaras ištiesė Bibliją. Jis buvo suirzęs. Jam visai nepatiko būti vadinamam Keistuoliu.

– Dėl Dievo meilės, žmogau, mes vykstame į lenktynes.

Oskaras nematė, dėl ko reikėtų konfliktuoti.

– Tada padėk knygiūkštę į šalį, – suriko Vordlis-Fišas.

– Nevadink šventos Biblijos knygiūkšte, Fišai. Tai šventvagystė.

– Oi Keistuoli, tu keistas.

– Mano pavardė yra Hopkinsas, o jei ne, tai pats esi keistuolis, – jis įžūliai žiūrėjo į Vordlį-Fišą, tačiau Biblija drebėjo jo rankoje. Padėjo ją ant kelių, kad nebūtų matyti.

– Ar tiesa, Hopkinsai, kad viską supranti paraidžiui? – netikėtai ramiai ir mandagiai paklausė Vordlis-Fišas.

Oskaras pasijuto dėkingas dėl Hopkinso.

– Ir ar aš tikiu, kad Balaamo asilė tikrai kalbėjosi su juo žmogaus balsu? Savaime suprantama. Nors Orielyje ir girdėjau, jog esu nemadingas, ir visi mane įtikinėja, kad Jonos neprarijo banginis ir kad mūsų Viešpaties motina nebuvo nekalta mergelė. Ir visa tai kalba žmonės, kurie prisiekė pritarti trisdešimt devynioms tikėjimo dogmoms.

– Tad asilė iš tiesų pasakė: „Esu tavo geroji ir ištikimoji asilė. Tad kodėl tris kartus sudavei man?“ Asilė taip graikiškai kalbėjo su vyru?

– Abejoju, kad graikiškai. Ar esi kada matęs jūrų žvaigždę? Jos pjūvį po mikroskopu? Ar nemanai, kad Dievas sukūrė jūrų žvaigždę?

– Žinoma, – Vordlis-Fišas iki šiol atsukinėjo gertuvę su brendžiu, bet dabar užsuko ją ir įkišo į kišenę.

– Tada gana lengva prakalbinti Balaamo asilę, netgi graikiškai.

– O ar pritari amžinojo prakeikimo doktrinai?

– Taip, žinoma.

Stojo tyla. Vordlis-Fišas žiūrėjo pro langą. Oskaras, jausdamas, kad kalba dar nebaigta, laukė su Biblija ant kelių.

– Ar *tu* pritari doktrinai? – galiausiai paklausė.

– Taip, – atsakė Vordlis-Fišas, bet ir toliau žvelgė pro langą, kol pasirodė Epsomo kalvos. Tada jis atsipeikėjo.

Atsuko į Oskarą švytintį, bet rimtą veidą.

– Praeis vos penkios minutės, – prabilo. – Kai mes būsime lenktynėse, neskimbčiok savo soverenais, nes greitai suvoksi, kad jų nebeturi. Visur pilna kišenvagių. Be to, kai ten pateksi, tave ims persekioti patarėjai. Jie laukia būtent tokių vyrukų kaip tu. Jie tave užuos. Tau patarinės, kaip reikėtų statyti sovereną ar du už tokį ar anokį, bet jie parduos tik lavonus, taigi nešvaistyk jiems laiko. Supratai? Gerai. Dar reikia vengti elgtis kaip rizikuotojui. Rizikuotojai, – pasakė Vordlis-Fišas (dar taip neseniai jis džiaugėsi, kad atrodo kaip nenaudėlis), – yra baisiai įkyrūs. Pavyzdžiui, ir tavo laiptinėje gyvena rizikuotojas. Jie yra lenktynių narkomanai. Jie yra kvailiai, bepročiai. Tai dėl jų lenktynės tapo gėdingos. Viskas, ką jie turi – tai žemas polinkis lošti. Štai toks yra Vestas. Jis pradeda nuo poros soverenų. Laimėjimas jam tenka kaip aklai vištai grūdas. Netrukus jis visiškai prasilošia.

– Prašau, pasakyk man, ką turiu daryti, – mandagiai paprašė Oskaras. Jis neketino vadovautis jokiomis instrukcijomis. Bet Vordlis-Fišas buvo toks rimtas ir įsitempęs, kad Oskaras panoro mandagiai nuimti naštą jam nuo pečių.

– Pirmiausia mes ramiai nueisime pas bukmekerius. Šitaip apsirengę nepatrauksime dėmesio. Nuslėpsime tai, Keistuoli. Neprašysime žmonių patarimų, o kai kas nors ką nors siūlys, neatsakysime. Niekas neįgrūs mūsų į bjaurią situaciją.

– Situaciją?

– Tariama tikrovė. Situacija. Rinksime informaciją iš savo šaltinių. Laikysimės sistemos. *Išsaugosime pinigus juodai dienai.* Sistema tokia. Niekada nestatysime už favoritą. Statysime už antrą ir trečią po favorito. Niekada nesilažinsime dėl lenktynių, kai lažybos yra lygios ar pastatytų sumų skirtumas pernelyg didelis, – patarimai liejosi be pertrūkio. Daugelio jų Oskaras visai nesuprato. Tačiau jis buvo ramus ir laimingas. Jam patiko matyti taip moksliškai nusiteikusį Fišą, smulkiai aiškinantį, kaip statyti. Os-

karą nustebino atsakinga draugo mina. Ji visai netiko prie nutrūktgalviškos geltonos nosinaitės. Ji nederėjo prie žąsies kojelių raštu išmarginto švarko.

– Jei nori per dieną išlošti penkis šilingus, tada turi į kiekvienas lenktynes investuoti po penkis šilingus. Aš viską tau užrašau. Jei ruošiesi užsidirbti pinigėlių, privalai laikytis šių taisyklių. Ar klausai, ką sakau?

– Taip, – Oskaras stengėsi susikaupti.

Kai jie atvyko į lenktynių vietą, Vordlis-Fišas gerokai truktelėjo brendžio.

– Žinoma, aš esu prakeiktas, – pasakė. – Bet misteris Templis su misteriu Fulku teigia, kad tai negali tęstis amžinai.

Tada jis atsisuko į Keistuolį. Šis šypsojosi, bet nesiklausė. Jo žalios akys buvo išsiplėtusios ir švytėjo.

29

Epsomo kalvos

Artėjo Šeštinės, tačiau vėjas smelkėsi pro drabužius, o tamsiai mėlynas dangus nusileido žemyn. Oskaras susikūprino, lyg būtų norėjęs susukti savo liesą kūną kaip storo popieriaus lapą. Nuo šalčio jam skaudėjo smilkinius. Jo nosies galiukas buvo raudonas. Jį smaugė susijaudinimas. Jis dideliais nevikriais žingsniais žirgliojo per purvą ir balas, pakeldavo galvą, kai užuosdavo tabako kvapą ir arklių mėšlą, viskį ir damų tualetinį vandenį.

Niekada nebuvo lankęsis tokioje vietoje. Atrodė neįtikėtina, kad ši didžiulė karalystė egzistavo visą laiką, kol jis gyveno Henakombėje. Atrodė dar mažiau tikėtina, kad tarp raudonų uolų dabar išvis egzistuoja ta mieguista mažytė Henakombė, nes lenktynių trasa išsiplėtė lyg lakiosios dujos ir užėmė visus įmanomus apgyvendintos visatos kampelius. Jis matė bukmekerius su žandenomis ir dideliais pilvais, ant kurių kabojo odiniai kapšiukai su pinigais. Kaip tik šiuo metu jūra šnypščia ant smėlio. Kaip gerai, kad ji toli. Baptistų berniukai mėto akmenis į uolas trumparegėje pelkių migloje. O jis čia. Oskaras prisiminė misterį Stratoną, drėgmę, ilgą niūrų kambarį, kur Hju su žmona valgydavo priešpiečius, ir nors jais žavėjosi, ir meldėsi, kad juos aplankytų tikra sėkmė, troško būti čia, stumdytis su džentelmenais pilkais cilindrais.

Paskui pagalvojo apie tėvą ir sustabdė minčių traukinį, atkabino garvežį nuo nerimą keliančių vagonų ir mintimis pasileido visu greičiu, kol jo kūnas, stumiamas pirmyn, sekė paskui Vordlį-Fišą prie kitos arklidžių eilės, kur jis šio nuostabaus naujo pasaulio šiaudais kvepiančiose alėjose gaus tai, kas, jo manymu, bus „pirmarūšė informacija“.

Oskaras žinojo, kad informacija visai nebus pirmarūšė. Jis vis dar priklausė Plimuto brolijai, nors jam nepatiko taip galvoti, ir į žmogų, kuris pateikė šią informaciją, jis žiūrėjo visiškai taip, kaip būtų žiūrėjęs Teofilis. Tas žmogus buvo žemaūgis arklidžių parankinis beūsiu berniukišku veidu. Jis buvo sužvarbęs. Vis tarškėjo, kurį arklį šefui reikėtų „pamėginti“, o kurio ne. Tas reikalas šlykščiai dvokė korupcija.

Oskaras manė, kad tas vyrukas kvailas. Jis nesiklausys jo patarimų, kaip ir nekviestų velnio šnibždėti jam į ausį.

Tačiau atrodė, kad Vordlis-Fišas viso to nemato. Jis energingai linkčiojo ir išmintingai pliaukšėjo liežuviu. Jis pasilenkė prie šeškaveidžio informatoriaus, ir Oskaras staiga pamatė, kad Vordlis-Fišas taip trokšta tikėti, kad patikės bet kuo.

Neatrodė, kad Vordlis-Fišas yra tas pats vyras, sukūręs sistemą. Jis visai ja nesinaudojo. Aistra jį užvaldė ir perkaitino. Jo kaklas virš apykaklės tapo rausvas, o skruostai – skaisčiai raudoni. Dideli ir mėsingi ausų speneliai tiesiog degte degė, ir Oskarui jie priminė gaidžių, kuriems jis kirsdavo galvas pas misis Straton, skiauteres.

Vordlis-Fišas atsisagstė lietpaltį ir, susigrūdęs rankas į kišenes, išpūtė krūtinę. Jis buvo panašus į gaidį. Skimbčiojo soverenais kišenėse kaip tik taip, kaip patarė nedaryti Oskarui. Arklidžių darbininkui šis triukšmas suteikė vilties. Jis pareiškė, kad Pašėlusi Mergytė yra puiki.

Oskaras žinojo, kad ši informacija nieko neverta, bet jei būtų pasakęs tai Vordliui-Fišui, šis, be abejo, nebūtų jo klausęs. Juk kaip tik dėl to Vordliui-Fišui labiausiai patiko lenktynės – dėl pokalbių pašnibždomis, slaptų žinių, nešvarių skurdžių užkampių, kaltės, baimės amžinai degti pragare, pakilios nuotaikos – visa tai susiliejo į fantastišką jo gertuvės tvaiką. Jis nusivilko lietpaltį ir padavė jį Oskarui.

– Nagi, Keistuoli, mes kaip tik spėsime pamatyti juos aptvare.

Jie nubėgo; Vordlis-Fišas bėgo pirmas. Jo sėdynė buvo didelė ir storos šlaunys. Oskaras įsivaizdavo jį sėdintį ant arklio. Jis bėgo sunkiai, bet greitai. Oskaras bėgo iš paskos, jam skausmingai

traškėjo keliai, pasiskolinto palto skvernai plakėsi tarp kojų, ryškiai raudoni plaukai buvo neįprastai susivėlę. Jis atrodė kaip kaliausė, ir šen bei ten pagyvenę mohaukai* šūkaliojo jam pavymui. Jam tai nebuvo svarbu. Jis buvo apsvaigęs.

Oskaro svaigulys skyrėsi nuo Vordlio-Fišo svaigulio. Oskaras nejautė jokios kaltės. Jis žinojo, kad Dievas duos jam pinigų per lenktynes ir šitaip palengvins baisią naštą, kurią Stratonai užsikrovė sau ant pečių. Dabar jiems palengvės. Dievas padarys tai taip, kaip liepė Mozei padalyti žemę tarp Izraelio genčių: „Atsižvelgiant į visus, tebūnie padalyta ši nuosavybė tarp daugumos ir mažumos". Visagalis bus Oskaro „informacijos" šaltinis.

– Pažiūrėk į ją, – pasakė Vordlis-Fišas, kai Pašėlusi Mergytė buvo įvesta į aptvarą. Nuo Pašėlusios Mergytės žliaugė prakaitas. Tarp jos užpakalinių kojų buvo matyti baltos putos. Kumelės žvilgsnis buvo keistas.

– Pažiūrėk į ją, – pakartojo Vordlis-Fišas. Jis paėmė Oskarui už palto rankovės ir taip stipriai timptelėjo į priekį, kad Pašėlusi Mergytė atsitraukė, šoktelėjo į šalį, pasisuko, tada galbūt tyčia šoko ant jų, ir, jei jie nebūtų atšokę į vyrų su žandenomis minią, jiems būtų sulaužiusi kojas.

– Pažiūrėk į sėdynę, – tęsė Vordlis-Fišas.

Buvo sunku to išvengti.

– Keistuoli, pirmiausia reikia pažiūrėti į tą arklio vietą, o kai trasa drėgna, tai diena tinkama galingai sėdynei kaip ši.

Oskaras prisiminė, koks vienišas ir nusiminęs jis jautėsi šįryt. Jam buvo šalta ir liūdna. Dabar jam su Vordlio-Fišo paltu buvo šilta. Vaikiną ramino saldžiarūgštis vyresnio vaikino apsiausto kvapas, dygus vyresnio brolio, dėdės, tėvo tvidas. Jį „prižiūrėjo", ir Epsomo purve jis buvo patenkintas kaip šuo, susirangęs fotelyje.

Jis nusišypsojo Vordliui-Fišui.

– Matai. Jau pradedi įsijausti, – Vordlis-Fišas šypsenoje pamatė savo įkaitimo atspindį. – Tau nereikėtų čia būti. Aš tave gadinu.

* Amerikos indėnai, gyvenę ten, kur dabar yra Niujorko apylinkės.

Tačiau Oskaras visai nesijautė sugedęs. Dievas jau kalbėjo su juo. Šį jojimą tikrai laimės Tikroji Baltažvaigždė. Šįvakar jis turės pinigų ir galės apmokėti sandėliuko sąskaitą. Jis nusipirks ilgas vilnones kojines ir nusiųs dvi ginėjas ir kiek kavos misteriui ir misis Stratonams. Gal jis galės atsidaryti sąskaitą Blekvelyje. Jis norėtų nusipirkti misterio Pelio „Pagrindus".

– Tik pažiūrėk, kaip tu atrodai, – išsišiepė Vordlis-Fišas. – Kaip išsiviepusi kaliausė.

Oskaras susiraukė. Jis nemėgo pokštų apie savo išvaizdą. Iš tiesų jis niekada nė nežinojo, kaip atrodo. Laikė save „gana aiškaus ir vidutiniško" sudėjimo bei fizionomijos, o dėl drabužių... Jis įsivaizdavo, kad yra apsirengęs visai nuosaikiai, nors ir varganai.

– Žinoma, – pasakė pagaliau, – aš vilkiu tavo paltą. Be abejonės, tai sukuria keistą vaizdą.

Vordlis-Fišas pažvelgė į liepsnojančius Keistuolio plaukus, į trikampį veiduką, jo nuoširdžias maldininko rankas, sukryžiuotas ant krūtinės ir, vos pradėjęs kvatoti, pamatė, kad Oskaras nejuokavo. Keistuolis laikė save visai normaliu.

Kai jie brovėsi pro minią aptvaro link, Vordlis-Fišas vis dar kvatojo. Jis negalėjo susivaldyti. Jis juokėsi sakydamas, už ką stato. Oskaras šypsodamasis stebėjo jį. Jis manė, kad juokas susijęs su lažybomis. Vordlis-Fišas statė už arklius, visiškai nekreipdamas dėmesio į sistemą. Jis ėjo nuo bukmekerio prie bukmekerio, statė tik už Pašėlusią Mergytę, ir ašaros čiurkšlėmis tekėjo jam per veidą.

Mano prosenelis stebėjo jį pakankamai ilgai, suvokė, kaip yra lažinamasi, ir tada, pasirinkęs Persį Galį, pastatė tris ginėjas už Tikrąją Baltažvaigždę devyni–vienas.

Mano prosenelis išlošė pirmąjį kartą. Kalbose apie patologiškus lošėjus gali rasti vis tą patį nuolat besikartojantį pasakojimą.

30

Godulys

Misteris Stratonas įėjo į patogų draugų iš Oksfordo butą. Jis buvo labiau susijęs su tais žmonėmis, nei galėtumėte pamanyti, ir labiau mėgstamas, nei įsivaizduojate, – jis atrodė kaip prieš židinį įsitaisęs šuo, kuris užsikorė ant kėdės, nors žino, kad tai draudžiama, bet vis tiek guli ten bezdėdamas, dūsaudamas, apsimesdamas kurčiu. Jis labai mylėjo Oksfordą. Labai nekentė Henakombės. Tarp jų toks žiaurus kontrastas. Jis nemanė, kad jo žymūs draugai yra geresni už jį. Jų viskį jis gėrė ramia sąžine. Valgė kaip arklys ir noriai skolinosi iš draugų – kroną ar dvi, nieko ypatinga, nors misteris Templis mėgo sakyti, kad Oksfordo rūmams būtų kur kas geriau, jei misteris Stratonas nešvaistytų šių pinigų traukinių bilietams. Seniau nuo draugų jį skyrė požiūris į dvasininkiją. Dabar jis buvo „vargšas Stratonas“, ir jie jam skolino šiek tiek pinigų, norėdami parodyti dėkingumą, kad jis, o ne jie, leidosi įklampinamas Devone dėl tos nelaimingos santuokos. Nes kaip tik Betę Straton, ginčininko dėstytojo dukterį, jie kaltino dėl keblios vargšo vyruko padėties.

Hju Stratonas nebuvo Oksfordo mokslininkas, bet žinojo jį iki panagių. Kaip vienišі civiliai tarnautojai Honkonge tikriausiai kur kas daugiau žino apie įvykius Naitsbridže* nei tie, kurie iš tikrųjų ten gyvena, taip ir Hju Stratonas žinojo apie Oksfordą. Kai jis atsivežė Oskarą iškęsti pasikalbėjimą su Hokinsu (Orielio rektoriumi), jis atsivežė ir naujienų apie ginčytiną Mertono Felouzo

* Rajonas Vest Ende, Londone, į pietus nuo Haid Parko, pagarsėjęs madingomis ir brangiomis parduotuvėmis.

išrinkimą. Šios naujienos nukeliavo į Henakombę greičiau, nei pasklido per slidžius raudonus Mertono gatvės grindinio akmenis.

Vis dėlto, kad ir kaip artimai būtų susijęs su Oksfordu ir savo kolegomis, Hju Stratonas jautėsi išstumtas. Įėjęs pro aidinčią Orielio sarginę ir pažiūrėjęs į mielą žalią priekinio kiemelio veją, jis iškart pagalvojo: „Aš negaliu pasilikti".

Įėjo į kiemelį ir pajuto, kad visi Orielio langai žvelgia į jį. Apskurę jo drabužiai rodė, kad jis yra vargšas dvasininkas ir čia netinka. Jo kelnių atvartai buvo apdrabstyti raudonu purvu, ir Orielio džentelmenai, susidūrę su juo, einančiu į koplyčią, sukdavo akis į šalį, bet jis įsivaizdavo, kad jie dar nespėjo pamatyti plonyčių raudonų kapiliarų, kurie kaip tik šiais metais ėmė ryškėti ant jo nosies ir skruostų.

Pravedęs Oskarą pro paradinį įėjimą, Hju Stratonas sulaikė jį tako per kiemelį vidury ir pasakė, kad jam pavydi. Bet pasakė tai ilgesingai šypsodamasis, todėl Oskaras visiškai nenuvokė, kad pavydas didžiulis. Jaunuolis suprato jį taip, kaip būtų supratęs bet kokį vyresnį žmogų, besiilgintį savo jaunystės. Praėjus kuriam laikui, jis Hju Stratoną draskantį pavydą supras neką labiau, nei šią akimirką, kai jie stovi kiemelyje. Vienas turi likti. Vienas turi būti išvarytas.

Tačiau pavydas buvo ne vienintelė gyvačiukė, nardanti drumzlinuose nelaimingos Hju Stratono sielos vandenyse. Jis galėjo nusiraminti pripažinęs, kad pavydi, tačiau kito dalyko jis net negalėjo pripažinti – baisios kaltės, kad nepasirūpino, kaip reikės užmokėti už Oskaro išlavinimą. Kai žmona ėmė apie tai kalbėti, jis mostelėjo nosinaite, tarsi būtų reikėję tik nubaidyti sparvą. „Aš tau sakiau. Jis galės būti tarnas*.

– Bet ar parašei Hokinsui apie tai?

– Aš nevarginsiu *rektoriaus* tokiais reikalais.

– Tada vargink Templį ar Fišerį, bet vargink ką nors. Brangusis Hju, ar nemanai, kad turėtum tai padaryti?"

* Studentas, patarnaujantis kilmingiems studentams už koledžo skiriamą algą (Oksforde).

Jis to nepadarė ir pamatė, kad Oskaras dabar negali užimti tarno vietos. Orielyje jau buvo pakankamai jaunuolių, kurie turėjo jei ne dainuoti, tai prie stalo laukti savo vakarienės. Jei Oskaras nori tapti tarnu, turio palaukti savo eilės. O iždininkas pareiškė, kad Stratonai turi apmokėti sąskaitą. Misteris Stratonas jo nepradžiugino, bet dėl to negalėjo būti nė kalbos. Tad kai Hju Stratonas, toliau tęsdamas kelionę per lietaus nuplautą kiemelį, nusivedė savo protežė į tą mielą skliautuotą koplytėlę, kur kartą jis – šviesiaplaukis, raudonskruostis – labai susižavėjo savo balso tyrumu, jis ne tik buvo apimtas pavydo ir sielvarto, bet ir jautėsi kaltas dėl finansinių problemų, nors, jo nuomone, tai buvo visai ne jo kaltė. Jis ketino paimti Oskarą į trijų valandų trukmės ekskursiją. Įsivaizdavo, kad jiems abiem bus malonu. Bet dabar jam taip skaudėjo galvą, kad temo akyse, todėl, sustojęs prie bibliotekos durų, tik palinkėjo savo globotiniui geros ir sėkmingos dienos.

Oskaras niekada neperprato misterio Stratono nuotaikų. Jis net nebandė į jas gilintis. Žinojo, kad jo auklėtojas ketino papietauti su savo draugu misteriu Templiu, bet dabar atrodė, kad jis eina į geležinkelio stotį. Vėl prapliupo lietus.

– Tavo tėvas turi imtis atsakomybės, – pasakė dvasininkas Oskarui, kai jie užsiglaudė sarginėje. – Jis negali išsisukti.

Teofilis, visai ne kaip Oskaras, būtų smulkiau pakamantinėjęs dvasininką apie jo mintis šia tema, bet jis nemokės nė penio už tai, kad jo vienintelis sūnus būtų pasiųstas į amžinas pragaro liepsnas, ir aiškiai tai pasakė ne tik suvargusiam ir išnaudojamam dvasininkui, bet ir savo sūnui, kurį maldavo pasitraukti, kol dar ne vėlu.

Reikia prisiminti šias aplinkybes, ir jos paaiškins, kaip Henakombės vikariato gyventojus paveikė atsiųsta kava (Oskaro dovana po Tikrosios Baltažvaigždės pergalės). Dar niekada aštuonios kavos uncijos nebuvo taip įelektrinusios oro. Nepraėjo nė keturios dienos, kai kvapus ryšulėlis su dviejų pensų vertės ženklais ant suglamžyto paviršiaus nukeliavo į Henakombę, ir Oskaras, prieš sėsdamas pusryčiauti, pažvelgė pro savo langą į Šv. Ma-

rijos kiemelį ir pamatė ne ką kita, o savo globėją ilgu juodu paltu, šlubčiojantį, bet *greitai* šlubčiojantį, Oskaro laiptinės link.

Jis pamanė: mano tėtė miršta. Ir taip įtikėjo, kad jo didžiausia baimė (tėvas mirs jiems nesusitaikius) virto tikrove, jog tuoj pat stvėrė savo didelį rudą lagaminą iš slėptuvės lango nišoje. Laikė jį rankoje, kai atsiliepė į šiurkštų pastoriaus misterio Stratono beldimą. Atrodė, kad snapu beldžia paukštis.

Pastorius misteris Stratonas kurį laiką stengėsi nutaisyti išraišką, kokia jam būdavo būdinga dieną. Rytais jis paprastai atrodydavo pavargęs ir suirzęs. Tomis valandomis jo veidas būdavo išblyškęs, oda bespalvė, veido raukšlės, plonytės vertikalios linijos abiejose jo burnos pusėse, primenančios chirurginius randus, būdavo gilesnės ir ryškesnės. Bet šįryt jo veidas buvo neįprastas – jis buvo raudonas ir įsitempęs, o akys tokios paslaptingos (tačiau ne verksmingos), kokios paprastai tapdavo po butelio chereso.

Jis nepasilabino ir nepaaiškino, kodėl atsirado Oksforde tokiu metu. Paėmė lagaminą iš Oskaro, nustebo, kad jis toks lengvas, ir pastatė jį už durų. Neketino to daryti, bet sutriko pamatęs, kad jaunuolis laiko lagaminą. Supratęs, kad lagaminas tuščias, nusprendė, kad jis paruoštas nešti į sandėliuką ir pastatė jį koridoriuje, kad paimtų tarnas. Nors jei tokios buvo jo mintys, jis jų nesuvokė – jo mintys buvo pilnos įsivaizduotų sąmokslų; lagaminui jose nebuvo vietos.

Hju Stratonas pasakė:

– Tu apmokėjai sandėliuko sąskaitą.

Jis nesveikino globotinio; greičiau kaltino jį. Lėtai purtė galvą, tarsi ši jaunuolio klasta būtų jį išsekinusi ir vertusi susitaikyti su ja.

Oskaras jau buvo pratęs prie Hju Stratono irzlumo, tačiau nesugebėdavo į jį nekreipti dėmesio. Paprastai jį tarsi paralyžiuodavo. Jis žinojo, kad beveik viskas, ką pasakys, tik pablogins padėtį.

Misteris Stratonas atsisagstė paltą, ir Oskaras ištiesė ranką, norėdamas jį paimti, bet pasiūlymas buvo atmestas. Misteris Stratonas numetė senamadišką juodą gabardino apsiaustą ant lovūgalio.

– Ir geri kavą, – misteris Stratonas nuėjo prie stalo, kurį tarnas padengė pusryčiams. Jis pakėlė arbatinuko dangtelį, tarsi šlykštėdamasis gudriai paslėptomis gėrybėmis.

– O ne, – atsiliepė Oskaras, – negeriu kavos, – ir nelaimingas pažvelgė į šaltą plėvelę, aptraukusią jo košę. Jis buvo alkanas. Tai buvo normali jo būsena.

– Ne? – perklausė misteris Stratonas. Jis žvilgtelėjo į studentą, paskui atgal į arbatinuką. – Ne?

– Tikiuosi, kad gavote *savo* kavą.

– O taip, mes ją *gavome,* – Hju Stratonas, pabrėždamas žodį *gavome,* tik norėjo sudaryti įspūdį, kad jis žino visas gudrybes, kad ir kokios jos būtų.

– Ji labai skani, – pridūrė „pamiršęs“ žmonos prašymą perduoti didžiulę padėką už tokią apgalvotą dovaną.

– Kaip sekasi Henakombėje? – paklausė Oskaras.

– Atvežu iš jos klausimėlį. Ar tu turi pajamų? Nes jei turi, jaunuoli, tai mane apgaudinėjai.

– O, prašau, misteri Stratonai, ne.

– Nieko neprašyk, – atkirto misteris Stratonas. – Bus labai negerai, jei gudravai. Ne, dėkui, aš pastovėsiu.

– Aš jūsų neapgaudinėjau, – Oskaras nustūmė kėdę kieta atkalte atgal prie pusryčių stalo. – Jūs labai maloniai elgėtės su manimi ir nenusipelnėte apgaulės.

– Tada kaip atsiuntei man kavos? Paaiškink. Jau penkiolika metų aš negaliu įpirkti kavos, o dabar tu, vargana būtybė, prieš dvejus metus dar nenutuokusi apie Atanazo doktriną, skurdžius, kuris trokšte troško tapti tarnu, tampi toks dosnus ir atsiunti man šias gėrybes nepasiaiškinęs.

– Brangusis misteri Stratonai, pasielgiau taip dėl to, kad abu jus myliu. Netroškau jūsų įžeisti.

Paminėjus meilę, misteris Stratonas sumirksėjo.

– O dabar sužinojau, kad apmokėjai sandėliuko sąskaitą, – ištarė.

– Mane stebina jūsų žinios, – Oskaras norėjo pameilikauti, bet

vidury sakinio sumišo, nes suvokė, kad šis sakinys gali būti palaikytas sarkastišku.

Hju Stratonas nebemirkčiojo.

– Aš žinau viską, – pareiškė. – Jei būtum nuvykęs į Kidlingtoną melstis, būčiau apie tai sužinojęs.

Oskaras pagalvojo: „Jis žino, kad lošiau“. Tada pagalvojo: „Ne, nežino“.

Misteris Stratonas tvirtai laikėsi temos ir nenorėjo nukrypti į šalį, bet atrodė, kad ir jis nežino, ką daryti.

– Aš netekau sveikatos ir miego, svarstydamas, kaip tave paremti. Rašiau laiškus žmonėms, kurių anksčiau prašiau paremti Šv. Onos bažnyčios restauravimą. Nesielgiau išmintingai. Tai mane žlugdo. Tai daili sena bažnytėlė, ir bijau, kad jai pakenks tai, ką padariau. O tada tu atsiunti man kavos.

– Ir dar apmokėjau sandėliuko sąskaitą. Juk dėl to jums mažėja rūpesčių?

– Bet iš kur tu gavai pinigų? – Hju Stratonas susiraukė ir smarkiai palenkė galvą. – Iš kur jie atsirado? Ar iš tavo tėvo?

– Aišku, kad ne.

– Prašyčiau be *aišku, kad ne,* jaunuoli.

– Brangus misteri Stratonai, tik noriu, kad jūs nebesijaudintumėt. Dievas mane aprūpins.

Pastorius misteris Stratonas trinktelėjo kumščiu sau per kaktą.

– Prašau, nebūk toks paprastas.

– Gal aš esu paprastas, – pradėjo Oskaras, bet jam nieko neleido pridurti.

– Koks tėvas, toks ir sūnus. Tave užnuodijo jo paprastas mąstymas.

– Gal aš esu paprastas, – užsispyręs pakartojo Oskaras, – bet norėčiau pats atsakyti už savo sąskaitas. Tik noriu, kad jūs nebesijaudintumėt.

– Moka tavo tėvas.

– Prisiekiu, kad nemoka, – atsakė Oskaras, kuris po penkiolikos minučių turėjo išvykti į Epsomą. Vordlio-Fišo žiūronai gulė-

jo ant stalo krašto greta pusryčių, bet jie buvo net mažiau svarbūs nei lagaminas.

– Tada kaip tu susimoki? – sušnypštė dvasininkas.

Oskaras jautė pareigą pasakyti tiesą, jau ruošėsi tai padaryti, bet staiga suvokė: „Jis parneš šią žinią į Henakombę ir kaip nors panaudos ją prieš tėtę".

– Sumanei kažką negera, – tarė Hju Stratonas. – Mano manymu, tu ėmei lažintis. Mano laikais irgi buvo trys tokie gerbiamieji, ir visi jie buvo pašalinti iš koledžo. Privalai prižadėti man, kad niekada nesivelsi į tokią veiklą. Oksforde aš renku pinigus savo bažnytėlės restauracijai. Tu negali suteršti mano vardo.

– Mano brangus globėjau, – Oskaras išdrįso paliesti tiesų misterio Stratono petį, – nebūtina tai žadėti.

Ant laiptų pasigirdo sunkūs žingsniai. Tai Fišas, pagalvojo Oskaras. Bet žingsniai nuaidėjo pro šalį. Ne Fišas.

– Visai nebūtina, – pridūrė Oskaras.

Hju Stratonas prisimerkė ir rūsčiai pažvelgė į globotinį. Jei Oskaras būtų jo nepažinojęs, būtų pamanęs, kad iš akių plūsta neapykanta, tačiau tą akimirką išvargęs veidas atsileido ir išglebo, išlindo rausvas liežuvis ir aplaižė sausus pabalusius burnos kampučius.

– Esi geras berniukas, Oskarai, – tarė jis. – Negalvok, kad aš manau kitaip.

31

Šeštinės

Liusindai netiko suknelė. Ji nežinojo, kas yra, bet žmonės kreipė į ją dėmesį. Ji nepasitikėjo neskoninga kvaila mada. Bet parduotuvėje Čazas Ahirnas ir jo levandomis kvepianti žmona jai nurodinėjo, ką pirkti. Jos nuomonė buvo nesvarbi. Net dabar, išvykstant, jie neleido jai būti savimi. Vedė ją, vienas pūkšdamas ir šniokštuodamas, kita klupinėdama ir skųsdamasi, kad prieplaukoje po kojomis painiojasi medgaliai. Žmonės spoksojo, ir ji manė, kad jie spokso į suknelę. Gatvės padauža sviedė į vandenį uolos nuolaužą, norėjo, kad ją išgąsdintų pliumptelėjimas. Bet ji jau buvo išsigandusi. Nei padaužos, nei Ahirnai nebegalėjo jos labiau išgąsdinti. Ji turėjo palikimą, jos tėvų gyvenimai sutirpo taip, kaip avis sulydoma taukams, tie, kurie gyveno ir kvėpavo, pateko į popieriaus lapuką, banko vekselį, kurį ji nešėsi toje kvailoje piniginėje su karoliukais ir kuris, pasak misis Ahirn, leis jai „tuoj pat ištekėti, ir už geriausio vyro visoje kolonijoje – už teisėjo, gubernatoriaus, taip, aš tai ir norėjau pasakyti“.

Misteris Ahirnas pamanė, kad kalbos apie gubernatorių pernelyg drąsios. Misis Ahirn taip nemanė. Jie taip susijaudino, kad nebepaisė jaunosios paveldėtojos jausmų. Ši primerkė akis, slėpdama pyktį. Kaip jie drįsta. Jie apkarstė ją kvailais blizgučiais ir net nepagalvojo, kad jos tėtė su mama rūpinosi ir nerimavo dėl kiekvieno penso. Šie pinigai nepriklauso nei jiems, nei jai. Pinigai pavogti iš žemės. Žemė pavogta iš juodukų. Ji negali jų pasilikti. Jie kaip trisdešimt sidabrinių. Ji atiduos juos bažnyčiai. Iš tiesų mėgino taip padaryti. Parašė pasiūlymą baptistų bažnyčiai, bet dvasininkas, užuot paėmęs pinigus, aplankė misterį anglikoną

Ahirną, ir jie kartu sutarė, kad jai reikėtų pasilikti pinigus. O ji ir norėjo juos pasilikti. Ji vienui viena pasaulyje, našlaitė, niekieno neginama. Labiausiai ji pasitikėjo tais pinigais ir aistringai, nuožmiai norėjo juos pasilikti, nors ir mėgino atiduoti. Ji su niekuo negalėjo pasikalbėti apie savo jausmus. Vienatvė persmeigė ir suluošino ją. Popietėmis ji gulėdavo lovoje. Rankas ištiesdavo prie šonų ir atrodė lyg spąstai, laukiantys aukos.

Liusinda Leplastrier susirengė vykti iš Paramatos į Sidnėjų. Ji prieštaravo aistringiausiam patarimui, bet nebegalėjo kentėti Paramatoje. Visi norėjo tvarkyti jos gyvenimą, pasodinti ją, pastatyti, visą laiką šaipėsi ir manė, kad ji kvaila. Ji manė, kad kvaili yra jie. Ji dėkojo Dievui danguje, kad turi pinigų ir nepriklauso nuo jų malonės. O dabar paskutiniai nesusipratimai, ir ji išvyks. Jos krinolino lankai daužėsi ir sūpavosi spaudžiami klupinėjančios misis Ahirn. Visi jai įrodinėjo, kad krinolinas yra „pažanga". Ji manė, kad jie yra nemokšos. Ją siutino nepraktiškas drabužis. Ant galvos pūpsojo kvaila skrybėlaitė. Nenuostabu, kad žmonės į ją spokso.

Misteris Ahirnas įsikalė į galvą, kad ji jokiu būdu negali vykti į Sidnėjų paketbotu drauge su skurdžiais. Jis buvo vienas iš tų vyrų, kurie visada saugiai pristatys jus savo draugui, kolegai, bendradarbiui. Jei vykstate į Vup-Vup, jis ten pažįsta Australazijos* banko vadybininką arba šungaudį, arba policijos seržantą Džimį Džounsą. Sidnėjuje jis neturėjo tiek pažįstamų, bet turėjo rekomendacinį laišką „Pečio" viešbučiui ir buhalteriui misteriui Džeimsui d'Absui – juokingam žmogeliūkščiui, bet, rodos, žmonos giminaičiui. Mis Leplastrier tikrai neturi plaukti paketbotu. Ji keliaus su jo geru draugu ir patikimu klientu, Solu Majeriu, kuris į Sidnėjų vežasi tik šaldytus žiedinius kopūstus ir, kad ir kas nutiktų, pristatys ją nemokamai į Turgaus gatvės prieplauką, kur nėra jokių grobuonių. Šie Pusapskritimio krantinėje laukia paikų jaunų damų, norėdami jas apiplėšti.

Paikai jaunai damai paskaudo veidą nuo dirbtinės šypsenos.

* Australija, N. Zelandija ir kt. salos.

Buvo Šeštinės; galėjai justi žiemą, kaip gyvatę gulančią ant vandens. Liusindos plaukai tris mėnesius nematė žirklių ir paaugo tiek, kiek jos prižiūrėtojai manė labiau tinkant damai. Misis Ahirn sukėlė juos ant viršugalvio ir prismaigstė segtukų ir gnybtukų. Bet segtukai ir gnybtukai nepadėjo. Jie niekada nepadėdavo. Jos plaukai buvo išsilaisvinti norinčių gyvačiukių jūra. Ji prilietė dygų kaklą ir pajuto, kad išsprūdo pirmosios plaukų sruogos. Segtukai tikrai nepadėjo, bet patentuoti gnybtukai prigriebė. Jie tempė ir rovė plaukus nuo šaknų. Liusinda nesuprato logikos: kodėl plaukai turi užaugti ilgi, o paskui juos sukelia, kad jie atrodytų trumpi. Per daug atsikišo jos nosis ir skruostai. Ji troško paleisti plaukus ir numaldyti galvos skausmą, sušvelninti veido bruožus, bet ne, jai neleido to padaryti. Vietoj to ji gavo naują skrybėlaitę, palydėtą misterio Ahirno juokeliu (apsimetė, kad jį linksmina damų mada), kad ši atrodo kaip spuogas ant moliūgo.

Liusinda, įsivaizduodama, kaip išraudo jos skruostai, jautėsi pažeminta, bet misteriui Ahirnui patiko pokšto skambesys, o ne jo panašumas į tiesą – skrybėlaitė nebuvo per maža, o skruostai nebuvo per daug raudoni. Jis buvo kvailas puritonas, norėjęs parodyti, kad ja rūpinasi, bet nemokėjo to padaryti ir buvo panašus į savo klupinėjančią žmoną, kuri stumdėsi ir svirdinėjo, nors jie tik stengėsi būti rūpestingi.

Jau buvo popietė, vėlu šiokiadienio prekybinei kelionei, bet šeštadienį Sidnėjuje rengiamas naktinis turgus. Žiedinius kopūstus bus galima parduoti šviečiant dujų žibintams. Saulė jau nebekaitino, apgriuvusios lentpjūvės šešėliai už nugaros Liusindai atrodė priešiški ir beširdiškai šalti. Dvokė sugedusi žuvis, aidėjo įvairūs garsai – garlaivių švilpukai, žmonių balsai, sieliai dusliai daužėsi į geležinius prieplaukos žiedus. Prie prieplaukos įstrigo laivelis, ir iškilo pavojus, kad jis paskęs prasidėjus potvyniui. Valtininkai rėkavo, kad šis pasitrauktų, o kiti upės viduryje manevravo norėdami patekti į judrią prieplauką. Visi plūdo Solą Majerį, kad šis nepatraukia savo laivuko. Liusinda turėjo kuo

skubiau lipti ant denio. Šokdama žemyn, ji užsigavo kulkšnį. Dėkui Dievui, neliko laiko ašaroti, apsikabinti (nertiniu aptemptas Ahirno pilvas jai buvo toks pats atgrasus kaip ir gubernatorius) ar kaltinti ją už jos poelgius.

Ji stovėjo ant denio tiesi ir nuleidusi rankas.

Čazas Ahirnas nematė jos veido išraiškos. Kai ji jam oficialiai kaip sargybinis atsaliutavo, jis nežinojo, kaip reaguoti. Barža, gabenanti žvilgantį juodą keltuvą, užstojo vaizdą. Keltuvas buvo didelis, kai vyrai susirinko aplink jį, norėdami iškelti į prieplauką, Čazas Ahirnas visiškai jos nebematė. Šiaip ar taip, lūpų kampučiais ji šypsojosi. Vargu ar jis iš tokio atstumo būtų pamatęs.

32

Princo Ruperto lašai

Misterio Majerio laive buvo maža kajutė su stogu, bet atrodė, kad ji skirta padaryti užuovėją varikliui, o ne kapitonui. Ją puošė tokia daugybė alyvuotų skardinių ir skudurų, jog mergina pagalvojo, kad geriau apsimesti susižavėjusia tyru oru šalia žiedinių kopūstų.

Danguje ėmė kauptis plonyčiai debesėliai iš dūmų, kylančių nuo degančių pakrantės fermų gyvatvorių, greitai jie taip sutirštėjo, kad upė ėmė žvilgėti perlų geltoniu. Ji dar niekada nebuvo plaukusi laivu. Dar nebuvo buvusi Sidnėjuje. Ji sėdėjo ant šiurkštaus lagamino laivo pirmagalyje susidėjusi į sterblę rankas ir virpėjo.

Solas Majeris, kaip ir visi Čazo Ahirno klientai, žinojo jos tragišką istoriją. Matė, kaip ji laikėsi – tiesią nugarą, kampuotus pečius. Jis pastebėjo, kad paskutinis atsisveikinimas ironiškas, bet suvokė, kad ji išdidi ir vieniša, ir juto (nedažnai tą jusdavo nepažįstamiems), kad ją pažįsta.

Jam būtų patikę jai ką nors duoti, dovaną. Jam būtų buvę malonu. Įsivaizdavo tai, raukdamas kaktą. Bet jis turėjo tik žiedinių kopūstų, o šiuos, tik pažiūrėkite, ji, šiaip ar taip, iš jo vagia.

Liusinda sėdėjo tokia tiesi, tokia gera nugara, tokia tinkama nugara, šia nugara pasitikėtum minioje, o jos ranka – visiškai kitokia, mažutis krabas su drauge gyvate – vagiliauja, skainioja mažus žiedinių kopūstų lapelius.

Solas Majeris sukikeno. Niekam to nepapasakosi. Gali tik justi.

Kelionė upe buvo vaizdinga, daugybė gražučių fermų pakrantėse. Liusinda supykdavo pažiūrėjusi į jas. Ji žvelgė tiesiai priešais save ir drebėjo. Žinoma, buvo šalta, bet ji drebėjo ne nuo

šalčio. Ji drebėjo išsigandusi savo ateities, kuri nebuvo visai nemaloni. Ji dramatizavo situaciją. Net jausdama tikrą skausmą, tikrą sielvartą, tikrą vienatvę, ji žvelgė į save iš šalies, tarsi Solas Majeris, o jam ji buvo herojė, nerianti į nuotykių šalį.

Ji nežinojo, kad pamatys stiklo fabriką ir po mėnesio jį nusipirks. Bet jos tai nebūtų nustebinę. Ji to tikėjosi, nes kad ir kokią žalą Elizabetė būtų padariusi savo dukrai, ji davė vieną ypatingą dovaną – įrodė, kad duktė neturi tikėtis gyvenime tik mažų dalykų.

Būtų lengva manyti, kad pirkinys, kuriam ji iššvaistė pusę savo palikimo, buvo pirmas pastatas su užrašu PARDUODAMA... Kad ji tik troško atsikratyti tų pinigų naštos. Tai beveik tiesa. Bet tiesa ir tai, kad ji žinojo, jog jai reikės pinigų laisvei pasiekti. Geriau galvoti apie pirkinį kaip apie pianiną, kurį aukštyn laiptais neša dešimt vyrų, ir negali sakyti, kad vienas ar kitas atnešė jį į viršų – net silpniausias galėjo būti reikalingas, kai reikėjo apsukti pianiną laiptų aikštelėje. Maždaug tą patį galima pasakyti ir apie priežastis, vertusias Liusindą įsigyti stiklo fabriką. Tačiau viena jų vis dėlto buvo svarbiausia – jos ankstesnė patirtis, susijusi su stiklu: reiškinys, žinomas kaip *larmes bataviques,* arba princo Ruperto lašai.

Nereikia klausti, kas yra princas Rupertas, ar kas yra *batavique,* nes nežinau. Bet rašydamas turiu (laikau jį savo kairės rankos delne, kol dešinioji juda pirmyn ir atgal puslapiu) princo Ruperto lašą – kietą stiklo ašarą. Jis kokių dviejų colių ilgio. Nemanyk, kad ši keistenybė, ši retenybė buvo *la Bastie* stiklo grūdinimo technikos pagrindas ar kad pagal ją pavyko sukurti beskeveldrį stiklą – tai yra praktiški reikalai, visiškai neatskleidžiantys neįtikėtino paties lašo patrauklumo. Greičiau tai suprasi, jei paimsi keturiolikos svarų kūjį ir pamėginsi suskaldyti lašą ant žaizdro. Nepavyks. Šis stiklas nepaprastai atsparus, akimirką gali pasirodyti, kad tai legendinis nedūžtantis stiklas, aprašytas alchemiko, *Mappae Clavicula* autoriaus. Vis dėlto, jei padėsi kūjį ir paimsi reples... Sakau „jei“, nesiūlau to daryti. Netrukus pamatysi, kad tai nėra legendinis alchemikų stiklo akmuo, bet beveik toks pat stebuklingas dalykėlis. Nors jis toks stiprus, kad gali atlaikyti kū-

jo smūgius, tačiau uodegėlę galima nugnybti bukomis replėmis. Reikia trupučio pastangų. O kai tai padarai, atrodo, kad išimi kertinį akmenį, pašalini ramstį, išspardai pamatus. Daikčiukas sprogsta. Prieš akimirką turėjai nedūžtantį stiklą, o dabar visuose dirbtuvės kampuose mėtosi stiklo gabaliukai, jei buvai neatsargus, tai jo yra ir tavo akyse, o tai, kas liko rankose, gali nebijodamas trupinti kaip cukrų.

Visai įprasta matyti, kaip stiklo pūtėjas ar rinkėjas, sukišęs rankas iki alkūnių į alyvuotą vandenį, geležiniame kibirėlyje žvejoja stiklo šukeles. Jis ieško princo Ruperto lašo. Tie lašai padaromi netyčia, kai išlydyto stiklo ašara nulekia tam tikrą atstumą ir tučtuojau atšąla.

Stiklo versle gali rasti suaugusių vyrų, tarp jų ir pūtėjų, kurie visą gyvenimą matė išlydytą stiklą, bet jei prieš juos padėsi princo Ruperto lašą, jie elgsis kaip vaikai. Vieną turiu savo rankose. Jei būtum šalia manęs kambaryje, neištverčiau tau jo neparodęs, nepaėmęs replių ir per sekundę jo nesunaikinęs.

Taigi princo Ruperto lašas, primenantis ašarą ir sėklą, galingai paveikė Liusindą Leplastrier. Tokiems dalykams tai būdinga. Gali perimti jų aistrą, o tas, apie kurį kalbame, pirmasis, kurį pamatė Liusinda – tuo metu, kai dar turėjo duobutes ant kelių – buvo ypač gražus, raudonas ir pieno baltumo stiklas iš drėgnos molėtos Murano salos. Abeliui Leplastrieriui jį atsiuntė geras draugas Džonas Belas, Karališkosios draugijos narys, entuziastingo straipsnio enciklopedijoje *Britannica* autorius. Ir Liusinda, plaukianti į Sidnėjų ant žiedinių kopūstų krūvos, turėjo dėl ko prisiminti tą dieną prieš aštuonerius metus, kai lašas atkeliavo į Paramatą.

Medinius pašto laiptukus glostė šilti saulės spinduliai. Buvo žiema, ir saulės šviesa buvo maloni. Liusinda jautė ją pro medvilninę suknelę. Iš Sidnėjaus ką tik atplaukė paketbotas. Tėtė sėdėjo šalia jos ant laiptelio ir laikė misterio Belo ryšulėlį. Jis patraukė tėtės dėmesį, todėl jis nebenorėjo rūpintis sijonų ir kelnių savininkų skundais (priplėkusi vilna, kandžių suėstas velvetas) ar kitais reikalavimais laiškuose iš Namų; šiuos jis įkišo į cukraus maišelį.

Jo rankos buvo kaip jo kūnas – plačios ir stiprios, bet trumpapirštės ir judėjo nepaprastai švelniai; jos puolė misterio Belo ryšulėlį kaip pora blyškiapilvių vorų. Vyniojam, vyniojam. Sutrupėjo raudonas antspaudo vaškas. Rudas popierius suplėšomas taip, kad jo nebepanaudosi.

Liusinda prisispaudė prie tėtės. Jai patiko skruostu jausti jo šiurkštų švarką, visus įsisenėjusius sėlenų, tvido ir obuolių žievelių kvapus. Ji pamatė, kaip princo Ruperto lašas išnyra iš susiraukšlėjusio popieriaus lizdelio, bet palaikė jį... O! Ledinuku ar karamele. Ji ištiesė ranką, bet tėvas patraukė lašą.

– Ne, – pasakė nežiūrėdamas į ją. Jis skaitė laišką, rastą ryšulėlyje.

Tėvas tyliai sudejavo ir pašoko ant kojų. Liusinda irgi atsistojo.

– Sėdėk, Liusinda.

Ją pervėrė baimė. Padarė, kaip jai buvo liepta. Atsisėdo ant laiptukų. Kad būtų jaukiau, sūpavo cukraus maišelį sterblėje ir žiūrėjo į nubėgantį tėvą. Jis šokinėjo per du laiptelius iš karto, stumdydamas briliantinu išsitepusius tarnautojus ir kreivakojus katorgininkus. Jis – stambus trumpakojis vyras – skuodė Bažnyčios gatve. Jis pakėlė ranką ir sviedė stiklą į magistrato teismo rūmų smiltainio sieną. Policininkas pakilo nuo kėdės teismo verandoje. Jis stebėjo, kaip jos tėtė kelia stiklinį ledinuką. Policininkas kažką šūktelėjo per petį ir prie jo priėjo kitas policininkas – liesas žmogutis žila barzda, platumo sulig krūtine. Abu jie spoksojo į tėtę, kuris, nežinodamas, kad yra stebimas, dabar grįžo provėžuotu keliu, įlipdamas į garuojantį jaučių mėšlą, valydamas batus į kur ne kur žaliuojančius žolės kupstus. Liesasis policininkas grįžo į teismą. Antrasis vėl atsisėdo. Tėtė užklumpino laiptais ir atsisėdo šalia, taip skaniai nebekvepėjo. Jis įkišo ranką į švarko kišenę ir išsiėmė lenktinį peilį. Jo rankos drebėjo. Jam sunkiai sekėsi atlenkti peilį, kaip jis norėjo – kad didieji ašmenys atsilenktų tik truputėlį. Jis pažiūrėjo į Liusindą ir baisiai išsišiepė. Paskui įkišo princo Ruperto lašo uodegėlę tarp ašmenų ir rankenos ir paspaudė ašmenis.

Žinoma, lašas sutrupėjo. Jis išsipurškė kaip rudas cukrus ant pašto laiptukų, apibarstė jaunos našlės kyką, dulkelėmis papuošė juodas puošeivos su gelsvomis kelnėmis žandenas. Užbiro ir ant kitų. Žmonės valėsi ir sukiojo galvas. Gal būtų kilę rūpesčių, nes Paramata gali įtūžti, bet kai šiurkščiai užpultieji atrado savo užpuoliką, pamatė jį verkiantį; ir ne tik jį, bet ir rimtą mergaičiukę šalia jo. Jie nežinojo ir negalėjo žinoti, kad nors tėvas su dukra verkia kartu, jie verkia dėl visai skirtingų priežasčių.

Džonas Belas laiške Abeliui Leplastrieriui užsiminė apie įvykį, kurio liudininkas jis ką tik buvo. Stiklas buvo savotiškas silpnybės ir stiprybės simbolis; jis buvo žmogaus širdies šifras. Jis buvo išpažintis, kaltinimas, skausmo klyksmas. Štai dėl ko jis verkė.

Liusindą sujaudino kur kas paprastesnis dalykas. Ji sielvartavo, kad toks gražus daikčiukas gali subliukšti kaip pradurtas balionas. Bet jos širdį graužė ne vien šis jausmas. Susipynusi su tuo stipriu nusivylimo antausiu, buvo dar viena, gilesnė, turtingesnė emocija – nuostaba.

Ji buvo labai viliojanti.

Antrąjį princo Ruperto lašą gavo jos motina. Jis neatkeliavo netikėtai, nes buvo rastas per skelbimą. Cinikai šaipėsi, kad Elizabetė Leplastrier, spaudžianti pensą prie penso, negali atsisakyti to, ką patyrė jos vyras ir mažoji mergytė. Kilnesnieji teigė, kad mažoji mergaitė nesiliovė apie tai kalbėjusi, ir motina nutarė, kad reikėtų jai padovanoti lašą per devintąjį gimtadienį.

Pasirodė, kad tai labai brangiai kainuoja, ir Abelis paniuręs pritardavo cinikams.

Jie sudaužė jį ant savo trobelės laiptų. Buvo ankstyvas rytas, saulė tik dirsčiojo pro įstrižus prie upelio išsirikiavusių kazuarinų spyglius. Ant žolės žvilgėjo rasa, jų batai peršlapo. *Larmes bataviques* sugavo šviesą ir įkalino ją savyje kaip išlydytą stiklą tiesiai iš stiklo fabriko karjero. Jis atlaikė tėvo plaktuką ir motinos kirvį. Tada Liusinda – juk buvo jos gimtadienis – paėmė aštrias reples ir stenėdama nugnybė uodegėlę.

Stiklo fejerverkai. Rasos sprogimas. Crescendo. Diminuendo. Tyla.

Yra taip veikiančių narkotikų, ir nors aš nesakau, kad mūsų liejikė nusipirko stiklo fabriką, norėdama dar gauti stiklinių lašų, aišku, kad sėkla buvo pasėta ne kartą, o du, ji jau žinojo apie mielą prieštaringą stiklo prigimtį, jai tą dieną, kai pamatė fabriką Darling Harbore, nereikėjo sakyti, kad stiklas yra apgaulingas, aktorius, visai ne kietas dalykas, bet skystis, kad senas stiklo lakštas ne tik įgaus karališką rausvai violetinį atspalvį, bet ir atskleis tikrąją skysčio prigimtį, sustorės apačioje ir suplonės viršuje, ir nors jis bus trapus kaip ledas ant balutės Paramatoje, bet kartu atsparesnis slėgimui už Sidnėjaus smiltainį; jis yra nematomas, tvirtas, trumpai tariant, paradoksiškas ir džiaugsmingas dalykėlis, ir iš jo, kaip ir iš bet kurios kitos medžiagos, galima susikurti gerą gyvenimą.

33

Stiklo fabrikas

Stiklo fabrikas Lansono prieplaukoje Darling Harbore buvo pirmasis Sidnėjuje. Jis buvo negražus, negalėjai perprasti jame glūdinčių lydymo paslapčių, iš karjero nepliūpčiojo šviesa, tik juodi dūmai raižė šaltą kreidinį dangų. Liusinda lengvai galėjo jo nepastebėti dėl daugelio priežasčių. Pirmoji buvo ta, kad Lansono prieplauka buvo už Turgaus gatvės prieplaukos. Jei šioje nebūtų buvę prisigrūdę plokščiadugnių valčių, baržų ir garlaivių (jų kokniai locmanai išvaizdžiai atrodė šalia kinų gelbėjimosi valtyse), Solas Majeris čia būtų iškrovęs savo blyškiastiebius žiedinius kopūstus ir Liusinda niekada nebūtų nuplaukusi papildomos atkarpos Darling Harboro žiočių link, kur jos laukė stiklo fabrikas. Net ir tada galėjo jo nepastebėti. Fabriko architektūrinis stilius visiškai nesiskyrė nuo kaimyninių namų stiliaus.

Mažutis garlaivis sudrebėjo, išspjovė iš gerklės dūmų kamuolį ir prasigrūdo pro kamšalynę Turgaus gatvės prieplaukoje. Saulė jau leidosi, bet Pirmontas jos dar neužstojo. Ji glostė rytinį Darling Harboro krantą, kuris yra (sakau tiems, kurie nesilankė Sidnėjuje) užpakalinis miesto kiemas. Balta spalva čia švytėjo. Smiltainis sušvelnėjo ir tapo maloniai rausvas. Bet dažniausiai čia vietoj baltos spalvos ir smiltainio buvo tik anglys ir rūdys, o šios gėrė šviesą, kaip smėlis sugeria vandenį.

Solas nuvalė varinius variklio vamzdžius alyvuotu skuduru. Skuduras ėmė rūkti. Liusinda knibinėjo žiedinį kopūstą. Jai nelabai patiko Sidnėjaus vaizdas. Vyno butelis plūduriavo šėtoniškai gražiai raibuliuojančiame vandenyje: perlamutras, iš garlaivio ištekėjusi alyva. Kažkas dvokė kaip lydomi taukai, bet tikriausiai tai

tik Solo skuduras ant karšto varinio vamzdžio. Solas trynė slėgio matuoklio stiklą su kitu purvinu skuduru, kuris nuo pirmojo skyrėsi tik tuo, kad buvo nukabintas nuo vinies aukštai dešinėje, o ne nuo vinies apačioje kairėje. Solui nepatiko rezultatai, jis patrynė stiklą alkūne. Paskui atsigręžė – iš vandens traukė kiną. Padėkojo Dievui už kinus. Tokį kandų pokštą galėjo pasakyti tik pats sau. Jis ir toliau plaukė Darling Harboro sąsiauriu.

Kai saulė nusileido už Pirmonto, jie praplaukė pro sujauktus purvinus sielius iš Valterio O'Brajeno kolonijinės lentpjūvės. Plaukė pro apsilupinėjusias MakArturo malūno sienas; jos buvo pilkos, aukštos ir plonos, o ties kampais pasvirusios.

Uosto rajonas buvo prikimštas rąstų, geležies, gofruotos geležies stogo lakštų, apleistų vartų su didžiulėmis surūdijusiomis sklendėmis. Liusinda bijojo. Ji pasijuto visai maža. Troško, kad Solas Majeris staiga pareikalautų iš jos elgtis tinkamai jos amžiui ir lieptų grįžti į Paramatą.

Rankos po gobtuvu sužvarbo. Ji apsisuko medvilniniu šaliku galvą ir ėmė pūsčioti rankas. Solas kryptelėjo vairą ir, laiveliui pasisukus, ji pamatė tuos žodžius: „Princo Ruperto stiklo fabrikas". Lenta su šiais žodžiais buvo lietaus nuskalbta ir blyški – tamsiai mėlyni žodžiai išblukę ir tapę gelsvai žali.

Fabrikas tūnojo šešėlyje kaip nepažįstamojo veidas po skrybėle, todėl neatrodė dailus. Negalėjai matyti, kas ten buvo, kaip buvo padaryta, kaip sutvarkyta. Ten buvo pašiūrės ir kaminas, spjaudantis juodus dūmus. Ten galėjo būti kalvė, jei kieme nebūtų buvę prikrauta dėžių su buteliais.

Šis stiklo fabrikas buvo parduodamas. Kabėjo tai sakantis užrašas, nenaujas, bet naujesnis už tą, kuriame buvo užrašyta „Princas Rupertas". Fabrikas atrodė bauginantis, beveik piktas. Ką gi, pagalvojo ji, jei jau taip lemta. Ji priėmė šį sprendimą, nesuprasdama, kad šiame mieste yra vietų su medžiais, žole ir gėlėmis.

Solas pasuko laivelį į prieplauką, švelniai vinguriuodamas tarp mažesnių laivukų, kaip atsargi ranka tarp obuolių vandenyje. Liusinda atsistojo. Krinolino lankai susiūbavo. Juto, kad visa prie-

plauka dėbso į ją, bet klydo. Paėmė lagaminą nuo kajutės stogo. Jis buvo prigrūstas knygų. Lagaminas atsitrenkė į šlaunį ir padarė mėlynę. Ji nieko nežinojo apie Sidnėjų. Nežinojo, kaip pasamdyti omnibusą arba dviratį ekipažą, kiek jie kainuoja, kur jie vyksta ar kaip juos sustabdyti. Ji sumokėjo misteriui Majeriui šešis pensus už kelionę. Jis davė jai žiedinį kopūstą ir netikėtai pabučiavo į šaltą skruostą. Palydėjo ją į prieplauką su storo audeklo maišais ir vežimėliais su plieniniais ratais. Du kinai, vienas šlapias, kitas sausas, stropavo sunkius ryšulius ant ilgų nendrinių karčių. Liusinda ėjo kaip žmogus, neįpratęs vaikščioti apsiavęs. Ji kopė į kalvą už prieplaukos, kairiojoje rankoje spausdama žiedinį kopūstą, o lagaminas daužė jos dešinę koją. Lagaminas iškraipė sijono lankus. Štai tokia ji atvyko į „Pečio“ viešbutį. Iš pradžių tarnautojai pagalvojo, kad ji supainiojo adresą. Liusinda pasidėjo žiedinį kopūstą ant registracijos stalelio ir skaisčiai išraudusi paklausė, ar netoli viešbučio yra padori biblioteka.

Ji nusprendė studijuoti stiklą.

34

Po Sekminių

Pastorius Denisas Hasetas, Visų Šventųjų bažnyčios vikaras Vularoje, buvo patenkintas gavęs L. Leplastrier laišką, kviečiantį aptarti jo abejones dėl „stiklo gamybos ir jo fizinių savybių“. Ne Lavuazjė, Leplastrier, bet, be abejonės, prancūzas. Lavuazjė buvo žymus dujų mokslininkas. Šiaip ar taip, Lavuazjė jau miręs. Vis dėlto Denisas Hasetas buvo pamalonintas.

Buvo diena po Sekminių krikštynų – pakrikštyta keturiolika kūdikių ir bakalėjininko Mortono tėvas. Ši diena laisva, taigi jis galės mėgautis pokalbiu. Jis ruošėsi jam taip pasitikėdamas savimi, kad darėsi linksma. Kabinete išdėliojo mokslo žurnalus, kuriuose buvo išspausdintas jo darbas, išdėliojo taip atidžiai (ir šaipydamasis iš savęs, bet ne tai svarbu), kad klaidžiojantis svečio žvilgsnis būtinai juos pastebėtų. Jis demonstravo save kaip Tasmanijos šikšnosparnį, kurio nosis ir ausies lezgeliai persmeigti žvilgančiais smeigtukais. Jis dėliojo žurnalus, kaip zakristijonas dėlioja bažnytinius drabužius, ir nors jis šaipėsi iš savęs, kad elgiasi vaikiškai, vis dėlto kreipė dėmesį į visas smulkmenas.

– Matote, mesjė, – pasakė jis tuščiam kambariui, – štai kaip yra.

Kaip? Jis ir pats nežinojo. Įdėjo du didelius raudonus perskeltus rąstgalius į židinį ir, ėmus spragėti ir degti pirmosioms raudonoms atplaišėlėms, nuėjo atsisėsti prie stalo.

Kabinete buvo tamsu, bet ne niūru. Nuo stalo, kurį jis pastatė viename kampe, atsivėrė šviesus, šaltas vaizdas: per eukaliptų alėją vingiuoja geltonas kelias ir pranyksta tolumoje. Už jo buvo matyti dviejų colių pločio vandenyno kraštelis. Vidurdienį jis įžiebė keturias lempas. Išdėliojo jas šen bei ten, kad būtų pusiausvyra

šviesai, sklindančiai pro langą. Pastoriui Denisui Hasetui buvo labai malonu tai daryti. Jis padėjo rankas ant raudono odinio stalviršio, apgailestaudamas, kad bordo taurė paliko apvalią dėmę, bet jam buvo gera prisiminti skanų Beiševelio bordo.

Jis buvo aukštas, gerai sudėtas vyras, ką tik perkopęs į ketvirtąją dešimtį. Jį beveik galėjai pavadinti gražiu, ir žmonėms dažnai jis toks atrodydavo, nes jis taip domėdavosi pašnekovais, kad šie nepastebėdavo storų antakių, suaugusių jam virš nosies ir gadinančių jo išvaizdą. Jo plaukai buvo tamsūs, garbanoti, elegantiškos žandenos, kiek pailgas veidas, o smakre duobutė. Natūrali jo odos spalva buvo šviesiai gelsva, nors, kai jis labiau pamėgo bordo vyną, oda tapo raudonesnė, – negalėjai aiškinti metų laiku. Bet bordo spalvos ar ne, jis buvo vienas iš tų žmonių, kuriam draugiškai patapšnojęs per petį pajustum, kad petys nuostabiai tvirtas. Tai stebina jus, bet ne dvidešimt keturis Šv. Andriaus mokyklos berniukus, kuriuos jis mokė žaisti regbį.

Jis buvo viengungis ir būtų sakęs, kad to nepasirinko, kad nieko daugiau gyvenime taip netroško, kaip žmonos ir vaikų, ir vis dėlto tiesa (ją suvokė dabar, dėliodamas lempas ant savo stalo, kad jos auksu apšviestų kedrinį odinio paviršiaus kraštą), kad išsiugdė tokius tvirtus įpročius, jog ir būdamas geras vaikinas, vargu ar net pačiai žaviausiai mylimajai leistų pakeisti lempų skaičių ar jų šviesos intensyvumą. Ar tai tiesa? O gal jis bijo, kad tai nebūtų tiesa? Ar jam nepatinka moterų draugija? Ar jis nemoka prisitaikyti?

Jis gana greitai suprato, kad moteris yra įdomesnė lytis iš dviejų kolonijos lyčių, nors jei sutiktumėt moteris tarp vyrų, taip nė nepagalvotumėt. Jos tada atrodo labai lėkštos. Bet vienos ar su savo lyties atstovėmis jos atrodo kaip mokslininkės, tyrinėjančios žmogaus širdies vektorius.

Be to, jis žinojo esąs tuščiagarbis. Moterys žavėjosi juo, ir jam tai patiko. Jam patiko ištiesti savo didelį kūną ant jų kartūnu aptrauktų sofų ir išgerti dar vieną puoduką arbatos. Jam visa tai labai patiko. Tai būtų smerktina, jei jis tuo pačiu metu nepastebė-

tų savo išdidumo vabalėlio, geidulio vabzdžio, pasipūtimo vikšro. Tad net kai ištiesdavo kojas su juodos vilnos kojinėmis, jis mokėdavo save apibūdinti, lyg pridėjęs akį prie mikroskopo tyrinėtų laumžirgio žiauturus. Tai buvo jo didžioji stiprybė. Pernelyg didelis atsiskyrimas nuo savo gyvenimo buvo jo silpnybė.

Jis žinojo, kad yra gudrus, bet ne įžymus, įtakingas, bet ne galingas, o jei jau turėjo kokią galią, tai tik netiesioginę – tėvams, kurie domėdavosi, kaip jų sūnūs žaidžia regbį.

Laukdamas mesjė Leplastrier, ant stalo padėjo stiklo skeveldrą, didelį perregimą gabalėlį, pagamintą iš švelnių ištirpintų Botanio paplūdimio smėlio smiltelių, panašų į deimanto gabalą, tiek perregimą, kad galėtum iš jo padaryti optinį stiklą.

Stiklas buvo jo žavėjimosi objektas, bet ne jo aistra. Nors, pavyzdžiui, jam patiko skaityti paskaitas („Keletas nuostabių stiklo savybių") Rytų Sidnėjaus Abipusės pažangos draugijoje (jis manė, kad Leplastrier kreipėsi į jį, perskaitęs reportažus laikraščiuose apie šias paskaitas), nelabai juo domėjosi. Jo varikliui kažko trūko. Su juo nebuvo galima užvažiuoti į įkalnę.

Tačiau daugelis jaunų damų, kurioms šiuo metu buvo leista lankytis jo namuose, buvo labai aistringos ir entuziastingos. Pastorius Denisas Hasetas negirdėjo durų skambučio. Jis pastatė skeveldrą ant stalo, pasukdamas taip, kad joje lūžtų rytinės saulės spindulys ir nušviestų (jis sukikeno iš pigaus teatrališkumo) jo įremintą Kembridžo baigimo diplomą. Jis taip įsigilino į šią beprasmę parodą, kad nepastebėjo „mis" vietoj „misterio", kai buvo pranešta apie svečią.

– Džiugu, Freizeri, – pasakė Denisas Hasetas. – Atvesk jį.

Žinoma, jis nustebo pamatęs mesjė Leplastrier su plačkelnėmis, bet nesutriko. Jis džiūgavo. Vertė savo dailią lankytoją raudonuoti, nes ir toliau vadino ją mesjė. Jis nutilo tik po kurio laiko, pamatęs savo netaktą.

Ji sėdėjo priešais. Buvo labai jauna, bet jis negalėjo tiksliai pasakyti, kokio amžiaus. Ji elgėsi kaip dvidešimtmetė, nors šiam įspūdžiui prieštaravo ne tik jos smulkutė figūra, bet ir tai, kaip jos

pasitikėjimas, toks aiškus ir ryškus sakinio pradžioje, kai kiekvienas žodis buvo toks tvirtas, kokios ryškios buvo jos puikiai išlenktų antakių linijos, tarsi išgaruodavo, kai ji pradėdavo ne murmėti, bet kalbėti ne taip raiškiai, o akys, kurios jau buvo metusios jam iššūkį, nuslysdavo prie knygų lentynos ar palangės. Ji žavingai, kaip europietė gestikuliavo rankomis – jos buvo labai lanksčios, ji galėjo atlenkti delnus atgal, visaip kraipyti pirštus... Šie gestai buvo labai pasaulietiški, labai išraiškingi, net atviri. Matydamas juos ir droviai klaidžiojantį žvilgsnį, pajusdavai vyrišką drąsą. Denisas Hasetas susižavėjo ja.

Ji buvo neįprastai apsirengusi – pilko šilko drabužiu, po kuriuo buvo lyg ir kelnės. Denisas Hasetas – nesvarbu, ką galvojo jo vyskupas, – nebuvo radikalas, ir šis drabužis jį šokiravo. Na, ne šokiravo, bet, sakykime, suteikė nerimą keliančią gaidelę jų pokalbiui, nors disonansą slopino šilko kokybė ir aiškūs siuvėjo gabumai. Jis išmanė tokius dalykus. Drabužis skelbė, kad jo savininkė yra ir turtinga, ir ne visai garbi. Ji buvo patraukli, bet ne gražuolė. Jos rankos ir kojos buvo gana dailios, bet veide jis pamatė sukoncentruotą būtį. Jos akys nebuvo mažos, ne, jos buvo didelės. Žalios rainelės nebuvo nei tamsios, nei šviesios. Jos buvo tyros, geros, nors jis nesugalvojo, kaip tai protingai paaiškinti, tarsi žalumos tirštuma. Akys buvo vartai į aistringą ir gyvybingą protą. Jos buvo kaip jaunos būtybėlės, pametusios kiautus ir dar negalinčios apsiginti.

Burna buvo maža, bet neatrodė nedora, lūpos rodė ryžtą, o kai būdavo atsipalaidavusios, kai išryškėdavo putni apatinė lūpa, – sukrečiantį (nes atrodė, kad jis nėra sąmoningas) jausmingumą.

Ji buvo užsidėjusi plačiakraštę pilką skrybėlaitę su žydra tulžio plunksna, kuri, nors ir prašmatni, nelabai tiko. Jos plaukai – kiek galėjai juos matyti – buvo rudi, ne visai tvarkingai sušukuoti. Toks nerūpestingumas, kai jos apranga buvo tokia tvarkinga ir išlyginta, trikdė. Plaukai atrodė užsispyrę. Jam netoptelėjo, kad jos plaukai buvo, kaip ji būtų pasakiusi, „tokie, kaip jai patiko“.

Šiaip ar taip, jis suprato sutikęs nepaprastą jauną moterį.

– Žinoma, – prabilo jis, pildamas arbatžoles iš pirmojo Liusindos išgerto arbatos puoduko į paparčio vazoną, kurį kaip tik tuo tikslu ir laikė. – Žinoma, jūs turite nusipirkti stiklo fabriką.

Jis įpylė jai daug pieno, daugiau, nei ji mėgo. (Juto, kad turi pabrėžti jos jaunystę.)

– Bet supraskite, nors parašiau porą brošiūrų, tikrai nieko nežinau apie gamybos procesą. Pažiūrėjęs į stiklo fabriką, matysiu ne daugiau nei jūs.

Liusindai pasidarė karšta. Jei jis nepadės, jai teks eiti pas Čazo Ahirno rekomenduotą buhalterį. Ji sumokės buhalteriui. Išrašys jam čekį ir lieps nusamdyti vyrų, kurie darys tai, ko jai reikės. O gal šis žmogus iš tikrųjų nori padėti? Jis kalbėjo žaismingiau, negu ji buvo pratusi girdėti. Jos motina didžiuodavosi tuo, kad vadina daiktus tikraisiais vardais. Jos abi niekino neryžtinguolius. Arbata buvo blogesnė nei pas misis O'Hagen. Kambaryje per daug tvanku. Ji sutriko pamačiusi dvasininką, nes pradėjo nuo mažos brošiūros „Apie laboratorijos menus", praktinio vadovėlio apie stiklo lydymą chemijos laboratorijoje. Ji parašė leidėjui, kuris davė autoriaus adresą.

Ji nemanė, kad dvasininkai praktiški. Misteris Horisas Galgonge prie Mičelio upelio sugebėjo nusikirsti tris pirštus, kai mėgino užmušti sergančią vištą. Šis vyras, rodos, tik patvirtins jos nusistatymą, nes *išdidžiai* kalba apie savo nenaudingumą.

– Taigi turiu jus įspėti, – kalbėjo jis, – kad nors sukūriau tikslias teorijas – tiesą sakant, ant jų stovi jūsų lėkštelė, – nieko nežinau apie komercinę pusę ir neturiu tokios patirties.

– Vadinasi, negalite man padėti.

– Priešingai, – atkirto jis.

Jis matė jos reakciją. Ji nepadėkojo ir pasakė:

– Pardavėjai neturi žinoti, kad esu moteris.

– O kodėl ne?

– Jie keistai elgsis, – paaiškino ji, judindama lanksčius pirštus ir delnus ir žiūrėdama į šalį. („Ar sumokėti dvasininkui už jo pastangas?") – Tai atims daug jūsų laiko, – perspėjo ji. – Reikės

perskaityti knygas. („Jis nėra vargšas, – pagalvojo ji, – jei degina keturias lempas saulėtą dieną.“)

– Taip, – sutiko jis, – reikės atlikti daug darbų. Bet juk tikslas gana malonus, ar ne? Turint tokį tikslą, reikėtų atšvęsti.

Jis žiūrėjo taip susijaudinęs, kad ji nusisuko ir skaisčiai išraudo. Kai vėl pasuko galvą, jis pamatė, kad jos žvilgsnis tapo rūstesnis. Ji pakėlė smakrą. Tiesiau atsisėdo ant kėdės.

Jį klaidingai suprato.

Denisas Hasetas skubėjo taisyti padėtį. Ėmė kalbėti apie stiklą. Parodė jai didelę skeveldrą, primenančią stiklo uolos atplaišą. Ji nieko, ničnieko nežinojo. Išleista tūkstančiai svarų, o ji nieko neišmano. Jis pareikalavo, kad ji paimtų skeveldrą. Iš stalčiaus jis išsiėmė vandenmačio stiklą. Paskambino Freizeriui ir liepė atnešti menzūrą, kad jie galėtų jį ištirpinti. Parodė jai žalią Melburno stiklą, kuriam spalvą suteikė smėlio oksidai, ir leido paliesti baltas Botanio paplūdimio smilteles, jame galima rasti trijų pėdų storio gražaus išplauto smėlio sluoksnį. Jo nešvarumus amžių amžius plovė lietus. Iš šio Botanio smėlio gali pagaminti nepaprastai skaidrų teleskopo lęšį, o lęšis iš Haleto Londone turi visai nepageidautiną gelsvą atspalvį. Jis parodė jai du lęšius, kad ji galėtų palyginti.

Liusinda pamanė, kad šis Botanio lęšis visai mielas. Ji iš rankinės ištraukė mažą nėriniuotą mamos nosinaitę, kad galėtų laikyti lęšį jo nesutepdama. Ir net kai vikaras pasakė, kad nieko neatsitiks, jei jį suteps, ji negalėjo liesti plikais pirštais, kurie buvo – ji puikiai tai žinojo – drėgni nuo susijaudinimo.

Netrukus jis ant raudono odinio stalo išdėliojo visus daikčiukus. Išdėliojo juos ne taip meniškai, kaip ruošdamas kabinetą prancūzų profesoriui. Ne, čia buvo stiklo dalelytės. Ryškiai mėlynam stiklo kvadračiukui spalvą suteikė pridėtas švino oksidas. Alaus spalvos stikliukas išlydytas taip, kad įgavo seno žmogaus veido formą. Jis pasakė, kad tai vyskupo atvaizdas. Pasakė, kad vyskupas jo nemėgsta, ir ji matė tai iš jo išraiškos. Ji matė, kad tai tiesa. Jis parodė jai stiklo plytą, vienintelę išlikusią po jo kompresijos

testų. Ir galiausiai, žinoma, princo Ruperto lašą, kurio savybes jo savininkas norėjo parodyti.

– Ne, prašau. Neturite to daryti.

– Kodėl? – Denisas Hasetas apstulbo suvokęs, kad suirzo. Akimirką jam nepatiko jo viešnia. Jam nepatiko tiesus jos žvilgsnis. Jį įžeidė jos tonas. Jis įkišo ranką į apatinį stalčių ir paieškojo replių. Rado galbūt tinkamą atsuktuvą, bet atsisakė jo, nutarė, kad spektaklis bus neelegantiškas ir... Juk jis žinojo, kad ji teisi. Bet jo nuotaika nepagerėjo. – *Kodėl?*

– Nes jūs žinote, kas nutiks, – paprastai atsakė mergina, – žinau ir aš. O kai jis subirs, nebegalėsite laukti to įvykio, – pamačiusi jo veide daugeliui pažįstamą išraišką, ji aiktelėjo. Negarsiai, nejudindama lūpų.

– A... – agresyviai nutęsė jis, tarsi sakytų „A, tai štai kaip aš jaučiuosi“. Jį net patį nustebino toks tonas.

– Misteri Hasetai, aš labai atsiprašau.

Jis pajuto, kad jį permato kiaurai.

– Mis Leplastrier, jūs neturite už ką atsiprašyti.

– Atėjau pas jus pagalbos. Jūs elgėtės labai maloniai. Pradėjau jums nurodinėti, kaip turėtumėt elgtis su savo nuosavybe. Tikriausiai jums pavydžiu.

– Tikrai ne, – jis uždarė apatinį stalčių ir padėjo princo Ruperto lašą ant sugertuko priešais save.

– Taip, pavydžiu, – ji norėjo žvelgti žemyn, nuleisti galvą, bet neleido sau to padaryti.

Denisas Hasetas matė, kaip jos akys švieseja tarsi akmenukai, įmesti į vandenį. Ji keistai šypsojosi, ir tik ta šypsena neleido drebėti jos lūpoms.

– O kodėl, – jis nerangiai pasilenkė į priekį. Mėgindamas atrodyti vėjavaikiškas ir todėl mėgdžiodamas airišką akcentą, tarė: – O kodėl taip dabar yra?

Jo akcentas buvo tobulas, bet ji nežinojo, kad airiai tokie linksmuoliai, jog norėdami pasilinksminti kartoja žodžius. Ji tik žinojo, kad vyrai eidavo priekyje, o moterys sekdavo iš paskos kaip kalinės.

– Pavydžiu, nes lašas yra jūsų, o ne mano. Be to, jūs galite ir į stiklo fabriką įeiti.

– Pro priekines duris, kaip ir jūs.

– Bet aš negaliu, argi nesuprantate? Žmonės elgsis su manimi globėjiškai. Be to, pavers mane tokia mergina, kokią jie įsivaizduos. Ar suprantate mane?

Ji varstė jį akimis. Ji buvo vaikas. Ji nebuvo vaikas. Jos akys buvo aiškios ir ryžtingos, balsas sustiprėjo dėl drebančios apatinės lūpos.

Jį užbūrė jos jėga ir sujaudino silpnumas.

– Ne, – pasakė jis, – aš jūsų nesuprantu.

– Žmonės žvelgs į mane ir suvoks mane savaip, pavers mane jų įsivaizduojama būtybe. Jausiu, kad tampu menkesnė. Tai vyrų jėga.

– Bet aš esu vyras.

– Ne, – ji nekantravo ir neleido jam pateikti argumentų. – *Vyrų*, vyrų grupės, pasitikinčių vyrų, vyrų ties gatvės kampu ar salėje. Tai kaip vudu. Ar žinote, kas yra vudu?

– Taip, – sumišęs atsiliepė jis, nesirūpindamas, kad Freizeris atėjo pranešti apie priešpiečius, kurių valgyti vikaras buvo pasikvietęs tris dailias parapijietes damas ir misterį Dženkinsą, ką tik atvykusį iš Edinburgo su rekomendaciniu laišku. Jis mostelėjo ranka gestikuliuojančiam tarnui. Liusinda pamanė, kad jis nuvijo musę. Tokiu metų laiku musių nebūna.

– Vadinasi, skiriate mane savo įgaliotiniu, – pareiškė dvasininkas. – Ar taip?

– Jūs juokiatės iš manęs ir tikriausiai esate teisus. Aš esu bailė, – ji linktelėjo galvą, bet sau, ne klausytojui. – Akivaizdu, kad esu bailė, bet galvojau apie tai ir man atrodo, kad turėsiu nugalėti savo charakterį.

– Aš tikrai iš jūsų nesišaipau.

– Turite tokią teisę...

– Tprū, Dobinai! – suriko Denisas Hasetas.

Liusinda nutilo.

– Norite nusipirkti fabriką ir lydyti stiklą. Tai gana paprasta, – jis nusišypsojo. Šypsena jis pasiekė to, ko niekada nebūtų pasiekęs airišku akcentu.

– O taip, taip!

– Ir jums reikia truputį padėti.

– Matote, aš išmanau apie fabrikus, – ji pasilenkė į priekį. – Mes, turiu galvoje brangiuosius tėvelius, kai jie buvo gyvi, lankėmės daugybėje fabrikų, ir aš puikiai žinau, kad paprastai tai yra nešvarios ir baugios vietos, bet dėl to nenoriu pasitraukti. Žinoma, aš su tuo susidursiu.

– Būsiu po akimirkos, Freizeri, – šūktelėjo Denisas Hasetas. – Taip, taip. Jūs nesirūpinkite. Ne, prašom pasilikti. Tiesa, netrukus man teks užsiimti dvasiškais reikalais. Jie ne tokie įdomūs kaip stiklas. Bet aš jums padėsiu. Prieš pusvalandį dar jūsų nepažinojau, mis Leplastrier, ir pasakysiu jums, kad esu nustebęs, girdėdamas save sakantį „Taip“ su tokiu entuziazmu, bet bijau, kad man tai atsirūgs. Žinoma, mums teks įtraukti ir kitus žmones. Turiu labai išmintingą draugą Dosoną...

– Turiu per dešimt tūkstančių svarų.

Denisas Hasetas jau buvo atsistojęs baigti pokalbį, bet vėl atsisėdo ir išraiškingai nusišypsojo.

– Kurgi ne.

– Aš noriu tik pusę investuoti į šią įmonę, – ji jautėsi nejaukiai, kad teko paminėti sumą. Ji tik mergina. Ji niekuo nenusipelnė tokių pinigų. Įsivaizdavo, kad jo akys ją smerkia.

– O likusius? – jis uždavė klausimą, kol jo dar neužčiaupė įgimtas mandagumas. Jei jis turėtų „per dešimt tūkstančių svarų“, jau rytoj paliktų netvarkingą bažnyčią.

– Su likusiais elgsiuosi atsargiai.

– Mis Leplastrier, jūs elgiatės visiškai priešingai. Jūs esate nuostabiai vėjavaikiška. Prasidėjus mūsų mažučiam susitikimui, įsivaizdavau, kad mano pareiga griežtai atkalbėti jus nuo jūsų aistros. Dabar man atrodo, kad ją turite – turiu galvoje aistrą – ir būtumėt kvaila, jei išeikvotumėt ją menkesniems dalykams. O aš

irgi pasakysiu, kol dar Freizeris neatėjo išperti manęs už nepaklusnumą, kodėl taip noriai jums padėsiu.

– Nes jūs prisirišęs prie stiklo, – spėjo Liusinda. – Na, žinoma, – ji padėjo savo dailias rankeles ant stalo, ant kurio vis dar gulėjo stiklinės retenybės, – juk jūs akivaizdžiai nurodėte savo motyvą.

– Jūs per daug pasitikite savimi. Ne, darau tai ne todėl, kad žavėčiausi stiklu, o dėl to, kad turite aistrą. Dėl aistros jums padedu. Esu šaltas žmogus, besišildantis prie svetimų židinių.

– Bet juk aistra nėra ko žavėtis.

– Ji pavojinga, – nusileido dvasininkas ir ėmė rūšiuoti stikliukus: mėlyną kvadratėlį, geltoną skeveldrą, lydytą alaus spalvos vyskupo atvaizdą, stiklinę plytą, buteliuką su smėliu, princo Ruperto lašą... Dėliojo juos visus į vietas, susirinko žurnalus, sutvarkė stalą ruošdamasis ne tokiam įdomiam darbui, prisimindamas popietės krikštynas, regbio treniruotes, choro būrelį, mišparus, pamokslą, kurį reikia parašyti, peilį popieriui, kurį reikia nupirkti, popierių pamokslui, kurį reikia sukarpyti, kaip jis mėgo – atviruko dydžio lapeliais. – Pavojinga, – sutiko jis, prisimindamas, kad jam liko tik dvi dienos iki paskutiniųjų jo pamokslų „inkvizicijos“. Vyskupas laikė jį nukrypusiu nuo dogmų. Jis troško turėti tiek tikėjimo.

– Pavydžiu jūsų aistros, mis Leplastrier. Mielai padėsiu jums ją įgyvendinti.

– Bet, tikiuosi, padėsite man ją įgyvendinti atsargiai, – ji irgi atsistojo, pasiėmė motinos pirštines ir rankinuką. – Sustabdysite mane, kad neprisidaryčiau žalos, nes esu labai jauna ir dar nieko nežinau apie pasaulį.

Ji ištiesė ranką kaip vyras. Jis sudvejojo, paskui paėmė jos ranką ir paspaudė. Ji buvo labai šilta. Vikaras iš karto pagalvojo apie pašėlusiai pulsuojantį kraują po oda, venas, kapiliarus, kraujagysles, mažyčius sudėtingos gamybos fabrikėlių spazmus. Denisas Hasetas pažvelgė į akis ir, žinodamas, kaip akys veikia, nebe pirmą kartą nustebo matydamas be galo sudėtingą visatą, svarstė, kaip šis dalykas, šis matymo įrankis gali taip aiškiai spinduliuoti maldą, nors tuo pat metu... Žiūrėk, esu tik akis, neigianti, kad darau ką nors panašaus.

35

Lenktynių programėlė

Oskaras atplėšė ilgą mėlyną laišką ir pamatė, kad jis tuščias. Nusišypsojo įsivaizduodamas, kaip pastorius misteris Stratonas užklijavo jį prie valgomojo stalo. Misis Straton mėgo jam priminti (įtaigiai, atsiprašinėdama), kad tai pavojingas įprotis, nes Hju sujaukia visus savo laiškus tarp pudingo lėkščių, chereso taurių, ir bent vieną kartą laiškas vyskupui nukeliavo pas plepų draugą ir – čia Hju Stratono karjerai buvo padaryta didelė žala – atvirkščiai.

Bet šį giedrą vasaros rytą iš pradžių pasirodė, kad voke ne tik kad nebuvo siunčiamo laiško, bet kad jis iš viso buvo tuščias. Jei Oskaras, kuris buvo atidesnis nei galėjai spėti iš jo karštakošiško elgesio, nebūtų iškėlęs jo prieš šviesą, nebūtų radęs pačios nemaloniausios žinutės, kurią įdėjo Hju Stratonas.

Ten buvo ji – lenktynių programėlė, Oskaro, ne Hju Stratono lenktynių programėlė. Ji buvo išduota Džono Rašo, bukmekerio, perduoti Tatesolzo klubui*. Šioje programėlėje buvo daugiau nei viena ženklų serija. Pirmoji buvo storu pieštuku suraityta Džono Rašo kupriaus tarnautojo keverzonė, kuri rodė Oskaro lažybas 8–1 už kumelaitę, vardu Juočkių Princesė. Po to buvo keletas užrašų plonesniu pieštuku: pastabos, kurias Oskaras rašė ant kiekvieno pralošto bilieto – lažybininko kodas apie tokius dalykus kaip startinė pozicija, lenktynių trasos būklė ir ar buvo kokių nors nepaaiškinamų reiškinių (Dievo ranka), kurie užkirto kelią jo moksliškai apskaičiuotai pergalei. Sakykim, Juočkių Princesė prisispaudė prie turėklų ir nesugebėjo išsiveržti į laisvą kelią. Jei būtu-

* Anglijos arklių varžytojų firma, kurią 1776 m. įkūrė jojikas R. Tattersallas (1724–1795).

mėte sugebėję iššifruoti tas pastabas, būtumėte suvokę, kad buvo šiokios tokios ir Oskaro Hopkinso kaltės.

Žinoma, visus laimėjimo blankus laikė bukmekerio raštininkas, bet praloštuosius Oskaras parsiveždavo į Oksfordą ir sudėliodavo taip kruopščiai, kaip kadaise dėliojo motinos sagas. Jų turinys būdavo perrašomas į purviną žurnalą su tvarkingai nubrėžtais stulpeliais, o pačius bilietus Oskaras laikė sudėtus serijomis manilinuose vokeliuose batų dėžėje su užrašu „Privatu“ apatiniame stalčiuje.

Nemaloniausia paslaptis – kaip ši lenktynių programėlė pateko į Henakombę. Oskaras iki šios akimirkos lengvabūdiškai, net nerūpestingai sėdėjo prie staliuko, bet dabar jį išpylė karštas įtarimų prakaitas.

Tai buvo pažeidimas. Po jo bus kitų pažeidimų, kitų slaptų ir neįtikimų įsikišimų. Misteris Stratonas buvo pasakęs: „Jei eisi melstis į Kidlingtoną, aš apie tai sužinosiu“. Kai jis apvertė lenktynių programėlę ir kitoje pusėje rado glaustą juodą dvasininko rašyseną, tai nebeatrodė hiperbolė.

Ant lenktynių programėlės Hju Stratonas buvo parašęs: „Ar galiu patvirtinti tavo tėvui, kad ji nepriklauso tau? O gal tu gali mane užtikrinti, kad tokius žaidimus išties galima lošti dėl pelno?“ Buvo pasirašyta H. S.

Oskaras nė nepagalvojo Hju Stratoną apšaukti bepročiu; jis nustebo, kad jo auklėtojas mėgina jį šantažuoti, bet neapstulbo. Jis gailėjosi dvasininko ir galėjo jam atleisti šį ir kitus irzlius ir smulkmeniškus dalykėlius, kuriuos jis nuolat krėsdavo visiems, pasirodžiusiems jo akiratyje. Tokia jau buvo Hju Stratono prigimtis: jei iš pažiūros jis tapdavo nemylimas, jis būdavo mylimas dar labiau.

Tačiau Oskarą šokiravo, kad šis labai asmeniškas popieriaus lapelis išgaravo iš jo kambario ir buvo panaudotas prieš jį. Kas vagis? Ar pats Hju Stratonas atlėkė pas Oskarą, kai šis ramiai sėdėjo seminare? Jis nežinojo. Suvokė, kad tai nesvarbu.

Oskaras paėmė parkerį, rašalą ir, negalvodamas, kad Hju Stratonas dar kartą atšaldė jam košę, parašė:

Brangusis misteri Stratonai, labai susijaudinau šiandien gavęs vieną iš jūsų retai ateinančių (todėl dar labiau laukiamų) laiškų, bet labai nusivyliau, kai pamačiau, kad ten nėra to, ko tikėjausi, kad jūs užklijavote voką, neįdėjęs ten to, ką mes abu norėjome, kad įdėtumėt. Esu įsitikinęs, kad geroji misis Milar dabar jau rado laišką tarp lėkščių, taigi įdedu ženklą, kad panaudotumėte jį man siųsdami laišką ir aš galėčiau sužinoti, kas vyksta Henakombėje ir kaip sekasi rinkti pinigus Šv. Onos bažnyčiai restauruoti. Profesorius Arnoldas prašė jums priminti kažką apie pasiskolintą knygą, bet bijau, kad pamiršau žinutę ir, jei jums nesvarbu, vėl nueisiu ir paklausiu jo, kad galėčiau ją perduoti tiksliau. Nuoširdžiausi linkėjimai misis Straton. Jūsų O. Hopkinsas.

Nuo tol Oskaras palikdavo savo lenktynių programėles hipodrome ir tol, kol gyveno Oksforde, rašydavo savo užrašus tokiu kodu, kurį galėjo iššifruoti tik jis pats.

O misteris Stratonas patikėjo kiekvienu Oskaro laiško žodžiu. Nebuvo nei teisinga, nei sąžininga, kad lošiantis studentas verčia jį jaustis tokį susitepusį.

36

Une petite amie

Liusinda iš tikrųjų visai nenorėjo fabriko. Ji bijojo jo. Ji ėjo Saseksо gatve ir stebėjo darbininkus, išnyrančius iš gamyklų ir prieplaukų. Jų nusidėvėję švarkai ir aptrinti kelnių atvartai jai buvo šlykštūs, bet kartu ir jaudino ją. Darbininkai buvo svetimi. Ji žvelgė į juos kaip pro stiklą, taip, kaip mes po šimtmečio galbūt žvelgsime į Delio lūšnas pro reaktyvinio keleivinio lėktuvo iliuminatorius. Ji nežinojo, kad po dvejų metų kris taip žemai, kad bus laiminga dirbdama Edvardo Džeisono marinuotų daržovių fabrike Druito gatvėje, kad ji nardins rankas į tas dvokiančias pamazgas ir su iki raudonumo nusvilintomis rankomis ir sopančiomis akimis stovės ant bedugnės krašto labai patenkinta savo gyvenimu.

Bet tuo metu (1859 metais) jos rankos buvo baltos ir sausos. Ji užjautė darbininkus dėl jų skurdo ir nuovargio. Tačiau žvilgsniai, įbesti į ją, vertė jų nekęsti ir bijoti. Dėl tų žvilgsnių kaltas jos amžius, kalta jos lytis, jos klasė. Ji tai žinojo. Žinojo taip pat gerai kaip ir jūs, bet dėl to nebuvo lengviau, nes ji buvo, taip sakant, įsipareigojusi keliauti pirmyn. Ji juto, kad fabrikas atvėrė jai Vularos vikaro namų duris. Tą jaukumą jai teikė stiklas. Kai susipažino su Denisu Hasetu, aplinka tarsi susitraukė, sustiprėjo, o anksčiau Sidnėjaus miestas buvo platus ir vėjuotas, gatvės pilnos šiurkščių chuliganų, daugybė „padorių" žmonių pasiruošę nušvilpti, išjuokti ir rodyti pirštu į bet ką, esantį už menkos jų gyvenimo patirties ribų. Visoje vietovėje dunksėjo kanopos ir voliojosi gelžgaliai, gatvėmis vaikščiojo begalės besispjaudančių, kosinčių nepažįstamųjų, todėl jai visą laiką skaudėjo galvą, ir nors bibliotekoje Džordžo gatvėje (jos pasirinktas prieglobstis) stovėjo raminan-

čios knygų sienos, Voltero ir Šekspyro biustai, biblioteka liko šalta, liguista, oficiali vieta, rūsčių vyrų su aukštomis apykaklėmis teritorija, – jie šnabždėdavosi pamatę ją, – taigi net tarp knygų ji liko užsienietė, neturinti draugų, be žemėlapio, ir tik kai beveik netyčia rado Vularos vikarą, pasaulis vėl pasitraukė nuo jos.

Tik tada ji leido sau suprasti, kokia buvo išsigandusi ir vieniša.

Pamačiusi, kad stiklas yra tarpininkas, kurio dėka gali sužydėti draugystė, ji neketino jo atsisakyti. Jai taip reikėjo draugijos, kad lempos Vularos vikaro kabinete degdavo tol, kol ateidavo valanda, tinkamesnė nelegaliam pakapu* salonui Džordžo gatvėje. Tokio įžeidimo Sidnėjuje negalėjo nepastebėti, nors jei būtum į tai atkreipęs jos dėmesį, ji būtų liepusi nekalbėti su ja globėjo tonu. Ji buvo verta savo motinos. Jautė, kad ji su Hasetu yra aukščiau už prastuomenę ir sumaištį. Jie buvo verslo partneriai, aptarinėjo verslą, gamintojus, kovojančius su chemija, filosofus ir jų filosofiją. Jie turėjo tylutėliai išstudijuoti dulkėtus žurnalus apie Princo Ruperto stiklo fabriką kaip sekliai, tiriantys klastotę. Dar buvo ir butelių pavyzdžių. Mano butelių, galvojo ji. Mėlyni, gintariniai, perregimi; buteliai rūgščiai, marinatui, nuodams, alui, vynui, tabletėms, uogienei, buteliai su vynuogių lapais, besijuokiančiais kvailiais, gėlėmis, šaltmėtiniais saldainiais, gyvačiukėmis ir užrašais NUOSAVYBĖ apačioje.

Po daugelio metų ji prisimindavo, kaip su vikaru apžiūrinėdavo butelius, kaip išsiblaškę ir smalsiai juos tirdavo, atsiriboję nuo garsaus ir prakaituoto padažų, marinato ir uogienių verslo. Ji šiurkščiai kritikuodavo savo jaunystės darbus, pamiršusi, kad jie lemia tai, kokia ji taps. Ji nebuvo nei neišprususi, nei tokia naivi, kaip vėliau įsivaizduodavo buvusi. Bet jai patiko vartyti tuos butelius ir ji neįsivaizdavo, kodėl žmonės mano, kad „nepadoru“ iki vėlyvos nakties tai daryti. Ji nesigėdijo nei to, nei kad kartais (dažnai) užsnūsdavo odiniame fotelyje prie židinio, o vėliau pabusdavo užuodusi kvepiančią kakavą su grietinėle. Ji abiem rankom

* Kiniška loterija, žaidžiama su popieriaus juostelėmis, ant kurių yra raidžių stulpeliai.

paimdavo puoduką ir žvelgdavo į židinį, tikėdamasi, kad jai neteks keliauti mėnulio nušviestais molinais takučiais į viešbutį.

Merginai nerūpėjo buržuazinės visuomenės nuomonė, nes ji per mažai žinojo, bet Denisas Hasetas negalėjo taip pasiteisinti. Jis žinojo daugiau, tačiau nusileido aiškiems savo protežė reikalavimams, nors ir truputį irzdamas.

Liusinda buvo pratusi atvykti tada, kai jai būdavo patogu. Ji visada atsiprašydavo. Visada tikėdavosi, kad nesutrukdė ar nesudarė nepatogumų, bet ji taip pakeldavo smakrą, kad neatrodydavo, jog gailisi. Jis grįždavo perskaitęs paskaitą apie „Paprastą druską", sakykime, Bendros pažangos asociacijoje ir rasdavo ją sėdinčią prie židinio savo kabinete ar skaitančią knygą prie savo stalo. Tiesa, dažnai tai pabrėždavo iš pranešėjo tribūnos, kad lavinimą jis supranta kaip kopėčias, stovinčias ant žemės ir siekiančias dangų, ir kad siekti aukštos ir šlovingos pozicijos yra kelias iš kiekvienų gyvenimo sąlygų, bet kai kiti skaitydavo jo knygas, jis taip nesinervindavo, kaip pamatęs jas skaitančią Liusindą. Ji ištraukdavo jo dantytus odinius žymeklius ir sukaišiodavo juos pirmuosiuose knygos puslapiuose. Jis paskambindavo prašydamas sumuštinio, ir tik laukęs per ilgai, pamatydavo, kad virėja kepa obuolinius pyragaičius merginai, kuri patogiai įsitaisiusi skaito valgomajame.

Vis dėlto, nepaisant visų šių dalykų, jis laikė ją nepriklausoma. Tais vakarais, kai Liusindos nebūdavo, jis manydavo, kad ji skaito „Pečio" viešbutyje; neįtarė, kad ji kaip vieniša katė, slankiojanti prie daugiau nei vienų durų, rado sau viečiukę misterio d'Abso žvėryne.

Misteris d'Absas buvo „d'Abso ir Figo" buhalterinės firmos direktorius ir galbūt senas misterio Čazo Ahirno draugas. Liusinda slapčia tarėsi su misteriu d'Absu, nes nepasitikėjo Deniso Haseto įžvalgumu versle. Jai trūko drąsos pasakyti Vularos vikarui, kad išgirdo kitą nuomonę, kad ją pakvietė į namus papietauti ir valgyti žąsies prie ilgo tamsaus stalo kambaryje, kurio sienos buvo apkarstytos šalies, misterio d'Abso pramintos „Ro-

jumi“, peizažais. Tais vakarais, kai nutardavo, kad Denisui Hasetui jos jau gana, ji eidavo pasėdėti čia su misteriu d'Absu, misis Barouz, mis Šedok, mis Malkolm ir misteriu Tomasečiu. Jai patiko būti su žmonėmis.

Denisas Hasetas dienoraštyje aprašė Liusindos pasirodymą jo gyvenime. Jis aprašė pirmąjį susitikimą – pusvalandį, skirtą mesjė Leplastrier pirmąjį antradienį po Šeštinių. Vėliau raudonais brūkšniais perbraukė ne tik numatytus susitikimus, ypač komiteto posėdžius (Šv. Andriaus pastatas, apgriuvusios mokyklos, karšti pusryčiai vargšams), bet ir Zoologų bendriją, pietus su senu draugu, net parapijos mokesčių mokėtojų susirinkimas per vieną mėnesį buvo atidėtas tris kartus. Jis niekada negalėjo jai pasipriešinti, ir nors dažnai įsivaizduodavo, kad kitą kartą išvarys ją lauk, niekada to nepadarė. Jis buvo suaugęs trisdešimt trejų metų vyras, bet jai ne pora. Be to – ir tikriausiai čia yra esmė – kad ir kaip būdavo suirzęs, kai pamatydavo ją taip savininkiškai įsitaisiusią kabineto kėdėje, jam būdavo malonu pasėdėti su ja, o kai ji užsnūsdavo, jis patenkintas sėdėdavo priešais ir šypsodavosi, kol ji parpdavo.

Jis žinojo, kad elgiasi nerūpestingai. Tai jam nebuvo būdinga. Jis troško sėkmės ir komforto. Tikėjosi, kad baigs dieneles vyskupo rūmuose su drauge dirbančiu protingu klebonu. Ir vis dėlto jis veždavo tą merginą – biologiškai subrendusią moterį – pats ją veždavo į „Pečio“ viešbutį tris, kartais keturis vakarus per savaitę. Ji retai atsirasdavo ten prieš vidurnaktį, ir dažnai jis antrą valandą nakties skambindavo naktiniam durininkui. Šis naktinis durininkas žinojo, kad ta jauna ledi yra ir misterio d'Abso draugė. Jį žavėjo ta situacija. Bet kai tas naktinis durininkas mirktelėjo Denisui Hasetui, vikarą taip pralinksmino nešvankus to vyro apsirikimas, kad jis visą kelią namo kikeno sėdėdamas ant pasėsto, kur turėjo būti jo tarnas. Dvasininkas su dvasininko drabužiais klajoja mieste tokią valandą, kai siautėja pakelės plėšikai.

Įsibėgėjus rugpjūčiui, vyskupas Danseris pasikvietė jį, kad iškarštų kailį, kaip mėgo sakyti vikaras. Šiaip ar taip, jie vienas kito

nemėgo. Vyskupas buvo kraštutinis konservatorius, nepakenčiantis liberalų teologijos subtilybių. Jie susikirto ne pirmą kartą. Nuožmiai kovojo dėl pamokslo, kuriame Denisas Hasetas prieštaravo dėl pasmerkimo amžinoms kančioms, spėliodamas („Jūs čia ne tam, kad spėliotumėt", – riaumojo vyskupas), kad juokinga būtų manyti, jog Dievo moralė yra menkesnė nei mūsų pačių, ir kad dėl to toks pasmerkimas yra neįmanomas. Vyskupas nešvaistė laiko ginčams šia tema. Hasetas neturi propaguoti šio nukrypimo nuo dogmų. Kai vikaras atšovė, kad jis nenukrypsta nuo dogmų, vyskupas tapo purpurinis kaip jo apsiaustas.

Vyskupas pradėjo pokalbį provokacija. Jis nemanė, kad provokuoja. Turbūt manė, kad yra supratingas – ėjo tiesiai prie problemos esmės:

– Žinoma, Hasetai, mes visi turime *apetitą*.

Denisas Hasetas nelaikė savęs pernelyg skrupulingu, bet jam šitokia kalba apie Liusindą Leplastrier buvo šlykštoka. Ji buvo kūdikis, kurio miegą jis saugojo. Akimirką jo graži burna atrodė kaip perkandusi supuvusią austrę, bet tik akimirką, ir vyskupas Danseris to nepastebėjo.

Vyskupas kalbėjo apie apetitą. Jis mokėdavo nutraukti žaidimą, kol tas nevirto užgaida. Denisas Hasetas mėgino priversti jį suprasti jo santykių su mis Leplastrier prigimtį. Jis kalbėjo atvirai ir sąžiningai. Vyskupas linktelėjo, didžiulėmis rankomis pasitrynė plikę, iškišo liežuvį tarp dantų, prisimerkė.

– Tada paduokite užsakus, – pasakė visiškai nieko nesupratęs.

– Ne, ne, – nusijuokė Vularos vikaras, – būtume pernelyg keista porelė.

– Ką gi, – vyskupui Danseriui darėsi bloga mėginant suprasti, ką sako tas vyras, – jums būtų išmintinga ką nors vesti.

– Ką gi, taip.

Pokalbis baigėsi šia mįslinga gaida. Vyskupas įsivaizdavo, kad jis liepė vikarui atsisakyti savo *petite amie,* o vikaras manė, kad jis tinkamai išaiškino jų santykių nekaltumą: jie būtų pernelyg keista porelė.

37

Žaidimas kortomis

Vėliau, gerai susipažinusi su misterio d'Abso namu, – ji išties gerai su juo susipažino, – Liusinda šypsodavosi prisiminusi, koks jis jai atrodė, kaip išplėtė jį savo mintyse, plėtė ir didino, kol jis virto rūmais, pilimi, tokiais namais, kokius galėtų turėti lordas, namais, stovinčiais Raškaterio paplūdimyje.

Jis visai nebuvo toks didelis, kaip ji, kaimiškai naivi, įsivaizdavo. Bet namas kėlė tokias mintis. Jis buvo tarsi virvių kamuolys. Netvarkingai išmėtyti perėjimai ir laiptai, visada nueini ten, kur nesitikėjai nueiti. Ilgi niūrūs koridoriai veda į šviesias altanas, kur tėra pora nepatogių kėdžių su dulkėtais apvalkalais. Ieškai bibliotekos, o atsiduri didelėje skalbykloje, kurios cementinės grindys nudėliotos krūvomis sulankstytų skalbinių. Bandai grįžti ir patenki į sodą, kurio takučiai su per daug aukštais laipteliais leidžiasi į uostą. Hortenzijos pridengtos žiemai, ten stovi sodininkas, alsuojantis romu (apsimovęs keistomis kojinėmis) ir siūlantis parodyti jums randus ant nugaros, volabio mėšlą, sterblinės žiurkės įbrėžimus ar dėles, kurias jis bado virbu – „Tai vienintelis būdas nudėt jas, poniut".

Namas leido Liusindai sužinoti apie misterį Ahirną beveik tiek, kiek ir apie misterį d'Absą. Buvo akivaizdu, kad misteris Ahirnas niekada nematė namo. Namas būtų jį žeidęs visais įmanomais būdais. Jis būtų manęs, kad namas švaistus, pretenzingas, nekrikščioniškas. Liusinda suvokė, kad jis išvis negalėjo pažinoti misterio d'Abso, bet taip troško atiduoti ją į „tinkamas rankas", kad apsimetė pažįstąs žmogų, apie kurį buvo tik girdėjęs.

Misteris d'Absas buvo smulkus keturiasdešimtmetis vyras, judantis kažkaip keistai ir tiksliai. Jis rengėsi brangiais drabužiais,

meniškai. Jam patiko alyvinio žalumo ar jūros mėlynumo sarža ir rumbuotas plisas. Jo kaklaraiščiai buvo vilnoniai ir net šilkiniai. Jis remdavosi lazda, nors nebuvo šlubas. Kiek ironiškai šypsodavosi lūpų kampučiais, skysti ūsiukai pakildavo ir darė jį ne tokį garbingą. Jam patiko, kad apie jį taip galvoja (Sidnėjuje nebuvo komercinės atsakomybės), tačiau tai visai nebuvo tiesa.

Misteris d'Absas buvo vedęs ir turėjo tris vaikus, bet atrodė, kad šeima nepatenkina jo poreikių. Jo žmona buvo smulki ir daili. Visi pastebėdavo jos šypseną ir auksines garbanas. Liusinda iš karto pasijuto jai artima. Ji troško sėdėti ir ramiai kalbėtis su ja, bet šie namai nebuvo skirti ramiems pašnekesiams. Misis d'Abs sėdėdavo prie stalo piktomis akimis ir dažniausiai atsiprašydavo vos įpusėjus pudingą. Gal dėl to, kad santuoka buvo tokia nelaiminga, misteris d'Absas mėgo burti žmones aplink save ir savo svetainėje sukviesti juos ne vieną savaitės vakarą, bet kasvakar.

Liusinda negalėjo įsivaizduoti būtent tokio kambario, ir, nors romanuose buvo skaičiusi daugybės didelių kambarių aprašymus, literatūrinė patirtis neparengė jos nerūpestingiems misterio d'Abso namams. Kilimėlis gali būti užmestas ant sofos paauksuota atkalte, norint paslėpti išsišovusias spyruokles, kambarai labai ilgi, platūs, viskas nuklota storu sluoksniu dulkių, rytinėje Raškaterio paplūdimio dalyje svaigina jaudinančios stačios uolos ir dantytos kalnų viršūnės. Šiame didžiuliame brangiame raizginyje šoko pirmykštis misteris d'Absas. Jis buvo kolibris, nardantis tarp ošiančių lantanų, lyrauodegis, tempiantis pagaliukus ir lapus į savo netvarkingą lapinę.

Nei Elizabetė Leplastrier, nei Mičelio upelis neparengė jos tokiai tėvynei. Jos nerasi pašiūrėje prie milžtuvės. Tai žinojo ir misteris d'Absas. Jis stovėjo savo mėgstamoje vietoje, atsirėmęs į stiklines knygų lentynos dureles, laikė rankoje stiklą gero prancūziško konjako, dairėsi savo nuostabioje svetainėje ir negalėjo patikėti, kad tai jis, Džimis Dabsas, Dičerio Dabso berniukas.

Ant jo svetainės sienų kabojo daugybė visokių stilių ir vertės paveikslų. Jie buvo pakabinti visose įmanomose vietose – akvare-

lės su dulkėtais stiklais, aliejiniai su milžiniškais paauksuotais rėmais, šedevrų chromolitografijos, karikatūros, spalvoti estampai (iš *London Illustrated News*) su lordu Elginu, žygiuojančiu į Pekiną, negrabus rašalinis eskizas su juodukais, puolančiais naujakurio trobelę. Jis atrėmė Karališkosios akademijos nario sero Artūro Gibso piešinius į grindis, padarydamas vietos savo naujam atradimui – misterio Tomasečio peizažams. Dabar šis stovėjo verandoje ir žvelgė į vakaro prieblandą Raškaterio paplūdimyje. Misteriui Tomasečiui buvo komerciškai naudinga reklamuoti toskaniškas kviečių rūšis, jis skelbė, kad šios atsparios rūdims, kurios vis dar siautėjo kolonijoje. Kartu jis buvo italas, menininkas, ateistas, o visa tai labai įdomu. Misteris d'Absas džiaugėsi girdėdamas jį kalbant apie įvairiausius dalykus. Misteris d'Absas pats nelabai turėjo ką pasakyti, ne dabar. Jis šypsojosi, linkčiojo ir stebėjosi, kad taip gali pakrypti gyvenimas. Jis galvojo apie nuostabius savo naujos globotinės mis Leplastrier gyvenimo posūkius, nors jam, nepaisant jos akivaizdžios drąsos, ji atrodė nepaprastai nuobodi. Vėliau tą vakarą jis pamatė, kad ji lenda iš savo kiauto, bet kol kas ji jam nieko nereiškė. Šalia jos jis jautėsi nenatūraliai, o jam nepatiko taip jaustis. Ji sėdėjo šalia mis Šedok, kuri siuvinėjo prie riešutmedžio staliuko. Jis suprato, kad mis Leplastrier nelaiminga. Žinoma, ji našlaitė ir naujokė Sidnėjuje. Jis mirktelėjo jai. Ji nusigręžė.

Liusinda sėdėjo sunėrusi rankas sterblėje ir nekreipė dėmesio į tai, kas darėsi kambaryje. Niekas negalėjo įspėti jos jausmų, kurie buvo tokie prieštaringi, kad nuostabu, kaip ji ramiai nusėdėjo.

Pirma: ji, kaip ir Džimis d'Absas, buvo nustebusi, kad atsidūrė tokioje vietoje. Kambarys su daugybe paveikslų ir kilimėlių, šaltai pedantiškas ir drauge tingus, teikė daugiau gyvenimo galimybių, nei ji anksčiau įsivaizdavo, ir nors jis įžeidė jai rūpestingai įdiegtą tvarkos ir nuosaikumo pojūtį, buvo patrauklus.

Antra: ji jautė dėkingumą misteriui d'Absui už jo gerumą ir visada bus jam ištikima, kad ir ką apie jį sužinotų.

Trečia: ją glumino įkyrus misis d'Abs žvilgsnis. Ji svarstė, ar tik nebus jos įžeidusi.

Ketvirta: jai nepatiko, kaip misteris d'Absas elgiasi su savo vaikais – laikosi tam tikro atstumo, tarsi jie net išsimaudę būtų per daug glitūs, kad galėtum mylėti.

Penkta: ji jautėsi labai vieniša. Misterio d'Abso draugai vertė ją jaustis svetima. Mis Malkolm, mis Šedok, misis Barouz, misteris Tomasetis mandagiai elgėsi su ja, bet neskubėjo priimti į savo būrį.

Šešta: ji sutriko sužinojusi, kad misteris d'Absas su misteriu Tomasečiu bedieviai. Kai misteris d'Absas mirktelėjo, ji apsimetė, kad nemato.

Septinta: ji mieliau gulėtų savo lovoje ir snūduriuotų. Ta teritorija tarp miego ir būdravimo buvo jos vieninteliai namai, ir ji jų ieškojo Deniso Haseto foteliuose.

Aštunta: ji laukė, kad misteris Tomasetis grįžtų iš verandos ir vakaras prasidėtų iš tikrųjų.

Jie laukė, kad išeitų misis Barouz, ir tada būtų galima imti lošti kortomis. Misis Barouz neišeis, kol misteris Tomasetis nebus pasirengęs. Misteris Tomasetis žavėjosi vakaro prieblandoje paskendusiu Raškaterio paplūdimiu. Nors jis neseniai tapo būrelio nariu, jau susidraugavo su misis Barouz; niekas negalėjo paaiškinti, kuo remiasi ši draugystė.

Misis Barouz, iškalbinga Amerikos maištininkų rėmėja, buvo našlė armijos kapitono, kurį nužudė juodukai Krioklių rajone greta Meningo upės žiočių. Liusindai ji visai nepatiko. Ji peikė Liusindą dėl požiūrio į juodukus. Misis Barouz būtų sušėrusi jiems užnuodytos duonos, iškeptos iš strichninu apnuodytų miltų. Ji žinojo, kad tai kraštutinumas, ir jai tai patiko. Ji buvo iš tų, kurie teigia, kad baltieji neturi būti kariami, jei gindamiesi nušovė juoduką. Jos nuomonė tiko prie veido – buvo raudonanosė ir įkritusiais skruostais. Ji buvo kritiška moteris, taigi niekas nesitikėjo, kad ji susidraugaus su misteriu Tomasečiu, jau vien dėl ateizmo. Ji buvo taip griežtai nusistačiusi prieš lošimą kortomis, kad jie visi turėjo laukti, kol ji išeis. Bet ji čia romiai laukė iš verandos grįžtančio ateisto, kad galėtų paskelbti savo ketinimą eiti namo.

Tada jie galės žaisti kribidžą. Liusinda atsilošė į išlenktą kėdės atkaltę. Žinoma, tai nuodėmė, bet jai patiko kribidžas. Labai patiko. Ji suvokė, kad visą dieną taip laukė žaidimo, kaip dar visai neseniai laukdavo virtinių su sirupu. Žaisdama kortomis, ji nebūdavo nuobodi ar pikta. Ji juokdavosi. Atrodydavo gražesnė. Ji jausdavo, kad pasikeitė. Žmonės jai šypsodavosi.

Ji net sau negalėjo paaiškinti, kodėl ją taip traukia kortos. Ne visai taip, bet panašiai ji jautėsi tada, kai gesino degančią žolę Vyskupo lygumoje: ta žmonių eilė, vyrai, moterys, vaikai su maišais ir kartimis, netgi bjaurusis senis Maiklas Haloranas – visi išsirikiavę dusinančiuose dūmuose. Kortos tokios nebuvo, bet vis dėlto buvo. Lošėjai susijungė į ratą, į žmogaus pastangų abstrakciją.

Bet dabar ji buvo vieniša, suvokė savo atskirumą ir kitų izoliaciją.

Virš apvalaus trikojo riešutmedžio staliuko degė olandiška lempa, padaryta iš juodo geležinio filigrano, su dailios formos baltu gaubtu. Už šio staliuko sėdėjo guvernantė mis Malkolm. Ji buvo graži jauniklė ar bent neseniai tokia buvo. Kitoje stalelio pusėje sėdėjo mis Šedok su savo siuviniu. Mis Malkolm buvo smulkutė ir šviesi, o mis Šedok – tamsiaplaukė ir stambi. Mis Malkolm atrodė įkūnyta nekaltybė, nors jos amžius ir nelabai tam tiko, o mis Šedok spinduliavo nelaimės nuojautą, tarsi kiekvienas aptariamas įvykis turėtų blogai baigtis.

Tačiau misteris d'Absas, atsirėmęs į knygų lentyną, buvo aiškiai labai patenkintas mis Šedok kompanija ir mėgavosi ja taip pat, kaip ir misterio Tomasečio draugija, kuris dabar – Liusinda girdėjo, kaip girgžda jo odiniai batai, – pakirdo iš savo svajonių verandoje.

Misteris d'Absas kolekcionavo žmones. Tai buvo jo aistra. Buvo savita, kad kapitonas Barouzas buvo nužudytas, kai drąsiai gynė apsuptus kareivius, kad mis Malkolm buvo tenoro sesuo, kad mis Šedok siuvinį pristatė Velso princui. Bet kada gali užeiti misteris Horisas Borodeilas. Kartą jis atsivedė misterį Hernį Parksą (misteris d'Absas vis dar saugo jo paskolos raštelį). Misteris To-

masetis dabar stovėjo ant slenksčio ir autoritetingai kalbėjo apie kraštovaizdį.

Liusinda ne iš karto jį išgirdo. Mangrovų pelkėje už namo įklimpo karvė. Niekas šiame kambaryje nė nepagalvojo, kad reikėtų ją gelbėti. Tai buvo ne jų karvė. Jie laukė, kad išeitų misis Barouz ir būtų galima lošti kortomis.

– Ar neturėtume kaip nors padėti karvei? – paklausė ji mis Malkolm, bet mis Malkolm, nors ir atsisuko į ją, neatrodė susidomėjusi šiuo pasiūlymu. Liusinda pasipiktino, bet nežinojo, ką daryti. Niekas į ją nežiūrėjo. Pajuto, kad ją užlieja didelė nuobodulio, visa ko beprasmiškumo banga. Galvijas mūkė. Jis žinojo, kad mirs. Jo gentainiai jam nepadės.

– Taip, taip, – kartojo misteris Tomasetis mis Šedok, – bet šis peizažas nekrikščioniškas, – misterio Tomasečio akys buvo įdubusios, veido išraiška liūdna. Jo plaukai buvo juodi ir garbanoti, jis augino vešlią, susiraizgiusią juodą barzdą. Po šiais plaukais tarsi lempos kambario gale žibėjo akys. Jis atrodė kaip žmogus, iš kurio pavogė kažką brangaus, o jis laukia, kad kiti pamatytų tą neteisybę ir grąžintų tai, ko jis neteko. – Tai visai nekrikščioniškas peizažas.

– Jūs nesate krikščionis, – mis Šedok balsas ėmė drebėti, kaip visada, kai pokalbis pakrypdavo šia linkme.

– Ne tai svarbu, Irena, – atkirto misis Barouz.

– Dievas sukūrė visą peizažą, – pareiškė mis Šedok. – Juk tikite tuo, Mildreda?

– Žinoma, – atsakė misis Barouz, bet atsisuko į misterį Tomasetį.

Liusinda nekantraudama laukė, kad šis pokalbis baigtųsi. Būtų veidmainiška skelbti savo krikščioniškumą, kai gyvulys ir toliau kankinasi. Bet ji žinojo, apie ką kalba misteris Tomasetis. Ji pati tai jautė. Mintimis nuklydo prie nuošalaus upelio. Toje vietoje vanduo buvo tamsus ir ramus, parudavęs nuo tanino, išmargintas spindulių dulkelių. Čia ji nupešė plaukus lėlei nuo galvos. Čia žliumbė, kai mirė tėtis. Čia matė du juodukus, stovinčius ramiai kaip medžiai. Jai buvo šešiolika. Ji sulaikė kvapą. Atėjo dar

du. Dar du. Tai buvo metai, kai buvo nugalėti Paramatos juodukai. Jų liemenys buvo rudi nuo purvo, suskilinėję kaip eukalipto žievė. Ji išsigando, bet ne to, kad jie ją nuskriaus. Baimė buvo didesnė. Ji apsisuko ir nubėgo per lygią žalią ganyklą, o virš jos galvos klykavo sėjikai, ji atbėgo prie saulės nutviekstų šviesiai geltonų nuluptų tvoros baslių su apvaliomis žvilgančiomis nugarėlėmis ir šiurkščiais tiesiais šonais, gulinčių ant netvarkingos šiurkščių žievės gabalėlių krūvos.

Ji žinojo, ką nori pasakyti misteris Tomasetis. Galėjai jausti tai ramiuose šešėliuose prie vandens. Ji juto ten šmėklas, bet ne krikščionių, ne Jono Krikštytojo ar Jėzaus iš Galilėjos. Ten buvo kitos šmėklos, kiti pasakojimai, slidūs kaip šešėliai.

Jai būtų patikę tai pasakyti. Ji mokėjo reikšti savo idėjas, mintis ir tinkamai jas pagrįsti, bet žinojo, kad tai patiktų tik misteriui d'Absui. Jis stovėjo ten, atsirėmęs į knygų lentyną, maukė savo brendį. Pažiūrėjo į ją ir vėl mirktelėjo tarsi sakydamas: „Tomasetis daro puikų šou. Smagu, a?“

Galvijas mūkė tarp mangrovų. Liusinda galvojo: „Aš neturėčiau čia būti“.

– Aš tik nesuprantu, misteri Tomaseti, – tarė mis Malkolm, – kaip jūs gyvenate. – Ji nepasakė „be tikėjimo“, bet visi suprato jos klausimo reikšmę.

Bet misis Barouz ėmė stotis. Jei ji mėgino užkirsti kelią atsakymui, jai pavyko. Ji šūktelėjo iš skausmo ir prilietė ranka savo kaulėtą nugarą.

– Jūsų verslas klestėtų, – tarė mis Barouz, – jei anksčiau eitumėte miegoti.

Ar tai reiškė, kad misis Barouz žino apie jų lošimą kortomis? Mis Malkolm pasuko galvą ir pažvelgė mis Šedok į akis. Mis Šedok įbedė žvilgsnį į siuvinį, bet jos baltas putlus kaklas iš lėto ėmė rausti.

– Pasilikite nakvoti, – pasiūlė misteris d'Absas. – Liepsiu pakloti jums lovą.

– Prašau, – pritarė misis d'Abs, kuri iki šiol sėdėjo rami ir tyli, laikydama mezginį sterblėje (mis Šedok visada nuliūsdavo pama-

čiusi, kaip *lėtai* mezga misis d'Abs), nė vienas iš jų, išskyrus Liusindą, kuri buvo naujokė ir nesiskaitė, nejautė simpatijos misis d'Abs. – Prašom pasilikti.

– Dėkui, bet ne. Misteris Tomasetis parveš mane namo.

Misteris Tomasetis įėjo į kambarį, trindamasis kaklą.

– Mes nuvešime mis Leplastrier į jos viešbutį, – pareiškė misis Barouz, taisydamasi skarą.

– O ne, – Liusinda pažvelgė į misterį d'Absą, ieškodama paramos. – Dar ne.

Misteris d'Absas pakėlė antakį. Mis Šedok susiraukusi pažvelgė per savo berėmių akinių viršų. Prašymas buvo pernelyg aistringas.

– Mmmm, – numykė misis Barouz. Ji šitaip parodydavo, kad viską suprato.

– Mes jums netinkame, – pasigirdo stiprus gaudžiantis vyro balsas nuo slenksčio. – Esame žemiau už jus, misis Barouz. Jūs nieku gyvu nedarytumėte to, ką darome mes. Ir kas galėtų jus kaltinti?

– Nesąmonė! – aiškiai labai patenkintas riktelėjo misteris d'Absas.

– Manote, kad esu niekšas, – pasakė naujai atėjusysis misis Barouz, kuri, iškeliaudama su misteriu Tomasečiu, mėgino atrodyti rūsti, nors jai patiko būti taip erzinamai.

– Figai, tu plėšikas, – šūktelėjo misteris d'Absas, nusiviepęs rausvaskruosčiam plikagalviam vyrui su apskritu pilvuku. Šia savo grimasa jis maldavo misterį Figą valandėlę patylėti.

– Ar jau prasidėjo antrasis seansas? – pasiteiravo misteris Figas, mirkčiodamas ir imituodamas kortų maišymą, kol misis Barouz padėjo apsivilkti paltą.

– Turite išeiti, – kreipėsi jis į Liusindą, mojuodamas pirštu ir įtraukęs žandus, šitaip jis labai nevykusiai pamėgdžiojo moterį, kuri (pagaliau mis Malkolm galėjo atpalaiduoti pečius) išėjo namo. – Tai beprotnamis, – pasigardžiuodamas kalbėjo misteris Figas.

Misis d'Abs atsistojo ir įdėjo mezginį į skrybėlių dėžutę, kurią naudojo tokiems tikslams. Liusinda negirdėjo, ką ji kalbėjo.

– Gerai, Hene, – pasakė misteris d'Absas žmonai.

Liusinda apgailestavo, kad misis d'Abs turi taip išslinkti, su-

kryžiavusi rankas ant krūtinės, palinkusi ir visu kūnu rodydama nusižeminimą, nors visą laiką – kiekvienas, turintis sielą, galėjo tai matyti – jos akys buvo niūrios, ašaringos ir įtūžusios.

Jai nepatiko tai, kas vyko jos namuose. Ji turi teisę visa tai nutraukti. Vyras privalo jai pritarti. Jei jis būtų nors šiek tiek toks geras vaikinas, kokiu apsimeta, jaustų, kad tai nėra auka. O Liusinda, nors ir užjautė misis d'Abs, pripažino, kad nori lošti kortomis, ištuštinti savo piniginę ant stalo, ir dėl to turi būti viena iš tų, dėl kurių palinksta misis d'Abs, nes jei ji atsitiestų, ji tikrai pasiųstų mis Malkolm ruoštis rytdienos pamokoms, mis Šedok namo į Makvairo gatvę, o misteriui Figui lieptų ateiti tik tada, kai išblaivės.

Žinoma, misis d'Abs nepadarė nieko panašaus. Prieš eidama miegoti, ji pabučiavo vyrą į skruostą, linktelėjo ir maloniai nusišypsojo.

Liusinda pakilo nuo kėdės ir priėjo prie misterio d'Abso, kuris ėmė kortas iš slėptuvės knygų lentynoje.

– Ar jautiesi laiminga? – paklausė jis.

– Tikrai taip, – atsakė Liusinda, – bet vargšas gyvulėlis baisiai nelaimingas.

– Figai, – šūktelėjo misteris d'Absas, – ar girdi, kaip tave pravardžiuoja?

– Ne, ne, – nusijuokė Liusinda. – Misteri Figai, tai netiesa. Pelkėje įklimpo karvė.

– Taip? – ištarė misteris d'Absas.

– Pagalvojau, gal galėtumėte pasiųsti vyrą jos išlaisvinti.

Misteris d'Absas pažiūrėjo į ją ir sumirksėjo. Liusinda sumišo. Ji kažkaip jį įžeidė, bet nesuprato kaip.

– Tučtuojau tuo pasirūpinsiu, – tai sakydamas misteris d'Absas šypsojosi, tačiau Liusinda nepajuto palengvėjimo.

– Tikiuosi, kad nenusišnekėjau.

– Žinoma, ne, žinoma, ne.

Bet iš tiesų jis negalėjo pakęsti, kad kas nors jo paties namuose jam įsakinėtų. Jis išėjo iš kambario ir apsimetė, kad kviečia sodininką Džeką ir liepia jam pasirūpinti karve, tačiau nieko nedarė.

38

Kaip žuvis vandenyje

– Cha cha, – nusikvatojo Liusinda, – jūs aplošėte mane, misteri Figai.

– Aplošiau, mis Leplastrier, – atkirto Figas, kuris neseniai pasirodė „Etiopijos koncerte“ Balmeino menų mokykloje. Ten jis sukėlė visų susižavėjimą, kai vaizdavo nigerį kontrolierių, o dabar jis tarė balses, suapvalindamas lūpas ir atkišdamas jas, ir skambiai tarė r raidę. – Apiplėšiau jus iki siūlo galo, – tęsė jis. – Atėmiau iš jūsų dublonus ir dukatus.

– Aplošėte mane, – tarė Liusinda, – bet prisiekiu, kad nenugalėjote.

Dabar misteriui d'Absui patiko Liusinda. Jam patiko jos drąsa, jos juokas. Jam patiko putni apatinė lūpa, mieguistos blakstienos, jausmas, kad ji galėtų iškrėsti nutrūktgalviškiausią pokštą. Kai ji susijaudindavo, būdavo beveik neįmanoma atsispirti jos pulsuojančiai viršutinei lūpai.

– Gal visi kartu pakeliaukime? – pasiūlė jis. Jis buvo ne toks gudročius, kaip galėjo atrodyti. Jis surinko kortas nuo pilkos skraistės, kuria buvo uždengęs riešutmedžio stalelį žaidimui. – Haris Brigsas atplukdė garlaivį. Jis mums jį išnuomos. Galėtume nuplaukti į Pitvoterį.

– O taip, – pritarė mis Šedok. – Kaip man patinka Pitvoteris.

Mis Malkolm žiūrėjo į mis Šedok svajingu, apsvaigusiu, kiek niekinamu žvilgsniu. Misteris d'Absas suprato, kokią paslaptį skelbė ši išraiška. Netrukus jam teks atsisakyti mis Malkolm paslaugų.

Mis Leplastrier paėmė kortas iš Figo ir sumaišė jas. Prieš dvi savaites jos krito jai iš rankų, bet dabar žaisdama jautėsi kaip žu-

vis vandenyje. Jam buvo ir komiška, ir žavu matyti gražią moterį, maišančią kortas taip mikliai, kaip kazino krupjė.

Buvo dešimt minučių po dviejų. Liusinda visai nenorėjo miego. Ji siurbtelėjo drungno cinamonų punšo ir ėmė dalyti kortas.

Mis Malkolm nusižiovavo.

– Gal jums jau gana kortų? – paklausė misteris Figas, nesikreipdamas tiesiai į misterį d'Absą.

– Prašau, – tarė Liusinda, – suloškime dar kartą.

– Jūs jau pralošėte tris ginėjas, – nedraugiškai pasakė mis Malkolm ir pažiūrėjo į Liusindą tuo pačiu sunkiu niekinamu žvilgsniu, kuriuo apdovanojo mis Šedok.

– Dar kartą, – paskelbė misteris d'Absas, žiūrėdamas į smarkiai primerktas mis Malkolm akis. – Suteikime mis Leplastrier galimybę atgauti savo pinigus.

Liusinda padavė kortą mis Šedok. Ji atsivertė ore. Mis Šedok sugriebė ją ir metė atgal Liusindai. Korta atsitrenkė Liusindai į petį ir nukrito prie kojų. Liusinda pasilenkė pakelti.

Ji nepasižiūrėjo, kokia ta korta, bet pamatė, kad misteris Figas nusiavęs batą. Jo koja buvo ištiesta po stalu, kojine apmauta pėda klaidžiojo po mis Malkolm sijonu. Liusinda buvo mažiau sukrėsta, nei buvo galima tikėtis. Ji tik pagalvojo: „Mano mama manytų, kad šie namai siaubingi". Ji atsakė į klausimą apie savo nuostolius.

– Pažaiskime dar kartą, – maldavo ji.

– Kaip žuvis vandenyje, – nusistebėjo misteris d'Absas.

Liusinda žinojo, kad ji laimės šį lošimą, nes ji dalijo kortas. Ji žinojo, kad gali valdyti kortas valios jėga, ir štai įrodymas: dvi penkiukės ir širdžių eilė. Ji gali atsisakyti vienos penkiukės ir karaliaus ir tikėtis kitos penkiukės kaip kozirio. Dabar ji tai ir padarys. Ne penkiukė. Nesvarbu. Ji vis viena laimės.

Esu turtinga, galvojo ji. Galiu daryti, ką noriu. Tai tik pensai. Truputį pasismaginsiu. Mano motina nepasmerktų manęs amžinai vienatvei.

Rytoj ji laimės arba praloš, bet kad ir kas atsitiktų, laimė ją aplenks. Ji gali būti laiminga dabar, ne vėliau. Nes jei laimės, ži-

nos, kad yra plėšikė. Ji jau yra turtinga. Turi turtus, kurių nesusikrovė. Norėti daugiau yra nuodėminga, godu. Bet jei praloš, bus dar blogiau. Tada ji jus siaubą, o ne sąžinės graužimą. Jos pinigai buvo jos šarvai, jos apsiaustas. Ji buvo šykšti, skaičiavo juos ir jautė paniką, kai tekdavo jų atsisakyti. Ji tai žinojo. Ji bėgs pas Vularos vikarą, pabrukusi uodegą. Ji skaitys Bibliją ir melsis per mišparus. Bet dabar ji yra apsvaigusi nuo žaidimo ir nori vis daugiau. Kortos buvo aštriais kraštais ir švytėjo, – jų mėlynumas ryškus, jų raudonis žvilga karminu kaip katalikų teplionės. Ji matė mis Malkolm akių išraišką. Girdėjo mūkiantį galviją pelkėse. Papšnojo kaklą ir pajuto, kaip delnas užčiuopia palaidas, netvarkingas plaukų sruogas. Kaip ji atrodo! Jos mama siaubingai įtūžtų, bet Liusindai rūpėjo tik kortos ir kaip išlošti kitą partiją.

– Ei, – šūktelėjo ji, – žiūrėkit, kaip patraukliai galiu statyti.

Ir ji ištuštino ant patiesalo savo piniginę, kurioje tilpo tiek, kiek šešiolikoje uogienės puodynių.

Misteris d'Absas pralinksmėjo. Jau norėjo pavadinti ją vaikiška, bet ji pakėlė galvą, ir jis šviesiose žaliose jos akyse pamatė iššūkį ir nebežinojo, ką jaučia.

39

Asmeniniai daiktai

Misis Barouz nemėgo būti labai reikalinga. Tai ją erzino. Kaip tik tai trukdė jos santykiams su misteriu Džefriu, o ne tai, kad jis dirbo pas misterį d'Absą raštininku. Ten, kur misteris Tomasetis elgdavosi šaltakraujiškai ir neaistringai, misteris Džefris sprogdavo kaip bomba, todėl žmonės manė, kad jam reikėtų tvardytis. Ašaros dažnai pasirodydavo jo rainose rudose akyse. Jis dažnai gniauždavo kumščius kišenėse. Jam nebuvo pažįstama ironija ir sarkazmas. Jis buvo atviraširdis. Jautė didelę aistrą ne tik kapitono Barouzo našlei. Jo gyvenimą buvo užvaldžiusi mintis, kad jis privalo būti žemėlapyje nepažymėtų teritorijų tyrinėtojas. Jis nebuvo aukštas kaip Berkas* ar taip išsilavinęs kaip Mičelis. Bet išgirdęs jį kalbantį, neabejodavai, kad galiausiai jis triumfuos.

Misteris Džefris iš tiesų buvo labai gražus – su didžiule juodų plaukų kupeta, aukšta kakta, gražiai lenktomis putliomis lūpomis ir ugningomis judriomis akimis. Jis buvo grakštus, pedantiškas ir savikritiškas. Jis buvo jauniausias Kovent Gardenso** gatvės prekiautojo sūnus, tad jam teko pačiam rūpintis savęs tobulinimu. Jis beveik visais atžvilgiais idealiai tiko misis Barouz, išskyrus tai, kad jam jos reikėjo.

Misteris Tomasetis turėjo aistrą, bet kitokią. Ji buvo šalta kaip lango stiklas šiltame kambaryje. Misis Barouz ja pasitikėjo. Jai

* R. O'Hara Burke'as (1820–1861), airių tyrinėtojas. Kartu su kitais jis surengė sėkmingą ekspediciją iš Australijos pietų į šiaurę. Tai buvo pirma baltųjų žmonių kelionė. Tačiau grįždami jie išmirė nuo bado.

** Centrinis Londono rajonas, iš pradžių buvęs pagrindine vaisių ir daržovių prekyviete.

patiko jausti nediduką emocinį atstumą, prilygstantį mylioms skaičiuojamam atstumui nuo kapitono Barouzo, visada klajojusio po šalį su kariuomene.

Skirtumą tarp misterio Tomasečio ir misterio Džefrio geriausiai rodo jų reakcija į tą skardinę dėžutę, ant kurios kapitono Barouzo dalinio vadas užrašė: „Kap. Barouzas – asmeniniai daiktai".

Dėželėje buvo pirštinių pora, keletas laiškų nuo misis Barouz, vokas su kortelėmis, vaizduojančiomis kozakus, ir šešiolika odinių aplankų su žemėlapiais, kelionių aprašymais, reidais prieš juodukus ir įvairių stovyklų, upių perkėlų ir panašių dalykų eskizai rašalu.

Misteris Tomasetis, pakviestas patyrinėti dienoraščių, tiesiai šviesiai pasakė misis Barouz, kad jos vyras neturėjo rašytojo gabumų. Jis su panieka kalbėjo apie jo anglų kalbos gramatikos mokėjimą ir atkreipė dėmesį į brūkšnelius, kuriuos kapitonas Barouzas rašė vietoj kablelių ir taškų. Bet to dar negana. Jis garsiai perskaitė sakinį taip, kad šis skambėtų juokingai. Jis parodė, kaip „juodukų puolama naujakurio trobelė" sugriūva vos baigus piešti eskizą.

Misis Barouz, kaip ir misteris Džefris, tikėjo pažanga. Misteris Tomasetis siūlė pažangą didelėmis dozėmis ar bent tas bausmes, kurias misis Barouz laikė pažangos prielaida. Nors ji dukart pliaukštelėjo jam per skruostą, pasiklausiusi jo šnekų, ją vis tiek paveikė entuziastingi misterio Džefrio žodžiai.

Misteris Džefris atvažiuodavo antradieniais ir ketvirtadieniais su savo popieriumi ir plunksnakočiu. Mėgdžiodamas savo didvyrio majoro Mičelio stilių, jis vilkėdavo senamadišką švarką su dvikraštėmis klostėmis. Jis atsisėsdavo svetainėje prie sulankstomo stalelio ir perrašinėdavo kapitono Barouzo dienoraščius. Jis rašė tvarkingai ir gražiai, savaip išraitydamas raides. Jis nesišaipydavo iš žalvarinių dirbinėlių ir porcelianinių niekučių, kuriais misis Barouz puošė kambarį. O misteris Tomasetis, pirmą kartą vienas likęs su ja, įžūliai pareiškė, kad ji neturi skonio. Jis imliojo daiktus ir dėliojo juos atgal. Ji stovėjo svetainėje ir laikė porcelianinį drambliuką. Jis stovėjo priešais ją nugara į langą ir laikė skrybėlę.

Kai jie bučiavosi, ji laikė drambliuką. Vėliau rado jį ant tualetinio staliuko.

Kai misteris Džefris žavėjosi drambliuku, jis nusileido iki jos lygio, o tas lygis nebuvo pakankamai aukštas. Paradoksas, bet, jam natūraliai susižavėjus drambliuku, ji ėmė elgtis su juo kaip su vaikystės draugu.

Nei misteris Džefris, nei misteris Tomasetis nesuvokė ypatingos misis Barouz padėties. Atrodė, kad ji puikiai laikosi. Jos gedėjimas baigėsi, našlės rūbai buvo atiduoti labdarai, bet ji vis dar kovojo su prisiminimais apie kapitono Barouzo nužudymą, su naujienomis, kurios pasiekė ją trimis bangomis.

Pirmoji buvo mandagus užuojautos laiškas iš majoro. Ten buvo įdėti reportažai iš laikraščių. Barouzą juodukai užkapojo kirviais, pavogtais iš Meningo avikirpių. Kaklą ir akis jam pervėrė ietimis.

Ir tada, kai ji vis dar negalėjo atgauti kvapo, atkeliavo asmeniniai daiktai. Tarp aplankų buvo vokas su šešiolika paveikslėlių, sunumeruotų nuo vieno iki šešiolikos, primenančių cigarečių pakelių viršelius, kuriuos rinkdavo berniukai. Ant visų kortelių buvo užrašyta: „Kozakų išprievartavimas“. Ją sukrėtė ne ten pavaizduotas poravimasis (ar bent mažiau sukrėtė, nei buvo galima tikėtis) ar padidinti vyro lytiniai organai, bet šių kombinacija su durklu ir riestu rytietišku kardu, su nukirstomis krūtimis, su išžiotomis klykiančių iš skausmo moterų burnomis, iš siaubo išsprogusiomis akimis. Net ne tai buvo siaubingiausia. Siaubingiausias buvo klausimas, kodėl kapitonas Barouzas, mėgęs snūduriuoti padėjęs galvą jai ant krūtinės, nešiojosi tokias korteles.

Tie paveikslėliai niekaip neišėjo jai iš galvos. Jie glumino ją ir baugino. Ji jautėsi lyg beprotė, kai antradienio vakarą dėliojo juos kaip pasjansą ant sulankstomo staliuko.

Kai atvažiavo misteris Džefris, ji paėmė jo paltą ir nuvedė į svetainę. Jis suprato, kad turi atsisėsti. Atsisėdo. Ji laikė jo paltą ir žiūrėjo, kaip jis apžiūrinėja korteles.

– Ar jos teikia tau malonumo? – paklausė ji.

– *Malonumo?*

Ji žvelgė į jį, jo pravertas slidžias dailias lūpas. Atsakymo jai nereikėjo. Ji matė jo akis. Jis nesivaldė. *Bijojo* to, ką matė. Jai tai visai nebuvo naudinga. Ji irgi bijojo. Kas iš to, jei jis bijos?

Ji surinko korteles ir sudėjo į voką. Atsisakė su juo apie tai kalbėtis. Jis nerimavo dėl jos.

Jai patiko jo rūpestis. Bet nepatiko bailumas. Ji visada galvojo, kad jis drąsus, stiprus, vyriškas. Ėmė kalbėti jam siaubingus dalykus, bet visai paprastai. Tiesa, ji kalbėjo greitai, dusdama, bet tai jai buvo būdinga ir anksčiau.

Ji užtiesė sulankstomą stalelį balta staltiese ir pasakė, kad juodukus reikia tučtuojau išnuodyti.

Nežinojo, kodėl kalba tokius dalykus.

Misteris Džefris nepagalvojo, kad jai trūksta kelių varžtelių, nes jos reiškiama nuomonė nuo daugumos nuomonės Naujajame Pietų Velse skyrėsi tik tuo, kad buvo pasakyta nedviprasmiškai. Jis pats bijojo Meningo ir Maklėjaus juodukų. Buvo panašu, kad vieną dieną jam pačiam teks su jais susikauti. Jis stengėsi misis Barouz paaiškinti jų elgesį, ne tiek norėdamas nuraminti ją, kiek norėdamas pats nusiraminti. Kalbėjo, kad tie juodukai yra patys žiauriausi žudikai, netekę savo žemių ir išgrūsti į tankiais miškais apaugusią ir griuvėsiais nusėtą Krioklių vietovę. Jie įvaryti į kampą.

Bet tokios šnekos nenuramino misis Barouz. Ji negirdėjo žodžių, tik jautė nevyriškumą. Jos skruostus išmušė raudonos dėmės, veidas sustingo, ji sukando dantis, kakle net išsišovė sausgyslės.

Ji kalbėjo, kad reikia sukviesti armiją ir pradėti visuotinę kovą prieš juodukus. Misteris Džefris atsakinėjo, jo kalba buvo tik plonytis aštrus ledukas ant gilesnės misis Barouz teiginių kūdros, kurioje juodukai, kozakai ir kapitonas Barouzas tapo aštriadantėmis žuvimis.

Misis Barouz nesijautė saugi. Ji dažnai tai kartodavo, bet niekas jos nesuprasdavo.

Grįžusi iš misterio d'Abso su misteriu Tomasečiu, nusprendė

ir jam parodyti korteles. Pramogaudama lovoje su juo, galvojo tik apie tai. Ant naktinio staliuko ji pastatė arbatinuką ir puodukus. Išpilstė arbatą, jie gėrė ją kaip buvo įpratę, sėdėdami lovoje.

Tada ji padavė misteriui Tomasečiui voką. Jis užsidegė cigaretę ir išpūtė ploną dūmų juostelę į orą. Paskui, lyg atlikdamas varginančią pareigą, atvėrė voką ir vieną po kitos peržiūrėjo korteles, vis atsigerdamas arbatos ir patraukdamas cigaretės. Jis knaibė sausainį ir tylėjo.

Misteris Tomasetis buvo tamsiaplaukis su labai gyslotais raumenimis. Juodi smulkiai garbanoti plaukai žėlė ant viso kūno. Jis buvo lieknas kaip lenktyninis šuo. Jo penis buvo ilgas, plonas, neapipjaustytas, ir jis dabar, jam atvertus dar vieną paveikslėlį, aiškiai atsistojo po paklode.

Jis pažvelgė į ją ir nusišypsojo. Ne saldžiai, ne silpnai. Šypsena buvo aitri kaip viskis be vandens. Drebėdama ji prisispaudė prie jo, kaip kartą Stafordo puodų dirbtuvėje įspaudė šlapią molį į gipsinę formą.

Dieve, saugok ją, ji bus lėkštė. Tegul dekoratoriai su prijuostėmis išpiešia šokančius kozakus ant jos kraštų ar negyvus juodukus, kaip pagalius sukritusius aplink užnuodytą šulinį.

40

Neįsimylėjęs

Vularos vikaras nebuvo įsimylėjęs. Ji nebuvo tokia graži, kad galėtų ją pamilti. Be to, ji buvo per jauna. Ji nebuvo „tinkama“. Apie jos tikimą jis sprendė ne vertindamas savo poreikius, bet remdamasis išugdytu stipriu visuomeniniu jausmu.

Sidnėjus (ar ta jo dalelė, kurią jis žinojo kaip Sidnėjų) nelaikys jos tinkama. O jam patiko patikti. Nors jis ir laikė save radikalu, jam nepatiko prarasti tikinčiųjų palankumą. Jam nepatiko kritika. Ir vis dėlto dabar visi nuolat jį kritikavo. Niekas, išskyrus vyskupą, neišrėžė tiesos jam į akis. Bet lydėdamas merginą į advokato laukiamąjį, jis jautė, kad žvilgsniais jį varsto net raštininkai ir pasiuntinukai. Jis nieko nežinojo apie Džimį d'Absą ir kortas, bet, pats to neįvardydamas, žinojo, kad kažkas yra. Jis matė ženklus, kaip kad jūs, matydamas verpetuojantį jūros paviršių, suvokiate, kad po vandeniu stūkso uola.

Prieš tris savaites Sidnėjus jos nepažinojo. Tada ji padėjo žiedinį kopūstą ant „Pečio“ viešbučio registracijos stalo. Tada žmonės pastebėjo – dar jai neatsisakius misis Ahirn Paramatoje padaryto krinolino, – kaip keistai ji apsirengusi. Paskui jie nusisuko ir pasakė: kaip gerai.

Ji lošė kortomis su Džimiu d'Absu ir kitais. Bet paskui gėrė arbatą su Vularos vikaru. Ji tarsi sulaužė kažkokį gamtos dėsnį, buvo tuo pat metu ir ugnis, ir ledas – tie du užsiėmimai buvo ypatingi.

Tada Vularos vikaras nusivedė ją apsipirkti, ir Visuomenė, visada laikiusi vaikščiojimą po parduotuves intymiausia veikla, buvo pamalonita, nes pajuto savyje kylantį spaudimą, lyg būtų ruo-

šiamasi dideliam skandalui – vamzdžiai urzgė ir riaumojo, juose galėjai girdėti triukšmą. Žmonės manė, kad jis moka už puošnius jos drabužius ir brangius papuošalus. Kai sužinojo, kad taip nėra, kad mergaitė turi tiek soverenų savo piniginėje, kad gali nupirkti kunigui onikso rankogalių segtukus, – spaudimas nesumažėjo, liko toks pat. Jis dar nepasiekė tokio lygio, kai įniršis šnypščia pro atvirus vožtuvus, buvo girdėti tik žemas gaudesys, primenantis mažo šuniuko urzgimą.

Visuomenė – jei ją taip vadinate, nes Liusinda jos taip nevadino – nežinojo, ką daryti. Ji negalėjo žiūrėti, kaip tiedu bendrauja, bet jai kažkodėl buvo malonu. Ji šaipėsi, vaipėsi ir niekinamai apkalbinėjo matydama, kaip vikaras žirglioja tokiais pasitikinčiais ir vyriškais žingsniais, tarsi viskas būtų gerai. Nebūtų buvę juokingiau, jei jis būtų kulniavęs su ožiu ir vadinęs jį širdele. O „ji"... Ji mosikavo rankomis. Tikrai. Kaip žaislinis kareivėlis. Nebūtų taip bjauru, jei ji neitų šalia „mielojo, gerojo Deniso Haseto". Tegul ji eina šalia Džimio d'Abso, Harvio Figo ar ateisto italo. Tegul ji geria vyną ir šoka su jais, ir mes linkime jai laimės bent jau šiame gyvenime. Bet tegul ji nevaikšto į vietas, kur turi teisę eiti tik mis Barlė Vilks ar mis Harietė Krauli.

Žmonės žiūrėjo į Vularos vikarą kaip į lunatiką ant palangės. Jis nuėjo su ja į Džimio d'Abso firmą aptarti stiklo fabriko pirkimo. Net tada jis nieko nesuprato. Išėjo toks pat naivus, kaip ir įėjo. Jo draugai mėgino su juo pasikalbėti, bet jis jų negirdėjo. Dėl šios priežasties jis liovėsi bendrauti su savo draugu Tomu Vilsonu, universiteto klasikos profesoriumi, žmogumi, kurį jis mėgo vadinti „vieninteliu išsilavinusiu Sidnėjaus vyru". Tai nutiko kaip tik tą dieną, kai galiausiai buvo nupirktas stiklo fabrikas ir teoriškai jis turėjo liautis bendravęs su mis Leplastrier. Jo „draugas" Vilsonas pasirodė esąs tokio paties riboto proto kaip ir visi kiti. Jis pranešė, kad mis Leplastrier kiaurą naktį lošė su tokiais „tipais" kaip Harvis Figas. Denisas Hasetas stipriai sugniaužė kumščius ir sukriokė: „Aaak". Jis buvo nelaimingas. Parašė žodį ant lapuko, paskui suplėšė jį ir įmetė į ugnį. Sūpuodamasis ant girgž-

dančios kėdės, jis svarstė, kad prieš pasisiūlydamas padėti nupirkti Princo Ruperto stiklo fabriką, jis buvo laimingiausias žmogus žemėje. Netrukus jis ėmė ilgėtis tų laikų, kai galėdavo vienas sėdėti savo kabinete ar jausti, kaip žavimasi jo atletiška figūra, kai išsitiesdavo ant maloniai slidžių, kartūnu aptrauktų misis Vilson fotelių. Jei dabar jis ir sėdėdavo vienas savo kabinete, nebebuvo taip gera kaip anksčiau.

Į kambarį kaip mėsinė musė įlėkė pyktis ir byzgė prie saulės apšviesto stiklo. Jis nesuprato to pykčio. Nežinojo, kodėl pyko. Nesuvokė, kad labiausiai jį pykdo Liusinda. Ji atsinešė nervinę įtampą. Kai ji sėdėdavo iki tol ramiame fotelyje, tučtuojau suvokdavai, kad, priešingai visiems fizikos dėsniams, joje kunkuliuoja stipri energija. Net jai nebūnant čia, jis jautė jos nekantrumą. Ir pyko – nors tai ir nekrikščioniška, – kad iš jo buvo pavogtas vienas tykus kampelis, vienintelė vieta, kur jis galėdavo atsiriboti nuo parapijiečių reikalavimų. Jis negalėjo susikaupti skaitydamas Dikensą ar Vilkį Kolinzą. Net melsdamasis būdavo susierzinęs. Jei Liusinda sėdėdavo jo namuose, troško, kad ji išeitų. Jei jos nebūdavo, jis sėdėdavo ant kėdutės prie lango ir žvelgdavo į dulkėtą kelią, trokšdamas – nemanė, kad būtų teisinga melsti, – pamatyti dulkių kamuolį, kuris rodytų, kad dviračiu ekipažu atvyksta ji.

Tačiau tą vakarą, kai jis ką tik buvo nutraukęs draugystę su Tomu Vilsonu, jam nereikėjo jos laukti. Ji atvažiavo vos ėmus temti, norėjo atšvęsti pirkinį. Ji atėjo laiku, bet jie kažkaip nesusiderino. Nesijautė taip, kaip turėtų. Liusindai iš baimės spaudė krūtinę, lygiai taip pat kaip ir tada, kai ji pralošdavo per daug pinigų, žaisdama kribidžą. Bet *šis* jausmas atsirado ne dėl tokių abejotinų dalykų, bet dėl to, kas paprastai turėtų pagerinti nuotaiką – ji nusipirko fabriką. Žmonės tikėjosi, kad ji triumfuos. Ji stengėsi triumfuoti.

Denisas Hasetas vis dar jautėsi įskaudintas po ginčo su profesoriumi Vilsonu. Jis pyko, jam buvo negera. Jis įsipylė sauso chereso, kad pasakytų tostą, bet nieko nelaukdamas susivertė stiklą į gerklę. Jo balsas įgavo kietą metalinį skambesį, akys, nors jis to ir

nenorėjo, žvelgė į Liusindą grėsmingai ir kaltino, todėl Liusinda niekaip negalėjo prisiversti atsisėsti. Ji stovėjo tiesi, tarsi ji, o ne Vilsonas būtų teisiamųjų suole.

Denisas Hasetas buvo linkęs pamiršti, kad Liusinda dar tik mergina, kaip ir norėjo pamiršti, kad ji ne vaikas. Jis pasakė, kas apie ją kalbama. Liusinda stovėjo atlošusi pečius ir šypsojosi. Jos viršutinė lūpa smarkiai suplonėjo, bet ji daugiau niekaip neparodė, kaip yra įžeista. Ji nesuprato, kodėl jos taip nekenčia. Žinoma, *galėjo* suprasti. Žmonės nemėgo misterio d'Abso, nes jis juokėsi ir linksminosi, vilkėjo aksominį smokingą ir buvo toks krikščionis, kad nebijojo prie stalo sėdinčio ateisto. Bet galėjo ir nesuprasti. Ji jautėsi maža ir silpna prieš atplūstančią neapykantos bangą.

Ji turėtų gailėtis, kad misteris Hasetas susipyko su draugu. Ji už tai atsakinga. Turėtų rūpintis juo ir guosti jį dėl netekties, taip pat turėtų tinkamai atšvęsti pirkinį, dėl kurio maldavo derėtis Denisą. Ji pakėlė taurę ir nusišypsojo. Žinojo, kad tokia išraiška patraukli. Reikėjo papūsti lūpas ir prisimerkti. Žinojo (treniravosi prieš veidrodį), kad šitaip tampa linksma ir nutrūktgalviška.

Bet kambaryje buvo šalta. Užuolaidos užtrauktos. Žalias Melburno stiklas atrodė juodas, o paliestas kaip puikus laidininkas tvilkė šalčiu. Ji stovėjo šalia jo. Įsivaizdavo save kaip tamsoje kybantį portretą.

– Ką gi, – ji nusisuko, – turiu eiti.

Ji nežinojo, kad tai pasakys. Pažvelgė į Deniso Haseto veidą. Jis pravėrė lūpas, o kaktoje tučtuojau įsirėžė dvi gilios raukšlės.

– Valgysim jautieną, – ištarė jis, pastatė taurę ir sudėjo rankas. Ji pajuto, kad jo kančia ją įklampins. Ji neištvėrė jo nusivylimo. Negalėjo žiūrėti jam į veidą ir jausti jo skausmą.

– Mane ima miegas, – ji nusižiovavo. Ji tik galvojo, kad turi palošti kortomis. Kaip bjauru! Gerai, ji bjauri, tebūnie. Bet ji turi eiti. Ji melavo, klimpo vis giliau, vienas melas neigė kitą, kad tik galėtų išeiti iš vikariato ir lėkti kiek kojos įkabina nuo Glenmoro kalvos į namą Raškaterio paplūdimyje, kur ant pilka vilna užtiesto stalo bus dalijamos žvilgančios kortos žaisti kribidžą.

41

Jei jis paprašys Fišo, ar šis duos jam žaltį gundytoją?

Galite ir nežinoti, kad Noting Hilo rajono gatvės raitosi pagal buvusią žirgų lenktynių trasą, kurios įkūrėjas misteris Džonas Vitas galiausiai bankrutavo. Tiesa, kad metai, praleisti Orielyje, ne tik sužadino Oskaro aistrą lenktynėms, bet ir paliko šešiolika suterliotų užrašų knygučių drobiniais viršeliais, juose buvo užrašytos ne Dieviškojo Šeimininko mintys, ne senovės filosofų apmąstymai, bet puslapis po puslapio jos buvo primargintos vingrių mėlynų įrašų. Ten buvo surašyti (sėdėdami Oksforde, nesurinksite tokių duomenų, turite keliauti traukiniu, autobusu, pėsčiomis, kad jūsų kelionių žemėlapis tarsi voratinklis išraizgytų Pietų Angliją) arklių vardai, veisliniai patinai ir patelės, jų pozicija paskutiniame starte, dienos, praėjusios nuo paskutinio starto, praėjusį kartą neštas svoris; ar jie kyla savo klasėje, ar krenta, kas savininkas, kas žokėjus ir taip toliau, ir panašiai. Ši jo aistra buvo didžiulė (didesnė, nei aš spėjau – jo svėrimo sistemai reikėtų didesnės knygos nei Pitsburgo Filo), jis pritaikė tėvo mokslinius metodus prakaituotoms, purvinoms lenktynėms. Jis atvyko gyventi į Noting Hilą, visiškai nieko nežinodamas apie tą šmėklišką lenktynių dvasią, plazdenančią jo gatvėse.

Jis negirdėjo dvimečių arklių kanopų dundesio Lensdauno kelyje. Nematė mėsinių musių dešiniajame posūkyje į Stenlio pusratį. Žinoma, jis matė Ledbrouko pavardę. Noting Hile negali nepastebėti Ledbrouko. Jo vardu pavadinti skverai, keliai ir namai. Bet Ledbroukas dar nebuvo žymi Londono bukmekerių firma, ir jei gatvių pavadinimai reikštų pranešimus iš ateities, Oskaras nemokėtų jų perskaityti.

Jis atėjo ar bent tvirtino, kad atėjo į Noting Hilą tik todėl, kad ta vieta ar aristokratiškoji jos dalis buvo jam pažįstama. Jis įprato apsistoti Vordlio-Fišo namuose Ledbrouko skvere. Tą vietą karalienės gydytojas, nežinodamas apie kiaulių fermą, stovinčią už mylios Noting Deile, ir apsilankęs ten tikriausiai tada, kai vėjas pūtė iš pietryčių, paskelbė naudingiausia sveikatai vieta Londone.

Oskaras, nuolatos būdamas Londone, nebegalėjo tikėtis apsistoti Ledbrouko skvere, namai, šiaip ar taip, vėl buvo uždaryti, likę tarnai badavo, nes gavo tik pusę atlyginimo ir prie užpakalinių durų niekas nebepardavinėjo išėdų ar taukų, jie laukdavo, kad ledi Vordli-Fiš dar kartą pareikš, jog jai įgriso ši šalis.

Oskaro prieglobstis buvo pietinėje Oksbridžo kelio pusėje, kvartale, nutolusiame nuo omnibusų, metro ir autobusų ūžesio. Jis tapo mokyklos mokytoju ir turėjo kambarį misterio Džono Kolvilio berniukų mokyklos ketvirto aukšto palėpėje. Jis buvo ponas pastorius ir segėjo apykaklę, bet šią akimirką nesužinosit, ar ją segi, nes jis guli lovoje su visais drabužiais, baltais lygiais dantimis įsikandęs paklodę.

Nutrinti batai, pabalę vidinėje pusėje, tebegulėjo ten, kur buvo neseniai numesti – dešinysis ant šono ant juodų grindų, kairysis stovėjo tiesus su užsiraičiusiu aulu. Nereikia būti batsiuviu, kad suprastum, jog mano proseneliui batai buvo per dideli.

Kambary buvo šalta. Židinys tuščias. Žalvarinė prakurų dėžė uždaryta, bet joje ir taip buvo laikomos ne prakuros. Joje gulėjo Teofilio smulkiai, tankiai ant nepaprastai brangaus šiugždančio balto popieriaus prirašyti laiškai ir turėjo draskyti sąžinę, kuri ir taip jau buvo tokia nesveika, kaip sero Jano Vordlio-Fišo kepenys.

Jis žinojo, kad yra begėdis. Plačiai išplėstomis akimis spoksojo į nuolaidžias palėpės lubas, taip nudėmėtas rudai, kad jos priminė bjaurų seną čiužinį. Buvo šventadienis. Prieš dešimt minučių nutilo Šv. Jono Evangelisto bažnyčios varpai, bet jam atrodė, kad jo dėmesį šiandien kur kas labiau traukia kiaulių taukų smarvė, sklindanti nuo pavojingų Noting Deilo gyventojų.

Greihaundo gatvė, kurioje stovėjo misterio Kolvilio mokykla, buvo aristokratiška ir rami. Tik misis Fen šiaudinės šluotos šiuršėjimas trikdė šventadienio tylą. Siuvėjas misteris Fenas ką tik žaliai nudažė tvirtai uždarytas langines. Šalia esanti mėsininko parduotuvė turėjo šviesaus žalvario sklendę ir sąvarą, sujungtą su sunkia juoda emaliuota spyna. Misteris Brueris, kurio įstaiga buvo mėsininko kaimynystėje, šiandien nepardavinėjo nei sūrio, nei grūdų, nei tūtelių su ledinukais ir neabejotinai su šeima sėdėjo savo klaupte Šv. Jono bažnyčioje.

„Gulbės“ smuklė prie rinkliavų užkardo buvo uždaryta, bet Oskaras, gulėdamas savo lovoje virš tuščios misterio Kolvilio mokyklos, geltoname danguje matė murzinus Brikfildo dūmus. Jis girdėjo lojančius šunis. Tai šauni vieta šunims, šunų mėgėjams ir šunų vagims. Tam tikri asmenys dar ir kirto lažybų iš šunų.

Jis tapo begėdžiu. Tikriausiai begėdiškumas atsirado dėl Noting Hilo formos, dėl to, kad jis buvo pastatytas pagal tą žemėlapį, arba jis pasirinko tą žemėlapį, nežinodamas, kad tai daro, jį traukė prie jo kaip geležines plombas prie magnetinių arklių figūrėlių jo gatvių plane. Pabendravęs su Vordliu-Fišu ir atvykęs į Noting Hilą, jis tapo begėdžiu.

Dėl to nekaltino draugo. Jo draugas nebelošė.

Vordlis-Fišas turėjo parapiją ir sunkiai dirbo prie pamokslų. Šiaip ar taip, ne pats lošimas buvo begėdiškas. Lošdamas jis naudojosi Dievo malone, sugebėjo išsimaitinti ir apsirengti. Tiesa, būdavo sunkių ir alkanų laikotarpių, kai jis jausdavosi vienišas ir sutrikęs. (Vienas bjaurus laikotarpis 1862-aisiais tęsėsi nuo Velykų beveik iki Trejybės šventės.) Bet nors jis ir pralošdavo, jis buvo, kaip sakoma hipodrome, visa galva priekyje. Jis sunkiai dirbo. Keliavo į Niumarketą ir Niuberį, Kateriką ir Sendauno parką. Rinko informaciją ir ją klasifikavo. Iš tiesų pažvelgęs į rezultatus gali pasakyti, kad jis visa tai padarė pats, be Dievo pagalbos. Bet Oskaras viską matė kitaip. Jis visur regėjo Dievo ranką – kai bukmekerių favoritai neprasibraudavo pro bokso užtvaras, išlėkdavo į šalį posūkyje, vienas su kitu susidurdavo, suklupdavo, trypčio-

davo prie barjerų arba kai tada arklys sulaikė kvapą tiesiojoje ir šitaip leido Troškimui laimėti 33 prieš 1. Ypatingas pavyzdys, bet patikrintas žokėjaus.

Jis lažinosi ir nesilaikydamas savo sistemos. Pralošdavo pinigus teismo tvarkdariams ir apgavikams. Lažinosi iš džiovintų žirnių, vilkelių ir skruzdėlių, ropojančių per lazdą su auksiniu bumbulu. Lošė kribidžą, statydamas po du ar tris svarus. Bet niekada nesilažino apimtas godulio ar šykštumo. Tai liudijo ir jo anglių dėžė, ir batų būklė. Jis lažindavosi tik dėl švento dieviško tikslo.

Ne pats lošimas buvo begėdiškas. Begėdiška buvo jo aistra, nepaprastas jo jaučiamas susijaudinimas, noras, vertęs jį lažintis per kiekvienas lenktynes. Tai nebuvo protinga, bet tik taip jis galėjo linksmai ir karštligiškai palaikyti savo pasirinktus arklius, lekiančius prie finišo, kol taip užkimdavo, kad jo nebesuprasdavo geležinkelio stoties kasininkai. Begėdiškas buvo poreikis, užvaldęs jį tada, kai sužinojo, kad Noting Deile kovoms renkami šunys.

Jis ir toliau kramtė paklodę.

Nesvarbu, dėl kokio dieviško tikslo bus lošiama, nedieviška siekti jo šventadienį.

Reikalas su šunimis buvo blogis. Ten jį nusivedė Vordlis-Fišas. Nors, gerasis Dieve, tai ne jo kaltė... Oskaras buvo sukrėstas, kartu jis susijaudino. Ten tvyrojo pavojingas miesto vargšų kvapas: suplėkusi medvilnė, multinas, kepta silkė. Vyrai su savo šunimis sėdėjo ant eilėmis sustatytų suolų. Vėliau, kai bus paleistas laikrodis, jie rėkaus, bet iš pradžių, ką tik atėję, vyrai ir jų šunys keistai ramūs. Vyrai glamonėjo ir tapšnojo šunis. Girdėjosi tylus uldavimas kaip karvelidėje.

Visi žiūrėjo į areną. Arena buvo nedidukė, tik šešių pėdų skersmens, nudažyta ryškia balta spalva. Arenos viduryje buvo tamsi pilka kalva. Kalva buvo minkšta ir judėjo. Ji susidarė iš knibždančių, viena per kitą laipiojančių žiurkių.

Vyrai uldavo.

Paskui nutilo. Sujudėjo ant suolų, nusispjovė, atsikosėjo, kažką tyliai pasakė savo kaimynui arba grubiai pajuokavo.

Į ringą įkėlė foksterjerą, vardu Tainis. Vietoj antkaklio jis turėjo moterišką apyrankę. Jis vieną po kitos griebė žiurkes, ėmė jas kaip vaisius iš dubens ir perkąsdavo, laikrodis tiksėjo, o vyrai staugė taip garsiai, kad negirdėjai, ką sako draugas.

Pirmą kartą tai pamatęs, Oskaras nebūtų patikėjęs, kad kada nors lažinsis iš tokių dalykų. Bet jam kilo pagunda – ne dėl to, kad būtų troškęs matyti mirštančius gyvūnėlius, bet dėl to, kad buvo šventadienis ir daugiau nebuvo kur lažintis. Lažybos – kaip siaubūnas, kurį reikia pašerti.

Jis kandžiojo paklodę ir svarstė, kaip dažnai svarstydavo, ar tik ne poreikis maitinti siaubūną, kuris slepiasi už jo iš pažiūros krikščioniško troškimo surinkti pinigų, išdrįsti nugalėti beformį vandenyno siaubą ir atnešti Kristaus žodį į Naująjį Pietų Velsą, verčia jį lošti.

Tačiau siaubūnas negali būti motyvas. Nes kai jis prieš dvejus metus gulėdamas lovoje ir susierzinęs dėl žiurkių davė pažadą, įsivaizdavo, kad negalės surinkti pinigų.

Bažnyčios misionierių draugija užmokės už jo bilietą ir kelionės išlaidas. Jam reikės šalmo nuo saulės ir celiulioido atraižos, padėsiančios įveikti panišką jūros baimę.

42

Pašauktasis

Vordlis-Fišas nemėgo savo pažįstamų. Jie jam buvo nuobodūs. Jis įsivaizdavo juos kaip tvirtus galvijus, besiganančius vešlioje ir tankioje žolėje, kramtančius, ryjančius, atryjančius pro vieną galą ir pliumpsinčius pro kitą. Žinoma, jiems savo jausmų nerodė. Elgėsi draugiškai, net meiliai, ir jo elgesys nebuvo apsimestinis – jis visa tai jautė tarsi iš tolo ir dirbtinai pūtė savo jausmus. Jis nerimavo dėl kraujuojančio tėvo veido, juokėsi iš brolio pasakojimų apie brakonierių, kurį jis rado vilkduobėje. Galėjo jodinėti su jais visą dieną ir gerti visą naktį. Jie buvo jaukūs ir apskritučiai, be jokių aštrių kampų, prapjaunančių nusiraminimo pagalvėles.

Štai dėl ko jis vertino savo drovų draugą – dėl to, kad jis buvo kampuotas ir turėjo troškimų, o jei jau kalbėsime apie jo ydas, tarp jų nebuvo nusiraminimo.

Buvo daugybė Keistuolio savybių, kurių jis nekentė: fobijos, fetišai, įprotis galvoti taip keistai, kad jo minčių net negalėtų paaiškinti ypatingasis tėvelis, kuris, kad ir koks baugus būtų jo tikėjimas („Ar jūs išganytas, misteri Vordli-Fišai"), buvo bent jau tvarkingos išvaizdos. Bet sūnus, nors bukmekeriai ir kišo jam pluoštelius alumi permirkusios valiutos, neleido pinigų savo išvaizdai. Jis neturėjo savo pinigų. Toks buvo jo požiūris. Viešpats manė, kad dera apdovanoti jį pinigais už jo išsilavinimą, ir būtų nuodėminga naudoti juos tenkinant, kaip jis įsivaizdavo, pasaulietiškos tuštybės įgeidžius. Todėl jis pirko drabužius iš dvokiančių žydų krautuvėlių Petikout skersgatvyje, batus iš moraliai puolusio gatvės prekiautojo, pardavinėjusio kelias silkes ir žalią šilkinę nosinę, kurią tikriausiai buvo nukniaukęs jo senelis.

Vordlis-Fišas manė, kad taip rengtis gali tik pasipūtėlis. Ir kai, pavyzdžiui, mėmę Keistuolį išgrūdo iš „Kremorn Gardenso“ tik dėl to, kad šis nė kiek nepaisė mados, Vordlis-Fišas nepaprastai įtūžo. Vordlis-Fišas vilkėjo baltą liemenę ir fraką. Ilgai vašku tepė ūsų galiukus. Jis išlipo iš dviračio ekipažo, tiesa, kiek pavėlavęs, ir pamatė, kad jo draugas ramiai stovi tarpduryje, o už jo akis varto rūstus durininkas. Keistuolis nesistengė dailiau apsirengti. Kaip tik jis pasiūlė čia susitikti. Žinojo, kokia tai vieta. Tačiau nesistengė. Jo paltas buvo apibrizgęs. Raudoni plaukai labiau išsitaršę nei paprastai, ant kaktos susiraizgę spiralėmis, šonuose tiesūs. Durininkas nesuprato, kad tokia išvaizda yra jo nepaperkamumo simbolis. Todėl ir uždraudė įeiti.

Keistuolis žvelgė į parką, sunėręs baltas rankas ant krūtinės, suglumęs šypsojosi ir kantriai laukė, kad Vordlis-Fišas viską sutvarkytų.

Vagis vežėjas norėjo pusės kronos, o Vordlis-Fišas buvo pernelyg suirzęs, kad ginčytųsi. Oskaro stovėsena atrodė kaip poza. Vordlis-Fišas manė, kad bent iš dalies ir yra poza. Tačiau neilgai abejojo Keistuolio dorumu. Nes ne kartą matė, kaip šis atsisakydavo hipodromo laimėjimų, kurie, jo manymu, viršijo jo poreikius, kaip įdėdavo baltą penkių svarų banknotą į parapijos aukų dėžutę vargšams, nes tuo metu turėjo pakankamai pinigų. Čia jo kvaila labdara nesibaigė, nes jo kaime gyvenantis raudonanosis dvasininkas gaudavo išsipūtusius laiškus su pinigais. Vordlis-Fišas pastebėjo, kad apdovanotieji labai susijaudindavo, bet nė vienas jų nejautė dėkingumo.

Šventas Oskaro išlaidumas siutino Vordlį-Fišą, bet buvo aišku, kad jis labiausiai ir brangino labdaringą draugo veiklą ir niekaip negalėjo liautis galvojęs apie tą dalyką, primenantį smagius *Punch* piešinukus, nes buvo prieštaringas kaip ir jie.

Jis paėmė draugą už žvilgančios, nubrizgusios alkūnės ir nustūmė pro durininką į „Kremorn Gardensą“. Buvo penkta valanda po pietų. Šiuo metu, taip sakant, keitėsi srauto kryptis, ir klientai, didžiąją dienos dalį buvę garbingi, dabar lyg pavirto žavingesniais ir pavojingesniais žmonėmis.

Oskaras leidosi stumiamas. Jam patiko neturėti pasirinkimo. Jis juto, kad jį įtraukia prabanga. Ji veikė ir raminamai, ir dygiai. Stalas grėsmingai priartėjo. Oskaras nusikabino skėtį nuo rankos ir pakabino jį ant kėdės atlošo. Iš vidinės kišenės išsiėmė susuktą ryšulėlį ir neskubėdamas padėjo po stalu. Kai atsisėdo, pašaliniai nebūtų pamanę, kad vaikinukas jaudinasi. Jis atėjo čia priimti bauginamo sprendimo. Žvaliai nusišypsojo Vordliui-Fišui. Timpčiojo plaukus, muistėsi ant kėdės, padėjo evangeliškas alkūnes ant stalo. Jei ne drabužiai, jis būtų atrodęs kaip turistas, atėjęs į „Kremorn Gardensą“ apsižvalgyti, o ne pavalgyti. Jis dairėsi patalpoje, apžiūrinėjo apskritus dujinius šviestuvus, kabančius sietynus, aukštus veidrodinius panelius su puošniais karnizais, poreles be vestuvinių žiedų – štai kodėl jos taip intymiai burkavo.

– Puiki vieta, – pasakė jis.

Bet Vordlis-Fišas jautė, kaip Keistuolis susijaudinęs po stalu trepsi koja. Ir ne tik koja. Pirštais barbeno į kėdę. Stalo paviršius skleidė nervingą energiją. Vos jį palietęs, galėjai justi nerimą.

Vordlis-Fišas užsakė šampano. Negalėjo sau to leisti, bet ir nebegalėjo pakęsti nervų po marmuru. Jam reikėjo vieno, kad atsikratytų antrojo.

– Ji gundo, – tęsė Oskaras.

Vordlis-Fišas nesuprato jo žodžių tiesiogiai. Keistuolis dėjosi šventuoju ir kalbėjo netikėtus dalykus. Jis žavėjosi, kad kritikuotų, apstulbo, kad galėtų pakankinti save už tai, jog atėjo čia.

– Ar prisimeni, – pasiteiravo Vordlis-Fišas, – kas sugalvojo čia ateiti?

– Aš! – atšovė Keistuolis, žiūrėdamas, kaip pilamas šampanas. Galėjai jausti, kaip jo energija virpa grindyse ir stale.

Vordlis-Fišas laukė apsilankymo „Kremorn Gardense“. Jis egzistavo kaip tylus, miglotas pažadas jo sąmonės užkaboriuose. Jis neketino nieko „daryti“, bet jau matė, kaip įeina žaviausia mergina. Ji buvo „aktorė“. Grietinėlės spalvos odos ir gražiai susigarbanojusi geltonus plaukus. Dėvėjo dešimt jardų muaruotos taftos. Jis išgėrė pirmą šampano taurę ir pamatė, kaip ją tučtuojau vėl pripila. Stalas nebevibravo.

Pakėlė galvą ir pamatė laukiančias blyškiai žalias Keistuolio akis.

– Fišai, – ištarė Keistuolis.

Vordlis-Fišas nusiminė.

– Fišai, didžiąją popietės dalį praleidau Bažnyčios misionierių draugijoje.

– Taip.

– Ir jei aš norėsiu, jie paims mane.

– Kur?

– Aš teiravausi apie Naująjį Pietų Velsą.

Vordlis-Fišas pastatė šampano taurę. Nežiūrėjo į Keistuolį. Pastebėjo, kad stiklas nedera prie marmuro.

– Ar girdi mane?

– Nebelsk į stalą. Tai labai erzina.

Vordlis-Fišas pastūmė taurę tris colius į dešinę, patraukė atgal. Oskaras sunėrė rankas raudonais krumpliais, kurios priminė blogai sudėtą dėlionę.

Kai Vordlis-Fišas prabilo, jo balsas buvo labai ramus ir tylus.

– Neturi, – tarė, – gąsdinti savęs tokiomis mintimis.

Bet Oskaro balsas buvo šiurkštus ir rėžė ausį.

– *Privalau,* – pareiškė Keistuolis. Garsas buvo toks, lyg nagu brauktum per klasės lentą.

– O ko mes čia atėjome? – Vordlis-Fišas atsilošė ir sukryžiavo rankas ant baltos liemenės. – Ar išvarysi pinigų keitėjus iš šventyklos, išginsi gražias kekšes į parką?

– Tai miela vieta, Fišai. Man čia labai jauku.

– Tada atsipalaiduok, brangus Keistuoli, nebilsnok, negirgždink kėdės ir nesimuistyk. Šį vakarą, kai grįši į koledžą, nebebus taip smagu.

Kurį laiką jiedu tylėjo. Vordlis-Fišas knibinėjo cigarą, mėgindamas nugnybti jo galiuką su ką tik patentuotu įrankiu, kuris neveikė taip, kaip buvo žadėta. Oskaras stebėjo jį, padėjęs rankas ant stalo delnais į apačią.

– Bet aš pasikeičiau, – prabilo Oskaras, kai Vordlis-Fišas užsirūkė. – Pažvelk į mane. Pažiūrėk, kuo tapau.

– O kad tu prasmegtum, – suriaumojo Vordlis-Fišas. Jam nerūpėjo, kad subliovė tokioje ramioje vietoje. – Netapai štai kuo, – jis sumojavo rankomis, rodydamas išpuoštą salę, prie kurios visiškai netiko Oskaro apranga. – Esi įkyrus, Keistuoli. Kalbi tik apie vieną dalyką, ir tai beprasmiška. Nepriklausai šiai vietai labiau nei kokiai kitai. Privalai suprasti, Keistuoli, – *tu nepritampi.*

– Kalbėk ramiai.

– Nepritampi. Esi nuostabus. Tiesiog unikalus. Ar jauti, kad pritapai Orielyje?

Oskaras įsistebeilijo į savo taurę.

– Aš turiu draugų.

– Ką?

– Peningtoną, Ramsėjų.

– Peningtonas girtuoklis ir pjuzitas. Ramsėjus pataikauja visiems, kurie tik į jį pažvelgia. O ar turi draugų Henakombėje? Ar ten pritapai?

Oskaras atrodė įsižeidęs ir sutrikęs.

– Nepritapai ir čia. Nesi sugadintas. Būtų įžūlu teigti, kad esi. Neprivalai atgailaudamas keliauti į Naująjį Pietų Velsą.

– O tu?

– O aš? Aš pritampu. Sakyčiau, netgi labai, – Vordlis-Fišas pasilenkė ir suspaudė Keistuolio riešą. – Bet parodei man, kad galiu būti išganytas, – šypsena sustingo jo lūpose. Oskaras juto, kaip dreba didelė ranka. – Taigi, – sušnibždėjo jis, – neapsimetinėk, kad turi nukeliauti į kitą pasaulio kraštą, gelbėdamas savo sielą, nes sakau tau: tai netiesa. Neturi išvykti. Be to, – jis atgniaužė ranką ir prisidegė cigarą, – tu negali.

Oskarą apgaubė melsvi dūmai. Jis sumirksėjo ir mostelėjo ranka, o jo lūpose pražydo šypsena.

– O kodėl aš negaliu išvykti?

– Nes negali pakęsti trupučio *aqua.* Nenuplauksi net iki Kalė.

Oskaras pasilenkė ir nuo savo popierių, gulinčių ant grindų, pakėlė suvyniotą ritinėlį. Lėtai jį išvyniojo, visą laiką šypsodamasis savo draugui. Paskui iškėlė lanksčią perregimą medžiagą, kuri

vis dėlto nebuvo skaidri kaip stiklas. Ant tos medžiagos buvo nubraižytos linijos. Mano motina įsivaizdavo, kad jos žymi geografinę ilgumą ir platumą.

– Kas tai, Oskarai?

Vordlis-Fišas retai vadindavo jį Oskaru. Vardas nuskambėjo žvarbiai ir liūdnai, todėl jo savininkas atsakė ne iš karto.

– Tai celiulioidas, jis yra beveik toks, koks atrodo. Bet matai, aš jį sužymėjau ir galėsiu vežtis. Jis labai lengvas ir patogus.

– Jis išgydys tavo fobiją?

Tada Oskaras papasakojo apie savo planą žiūrėti į vandenį pro celiulioidą. Jis žiūrės pro vieną kvadratėlį ir taip suvaldys vandenį. Juk baugina vandens platybės.

Vordlio-Fišo nedomino teorijos. Jo draugas kalbėjo per daug, per greitai, per aukštu balsu. Tai nepadės. Tik nevilties apimtas žmogus gali tikėti, kad padės.

– Ar tau niekada netoptelėjo, – prabilo jis, kai Oskaras nutilo ir ėmė vynioti savo celiulioidą, – kad per tai, ką vadini savo fobija, iš tiesų su tavimi kalba Aukščiausiasis?

– Nesišaipyk iš manęs, Fišai.

– Tiesą sakant, kalbu visai rimtai.

– „Taip, jei aš einu per mirties slėnio šešėlius." Ne, Fišai, jei mano siela būtų tyra, aš nebijočiau. „Tavo lazda mane parems."

– Bet ar nepagalvojai, kad per tai, ką vadini savo fobija, Dievas tau sako, kad turi nesiartinti prie vandens?

– Labai gudru, Fišai.

Vordlis-Fišas gūžtelėjo pečiais. Nepaprastoji moteris susirado partnerį. Keistuolis per stalą stūmė jam floriną. Jis paėmė jį ir padėjo.

– Nori, kad mesčiau monetą?

– Ačiū, Fišai.

– Žinai, kad metu tik savo monetas.

Jis atgal per stalą pastūmė floriną ir pasirausė kišenėje. Jo gražus veidas staiga suvargo, paakiai apdribo.

Galiausiai rado pensą. Tingiai metė monetą, tarsi nežinotų, kad buria draugo likimą. Ore vartėsi nutrintas ir purvinas pensas.

– Spėk, – liepė jis.

Keistuolis išblyško ir pagelto. Jis sukryžiavo rankas ant krūtinės. Judino pirštus sugniaužtuose kumščiuose. Atrodė kaip vabzdys maldininkas.

– Spėk, – taip garsiai pasakė Vordlis-Fišas, kad blondinė atsisuko į jį. Pensas tekštelėjo jam ant delno.

– Negaliu, Fišai. Tu žinai.

Vordlis-Fišas patraukė pensą ant išorinės riešo pusės. Laikė uždengęs jį dešine ranka.

– Kodėl? – paklausė.

– Bijau, – sušnypštė Oskaras. – Žinai, kad bijau.

– Tai kodėl šitaip elgiesi su savimi? – nusišypsojo Vordlis-Fišas. – Nagi, brangus Keistuoli...

– Galva, – skubiai pasakė Oskaras.

Vordlis-Fišas atsiduso, pakėlė ranką ir atidengė karalienės Viktorijos galvą.

Keistuolio veidas buvo vaiduokliškas, kaukė, iškalta iš balto muilo, ir nereikėjo skaityti minčių, kad suvoktum, jog Dievas siunčia jį į Naująjį Pietų Velsą.

Tai nutiko 1863 metų balandžio 22 dieną. Mano proseneliui buvo dvidešimt dveji.

43

„Leviatanas“

Manau, kad jau anksčiau sakiau, jog mano tėvas buvo išdidus vyriokas, gabus kriketo žaidėjas, rūkė degtuko plonumo cigaretes, buvo tikras juokdarys. Buvo neaukštas, bet didžiavosi savo tiesia laikysena. Mačiau, kaip jis mušėsi su dvigubai už save stambesniu Hektoru Tompsonu apleistos Karlo Fosterio degalinės užpakaliniame kieme. Jis partrenkė jį, pargriovė, nubloškė su kraujuojančia lūpa, o niekas smuklėje anapus kelio nė nespėjo suvokti, kas vyksta.

Bet kai prabildavome apie celiulioidą, tėvas tapdavo bailiu.

Celiulioidas buvo tik mano motinos nuosavybė. Tą pačią atraižą Oskaras 1865 metais atsivežė į Australiją, ir ji tikrai buvo pirmasis tos medžiagos pavyzdys senajame žemyne. Gal tai buvo pirmasis sintetinis ilgos grandinės angliavandenilis Pietų pusrutulyje. Tėvas buvo studijavęs chemiją ir dažnai apie jį galvodavo, bet tik kartą išsakė savo mintis balsu. Motina nenorėjo girdėti jokių kalbų apie celiulioidą – ne dėl to, kad buvo kvaila, bet dėl to, kad suprato, moterys lengviau viską supranta nei vyrai, jog pasakyto sakinio prasmė yra tik apsiaustas, o tikroji prasmė slypi po šaliku ir sagomis.

Kai tėvas prakalbo apie mokslinę celiulioido istoriją (jis turėjo teisę tai daryti, nes turėjo chemiko pramonininko diplomą), ji pajuto, kad jis ginčija jos nuosavybės teises į originalų celiulioido panaudojimą, jo reikšmę, jo istoriją.

Ir ji buvo teisi. Kai tėvas sakė „ilgos grandinės angliavandenilis“, sakė: „Esu teisus. Jis priklauso man“.

Bet motina neleido jam jo turėti. Celiulioidas priklausė jai. Jo reikšmė priklausė jai. Nuo pat vaikystės man buvo sakoma, kad

ant jo nubrėžtos linijos žymi geografinę ilgumą ir platumą. Ji paguldydavo pageltusią, subraižytą medžiagą ant Šelio kelio žemėlapio ir aiškindavo mums, kaip ji buvo naudojama.

Kalbėdama apie praeitį, ji dažnai labai susijaudindavo. Ji troško, kad Oskaras būtų buvęs misionierius ir pirmasis anglikonas, todėl augome įsivaizduodami, kaip Oskaras plaukia ketvirtąja kliperio klase vargšų imigrantų minioje. Įsivaizdavome savo prosenelį su žemėlapiu ir celiulioidu, Biblija ir maldaknyge. Matėme, nors mus ir trikdydavo motinos pasakojimai šventeiviško tonu, kaip jis atlaiko liūdnas laidotuvių mišias už prarastus kūdikius, kaip bedantis burių dirbėjas liūdnai siuva brezentinį ryšulėlį, o jaunasis Oskaras raudoniu liepsnojančiais plaukais, šiurkščiai nudegusia pieno baltumo oda markstosi prieš Australijos ir Naujosios Zelandijos saulę, o po juo raibuliuoja ryškiai mėlyna jūra.

Tėvas tikrai žinojo, kokiu laivu plaukė Oskaras. Žinojo jo pavadinimą, o jei žinojo pavadinimą, turbūt paieškojo apie jį informacijos. Šiaip ar taip, jis nieko nepasakė apie „Leviataną“, kuris buvo tiek kliperis, kiek celiulioidas buvo ilgumos ir platumos tinklelis.

„Leviatanas“ buvo 690 pėdų ilgio, 83 pėdų pločio ir 58 pėdų aukščio. Nojaus laivas (jei laikysime, kad uolektis atitinka 20,62 colio) buvo 512 pėdų ilgio, 85 pėdų pločio ir 51 pėdos aukščio. Šį sutapimą pastebėjo ir Oskaras, kuris atrado „Leviataną“, praėjus dviem savaitėms po lemtingo vakaro „Kremorn Gardense“.

Tuo metu Izmaelio Kingdomo Legaro prieštaringas laineris patyrė vieną iš krizių Tinsaido* laivų statykloje ir buvo manoma, kad kompanija bankrutuos. Tokia nežinomybė Oskaro nebaugino. Jis jos nepaisė. Tik suvokė, kad turi keliauti šiuo laivu. Jis buvo neskęstantis. *Punch* rašė, kad žmogus gali plaukti iš Sautamptono į Sidnėjų, gali visą laiką vaikščioti ir tiesiog nerasti pagrindinio kelionių vandenynu atributo – iliuminatoriaus su vaizdu į jūrą, nes laivo matmenys milžiniški, daugybė koridorių, per-

* Pramoninė aglomeracija ant Tino upės kranto Šiaurės Rytų Anglijoje.

ėjimų, laiptelių ir t. t. Bet tas žmogus gali šokti, kol nuplėš batus, ir valgyti tiek, kad išlakstytų sagos.

Oskarui reikėjo kaip tik tokio laivo. Jis turėjo dvigubą korpusą (jei pasitaikytų ledkalnių), narvelinį denį ir galėjo vežtis tiek anglies, kad užtektų visai kelionei.

Oskaras Hopkinsas plaukė į Australiją ne taip, kaip įsivaizdavo motina, bet apsuptas didžiausios prabangos. Nors aplinkiniams jis atrodė tarsi ne iš šio pasaulio ir nepastebįs šios prabangos, atrodė nejaučiąs „tamsiai raudono šilko portjerų“ teikiamų malonumų, reikėtų prisiminti, kad Oskaras pasirinko „Leviataną“ lygiai taip, kaip ir „Kremorn Gardensą“. Žmogus, užaugęs asketiškuose klintiniuose Teofilio namuose, tikrai atkreipia dėmesį į tokius dalykus.

Žinoma, Bažnyčios misionierių draugija neapmokėjo milžiniškų kelionės išlaidų. Jam užteko drąsos tai pasiūlyti, o jiems pasidarė bloga, bet jis to nepastebėjo.

Jis užmokės už bilietą. Tik Dievas gali duoti tokią didelę sumą.

Jis lažinosi iš arklių ir šunų.

Širdies gilumoje nežinojo, ar yra geras, ar blogas, šventas ar sugedęs. Jis prausėsi šaltu vandeniu, kai būdavo karšto. Vertėsi be anglių, kai galėjo jų nusipirkti. Penktadienio popietėmis susitikdavo su Vordliu-Fišu ir gerdavo rausvą šampaną.

44

Vyskupo žentas

Vordlis-Fišas labai troško truputį pasilažinti. Bet Hamersmite jis turėjo parapiją, sužadėtinę, artėjo vestuvės, ir dėl šitaip susiklosčiusių aplinkybių jam teko atsisakyti ne tik iš pažiūros prastos reputacijos buto prie Drueri skersgatvio. (Atrodo, niekas nepagalvojo, kad tai nepadoru, kai jis apsigyveno tame pačiame name su būsima žmona.) Jis atsisakė ir lošimo. Atsisakyti buvo verta, bet jam būtų patikę bent valandžiukę praleisti, sakykime, Holborno kazino ar, dar geriau, Epsome. Jam patiktų ten būti su savo šūkaujančiu droviu draugu. Tačiau dabar jie jau suaugę, o jis yra gražus vaikinas, susižadėjęs su vyskupo dukterimi.

Jo sužadėtinė mis Melodija Klaterbak nežinojo, kad Vordlis-Fišas po akimirkos vyskupo vežimaičiu nuvažiuos aplankyti šlykštaus asmens, iš kurio jis visada taip šaipydavosi. Ji manė, kad ši draugystė beveik baigta. Ji išmetė bjaurią žmogystą iš galvos ar beveik išmetė, nes visada nerimavo, kad laivas, kurį plonakaklis beprotis pasirinko plaukti į Australiją, kažkodėl (*The Times* teigė, kad tikriausiai taip ir bus) nebus pastatytas. Vos išgirdusi ginčijantis apie „Leviataną“ (jo statyba Sityje svyravo nuo sąstingio iki krizės), ji išvysdavo mano prosenelio maldininkišką galvą ir jo juokingus ilgus baltus riešus, kyšančius iš suodinų rankovių. Nieko nežinodama apie neįtikėtinos draugystės istoriją, ji įsivaizdavo, kad pastorius misteris Hopkinsas daro blogą įtaką, ir dėl šio nesusipratimo jos sužadėtinis jautėsi baisiai nejaukiai, nes jam trūko drąsos pasakyti, kaip yra iš tiesų. Ji nejautė simpatijos Keistuoliui ir, pavyzdžiui, jei sužinotų, kad jis sėdi prie tuščio anglių kibiro, nes būtų nuodėminga leisti savo laimėjimus savo patogu-

mams – kaip tik tai dabar jaudino Vordlį-Fišą, – tai tik patvirtintų tai, ką ji jau žinojo: kvailam mažajam evangelikui trūksta kelių varžtelių.

Po visų pokštų apie Keistuolį Vordlis-Fišas negalėjo pasakyti jai tiesos. Buvo dalykų, kurių jis negalėjo paaiškinti, ir šis buvo vienas iš jų: kodėl jis pirštų galais tipena laiptais žemyn jos tėvo namuose, nešdamasis gražų nendrinį krepšelį, kuriame guli „daiktai", suvynioti į nebereikalingą rūkomąjį popierių. Jo sužadėtinė su motina klausėsi ankstyvųjų mišių Naitsbridže. Jis galėjo susidurti tik su vyskupu. Vyskupas nebuvo karštas šventadienio nedarbo šalininkas, taigi sėdėjo savo kabinete ir sudarinėjo žinučių apie lordo Elgino pergales Pekine katalogą. Vyskupas buvo labai susikaupęs. Turbūt jis nieko negirdės. Bet Vordlis-Fišas labai lėtai leidosi laiptais, todėl jie ėmė nenatūraliai girgždėti ir vaitoti. Jis pasiekė prieblandoje paskendusį lopinėlį laiptų apačioje, kur ant kedrinio stovo tarsi šikšnosparniai kybojo juodi skėčiai. Po akimirkos jis būtų saugiai prasmukęs pro duris į arklides, bet, deja, vyskupas pasirodė anksčiau. Eidamas pasiimti glazūruotos vazos iš svetainės, jis atlapojo kabineto duris ir sustojo už poros pėdų.

– Ai! – šūktelėjo jis.

Jis neišsigando. Vyskupą nebuvo lengva išgąsdinti. Jis tik buvo droviai mandagus. Du vyrai visada nervinosi būdami kartu. Kiekvienas troško pademonstruoti gerą valią. Vyskupas buvo su trumpomis rankovėmis. Ant storos nosies pūpsojo siauri akinukai. Rankose jis laikė krūvelę rausvų korčiukių su indeksais.

– Obuoliai? – geraširdiškai paklausė jis ir pagrabaliojo krepšyje. Kai po popieriumi užčiuopė kietus nelygius daiktus, suprato, kad ten visai ne obuoliai, ir sutriko. Pasijuto, lyg būtų įėjęs į svečio kambarį, kai šis stovi nuogas. Nežinojo, ką daryti. Ar elgtis kaip visada, ar padėti tuos daiktus atgal į krepšį ir grįžti į kabinetą. Jis pažiūrėjo į Vordlį-Fišą, suraukęs kaktą ir pakėlęs tankius antakius.

– Anglys, – tarė Vordlis-Fišas, bet tik dėl to, kad jam pritrūko drąsos tylėti.

Vyskupas praskleidė rūkomąjį popierių ir po juo tikrai rado anglių, kaip ir sakė jaunuolis. Vyskupas sutrupino gabalėlį anglies tarp nykščio ir smiliaus, pakėlė prie nosies ir pauostė, bet paskui nebežinojo, ką daryti. Jis nenorėjo klausti, kam toks nepaprastas pasirengimas. Atrodė, kad būsimasis žentas negali jam to pasakyti. Vordlis-Fišas, stovėdamas laiptų apačioje su dvidešimčia anglies luitų kvailame krepšelyje, nė pats nežinojo, kodėl taip elgiasi.

45

Himnai

Kitą antradienį Vordlis-Fišas nuėjo į Martindeilo knygyną. Jo sužadėtinė mėgo romantiškus misis Plamber romanus, ir kol ji reikalavo paskutiniojo romano (jos balsas tokioje aplinkoje skambėjo per daug šaižiai ir garsiai), jis aptiko vyresniojo Hopkinso knygą „Pasivaikščiojimai Henakombėje". Ir čia, pasikabinęs skėtį ant rankos, jis perskaitė jaunojo Oskaro apibūdinimą – „mažasis botanikas su plačkelnėmis". Žinoma, šyptelėjo. Bet skaitė toliau, šypsena blėso ir galiausiai visai pranyko.

Jis tarsi pirmą kartą sužvejojo Oskarą jo namų kūdroje ir gerai į jį įsižiūrėjo. Nors buvo lankęsis paprastame namuke su medinėmis grindimis Henakombėje ir klausėsi, kaip vyresnysis Hopkinsas (jis, atrodo, turėjo *imunitetą* žvarbiam vėjui, pučiančiam pro atvirą langą) išsamiai pasakoja apie savo troškimą, kad „Kristaus karalystė ateitų į mūsų gyvenimus", dabar, skaitydamas šią knygą, suvokė, kad kūdra nebuvo tokia, kokią jis matė ar kaip ją apibūdino Oskaras.

Vordlis-Fišas įsivaizdavo niurzgeklį, nieko nemylintį vyrą, kuriam negali atsiųsti gimtadienio dovanos, jei jis užuos joje hipodromą, vyrą, galintį išplėšti Kalėdų pudingo kąsnelį iš mažo berniuko burnos. Bet ten, kur tikėjosi rasti rūsčią ir gyvenimą neigiančią dvasią, rado tokį jaudinantį ir švelnų gyvatvorių, kerpių, liepsnelių ir smulkiausių jūros gyvūnėlių aprašymą, kad net Vordlis-Fišas (jis save laikė nejautriu) susijaudino ir susižavėjo. Pasilenkęs prie Martindeilo prekystalio it vaikinas, kuriam nepatogu pas modistę laukti žmonos, jis perskaitė šį skirsnį: „gražučių žalių *Ploycera ocellata* yra daug, bet gausiausia ir tuo pat metu mieliau-

sia rūšis yra įdomioji *Eolis coronata,* kurios čiuptuvėlius supa membraniniai vainikėliai, ji turi kekę ryškiai raudonų ir mėlynų gumburėlių, švytinčių tarsi brangakmeniai".

Vordlis-Fišas manė, kad yra populiaresnis tarp vyrų nei tarp moterų, dideliais kiekiais sriaubė brendį ir rūkė gerus cigarus, nors tikslingai atsisakė hipodromo, neketino atsisakyti medžioklės. Kai tik buvo galima, jis vis dar jodavo medžioti į Emeršemą. Be to, laikė save kvailiu. Jei jam nuolat nebūtų to kartoję, jei tokia nebūtų buvusi ir jo tėvo nuomonė, jis niekada gyvenime nebūtų tapęs dvasininku. Iš pradžių jis norėjo studijuoti teisę, bet jam buvo pasakyta, kad nėra toks protingas. Jis nesvarstė, ar tai tiesa, ir, vis dar būdamas Orielyje, nusprendė, kad vienintelė viltis jam iškilti yra ryšiai, o efektyviausia tai padaryti vedybomis.

Jis skelbė, kad nesupranta poezijos ir muzikos, bet vyresniojo Hopkinso proza jį sukrėtė, jam net užgniaužė kvapą. Tikėdamasis rasti pragaro ugnis ir garstyčių kompresus, jis rado papartį ir grybieną. „Pamačiau, kad jaunikliai visiškai susiformavę. Kiekvienas buvo sferiniame kiaušinyje, visiškai skaidriame ir bespalviame."

Vordlis-Fišas viską atiduotų, kad galėtų jausti tokius dalykus, garbinti Dievo darbus tokiu meiliu himnu. Skaitydamas paprastučius gamtininko aprašymus, jis jautė tai, ko niekada nebuvo jautęs, ką turėjo jausti skaitydamas psalmės pradžią: „Aš garbinsiu Tave, mano Dieve, o Valdove, ir aš liaupsinsiu Tavo vardą per amžius".

Jis stovėjo prie prekystalio nuleidęs galvą, sudrėkusiomis akimis. Paprastai taip nutinka paskaičius sentimentalią istoriją. Jo sužadėtinė grįžo ir pamatė tiek pasikeitusią jo nuotaiką, tiek ryšulėlį, kurį jam vyniojo padėjėjas įžūliomis akimis, ir iš karto suprato, kad viena yra kito priežastis, todėl nepajuto simpatijų knygai. Ji pažinojo jį kaip linksmuolį. Jis jai labiausiai patiko su pusantro metro ilgio raudonu švarku.

Prie parduotuvės jie rado dviratį ekipažą ir nutarė važiuoti į Kensingtoną. Važiuodamas per Haid Parką, kuriame sprogo iki tol juodų medžių žali pumpurai, jis ir toliau galvojo, kaip galvojo nuo pat savo slapto apsilankymo su anglimis, apie savo draugą,

kuris kali kambaryje, kur draugiją jam teikia tik bepaukštis dangus, ir su siaubu laukia kelionės.

Kadaise, kai dar buvo mažas, toks mažas, kad net negyveno Herou mokyklos* internate, jis paėmė ženklą iš didelės tėvo kolekcijos, vieną mėlyną ženklą su gulbės atvaizdu. Jis elgėsi labai atsargiai, net pagarbiai, bet vis viena kažkaip sugadino skylutes. Žinoma, jo tėvas tai pastebėjo, ir vėliau jis žliumbė prisiglaudęs prie baltos iškrakmolytos auklės prijuostės ne dėl gautos pylos, bet dėl to, kad norėjo tik žavėtis, o padarė žalą, ir ta žala buvo nepataisoma.

Jis nuolat prisimindavo savo klaidas. Taip bus ir su Oskaru. Jis negali jo pamiršti. Negali.

Ekipažas lingavo ant tilto per Serpentiną**. Vordlis-Fišas, išgirdęs irzlius sužadėtinės šūksnius, pažiūrėjo į ją ir suprato, kad ji jam nepatinka. Jos putlūs riešai atrodė šlykštūs. Jis ėmė dusti, pajuto klaustrofobijos priepuolį, žiūrėdamas į pudrą ant jos skruostų su duobutėmis.

Ėmė gailėtis, kad neišvyko į Afriką. Anksčiau buvo apie tai galvojęs. Įkalė tą mintį Keistuoliui į galvą. Kur kas anksčiau už dieną „Kremorn Gardense“ jie kalbėjosi, kad vyks į Afriką drauge, bet buvo problemų su vandens baime. Dabar suvokė, kad jam vis dėlto reikėjo vykti į Afriką. Ambicijos, vertusios jį mergintis vyskupo dukteriai, atrodė niekingos.

Jis žinojo, kad jai nepatiks vyresniojo Hopkinso knyga, bet kai paklausė, ar galėtų jai kiek paskaityti, nenorėjo jos provokuoti, tik tikėjosi, kad gal ir klysta.

– Melodija, – tarė, – privalau išduoti tau savo paslaptį.

Išvykę iš Vest Endo, jie tylėjo. Kadangi tokia tyla buvo neįprasta, jis žinojo, kad jai nejauku. Paprastai jis išvis neskaitė ir žinojo, kad atrodys keista, jog nusipirko knygą. Tačiau, paslaptingai šyptelėjęs, timptelėjo žalio ryšulėlio virvelę.

* Valstybinė berniukų mokykla Šiaurės Vakarų Londone, kurią 1571 m. įkūrė karalienė Elžbieta I.

** Vingiuotas ežeras Haid Parke, iškastas 1730 m.

– Mes beveik atvykome, brangusis, – pasakė ji, bet paėmė iš jo popierių su virvute ir ėmė lankstyti. Vordlis-Fišas nepastebėjo priekaištingo žvilgsnio.

– Tik truputį, – paprašė jis. – Štai. Ją parašė Keistuolio tėtušis. Aš visai nesitikėjau, kad jis taip rašo.

Ji manė, kad jai pavyko griežtai linktelėti.

Vordlis-Fišas atvertė ne knygos pradžią, bet kur pakliuvo.

– „Kūnas yra maždaug pusantro colio storumo", – perskaitė jis, nors ne visai to ieškojo, – „ir tokio paties aukščio. Išilginiai pilkosios alyvos žiedai išmarginti purpuru ir ruda spalva, o žiedlapių pakraštėliai tamsesni".

Melodija Klaterbak sutrikusi pažvelgė į sužadėtinį. Jie važiavo pro raitus sargybinius, jai paprastai patikdavo šis vaizdas. Ji net nepastebėjo jų. Pravėrė lūpas, norėdama prabilti, pasakyti, kad nepakenčia bjauraus šios rašliavos dvoko. Kitaip ir nepasakysi. Atrodo, kad ji tikrai netiko damoms. Bet sužadėtinis ją pralenkė. Jis jau šuoliavo ieškoti geresnių įrodymų. Paragrafas čia. Sakinys ten.

– Matai, matai! – šūkčiojo jis, o jo akys sudrėko ir žvilgėjo. Ji matydavo jį tokį susijaudinusį tik prie arklių. – Senukas nuostabus. Senukas žavus. Tai „Aha!", Melodija, tiesa? Tavo tėvo „Aha!" Misterio Karlailio „Amžinasis Aha!" Apie tai kalba tavo tėvas.

– Janai, prašau!

– Nuo čia, – jis susijaudinęs pamosavo knyga, – į kambarį be ugnies.

– Brangusis, kalbi nesąmones.

– „Po poros dienų kitos dvi rūšys ima neršti." Ne, ne, brangioji. Tai botanika arba zoologija. Senukas yra užkietėjęs evangelikas, taigi mums nereikia jaudintis dėl padorumo.

Bet kad ir ką būtų sakęs, jis žinojo, kad nuėjo per toli. Kai ji ištiesė ranką, jis atidavė knygą ir pamatė, kaip ji deda knygą prie nusipirktojo romano. Nors ir atrodė griežta, ji buvo labai susijaudinusi, kai vėl mėgino suvynioti abi knygas į ryšulėlį.

„Aš jos bijau, – pagalvojo jis, – ir esu per jaunas tai žinoti."

Namuose buvo minima Marijos diena. Jaunasis dvasininkas elgėsi kaip pridera. Melodija Klaterbak buvo patenkinta matydama jį besižavintį ir netrukus atleido jam jausmų protrūkį ekipaže. Tačiau, kai nutrūko pokalbis, persigando pamačiusi jo apmirusias mielas akis. Ji negalėjo atspėti, kad jose slypi dangaus vaizdas pro trečio aukšto langą virš Noting Hilo gatvių.

46

Akimirksniu

Misteris Pakstonas – tas pats misteris Pakstonas, kuris suprojektavo Krištolo rūmus, – pasiūlė Liusindai Leplastrier grįžti į Sidnėjų „Leviatanu“. Jis sakė, kad kalba kaip inžinierius, ir sakė, kad ji, kol „sveikas protas yra pagrindinė mano profesijos sąlyga“, tikrai nepamatys tokio laivo.

Liusinda suabejojo, ar turėtų patikėti gyvenimą taip apibūdintam laivui. Iš jo šnekų atrodė, kad laivas paprasčiausiai nepatikimas.

– Jo gebėjimas plaukioti jūra yra atvirkščiai proporcingas galimybei, kad jis plaukios prekybos sezoną. Vyk, – įtikinėjo jis, – tuo laivuku plaukti taip saugu, kaip joti ant dramblio. Taip, tu daug ką patirsi, tau bus smagu, o laivukas po dvejų metų bankrutuos, ir misteris Legaras vėl galės statyti tiltus. Tai jam labiau tinka.

Ji nusipirko bilietą, kaip visada sutrikusi dėl kainos. Antra klasė kainavo penkiasdešimt penkis svarus. Per daug. Pirma klasė kainavo septyniasdešimt svarų. Ji galėjo sau tai leisti. Nusipirko pirmos klasės bilietą, tačiau, be reikalo nerimaudama, gerai ar blogai pasielgė, ji nė neįsivaizdavo, kad didžiausias kada nors pastatytas laivas gali būti toks tuščias. Londone ji jautėsi vienišoka. Čia buvo dar blogiau. Pabuvusi šioje milžiniškoje ir arogantiškoje erdvėje, ji nutarė nusileisti į prieplauką ir, pajutusi po kojomis tvirtą žemę, tapo daug laimingesnė.

Tarsi iš miesto rotušės būtų patekusi į turgų... Staiga aplink ją ėmė kunkuliuoti gyvenimas. Per prieplauką driekėsi plieniniai bėgiai, šen bei ten važinėjo kranai, tuksėjo varikliai, plaukiojo balti garų žiedeliai, jos nenuliūdino net batus sušlapinęs lietus. Ji džiau-

gėsi, kad yra čia tarp praktiškų žmonių. Sklido praktiški kvapai – anglies, kokso, antracito, mineralinio aliejaus. Užuodusi mineralinį aliejų, prisiminė savo stiklo fabriką. Būdama toli nuo jo, užmezgė su juo glaudesnius ir švelnesnius ryšius. Pamiršo, kad nerimaudavo dėl savo nuosavybės, kad jausdavosi įsitempusi, dabar Sautamptono prieplaukoje pajuto simpatiją vyrui, kvepiančiam mineraliniu aliejumi. Ji spėliojo, kad jis turbūt inžinierius. Strazdanotas škotas eina sukandęs dantis. Marijana Evans niekada nepakviestų jo užeiti į savo svetainę. Taip kvepia jos stiklo fabrikas. Taip kvepia visi stiklo fabrikai. Visuose fabrikuose, kuriuos ji aplankė Trente, pačiame Londone ir net Notingeme, kur buvo gaminami stiklo lakštai misteriui Pakstonui, tvyrojo tas pats kvapas, jos fabriko Darling Harbore kvapas. Kriaušės medieną, naudojamą vazų pagrindui, reikėjo mirkyti ne vandenyje, bet mineraliniame aliejuje. Ji staiga ėmė nekantriai laukti tos akimirkos, kai išlips Sidnėjuje. Nekantravo taip pat, kaip ir išvykdama. Nekantravo užuosti sudegusios kriaušės medienos aromatą, mineralinį aliejų bei aitrius sulfatų ir chromatų, naudojamų oksidiniu būdu suteikiant žalią ir geltoną spalvą, kvapus.

Jai buvo dvidešimt ketveri metai, buvo madingai apsirengusi pilkos muaruotos taftos drabužiais. Užpakalinė suknelės dalis buvo išlenkta; jos šonas buvo atsikišęs pagal madą, bet ne tiek, kiek siūlė Žorž Eliot aštriame tuo metu parašytame laiške. Pamfletisto duktė, pasak žymios romanistės, galėjo pasidėti arbatos padėklą ant savo šono, bet Žorž Eliot buvo keturiasdešimt šešeri metai, ją kamavo inkstų akmenys ir ji visiškai nesuprato mergaitės.

Ji tokia „mažulė", ir atrodo, kad visus žodžius reikia iš jos spauste spausti. Ji sėdi sunėrusi rankas sterblėje, tyli kaip žuvis, bet visiškai nesuvokia savo socialinio nevisavertiškumo. Po poros valandų tampa sunku jausti jai natūralią simpatiją. Džordžas (Liuisas) buvo malonus ir nusivedė ją į Britų muziejų, paskui išgerti arbatos, atrodo, ji mėgino sugundyti jį pažaisti azartinius lošimus. Be šio protrūkio ji, rodos, nedaug ką pasakė. Labai sunku, kad ir kokie būtų ketinimai, palaikyti pokalbį su žmogumi, kuris nekalba.

Liusinda tikėjosi, kad motinos draugė bus tokia pat entuziastinga, kaip ir jos motina. Žorž Eliot skatino Elizabetę rašyti esė ir pamfletus, bet niekada nepritarė fanatiškam Elizabetės požiūriui į fabrikus. Nors jai buvo įdomu sužinoti, kad našlaitė iš tikrųjų nusipirko fabriką, ji nenorėjo diskutuoti apie stiklo gamybą. Jei Liusinda būtų pasamdžiusi stiklo pūtėjas moteris, gal viskas būtų buvę kitaip, bet jos mėginimai tai padaryti baigėsi nesėkme. Žorž Eliot buvo neįdomu, jai reikėjo dirbti.

Liusinda palaikė Žorž Eliot snobe. Jai labiau patiko misteris Pakstonas, kuris ne tik juokėsi iš jos tiesumo, bet ir papasakojo apie savo naują projektą, padovanojo pagrindinių schemų projektus ir parašė jai rekomendacinius laiškus į stiklo fabrikus, su kuriais turėjo reikalų. Tapti misterio Pakstono globotine buvo kur kas maloniau, nei būti atstumtai žymiosios motinos draugės.

Liusinda atvažiavo į Londoną, nes manė, kad tai „Tėvynė". Greitai paaiškėjo, kad šis didžiulis suodinas mechanizmas visai nėra gimtinė. Ji išvyko iš Sidnėjaus, galvodama apie santuoką ir vaikus. Iškeliaudama ji susipyko su Denisu Hasetu – jai buvo nemalonu tai prisiminti, – kuris, nors buvo artimas jos draugas ir patikėtinis, vis dėlto aiškiai nemanė, kad galėtų su ja susituokti. Ji paliko jį mirkti apgailestavimo syltyse. Ji neabejojo, kad jai piršis Londone, bent jau dėl turto. Tvirtai nusprendė atsikirsti nepageidaujamiems vyrukams. Nieko panašaus nenutiko, nors rūstusis misteris Pakstonas porą kartų elgėsi nedžentelmeniškai.

Ji žengė žingsnį atgal, praleisdama garinį kraną, važiuojantį bėgiais, pakėlė galvą, norėdama pažiūrėti, ką jis veža, ir pamatė bliūvaujantį beragį rausvą elnią su brezento diržais po pilvu. Kranas sustojo ir naštą ėmė leisti ant akis prikaustančios stačios uolos – ant „Leviatano".

Prieplauka buvo panaši į turgavietę, ir moteris taftos drabužiais prisiminė, kaip su tėvu važiuodavo į Paramatą pirkti paršiuko ar parduoti veršienos. Oras kvepėjo šlapiu kailiu ir baime. Gyvuliai viduriavo, ir, pagalvojusi apie tai, nutarė nebestovėti po pakeltais į orą gyvuliais.

Ji praėjo pro galvijų užtvarą, nekreipdama dėmesio į klijuotės apsiaustus užsimetusių piemenų žvilgsnius. Jie svarstė, ką tokiai klasei priklausanti moteris veikia per lietų prisikimšusioje prieplaukoje. Ji buvo pripratusi prie tokių žvilgsnių. Nors juose jautė užslėptus grasinimus – grupės vyrų vudu, – dabar ji buvo moteris, samdanti tokius vyrus, ir, matydama juos taip įžeidžiamai pasitikinčius savimi, sutramdė senąsias baimes, nes suvokė savo ekonominę galią. Buvo neteisinga, kad ji turi šią galią, bet, dėkui Dievui, jai buvo malonu ją turėti. Ji nepriverte jų nuleisti akis, bet jau turėjo galią tai padaryti. Šią galią pinigai paleido į darbą, bet jos neskatino. Kaip tik dėl to, kad ji šitaip audringai ir dažnai net piktai suvokdavo savo galią, Londone buvo vieniša. Net Žorž Eliot, kad ir ką būtų rašiusi savo knygose, buvo įpratusi, kad su ja šnekėdamos jaunos damos pagarbiai nuleistų akis. Liusinda to nepadarė. Dviejų moterų žvilgsniai susidūrė, ir Žorž Eliot jau minėtame laiške rašo „apie keistą polinkį spoksoti“. Gali būti, kad tik dėl to, o ne dėl jos visokiu šlamštu užterštos kalbos, domėjimosi prekyba, dėl kartais įžūlių pažiūrų ir dėl to, kad ji nemoteriškai šnypščiasi nosį – kaip jūrų vėplys, pasakojo Žorž Eliot, – ji atrodė tokia svetima. Kai galiausiai Liusinda nuleido akis, jos blakstienos buvo sunkios ir jausmingos. Dėl jų mergina ėmė atrodyti sukta.

Ji žingsniavo pro ilganosius Derbio meitėlius, kurie visi spaudėsi vienas prie kito kaip dėlionės detalės, ir pamatė daugybę šlapių ir aprūdijusių narvų. Prie vieno iš jų ginčijosi pora vyrų. Pro juos pralėkė dviratis vežimaitis, atrodė, kad jame buvo prisikimšę dvasininkų. Ji pastebėjo vieno jų neįprastai raudonus plaukus, bet tik prabėgomis, nes ją kur kas labiau sudomino ginčas dėl vieno narvo: atrodė, kad į jį tikriausiai per klaidą sugrūdo šlapius ir drebančius triušius.

– Vardan Mozės! – nekantriai keiktelėjo mažesnysis. Jo veidas buvo su storais smėlio spalvos antakiais, užgriuvusiais ant mirksinčių akučių. – Palaimintąją koloniją tie triušiai baigia nugraužt. Kodėl turėčiau dar jų norėt? – jis susiraukė, o balsas perėjo į falcetą.

– Neklausk manęs, brol. Čia viskas parašyta.

– Paimsiu visa kita, bet ne triušius.

– Atleisk, brol, čia tau ne turgus. Imi viską arba nieko, po perkūnais, negauni.

Liusinda ėjo pro narvus su triušiais, balandžiais, fazanais, kurie visi buvo skirti Naujojo Pietų Velso aklimatizacijos draugijai. Čia buvo ir elnių, pustuzinis patelių ir trys patinai. Visi patinai atskiruose narvuose, o vienam jų baisiai kraujavo galva. Galiausiai ten stovėjo ramios ir šlapios lamos, kiekviena atskirame narve, ant kurių buvo ženklai, griežtai draudžiantys artintis. Liusinda pamėgino paglostyti elnę, bet ji staigiai atitraukė galvą, o kai Liusinda nesiliovė mėginusi, elnė bandė jai įkąsti.

Liusinda pasisuko grįžti prie pirmos klasės trapo. Lietus silpo ir dabar tik dulkė. Sargybinis, apsikarstęs galionais kaip italas, atsaliutavo jai. Iki Sidnėjaus teks plaukti penkiasdešimt penkias dienas. Po penkiasdešimt penkių dienų ji sužinos, ar Denisas Hasetas – ji prikando apatinę lūpą ir primerkė akis – vedė Harietę Borodeil arba Elizabetę Palmer. Savo laiškuose jis rašė apie „baisius šokių vakarėlius“, bet ji netikėjo juo. Brangusis Dieve, tegul jis dar būna viengungis, ne dėl to, kad už jo ištekėčiau, bet kad jis galėtų likti mano draugu. Brangusis Dieve, palik man žmogų, su kuriuo galėčiau pasikalbėti.

Vėl pradėjo smarkiai pliaupti lietus, o ant trapo buvo grūstis. Stovėdama ant ketvirtojo laiptelio, ji pakėlė skėtį, norėdama geriau įsižiūrėti. Pasirodė, kad iškilo problemų su invalidu. Ji atpažino raudonplaukį dvasininką, kuris atvyko dviračiu vežimaičiu, ar bent jau atpažino jo plaukus. Tai jis buvo tas invalidas. Ji pagalvojo, kad keista, jog jie trapu neša vyrą užpakaliu į priekį. Bet paskui, stebėdama juos, suprato, kad jie ne kyla, o leidžiasi. Štai kur ji pirmą kartą pamatė Oskarą, nors nelabai buvo ką matyti, nes jis rankomis buvo užsidengęs veidą.

Liusinda atsitraukė į prieplauką, ir iš „Leviatano“ atbulomis buvo išneštas aimanuojantis pastorius misteris Hopkinsas. Pastorius Janas Vordlis-Fišas laikė neštuvus už ten, kur buvo nešamojo

kojos, o pastorius Hju Stratonas, nors jam ir skaudėjo nugarą, laikė neštuvus prie galvos. Juos lydėjo misis Straton, Melodija Klaterbak ir Teofilis Hopkinsas, atšiauraus veido seneliokas, kuriam reikėtų apkirpti antakius; jis nešė dėžę su litavimo reikmenimis. Pats sukrovė ją specialiai sūnui.

Liusinda žiūrėjo, kaip raudonplaukiam dvasininkui užrišamos akys.

Gražus vyriškis su šviesia barzdele suplojo rankomis. Raudonplaukis vis dar aimanavo. Šviesiabarzdis burbtelėjo:

– Greitis. Mums reikia greičio, Hopkinsai. Tik šitaip pavyks.

Vėl suplojo rankomis ir apsižvalgė kaip žmogus, ieškantis lazdos gyvatei užmušti. Jis buvo kiaurai permirkęs.

Seneliokas su vietomis pražilusia barzda laikė savo dovaną lyg apdujęs magas, nusivylęs pasiektu tikslu.

– Nagi, – pasakė jis, sukinėdamas klijuotės drabužio sagą prie kaklo, – nagi, Oskarai, juk tu tikrai gali *eiti*?

Į priekį žengtelėjo stambi nevalyva blondinė su garsiu Oksbridžo akcentu ir milžiniška krūtine. Ji timptelėjo senuką už palto.

– Eime, – sududeno ji, – eime, kopsime ant denio.

Liusinda prasibrovė pro juos ir užlipo ant trapo, kol jie nesukėlė dar kokios kitos sumaišties. Ji pamanė, kad anglai nepaprastai įkyrūs. Atsakė į dar vieną paradinį saliutą ir nuskubėjo į savo kajutę. Paliko skėtį nuvarvėti prie durų, nusiėmė skrybėlaitę, išvarstė batus ir vienomis kojinėmis sėdo prie staliuko rašyti dienoraštį.

Nors jai nutiko daugybė dalykų, ji susitiko daugybę žmonių, perplaukė ilgas mylias per vandenyną, jautė, kad verta parašyti tik štai ką: „Milžiniški apartamentai, kuriuos sugadinsiu savo susierzinimu ir susijaudinimu, nes visur esu būtent tokia. Siaubingai norėčiau pažaisti kribidžą“.

Ji girdėjo burzgiantį krano variklį. Pasilenkė į priekį, norėdama pažiūrėti, gal kelia dar vieną karvę, kai pro iliuminatorių pralingavo didžiulis narvas, taip arti, kad ji nevalingai atsitraukė. Narve buvo trys dvasininkai; vienas užrištomis akimis, pažaliavęs, pri-

tūpęs narvo viduryje. Jo burna buvo praverta. Ji negirdėjo, ką jis sakė. Vyresnysis dvasininkas (jis atrodė kaip pasenęs berniukas) laikė to užrištomis akimis rankas. Jis atrodė labai ramus, išblyškęs ir buvo susičiaupęs. Bet blondinas su apgamu buvo nusiteikęs entuziastingai. Jo rankos buvo pakeltos. Akys šoko. Jis atrodė netrukus pakilsiąs į orą.

Liusinda aiškiai girdėjo jo žodžius.

– Akimirksniu, – rėkė jis. – Sakau tau, Hopkinsai, – akimirksniu!

47

Babilonas

„Leviatano“ salonai ir kajutės buvo didingi ir puošnūs. Visur matėsi drožiniai, užraitų ornamentai, pliušas. Didžiulė kajutė, kurioje vieniša stovėjo Liusinda Leplastrier, buvo beveik tris kartus aukštesnė už merginą, šešiasdešimt dviejų pėdų ilgio ir trisdešimt šešių pėdų pločio. Šią kajutę kirto du dideli kaminai, kuriuos dengė aštuoni paneliai, keturi didesni, ant jų buvo pakabinti veidrodžiai, ir keturi mažesni, ant jų buvo nutapyti vaikai ir jūros emblemos. Stovėjo raudonu pliušu aptrauktos sofos, minkštasuoliai su Utrechto aksomu, drožinėti raudonmedžio vargonai, elegantiškai raižyti riešutmedžio bufetai ir stalai, fantastiški paneliai buvo su sentimentaliais piešiniais. Ant grindų patiesti gulėjo Briuselio kilimai, o portjeros buvo ryškiai raudono šilko. Vordlis-Fišas nutarė, kad šie du dalykai parodo, jog „Leviatanas“ iš esmės nepadoriai prabangus.

Žmonės gali pasilenkti per didelės kajutės turėklus, kaip dabar padarė Liusinda, ir pažvelgti žemyn į antros klasės viršutinį denį. Nors misteris Izmaelis Kingdomas Legaras čia taip neišlaidavo, vis dėlto dosniai dalijo erdvę ir jaukumą. Antros klasės lubas kirto bjaurios geležinės sijos, – Liusinda jau buvo nulipusi žemyn pasižvalgyti, – tačiau jos irgi buvo simpatiškai papuoštos Rytų tema, nudažytos mėlynai ir raudonai, apatinė pusė paauksuota, o tarpai tarp sijų labai šviesiai padažyti aukso spalva.

Liusinda pažiūrėjo apačion į antrą klasę ir jai ten patiko labiau nei ta vieta, kurioje buvo ji. Ji pagalvojo: „Aš vėl tai padariau“.

Ji švaistė pinigus, norėdama atsidurti ten, kur teikiamos tokios privilegijos, į kurias ji kažkodėl įsivaizdavo turinti teisę, bet iš jos

buvo pavogti papildomi penkiolika svarų, o privilegijos tik vertė ją jaustis suvaržytą, suspaustą, jos balsas skambėjo šiurkščiau ne tik kitiems, tikriausiai apskritai ne kitiems, bet jai pačiai. Ji neįsivaizdavo, kaip žmonės, kurių gyslomis teka kraujas, gali jaustis kaip namie tarp tų šaltų ir nublizgintų paviršių pirmoje klasėje. Ji mėgino apsimesti, kad yra viena iš jų, bet negalėjo. Įsivaizdavo, kad antroje klasėje būtų jautusis kur kas jaukiau. Jai patiko, kad antros klasės kajutės, – jos buvo išdėstytos dviem eilėmis kaip terasos, viena žemiau, kita aukščiau, – atsidarydavo į pagrindinę erdvę, ir ją, žinančią, kad visuomenėje labai trūksta jai gera linkinčių žmonių, ypač traukė žmonių grupė antroje klasėje; jie visi būriavosi aplink vyrus, atvykusius narve. Ji ne tik iš smalsumo troško būti su jais. Ją užvaldė stipresnis, tiesiog fizinis poreikis prasibrauti prie savo gentainių, būti kaip Derbio meitėliui ar triušiui narve.

Nuo tada, kai matė dvasininkus ant trapo, aplink juos padaugėjo žmonių. Ten buvo mokinių. Iš pradžių keturi, bet dabar liko trys. Šie trys įteikė atminimo raštą raudonplaukiam dvasininkui, kuris atsakė trumpa kalbele. Kalbėdamas jis smarkiai mosikavo rankomis ir išsišnypštė nosį. Nuaidėjo plojimai. Plačiapetis vyras su tankia barzda, ne dvasininkas, tikriausiai mokytojas, nusivedė berniukus į vieną kampą ir užsakė jiems arbatos su pyragaičiais. Tuo metu atsirado ketvirtasis berniukas. Ji svarstė, kas keliaus, o kas pasiliks. Vėl pagalvojo, ar nereikėtų nusinešti savo bagažo į antros klasės kajutę, bet, pamačiusi nuobodžiaujančius ir arogantiškus stiuardų veidus, neteko jėgų.

Raudonplaukis dvasininkas lydėjo senelioką tamsia barzda (tikriausiai tėvą?), vedžiojo jį šen bei ten po viršutinį antros klasės denį, susijaudinęs gestikuliavo kaip jaunas dailininkas, galiausiai pripažintas Karališkosios akademijos, o senukas, ypač atsargiai statantis kojas, atrodė išdidus ir netvirtas žmogus. Jaunesnioji grupės moteris atsargiai, nes buvo madingai apsirengusi, įsitaisė ant aksominės sofos, užsidengė rankomis akis, paskui pakėlė galvą. Liusinda pamatė jos šypseną ir nusišypsojo jai, nesuvokdama, kad tai, ką ji palaikė šypsena, buvo tik grimasa.

Melodijai Klaterbak – tai ji rodė grimasas – buvo bloga, būdama čia, ji negerai jautėsi. Nerimavo ir jautėsi ne savo vietoje. Laivas ją baugino, bet ne dėl laivo jos savijauta buvo tokia, taip ji nebūtų jautusis jokioje kitoje draugijoje. Jei būtų čia viena su Janu ar su tėvu, ar kitu pažįstamu žmogumi, būtų visai kas kita. Bet aklos ir neteisingos aplinkybės įgrūdo ją į kompaniją su tais, kuriems šis laivas nebuvo skirtas, ir todėl ji buvo viena iš jų. Ji nė nežinojo, kuris iš jos kompanionų visų blogiausias. Jie buvo kaip ansamblis; jų pasirodymas pernelyg groteskiškas, kad apie jį galvotum. Ten, pavyzdžiui, buvo Stratonai. Šis tipas pernelyg gerai pažįstamas Melodijai Klaterbak. Nuo pat ankstyvos vaikystės ji stebėjo panašius į juos žmones prie savo tėvo, vyskupo, pietų stalo. Aplink juos tvyrojo dulkių ir chereso tvaikas, jų drabužiai buvo apiplyšę ir purvini; vyro akys lakstė kaip kiškiai, ir nė sekundei negalėjai pagauti jo žvilgsnį; moteris garsiai reiškė savo nuomonę ir kėlė triukšmą, žvangindama stalo įrankiais; mandagiai apibūdinant jų elgesį, reikėtų sakyti, kad jie buvo „širdingi". Stratonai atitiko visas savo kastos charakteristikas. Jie tiesdavo rankas prie lėkščių su bandelėmis, kurios buvo ten padėtos, norint pralinksminti vaikus. Kai prisikimšdavo burnas ir kurį laiką nebegalėdavo kąsnoti, imdavo žvalgytis kaip raštininkai iš Sofebio, atėję įvertinti baldų. Žinoma, jie buvo purvini, bet iš tolo to nebuvo matyti. Purvas buvo taip įsigėręs į jų drabužius, kad galėjai galvoti, jog jis yra jų dalis. Iš tikrųjų taip ir buvo. Jų balsai buvo kultūringi, ir tik dėl kontrasto tarp to, kaip jie atrodė, ir tarp to, kaip jie kalbėjo, jie atrodė tokie keisti.

Bet jie buvo jos dabartinės visuomenės grietinėlė. Jie bent jau turėjo pirmtakų jos pasaulyje. Jie buvo „tam tikro tipo", nors erzino, tačiau užėmė tam tikrą vietą gyvenimo žvėryne. Bet Oskaras... Žvelgdama į Oskarą, ji taip sugniaužė kumščius, kad nagai susmigo į mėsą. Nagai smigo į mėsą, lyg būtų galėję sukelti reikiamą sąmyšį smegenyse, o skausmo uždanga nuslopintų stipresnį skausmą. Ji negalėjo pakęsti kaulėto trikampio veiduko. Kaip trikampis jis buvo per daug ilgas. Burna užėmė per mažai vietos.

Plaukai buvo neįtikėtini. Dabar jis užsiaugino skystus ūselius, bet jie buvo tokie menkučiai, kad žmonės norėjo jam pasakyti, jog nėra ko stengtis. Ji turėjo sąrašą. Ilgą sąrašą. Pavyzdžiui, ji negalėjo pakęsti jo melodingo balso, siaubingų nervingų rankų. Oskaras visiškai nenutuokė, ką ji jaučia, dėl to be paliovos apdovanodavo ją geraširdiškiausiomis šypsenomis. Kai jis, apsuptas šios pedantiškiausios prabangos, stiuardo paprašė kakavos, atrodė naivus kaip idiotas. Buvo lengva pastebėti, kad čia stiuardai siaubingi snobai, ir Melodija Klaterbak pajuto jiems užuojautą (kartu juos ir teisė – juk jie tik stiuardai), kai šie pamatė žmogų, pašaukusį juos patarnauti. Ji suvokė, kad pirmoje klasėje žmonės taip nesutriktų. Ji pažvelgė į damą pirmoje klasėje, nutaisė grimasą ir apsidžiaugė, kai jai atsidėkojo tuo pačiu.

Įžymusis Teofilis Hopkinsas (jis baisiai apsikvailino rašydamas laiškus į *The Times* ir puldamas misterį Darviną) atrodė, jei tai įmanoma, net blogiau už sūnų. Jis priminė jai lunatiką. Jo akys žvelgė į ją, bet atrodė, kad jis nesuvokia, į ką žiūri. Nešėsi skardinę dėželę taip, lyg joje būtų jam brangaus žmogaus pelenai. Atsisėdęs jis pasidėjo tą dėžutę ant kelių, o ant jos – arbatos puoduką. Bet Melodiją pykdė ne nemokėjimas elgtis viešumoje. Iš tiesų jis galėjo pasistatyti puoduką ir lėkštelę ant dėžutės, ir tai atrodytų beveik garbinga. Bet Melodija Klaterbak žinojo, kad jis trenktas. Jis buvo savotiškai gražus vyriškis, visai padoriai apsirengęs. Tiesa, jo rankos buvo didelės ir suragėjusios, greičiau prekybininko nei džentelmeno rankos. Bet visa tai nebuvo svarbu. Svarbiausia: jis įsikalė į galvą, kad laivas yra Babilonas. To ir bijojo Janas. Ji atsargiai stebėjo senuką, neįsivaizduodama, ką jis galėtų iškrėsti. Ji jau iškentė dvi maldas, vieną trapo papėdėje, kitą – kai priešais juos sustojo didžiulis baisus kranas. Janas pagalvojo, kad galėtų imti pliaukšėti aplink jį botagu, kaip Jėzus, kai išvijo pinigų keitėjus iš šventyklos. Ji svarstė, kas iš tikrųjų yra skardinėje dėžutėje, ir pasisiūlė ją pasaugoti. Pasiūlymas buvo mandagiai atmestas. Ji galvojo, kad jis žiūri į raudonas portjeras. Janas paskelbė, kad jų bus atsisakyta pirmiausia.

Tačiau jų grupelė, be jokios abejonės, nebuvo vienintelė, susibūrusi viršutiniame denyje. Čia buvo vyrų persvara. Jei kai kurių jų kostiumai slėpė šiurkštų kolonistą, juo geriau. Tuščiažodžiautojas tuoj bus nutildytas.

Teofilis Hopkinsas pakėlė skardinę dėžutę. Ji įsitempė. Sūnus paėmė jo ranką. Jie paėjėjo kiek ir sustojo. Tėvo akys buvo tamsios ir bėginėjo.

48

Kas gali jį perprasti?

Knygos „Rausvos Devono pakrantės jūržolės“ autorius turėjo puikiai išlavintą žvilgsnį. Nors mes pripažįstame, kad tai jo paties aistrų sukurtos sinapsės rezultatas, milijonų ryšių, primenančių tinkliuko drugeliams gaudyti, kurį jis paliko kabėti ant savo kabineto sienos Henakombėje, mazgelius, kur kiekvienas mazgelis reikalingas, dar labiau veržiamas naudojant, Teofilis Hopkinsas, išdidus vyras, Karališkosios draugijos narys, visada buvo prieš visokius aiškinimus, kurie jį išaukštindavo. Vadindamas savo talentą „dovana“, jis turėjo omenyje, kad šis žodis nėra talento sinonimas, bet tik paaiškina jį. Kad ta dovana buvo didelė, liudija jo gyvenimo darbas – jūros būtybių piešiniai.

Kalbant apie „Leviataną“, buvo verta primygtinai reikalauti šios dovanos, nes kalbame apie vieną didį to amžiaus realaus pasaulio vaizduotoją, žmogų, kuris, sakykime, dešimt sekundžių stebėjęs plaštakę, puikiai atsimins jos formą, kūno ir sparnų spalvinį derinį.

Tas vyras „Leviatane“ nieko nematė. Vėliau jam neliko beveik jokių įspūdžių, išskyrus bereikšmį įsitikinimą, kad didžiuliai laivaračiai ant jo šono tik rodė laivo judėjimą. Tad jei jo akys, Melodijos Klaterbak įsitikinimu, „lakstė visur“, tai to, į ką jos žvelgė, nerastum nei antros klasės viršutiniame denyje, nei salone, nei bibliotekoje, nei žaidimų kambaryje, nei valgomajame, nei kur nors kitur, kur jis vaikštinėjo (žingsniavo lėtai, žingsnis nebuvo ilgesnis nei dvylika colių), mėgindamas nuslėpti artrito keliamus skausmus nuo mylimo sūnaus, kurį iš jo pasiima Viešpats.

Oskaras išėjo iš namų 1857 metais. Dabar 1865-ieji, o jie per tuos metus susitiko tik keturis kartus. Tie susitikimai buvo perne-

lyg skausmingi, ir ne dėl to, kad sūnus tapo lošiku. Tėvas nieko nežinojo apie jo pajamų šaltinį, įsivaizdavo, kad jį kaip nors remia anglikonai. Jų nesutarimai kildavo dėl svarbiausių teologinių dalykų. Vis dėlto kas rytą ir kas vakarą Teofilis meldėsi už sūnaus sielą, troško, kad jis galėtų sėdėti greta Dievo Paskutiniojo teismo dieną, kad jie, – motina, tėvas, kūdikiai ir Oskaras, – galėtų susijungti ir stovėti šlovėje tarp šventųjų. Jis meldėsi ne išmoktomis maldomis. Kaskart jis kalbėjo naujas maldas, ir žmonės, kurie eidavo ilgu raudonu taku į Morlį, galėjo iš jų išgirsti nepaprastai smulkią informaciją.

Visi Henakombės gyventojai aptarinėjo slapčiausias Teofilio liūdesio akimirkas, bet pats jis su niekuo negalėjo pasikalbėti. Stratonai maloniai elgėsi su juo. Jie buvo vargšai, gyveno kur kas skurdžiau nei jis. Jie atnešė jam sultinio ir pudingo su razinomis. Bet jis negalėjo su jais aptarti problemos. Tą Laimingąją dieną jie nestovės šalia Dievo.

Antros eilės misis Straton pusbrolis turėjo vietą Bažnyčios misionierių draugijoje Londone. Štai kaip Stratonai sužinojo, kad Oskaras ruošiasi plaukti į Naująjį Pietų Velsą. Jie pasakė Teofiliui naujieną, nes sūnus dar nebuvo sukaupęs drąsos ją pranešti. Teofilis įsižeidė. Ne, dar blogiau. Jis tol kramtė apatinę lūpą, kol ištryško kraujas. Pyko, kad kviečia jį važiuoti su jais traukiniu ir atsisveikinti su berniuku.

Dievas nuvedė mane pas nuodėminguosius ir atidavė mane į nedorųjų rankas.

Bet jam teks tai ištverti. Stratonai klysta, bet jie malonūs. Jis negali būti išdidus. Jis meldė Dievą neleisti jam įpulti į „tą nuodėmę, kuri dažniausiai mane apninka“.

Į Sautamptoną keliavo kartu antros klasės vagonu. Teofilis gėrė per daug saldžią su per daug pieno Stratonų arbatą ir jautėsi esąs nesąžiningas. Jis tikrai ketino išgelbėti sūnų. Ne iš Australijos, bet iš anglikonų erezijų. Tam ruošdamasis, vartė Bibliją. Vagonas buvo nešildomas, todėl susisupo į paltą, ir kol traukinys dardėjo per ilgą tiltą į Teinmutą, jis nesižvalgė į malonius vaizdus pro langą, į plika-

kojes moteris, susirinkusias purvinose lygumose, į mielą žvilgantį šydą virš drėgnos žemės, į ūkanotą žydrai baltą dangų. Jis mokėjo visą Bibliją atmintinai, ir jei būtumėt pacitavęs jam posmelį, jis galėtų tęsti nuo ten, kol paprašytumėt jį liautis. Bet tą dieną, traukiniui važiuojant pro Eksmutą, jis plėšė mažas popieriaus juosteles ir rašė trumputes pastabėles. Naudojo tas popieriaus juosteles kaip Biblijos žymeklius, ruošėsi maldai, kurią pasakys sūnui.

Anglikonai norėjo pasikalbėti. Jie kalbėjo tik apie pinigus. Teofilis žinojo, kad jie vargsta. Šiek tiek užjautė juos. Bet dar niekada nebuvo susidūręs su tokiu šlykščiu materializmu. Misis Straton jam pasakė, kad vienas leidėjas pasamdė ją parašyti romaną. Teofilis mandagiai linktelėjo. Viduje jis virte virė. Jis neabejojo, kad romanuose kalba Šėtonas. Misis Straton norėjo pasiteirauti, kaip jis tariasi su leidėjais dėl finansinių sąlygų. Jis nenorėjo kalbėti, kad nepagelbėtų įgyvendinti jos planų. Misteris Stratonas norėjo sužinoti, kaip Oskaras gavo pinigų kelionei. Jis netardė Teofilio, bet uždavinėjo tokius suktus klausimus, tarsi pelė erzindama bėgtų nuo katės į urvelį: sustoja ir vėl pradeda greitai trepenti. Teofilis manė, kad jie įkyrūs. Jis atsiprašė ir vėl ėmėsi savo darbo, bet Stratonai nenutilo ir toliau plepėjo apie pensus ir šilingus. Atrodė, kad su juo vagone važiuoja pora bakalėjininkų.

Teofilį Stratonai visiškai išmušė iš vėžių, nors jis ir manė, kad nekrikščioniška taip elgtis. Taigi jis atvyko visiškai nepasiruošęs susitikti su sūnumi. Jis dar nespėjo įtempti raumenų, o jam jau smogė. Jie išlipo pilkoje, suodinoje Sautamptono stotyje. Jo vos nenunešė į šalį. Žiūrėjo, kaip misis Straton apkabina jo berniuką. Jį perskrodė pavydas. Suvirpėjo. Jis nesiglėbesčiavo. Oficialiai paspaudė Oskarui ranką, bet jam taip svaigo galva, kad pamanė tuoj nualpsiąs. Atsisėdo ant suoliuko, apsimetė, kad nori užsirišti batą, bet atsisėdęs nedrįso pasilenkti, kad į galvą nesuplūstų kraujas. Šalia savęs pasidėjo skardinę dėžutę, o ant viršaus – Bibliją. Iš Biblijos iškrito keletas žymeklių. Misteris Stratonas juos pakėlė ir padavė jam. Teofilis susigrūdo lapelius į palto kišenę kaip keletą nukritusių medžio lapų.

Jam buvo silpna. Jautėsi tarsi važiavęs į Edinburgą, bet atvažiavęs į Osaką. Viskas buvo keista, tolima, virpėjo. Sūnus jam buvo gražus. Jo širdis dainavo Saliamono dainą. Berniuko veidas buvo smulkus, širdies formos – toks kaip jo mamos. Tą veidą Teofilis apimdavo delnais nuostabią akimirką, kai trykštelėdavo jo sėkla. *Miros kamuolys yra mano karštai mylimas: jis visą naktį gulės tarp mano krūtų.* Jis turėjo nuostabius motinos plaukus ir pieno baltumo odą, motinos gyvumą ir entuziazmą, jos plačias akis ir, svarbiausia, jos viltį. Tai nebuvo tamsus veidas, kurį slėgs pavydas ar išdidumas. Tas veidas buvo geresnis, kur kas geresnis. Jis pasiūlė dovaną. Tai buvo viskas, ką jis turėjo.

Kaip jau žinote, toje skardinėje dėžutėje buvo litavimo reikmenys. Teofiliui atrodė ypač svarbu mokėti lituoti, bet jo sūnus niekada kaip reikiant neįvaldė tos technikos. Jis padarė ne tik dėžutę, bet ir medines rankenėles patiems litavimo įrankiams. Atidavė du geriausius butelius su stikliniais kamščiais rūgščiai ir fliusui. Padarė mažesnę dėžutę dervoms. Ant dėžutės dangtelio prikniedijo mažą varinę lentelę, ant kurios išgraviravo: „O. J. P. Hopkinsui. Dovana nuo tėvo“.

Sūnus paėmė dėžutę ir padėkojo, tačiau Teofilis negalėjo galvoti apie jį nesijaudindamas. Jis troško suklupti su juo ir melstis. Ne iš drovumo to nepadarė Sautamptono geležinkelio stotyje. (Jis niekada nesigėdijo liudyti viešumoje.) Bijojo, kad jį užvaldys emocijos. Tai buvo jo yda, įskilimas kūne, tuo baisesnis, kad yra netikėtas: žmogus, be baimės besimeldžiantis priešais priešiškiausius klausytojus, gali palūžti ir viešumoje netekti savitvardos. Jis užsitraukė gėdą per berniuko motinos laidotuves. Jis norėjo pasakyti jai maldą. Žmonės nuvedė šalin, nes jis negalėjo ištarti žodžių. Balsas tapo svetimas jo gerklėje.

Kai išgirdo pavadinimą „Leviatanas“, jie sėdėjo dviračiame vežimaityje ir keliavo slidžiomis gatvėmis į doką. Jis negalvojo apie laivą. Žinojo, kad tai laivas. Girdėjo, kaip Stratonai autoritetingai apie jį kalba. Bet išgirdęs žodį „Leviatanas“ Sautamptone, pagalvojo apie milžiną, kurį Dievas sukūrė norėdamas padaryti Jobui įspūdį dėl jo nemokšiškumo ir bejėgiškumo.

Aš neslėpsiu nei jo kūno dalių, nei jėgos, nei gražių proporcijų. Kaip apibūdinti jo išorę? Kas gali jį perprasti? Jo dantys baisūs ir apvalūs. Jo žvynai yra jo pasididžiavimas, jie prigulę vienas prie kito kaip ruoniai. Jo nasrai žiba kaip deganti lempa, iš jo nasrų veržiasi ugnies kibirkštys. Jo mėsą dengiantys žvynai yra sujungti; jie yra tvirti; jų negalima nuplėšti.

Štai kokį „Leviataną" matė Teofilis. Jis stovėjo prieplaukoje ir spoksojo į laivą.

Matė, kaip sūnus dreba išvydęs „Leviataną".

Lietus sudrėkino jo plaukų galiukus ir sustingo į lašiukus kaip ant obels žiedų.

– Nagi, Oskarai, – prabilo Teofilis, – juk tu tikrai gali eiti.

Bet staiga atsirado neštuvai, raištis akims, narvas. Jis norėjo sukalbėti maldą, bet, jam pradėjus, nė vienas į jį net nepažiūrėjo. Jo dienos medžiagą pervėrė artritinis skausmas tarsi šviesi adata, į kurią įvertas pilkas siūlas. Skausmas trukdė deramai susikaupti, bet pavadinimas „Leviatanas" liko įrėžtas jo galvoje ir teikė keistą bei nelauktą jaukumą, priminė, kad jis neturėtų abejoti Dievo valia, kad buvo nemandagus Jo akivaizdoje, kad jo sūnus gal visai nėra prakeiktas.

Teofilis Hopkinsas nelaikė laivo Šėtono išmone. Jis nežiūrėjo į tuos daiktus, kurie jam nepatiko, – į satiną, šilką, pliušą. Interjeras jam priminė anglikonų katedrą, bet jis nusprendė neįsidėmėti jokių detalių. Jis tik troško prisiminti sūnaus veidą.

Jis norėjo užlipti ant denio. Panoro pakvėpuoti grynu oru. Jūra buvo švari ir tyra.

Oskaras negalėjo užkopti ant denio. Todėl jie liko apačioje, vaikštinėjo aukštyn žemyn, susikibę rankomis. Teofilis matė, kad vyrai taip vaikšto Italijoje.

Oskaras liaupsino natūralų apšvietimą ir puikų vėdinimą. Jis puikiai perprato principus.

Jie nuėjo į Oskaro kajutę, kurioje buvo celiulioido atraiža, nauja medžiaga, apie kurią Teofilis buvo girdėjęs, bet kurios nebuvo matęs. Celiulioide buvo nubraižyti kvadratėliai, jis buvo pritvir-

tintas prie iliuminatoriaus. Niekas tinkamai nepaaiškino jo funkcijų, bet jis to ir nereikalavo. Galvojo, kad jie galėtų pasimelsti. Svarstė, ar traukinyje sukurta malda iš viso yra teisinga. (Ją sukūrė išdidus pavyduolis.)

Oskaras parodė, kaip lova pakeliama dieną ir nuleidžiama naktį. Kai lova buvo nuleista, Teofilis atsisėdo ir tučtuojau pajuto lengvumą sąnariuose. Oskaras atsisėdo priešais ant žemos kėdės su išlenktu atlošu, bet negalėjo ramiai nusėdėti, kilojo kelį ir skėsčiojo rankas.

Tada Teofilis įteikė Oskarui antrą dovaną. Ji buvo mažytė, suvyniota į baltą vyniojamąjį popierių ir aprišta juodu kaspinu. Atrodė grėsmingai, ir juoda spalva (gedulo kaspino likučiai iš Teofilio kabineto stalčiaus) tikriausiai simbolizavo pagarbą moteriai, iš kurios įsčių atėjo ši dovana. Ten buvo vaisiaus odelė, mažutis apvalkalas, dengęs gimstančio Oskaro galvutę. Ji buvo išsaugota, ją išsaugojo motina, nes kalbama, – žinoma, tai prietarai, – kad toks dalykas apsaugo vaiką nuo paskendimo.

– Štai, – tarė jis ir ištiesė aiškiai drebančią ranką. – Tai tavo odelė, – ir, kai Oskaras nesuprato, pridūrė: – Nuo tavo mažos galvytės.

Jis išsitraukė nosinę iš kišenės. Pasklido misis Viljams lyginimo lentos kvapas. Išsišnypštė nosį, nežiūrėdamas į sūnų. Prisiminė vaiką ir žmoną Devono skersgatvyje. Mirtos, kvepiančios gyvatvorės. Kvapnus raudonas purvas taip aplipdavo jų batus, kad kojos tapdavo sunkios, ir jie tapeno kaip sapnų būtybės.

Oskaras įdėjo vaisiaus odelę į litavimo dėžutę. Ji nenorėjo ten tilpti, bet jis ją įgrūdo, apsuko aplink rūgšties buteliuką, prispaudė prie mažos dervos dėžutės, suglamžė popierių, sumazgiojo gedulo kaspiną. Nenorėjo jos sudraskyti. Dovana jį labai sujaudino. Jis užtrenkė dangtelį ir ėmė bruzdėti mėgindamas įtaisyti dėžutę ant ilgos lentynos už savo galvos. Kai galiausiai atsisuko į tėvą, jo žvilgsnis buvo nepatiklus, budrus.

Jį išgąsdino Teofilio jausmai. Negalėjo jų apibūdinti. Nesuprato jų formos ir spalvų, ir nors likusį gyvenimą praleis spėlioda-

mas, kokie buvo tie jausmai, dabar, kai atrodė, kad jie guls priešais jį kaip peiliai ir šakutės ant baltos staltiesės, jis ėmė gūžtis.

Jis prisiminė tėvo odą, tą vietą, kur skystai augo juoda barzda, nuo ten banguotą jūros užliejamą dumblėtą seklumą po akimis. Oda atrodė tarsi pernelyg ilgai mirkusi vandenyje. Jis užuodė trikdantį ir pažįstamą kvapą – šeimos namų kvapą, kuriuose nebuvo gyventa visą sezoną. Labiausiai trikdė šis sumišęs artimumas ir atstumas. Dar buvo triukšmas. Jis aidėjo jau kurį laiką: elektriniai megafonai. Netrukus bus metas išeiti. Oskaras juto, kaip už jo kaklo be paliovos teka vanduo. Linijos raikė celiuloidą, karpė į mažus kvadratėlius, kurie sunkėsi ir vėl susiliedavo, buvo raikomi ir jungėsi, buvo raikomi ir liejosi.

Oskaras kažką linksmai sučiauškėjo ir nuskuodė į viršutinį denį.

Ore kunkuliavo naujų dažų ir elektros kvapas. Tvyrojo ir kažkokie garai, tarsi brendžio ir odos, kaip pas Sent Džeimso batsiuvį likus savaitei iki Askoto žirgų lenktynių. Visus šiuos kvapus persmelkė subtilus, bet intensyvus jūros kvapas. Oskaras įsivaizdavo, kad užfiksavo „Leviatano“ judėjimą. Jis stovėjo ant kajutės slenksčio. Jo kairė ranka gniaužė sieninius turėklus. Jis šypsojosi Melodijai Klaterbak.

Mis Klaterbak tik prabėgšmomis pastebėjo tą kaukolės grimasą. Ji nerimavo dėl jo tėvo, stovinčio prie durų už sūnaus. Ji stebėjo, kaip jis sėlina iš viršutinio aukšto kajutės ir pagalvojo, kad žvalgosi kaip nuo sakyklos. Jis žingsniavo lėtai; jai nedingtelėjo, kad jam ką nors skauda.

Ji atsistojo ir nuėjo prie kitų laiptų, kaip kokia banko lankytoja, jaučianti, kad eilėje priešais ją stovi banko plėšikai, bet ne visai pasitikinti intuicija.

Šitaip ji neišsigelbėjo nuo sumišimo. Stovėjo rami, išblyškusi, kraujas pulsavo putliose rankose, rankos glamžė pirštines, kurias ji nusimovė prieš gerdama arbatą. Ji pamatė, kaip vyresnysis Hopkinsas parpuola ant kelių. Pagalvojo, kad išgirdo dejonę. Pagalvojo: „Evangelikai nesiklaupia!“

Pamatė, kaip stiuardas žengė žingsnį senuko link ir sustojo.

Maldininkas priklaupė greta tėvo. Mis Klaterbak įsivaizdavo išgirdusi, kaip kaulėti keliai bumpteli ant kilimo, kuris turėtų būti toks storas, kad užslopintų visus garsus. Tik tada jos akys susitiko su sužadėtinio akimis, bet tik sekundei, nes jis – o, kvaileli, koks tu kvailas! – mėgdžiojo fundamentalistus. Ji pažiūrėjo į Stratonus: misteris Stratonas jau klūpėjo ant nutrintų kelių, o misis Straton priklaupė uždėjusi didelę ranką ant jo peties. Dabar ji matė ir nepažįstamus žmones, neturinčius nieko bendra su jų patetiška grupele. Prie jos priėjo ir priklaupė žemas vyras, nuo kurio dvokė šlapiais gyvuliais. Jo plinkantis pakaušis atrodė labai intymiai. Priklaupė ir kiti, kai kurie laikė rankose krištolines vyno taures. Stiuardai stovėjo, bet net jie sudėjo rankas ir palenkė galvas kaip baptistai. Lauke ir toliau garsiai trimitavo megafonas, bet viduje buvo labai tylu, ir Melodija Klaterbak, nenorėdama, kad ją pačią palaikytų atskalūne, priklaupė.

Porą minučių buvo tylu, o paskui Karališkosios draugijos narys Teofilis Hopkinsas pradėjo melstis.

– O Viešpatie Dieve, – pradėjo jis. Jo balsas užlūžo. Jis vėl prabilo: – O Viešpatie Dieve, tai mano sūnus.

Kita pauzė buvo trumpesnė, bet skausmingesnė.

– Čia jo draugai ir bendrakeleiviai.

Galėjai girdėti, kaip dusdama kvėpuoja misis Straton. Ji klūpėjo ir siūbavo. Misteris Stratonas trynė jai nugarą.

– O Viešpatie, mano Dieve, – kartojo Oskaro tėvas, ir žemas balsas užsikirto, todėl daugelis nebegirdėjo paskutinių žodžių: – Ką mes galime padaryti?

Tada jis atsistojo. Taip švelniai prisilietė prie sūnaus, kad Oskaras visada galvos, ar jis to neprasimanė. Tėvas greitai, jausdamas skausmą užkopė laiptais. Jis pranyko iš akių keistai šlubuodamas: ėjo greitais, nedidukais žingsniais ir smarkiai perkreipęs veidą. Tikintieji lėtai stojosi ir nelabai norėjo pažvelgti vieni kitiems į akis.

Prieplaukoje Teofilis vėl pasimeldė. Jis stovėjo priešais „Leviataną“, aplink jį susirinko minia. Bet milžino žvynai buvo su-

siglaudę, ir jo balsas nepasiekė sūnaus, kuris pasiliko viršutiniame denyje.

Oskaras laukė, kad tėvas grįžtų. Belaukiant net jam pasidarė aišku, kad tėvas išėjo amžiams, kad jis gali žiūrėti ne kur kitur, o tik į žmonių apspistą pertvarą, pro kurią išėjo senukas. Stiprus skausmas pervėrė širdį ir taip suspaudė plaučius, kad nors jis stovėjo tarp draugų, pravėręs raudonas lūpas, oras jo negelbėjo.

Jis pagalvojo: „Niekada nebežiūrėsiu į jo išmintingą seną veidą“.

Ir dar: „Esu negeras sūnus, nes palieku jį vieną“. Jis apsikabino misis Straton, paspaudė ranką Vordliui-Fišui, mis Klaterbak, misteriui Kolviliui ir mokyklos mokiniams. Kilo sambrūzdis, kaukė sirenos, skambėjo varpai, šaudė fejerverkai. Liusinda, žiūrėdama iš viršaus, svarstė, kodėl dvasininkas sėdi vienas ant rausvo šezlongo.

Oskaras įsipainiojo savo fobijos voratinklyje, kybančiame geometriniame laivo centre. Jis įsivaizdavo, kad visi išėjo.

49

Sistema

Misteris Stratonas išgąsdino Oskarą, nes neperspėjęs prie pat jo prikišo veidą. Jis atsėlino per kilimą su paskutine veltui duodama chereso taure rankoje. Berniukas nepakėlė galvos, bet misteris Stratonas nelaikė savęs nematomu. Priešingai. Jis buvo vienintelis lankytojas, likęs viršutiniame denyje. Jo jau du kartus prašė išlipti iš laivo.

Jis įsivaizdavo, kad jaunuolis jo laukia. Žinoma, juk jų abiejų laukia per ilgai atidėlioti reikalai, kuriuos reikia aptarti. Jis tikėjosi pasikalbėti anksčiau, bet jei jau nepavyko, reikia pasikalbėti dabar. Misteris Stratonas nervingai gerbė laikrodžius ir tvarkaraščius. Varpai, aliarmo signalai, sirenos tiesiogiai veikė jo fiziologiją. Bet šiandien sirenos jo nenubaidys. Jei reikės, darbuotojai galės jėga išmesti jį į krantą.

Misteris Stratonas atsisėdo ant minkštasuolio už trijų pėdų nuo Oskaro. Chereso taurę pasistatė ant šoninės atramos. Padėjo ją ten gražiai, jam tikrai nerūpėjo, kad alkoholis gali sugadinti laką.

Oskaras jo nematė. Oskaro tinklainėje buvo įsirėžęs išeinančio tėvo veidas, ypač penso dydžio žaizdota oda po akimis.

– Nebegali manęs atstumti, – pareiškė misteris Stratonas ir prikišo veidą prie pat Oskaro.

Oskaras pašoko nuo minkštasuolio per gerus du colius.

– Chooo, – klyktelėjo jis.

Misteris Stratonas patenkintas padarytu įspūdžiu neatitraukė veido, bet ranką patraukė ir ėmė grabinėti minkštasuolio kraštą, ieškodamas chereso.

Oskaras ir toliau žavėjosi abiem Stratonais, jo gailestis misteriui

Stratonui nesusilpnino jo jausmų, greičiau priešingai, bet šiandien jį atstūmė pernelyg akivaizdžiai suktas veidas, kuris kadaise buvo nekaltutis ir vaikiškas, – praeitis švietė pro dabarties sugedimą.

Oskaras per daug liūdėjo praradęs tėvą, todėl ne iš karto suvokė misterio Stratono kėslus. Jis uždėjo ranką misteriui Stratonui ant peties.

– Laikas, – tarė, – ir liūdna.

Bet misteris Stratonas įtariai perkreipė veidą. Iš tokio veido galėjai spėti, kad jo savininkas žino, jog pasaulis yra ne toks, koks apsimeta esąs. Jis žino, kad visi – vyskupai, rektoriai, karaliai, net kaimo dekanai – krečia pokštus ir apgaudinėja. Veidas buvo eretiškas, šalia jo net dangiškųjų ir žemiškųjų kariaunų Viešpats Dievas būtų tik niekingas ir pagyrūniškas demiurgas, kurio kalbos apie visagalybę pagrįstos nemokšiškumu ir išdidumu.

– Pakaks žaisti katę ir pelę, – misteris Stratonas įbedė akis į Oskarą, – dabar privalai man pasakyti.

Oskaras, pažvelgęs į misterio Stratono akis, pajuto, kad iki šios akimirkos niekada neprivalėjo taip elgtis, kad privalėjo mandagiai, net jautriai nusukti žvilgsnį nuo jo akių, žinodamas, kad jose matys tik nelaimėlį. Šiandien jam neleido išvengti žvilgsnio. Akys buvo žydros ir ašaringos; baltymai pageltę, išraizgyti kraujagyslių, dėmėti kaip porcelianinė kriauklė „Gulbės“ užeigoje Morlyje.

Misteris Stratonas pakėlė chereso taurę. Atkišo apatinę lūpą, siekdamas taurės. Taurės apačia prašvilpė Oskarui pro nosį.

– Mes prižiūrėjome vargšą tavo tėvą, – kalbėjo jis, – kaip tik galėjome. Maitinome jį, nors vos galėjome išsimaitinti patys, ir negalime tikėtis, kad mums bus atlyginta, bent jau ne šioje žemėje. Be to, prižiūrėjome tave. Negali manyti, kad galvojome apie *pelną,* – nusijuokė misteris Stratonas, ir jam kaži kas sugurguliavo galugerklyje. – Mes išlavinome tave, kad galėtum liudyti Dievą. Nemanėme, kad padedame turtingam žmogui.

Misteris Stratonas apsižvalgė viršutiniame denyje. Elgėsi tarsi nevykėlis, kai pabrėžė juos supančią prabangą, tačiau Oskaras, matydamas jį tokį įsižeidusį, susigėdo.

– Aš jums dėkoju, – tarė Oskaras. – Aš visada...

– Man jau buvo padėkota, – atšovė misteris Stratonas. – Nemanau, kad buvo gražu tyčiotis iš manęs, siunčiant puikią kavą ar paslaptingus paketėlius su pinigais.

Akimirką Oskaras supyko. To, ką jis siuntė Stratonams, turėjo užtekti.

– Žinoma, nori su manimi pasikalbėti, – tęsė misteris Stratonas. – Nebenori manęs erzinti, – jis pravėrė burną kaip visada, laukdamas, kad pašnekovas prabiltų. Rausvu liežuviu greitai apsilaižė lipnias nuo chereso lūpas.

Kaukė sirenos. Jos pakeitė toną ir dabar aštriai bei įkyriai pypčiojo, tarsi kinžalas, duriamas į įtemptą baltą drobę.

– Dieve, padėk man. Dabar tu man papasakosi. Negali išvykti to nepadaręs, – jis čiupo Oskarui už riešo ir jį suspaudė. Nepaleis. Oskaras juto skausmą. – Kaip krikščionis dvasininkas surinko pinigų keliauti taip prabangiai? Nesu prašinėtojas. Neatėjau prašyti išmaldos. Esu nuskurdęs, bet ne tiek. Privalai papasakoti, kaip tau pavyko.

– Jums nepatiks tas pasakojimas.

– Nebijok įžeisti mano jausmų, vaikinuk, – jis tvirčiau suspaudė riešą, o burną akimirką perkreipė pykčio spazmas. – Mano skurdas neleidžia man jų turėti.

– Jūs nesididžiuosite manimi.

– Ne? Ne. Dieve mano, tegu jis liaujasi vapalioti.

– Jei pasakysiu jums ir mano tėtė tai sužinos, jis patirs nepakeliamas kančias.

– Prižadu, kad jis niekada to nesužinos, – tarė Hju Stratonas ir, matydamas, kad Oskaras vis dar dvejoja, pridūrė: – O, mielas Oskarai, privalai patikėti mano žodžiais.

– Aš lošiau, – prisipažino Oskaras, – kaip jūs seniau ir įtarėte.

– Taigi, – iškvėpė misteris Stratonas, – lošei.

– Manau, kad laivas jau pajudėjo.

– Vadinasi, turi sistemą? Ar kaip tai vadinama?

– Sistemą?

– Taip, sistemą. Templis man viską paaiškino. Turi sistemą ir užrašysi ją man.

Jis iš tiesų pasikniso prikimštoje apspurusio palto kišenėje, surado panaudotą voką ir trumpą pieštuko galelį, įgrūdo juos Oskarui, nepaleisdamas skaudančio riešo.

– Tai nėra taip paprasta. Tokio dalyko negali tiesiog užrašyti. Jau per vėlu.

Misteris Stratonas paleido Oskaro ranką, jo skruostai įdubo, visa veido oda atrodė negyva ir susiglamžiusi, lyg dėvėtas drabužis ant apatinės lentynos komiso parduotuvėje.

Oskaras troško ištraukti riešą, bet to nepadarė.

– Prašau, berniuk, maldauju, užrašyk viską.

Jis nesuvokė, ko prašo. Tai buvo neįmanoma. Lentelės ir tvarkaraščiai, sudarę sistemą, buvo šešiolikoje juodų medžiaga aptrauktų sąsiuvinių. Jie buvo tokie tvarkingi kaip ir dėžutės su sagomis, kurias jis klasifikavo tėvo namuose, nubraižyti stulpeliai ir sektoriai, bet tuo pat metu stulpeliai buvo išterlioti ir pilni dėmių. Jo ranka prastai atkartojo protą... Ranka buvo vikšras, o protas – pedantiškas vyrukas su baltais rankogaliais ir despotiškai trokštąs, kad viskas būtų savo vietose.

Tos užrašų knygelės buvo jo lagamine. Naujajame Pietų Velse jos bus nė grašio nevertos. Žinoma, dabar laikas nubėgti į savo kajutę ir įsprausti jas į misterio Stratono rankas. Žinoma, dvasininkas jų nesupras, bet paaiškinti jis galės laišku, be to, svarbu, kad tai būtų dovana. Knygos įrodo, kad žmogus gali gerai gyventi iš lenktynių, jei dirba krikščioniškai uoliai.

Bet ne, jis negali jų išsižadėti.

Nežinojo kodėl. Nesitikėjo, kad jo paklaus, o kai tai nutiko, jautėsi ne dosnus, bet piktas ir sutrikęs. Knygos buvo labai artimai susijusios su jo gyvenimu, buvo jo gyvenimas, jo aistra, jo dienoraščiai, jo komunija ir Dievas, jo ryšys su siaubūnu, kurį reikėjo pašerti. Jos buvo privačios. Slaptos. Tai buvo penkerių metų darbas. Jis apkeliavo visus Anglijos pietus, ten užrašinėdamas koduotą informaciją. Surinko daugybę žinių, kurios, jei nekreipsime dėmesio į dėmes ir terliones, buvo geresnės už bet kurio Ta-

tesolzo bukmekerio užrašus... Aprašė penkis šimtus dvidešimt penkerias lenktynes, pozicijas, svorį, ar žirgas kyla klasėje, ar priaugo svorio, lenktynių trasos ilgį, būklę ir taip toliau. Jis nesilažino iš kumelių ir kumelaičių, bet surinko informaciją ir apie jas.

– Prašau mane palikti, misteri Stratonai, – švelniai pasakė Oskaras. – Jūs žinote labai pavojingą paslaptį, todėl tikėkite, kad parašysiu jums iš Naujojo Pietų Velso. Papasakosiu jums, kaip man pavyko to pasiekti.

Jis yra šykštuolis. Elgiasi nekrikščioniškai. Privalo atiduoti knygas. Net jei būtų nieko neskolingas Stratonams, turėtų atiduoti knygas. Bet jis yra besiteisinantis sukčius.

– Aš atsiųsiu jums laišką atgaliniu paštu iš Sidnėjaus. Iškilmingai prisiekiu Dievu. Jūs teisus, aš nemąsčiau ir elgiausi negražiai, negalvojau apie jūsų padėtį. Tik bijojau, kad pranešite mano tėčiui.

Hju Stratonas žvelgė į tyras jaunuolio akis, nedrįsdamas jomis patikėti.

– Viską užrašyk.

– Tai nėra taip paprasta. Aš negaliu.

– Prisieki Dievu?

– Taip.

Ką jis prisiekė? Paprasčiausiai tai, kad negali perrašyti užrašų per penkias minutes. Tai buvo tiesa, tikra tiesa, bet jis tapo per daug gudrus, sukčiaudamas ir iškreipdamas „tiesą“, kuri visai nebuvo tiesa.

– Ar tai žirgai?

Duok jam knygas. Duok.

– Taip.

Misteris Stratonas paleido jo riešus. Linktelėjo. Prasižiojo norėdamas kažką sakyti, bet sirenos triumfavo. Linktelėjo dar kartą, dar. Jis priėmė pavojingą sprendimą, kaip paremti lenktynių programą. Raukydamasis užbėgo laiptais į viršų. Jam skaudėjo sėdmens nervą. Laiptų viršuje kažką suriko, bet Oskaras negirdėjo. Jis apžiūrinėjo rausvą apyrankę, likusią ant odos po misterio Stratono gniaužtų. Vienišas sėdėjo prabangiame antros klasės viršutinio denio urve, suvokdamas, kad yra sugedęs.

50

*Pačinko**

Kad aš gyvenčiau, turėjo susitikti du lošėjai, vienas Apsėstasis, kitas – Nepataisomasis. Durys turėjo atsiverti tam tikru metu. Priešais duris turėjo stovėti raudono pliušo minkštasuolis. Apsėstasis, turintis šešiolika įrištų sąsiuvinių su aštuoniais šimtais aštuoniasdešimt puslapių ir su dešimčia stulpelių viename puslapyje, turėjo sėdėti ant to raudono minkštasuolio, pasidėjęs ant susiglamžiusių kelnių maldaknygę. Nepataisomoji lošėja turėjo įlėkti pro atviras duris. Ji turėjo ateiti iki Apsėstojo ir pameluoti (nors ji galėjo ir nenutuokti, ką tuojau pasakys): „Norėčiau prieiti išpažinties“.

Bet net tas susitikimas, kuris reikalauja, kad aktyviosios pusės kelionė būtų tokia sudėtinga, kaip nerūdijančio plieno pačinko kamuolio kelionė (rieda per puikius metalinius tunelius, nuožulniai leidžiasi žemyn, pasuka į šalutinius keliukus, rieda žemyn į „Leviatano“ pilvą, viršun, į šoninius keliukus, viršun, viršun ir pro duris prie raudono minkštasuolio), galėjo neįvykti, jei „Leviatano“ ventiliacijos sistema nebūtų buvusi kiek keistoka. To keistumo visiškai nenumatė projektuotojai.

Štai kodėl ji buvo tokia: pokalbiai sklido iš kajutės į kajutę, ir dėl to Liusindą visą naktį persekiojo nuobodžiaujančių kortomis lošiančių stiuardų šnekos. Jie sėdėjo ne gretimoje kajutėje. Ji buvo tuščia, kaip ir visos kitos pirmos klasės kajutės, o ji, vartydama laivų kompanijos brošiūras, įsivaizdavo, kad jų keleiviai per visą kelionę sudarys jai kompaniją. (Aukščiausioje pirmoje klasėje gyveno bavarai, bet ją nuo jų skyrė šilkinė žydra virvė.) Stiuardai

* Japoniška biliardo atmaina.

sėdėjo už kelių tuščių kajučių nuo jos, bet ventiliatoriai buvo suprojektuoti taip, kad, jei jie būtų sėdėję arčiau, ji iš viso būtų jų negirdėjusi.

Stiuardų pokalbiai buvo puikiai perduodami, tarsi kiekvienas būtų turėjęs po garsiakalbį.

Dėl jų ji negalėjo skaityti. Ne dėl keliamo triukšmo. Svarbi buvo tema. Dabar, galvojo ji, jie žaidžia dvipensį, dabar dvidešimt vieną aklai, dabar pokerį. Koknis aukštu balsu – geriausias žaidėjas. Jis patiko jai. Įsivaizdavo jį smėlio spalvos dygiais plaukais, manė, kad jis įpratęs prisimerkti. Jis daug šypsosi. Kartais suknisa lošimą. Jis neišduos jokių paslapčių. Kitas, gavęs geras kortas, visada imdavo greičiau kalbėti. Šis iš Liverpulio. Jis iš visų labiausiai nerimavo dėl savo naujo darbo. Anksčiau jis buvo vyriausiasis „Sobraono" virėjas, ir Liusinda sužinojo, jei dar to nežinojo, kad „Sobraonas" buvo labai vertinamas laivas. Šio žmogaus bosas taip įtūžo, kad tas ieškosi vietos kitame laive, jog išsiuntė laišką kitam laivui ir pasakė, kad niekada nebesamdys jo vyriausiuoju virėju. „Ne, – kartojo jis, – jokiomis aplinkybėmis".

Stiuardai laikė save visuomenės elitu. Jie didžiavosi savo darbu ir visai nebuvo tokie paprasti snobai, kokius juos įsivaizdavo Melodija Klaterbak. Ji pati buvo snobė. Šie vyrai buvo perfekcionistai. Išdidūs kaip stiklo pūtėjai. Jie buvo apgaudinėjami. Jie tikėjosi aptarnauti žmones taip, kad šie gerbtų ar bent pripažintų jų rafinuotumą, tačiau jie aptarnavo valdingus kolonijos pagyrūnus. Antros klasės apačioje buvo misteris Borodeilis, turtingas ginčininkas, kuris pasigėrė ir sumetė sausainius į ventiliatorių.

Liusindai jie visi patiko, nors jų nematė. Ji norėtų su jais sėdėti prie stalo. Jie galėtų rūkyti ir prasilošti. Jai būtų nesvarbu.

Ši kajutė jai buvo svetima tuščia erdvė, jai buvo nejauku matyti kaštoninius kilimus, žvilgančią ledinę prabangą. Jai net nepatiko drabužiai, dailūs drabužiai iš Marijanos Evans siuvėjos Berlington Arkeide, ir pačią pirmąją naktį, praleistą kajutėje su „Barčesterio bokštais" ant kelių, ji suvokė, kad tik misterio d'Abso namuose galėdavo atsipalaiduoti tarp paprastų žmonių.

Jei šie stiuardai būtų sutikę ją pas misterį d'Absą su misteriu Figu ir mis Malkolm (o tai, be abejonės, visiškai neįmanoma), jie mielai paloštų kortomis su ja. Jie pamatytų, kad ji gali kvatotis, net gerti, o jei nebus atsargūs, apiplėšti juos iki paskutinio siūlo trečią valandą nakties. Tiesa, tai vulgarūs namai ir daugeliu atžvilgių moraliai nepatikimi. Ji sutriko suvokusi, kad jai gera ten būti. Namai buvo prasti, priklausė kolonistui, kuris kartais tapdavo šiurkštus, bet ten ji galėjo sėdėti prie stalo ir nesijausti suvaržyta formalumų. Jai siaubingai neverždavo gerklės, ji nejausdavo baisios įtampos rankose ir krūtinėje.

Valgomajame tie stiuardai buvo pjesės aktoriai. Jie kalbėjo skirtingais balsais. Ji negalėjo palyginti balso, girdėto naktį, su balsu, kurį išgirdo, kai aptarnavo ją ryte. Atsisėdusi prie stalo, pasijuto kaip jų bendrininkė. Ji įsivaizdavo, kad juos, kaip ir ją, varžo jų vaidmenys.

Beje, valgomasis ją trikdė. Kambarys buvo graikiško stiliaus, kolonos su išilginiais grioveliais, stalai tušti. Su ja prie vieno stalo pietus turėjo valgyti keturi nekalbūs karininkai. Ji įėjo skaisčiai išraudusi. Valgė greitai, kiek tik leido mandagumas. Ji žinojo (arba įsivaizdavo), kad žmonės, sėdintys prie stalo, nepripažins jos charakterio, jos aistrų, jos darbo. Gal jie net bus apstulbinti. Jos kompanionai laikė ją baikštuole. Tokia ji ir buvo. Žmonės ją tokią padarė. Ji mieliau loštų dvidešimt vieną arba pokerį. Pjaudama pilką keptą jautieną, ji galvojo, kad kortos turi daug privalumų. Lošėja neverčiama apsimetinėti, gali tylėti, ir niekas nepagalvos, kad ji nuobodi, gali raukytis, o žmonės nesirūpins jos laime, gali triumfuoti laimėjusi prieš vyrą ir neprivalo kikenti bei kvailai šypsotis, kai tai padaro. Lošėja gali stumti dieną po dienos, atsikratyti vienatvės, susidraugauti su žmonėmis, kurių daugiau gyvenime niekada nepamatys, ir gyventi tame mielame svaigaus laukimo cikle, tikėtis, kad nutiks kai kas nepaprasta. Nėra ko sakyti, ne visi tie malonumai susiję su godumu ar pasipelnymu. Galima pajusti, kaip maloniai svaigsta galva pralošus, žinoti, kad netekai dar vienos plytos iš savo laimės pamatų, kad tavo piniginėje švilpauja vėjai, kad joje

liko tik žiogelis, truputis dulkių ir šilkinis pamušalas, ir nesvarbu, kad rytojaus dieną panikuosi ir jausi sąžinės graužatį. Tokiomis akimirkomis, kai pralOši, jauti stiprų palengvėjimą, nes nėra atsakomybės, nėra galimybės rinktis. Lošėja gali įsivaizduoti save kaip šapelį, nešamą upe romantiškame misterio Kingzlio* pasakojime.

Pirmus mėnesius, kai įsigijo Princo Ruperto stiklo fabriką, ji per pertraukas su vyrais lošė kribidžą. Manė, kad taip galės juos geriau pažinti. Bet po mėnesio jie atsiuntė jai žinutę (per misterį d'Absą nuo visų), kad jie nemano, jog „dera" toliau taip elgtis.

Tą žinutę, kurią jai perdavė sumišęs misteris d'Absas „Pečio" viešbučio fojė, ji visada prisimins ir jaus atstūmimo geluonį. Jai buvo nepaprastai skaudu. Tai jaudino. Ji galvojo: „Visą tą laiką, kol aš mėgavausi žaidimu, jie manė, kad esu kekšė ar dar blogiau". Ji troško žliumbti, kad buvo tokia kvaila, ar primušti juos, kad jie buvo tokie kvaili.

Ji didžiavosi fabriko gaminiais. Ją jaudino gamybos procesas, nes visada žavėjosi žmonių pastangomis. Ji pamatė, kad nusipirko pragaro skylę, kuri visada bus pragaro skylė, bet ją žavėjo, kaip vyrai susijungdavo į grandinę: viename jos gale buvo chaosas, o kitame – civilizacija – žvairys žemaūgis pirmasis rinkėjas, tvirtas, plačiapetis antrasis rinkėjas, gražus pagyvenęs trečiasis rinkėjas, kuris niekada netaps meistru, pūtėjas žila ilga barzda, jo rankos buvo tokio storio kaip berniuko kojos, priekabus kamščių gamintojas, kuris visur bėginėjo pasilenkęs kaip mainas** ant šakelės. Ji jautė, kad negerai būti tokios pragaro skylės savininke, kur vyrai turi knaisiotis panirusiuose į vandenį atliekų maišuose, keltis trečią ryto (arba dešimtą nakties, arba auštant), prakaituoti prie krosnių. Bet jeigu ji ir nematė jų sunkaus gyvenimo romantikos, pavydėjo jiems jų naudingos draugystės ir tikėjosi, kad kortos atvers duris, vedančias prie darbininkų. Ji tik troško būti naudinga gamybai, nors ir buvo „šeimininkė".

* Ch. Kingsley (1819–1875), anglų romanistas ir dvasininkas.

** Australijos varnėnas, pamėgdžiojantis žmonių balsus.

Kai ją atstūmė, krūtinėje ėmė šėlti ne itin krikščioniški jausmai. „Jokie džentelmenai, – buvo pareikšta jai, – neloš su dama“. Ji jautėsi kaip motina, norinti trenkti žviegiantį vaiką ant grindų.

Ji klausėsi „Leviatano“ stiuardų ir įsivaizdavo, kad šie priimtų ją palošti. Ji pasibels į jų duris ir prisistatys.

Bet, žinoma, ji žinojo, kad jie tučtuojau ims elgtis kaip „padavėjai“. Ji per daug šiurkščiai įsibrautų į jų privačią teritoriją. Bet tikriausiai kur nors žaidžiama. Ji įsivaizdavo dailides ir inžinierius tarpudenyje. Ji pasiėmė kortų, kurias nusipirko Old Bondo gatvėje, malką. Tai buvo Vederbio aukščiausia klasė, su gražiais juodais ir auksiniais vandenženkliais ant blizgančių nugarėlių. Ji visada tikėjo, kad šios kortos neša nepaprastą sėkmę. Nuplėšė jas laikantį grifo antspaudą, sumaišė kortas praktiškomis rankutėmis, kaip visada, kai susijaudindavo, patempusi viršutinę lūpą, – nelabai naudingas tikas pokerio lošėjui, – perkėlė jas, išdėliojo, padarė tiltuką ir sudėjo į krūvą. Ją apėmė troškimas. Juto jį pakinkliuose, krumpliuose. Tempimas buvo ir malonus, ir nepakenčiamas.

Jei tik ji, pavyzdžiui, nusileistų į tarpudenį, ten būtų atidarytos durys. Ten būtų žaidžiama. Ji stovėtų ir stebėtų. Žaidėjai neprieštarautų. Ji aiškiai juos įsivaizdavo. Keturi darbininkai prie stalo. Ji parodytų jiems savo kortas.

Neapsakoma kvailė.

Ji įsidėjo aukščiausios klasės Vederbio kortas į aksominę piniginę ir išėjo iš kajutės. Eis tik pasivaikščioti, ir viskas.

Žinoma, ji eina patikrinti savo krovinio triume. Tai jos teisė. Ji fabrikantė. Sere, gal ji jums ir nepanaši į fabrikantę, bet tai tik parodo jūsų kolonistišką prigimtį. Ne visi fabrikantai užsiauginę žandenas ir rūko cigarus.

Įranga buvo iš „Šans Braders“. Ji pagamins pirmą lango stiklą Naujajame Pietų Velse. Nesitikėjo, kad dėl to miestas bus pavadintas jos vardu. Bet, sere, ji nesitikėjo ir būti globojama.

Ji atidarė duris į C denį ir nusileido laiptais. Negalvojo ką daranti.

Liusinda ieškojo žaidimo.

Ji ėjo tuščiais koridoriais palei plienines sienas ir matė ne keturis vyrus aplink stalą, bet tuščias kajutes su naujais čiužiniais, vis dar suvyniotais į rudą popierių. Kai kuriose iš jų, net D denyje, buvo pribarstyta medžio drožlių ir pjuvenų. Ten gulėjo dailidės įrankių dėžutė su tokiais aštriais kaltais, kad smalsuolė keleivė persipjovė pirštą ir jai teko pjuvenomis stabdyti kraują.

Ji jautėsi, tarsi būtų visai ne laive, bet tilto, didžiulio mechaninio žvėries viduje, imperijoje, kurios kaminai aukštai kyla į Atlanto dangų.

E denyje buvo gyvūnai, daugybė narvų su avimis, galvijais, lamomis. Galėjai justi gyvūnų siaubą. Oras buvo nemalonus. Jis buvo toks tirštas ir sunkus, kad ji paspringo, nors vis dar laikė save kaimiete, pripratusia prie mėšlo, purvo ir gyvulių. Ten buvo ir paukščių narveliuose, ir jaunas vaikinukas, kuris pareiškė, kad jo darbas juos maitinti ir kad jis labiau už viską pasaulyje trokšta pamatyti, kas dedasi viršuje. Jaunuolis buvo stiprus, gerai sudėtas, bet blyškaus veido, kuris subolavo priešais ją dvokiančioje prieblandoje – kas dešimt jardų degė geltonos elektrinės lemputės. Ji pasijuto nejaukiai, kai jis ėmė agresyviai smalsauti. Ji ieškojo ne jo.

Jis paklausė, ar ji slaugė. Ji ne slaugė. Tada panoro sužinoti, ar tiesa, ką jam sakė, kad viršuje yra damų ir džentelmenų, kurie žaidžia tenisą ir kriketą, ir ar ji negalėtų, kai jie atvyks į Sidnėjų, pasamdyti jo, nes jis puikiai prižiūri gyvulius, yra praktiškas ir, mem, nė už ką negrįšiąs į žiaurią Angliją. Ji beveik jo nesiklausė.

Paklausė, kur yra triumas. Jis nežinojo, bet apsimetė, kad žino. Ji žinojo, kad jaunuolis rodo neteisingą kryptį, bet ją apėmė aistra matyti jį nekaltą, o save kaltą – kaip žvėrį karštyje ieškantį žvėriško žaidimo.

Ji netyčia nukeliavo į variklių skyrių. Neįėjo vidun, bet pravėrė dideles kniedytas duris, kur labiau jautėsi alyvos kvapas, ir, žvelgdama žemyn į svaiginančią plieno prarają, pamatė dvi milžiniškas traukles, besisukančias aplink savo ašį, Gargantiua košmarą,

ir vyrus taip toli apačioje, kad jie atrodė kaip purvinos dramblio kaulo lėlytės, plikomis krūtinėmis, su mažyčiais semtuvėliais. Niekas nelošė kortomis. Jie liovėsi dirbti ir pažiūrėjo į įsibrovėlę. Liusinda žengė žingsnį atgal ir uždarė duris.

Jei taip blogai jaustųsi Sidnėjuje, atšaldytų savo aistrą, užėjusi pas kinus. Čia kinų nebuvo.

Jai nepatiko taip jaustis šiame laive. Laivas suposi kaip šapelis Biskajos įlankoje, atrodė, kad visi šie ilgi plieniniai koridoriai lipnūs nuo prakaito. Nebuvo gyvybės. Žaidimų komitetas buvo numatęs damų lenktynes, bet dabar atrodė, kad jos neįvyks, nes laive buvo labai mažai damų, o daugumos jų amžius neleido lenktyniauti. Ji užlipo plieniniais laiptais į viršų. Praėjo pro karininką, kuris išraudo pamatęs moterį ten, kur nesitikėjo pamatyti. Ji nepaklausė jo, kur yra triumas. Ėjo toliau. Praėjo pro duris kitoje pusėje, kur, atrodė, vyko kai kas nepadoraus.

Pagaliau atėjo prie mažos virtuvėlės. Ten buvo dvejos durys. Ji pasirinko dešiniąsias. Priešais ją ant pliušinio raudono minkštasuolio sėdėjo raudonplaukis dvasininkas. Čia buvo viršutinis antros klasės denis. Ji pasijuto sučiupta nusikaltimo vietoje. Manė, kad būtų neoru mauti lauk. Ji pakėlė galvą ir atitiesė pečius. Žingtelėjo į priekį. Nuėjo tiesiai prie jo. Prisistatė, o kai jis pasakė savo pavardę, neįsiminė.

– Norėčiau, – tarė, – atlikti išpažintį.

– O, – atsiliepė jis.

– Tikriausiai jūs nepritariate tokiai praktikai.

– O ne, – atsakė jis, – žinoma, pritariu.

– Tada norėčiau žinoti, – prapliupo ji, – ar galėtumėte man paskirti jums patogų laiką.

Ir tada, nelabai suvokdama, ką padarė, ir tikrai nežinodama kodėl, išlėkė į tas laivo vietas, kur Oskaras nedrįso jos sekti.

Jūra atrodė it niūri dykynė. Rytuose Liusinda matė miglose paskendusį Finisterės kyšulį. Iš laivo pilvo virš jos galvos kilo didžiuliai dūmų kamuoliai ir juodino dangų.

51

Misteris Borodeilis ir misteris Smitas

Misteris Borodeilis iš „Ultimo“ ir misteris Smitas iš Aklimatizacijos draugijos vis stebėjo jaunąjį dvasininką. Šis sėdėjo toje pačioje vietoje keturiolika dienų iš eilės, ir net dabar, kai taip sušilo, kad misteris Borodeilis įsitaisė hamake ant denio, „Priklijuotasis“ nepajudėjo. Jis neužlipo pažiūrėti į Tenerifę, nors prisipažino, kad dar niekada nebuvo nukeliavęs taip toli nuo Anglijos. Tenerifės uoste jis sėdėjo ten pat, kur sėdėjo ir Biskajos įlankoje, su Biblija ant kelių, o jo lūpos – misteris Borodeilis pirmas tai pastebėjo – krutėjo. Misteris Borodeilis įsivaizdavo, kad dvasininkas judina lūpas, skaitydamas Bibliją, bet Persis Smitas, nors ir suprato, kad geriau neprieštarauti stambaus vyruko nuomonei, žinojo, kad dvasininkas meldžiasi – jis per daug gerai išauklėtas, kad taip skaitytų. (Misteris Borodeilis, kurio verslas buvo vertas dešimties tūkstančių svarų, judindavo lūpas skaitydamas. Misteris Smitas matė, kaip jis skaito.)

– Žinoma, jis keistuolis, – pareiškė misteris Borodeilis. Jis vilkėjo tvido švarką, buvo užsiauginęs plačias žandenas, jo smakras buvo skeltas. Tai jis mėtė sausainius į laivo ventiliatorius.

– Toks jis, tokie visi, – atkirto Persis Smitas, bet ne šiurkščiai. Misteris Smitas buvo žemo ūgio (jo viršugalvis nesiekė misterio Borodeilio peties), bet plačiapetis, stiprių rankų su pūpsančiais išmankštintais raumenimis. Pažiūrėjęs į jį, suvokdavai, kad jo šlaunys ir blauzdos bus tokios pačios. Jis kiek svyruodavo eidamas, vaikščiojo kaip ūkininkas, atrodė kaip kaimietis ir dėl gausiai augančių bespalvių plaukų aplink ausis priminė smėlėtos Afrikos tapyrą, bet buvo visai malonus. Tačiau, nepaisant jo kaimiškos

išvaizdos (gyvulių plaukai ant švarko, tokias pareigas užimantį žmogų lydintys kvapai), jis buvo išsilavinęs vyras. Jei žinias jis įgijo palaipsniui, pasišviesdamas taukinėmis žvakėmis, tos žinios dėl to nebuvo menkesnės.

Persis Smitas dažnai kalbėdavosi su dvasininku, bet dar jo nepaklausė, kodėl jis visą laiką sėdi toje pačioje vietoje ar kodėl neužlipo ant denio pasižiūrėti į Santa Kruso malūnus. Jie aptarinėjo Darviną. Misteris Smitas nustebo, kad dvasininko nesujaudino ta tema. Jį vis dar džiugino Oskaro pastaba, – užsirašė ją savo dienoraštyje, – kad jei Darvinas klydo, tai Dievas tikriausiai padėjo dinozaurų fosilijas ant žemės, norėdamas sutrikdyti *homo sapiens.* Buvo svarbu ne tai, ką jis pasakė, bet kaip tai pasakė. Jis kalbėjo ramiai, aiškiai, ir misteriui Smitui, kuris, nors ir mėgo Australiją, jautė sentimentus tėvynei, šie žodžiai atrodė atstovaują viską, kas buvo miela, kultūringa ir ištobulinta „brangiojoje senojoje Anglijoje". Misteris Smitas negalėjo atkartoti Oskaro elgesio ir, kai persakė dvasininko pastabą misteriui Borodeiliui, turbūt sakė ją netinkamu tonu. Jis pažvelgė į misterį Borodeilį ir laukė atsakymo. Misteris Smitas negalėjo liautis mirkčiojęs. Kad ir kaip būtų mėginęs žiūrėti įžūliai, jis visada atrodė bailus.

Misteris Borodeilis atsikrenkštė ir ėmė kalbėti apie žvėrį, kurį nušovė Karvių ganyklose. Šlapialūpis misteris Borodeilis tvirtino, kad ten buvo velnias. Misteris Smitas ne visai suprato, kaip velnias susijęs su jo pasakyta pastaba. Jis sumišo ir, nors ir linkčiojo, ir žvelgė į stambiojo vyro akis, mirkčiojo dažniau nei paprastai.

– Ko tik nebūna, – tarstelėjo Persis Smitas ir pradėjo uoliai purtyti dulkes nuo kelių.

Misteris Borodeilis pagalvojo: „Blusuotas šuo".

Oskaras sėdėjo savo vietoje kitame viršutinio denio gale. Jis turėjo Tacito knygą, Bibliją ir maldaknygę. Taip pat butelį „Floridos" vandens, arbatos puodelį su lėkštute ir *Punch*. Šiuos daiktus jis buvo susidėjęs ant aksominio pliušo kėdės. Kadangi nebuvo tinkamo stalo, dėl ilgo ir nepertraukiamo gyvenimo kėdė atrodė

prakaituota ir sutešta, kaip ir pats dvasininkas, kurio morkos spalvos plaukai dabar buvo siaubingai susišiaušę ir smarkiai susigarbanoję nuo garų.

Būna keleivių, kurie kaip ką tik įsimylėję žmonės, turi supiršti visus aplinkinius. Dvasininkas nežinojo, kokių saulėlydžių nepamato. Keleiviai atnešė juos, atnešė zefyrą, jo švelnų dvelksmą, savo entuziazmą gulėti hamake po naktiniu dangumi. Kol kas dar matoma Šiaurės žvaigždė, bet greitai ji galbūt amžiams pranyks iš jų gyvenimo. Smulkus jaunuolis porceliano baltumo veidu šypsojosi ir linkčiojo, jo žalios akys neįžūliai, bet atsargiai ir pagarbiai sekiojo jų nudegusius ir aistringus veidus. Jis šypsojosi ir linkčiojo, bet kažkodėl po kostiumu jį pylė prakaitas. Kai kuriuos žmones toks užsispyrimas supykdė, bet Oskarui teko grumtis su šalutiniais savo fobijos rezultatais, o labiausiai jį slėgė šis klausimas: kokio dydžio langai yra mis Leplastrier kajutėje?

Jis prižadėjo išklausyti išpažintį, bet stiuardas pasakė, kad langai pirmos klasės kajutėse tokie dideli, „jog galima pamatyti visą kelią iki Japonijos". Kaip tik tokio vaizdo jis neturėtų matyti. Jam darėsi bloga, vien tai įsivaizduojant.

Bet jis pažadėjo. Praėjo dvi dienos, neišpildytas pažadas slėgė jo sąžinę.

Daugelis anglikonų, tiesą sakant, dauguma, manė, kad išpažintis yra pjuzitų išmonė, vadinasi, ji yra katalikiška ir dėl to bloga. Bet maldaknygėje buvo šis sakramentas, ir nors jis niekada nebuvo siūlęs suteikti jo nepažįstamiems, jis dažnai padarydavo šią paslaugą vargšui Vordliui-Fišui, kuris prorečiais imdavo taip sunkiai kentėti dėl savo nuodėmių, kad jį apimdavo sekinanti depresija ir jis galvodavo tik apie savo prakeiktą sielą. Dėl to Oskarui išpažinties sakramentas tapo meilės aktu, sergančio draugo globa. Nors ji dažnai nekaip kvepėdavo (sielos išskyros kartais gali būti ne mažiau šlykščios nei kūno išskyros), Oskaras jausdavo didelį pasitenkinimą dėl pasiūlytos paslaugos.

Jis manė, kad mis Leplastrier atveju neteks taip atvirai rodyti savo dosnumo. Jis nemanė, kad jos nuodėmės bus didesnės už

menkutį išdidumą ar gobšumą. Jam būtų malonu pasiūlyti jai dievišką ramybę, bet jis negalės to padaryti, jei langai bus tokie dideli ir taip svaigins, kaip jis dabar baiminosi.

Jo bailumas taip jį kankino, kad jam palengvėjo, kai atėjo misteris Borodeilis ir pasiūlė malonią pramogą – pasikalbėti apie kolonijų nurodytus tarifus. Jam buvo lengviau atsikratyti mis Leplastrier, vaikštinėjančios virš jo pirmos klasės denyje, vizijos. Jis įsivaizdavo, kad ji žvelgia apačion į jį, laukia, kad jis suteiktų jai neapsakomą ramybę.

Misteris Borodeilis įdūkęs pareiškė, kad žmonės, gyvenantys Vodongoje, neturėtų mokėti muito, jei nori gauti prekę iš Melburno. Oskaras neišmanė nei politikos, nei geografijos. Misteris Borodeilis to nesuvokė, nes nemėgo uždavinėti klausimų. Jis išvis neklausinėjo, bet turėjo ką pasakyti.

Jis papasakojo Oskarui, kad Karvių ganykloje nušovė velnią. Apibūdino jo kailį ir skrandžio turinį. Pasakė, kad Naujajame Pietų Velse labai trūksta dvasininkų, kad vyriausybės žemėlapiuose yra daugybė parapijų, kuriose žmonės auga bedieviai, vaikai niekada nėra matę mokyklų, o prakeiksmai ir keiksmažodžiai šokiruoja net vyrus iš tokio pasaulio, iš kokio esąs jis.

Jei Oskaras ketina atversti juodaodžius į tikėjimą, tegul geriau nešvaisto laiko. Įdomiausia, kad tie „vaikinai“ visiškai neturi religinio jausmo. Misteris Borodeilis, trindamas keistą iškilimą tarpuakyje virš ereliškos nosies, panašios į odinio fotelio atramą, ši nosies dalis atrodė žvilganti nuo nusidėvėjimo, aiškino, kad visos kitos tautos, kad ir kokios laukinės būtų, turi dievybes ar stabus iš medžio ar akmens, bet Australijos juodaodžiai tiki tik velnių velnią ir mano, kad tas juos suės. Jis visa tai žino ne iš nuogirdų. Tai jam pasakė juodukas, kurį jis praminė „Jaučioku“ dėl jo elgesio.

Oskaras slapčia žvilgčiojo į didelius juodus misterio Borodeilio batus. Dar niekada nebuvo matęs tokių didelių batų. Misteris Borodeilis turėjo ir stambias šiurkščias rankas, kyšančias iš nukirptų krakmolytų rankogalių. Jis iki gyvuonies buvo nukramtęs nagus. Oskaras stebėjo, kaip jis suneria rankas, kaip jomis mosi-

kuoja. Misteris Borodeilis pasakojo, kad Sidnėjuje yra opijaus ir lošimo salonų. Tai sakydamas, jis įbedė žvilgsnį į Oskarą, tarsi būtų kalbėjęs dviprasmiškai, bet Oskaras jo nesuprato. Jo akys buvo nuleistos; baltymai pasruvę krauju. Yra barų, graudulingai tęsė misteris Borodeilis, su „linksmomis mergytėmis". Be to, jis pridūrė, kad Sidnėjus praktiška vieta ir kad Oskaras netrukus nusvils veidą, jei nenešios skrybėlės. Jis pasakė, kad būtų neblogai per pietus sukalbėti kokią maldą ir kad pats laikas „Šventajam Tėvui" nebesėdėti vienumoje; paskui paskelbė, kad netrukus eis pasivaikščioti po denį, kad du sykius apėjus denį, susidaro mylia, kad nėra ko prašyti eiti pasivaikščioti „Šventąjį Tėvą", kuris suteikė naują prasmę žodžiui „priklijuoti" ir, atrodo, kad jis yra ne tik priklijuotas, bet ir pats (cha cha) sėdi ant klijų.

Misteris Borodeilis šūktelėjo misteriui Smitui, snaudžiančiam ant kėdės, atėmė iš jo *Illustrated London News*, kuris kaip vaikiška antklodė gulėjo ant jo plačios krūtinės, ir pakilo su juo laiptais aukštyn pažiūrėti, jei pamatysią, skraidančių žuvų.

Oskaras įsivaizdavo, kad jį stebi gražutė ledi iš pirmos klasės. Įsitaisė taip, kad atrodytų autoritetingai. Užmetė koją ant kojos, ištiesė nugarą ir kas tam tikrą laiko tarpą vertė knygos puslapius. Jis paprašys misterį Smitą, kad tas pažiūrėtų, kokio dydžio langai pirmoje klasėje. Oskaras žiūrėjo į savo Tacitą ir laukė. Žiūrėjo į puslapį maždaug dvidešimt minučių, kol išgirdo švelnius kolonijos maniera tariamus misterio Smito balsius.

– Alio, dvasininke, vis dar studijuojate?

Jis dribtelėjo šalia Oskaro. Šis pačiu laiku spėjo pačiupti „Floridos" vandenį.

– Dievulėliau, na ir varo Borodeilis, – Persis Smitas nusišluostė prakaituotą kaktą nosine. – Jis vis dar viršuje. Sakyčiau, kad jo žingsnis penkių pėdų ilgio. Jis paliko mane laivo priekyje.

– O kai ėjote, – paklausė Oskaras, atidėdamas knygą į šalį, – gal praėjote pro pirmos klasės kajutes?

– Na, galima sakyti, kad taip, bet žaibiškai pralėkėme pro šalį, – nusikvatojo Persis Smitas, – man viskas susiliejo ir tikrai nežinau,

pro ką praėjau greta didelių jo kojų. Aš nekritikuoju. Tai žavu. Bet bijau, kad nuvyliau jį tokiame karštyje. O jūs, – jis prilietė Oskaro odą, – turite tinkamą figūrą. Jis jus nusižiūrėjo. Garantuoju, nusives su savimi ant denio.

– O ne.

– Jis užsiminė apie tai, – erzino jį misteris Smitas.

– Dieve mano!

– Kalbėdamas apie kojas, jis jūsiškes vertina kur kas labiau nei manąsias.

– Gal kalbėjo apie ilgį, ne apie stiprumą.

– Ir apie stiprumą.

– Jis klysta.

– Apie stiprumą visomis prasmėmis, – nusišypsojo Persis Smitas. – Ne, bijau, kad jus išsirinko. Mane išleido į pensiją. Jei būčiau arklys, manau, mane nušautų.

– Bet aš negaliu lipti ant denio, misteri Smitai. Tai neįmanoma.

– Kai atsisakėte palošti su juo kortomis, jis jus suprato. Pasakė, kad labai jus gerbia. Bet jis smarkaus charakterio vyrukas, jei atsisakysite, jis bus įskaudintas. Bet gal aš klystu. Ką tik su juo susipažinau. Jis emocingas. Tikrai. Sakė, kad jo senelė buvo gražuolė ispanė. Gal iš jos ir paveldėjo tokį temperamentą.

– Taip, – atsiliepė Oskaras, – bet aš iš tiesų negaliu eiti ant denio ir tai visiškai nesusiję su misteriu Borodeiliu.

– Misteris Borodeilis taip nemanys, – atkirto Persis Smitas. Gal santūriai šypsodamasis jis kritikavo misterį Borodeilį. Sunku pasakyti, ar taip buvo iš tiesų.

Oskaras buvo atkaklus, nors buvo nervingas ir susijaudinęs, užsispyrė akis į akį susidurti su sunkumais. Dėl to jam neliko laiko įsižiūrėti į išdavikišką misterio Smito šypseną.

– Bet aš negaluoju, – paaiškino jis.

Persis Smitas, išgirdęs, kad dvasininkas negaluoja, smarkiai palenkė galvą; jo smėlio spalvos antakiai užgriuvo ant švelnių žydrų akių; jis sukryžiavo dideles subraižytas rankas ant krūtinės.

– Ir dėl to, kad negaluoju, – tęsė Oskaras, išskėsdamas ir su-

nerdamas rankas, – prašau jūsų apibūdinti man pirmos klasės langų dydį.

– Iliuminatorių, – pataisė Persis Smitas. – Bet kokia tai liga? – nors jis kalbėjo viena, iš karto suvokė, kad yra tik viena priežastis, dėl kurios vertėtų pažvelgti pro pirmos klasės langą. Pirma klase keliavo tik viena keleivė, ir jos – misteris Borodeilis sutrikęs nurodė šį bruožą – užpakaliukas buvo labai gražiai riestas.

– Iliuminatoriai man atrodo neteisingas pavadinimas. Girdėjau, kad jie gana dideli, bet dėl savo būsenos negaliu jų apžiūrėti pats.

– Erzinate mane kaip mergaitė. Ar tai reiškia, kad dabar uždavinėsime mįsles?

– Atsiprašau, bet man nesmagu.

– Ar tai kaip nors nesusiję su jaunąja ledi? – Persis Smitas nesišypsojo. Jis prikando apatinę lūpą, o smėlėti antakiai truputį pakilo.

Oskaras pajuto, kad kraujas plūstelėjo į ausis; jautė, kaip jis renkasi į didžiulius karštus baseinus – po vieną kiekviename lezgelyje.

– O ne, – sušnibždėjo jis. Jis iš tiesų atrodė pernelyg drovus. – Nieko nedžentelmeniška. Aš tik noriu sužinoti langų matmenis. Matote, iš tiesų man rūpi jūros peizažas. Jūros kiekybė...

– Jūros kiekybė?

– Kiekis, taip, jūros, vandens, kuris matomas pro pirmos klasės kajutės langus.

Jis atrodė įpykęs. Nuvalė riebaus padažo dėmelę nuo susiraukšlėjusios klešnės ant šlaunies.

– Tai profesinis reikalas, misteris Smitai, prašau iš manęs nesijuokti. Tai ne *amour.*

– Nagi, nagi, draugas Dvasininke, – misteris Smitas taip patapšnojo Oskarui per petį, tarsi šis būtų nervingas gyvulys, kurį reikia nuraminti. – Man į tai nusispjaut. Žinau, kad esu gana ramus žmogus, bet kadangi žinau, kad nesate griežtas puritonas, turėtumėt suvokti, kad aš irgi toks nesu.

Oskaras niekada anksčiau nebuvo girdėjęs šio apibūdinimo, bet jo mintys buvo užimtos svarbesniais nesusipratimais.

– Bet pirmiausia, – prabilo Persis Smitas, rankiodamas gyvulių plaukus nuo švarko, – turite kiek atpalaiduoti žandikaulius ir pasiklausyti manęs. Ar klausotės?

– Žinoma, bet jūsų šypsena rodo, kad žinote kai ką, ko nežinau aš.

– Sakau jums, jaunuoli, *atsipalaiduokite.* Šiandien nieko negalima padaryti jūsų naudai. Bet gal rytoj jums nebereikės svajoti kaip Montekiui po Kapulečių langu.

Šį pokalbį pertraukė misteris Borodeilis, atėjęs pakviesti misterio Smito pamėtyti žiedų į taikinį ant denio. Misteris Borodeilis gana garsiai pareiškė, kad „Priklijuotajam“ nebus įdomu, nes ten bus žaidžiama „Pensas už kablį“.

52

*Montenis**

Misteriui Borodeiliui nepatiko, jei prie jo atsisėsdavo moterys. Su jomis nebuvo galima žmoniškai pasišnekėti. Tai reiškė, kad prieš jus beveik tučtuojau uždaromos visos durys. Esate prirakinamas grandinėmis prie savo vietos ir negalite apie nieką pasikalbėti. Apie nieką? O apie ką? Apie gėles? Vaikučių sveikatytę? Apie problemą, kad dar viena tarnaitė tapo įžūli arba ištekėjo už liokajaus? Bet vyras, jei jis yra džentelmenas, negali kalbėti apie politiką (jos nieko apie ją nežino) arba abejoti Dievu (tai jas išgąsdina). Netinka kalbėti nei apie verslą, nei apie sportą, ir butelis, kuris kitu atveju linksmai judėtų pirmyn ir atgal, stovi savo vietoje prie stalo krašto, ir negalima pradėti jį deramai naudoti.

Tad kai misteris Borodeilis nužingsniavo į antros klasės valgomąjį, išlenkęs porą gurkšnių konjako, lengvo ir perlinio kaip vakaro šviesa, sutriko pamatęs prie savo stalo ne tik jaunąjį dvasininką (jį pats buvo pakvietęs), bet ir jauną moterį iš pirmos klasės, kurią jų kompanijai norėjo pristatyti misteris Smitas. Žinoma, jis tai žinojo; misteris Smitas buvo sakęs apie savo sumanymą. Bet jis pamiršo. Visiškai. Žinoma, dabar prisiminė. Vaikštinėdamas po denį, giliai kvėpdamas ozoną, su malonumu siurbčiodamas gerą konjaką, jis iš tiesų atsipalaidavo. Tačiau, pamatęs tą moterį, vėl įsitempė.

Jis atsisėdo tylėdamas. Buvo stambus vyras ir žinojo, kad jo tylėjimas slegia. Pasibalnojo nosį akiniais ir ėmė tyrinėti valgiaraštį. Apsimetė negirdėjęs jų pasilabinimo. Apsidairė ieškodamas

* M. de Montaigne (1533–1592), prancūzų filosofas, rašytojas.

vyno padavėjo, žvilgsniu susirado ir šios apmaudžios klaidos kaltininką, kuris baikščiai tyrinėjo savo kaltintoją iš tarpudenio. Iždininkas, nuoširdus vyriokas, buvo pasodintas prie blaivininkų Kornvalio ūkininkų.

Jis girdėjo kaip dvasininkas su mergiotės riešais, lanksčiu balsu, primenančiu fleitos garsus, klausia moters apie knygą, kurią ji skaitanti.

– Montenis, – ištarė ji.

Misteris Borodeilis pajuto, kad jam pašiurpo kaklas, tarsi ten iš karto būtų įsisiurbusios kelios žolinės erkės. Jis nesikasė bandydamas nukrapštyti erkes, bet apžiūrėjo savo didelius pirštus, mėgindamas nustatyti, kas jį erzina, bet nieko nepastebėjo.

– O taip, – ištarė dvasininkas, sunėręs baltus pirštus ir linkčiodamas galvą lyg parodijuodamas maldą, – o taip, Montenis.

Misteriui Borodeiliui visai nepatiko tokie pokalbiai. Jis buvo praktiškas vyras. Jo tėvas buvo račius, jis pats mokėsi to paties amato, bet pagalvojęs apie „praktiškus" dalykus, jis neturėjo galvoje amato, kai dirbant ant grindų lieka pjuvenų ir darbas menkai vertinamas banke. Jis įsivaizdavo, kad dvasininkas iškilo aukščiau už jį, ir jam tai nepatiko. Tačiau bent jau Montenio atveju taip nebuvo, o jei buvo, tai pranašumas buvo tik toks, tarsi žmogus stovėtų ant plytos, tik *tiek* aukščiau, arba, jei po ranka nebūtų plytos, tai ant tos pačios paguldytos knygos. Oskaras, pasakęs „Montenis", nebeturėjo ką pridurti. Jis nieko nežinojo apie Montenį, išskyrus tai, kad tris naktis iš eilės snūduriavo su dulkėta knyga ant kelių. Jis net nepasiekė antrojo skyriaus (apie tinginystę), o jo smailas smakras nusviro ant krūtinės, skaitymo akiniai nusirito ant kelių. Tad jis neperskaitė – ir labai gaila – Montenio esė apie kvapus. Gaila, nes Oskaro uoslė buvo išlavinta taip gerai, kaip jo tėvo rega, jam būtų ypač patikusi pirmoji eilutė: „Aprašyta, kad kai kurių vyrų, tarp jų ir Aleksandro Didžiojo, prakaitas skleidžia saldų kvapą dėl kokių nors retų ir nepaprastų savybių".

Deja, misteris Persis Smitas nebuvo iš tų vyrų. Jis atbėgo atsiprašinėdamas ir atsinešė nerimaujančių lamų, kurios jį užgaiši-

no, kvapą. Liusinda nepalaikė šio kvapo nemaloniu ir, priešingai misterio Borodeilio cigarų ir brendžio kvapui, pavadino jį „sąžiningu“.

Misteris Smitas žemai palenkė galvą ir ėmė šliurpti sultinį, o misteris Borodeilis pareiškė, kad tai tik jautienos arbata ant plokščios lėkštutės. Misteris Smitas linktelėjo, bet pakėlė galvą, mirkčiodamas po smėlio spalvos antakiais, ir paklausė, apie ką kalbama. Jam patiko su dvasininku šnekučiuotis apie Darviną, o išgirdęs apie Montenį, nutarė, kad tie jaunuoliai būtų puiki porelė. Jis jau norėjo prisipažinti, kad nedaug ką žino apie Montenį, bet jam būtų malonu pasiklausyti. Dabar, kai išsinešdino raudongyslis iždininkas, jam kur kas labiau patiko sėdėti prie stalo. Čia buvo kur kas draugiškesnė atmosfera.

Liusinda atsakė misteriui Smitui. Ji paminėjo Montenį. Misteriui Borodeiliui tai visai nepatiko. Per jį vėl ėmė ropoti trys didžiulės žolinės erkės, šįsyk po apykakle, kur jis negalėjo pasiekti. Jis pamanė, kad jauna moteris yra pretenzinga, kad vartoja užsienietišką žodį „kalnui“ apibūdinti, kai puikiausiai tiktų anglų kalba. Jis nebuvo visiškai tuo įsitikinęs, bet panoro sužinoti gana saugiu būdu.

– Montenis, – karktelėjo jis, protingai krenkštelėjęs ir kišdamas akinius į švarko kišenę. – Montenis – žolės kuokštais apaugusi kalva.

Visi sutrikę patylėjo, bet po poros sekundžių Persis Smitas pritardamas sukikeno. Būtų sukikenęs anksčiau, bet sutrukdė sultinys. Jam buvo gerai pažįstamas misterio Borodeilio jautrumas.

– Breteinė, – toliau kalbėjo misteris Borodeilis. Jis atrodė kaip žmogus, besiskinantis kelią pro nepažįstamos šalies tankynę. Kirtis. Dievai žino, kokie vynuogienojai jį įkalins, kokie spygliai jį persmeigs. Pjūvis. – Burgonas. Bretanė. Montana, kurgi ne, – jis griausmingai nusikvatojo. Juokas buvo per aukštas tokiam stambiam vyrui, priminė fejerverkus. Ašaros riedėjo jam per skruostus ir dingo po ūsais. – Dievulėliau, – jis išsišnypštė didžiulę nosį, – čia tai bent!

Du vyrai pajuto, kad jie praleido kai ką svarbaus, bet Liusinda Leplastrier, nors ir nesuprato, ką reiškia tie žodžiai, pamatė ir pajuto misterio Borodeilio juoko dyglius. Jie privertė prisiminti Sidnėjų, dalykus, kuriuos ji buvo pamiršusi. Sidnėjuje tokie vyrai yra turtingi ir galingi. Ji jo nepažįsta, bet yra tikra, kad jis pietaus Vyriausybės rūmuose. Jis barbaras.

– Bet kalbant rimtai, – prabilo misteris Borodeilis, kai priešais jį buvo padėta sūdyta mėsa (pabadė ją su peiliu, atskyrė gabaliukus, bet nieko nepasakė apie jos kokybę). – Kalbant rimtai, – jis žvilgčiojo į misterį Smitą ir Oskarą, – norėčiau išgirsti dvasininko nuomonę apie taukus.

– Aš jų neturiu, – Oskaras nusišypsojo ir kažką paknibinėjo savo kišenėje. Liusinda, iš padilbų žvelgdama į jį, pritarė jo atsakymui. Kai ją pažemino misteris Borodeilis, ji ėmė nekęsti šio vyruko, kuris susikrovė turtus, pirkdamas žemę ir ją dalydamas. Ją labai pykdė ši profesija, ir ne tik dėl to, kad būdama labai jauna tapo šios profesijos auka.

Štai koks tas misteris Borodeilis. Yra gatvių jo pavarde.

– Negalite keliauti, – misteris Borodeilis prarijo per didelį kąsnį. – Atleiskite, – jis patylėjo plaudamas gerklę burgundišku vynu. Nusivalė žvilgančią smakro duobutę tarp nusvirusių ūsų. – Negalite keliauti į Naująjį Pietų Velsą, neturėdamas nuomonės šia tema. Tikrai, dvasininke, jūs tarsi keliaujate į Airiją be skėčio. Jei kalbėsime apie lamas, manau, kad visiškai nesvarbu, ar jūsų galva tuščia, ar ne. Net misteris Smitas jums tai pasakys. Bet apie taukus, jaunasis šventasis tėve, privalote žinoti. Mieste, kai mes išplaukėme, taukų kaina buvo du svarai už šimtą svarų ir, jei aš būčiau jaunuolis, turintis kiek kapitalo, investuočiau į juos.

– Bet kaina gali keistis, – įsiterpė Liusinda.

Misteris Borodeilis pažvelgė į ją ir sumirksėjo.

Kalbant šia tema, jis nepakęsdavo prieštaravimo, net jei iššišokėlę ir saugo krinolinas bei korsetas. Jis neturi laiko žmonėms, kurie nori auginti avis avienai. Kolonijoje ir taip jau yra per daug avienos. Jis buvo už taukus, troško avis sukapoti ir išvirti ir jam patiko, kad gali tai pasakyti garsiai.

– Pasikeis! – misteris Borodeilis iškėlė peilį ir šakutę ir iš padilbų pažvelgė į ją. – Dėl Dievo, mergužėle, aišku, kad jos pasikeis. Jos pakils.

Oskarui nepatiko šis riaumojimas. Jam nepatiko burnojimai prieš Dievą. Kai jie sklido iš tokio didžiulio ir galingo instrumento, stulbino dar labiau. Jis suprato, kad smulkutė mis Leplastrier niekaip nenusipelnė tokios pagiežos. Šie žodžiai užgavo jo teisingumo jausmą, jis panoro viešai imti ją ginti.

Tačiau iš tiesų jis negalvojo apie ginčo šalis, tik mėgino tapti teisėju, prisiimti atsakomybę už santarvę prie stalo. Iš tiesų čia jis buvo labai talentingas. Dėl to jis tapo geru mokytoju. Talentas išaugo iš jo neapykantos nesantaikai, iš jo vienatvės baimės. Todėl silpnybė virto privalumu, ir jis šiuo teisingumo jausmu vertindavo visas visuomenines situacijas, galėdavo atskirti smalsumą ir dėmesį kaip geras socialistas, dalijo juos sąžiningai, pagal dalyvių poreikius. O pats, jei pamiršime žirgų lenktynių temą (jis įsivaizdavo, kad tai liko užmaršty) ir „Leviatano“ konstrukcijas, apie kurias visi sėdintys prie stalo puikiai žinojo, galvojo, kad nelabai turi ką pasakyti apie pasaulietiškus reikalus. Jis pagalvojo, kad jo mokiniai misterio Kolvilio mokykloje buvo pasaulietiškesni už jį.

– O į ką investuotumėte jūs, mis Leplastrier? – klausimas buvo gana nekaltas. Jis neįsivaizdavo, kad ji galėtų į ką nors investuoti.

Liusinda Leplastrier sudėjo šakutę ir peilį ant lėkštės, šakutę dantimis į viršų. Ji žinojo, kad jos plaukai atrodo baisiai. Jautė, kaip jie slysta iš segtukų. Jos skruostai degė, bet prisivertė prieš prabildama ramiai apžvelgti stalą, pažvelgti kiekvienam į veidą. Išmoko šio triuko Sidnėjuje. Tai buvo kaip inkaras, įmestas į jūrą ir sutramdantis emocijų šėlsmą, ir nors ji nesijautė rami, atrodė beveik karališkai išdidi.

– Investuočiau, – tarė ji, suskaičiavo iki trijų ir pamiršo, ką norėjo pasakyti. – Įdėčiau savo kapitalą į kai ką, ką labai mylėčiau.

– Labai gražu, – pasišaipė misteris Borodeilis ir apsimetė plojantis.

– Ką gi, gal ne „mylėčiau“, misteri Borodeili. Sakykime, kad

investuočiau į dalyką, iš kurio gaučiau vidinį malonumą. O jei, pavyzdžiui, tai būtų žemė, iš pradžių rasčiau žemę, kurioje augtų tai, ko aš norėčiau, o paskui pasiruoščiau geriems sezonams ir blogiems sezonams, bet branginčiau savo žemę.

– Miela mergaite...

Liusinda padarė grimasą, kuri priminė ir šypseną, ir krūptelėjimą.

– Bet svarbu štai kas, misteri Hopkinsai, – kreipėsi ji į Oskarą, kuris pasilenkė į priekį ir taip, nors ir nenorėjo būti nemandagus, visiškai užstojo misterį Borodeilį. – Žmogui, turinčiam kapitalo, patarčiau pagalvoti apie talentų alegoriją*. Patarčiau gaminti tai, ko ten dar nėra. Turiu pripažinti, misteri Borodeili, kad man nepatinka, jog gaminate taukus, – ji atsigręžė į jį. Jos balsas buvo švelnus, net apgailestaujantis. – Ir ne tik dėl to, kad taukai skleidžia šlykštų kvapą, bet ir dėl to, kad gyvenau ir dirbau fermoje, ir negaliu pakęsti, kai gyvulėlis šitaip panaudojamas, o dabar esu įsitikinusi, kad leidau jums mane mintyse išvadinti kvaila mergiote.

– Miela mergaite, aš visai taip negalvoju, – bet jo primerktose krauju pasruvusiose akyse švietė blogesnės mintys, jos viena po kitos kilo į paviršių. Tai buvo spektaklis, ir Persis Smitas jo nematė – jis šypsojosi Liusindai ir taip idiotiškai bei globėjiškai lingavo galvą, kad ji tučtuojau liovėsi gerai apie jį galvojusi.

– Principai, – Oskaras pakvietė juos visus sujungti rankas komunijoje, kurią jie visi, net Liusinda, nenoromis priėmė, – principai, misteri Borodeili, tikrai yra geras dalykas.

– O, dėl Dievo meilės, – išspjovė misteris Borodeilis, nespėjęs susičiaupti ir pasakęs šventvagystę. Jo burna sekundę buvo pravira kaip žmogaus, valgančio per karštą maistą ir norinčio jį išspjauti, išmesti iš burnos, bet negalinčio to padaryti dėl mandagumo taisyklių. Jis negalėjo atsiimti tų žodžių. Galėjo tik eiti pirmyn, kirstis kelią į priekį ir nesijaudinti, kad nemato, kur jį nuves kitas žingsnis. – Kai pamačiau jus iš užpakalio, iš karto supratau, kad jūs

* NT, Mt 18, 24.

dvasininkas. Matote, ta jūsų eisena... – jis išmaukė savo vyną. – Tuojau aš jums ją parodysiu.

Liusindai užgniaužė kvapą. Net misteris Smitas, pripratęs prie klaidingų ir energingų draugo judesių, jo kunkuliuojančių aistrų, nuoskaudų, nepagarbos, keršto, net Persis Smitas, padėjęs šaukštą ir šakutę šalia visai nesezoninio slyvų pudingo, atrodė sunerimęs. Misteris Borodeilis nepersigalvojo.

Oskaras su Liusinda buvo skaisčiai išraudę, tarsi būtų patekę į suaugusiųjų vakarėlį.

Misteris Borodeilis atsistojo nugara į veidrodinį piliorių, šiepdamasis kaip idiotas. Pasiraitė ūsų galiukus. Tarsi baritonas, besiruošiantis dainuoti, pasitaisė marškinių rankogalius. Žinoma, jis buvo girtas. Nutaisė grimasą, bet ne ji buvo svarbi. Svarbu štai kas: misteris Borodeilis pamėgdžios eiseną.

Jis sukryžiavo dideles rankas ant krūtinės. Atsilošė. Įtraukė raudonus skruostus ir pakėlė akis kaip bažnytinio choro choristas procesijoje. Jis ėjo. Jis buvo medinė lėlė su įtemptomis stygomis. Jo kojos prieš pakildamos nuo žemės kraipėsi į šalis. Viršutinė kūno dalis siūbavo į šonus kaip brigo, kuris išmetė inkarą banguojant jūrai, grotstiebis. Jis sugniaužė kumščius, atgniaužė ir ištiesė rankas į priekį, ieškodamas... ko? Ko? Drugelio? Vilties? Maldos?

Misteris Borodeilis vaikštinėjo po visą valgomąjį, siūbavo, svyravo ir šypsojosi, ten, kur to reikalavo architektūros detalės, elegantiškai rangėsi.

Iždininkas sugirgždino kėdę, o žmonės iš antros klasės, kurie anksčiau skundėsi dėl Borodeilio „kvailiojimų“, laukdami pažvelgė į karininką, bet jis neatstūmė kėdės ir jo neareštavo. Jis plojo. Misteris Borodeilis ėjo visai kaip raudonplaukis dvasininkas. Ne, ne visai. Jis visai nebuvo panašus į tą vaikinuką, bet jis perprato jo esmę. Jo eisena taip panėšėjo į originalą, kaip svyrinėjantis skeletas panašus į šokantį berniuką.

Platus misterio veidas su duobute smakre paraudo nuo malonumo. Jis vaikščiojo. Jis atlošė galvą. Mosavo rankomis. Netrukus plojimai nuaidėjo visame kambaryje.

Tikriausiai jis buvo bjaurus berniūkštis, pagalvojo Liusinda, pamačiusi tą taiklų spektaklį. Stebėdama jį, nenorom šyptelėjo. Bet ji neplos. Jo ketinimai pernelyg žiaurūs – jis panoro parodyti visas geras ir mielas jaunuolio savybes kaip vertas paniekos silpnybes. Jai pasidarė gėda dėl šypsenos ir, kai galiausiai pažvelgė į pašaipos objektą, nustebo pamačiusi, kad jis ne tik plačiai šypsosi, bet ir ploja taip karštai, kaip ir chuliganai prie iždininko stalo.

Jai užėmė kvapą. Jis nepaprastai pasitiki savimi. Ji nusprendė, kad privalo artimiau su juo susipažinti.

– Na, na, – prabilo Oskaras, kuris nepasitikėjo savimi taip, kaip įsivaizdavo Liusinda. Jį saugojo keistas nesugebėjimas matyti save iš šalies. Taip, jis matė, kad misterio Borodeilio eisena buvo komiška ir groteskiška, tačiau jam visai netoptelėjo, kad tai gali būti jo fizinės būsenos elementai. Jis niekada nelaikė savęs keistu ir jam misterio Borodeilio manieros atrodė kaip teatro priemonės, padedančios atskleisti vidinę tikrovę. Dėl to jam gniaužiami kumščiai atrodė kaip simboliai, rodantys jo nepasaulietiškumą, mėšlungiškai statomos kojos atrodė simbolizuojančios entuziazmą, idioto šypsena atrodė miela. Jam nebuvo nemalonu. Jis nustebo, kad misteris Borodeilis taip puikiai perprato tas jo savybes, kurias jis stengėsi sutvirtinti.

– Na, na, – pakartojo jis, atsilošęs kėdėje ir traškindamas krumplius. – Atrodo, kad negalime nuslėpti savo širdžių nuo tų, kurie mus stebi, – jis pažvelgė į misterį Borodeilį, stovintį už nugaros ir kvailai besišypsantį. – Sveikinu, misteri Borodeili, tai didelis talentas.

Misteris Borodeilis nenorom suirzo. Jis pasilenkė į priekį, „pasiskolino“ dvasininko vyno taurę ir stovėjo už jo šypsodamasis ir be jokio atsiprašymo siurbčiodamas gėrimą.

– Didelis talentas, – kalbėjo Oskaras, taip pasukęs galvą, kad galėtų žiūrėti tiesiai misteriui Borodeiliui į akis ir tuo pat metu išvengti iliuminatorių, kurie driekėsi sienoje už jo. – Turiu galvoje ne jūsų spektaklį – nelabai išmanau teatrą ir apie jį negaliu nieko spręsti.

Misteriui Borodeiliui pasidarė nejauku. Jis pastatė dvasininko vyno taurę, vėl atsisėdo į savo vietą, ir kaip tik tada Oskaras pamatė tai, ko iki šiol jam pavyko išvengti.

Pamačius vimdantį šilkinį jūros paklotą, jam gerklę užkimšo gumulas.

Jis nutilo.

– Ne spektaklis, – priminė misteris Smitas, kai misteris Borodeilis, suvokęs, kad su juo bent jau kalbama pagarbiai ir jam sakomi komplimentai, mandagiai atsisėdo ir pasilenkė į priekį, atidžiai klausydamas, ką pasakys jo auka.

– Negaliu spręsti, – tęsė Oskaras, bandydamas nustumti panikos gumulą gerklėje kąsniu sausos duonos. – Bet jūsų jautrumas žmogaus vidui, toms savybėms, kurių mes nesame pasirengę atskleisti pasauliui, kurias iš tiesų dažnai stengiamės nuslėpti... Misteri Borodeili, šis įžvalgumas tikrai nepaprastas.

Misteris Borodeilis atrodė labai patenkintas.

Liusinda gėrė vandenį, slėpdama, kad džiūgauja.

– Tai dovana, – sakė Oskaras, pasilenkęs į priekį, gestikuliuodamas tarsi būtų laikęs sunkią dėžutę. – Šį talentą reikėtų panaudoti ne tik linksminant toli keliaujančius žmones. Tokį dalyką krikščionis turėtų panaudoti savo gyvenime.

Kalbėdamas Oskaras tapo ekscentriškesnis ir didesnis net už patį misterį Borodeilį. Jis buvo susijaudinęs, sutrikęs, raustelėjęs, toks, kokį jį mėgo Vordlis-Fišas, panašesnis į mokyklos mokytoją, kurį jau pasenę ir nuprotėję prisimins šešiasdešimt misterio Kolvilio mokyklos berniukų. Jis atsigavo. Mojavo ilgomis rankomis virš stalo, tik dėl to neapvertė taurių su burgundišku vynu ir reinvynio butelių, kad jo bendrakeleiviai juos patraukė į šalį. Jo balsas paaukštėjo ir įgavo įžymųjį fleitos toną. Jis žiūrėjo tai į vieną veidą, tai į kitą, traukė juos į burbuliuojantį savo entuziazmo katiliuką, kol jie irgi pajuto, kad stebėjo ne žiaurią patyčią, bet patvirtinimą, žvilgsnį vidun, kur kas svarbesnę akimirką, nei jie manė iš pradžių. Jie nublizgino ją, žvelgdami į praeitį, poliravo ir lakavo, kol jų vaizduotėje ji tapo nuostabiu dalyku, o jos

kaltininkas, žiaurusis ir niekinantis misteris Borodeilis, bent trumpam virto mielesniu žmogumi.

Liusinda, kuri iš pradžių manė misterį Hopkinsą esant gudruolį, pamačiusi, kad jo entuziazme nėra klastos, taip susijaudino dėl jo gerumo, kad jai sudrėko akys.

Misteris Borodeilis irgi susijaudino, bet kitaip, ir kurį laiką – maždaug pusvalandį – jis buvo kitas žmogus. Jis domėjosi bendrakeleivių jausmais ir nuomonėmis. O jo akys, žvelgiančios į Liusindą Leplastrier, nebepriminė šaltų instrumentų, chirurgo įrankių, kuriais jis anksčiau taip šlykščiai naudojosi (trakšt, atsidaro lagaminėlis: štai! žiūrėkit!).

Šalia laivo buvo matyti fosforescencija. Apie ją pranešė vyriausiasis stiuardas, ir visi ėmė keberiotis į denį, kad galėtų deramai mėgautis vaizdu, o Oskaras, nenorėdamas, kad grupelė iširtų, nukreipė visą savo entuziazmo liepsną į fosforescenciją, nė nepažvelgęs per petį į žvilgantį vaizdą, kuris užpildė valgomojo iliuminatorius.

53

Fosforescencija (1)

Jis suvokė, kur šis pokalbis nuves jo stalo draugus: tikrai, neišvengiamai jie užkops laiptais į šiltą naktį, kur jam neleido patekti jo fobija. Kuo labiau jis stengėsi sulaikyti juos savo pasakojimais, apibūdinimais, tuo labiau įsitikino, kad galiausiai jie paliks jį, nes norės būti to stebuklo, kurį jis taip šauniai atkūrė, liudytojai.

Savo žodžius jis skyrė pirmiausia mis Leplastrier (merginai su nuostabia viršutine lūpa ir šviesiomis smalsiomis akimis). Kai pagaliau jo entuziazmas susijungė su to reiškinio trauka ir jie visi kartu pakilo nuo stalo, jis irgi atsistojo. Nors nepažadėjo, kad eis su jais į denį, ir nepasakė, kad negali to daryti, tai nors ir teismas paskelbtų, kad jis neapgaudinėjo grupelės dėl savo kėslų, dangiškajam teismui nepavyktų taip lengvai apdumti akių.

Didelių slidžių laiptų, vedančių į viršutinį denį, apačioje jis tylutėliai paliko triukšmingą kompaniją ir pasijuto tarsi liūdna ir bjauri pasakų būtybė, amžiams ištremta iš šviesos ir priversta lindėti tamsiuose plieniniuose požemiuose, išblyškusi, didžiaakė ir žvilganti nuo prakaito.

54

Fosforescencija (2)

Balta kaip pienas jūra raibuliavo aplink „Leviatano“ priekį, ją nusagstė šviesiai mėlynos švieselės. Pienas sukrekėjo. Jūra buvo marmuras su švariu juodu vandeniu po juo. Nuleido kibirą. Jis daužėsi, svyravo ir pranyko tamsoje. Balti debesys ištirpo, bet švieselės pasiliko. Tada staiga sprogo vienas taškas. Tai buvo saulės žybsnis po vandeniu. Didžiulis laivas plaukė skystoje šviesoje. Kibiras dar nepasiekė jūros. Liusinda švytinčioje jūroje stebėjo nuostabiausius besisukančius ugnies kamuolius, tarsi atėjusius iš pranašystės.

Bet jos nedomino reginys. Ji būtų mieliau likusi viena pirmoje klasėje. Ji troško supratingumo ir meilumo, ir fosforescencija buvo tik veiksnys, tik tų emocijų persiuntimo kanalas. Misteris Hopkinsas įkūnijo tas emocijas, jis buvo impozantiška asmenybė, jai daug labiau už patį reiškinį patiko matyti, kaip jis judina rankas, tarsi visai nebūtų anglas. Atrodė, kad jame virte verda gyvybė. Jo apykaklės sąsaga buvo atsisegusi. Liusindai tai patiko, kaip ir visa kita.

– Ką gi, eime, – pasiūlė ji, stodamasi nuo valgomojo stalo. – Tapkime Stebuklo Liudininkais, – ji stengėsi kalbėti ironiškai, bet pati nejautė ironijos.

Jie visi vienu metu atsistojo, išėjo pro duris ir užkopė laiptais. Ji ėjo priešais globojančią misterio Borodeilio ranką, nes jis jautė, kad būtina *palydėti* ją per slenkstį, tarsi tai būtų pavojingas rifas, pro kurį ji nepraplauktų, nes neturi įgūdžių. Ji nesižvalgė atgal. Įsivaizdavo, kad misteris Hopkinsas vis dar eina su grupe.

Denyje buvo nedaug keleivių, bet fosforescencija sukėlė trau-

ką kaip per potvynį ir atoslūgį, ir gyventojai, nepaisydami elgesio taisyklių ir rangų, buvo įsiurbti arba pasipylė kaip skruzdės į šiltą naktį, susibūrė prie didžiulių vandens kondensatorių laivo viduryje. Ten buvo stiuardai ir kajučių prižiūrėtojai, inžinieriai, jaunas gyvulių prižiūrėtojas, trečios klasės keleiviai su Laimhauso ir Holborno, Liverpulio ir Mančesterio akcentais. Tik įsprausta į keleivių būrį, Liusinda suvokė, kad misterio Hopkinso nėra. Ji kažkodėl įsivaizdavo, kad tai jos kaltė. Vėl buvo per daug įžūli. Jį nubaidė jos valdingumas. Jį įžeidė jos ironiškas elgesys. Ji nesivaržė, bet kodėl visada turėtų likti nepastebima? Žmonės mielai supančiotų ją šilkine virvele, kad ji galėtų žengti tik mažais žingsneliais. Net Denisas Hasetas mėgino ją įkalbėti vaikščioti mažais žingsniais. Jis paaiškino, kad taip kalba dėl dėvimo krinolino, bet ji įtarė, kad priežastis buvo ne ta.

Akivaizdu, būtų protingai pasielgusi, jeigu būtų pasinaudojusi jo patarimu ir pririšusi save prie pavadėlio. Bet juk ji visur pririšta prie pavadžio. Pajuto tai vos suaugusi. Ji atsisakė banginio ūsų plokštelių ir guminių juostelių, bet vis viena buvo suspausta ir pūslėta, suvaržyta ir šluba.

Liusindą supykdė fosforescencija. Dėl jos ji atsisakė kur kas svarbesnių dalykų. Žvelgė į jūrą, suraukusi viršutinę lūpą, lyg būtų mačiusi tik atrakcionų aikštę – lakstančias šviesas, šleikščius saldėsius, neskoningus pardavėjus. Misteris Borodeilis buvo nemaloniai dėmesingas. Jis pareiškė, kad šviesos kamuoliai yra jūros gumulėliai. Jai nepatiko jausti, kaip jis palenkia masyvų liemenį, norėdamas kalbėti tiesiai jai į ausį. Jis pamiršo, kad girdėjo tą informaciją iš misterio Hopkinso tada, kai ją girdėjo ir ji. Ji negalėjo suvokti jo minčių tėkmės. Dabar jis toliau atrajojo tai, ką prarijo prie pietų stalo: jis kalbėjo jai, kad jūros gumulėliai vadinami medūzomis, ir kad tai, kas atrodo kaip žiburėliai, iš tiesų yra *entomastraca,* nors jis neištarė to pavadinimo teisingai.

– *Entromysteriosa,* – neramiai kalbėjo misteris Borodeilis.

Bet misteris Hopkinsas net nepalinkėjo jai labos nakties. Ji neįsivaizdavo, kuo nusipelnė tokio baisaus įžeidimo.

Žinoma, fosforescencija buvo nuostabi. Argi galėjo būti nenuostabi? Bet neįmanoma stebėtis, net kai prieš akis matai didelį Dievo stebuklą, jei jautiesi kvailas ir nelaimingas. Liusinda prisivertė išstovėti ant denio ilgas penkiolika minučių ir tik tada nutarė, kad jai patinka fosforescencija.

Bet misteris Smitas privertė ją pasilikti. Jis nykščiu ir smiliumi kaip pasipūtėlis tučtuojau čiupo jos švarko rankovę, ir Liusinda tikrai negalėjo pykti dėl tokio familiarumo. Jai buvo malonu suvokti, kad jis bent buvo jai meilus.

– Bet čia nėra kibiro, mis Leplastrier. Neišeikite, kol nepamatysite kibiro.

– Pasilikite, – paprašė misteris Borodeilis, bet ji juto, kad, pasitraukusi nuo jo šnabždančios burnos, nebėra jo mėgstama mergytė.

– Bet juk kibire teliuskuos tik jūra, tiesa? – pasiteiravo Liusinda. – Ten nebus papildomų sudedamųjų dalių.

– Palaukite, – pasiūlė misteris Smitas. – Žiūrėkite, štai jis.

– Padarykite vietos, – liepė misteris Borodeilis.

Jis užmynė Liusindai ant kojos. Skausmas buvo nepakeliamas, bet Liusinda nutylėjo. Ji negalėjo nė pagalvoti apie sumaištį, apie tai, kad jis atsiprašydamas padės didžiulę ranką jai ant peties.

Kol kibirą kėlė ant denio, žmonės stumdėsi. Ji buvo mažesnė už visus kitus. Jie susispaudė aplink ją, ir Liusinda, kuri atėjo į antros klasės denį, norėdama jausti ir užuosti savo gentį, buvo suspausta ir springo nuo jų kūnų kvapo. Ji prasibrovė į priekį, labiau norėdama išvengti turtingų žmonijos kvapų nei pamatyti kibiro turinį. Jame buvo daugybė žybsinčių kūnelių.

– Nagi, Smitai, varyk, – šiurkščiai ištarė misteris Borodeilis.

– Luktelk, Borodeili, – atsiliepė Persis Smitas. Jis kalbėjo laisviau, nei buvo pratęs. – Laukiu inžinieriaus.

– Esu inžinierius, – pareiškė šalia Liusindos stovintis vyras, nuo kurio aitriai tvoskė ne alyva, o viskiu.

Inžinierius ištiesė buteliuką su matinio stiklo kamščiu. Misteris Smitas pasilenkė prie Liusindos peties ir paėmė jį. Iškėlė jį

virš pilkšvo cinkuoto kibiro ir, neatkimšęs stiklinio indo, susirado tarp žiūrovų Liusindą.

– H_2SO_4, – paskelbė jis. – Sieros rūgštis. – Jis atsiklaupė ir įpylė kiek rūgšties į kibirą. – Greitai, – sutarškėjo jis, traukdamasis nuo kibiro. – Dabar greitai greitutėliai.

Liusindą taip smarkiai stumtelėjo, kad ji nebegalėjo išvengti „demonstracijos", net jei ir būtų to norėjusi. Šviesūs taškeliai kibire pabalo, pageltonavo, bet visi buvo ryškūs kaip mažutės žvaigždelės, staiga įsižiebusios danguje. Paskui jos sumirguliavo, išblyško, numirė. Kibire įsivyravo tamsa.

– Matai, Borodeili, – šūktelėjo misteris Smitas, – tai įrodymas.

Liusinda pagalvojo: „Tu kvailys. Nužudytum Dievą dėl savo kvailos vaizduotės".

Ji prasibrovė atgal ir, skambant garsiam misterio Borodeilio balsui, tvirtinančiam, kad tai ne įrodymas, perėjo tuščią denį ir nužingsniavo į dar tuštesnę savo kajutę. Pakėlė galvą, ieškodama Šiaurinės žvaigždės, bet „Leviatanas" ant dangaus užmetė išraugėtą juodą antklodę, ir dangus buvo toks pat miręs, kaip ir kibiro vidus. Ji pagalvojo: „Man nepatinka fabrikai. Ar vis dar gyvenu taip, kad nudžiuginčiau mamą?" Ji įėjo į pirmos klasės denį ir, nesuvokdama, ką ten pamatys, pažvelgė žemyn į antros klasės denį.

Ji pamatė ten sėdintį vienišą Oskarą Hopkinsą. Ji įsivaizdavo, kad jis nori pasirodyti. Kai jis jai pamojavo, ji apsimetė, kad nemato.

55

Pavydas

Tai, ką pasakė Vordlis-Fišas „Kremorn Gardense", buvo tiesa: jis nepritapo. Jo padėtis – vienatvė antros klasės denyje – patvirtino tą faktą. Jis buvo ekscentriškas, žioplys, vabzdys maldininkas, mėmė, Keistuolis. Jis bijojo vandens. Jis buvo atskirtas nuo gyvenimo. Sėdėjo ant minkštasuolio kaip vaikinas invalido vežimėlyje, o vandenyno stebuklai buvo sumažinti, kad žmonės galėtų atnešti jam juos bjauriame kibirkščiuojančiame kibiriūkštyje.

Misteris Smitas pasigėręs nulipo laiptais ir pamėgino įdėti vieną medūzą į džino taurę. Jis paskelbė, kad tai Amerikoje pagarsėjęs gėrimas. Būtybė žybtelėjo ryškia geltona spalva – šviesos klyksmas – ir numirė.

Misteris Smitas pareiškė Oskarui, kad šis esąs prastas pašnekovas, ir nuėjo lošti pokerio su misteriu Borodeiliu ir inžinierium. Stiuardai nunešė kibirą šalin ir išvalė kilimą.

Oskaras daugeliu atžvilgių buvo kuklus žmogus. Tačiau jis mąstė kaip nonkonformistas*, žinantis, kad jis yra išgelbėtas, kai kiti jo kaimynai yra prakeikti. Tad nors misteris Borodeilis dominavo prie valgomojo stalo, Oskaras giliai širdyje jautė esąs „aukščiau" už jį. Ir jis jautėsi nepakeliamai įžeistas, kad toks žmogus gali užlipti laiptais ir tapti fosforescencijos liudininku, kai jis, žinantis apie ją daugiau už bet kurį žmogų laive, negali to padaryti.

Jis stebėjo, kaip pietavusi grupelė lipa laiptais, kaip kadaise

* D. Britanijos protestantas, nepripažįstantis valstybinės anglikonų Bažnyčios. Dėl to jiems buvo uždrausta turėti valstybines tarnybas, atimtos politinės teisės, neleista praktikuoti jokio religinio kulto.

stebėjo pagonis, dainuojančius ir šokančius per vasaros saulėgrįžą Henakombėje. Tada jis pavydėjo žiūrėdamas, kaip senos moterys su dideliais kykais sukiojasi ir juokiasi, o jis turi sėdėti pasislėpęs už medžio. Jis juto tą pat, stebėdamas savo tėvą jūroje. Net bijodamas vandens, net jausdamas didžiulį siaubą, jis juto jį talžantį pavydo botagą.

Jis matė mis Leplastrier viršutiniame denyje. Pamojavo, bet, būdamas trumparegis, nebuvo tikras, ar jam atsakė. Negalėjo pakęsti minties, kad nubaidė ją. Kalbėjo sau, kad jam bus garbė išklausyti jos išpažintį, kad dėl to, o ne dėl jos didelių akių ar gražios viršutinės lūpos jis galiausiai pakilo nuo pliušinio aksominio minkštasuolio ir nuklypavo į savo kajutę.

Iš kedro stalčiuko išsitraukė šepečius ir veidrodėlį. Ėmė stipriai šukuoti šiurkščius raudonus plaukus, norėdamas atrodyti kultūringiau, bet kuo smarkiau šukavo, tuo labiau į šalis styrojo plaukai. Kai baigė tvarkytis, jo viršugalvis priminė vėtros sutaršyto medžio lapiją. Pamatė, kad atsisegė apykaklė, užsegė ją. Pastebėjo, kad ant nosies dygsta spuogas. Rado porcelianinį indelį su pomada plaukams sulyginti, atidarė jį, pauostė ir vėl uždarė.

Atidarė litavimo dėžutę ir ištraukė vaisiaus odelę. Įsidėjo ją į šoninę švarko kišenę. Jo fobija neatslūgo. Išėjo ir užkopė laiptais į viršutinį pirmos klasės denį. Užlipęs taip skausmingai paklausė, kur yra mis Leplastrier kajutė, kad jį lydėjęs stiuardas pagalvojo ne apie fobiją, bet apie rimtą dvasinę krizę.

56

Pagunda

Liusinda paėmė kortų malką ir sumaišė jas. Jų nugarėlės buvo šviesios ir naujos, o spaustuviniai dažai skaisčiai švytėjo kaip spalvoti akmenys akvariume. Ji stovėjo priešais gražų riešutmedžio stalą ir pati sau padalijo kortas pokeriui. Stovėjo prie pat stalo, jo kraštas spaudė šlaunį. Ji išdėliojo penkias kortas paveikslėliais į apačią, paskui nagu atvertė vieną. Pikų karalius. Vėl užvertė kortą. Jai išties skaudėjo rankas. Ji smarkiai prispaudė jas vieną prie kitos. Apėjo aplink stalą ir sustojo priešais penkias išdėliotas kortas. Padalijo dar penkias. Perkėlė malką. Atvertė būgnų trejukę. Stovėjo ir spoksojo į stalą. Jei sėdėtų prie kortų, galėtų pažvelgti pro savo priešininko petį į mėnulio nušviestą jūros tvenkinį. Bet jei tikrai loštų kortomis, jūra jai neegzistuotų. Egzistuotų tik mažas sferinis pasaulėlis, kurio tikslus geometrinis centras yra perkeltos kortos.

Ji nuėjo prie komodos. Žingsniai buvo ryžtingi, tikrai ne svajingi. Iš komodos stalčiaus ištraukė piniginę. Nunešė ją prie stalo. Išpylė jos turinį – stambius pensus, storus soverenus, svarus, vieną penkinę – ant stalo.

Ji vaikščiojo po kambarį, vienomis kojinėmis žingsniavo aplink stalą.

Kažkur netoliese vyrai lošia kortomis. Te jie pamato, kad ne jie vieni turi tokią aistrą. Ji truktelėjo raudoną virvutę su auksiniu spurgu. Kvietė stiuardą. Bet kai stiuardas atėjo, jo akys nematė mielos pagundos, kurią ji jam sudėliojo. Jis išėjo iš kajutės ir grįžo su arbatos puoduku ir arbatinuku ant sidabrinio padėklo. Jis nevengė jos žvilgsnio ir nemėgino pažvelgti jai tiesiai į akis. Palinkėjo jaunai damai malonios labos nakties.

Per vieną dieną ji dukart apsikvailino.

57

Išpažintis

Pamačiusi ant slenksčio stovintį pastorių misterį Hopkinsą, ji pirmiausia pagalvojo apie kortas. Išdėliojo jas tarsi masalą, bet ne jam – bet kam, tik ne jam. Bet prieš tai buvo akimirka, kai ji visai nieko negalvojo. Jos burna priminė atvertas duris.

Paskui jai dingtelėjo: „Kortos". Jis neturi pamatyti nei kortų, nei pinigų. Ten buvo monetų ir banknotų, balta kaip nuotakos nuometas penkinė. Balta spalva buvo labai ryški, kvepianti gardenija, kviečianti klupinėjančius vabzdžius, kurie padės ją apdulkinti, nežinodami, ką daro. Visa tai buvo apskaičiuota taip, kad patrauktų akį, bet ne šią akį, kitą.

Ji pagalvojo: „Koks mielas veidukas". Įsidėmėjo ypatingai švelnų ir dailų veidą. Ji dar nepaklausė, ko jis apsilankė, ko niekieno nelydimas atėjo į jos kambarį; klausimas iškils po akimirkos ir bus trokštamas kaip stipraus viskio gurkšnis. Ji visai pamiršo savo prašymą dėl išpažinties. Ji tik matė labai malonų vyrą, kurį bijo nubaidyti įžūlumu.

– Užeikite, – buvo vieninteliai ištarti žodžiai. Ji norėjo nuvesti jį į apvalų kajutės kampą, toliau nuo pokerio. Norėjo parodyti švytinčią jūrą. Ji mėgo „peizažinius langus" ir pamanė, kad galės apie tai pasikalbėti. Bet jis paprasčiausiai atsisuko į juos nugara ir tarsi krabas nušliaužė priešinga kryptimi, tarsi aklasis sugrabaliojo kėdę ir atsisėdo kaip tik prie to stalo, prie kurio ji nenorėjo, kad atsisėstų.

Ją apėmė siaubas. Ji taip išsigando, kad net nesuprato, jog jis elgiasi neįprastai. Ji pastebėjo suprakaitavusią kaktą, bet prisiminė ją kur kas vėliau, kai incidentas pasibaigė.

Ji manė esant keista, kad jis neatsiprašo už tai, jog sėdi, kai ji stovi.

– Turite man atleisti, kad neatėjau anksčiau, – pasakė jis.

Ji nusišypsojo ir linktelėjo. Stovėjo taip, kad jo akys, žvelgiančios į ją, nenuklystų į priešais jį esantį stalą. Jis jau matė. Turbūt jau matė. Bet atrodo, kad nematė. Apie ką jis kalba? Neatėjo anksčiau? Ant denio? Ji svarstė, ar galėtų rasti medžiagos atraižą, kad užmestų ją ant stalo.

– Matote, – tęsė jis, – aš turiu vandenyno fobiją. Mane ji kankina nuo pat vaikystės. Žinote, mano tėvas yra gamtininkas. Jis visą laiką braidė vandenyne ir aš su juo, kai dar buvau mažas vaikiūkštis.

– Suprantu, – ji nesuprato. Jis jaudinosi ir prakaitavo, bet ji to nepastebėjo. Ji tarsi klausėsi ispaniškos šnekos, kai tikėjosi išgirsti graikiškus žodžius. Jis paėmė kortą nuo stalo ir žaidė su ja.

– Po vieno įvykio ėmiau bijoti vandenyno taip, kaip žmonės bijo aukščio. Tad šį vakarą lydėti jus ant denio ar ateiti čia, kur pilna stiklinių langų, išklausyti jūsų išpažinties... Na, bijojau, kad nesugebėsiu to padaryti.

Bet ji negalėjo išpažinti nuodėmių *jam.* Ji tik troško, kad jis gerai apie ją galvotų.

– To nežino misteris Smitas su misteriu Borodeiliu, – tęsė jis. – Tiesą sakant, norėčiau, kad jie to ir nesužinotų. Bet jums esu skolingas atsiprašymą, kad nepatenkinau jūsų noro prieiti išpažinties, nors, kaip matote, galėjau ateiti bet kada.

Bet ji neturi eiti išpažinties. Ji norėjo, kad jis padėtų kortą. (Žinoma, jis žino, kas tai.) Ji kartojo tai, ką buvo girdėjusi iš Džordžo Liuiso, nors kalbėjo dešimt kartų greičiau už tą dramblotą vyriškį, kad karalienė meldėsi su presbiterionais Kreityje ir kad ji aistringai kalbėjo apie išpažinčių ir klūpojimo keliamus pavojus. Taigi ji teigė, kad eiti išpažinties neprotinga.

– O taip, – pritarė jis, – karalienė. Tačiau, matote, – jis pakišo koją po staliuku, ir galėjai girdėti, kaip skimbčioja monetos, – nepakanka to, kad jai tai nepatinka, nes anglikonų Bažnyčia įrašė išpažintį į maldaknygę ir reikės daugiau nei karalienės, daugiau

nei mūsų Viešpaties – reikės Parlamento akto, kad ji būtų iš ten išbraukta. Mis Leplastrier, aš neremiu tokios įvykių eigos, bet jūs galite prieiti išpažinties, kada norite, ir žinoti, kad tai visai ne erezija.

Oskaras turėjo mažulytę maldaknygę – trijų colių aukščio ir dviejų colių pločio. Jis atsivertė ją taip, tarsi būtų kas dieną klausęs išpažinčių.

Liusinda supanikavo. Ji negalėjo išsakyti savo nuodėmių šiam jaunuoliui. Ji matė jo riešus – ilgus baltus tiltus į gražios formos rankas – ir kiek sumuštą blauzdą, šviečiančią tarp suglamžytos kojinės ir kelnių atvarto. Jo veidas buvo širdies formos ir priminė Dantės Gabrielio Rosečio angelus. Ji negalėjo išpažinti nuodėmių jam, tačiau ceremonija jau prasidėjo. Jis neaiškiai tarė balsius, kaip įprasta Vakaruose. Ji galvojo, kad išvis negalės nieko pasakyti.

Atėjo laikas kalbėti jai. Ji išgirdo balsą denyje. Ten belgai šaukė savo špicą. Ji sugriebė kėdės atlošą. Jautė, kad balsas nusilpęs. Stebėjo jo batą ir blauzdą, tarsi šaką kyšančią iš po stalo. Batas beldė į grindis. Batas netiko prie sakramento, bet kai ji pakėlė galvą ir pamatė jo angeliškus plaukus ir labai ramias, vaiskias pilkai žalias akis, ji išpažino. Kalbėjo taip tyliai, kad jis turėjo pasilenkti į priekį, jei norėjo išgirsti, ką ji sako.

Balselis buvo skambus, jį galėtum sudėti į antpirštį. Jis netiko prie kalbamos temos. Batas nustojo bildėti. Atgailautoja tankiomis blakstienomis pridengė akis. Ji kalbėjo greitai, bet tyliai ir skambiai.

Ji prisipažino, kad lankėsi Drueri skersgatvio butuose, nes norėjo pažaisti fantaną*, bet paspruko iš ten.

Ji prisipažino, kad lošė kauliukais traukinyje, pilname lošikų, ir nors ji nenuėjo į lenktynes, ji įsėdo į tą traukinį, paskaičiusi, kad tokie dalykai vyksta tokiuose traukiniuose, nes norėjo paloš-

* Kiniškas lošimas, kur žaidėjai bando atspėti likutį, kai bankininkas paslėptus objektus padalija į keturias grupes.

ti kauliukais. Jos paprašė pasitraukti iš žaidimo, nes jos lytis buvo aiškiai bjauri klientams.

Ji mėgino įtikinti misterį Pakstoną nusivesti ją į gaidžių peštynes.

Ji paslapčia stebėjo stiuardus. Savo kambaryje ji išdėliojo kortas ant stalo kaip spąstus jiems. Ji troško žaisti pokerį.

Buvo ir kitų dalykų, bet jos nuodėmklausys jų nebegirdėjo. Jis sėdėjo palenkęs galvą, mėgindamas nuraminti pašėlusiai besidaužančią širdį. Jis sugniaužė rankas ir įgrūdo jas tarp šlaunų. Jis suaimanavo.

Liusinda išgirdo jo aimaną. Ji sėdėjo palenkusi galvą, nedrįsdama pažvelgti į jį. Laukė išrišimo. Girdėjo kitokį triukšmą, užslopintą, jo prasmė nebuvo aiški. Ji galvojo: „Dabar jis nebebus mano draugas“. Stipriai užsimerkė, mėgindama nuvyti tokią pasaulietišką mintį, užsimerkė taip stipriai, kad per juodą jos tinklainės jūrą ėmė plaukioti šviesos blyksniai.

Kai Oskaras norėdavo prisišaukti geras mintis, visada pagalvodavo apie tėvą. Padarė taip ir dabar, kaip tik dėl to ir suaimanavo – dėl vienatvės, kuria apsupo tą griežtą ir mylintį vyrą.

Pro ventiliacijos angą atsklido stiuardų balsai, bet nė vienas jų negirdėjo.

Tačiau kunigas nedavė išrišimo.

– Ar tas kauliukų žaidimas traukinyje, – paklausė jis, – vadinosi „Olandiškas azartas“?

Liusinda staiga pakėlė galvą, bet kunigo galva buvo nuleista ir palenkta prie dešinio peties.

– Taip, – atsakė ji. – Taip. Mes žaidėme ir kitą žaidimą.

– Tikriausiai „Seną britą“.

Liusinda pajuto, kad jos palenktą kaklą išmušė dėmės.

– Naujajame Pietų Velse, – tarė ji, – tas žaidimas vadinamas „Septintuoju vyru“.

Ji pati nesuvokė, ką jaučia, jos gyslose pulsavo kraujas, ji išraudo ir iškaito.

Oskaras negalėjo aiškiai prisiminti tėvo. Šventas mintis apie gimtinę į šalį nustūmė nerūpestingas džiugesys – beformė migla, elektros debesis.

– Ir kas, – paklausė jis, atgniauždamas rankas ir dėdamas jas ant stalo, – buvo Petras?

Liusinda Leplastrier palenkė galvą į šoną. Ji atsimerkė. Jos nuodėmklausio veidas buvo bereikšmis, beveik bereikšmis, jei ne truputį suspaustos lūpos.

Liusinda primerkė žalias akis.

– Petras?

– Ar jūs nežinote šio termino?

Ji žvelgė į burną. Ne visai tikėjo tuo, ką mato.

– Taip, – atsargiai ištarė. – Taip, manau, kad jis man pažįstamas.

– Taip ir maniau, – atsakė Oskaras Hopkinsas. Jis užvertė maldaknygę ir įsikišo į kišenę su vaisiaus odele. Kai jo ranka prilietė odelę, jis prisiminė už nugaros tyvuliuojantį vandenyną. Jis jam buvo tik tiek svarbus, kiek dieglys nugaroje.

– Misteri Hopkinsai, ar jūs irgi žinote šiuos terminus?

– Bijau, taip, – jis nusišypsojo spinduliuojančia ir šviesia šypsena.

Liusinda irgi nusišypsojo, bet ne taip užtikrintai.

– Misteri Hopkinsai, tai nepadoru.

Oskaras išsitraukė nosinę iš švarko kišenės ir nusišluostė šaltas drėgnas rankas ir suprakaitavusią kaktą.

– Taip? – ištarė jis. – Tikrai taip nemanau, – jis atrodė labai patenkintas savimi.

– Bet jūs nedavėte man išrišimo.

– Kur nuodėmė?

Ją sukrėtė ne tiek jo žodžiai, kiek staigiai pasikeitusi nuotaika. Jis kalbėjo šiuos žodžius su pikta aistra, kiek svetima jo asmenybei. Jo žvilgsnis tapo tvirtas. Jis parodė į kortas – cha! jis jau matė jas.

– Visas mūsų tikėjimas yra lažybos, mis Leplastrier. Mes lažinamės remdamiesi Paskalio tikimybių teorija, ir tai yra išmintinga, nors Anglijos karalienė mano, kad jis prastas presbiterionas, – mes lažinamės, kad Dievas yra. Mes lažinamės dėl savo gyvenimo. Mes apskaičiuojame galimybes prisikelti, tai, kad sėdėsime su šventaisiais rojuje. Besirūpindami lažybomis, pabusime prieš aušrą, išpilti šalto prakaito. Mes išlipsime iš lovos ir su-

klupsime net viduržiemį. Dievas mus mato, jis mato mūsų kančią. Ir kaip tas Dievas, Dievas, kuris mato mus besimeldžiančius prie savo lovų... – jis mostagavo rankomis, apimtas laukinės aistros, ir akys tame aštriasmakriame veide atspindėjo elektrines lempas. Liusinda pajuto, kad jos kaklas maloniai pašiurpo. Ji nuleido blakstienas. Jei būtų katė, būtų pradėjusi murkti.

– Nesuprantu, – kalbėjo jis, – kaip toks Dievas, kurio svarbiausias reikalavimas mums, kad mes loštume iš savo mirtingų sielų kiekvieną mūsų pasaulietiško egzistavimo *akimirką*... Tai tiesa! Mes turime lošti kiekvieną akimirką iš savo išdalytų laikotarpių. Turime statyti viską dėl neįrodomo Jo egzistavimo fakto.

Liusinda sudrebėjo. Drebulys buvo malonus ir ne šalčio sukeltas. Ji nesąmoningai virpėjo dėl daugelio priežasčių, ne tik dėl to, kad suvokė, jog dėl savo ydos nepraras jo kaip draugo. Dar ir dėl to, jog atpažino jį savyje; pamatė jį kaip savo pačios atspindį, staigų lošėjo aistros šaltį – plieninį, net piktą, kurio negali paneigti. Kartu ji ir sutriko pajutusi, kad nuodėmklausys nuvertina jos išpažintį, ir šitaip, kai iš po valgių buvo ištraukta staltiesė, jos jausmai buvo apibarstyti pykčio druska, nors ji džiaugėsi, net džiūgavo matydama, kaip susikaupęs ginasi mano prosenelis... Atrodė, kad angelas laikrodininkas stirksančiais į šalis plaukais apgaudinėja gestikuliuodamas, pavojingai šokinėdamas, tiesdamas kiekvieną detalę patikrinti, įvertinti, prieš įdėdamas ją į žvilgantį savo tikėjimo pastatą.

– Kiekvieną akimirką, – pakartojo Oskaras ir iškėlė pirštą, atkreipdamas dėmesį į tylų drūtą juoką, atsklindantį iš ventiliatoriaus. – Štai, – triumfuodamas pasakė jis, išgirdęs juoką, tarsi juokas būtų visa ko esmė, jis būtų žmogus, sučiupęs žiogelį ore, šypsodamasis, tarsi jo delną kutentų stebuklas. – Štai. Daugiau nebeišgirsime taip besijuokiančio vyro. Akimirka praėjo.

Žmogus, stebintis Oskarą Hopkinsą, nebūtų suvokęs, kad tai jaunuolis, kuris atsisakė lošimo, nes šis jam nebenaudingas. Atrodė, kad jo požiūris ne tik aistringas, bet ir gerai pagrįstas. Tad net jei jūs su juo nesutiktumėte, neabejotumėte jo įsitikinimais.

Liusinda nežinojo, kad ji yra savo kaltę ginančio žmogaus liudininkė. Galvojo apie viską, bet ne apie tai. Galvojo, kad tas vyras retas ir nuostabus. Galvojo, kad neturėtų viena likti su juo kajutėje. Galvojo, kad jie galėtų pažaisti kortomis. Galvojo: „Galėčiau ištekėti, ne už jo, žinoma, ne už jo, bet už į jį panašaus vyro“. Jautė, kad jai tarsi akmuo nuo širdies nusirito.

– Kiekvieną *akimirką,* – kalbėjo jis.

Ji jautė, kad pažįsta jį. Įsivaizdavo ne tik jo aistrą gelbėtis, bet ir jo baimę būti prakeiktam. Ji matė baimę, kuri prikels jį „prieš aušrą“. Ji žvelgė į veidrodį, į veidrodį ir į langą tuo pat metu.

– Kad toks Dievas, – tęsė Oskaras, – žinodamas apie mūsų jaudinančią viltį ir kančią, iš kurių lošiame... – jis nutilo ir nustebęs pažiūrėjo į savo drebančias rankas. Rankos drebėjo dėl išreikštos tikėjimo aistros, bet jį jaudino ir atviras, besižavintis mis Lêplàstrier veidas. – Kad toks Dievas galėtų nemaloniai žvelgti į vaikiną, kuris lošia iš poros svarų sterlingų, galvodamas, kad kvailas gyvulys pirmas kirs finišo liniją, nebent, – ir čia pasirodė, kad jo lūpos ims šypsotis, jis ir šypsojosi, tik labiau dėl besižavinčio Liusindos veido nei dėl naujos minties, kuri tą akimirką jį užvaldė, – nebent, niekas niekada man nėra to sakęs, galima manyti, jog yra šventvagiška pritaikyti tai paprastam malonumui, kurio prigimtis yra dieviška.

– Misteri Hopkinsai, – Liusinda galiausiai atsisėdo, – mes neturime rizikuoti savo sielomis dėl užgaidų.

Ji iš tiesų taip manė. Ji iš tiesų visai taip nemanė. Labiausiai ji mėgo pasiduoti savo įgeidžiams. Ji skyrė daug dėmesio užgaidoms ir nebuvo pratusi sakyti, kad jos nesvarbios. Krištolo rūmai, pastatas, kuriuo ji žavėjosi labiau už viską, buvo tik užgaida, ir tokia idėja, filosofinis didingų plieno ir stiklo katedrų ekvivalentas, buvo jos aistra, paslapčia ji galvodavo apie ją.

– Ne užgaidos, – paprieštaravo Oskaras.

Jis surinko kortas. Jis neketino žaisti. Liusinda pasiūlė palošti. Bet vėliau, geriau pažinusi Oskarą, prisipažino, kad pasiūlė manydama, jog jis ketina žaisti.

Reputacija

Tai jau buvo skandalas. Apie tai žinojo misteris Smitas ir misteris Borodeilis, misteris Kerevėjus, misis Menzis, misteris ir misis Džonstonai. Žinoma, apie tai žinojo visi stiuardai – nes jie buvo ne tik teisėjai, bet ir perdavimo kanalai, jie prasiskynė kelią iš klasės į klasę ir net žemyn į kniedytus plieninius laivo vidurius, bet ne iki jaunojo ponaičio Smiginso (jo užduotis buvo paruošti galvijus prieš artėjančią audrą). Jis žinojo, kad dama „suteršė savo reputaciją", bet jis sužinojo tai iš ilganosio Klemenso, inžinieriaus pameistrio. Jis nežinojo, kad tai „jo" dama, pas kurią ketino dirbti.

– Po velnių, ji nuėjo ir tai padarė. Ji ją suteršė, – kalbėjo Klemensas, kuris bijojo gyvūnų.

– Ką? – pasiteiravo ponaitis Smiginsas.

– Savo *reputaciją*. Juk sakiau tau ką? *Compreyvous?*

– Rūpužioke, aišku, kad suprantu. Turiu seserį, žinai? Dabar atsiknisk. Čia tie gyvūnai, o jūra kyla.

– Ir pasieks tavo užpakalį, – atkirto Klemensas, bet žengė žingsnį atgal, pasirengęs sprukti.

Ponaitis Smiginsas spyrė lamai į šoną ir įgrūdo ją į aptvarą su siauru galu. Užrišo diržu aptvaro vartus.

– Štai, – pareiškė, – visi sukišti vidun. Kad ir kas būtų, iš lovytės neiškris, – jis nuėjo prie ožių. – Nesigrumdykit, – paliepė. Apsižvalgė. Klemenso nebebuvo. – Prarado *savo* reputaciją, – pakartojo. Jis bakštino ožius lazda.

– Žinoma, – pasakė. – Žinoma, po velnių, aš *compreyvous.*

59

Tu valdai siautėjančią jūrą

Liusindai patiko lošti pokerį prie stalo, ant kurio buvo užtiesta pilka vilnonė antklodė. Žinoma, prie tokio stalo ji pirmą kartą lošė kribidžą misterio d'Abso namuose ir vėjuotomis naktimis viena išsinuomotame kotedže Longnouz Pointe ji kartais užklodavo antklode klijuote apmuštą virtuvinį stalą ir išdėliodavo kortas pasjansui. Jai buvo jauku gerti arbatą, kurstyti židinį, jausti minkštą antklodę po slidžiomis kortomis. Stalai lošimo namuose jai nekėlė tokio susižavėjimo. Jai patiko lošti, kaip Dievą myliu, patiko, bet žaidimai skyrėsi nuo to, kurį ji žaidė prie pilkomis antklodėmis užtiestų stalų savo namuose ir pas misterį d'Absą. Lošimo namų stalai buvo šalti ir slidūs. Malonumas buvo ledinis, ryškus šokėjo jaudulys, tarsi griežta, įtempta šypsena arba blizgančių odinių batų pora.

Liusinda, būdama viena kajutėje su dvasininku, nutraukė antklodę nuo lovos ir užklojo ją ant staliuko. Ji žinojo, kad šis veiksmas nepadorus, bet ilgėliau nesustojo prie tos minties. Reikia viską atlikti teisingai. Ji neatsižvelgs į kitų nuomonę. Jei jis sutriks, ji nežiūrės į jį. Ji padarys viską kaip reikiant. Paėmė gintarinę lemputę ir pastatė ją ant stalo krašto.

Pagalvojo: „Viena miegamajame su dvasininku".

– Štai, – tarė ji ir įžūliai pažiūrėjo jam į akis.

Jo veidas nebuvo toks, kokį ji įsivaizdavo. Ji perkūrė jį savo vaizduotėje, padarė jį ištįsusį ir priekabų, nors iš tiesų jis buvo vaikiškas, beveik gražus, iš po ilgų blakstienų į ją žiūrėjo švelnios akys.

– Ar žaisime? – paklausė jis.

Liusinda išraudo.

Jie žaidė statydami po pensą.

Žaidimas buvo labai *ramus*. Ji gal ir nebūtų to pastebėjusi, jei Oskaras anksčiau nebūtų buvęs toks susijaudinęs, toks skandalistas, nebūtų brūkšėjęs kojomis ir muistęsis ant kėdės. Ji juto jį šalia savęs per pietus, per stalą, per savo kėdės kojas jautė jo kūne siaučiančią gyvybės jėgą. Bet dabar ji juto tik šią koncentruotą ramybę. Ramybė buvo gyvybinga – ji nebuvo ta mirusio žvilgsnio kaukė, kurią dauguma vyrų užsideda lošdami pokerį, jų akys tampa aklos kaip statulų. Jis buvo violončelė, smuikas, jis buvo surištas kaip Ulisas prie stiebo.

Ji pralošė. Pasijuto labai lengva, skaidri, tarsi laumžirgio sparnelis. Kai pralošdavo, visada taip būdavo. Pralošusi jausdavosi tokia kalta, taip bijodavo, kad neįsivaizdavo, jog jai patinka pralošti, tačiau pralošus visada apimdavo toks pojūtis. Kartą, žvelgdama į skruzdėlių sugraužtą žiogo kūnelį, į švelnius popierinius jo likučius, ji tame lengvame ir mielame kiaute atpažino fizinę jausmo, kuris apimdavo pralošus, išraišką.

Ji atsikratė pinigų, atsisakė jų. Pensas, pensas, tripensis. Misteris Hopkinsas puikiai lošė pokerį. Ji pasakė jam komplimentą, kaip kita moteris būtų pasakiusi komplimentą savo valso partneriui. Ji atsitiesė. Vėdavosi kortomis. Ji pralošė sovereną, bet nenorėjo liautis. Žinojo, kad nuo dabar jos laukia puiki kelionė. Žinojo, kad yra laiminga.

Pusę dviejų laivą ėmė siūbuoti vėtra. Ji suvokė, kad jūra dar ilgai smarkiai banguos. Laive aidintis triukšmas Liusindai priminė traškančius pianisto krumplius. Laivo judesiai derėjo prie jos minčių apie laimę.

Ji nusišypsojo Oskarui. Jis nusišypsojo jai ir užkėlė kairiąją kulkšnį ant kelio. Jis krutino koją, bet nelietė stalo, ji nieko nepastebėjo.

Pusę trijų žaidimas vėl įsisiūbavo. Oskaras laimėjo tris žaidimus iš eilės. Jis kvėpavo per burną. Jo kakta išprakaitavo, bet mergina manė, kad taip nutiko dėl to, kad jis žaisdamas jaudinosi.

Jis pastebėjo, kad laivas, nors ir didelis, svyravo taip, kaip svyruotų koks mažas laivukas. Jis prakalbo apie jūros platybes. Pasakė, kad ji didžiulė. „Kas išmatavo vandenis jo delno įdubime, ir išmatavo dangų sprindžiais, ir suskaičiavo žemės dulkes, ir pasvėrė kalnus ir kalvas ant svarstyklių?“ Jis nusišypsojo, sublizgo lygūs apatiniai dantys.

Ji nusišypsojo. Liusinda nesuprato jo fobijos.

Jis pakėlė statymus iki kronos. Tik misis Viljams būtų galėjusi paaiškinti, kodėl jo balsas ėmė drebėti.

Žaidimas pasikeitė. Jis nebebuvo ramus ir tylus. Liusinda nebesėdėjo atsirėmusi į atlošą. Ji pasilenkė į priekį ir pasitrynė kaklą. Nuo trynimo atsirado mažutė raudona dėmelė.

Oskaras išblyško. Lošė užgniaužęs kvapą. Jo koja kilojosi prie stalo kojos. Jai visai tai nerūpėjo. Jis pastatė du svarus ir penkis šilingus. Ji vėl pastatė daugiau. Ji buvo labai lengva, beveik svaigo. Garsiai prisipažino, kad yra laiminga. Net nepastebėjo, kad laivas supasi. Jos skrybėlių dėžutė nuslydo nuo stelažo, o popierinių gėlių vaza, nerūpestingai palikta ant šoninio stalo, nuvirto ir nesudužusi nuriedėjo per grindis.

Buvo dvidešimt trys minutės po trijų. Pirmoji banga užliejo denį. Jie atsisuko („Chooo“, – iškvėpė Oskaras) ir pamatė kitą bangą. Jos balta galva iškilo virš jų tarsi nakties šmėkla.

Buvo baisu. Liusindai buvo baisu. Ji pasakė kažkokią kvailą pastabėlę ir atsisuko pažiūrėti į savo partnerį. Šis buvo išblyškęs iš siaubo, pravėręs burną. Jis palindo po stalu ir mėgino surinkti kortas, nežiūrėdamas į jas. Jis laikė tas kortas ne kaip lošėjas, o kaip koks laukinis. Grūdosi jas į kišenę. Be paliovos dejavo: „A-a-a-a...“ Dejonė sklido iš galugerklio, iš skrandžio.

Banga ritosi per denį. Galėjai jausti jos svorį savo organuose.

– A-a-a, – jis suglamžė dar keletą kortų. Ji įpyko. Juk tai jos Vederbio aukščiausia klasė iš Hario Old Bondo gatvėje.

– Paklaidinau jus, – pasakė jis, atsistojęs ir įsikibęs į stalo kraštą. Jis nežiūrėjo į ją. Traukė popierinį ryšuliuką iš savo kišenės. Ištraukęs jį, išbarstė suglamžytas kortas.

Žinoma, ryšulėlyje buvo vaisiaus odelė.

Laivas iškilo ir krito taip giliai žemyn, kad jam nusileidus jutai krentantį skrandį. Nė negalėtum pagalvoti, kad toks didžiulis daiktas gali būti taip blaškomas.

Ant tiltelio kylantį žvėrį vairavo dešimt vyrų.

Pro triukšmą (girgždėjimą, riaumojimą, durų trankymą) ji girdėjo skambančius varpus.

Jis pasakė:

– Turite man atleisti.

Vaza vartaliojosi prie jos kojų. Ji turėjo laiko nusistebėti, kad toks bjaurus dalykas nesudužo, kad tikriausiai jis išliks sudužus laivui, kai visa, kas gražu ir naudinga, nugrims į dugną. Ji pakėlė vazą ir laikė glėbyje. Dvasininkas daužė sugniaužtu kumščiu sau per šlaunį.

– Taip, – suklykė ji, – aišku, taip, aš jums atleidžiu!

Bet ji net nesuprato jo. Ji nesusiejo kortų ir audros. Jai netoptelėjo, kad viena galėjo sukelti kitą. Ji negalvojo taip primityviai. Nė nepamanė, kad žmogus, žinantis, kad fosforescenciją sukelia jūros medūzos, gali tikėti, jog audra yra Dievo ženklas.

Tačiau Oskaras žinojo, kad jam nereikėjo lošti tik dėl malonumo. Žinojo, kad pradėdamas lošti nuvylė Dievą. Žinojo, kad nuvedė jauną moterį į nuodėmę. Bangos talžė laivo priekį. Vanduo liejosi ant aukšto denio. Galingasis „Leviatanas" siūbavo ir suposi, atsigręžęs į rūstų audros veidą.

– Dievulėliau, – sušnibždėjo Oskaras, – aš bijau.

Iliuminatorius buvo galima atidaryti pasukus raitytą rankenėlę. Jis prispaudė vaisiaus odelę prie krūtinės ir nusvirduliavo prie iliuminatorių. Ten stovėjo ir spoksojo į tamsią jūros bedugnę, mėgindamas prisiversti padaryti tai, ko labiausiai bijojo – pasukti rankenėlę.

Liusinda pamanė, kad jis nori vemti. Ji atklupčiojo per siūbuojančias grindis jam padėti. Tada pamatė, ką jis daro – mėto jos aukščiausios klasės kortas pro langą, tarsi laiškus siunčia valetus ir damas.

– Ne! – suriko jam į ausį. Čiupo jo rankas ir mėgino atitraukti nuo iliuminatoriaus. Jo lūpos judėjo. Jis buvo užsimerkęs. Ji draskė jam rankas, bet negalėjo sustabdyti. Jai pavyko išgelbėti kryžių dvejukę ir būgnų penkiukę. Liusinda jautė pyktį, užuojautą, išgąstį. Jis atsisuko, ir ji pamatė, kaip neramiai laksto jo akys. Jis įsikibo į ją. Ji išsigando ir atsitraukė. Oskaras apalpo prie jos kojų.

Ji nežinojo, ar jam labai bloga. Ji net ne visai suvokė, kas nutiko. Užčiuopė jo pulsą ir būtų atsegusi jam apykaklę, bet nežinojo, kaip tai padaryti. Mėgino rasti sąsagą, bet jo kaklas buvo šiltas, pernelyg intymus. Buvo neteisinga pykti, bet ji pyko dėl kortų, dėl antklodės, kurią jis nutraukė nuo kortų stalelio. Kambarys atrodė taip, tarsi čia būtų kilęs skandalas. Ji pakėlė pinigus ir antklodę. Ją du kartus nubloškė prie sienos. Ji vėl užtiesė antklodę ant lovos ir kiek galėdama ją išlygino.

Ji galėjo pakviesti laivo daktarą, bet buvo keturios valandos ryto. Gal Oskaras tuoj atsitokės? Ji sėdėjo ir laukė.

Oskaras atsipeikėjo, bet be palydos nesugebėjo išeiti iš jos kajutės. Prieš pat aušrą jai teko pakviesti du stiuardus, kuriems teko nepavydėtinas darbas, nes laivas nežmoniškai vartėsi ir buvo sunku vaikščioti. Taigi jie išnešė pastėrusį iš baimės vyruką iš netekėjusios moters kajutės, nunešė laiptais žemyn ir paguldė į lovą jo kajutėje.

60

Iš Keiptauno į Pinčgatą

Tos scenos liudininkas buvo misteris Borodeilis, bent jau jis taip sakė, nes kitą rytą prie pusryčių stalo galėjo nupiešti labai detalų skandalo vaizdą misteriui Smitui, kuris buvo pageltęs ir norėjo vemti.

Kapitonas irgi aplankė Liusindą. Gal elgėsi su ja taip todėl, kad žinojo, jog jo didelis laivas prastai funkcionuoja blogu oru, – vienas jo vairininkas gulėjo apsivėmęs su sulaužyta ranka, – bet jis buvo griežtas ir tikras snobas, galvojo Liusinda, kaip pirštinių pardavėjas „Harrod's" prekybos centre, kuris jautė, kad neturėtų būti kviečiamas patarnauti kolonistėms.

Liusinda smarkiai įsižeidė, nors galėjo tai ištverti. Ji ėmė nekęsti visų laivo keleivių, išskyrus misterį Hopkinsą, ir nusprendė laukti, kol jis atsigaus. Žinoma, ji tikėjosi, kad jis atsiprašys, ir laukė akimirkos, kai galės nuoširdžiai pasakyti, kad nėra dėl ko atsiprašinėti. Tai kapitonas turėtų atsiprašyti, ir jei ji būtų turėjusi galios, būtų jį privertusi. Ji buvo kerštinga, bet tuo nesididžiavo. Iš pradžių ji beveik nemėgo kerštauti, bet vėliau šis bruožas stiprėjo, jam stiprėti padėjo tokie vyrai kaip kapitonas, kaip prunkštaujantis, ziuidvestę* užsimaukšlinęs Borodeilis, kurį ji sutiko su išsišiepusiu liokajumi ant siūbuojančio slidaus juto.

Po to ji nebėjo ant denio. Žinoma, ji negalėjo pati ieškoti misterio Hopkinso. Nors jo apsilankymas pas ją neišgelbėtų jos reputacijos, jis bent jau galėtų pasiūlyti jai savo paramą ir draugiją.

Priplaukus prie Afrikos krantų, jūra vis dar buvo audringa. Liu-

* Skrybėlė nuo lietaus.

sinda suprato, kad misteris Hopkinsas sėdi savo kajutėje tikriausiai dėl didelių bangų, tačiau, penkias dienas išsėdėjusi savo kajutėje kaip kalinė, jautė, kad nusipelno tinkamo atsiprašymo.

Jis neatėjo.

Ji valgė savo kambaryje, kuriame, nors dangus buvo pilkas, o jūra žalia kaip katės akys, buvo nepakenčiamai karšta.

Ji išlipo į krantą Keiptaune ir iškentė teisuoliškus misis Penhaligon, Kornvalio ūkininko žmonos, šnabždesius, bet vis dar nematė misterio Hopkinso.

Už Keiptauno vėl įsisiautėjo audra, ir Oskaro nebuvo matyti. Jis sėdėjo užsidaręs, pažaliavęs ir aimanuodamas. Jį prižiūrėjo stiuardas su komiška Užpakalėno pavarde. Oskaras taip įnirtingai trynė vaisiaus odelę tarp pirštų, kad greitai ji tapo labai nemalonios išvaizdos. Jo skrandis atlaikydavo tik jautienos sultinį su džiūvėsiais. Kai akys pajėgdavo perskaityti šokinėjančias raides, pasiimdavo Bibliją. Jis meldėsi. Prisiekinėjo Dievui, kad niekada nebesilažins.

Mano prosenelis sugebėjo išlįsti iš savo kajutės tik tada, kai Pinčgato pabūklai iššovė sveikindami didžiulį laivą, atplaukusį į Sidnėjaus uostą. Liusinda Leplastrier, galiausiai pabaigusi nemaloniausią kelionę savo gyvenime, pamatė jį sėdintį geometriniame laivo centre ant raudono pliušinio minkštasuolio antros klasės denyje.

Jis pakėlė galvą ir nusišypsojo, bet Liusinda taip ilgai laukė šypsenos, kad sulaukta ji priminė mintį, įsikaltą į galvą karščiuojant, ji kėlė nemalonų įspūdį, primindama visus ligos, nuo kurios galiausiai buvo pasveikta, žiaurumus.

61

Verslo pagrindai

Turėti verslą – tas pat, kaip turėti naminių paukščių. Negali išvykti ir neribotam laikui palikti juos prižiūrėti kaimynams. Gali nusipirkti automatinę lesyklą, turguje yra daug neblogų lesyklų... Jos reklamuojamos paskutiniuose *Weekly Times* puslapiuose. Gali paprašyti, kad draugas ar jūsų kaimynas „užmestų į juos akį“ porą vakarų, ir nebus žalos. Bet negali tikėtis, kad išvyksi pusmečiui ar metams ir grįžęs rasi savo vištas puikios būklės. Siaus erkės ir blusos, vanduo bus išsekęs, tavo geriausią dedeklę bus užkandžiojęs šuo, tavo gaidį bus apkramtę varanai... Nesistengiau, kad šis sąrašas būtų tikslus, tik surašiau tam tikrus požymius, bet esmė štai kur – negali to padaryti. Jei nori pamatyti Veneciją, Florenciją ir Senąjį Pasaulį, iš pradžių suvalgyk savo naminius paukščius arba parduok juos, nes kitaip sužinosi, kad nėra nieko blogiau kaip grįžti į paukščių kiemą, vešliai priaugusį piktžolių.

Liusinda to nežinojo. O jei žinojo, mėgino apsimesti, kad nežino. Ji išvyko į Londoną ištekėti, nors buvo įsitikinusi, kad grįš. Dievas žino kaip. Ji įsivaizdavo tokį sutuoktinį, su kuriuo bus įmanoma tai padaryti. Ji manė, kad gali išvykti iš šalies metams ir patikėti Princo Ruperto stiklo fabriką kitiems prižiūrėti. Atkreipkite dėmesį į daugiskaitą. Štai kur slypėjo klaida, nes jei bloga palikti savo verslą prižiūrėti vienam žmogui, tai palikti jį prižiūrėti dviem žmonėms yra dar blogiau, o jei yra kas blogiau už du žmones, tai padaryti taip, kaip padarė Liusinda – ji paliko savo verslą trijų žmonių priežiūrai, ir tik vienas iš jų turėjo praktinės patirties su stiklu.

Tiesa, Vularos vikaras kai ką žinojo apie cheminę stiklo sudėtį,

bet jis tikrai nebūtų tapęs fabrikantu ir jis, kaip ir Vordlis-Fišas, nemėgo purvo. Negalėjo pakęsti jo ant savo rankų. Jam nepatiko būti tokiose vietose, net ir skarmalių mokykloje, kurioje jis meldėsi kas trečią pirmadienio rytą, kur vaikštinėjo žmonės purvinomis rankomis. Būdamas stiklo fabrike, jis negalėjo susikaupti.

Jei Denisas Hasetas būtų įsivaizdavęs, kad pats atsakys už stiklo fabriko gerovę, būtų pareiškęs, kad tam netinka, nes buvo sąžiningas vyras. Bet jis žinojo, kad Liusinda paprašė ir savo buhalterio misterio d'Abso iš „d'Abso ir Figo" firmos prižiūrėti verslą. Jis turėjo įdėti į banką pajamas, apmokėti sąskaitas ir sumokėti algas. Už visa tai jis turėjo gauti atlyginimą. Pastorius misteris Hasetas neturėjo gauti atlyginimo. Jis buvo draugas. Buvo tam, kad viską prižiūrėtų.

Liusinda paprašė abiejų vyrų, kad jie pasitikėtų jos vyriausiojo pūtėjo Arturo Felpso nuomone, kuris ne tik kai ką žinojo apie stiklo gamybą, bet, būdamas vyriausiuoju pūtėju, buvo ir aiškus fabriko vyrų lyderis. Tarp stiklo fabriko darbininkų stipriai įsigalėjusi hierarchija, ir vyresnieji pūtėjai yra aristokratija. Užtenka pamatyti Arturą Felpsą, kad suvoktum, jog tai tiesa, pamatyti jį su rūkstančiu vamzdžiu burnoje, kai skruostus jis išpučia kaip trimitininkas, be rankų permeta cigaretę iš kairiojo burnos kampučio į dešinįjį, perkeldamas ją per vamzdį.

Misteris d'Absas buvo dabita, jis taip rengėsi (mėlynas velveto kostiumas, vilnonis kaklaraištis, gal lenkta lazdžiukė), kad jį greičiau galėjai palaikyti estetu nei buhalteriu. Jis truputį tapė ir išmėgino ranką eiliuodamas, bet nesugebėjo pamatyti Arturo Felpso talento. Jis visai „nematė" fabriko struktūros. Jos nematė ir Vularos vikaras, kad ir kokios geros būtų kitos jo savybės.

Arturas Felpsas buvo stambus vyras plastiško veido, plačia krūtine ir didžiuliu pilvu, kurį mėgo vadinti savo dumplėmis. Jis rimtai ėmėsi atsakomybės ir jautė, kad jį paliko Liusinda, o kiti du iš jo šaiposi. Jie nuolat duodavo prieštaringus nurodymus, kol galiausiai jam sutriko miegas. (Misteris d'Absas nebūtų patikėjęs, kad šitaip elgsis neišprusęs darbininkas, punšo mėgėjas.) Arturas

Felpsas tol naktimis vartėsi ir muistėsi lovoje, kol žmona persikraustė miegoti su vaikais į virtuvę. Jis nerimavo, kad jie gamina per daug ryškiai mėlyno stiklo ir per mažai alaus spalvos, kad jų smėlis baigsis, misterio d'Abso tarnautojams nesuspėjus užmokėti vežėjui už paskutinį krovinį, be to, buvo įsitikinęs, kad vazų pagrindai yra nebemadingi, o misteris d'Absas nori didesnės gamybos apimties. Vularos vikaras jau kitą dieną atėjo mosuodamas skėčiu, atidarė duris netinkamu metu ir skersvėjis sugadino ąsočio ąsą. Jis kalbėjo, kad reikėtų pristabdyti gamybą, ir skundėsi Arturui dėl „grūdų", tų mažyčių oro burbuliukų, kurie neseniai atsirado jų gaminiuose.

Arturas jautėsi įsižeidęs ir dėl tų grūdelių. Jis gėdijosi jų. Bet jie atsirado tik dėl misterio d'Abso skubos. Niekas neįvertino, kaip sunkiai dirba vaikinai ar kokie jie valingi. Jie dirbo ne Dabišiui ar Bibliniam drovuoliui. Jie dirbo Liusindai. Jie meiliai kalbėdavo apie ją. Buvo lyg globėjai, kaip tėvai ar broliai. Jie stengėsi patenkinti jos patarėjų reikalavimus. Stengėsi dirbti greitai, nors komandavo nemokšos, negerbiantys nei amato, nei meistrų. Dėl tokio skubėjimo jaunas gabaliukų rinkėjas išsisvilino plaučius, o taip niekada nenutinka gerai valdomuose fabrikuose. Jis nebuvo kvailas vaikinukas, buvo paslaugus. Jie rinko aukas, bet misterio d'Abso indėlio neužteko. Štai dėl ko Arturas ėmė žliumbti. Jis įsivaizdavo, kas nutiks vaikinukui, jaudinosi galvodamas, kada dar bus atvežta molio naujiems tigliams, kaip jie parduos dvidešimt grosų grūdėto mėlyno stiklo. Jis sėdėjo ant savo taburetės. Antrasis rinkėjas rinko iš karjero. Arturas siurbtelėjo alaus, pasiruošė vėl pūsti. Rinkėjas padavė lazdą ir kaip tik tada jis pradėjo žliumbti. Ką tik atėjęs kūrikas nubėgo į Sasekso gatvę ieškoti misterio d'Abso, bet vyrai taip menkai vertino misterį d'Absą, kad šitaip tik pasitvirtino jų prasta nuomonė apie kūriką. Arturas nieko nepasakė misteriui d'Absui. Jis išsišnypštė nosį ir išmaukė paskutinę stiklo fabriko alaus pintą. Pasiėmė butelį kaip suvenyrą, o misteris d'Absas buvo toks geras, kad nemėgino jo sulaikyti.

Arturas greitai gavo traukėjo darbą kaimynystėje stovinčioje lentpjūvėje. Jis sakė, kad jaučiasi laimingas.

Kitą savaitę jie vis dar kūreno krosnis, bet fabrikas neteko širdies. Denisas Hasetas matė, kas vyksta, bet net nemėgino sustabdyti proceso. Jo mintis buvo užvaldę kiti reikalai. Sidnėjaus vyskupas griežtai liepė jam pasiaiškinti dėl pamokslų.

62

Namai

Denisas Hasetas manė, kad nekaltas prasidėjimas yra neįrodytas ir nesuderinamas su visišku Kristaus žmogiškumu. Jis atmetė Senojo Testamento stebuklus. Jis abejojo dauguma Naujojo stebuklų. Prieštaravo žodinio įkvėpimo idėjai. Nemanė, kad pakankamai įrodytas fizinis Kristaus prisikėlimas. Palaikė Darvino evoliucijos teoriją ir taikė ją ne tik gyvūnams bei vabzdžiams (čia vyskupas Danseris nubrėžė liniją), bet ir žmonijai. Jis aiškino, kad priklauso Plačiajai bažnyčiai*.

Vyskupas Danseris žinojo, kad tokia pozicija yra pirmasis erezijos požymis. Jis buvo senosios konservatorių mokyklos dvasininkas ir neturėjo laiko evangelikams (Žemosios bažnyčios atstovams) ar pjuzitams (žinomiems kaip Aukštoji bažnyčia). Jis netoleravo klūpojimo ar bažnytinių drabužių, o išvydęs žvakes, naudojamas ne tik patalpai apšviesti, liežuviu imdavo stumdyti dantų protezą. Jis buvo kepsnio ir Jorkšyro pudingo teologijos mokyklos atstovas ir manė, kad mandagūs ir protingi Vularos vikaro pamokslai yra puvimo pradžia. Jam patiktų – sakykime tiesiai – sumušti jį dėl erezijos. Bet jei naujasis klerikalinis aukojimo aktas tai draudžia, jis paims vikarą iš Vularos, nuo jo židinio ir lempų ir išsiųs prie Belingerio upės, į Valčių uostą Svajonių šalies parapijoje, kur jo parapijiečiai bus tokie simpatiški, kokie buvo gimtinėje per Reformų bilį (tą laiką vyskupas puikiai prisimena – jį apmėtė ropėmis ir išdaužė jo langus). Valčių uoste pilna ne-

* Anglikonų Bažnyčios tradicija ar Bažnyčios tam tikra grupė, teikianti pirmenybę liberaliam doktrinos aiškinimui.

praustaburnių pjovėjų, buvusių kalinių, ir jis, jei vyskupas Danseris gerai prisimena, yra pragariukas žemėje. Gal, susidūrus su šiais sunkumais, pastoriaus misterio Haseto tikėjimas atgims, bent jau tuo bandė save įtikinti vyskupas.

Kai Liusinda atvažiavo į Vularos vikariatą antradienį prieš Verbų sekmadienį, ji nieko apie tai nežinojo. Ji buvo susijaudinusi dėl savų priežasčių. Nežinojo, ar atvyksta išpeikti Deniso Haseto dėl to, ką neseniai rado savo fabrike, ar ieškojo jaukumo, susidūrusi su tikriausia katastrofa. Visą kelią per miestą – koks mažutėlis jis dabar atrodė, – ji galvojo, kokias sarkastiškas ir aštrias pastabas ji jam išrėš. Bet išlipusi iš vežimo prie vikariato (šis irgi buvo menkesnis, nei išlikęs jos atmintyje), ji staiga išsigando, – gal dėl papilkėjusių raudonų plytų, dėl šešėlio, krentančio nuo priekinės verandos, – kad jos fabrikas galbūt taip atrodo dėl kažkokios asmeninės tragedijos, ištikusios jos draugą.

Princo Ruperto stiklo fabriką ji rado apleistą, jo tigliai buvo papilkėję ir apmirę, metalas sustingęs jų viduje. Po stiklo pūtėjo medine taburete rado gailiai kniaukiantį kačiuką su pūliuojančiomis akytėmis ir paralyžiuotomis užpakalinėmis kojomis. Gyvūnėlis atrodė toks baisus, kad Liusinda, dėvinti skrybėlaitę su stručio plunksna ir mūvinti brangias juodas pirštines, turėjo paimti sunkų žarsteklį ir, perkreipusi veidą ir užsimerkusi, užmušti jį. Ji išgirdo, kaip trakštelėjo kaulai.

Kai kačiukas tapo purvinu ir negyvu skuduru, ji atrėmė žudymo įrankį į taburetę. Pagalvojo: „Man užteko jėgų“. Nors ją labai sukrėtė tai, ką padarė, ji vis dėlto truputį didžiavosi savimi.

Taigi pas savo seną draugą ji atvažiavo po labai sunkios dienos. Sutiko jį ne ten, kur tikėjosi sutikti, ne švelniame kabinete su knygomis, kurį ji labai dažnai prisimindavo, bet kambaryje su daugybe medinių dėžių. Čia Denisui Hasetui buvo leista pagyventi, kol naujasis dvasininkas su šeima įsikurs kitoje namo dalyje.

Kambaryje be židinio buvo ir šalta, ir drėgna. Liusinda gūžėsi po triušio kailiniais. Jos net mandagiai neatvedė į kambarį. Prie paradinių durų ją pasitiko gražutė mergaitė su krinolinu. Ji rado

savo draugą sėdintį ant šiurkščios medinės dėžės; grindys buvo slidžios nuo senų laiškų. Jis buvo žemesnis nei anksčiau, susikūprinęs ir, nors ant kelių nebuvo pasitiesęs invalido kilimėlio, iš povyzos atrodė kaip luošas. Net atsistojęs jis ne visai atsitiesė. Ji pamanė, kad jo ranka labai šalta ir bekraujė. Jie žvelgė vienas į kitą, ir nors ji ieškojo mielo ir pažįstamo veido, kurį įsivaizduodavo, matė tik išsekusį ir pralaimėjusį žmogų.

– Kokia niūri diena, – tarė ji.

Denisas Hasetas pagalvojo, kad jos paakiai pakritę, o oda išblyškusi. Jis laukė šio susitikimo, bet jį suerzino jos tonas. Ji ištarė tą pastabą taip, tarsi manytų, kad jis atsako už orą. Jis pažvelgė pro langą, gūžtelėjo ir vėl atsisėdo. Suvokė, kaip greitai sensta moterys.

– Bijau, – pasakė, – kad teks pasiūlyti jums dėžę. Kėdės paimtos, bet ne sėdėti, tiesiog paimtos. Labai apgailestauju dėl jūsų fabriko. Jis atsirado blogu laiku.

– Jūsų kabineto nebėra, – pareiškė ji.

Jis truktelėjo pečiais.

– Manau, tai graudu, – tarė ji.

– Mes pernelyg prisirišame prie daiktų.

– Taip, bet tai sukrėtimas.

Ji buvo sukrėsta ne pamačiusi, kuo tapo kambarys, bet suvokusi, kad ši vieta, kurią stengėsi pamiršti, buvo visų jausmų, dėl kurių vadiname vieną miestą „namais", sankaupa. Čia buvo labiau jos namai nei kotedžas Longnouz Pointe. Čia tikrai buvo labiau jos namai nei misterio d'Abso namas, nors pastarąjį išvykusi prisimindavo labai romantišką, paversdavo jį „draugystės" ir „linksmų gerų laikų" vieta, nes pamiršo, jog namas buvo neskoningas, o jo gyventojai sugedę.

Bet šis kambarys, Deniso Haseto kambarys, turėjo viską, kas jos gyvenime buvo teisinga ir gera. Ji pamiršo tai, nes jis jai nepasipiršo, o ji manė, kad pasipirš, ir ji ant jo pyko. Bet dabar grįžusi suvokė, kad nepakęs gyvenimo Sidnėjuje be šios draugystės, be šio kambario.

Dėl tokios neteisybės ji troško apsižliumbti kaip vaikas. Bet ji nėra vaikas ir nebegali reikalauti karštos kakavos ir fotelio, kuriame užmigtų prie ugnies. Ji, jau suaugusi moteris, turinti draugą su sutepta reputacija ir prisivertusi rūpintis juo, plėšė iš jo visą istoriją kaip tvarstį nuo apgijusios žaizdos.

Vis dėlto vienai jos daliai buvo nusispjaut į Deniso Haseto pasakojimą. Ji pyko. Ji galvojo, kad Denisas Hasetas yra silpnas kvailys ir prastas draugas. Ji teisė jį už tai, kad jis nepakankamai ją įvertino, kad sėdi sudribęs ant dėžės, kad neužkuria židinio. Ši jos dalis egzistavo greta tos, kuri jį mylėjo. Ir šios dvi dalys, jai klausantis pasakojimo, be paliovos kovėsi. Ji galvojo, kad jo veidas protingas ir mielas ir kad neprotinga taip atlaidžiai kalbėti apie savo priešus.

Galiausiai ji tarė:

– Juk tikriausiai galima apskųsti siuntimą į Valčių uostą?

Jis papurtė galvą.

– Bet tai nesąžininga. Ar vis dar laikote save krikščioniu? – ji troško, kad jis atsisėstų tiesiai.

– Žinoma.

– Tada velniop jį, – šiurkščiai atrėžė Liusinda. – Tegul jis keliauja pragaran.

Ašaros riedėjo jos skruostais, o jis pasilenkė ir paėmė jos ranką. Bet ji nenorėjo, kad jis laikytų jos ranką. Dabar jau per vėlu. Be to, jos ašaros buvo savanaudiškos, ji verkė ne dėl jo, dėl savęs. Jo ranka buvo didelė ir jai tai nepatiko, taip ji tik prisiminė, kokia mažytė jos pačios rankelė.

– Jis elgiasi kaip niekšas, – ji ištraukė ranką, apsimesdama, kad nori susirasti nosinę. – O misteri Hasetai, pasakykit, kur yra Valčių uostas?

Jis nusišypsojo ir gūžtelėjo pečiais. Ji matė, kad jis nesuvokia, kad tai paveiks ir jos gyvenimą.

– Ar jis toli? – ji atėjo kovoti su juo, nes jis nesirūpino jos fabriku. Ji niekino jį už tai, kad sėdi susikūprinęs ant dėžės, bet negalėjo būti be jo. Jis buvo geras vyras, bet per minkštas.

Ji pajuto, kad jos skruostus išmušė raudonos dėmės. Ant vokų išsišovė mažutės kraujagyslės.

– Gana toli, – atsakė jis. – Tai kumbaingiri genties teritorija. Ką reiškia „toli" šioje šalyje? Nežinau, mis Leplastrier. Man labai gaila dėl jūsų stiklo fabriko. Dvi krizės ištiko vienu metu.

– Jis buvo viskas, ką turėjau.

– Jūs vis dar jį turite, – priekaištingai atkirto jis, jausdamas, kad ji pernelyg rūpinasi keblia savo padėtimi.

– Taip, bet ne savo partnerį.

Jos švelnus balsas jam užkando žadą. Jis susitvardė. Per vėlu rodyti emocijas.

– Manau, niekada nepamiršiu, kaip įėjote į mano kabinetą, o aš pagalvojau, kad esate misteris Leplastrieris. Ar prisimenate, kokį sąmyšį mes sukėlėme?

– Buvome baisiai nepadorūs.

– Mes buvome daugiau nei nepadorūs.

– Ir mus pastebėjo, – pritarė Liusinda. Nors ji šypsojosi, jautė, kad jai šiurpsta kaklo ir pečių oda.

– Jie negalėjo tverti savo kailyje, – plačiai išsišiepė Denisas Hasetas.

– Tada aš kalta, kad jus ištremia.

– Ne.

– Taip, ir jūs mėginate tai nuo manęs nuslėpti. Buvau baisiai vaikiška. Nė nepagalvojau, kad jums pakenksiu.

– Cit.

– Nė nepagalvojau.

– Cit! Ar girdite mane? Jūs klystate. Labai klystate. Prašyčiau. Prisiekiu, tai tik dėl teologijos.

– Tai buvo ne visai tiesa. Žmonių kalbos jam neišėjo į gera.

– Ar prisiekiate?

– Taip, – atsakė jis. Ji nepastebėjo grimasėlės, iškreipusios jo veidą, kai jis išgirdo savo melagystę.

– Tada neišvykite, – atsakė ji. – Jei taip yra iš tiesų, jūs neprivalote išvykti.

– Nesuprantu jūsų logikos.

– Mano argumente yra tiek pat logikos, kiek tiesos jūsų teiginyje, – švelniai atsakė ji.

Jis nežinojo, ar nusišypsoti, ar susiraukti. Prisiminė, kaip vakarais neperspėtas rasdavo ją miegančią savo fotelyje.

– Gyvenimas labai liūdnas, – tarė jis.

Liusinda atsistojo ir priėjo prie lango. Ji nustebo, kad vaizdas toks pats. Pastatė savo triušio kailinių apykaklę. Užsimovė pirštines, lyg ketintų išeiti, paskui vėl jas nusimovė ir padėjo ant dėžės, ištiesindama pirštus, suplodama nykštį.

– *Neprivalote* išvykti. Galite rinktis.

Denisas Hasetas atsitiesė, ir niekas, matydamas jį tokį pasitikintį, nebūtų pagalvojęs, kad jis kaltino save dėl silpnumo.

– Man reikia pinigų gyventi, – paaiškino jis. – Tik vyskupas gali man jų suteikti. Negaliu rinktis.

– Neprivalote.

– Ko neprivalau? – piktai paklausė jis. – Ko?

– Nieko neprivalote, – atsiduso ji. Atsisėdo ant dėžės. Pajuto, kaip rakščiuotas šiurkštus medis įsikabino į kailį. Prisiminė tėvo žandenas ant savo vaikiško veiduko.

Jis pakėlė įsitempusias, kietas, iškrypusiais pirštais rankas ir nuleido jas (minkštas kaip skudurinės lėlės). Skudurinė ranka patrynė žandenas.

– O mis Leplastrier, – nusišypsojo jis, – turime būti dosnesni vienas kitam.

Liusinda pakėlė pirštinę ir prisikišo prie akių.

– Brangus misteri Hasetai, – sušnibždėjo, – aš myliu jus. – Ji susiraukė, tarsi būtų pamačiusi kreivą siūlę. Ant jos skruostų degė raudonos dėmės dydžio sulig florinu. – Man labai labai gaila, kad esu atsakinga už tai, jog neteksiu jūsų draugijos. Ir prisipažįstu, kad net dabar galvoju tik apie save, kad būsiu labai vieniša ir kad man buvo labai malonu pirkti fabriką su jumis. Aš visada tikėjausi, jog drauge dar daug ką suplanuosime. Iš „Šans end Sans" nusipirkau cilindrą.

Iš koridoriaus čia pat ataidėjo moters balsas:

– Arturai, nedaryk to!

Liusinda pasilenkė į priekį, susiraukė ir prabilo tyliau:

– Jis jau pristatytas, rytoj pasamdysiu inžinierius, kad jį įmontuotų. Po savaitės bus užkurtos krosnys. Man atrodo, nors nelabai išmanau trisdešimt devynias dogmas ar dėl kelių stebuklų jūs ginčijatės, nesuprantu, kodėl turite išvykti.

Koridoriuje pasigirdo skubūs žingsniai. Atrodė, kad jie turės svečią, bet ne. Žingsniai nutilo, paskui grįžo ten, iš kur atėjo.

– Jūs tarsi užrakintas Taueryje.

Denisas Hasetas nusišypsojo.

– Turiu vykti ten, kur esu siunčiamas.

– Dievo?

– Žinoma.

– Ar žmogaus, vyskupo?

Jis užsidengė rankomis akis.

Ji paklausė:

– Jūs nesutariate su šiuo vyskupu?

– O prašau, mis Leplastrier, prašau, nekalbėkime šia tema.

– Kalbėsiu.

– Vadinasi, – jis pakėlė galvą, jo veidas išraudo, akys žybčiojo, – esate įžūli.

Ji atsistojo. Pasijuto pažeminta, lyg kas būtų trenkęs jai antausį, tarsi jai kas būtų užplojęs per užpakalį odine šlepete. Ji vėl ėmė kuistis su pirštinėmis.

– Vadinasi, įžūlu jausti pyktį, kai su tavo draugais elgiamasi netinkamai ir jie užgauliojami. Įžūlu galvoti, kad neteisybės nereikia pasitikti nuleista galva. Jūs nepripažįstate nekalto prasidėjimo, misteri Hasetai. *Aš* nepripažįstu to, kad reikia atsukti antrą skruostą.

Jis negalėjo ilgai pykti. Tai buvo jo trūkumas, atsiradęs dėl to, kad jam trūko aistros. Pyktis buvo kaip titnago išskeltos žiežirbos, bet pinties jos neuždegdavo. Prabilęs jis kalbėjo ironiškai, šaipėsi iš savęs, ir iš pažiūros paprasti jo tariami žodžiai buvo su-

siję su kitomis savikritiškomis mintimis, kurias, jo manymu, ji turėjo įžvelgti, bet kurios, žinoma, buvo aiškios tik jam pačiam.

– Jūs puikiai pagrindžiate savo nuomonę, – pasakė jis.

Liusinda niekaip negalėjo apsimauti pirštinių. Nykštys buvo išverstas. Ji turėjo papūsti į pirštinę, kad jį atstatytų į vietą.

– Taip, ir elgiuosi nederamai. Kalbu garsiai ir turiu savo nuomonę. Esu tylenė ir kvaiša. Trikdau padorią visuomenę. Mano motinos draugės, tos, kurios aistringai man rašė ir kvietė grįžti į gimtinę, kai aš apsilankiau jų svetainėse, suvokė, kad jų aistra buvo klaidinga. Jos dėkojo Viešpačiui – tos, kurios neapsimeta ateistėmis, – kad jos neprarado dukterų kolonijose. Jos-jums pritartų. Neturėčiau taip akiplėšiškai su jumis kalbėti. Neturėčiau į jus taip kreiptis, net jei man skaudu dėl jūsų, dėl mūsų abiejų. Kas jums atsitiks, misteri Hasetai? Jūs pernelyg gležnas, kad galėtumėte sėdėti tokioje vietoje, kur yra tik purvas ir smuklės. Ten nėra bažnyčios?

– Ten nėra bažnyčios pastato.

– Pasilikite, – ji apsimovė pirštines, tarsi pasiruošusi išeiti. Jis nepakilo. Ji atsisėdo.

– Mes turime fabriką.

„Taigi, – pagalvojo ji, – aš maldauju."

Ji matė, kad jis susimąstė. Matė, kad jo akys tampa gyvybingesnės. (Sakyk taip, sakyk taip.) Jis atsitiesė. Sukryžiavo kojas.

– Nieko nežinau apie verslą.

– Abu nieko nežinome.

Jis pažiūrėjo į ją: jos skruostai degė, akys švytėjo, lūpos prasivėrė, ji pasilenkė į priekį ir suspaudė pirštinėtas rankutes. Jis nusišypsojo ir papurtė galvą.

– Jūs sakote neigiamus dalykus tarsi galingus teigiamus argumentus.

Ji žinojo, kad gali jį išlaikyti. Po poros minučių viskas išsispręs.

– Nesvarbu, ką mes žinome. Kai buvau misteris Leplastrieris ir tiesiog įėjau į jūsų kabinetą (į šį kabinetą), sakėte man, kad aš turiu aistrą.

– Ir turite.

– Sakėte, kad ta aistra svarbi.

– Ir dabar taip manau.

– Tada nesvarbu, kad nieko nežinome apie verslą. Mūsų nežinia laikina. Misteri Hasetai, brangus misteri Hasetai, mes gaminsime gerus daiktus, vertingus daiktus, tokius, kuriais galėsime didžiuotis. Nebūsime kaip taukų lydytojai ar žemės dalytojai. Galėsime tapti šauniausiais Stiklo Gamintojais.

– Ir nebūsime vieniši.

Ji pažvelgė į jį plačiai išsižiojusi, nežinodama, kad jos apatinė lūpa nepadoriai putli. Ji negalėjo atlaikyti jo žvilgsnio. Jo akys buvo švelnios ir pilkos, bet ji negalėjo į jas žiūrėti. Ji užsičiaupė. Pajuto, kad jos pečiai ir kaklas rausta. Ji vėl nusimovė pirštines. Buvo labai ramu. Tolumoje į kalvą jaučiai traukė vežimą, bet vežėjas nekėlė triukšmo. Tik girgždėjo vežimo ratai, porą kartų supliaukšėjo botagas, perskrodęs orą tarsi paukščio riksmas jų pokalbio miške, kuris po šio vienintelio komentaro pasidarė kelmų ir gyvatvorių raizgalyne, nebeliko medžio, už kurio galėtum pasislėpti.

– Turiu vykti, – tarė jis, kai tyla tapo nebepakenčiama.

– Ir sakysite pamokslus apie tai, kuo netikite, vyrams, kuriems nerūpi, kuo kas nors tiki.

– Visai ne.

– Bet panašiai.

– Ne, nepanašiai. Sakysiu pamokslus apie tai, kuo tikiu.

– Kad nėra nekalto prasidėjimo.

– Kad Kristus mirė dėl mūsų nuodėmių, jog galėtume išpirkti savo nuodėmes per Jo kraują, kad galėtume sėdėti šalia Dievo danguje.

Ją nustebino aistringas jo balsas. Ji buvo per daug įpratusi girdėti, kaip jis sako, kad niekuo netiki, ir buvo pasirengusi tuo tučtuojau patikėti, kad nekiltų jokių sunkumų. Jie kalbėdavo apie bažnyčios politiką, bet dar niekada nekalbėjo apie religiją. Jie kalbėdavo jos pasiūlytomis temomis: apie stiklą, fabrikus, apie pra-

monės naudą. Jis įtikdavo jai, tenkino jos poreikius, žavėjosi jos entuziazmu, ir ji išpuiko, galvojo tik apie save, bet šiandien, šiuo metu, ji verčiau apskritai nebūtų pramonininkė, jei ją įtikintų, kad tai krikščioniška, ji nusipirktų ūkelį kur nors šalies gilumoje.

– Taigi, – ji linktelėjo galvą, galvodama apie savo atradimus, – taigi jūs iš dalies norite būti išsiųstas?

– Net labai, – prisipažino jis.

– Ir visa tai, – ji parodė į netvarkingą kambarį, į dėžes, į popierius, išmėtytus ant grindų, – visa tai jums savotiškai malonu.

Jis linktelėjo staiga susidrovėjęs. Patrynė rankas, nuleido galvą, paskui pažiūrėjo pro langą. Jis slėpė pasitenkinimą. Ji jam tai pasakė. Jis tai pripažino. Ir šie žodžiai, kaltinimas ir prisipažinimas, buvo ištarti taip ramiai, taip dalykiškai, kad buvo tarsi skustuvo pjūvis. Skustuvas toks aštrus, kad tik įsipjovęs nejauti skausmo.

Bet kai Liusinda pamatė, kad jai jų draugystė kur kas svarbesnė nei jam, pasijuto kvailesnė nei paprastai.

– Ar pasiimsite visas savo knygas?

– Kalbama, kad ten yra problemų dėl pelėsių.

– Tai paliksite jas čia?

– O ne, aš jas paimsiu.

Žvelgdama į jo gražų, šypsantį, lyg atsiprašantį veidą, ji nekentė jo. Tai buvo spazmas, pranykęs po akimirkos.

– O argi jums nesvarbu? – suklykė ji. – Ar turite laukti, kol apipelysite?

Denisas Hasetas, susirūpinęs, nelaimingas, bijodamas to, kas netrukus nutiks, stebėjo ją. Jam pasirodė, kad jis galėtų jai pasipiršti, o ji sutiktų tekėti. Tai buvo keista mintis, visai nauja. Kai ji išvyko, ji dar buvo vaikas, o jis buvo jos globėjas... Ši naujovė buvo patraukli. Jis prabėgomis pamatė aistringą gyvenimą, išsilaisvinimą iš vyskupų tironijos, kai ką originalaus. Jis visada įsivaizdavo, kad ves aukštą ir gražią moterį. Liusinda jam neatrodė graži. Tai nebuvo kliūtis.

Kliūčių buvo kitur. Pirmoji buvo susijusi su jo sielos išganymu

ir, nors tai ir keista, jis pritarė vyskupui Danseriui dėl Valčių uosto privalumų. Jis nepakankamai jautė savo tikėjimą. Jo tikėjimas buvo jo proto vaisius, o jis ilgėjosi ko nors paprastesnio, šiurkštesnio, krikščioniškesnio.

Kita kliūtis buvo ne daugiau kaip akmenukas po ratu. (Jis net nežinojo, kad jis ten guli, bet to pakako, kad ratas nebesisuktų.) Denisas Hasetas, pagalvojęs apie verslą, tapdavo snobu. Kad ir kaip būtų norėjęs išsilaisvinti iš vyskupų tironijos, negalėjo nė pagalvoti, kad žingsniuos gatve ir jį laikys pirkliu arba fabrikantu. Jis manė, kad stiklas – nepaprastai gražus dalykėlis, bet toks originalus gyvenimas, kokį jam siūlė Liusinda Leplastrier, kaip tik dėl to, kad atrodė labai patrauklus, buvo visiškai neįmanomas.

Jis nebegalvojo apie tai. Mintys ir jausmai jam labai daug reiškė. Jis nepasakė Liusindai, kodėl dabar, nors ir subtiliai, nori nuo jos pasitraukti. Ji buvo apsimovusi vieną pirštinę ir nusimovusi kitą. Ji nelabai suvokė, kas darosi, ir vartė knygas atidarytoje dėžėje. Nesuprato, kodėl yra atstumiama ir žeminama.

Kai labiausiai troško pasprukti, ji prisivertė pasilikti. Ji prisivertė paklausti apie jo kelionę ir net susitarė išgerti su juo arbatos prieš jam išplaukiant. Bet galiausiai išėjusi iš Vularos vikariato, paniurusi suprato, kad Sidnėjuje nebeturi ką aplankyti.

Ji pasiuntė berniuką, kad pakviestų jos vežiką iš netoli stovinčios smuklės. Šis nepastovėjo ant kojų. Jai tai nerūpėjo. Ji niekaip negalėjo pamiršti liūdno ir besišypsančio Deniso Haseto veido. Jos atmintyje jis dar ilgai pasiliko, kad ir kokiais instrumentais mėgino jį iš ten iškrapštyti.

63

Longnouz Pointas

Žinoti, kad būsi vienišas, nėra tas pats kaip būti vienišam. Kai Liusinda atplaukė Paramatos upe Solo Majerio laivu, įsivaizdavo, kad bus vieniša, ir pasijuto stipri, kai tai suvokė. Tačiau tai, ką ji įsivaizdavo, nebuvo pelkėta ir giži vienatvė. Ji įsivaizdavo šviesią ir atšiaurią vienatvę. Skirtumas tarp to, ką ji įsivaizdavo, ir tarp to, ką ji galiausiai patyrė, yra skirtumas tarp peilio ašmenų, vėsaus grožio objekto, ir chroniško atviros žaizdos skausmo.

Ji įsivaizdavo, kad bus vieniša Sidnėjuje ir Londone, viena savo iščiustytoje kajutėje „Leviatane", bet iki tol, kol Denisas Hasetas išplaukė į Valčių uostą, ji nesijautė vieniša. Ji buvo greitai po sceną bėgiojanti iš pykčio užsiplieskusi šokėja. Ji buvo užsiėmusi, turėjo planų, keliavo į Londoną, grįžo iš ten. Gyvendama ji nuolat ko nors tikėjosi, net pirmaisiais metais Sidnėjuje, kai daugelį naktų praleisdavo tik su savo katėmis, ji visada, kai tik panorėdavo, susirasdavo draugiją. Ji manė, kad yra vieniša, bet ji tik mėgavosi savo nuošalumu.

Ji persikėlė į Balmeino pakraštį ir išsinuomojo griūvantį kotedžą Vitfildo fermoje, ilgame uolėtame kyšulyje, kurio gale stovi Longnouz Pointas. Kotedžas buvo dviejų aukštų, akmeninis, su didžiule sena virtuve, pro kurios langą matėsi Paramatos upė. Žuberas ir Borodeilis (taip, tas pats) dar nepradėjo dalyti šios žemės. Dvarui grėsė bankrotas, čia gyveno tik ūkio prižiūrėtojas, o orchidėjos skleidė saldų, svaiginantį pūvančių krituolių kvapą. Vasarą žolė išaugdavo iki juosmens, o kelias iki jos durų buvo sidabriškai žalias. Žolė gulė po dviračiu vežimaičiu, kurį valdė ji pati. Ji pataisė kiaurą arklidžių stogą. Pasodino darželio našlaičių ir

didžiųjų žioveinių. Pristatytos dėžės su knygomis buvo užneštos aukštyn garsiai aidinčiais laiptais, ant kurių nebuvo patiesti kilimai. Vietelė buvo romantiška, ir ji neturi liautis būti romantiška tik dėl to, kad vikaras pranyko iš Sidnėjaus su „Zuzana Kutbert".

Ji turėjo planų. Jai reikėjo sumontuoti įrangą. Ji susitikinėjo su misteriu d'Absu, bet retai būdavo su juo viešumoje. Raškaterio paplūdimys dabar atrodė labai nutolęs, ir ji įsivaizdavo, kad poreikis lošti jos nebekankins. Darbas buvo toks varginantis, kad ji užmigdavo praėjus valandai po vakarienės. Keldavosi anksti. Buvo viena, bet dar ne vieniša. Jos galva ūžė nuo minčių apie stiklą, nuo formų, kurias ji matė savo vaizduotėje, nuo minčių apie statinius, nors ji ir nežinojo, kam galėtų juos panaudoti.

Ji pastatys mažutę stiklo piramidę.

Bokštą.

Arkadą, uždengsiančią visą Džordžo gatvę.

Ji negalvojo apie ūkį ar vedybas.

Ji maumojo košę, laikydama šaukštą kairėje, o rašiklį dešinėje. Jos aistrą kurstė pyktis, štai ką ji norėjo pasakyti: „Parodysiu jums, misteri Hasetai, ką būtumėt galėjęs turėti".

Ji nemokėjo piešti. Vizijos, jos perkeltos į popierių, atrodė bjaurios ir išsigimusios. Susirado dailininką prancūzą mesjė Hiuilį, misterio d'Abso draugą. Pamokos nenusisekė. Mesjė Hiuilis, labai mėgęs kritikuoti kitus, ilgai neprilietė pieštuku popieriaus, kol galiausiai, įžūliai reikalaujant mokinei, nutapė prasčiausią ąžuolą. Kiaulės (o gal šunys) kniso žemę po plonomis šakelėmis. Piešinys buvo toks nemokšiškas, kad mesjė Hiuilis, apsimetęs, jog jį mirtinai užgavo reikalavimas atlikti šį „bandymą", atsistatydino. Jis pasiėmė savo nekompetentingumo įkaltį, pareiškęs, kad piešinys vertas dvidešimties svarų, bet vėliau Liusinda rado jį lietaus permerktą tarp šiaudagalių arklidėse.

Per Velykas ji viena nuėjo į mišias Balmeine, nors tą vakarą ir buvo atvažiavusi į Raškaterio paplūdimį. Ten buvo misis Barouz, taigi kortomis niekas nelošė. Pokalbis jai pasirodė slogus. Ji buvo atskirta, bet ne vieniša.

Po Velykų ji paskelbė ieškanti moters, norinčios išmokti stiklo pūtėjos amato. Ji įsivaizdavo, kad taip galės susirasti partnerę. Ji rado moterį, kuri pūtė trimitą pas Jos Didenybę. Moteris buvo stipri. Jos plaučiai buvo stiprūs, ji turėjo dideles ir galingas rankas, bet vyrai nenorėjo dirbti su moterimi. Krosnys vėl užgeso, ir Arturas Felpsas, grįžęs dirbti su ja, vėl išėjo į lentpjūvę.

Ji rašė piktus laiškus į Valčių uostą. Bet net tie laiškai, kai jai pavykdavo nuslėpti suirzimą, būdavo iškilmingi. Ji akivaizdžiai mėgaudamasi rašė, kaip atrodė dėžių prigrūstas jos kabinetas per 1865 metų Velykų atostogas. Ji nemokėjo piešti, bet gebėjo žodžiais išreikšti ramų gyvenimą. Ji parodė ištremtam Denisui Hasetui tamsius sudegusius šešėlius, kiaušinio lukšto spalvos dėmę atverstos knygos viduryje, nerūpestingai ant kėdės užmestą skarą su mėlynų dažų ornamentais baltame fone, snaudžiančią oranžinę katę, plonytį sidabrinį saulės spindulį, prasiveržusį pro langų užuolaidas šiaurinėje sienoje ir išsitiesusį ant kedro grindų. Ji tyčia vertė jį ilgėtis Sidnėjaus, nors jis anksčiau niekada nelaikė šio miesto „namais“. Jis juto šilumą ir švarų orą. Jis įsivaizdavo švelnų rytų vėjelį, saldų drėgną vėją, kuris lėtai atneša lietų.

Rugpjūčio dvidešimt antros dienos laiške ji mąstė, kad protingas skaitytojas niekada neturi būti vienas, o ji, pavyzdžiui, gali praleisti vakarus Barčesteryje arba su misteriu Niklbiu.

Rugpjūtis yra pirmas žvarbių, įkyrių vakarų vėjų mėnuo. Vėjas pralekia per Dramoiną arba atstaugia upe iš Bedlam Pointo ir Heno, ir Viščiukų įlankos. Atėjus rugpjūčiui, viršutiniai Liusindos kotedžo kambariai atšalo ir aptemo. Sidabriniai spinduliai nebeglostė kedrinių grindų. Katė nulipo apačion ir dar labiau apdraskė ir taip apšiurusias pušines duris, gailiai kniaukė, kol šeimininkė įleido ją prie židinio.

Ką galime tikėtis rasti apačioje? Jauną fabrikantę su braižybos lenta ir liniuote? Ar, pasibaigus darbo dienai, užburtą misterio Dikenso ar sero Valterio Skoto kerų? Šalia jos kėdės ant grindų gulėjo ir „Nykieji namai“, ir „Vaverlis“. Bet ji negalėjo skaityti knygų. Visi žodžiai nuvesdavo ją pas Denisą Hasetą, primindavo

jos padėtį, tai, kad jai trūksta pramoninio išsilavinimo, praktinių gabumų, kad yra apgailėtinai vieniša ir atskirta.

Liusinda miega; jos galva nusvirusi ant peties, knyga guli ant turkiško kilimo, ten, kur nukrito. Apatinė lūpa, vos prieš du mėnesius Denisui Hasetui atrodžiusi tokia jausminga, dabar, miegant, atrodo niūri ir liūdna. Skruostai įdubę. Akys virpa po sunkiais vokais, išraizgytais mėlynų kraujagyslių. Vėjo daužomi bilda langų rėmai. Ugnis šnypščia. Nėra dujinės šviesos; rūksta tik parafino žibintas, kuriam reikėtų nuvalyti dangtį. Katė budriai spokso į bildantį langą.

Tai ne miegas išsekus. Ji užsnūdo išlenkusi dvi taures brendžio, užmigo, nes kambaryje trūksta deguonies, bet labiausiai todėl, kad ją paveikė klampūs, gižūs, tiršti vienatvės chemikalai.

Galite sakyti, kad jai reikia pasisamdyti kambarinę. Bet ji turėjo kambarinę. Gerai, tada tokią, kuri gyventų su ja. Ji ir tokią turėjo. Bet dabar nebenori, kad su ja gyventų kambarinė. Kambarinės jaunos ir gyvybingos. Jos turi vaikinus. Sėdi virtuvėje ir kikena. Šalia jų Liusinda jausdavosi dar vienišesnė.

Ką gi... Tada ji turėtų išeiti pasižmonėti. Kur? Žinoma, pas misterį d'Absą, su kuriuo praleido tiek malonių akimirkų. Bet ją slėgė ne tik misterio d'Abso namiškių vidutiniškumas, ne tik ypatinga Sidnėjaus neišprusimo ir pasipūtėliško pasitikėjimo savimi kombinacija. Svarbiausias buvo misterio d'Abso įsitikinimas, kad jai nereikia gyventi vienai. Jis nuolatos jai pakišdavo kokį nors „filosofą“ ar „poetą“, pajutusį, kad jau yra senas ir kad galiausiai reikia vesti.

Tada jai reikia priimti kitus kvietimus. Ir iš tiesų jai būtų patikę gerti arbatą ir plepėti paprasčiausiomis temomis. Jai būtų įdomu pašokti kadrilį ir aptarti kūdikių išdaigas. Argi romanuose tokie dalykai nėra įdomūs? Tada kodėl jie neturėtų būti įdomūs gyvenime?

Bet Liusinda atstūmė visus žmones, su kuriais dabar būtų norėjusi palaikyti ryšius. Ne tik jos eisena buvo negraži ar plaukai netvarkingai sušukuoti, jos drabužiai taip pat kėlė blogus jaus-

mus. Ji laikėsi nuošaliai. Parodė, kad nejaučia simpatijų tai nepadoriai visuomenei, kurią galėjai pavadinti „jos klase“. Net jos pasirinktas namas nutolino ją nuo žmonių. Jai neatleis arogantiškumo. Visuomenė nepakvies jos antrą kartą.

Laimei, ji dar nesuvokė, kad jos nemėgsta jos fabrike. Ji įsivaizdavo, kad tas sausas fabrikas, grįstas plytomis, yra jos namai. Tai buvo jos vienintelis ryšys su gyvenimu. Jai patiko darbininkų kvapas, tai visai nebuvo vulgaru. Ji tik vertino paprastų žmonių kvapą. Tie kvapai priminė darbštumą, šilumą, naudą.

Žiemą jos namai buvo šalti. Jie kvepėjo grindų laku. Ji nebegalėjo juose gyventi.

64

Tavo stebuklų galybė

Kadaise ji buvo laiminga, labai laiminga. Dabar, pakabinusi žibintą ant vinies arklidėse ir priėjusi prie užsispyrusio išdaro, negalėjo patikėti, kad tapo tokia.

Buvo devynios valandos vakaro. Ji ketino pasivažinėti.

Ji negalvojo kur. Net negalvojo apie vietą, kurioje prasidės ta kelionė. Čia, Longnouz Pointe, buvo baugu.

Buvo daugybė dalykų, apie kuriuos ji negalėjo pagalvoti. Jos mintys lėkė koridoriais, o ji skubėjo priešais, užtrenkinėdama duris.

Ji ketino pasivažinėti. Priveržė pakinktus. Ginė arklį purvinu molėtu keliuku pro Beržų giraitės namą. Prižiūrėtojas dainavo. Jis buvo vienas, girtas ir dainavo. Praėjusią savaitę naktį jis sudegino karvių gardą. Liusinda po sėdyne pakišo du pistoletus, suvyniotus į antklodę.

Čiurkšlėmis prapliupo lietus. Ji mėgino prisiminti laikus, kai buvo laiminga. Užsikimšo ausis, kad negirdėtų ūbaujančio girtuoklio. Pamiršo vakarų vėją. Ji buvo Paramatoje su tėvu. Keliavo namo. Jų didelė vienkinkė karieta dardėjo per grindinio akmenis ir nuvažiavo nuo jų, jų senas veileris* stengėsi įkąsti savo artimam priešui peršeronui, žingsniuojančiam greta. Arkliai kiek per greitai ėmė risnoti Aukštąja gatve (tik pažiūrėkit!), lenkdami daktaro fajetoną, ūkininko vežimą, daugybę ratų ir bėdų**. Ten vaikštinėjo moterys plačiais sijonais, parduotuvių savininkai su

* Šviesaus plauko arklys iš Australijos, ypač iš Naujojo Pietų Velso.

** Vežimas su dviem ratais.

durtiniais, ūkininkai su raiščiais ant kelnių po keliais – dėl tų raiščių jų kojos atrodė kaip dešros virvele perrištais galais. Kai veileris pamėgino įkąsti peršeronui, tėvas sudavė jam ilga lazda. Ji ėmė kvatoti pamačiusi, kaip arklys šoktelėjo, ir nežinojo, kad arklys gali užmušti.

Už jų sklido kvapai. Ji vis dar galėjo juos išvardyti: sėlenų, avižų, pelų kvapai, minkštas, dulkėtas, geltonas kviečių sėklų kvapas. Kvapai susiliejo su kitais kvapais, kvapų karoliai, susiliejo su kai kuriais Paramatos kvapais, kvapais pakeliui namo, kai, pavyzdžiui, staiga užuodi orą, prisipildžiusį medaus dvelksmo, o šalia kelio auga gyvatvorės ligustrų, dar nevadinamų bjauriomis piktžolėmis. Jos drebina nuostabius baltus žiedus prieš tavo nosį, ar bent taip atrodo, nes dreba ne pati gyvatvorė, greičiau... Žiūrėk, Liuse, žiūrėk, žiūrėk, greitai, – puiki papūga, ne, trys, keturios papūgos... Skaisčiai raudonos, mėlynos, tokios brangenybės išpurto baltus debesėlius iš medaus pritvinkusio ligustro.

Pravažiavę ganyklas, jie nutrinksėdavo per medinį tiltą ir pro kirtimą. Kartą jos tėvas sustojo ten. Davė jai vadeles ir nušoko žemyn. Jis buvo žemas ir plačiapetis, stipriomis rankomis ir tvirtais pečiais. Jis mankštinosi norėdamas sustiprinti kojas, bet jos netvirtėjo. Tėvas kvepėdavo obuoliais, o kartais, važiuodamas į Paramatą, odekolonu. Visą laiką jis vežiojosi popierinius maišus. Jei koks maišas pasitaikydavo po ranka, būdavo tvarkingai sulankstomas, ir tėvas nedvejodamas paprašydavo arba pasiskolindavo maišą iš žmogaus, kuris, rodos, jo nevertino. Liusinda niekada nesijautė dėl to sumišusi. Kad ir ką darė jos tėvai, kad ir kaip jie kalbėjo ar šukavosi plaukus – tai jos neglumino. Ji nepeikė tėvo už tai, kad jis kolekcionavo popierinius maišus. Žinojo, kad į maišus tėvas krauna dirvožemio pavyzdžius, kad jis bet kurią akimirką (kaip dabar, kai iššoko iš vežimo ir išvyniojo gražutį kastuviuką) gali į tą maišą, kuriame iki tol buvo laikoma želatina, prikasti dygaus smėlio arba dygios, juodos, sunkios dirvos, sunkios nuo humuso, ar tokio kvepiančio molio, kad jis jai atrodydavo toks pat prašmatnus kaip ligustrai. Molis šiame kirtime buvo

stebuklingas. Galėjai klampoti per jį kaip paprastas žmogus, kaip kaimynas, vardu Huliganas, Molojus ar Rurkas, kaip žmogus, negalvojantis apie tą molį, kaip ir negalvojantis apie Livijų ar Montenį, bet vos sustoji, imi galvoti, kad ryškus raudonis tiktų rojaus rūbams nuspalvinti, kad gelsva spalva galėtų būti, – taip juokavo jos tėtė, – garstyčios iš tavo lėkštės. Šitaip jam pajuokavus, kai jie vėl pajudėjo (sunkiai kopė į Dažytojo kalvą, iš kurios plačios plynaukštės jie nusileis į savo slėniuką), ji pamėgino valgyti žemę, tikėdamasi, kad galiausiai paragaus to karšto uždrausto dalykėlio; tačiau ten buvo tik smėlingas purvas, kurį besijuokiantis tėvas nušluostė nuo rimto veiduko nosine.

Kaip tik iš šio molio tėvas žiesdavo virtuvės puodus. Motina šaipėsi iš tų puodų; tikrai jie buvo gumbuoti, visada būdavo sunku sandariai uždengti juos dangčiais, plyšius netgi tekdavo kamšyti brangiais popieriniais maišeliais, kaip papjė mašė jie užkimšdavo plyšius tarp trobelės rąstų, ir nė vienu atveju popierius nepadėdavo atsiginti raudonųjų ir mažų juodųjų skruzdžių, kurios užteršdavo jų maistą skruzdžių rūgštimi.

Motina padėjo lentą ir parodė jai, kaip volioti molį, jei nori pasidaryti gyvatę, kaip iš gyvatės pasigaminti puodą. Ji prisiminė, kad pradžia visada būdavo labai maloni, jos pirštai sausi, molis lengvai formuojamas, bet po kurio laiko viskas sugriūdavo. Ji nežinojo kodėl. Motina priversdavo molį paklusti, net padariusi klaidą ji mokėjo užglaistyti, išlyginti, o Liusindos rankose molis netrukus sudrėkdavo, imdavo slidinėti, Liusinda vis minkydavo, kol galiausiai jis, slidus ir beformis, sulūždavo rankose. Nesvarbu, kad mama mokėdavo ją nuraminti (ji visada mokėdavo nuraminti), ir parodė, kad dirvos iš molio nebepadarysi, kad pasikeitė jo struktūra, kad drugelis vėl pavirto vikšru; nebuvo svarbu ir tai, kad ji puikiai viską suprato. Jai nebuvo lengviau. Ji vis viena jautė – iš pradžių jos rankos pasidarydavo slidžios, vėliau bjauriai išsausėdavo, oda susiraukšlėdavo – baisų nusivylimą, kai mielas puodas, kurį ji imdavo daryti, tapdavo tiesiog susisukusia kaka, į tokią galėtum netyčia įlipti.

Šiąnakt ištirpusių garstyčių keliai jos atmintyje vedė ją į tą vietą. Ji neketino pabėgti. Tie keliai buvo tarsi ratas iš nusivylimo į nusivylimą. Ji pakilo į kalno viršūnę, kurią jie pavadino Mieluoju Tėvu. Dabar ten stovėjo namai, taip sugrūsti vienas prie kito, kad darėsi neramu į juos žiūrint. Ji įsivaizdavo, kad už švelnių geltonų langų girdi moterų balsus, apvaliapilvių moterų, maišančių viralus puoduose, valančių vaikams veidukus. Buvo devynios valandos vakaro, audrota, šlapia, bet namuose ji įsivaizdavo vaikus, cinkuotos skardos vonias, garus, raudonus, iškaitusius kūnelius. Ji vėl pajuto, kad gaminti stiklą beprasmiška. Jis sugriuvo kaip perminkytas molis. Ji pagalvojo, kad jai būtų patikę sėdėti prie stalo ir šveisti peilius. Negalėjo nusisukti nuo saldžiu pienu kvepiančių vaikų.

Tačiau ji nesustojo. Žinoma, nesustojo. Ji nepažinojo nė vieno žmogaus tuose namuose. Ji tvirčiau susisupo ilgu klijuotės lietpalčiu ir užsmaukė ziuidvestę iki pat antakių.

Prie Uolų liepsnojo laužas. Ji pagalvojo, kad jis primena krikščionybės simbolį, paskui pamiršo tai ir pagalvojo, kodėl realiame gyvenime prie Uolų dega laužas. Ten buvo maro žiurkės. Žmonės sukrovė jas į krūvas ir degino gatvėse.

Ji nusileido nuo keteros provėžuotu keliu. Vėl išsigando, kad keliauja viena. Baimės ateidavo ir praeidavo, kaip šaltos oro duobės prie upelių. Ji netikėjo šmėklomis, bet dabar išsigando ir per tris colius šoktelėjo nuo kietos sėdynės, kai kažkas ilgu paltu perbėgo jai taką. Ji norėjo grįžti namo, bet priminė sau, ką reiškia būti namie. Ji nesentimentaliai mikliai pliaukšėjo botagu per išdaro šonus. Pliaukštelėjus arklys liovėsi ritmingai risnoti, papurtė galvą ir ėmė šuoliuoti palei slidžias baltas molio linijas ant takučio Baltajame paplūdimyje.

Ten jojo kvailiai be žibintų. Girtas vežikas su puse savo krovinio blaškėsi už jų. Koks bailys misteris Hasetas! Paliko ją čia, net nenorėdamas išvykti.

Ji pyko ant Deniso Haseto, ant ūkaujančių jojikų, kurie išniro iš tamsos, ant provėžuoto kelio ir purvinos marmalynės, į kurią girtas vežikas įmetė lentą. Jos ratai vos neužkliuvo.

Įpykusi ji tapo nutrūktgalvė. Ji važiavo greitai. Ruošėsi pakeliauti. Ji nuvažiavo iki pat Džordžo gatvės, nors ta vieta naktimis jai atrodė nejauki. Ji išdrįso. Jai nesvarbu. Lėkė vežimaičiu pro teatrus. Jos Didenybės. Rapolo. Licėjaus. Dėl oro daugybė žmonių sėdėjo namie. Gatvė buvo vežimų ir arklių upė, krantus skalavo vyrų skrybėlių plūduriuojantys likučiai.

Nuo pat Uolų visur šmirinėjo daugybė chuliganų, jie išdidžiai maukė svaigalus. Ji bijojo. Po plačiu lietpalčiu ji buvo mažutė ir išbalusi, minkštomis krūtimis, silpna, išpilta prakaito šaltoje vėjuotoje naktyje. Važiavęs vežimu vyras kreipėsi į ją. Ji privertė pavargusį išdarą risnoti. Žmonės šūkavo: „No, Nele!“ Juokas. Ji pasislėpė po Šv. Andriaus bažnyčios šešėliais. Šlykščioji bažnyčia. Niūri ir tamsi vyskupo Danserio pilis. Minia prie navos durų skelbė ne vėlyvąsias mišias, bet kovą. Du policininkai, akimirką nutvieksti dujų žibintų, prijojo prie jos. Ji paskutinę akimirką spėjo pasukti į Befersto gatvę, vos nesusidūrusi su dar viena neapšviesta bėda. Iš bėdos pasigirdo suerzinti klyksmai. Liusinda pajuto panieką, atmieštą pavydu. Mergina sudavė arkliui ir važiavo pro plačias verandas, tarsi ketintų aplankyti brangų draugą Vularoje. Bet Vularoje nieko nebuvo. Graži mergytė su krinolinu pasakė, kad namas priklauso jai.

– Kraustausi iš proto, – garsiai atsiduso ji. – Esu nepriklausoma ir neturiu giminių.

Baisu galvoti apie beprotybę tokiame mieste, atšiauriame dėl eukaliptų, traškančių lazdų, smiltainio uolų, įtrūkusių ir aštriais kampais. Brangusis Dieve, Sidnėjuje negalima leisti sau šitaip susilpnėti.

– Beprotė moteris, – sušnibždėjo ji. – Pasivažžžinėkim.

Ji ketino pakeliauti. Arklys tai žinojo. Jis žinojo kryptį.

– Neišprotėjusi moteris, – kartojo ji, leisdamasi į dūmuotą tamsą prie Uolų. Arti nebuvo laužo. Jis buvo kitoje pusėje. Dvokė kanalizacija. Kanalizacijos tvaiką galėjai užuosti visur, bet čia, prie krantinės, dvokė dar smarkiau. Jos nervai buvo įtempti iki ribos.

– Brangus Dieve, atleisk man.

Ji tik truputį pažais pakapu. Tai kinų loterija Džordžo gatvės gale. Ten tamsu ir pavojinga. Prieš pastatą degė žvakė stikliniame gaubte. Jokių dujinių žibintų. Po du ir po tris ten stovėjo vyrai. Ji užuodė sušvinkusią mėsą ir alkoholį. Šie du kvapai tvyrojo sūriame uosto ore. Vėjas žaidė ant aukštastiebių laivų takelažo. Ji pririšo vadeles prie turėklų. Jai dar neišdavus lyties žingsnių garsu, vyrai aplink ją tapo nepaprastai tylūs. Platus šlapias lietpaltis buvo netinkama maskuotė. Sau sukuždėjo:

– Tu esi viršininkė.

Kinai pirmame kambaryje apsimetė įrengę parduotuvę. Visi, net patruliuojantis policininkas, apsimaustęs auksiniais žiedais ir apsikarstęs sunkiais laikrodžiais, žinojo, kad jos ten nėra. Liusinda nepažvelgė į išdėliotas dulkėtas prekes ir nuėjo – girdėdama, kaip batai ataidi ant medinių lentų, – prie užuolaidų kambario gale. Ji *girdėjo,* kokios mažos jos kojytės. Ji juto jų nevyriškumą.

Tiesa, ji nebetroško tik pakapu bilieto. Ji važinėjosi. Pakapu – tik loterija. Joje nėra dilgsėjimo (jos terminas), kurį patiri žaisdamas gerą žaidimą. Bet priėjusi prie stalo padarė tai, ką buvo ketinusi padaryti. Buvo beveik pusė devynių, paskutinis dienos loterijos lošimas, ir aplink stalą stovėjo daug susigrūdusių žmonių. Kai kurie buvo girti, bet nesvirduliavo. Jie buvo niūriai ramūs, kaip įprasta baigiantis dienai lošimo krautuvėlėje. Ant grindų mėtėsi suglamžyti popieriai, nuorūkos, nervingai sulaužyti degtukai. Vyrai atrodė ir apšepę, ir įkaušę. Ji pajuto arba įsivaizdavo sunkiai tvardomą pyktį, bet pykti galėjo ir ji pati.

Ji padavė kinui prie stalo savo šešiapensį. Jai davė bilietą, ir ji skubiai, tarsi kas degtų, pažymėjo dešimt kinų hieroglifų ant popieriaus. Ten jų buvo aštuoniasdešimt. Ji nežinojo, ką jie reiškia. Jie buvo atspausdinti ant šiurkštaus pilko popieriaus. Du kartus ji bjauriu apkramtytu pieštuko galeliu (namo nuosavybe) pradūrė popierių. Užrašė savo pavardę (išgalvotą) ant popieriaus ir padavė kinui; šis įdėjo popiergalį į ąsotį, kuris atrodė juodas, bet tikriausiai buvo tamsiai mėlyno porceliano. Šviesa buvo menka.

Po kojomis ji matė sumaigytas storų cigarų nuorūkas. Stengėsi į nieką nežiūrėti, laukdama pusės devynių.

Tai užtruko tris su puse minutės. Visą laiką ji stovėjo nejudėdama. Oras aplink ją buvo ramus. Vienas vyras tyliai kažką pasakė. Kiti nusikvatojo. Kartą ji išgirdo žodį, kuris susijęs su kopuliacija. Ji buvo kiaurai permirkusi po klijuotės lietpalčiu. Juto baimę, priešiškumą ir pavojų, bet šie jausmai buvo tik aura, supantys kai ką kita, didesnį jausmą, kuris buvo tirštas, kondensuotas, grynos valios centras – Liusinda troško laimėti. Jos pyktis tapo toks nereikšmingas kaip mėsinė musė, o dar vėliau – tik kaip vasarinis tripsas*.

Šešios teisingos žymės atneš jai dešimt šilingų. Septynios laimės keturis svarus aštuonis šilingus ir aštuonis pensus. Aštuonios geros žymės vertos dvidešimt trijų svarų šešių šilingų ir aštuonių pensų. Visa tai parašyta ant klasės lentos prie galinės sienos. Ji nebuvo tokia kvaila, kad tikėtųsi teisingai pažymėti dešimt. Nusprendė, kad tikėsis aštuonių, įsivaizduodama, kad gali tiek atspėti. Ore tvyrojo smilkalų, šlapio šuns kvapai ir vyrų, kurie dirba sunkų, prakaitą varantį darbą ir prausiasi tik kartą per savaitę, kūnų kvapas. Gali sukurti panašų kvapą, palikęs šlapius valymo skudurus krepšyje. Kvapas nepatrauklus, bet Liusindai jis patiko. Cigarų rūkytojas užsidegė kitą manilinį cigarą, oras tapo melsvokas ir sluoksniuotas. Pro visa tai atsklido tylus vaiko verksmas iš gretimo kambario. Jai pasakojo, kad dauguma kinų turi žmonas europietes. Kalbama, kad kinai maloniai elgiasi su savo moterimis. Šios buvo puolusios moterys, visuomenės atmatos. Buvo kalbama – taip sakė pastoriaus draugas, – kad jos yra mylimos ir radusios laimę. Ji stengėsi negirdėti to garso. Prisiglaudė prie didelių sunkių durų ir spausdama, nes durys nenorėjo pasiduoti, uždarė.

Dabar kilo bruzdesys. Ją prispaudė petys. Vyrai stumdėsi kaip maitinamos žuvys ar paršiukai, besispraudžiantys prie spenelių, –

* Vabzdys kenkėjas, augalėdis.

visi jausmai susikaupė burnoje, kūnas nutirpo. Buvo aštuoniasdešimt hieroglifų. Jie įdės dvidešimt į ąsotį. Iš tų dvidešimties bus išrinkta dešimt. Jie dabar tai darė. Ją nežmoniškai suspaudė. Selestijus, primerkęs vieną akį, kad cigaretės dūmas negraužtų, ištraukė dešimt pageltusių dramblio kaulo figūrėlių ir padėjo jas ant medinio padėklo.

Jai pasakojo, kad tie hieroglifai reiškia dorybes. Buvo sunku juos atpažinti tokioje šviesoje. Vienas buvo su stogeliu, kitas su dviem F, išdidžiai stovinčiomis suglaustomis nugaromis, vienas buvo su katės, spoksančios iš žolynų, akimis, vienas kaip upė, Visagali Jėzau Kristau, brangus Dieve, atleisk jai, ji atspėjo aštuonis hieroglifus.

Pasijuto lengva, aukštai sklandanti kaip aitvaras. Kinas davė jai pinigus, bet nepritarė jai. Ji neįsivaizdavo jo, maloniai besielgiančio su žmona. Jai nusispjaut į tai, ką jis galvoja. Ji pasivažinės. Keliaus į pragarą.

Negalvok taip!

Ji įtempė visus raumenis, norėdama atsikratyti tos minties. Tada staiga jai pasidarė nebesvarbu. Lošėjai matė mažutę moterį plačiu klijuotės lietpalčiu, einančią prie durų. Ji sparčiai ir valdingai žengė ne prie durų į gatvę, bet prie durų galinėje sienoje.

Ji pasivažinės.

Antrame kambaryje buvo žaidžiamas fantanas. Pakampiuose buvo tamsu, kur kas tamsiau nei pakapu kambaryje. Bet šviesa virš cinku apkalto stalo buvo ryškesnė, o pats cinkas blyškiai nušvietė triukšmingų žaidėjų veidus, darė juos panašius į ligonius, spalvino žaliai. Niekas nepakėlė galvos, jai įėjus. Ji akimirką pastovėjo tamsos priedangoje. Staiga pasijuto nuostabiai. Negalėjo paaiškinti, kodėl viskas taip pasikeitė, kodėl ji nebemato spuoguoto pragaro baimės veido priešais save, kodėl pasinėrė į keistą elektrinę ekstazę, paprasčiausiai perėjusi iš vieno kambario į kitą. Ji juto, kad jos nebegalima išgelbėti, ir jai niekas neberūpėjo. Ji nebus mylima, nebus žmona, nebus motina.

Ji jautėsi visiškai šaltakraujiškai, it kokia alpinistė.

Krupjė buvo liesas, su auksiniais dantimis. Ji užuodė gaižią alyvą, kuria buvo ištepta jo kaselė. Čia sklandė įvairiausi kvapai. Jūreivio klijuotė, kažkokios žmogystos ką tik išvalyti batai. Krupjė klyktelėjo – tikriausiai angliškai, nors klyksmas atrodė svetimas, mechaninis, tarsi būtų buvęs kokia nepaprasta konstrukcija iš Paryžiaus parodos. Tamsa supo ją, šildė kaip brendis. Krupjė gracingai metė variokus. Atsitrenkę į cinką, jie skambėjo dusliai ir drauge šaižiai; šviesa negyva ir sunki. Buvo malonu stebėti, taip malonu, kaip geram mėsininkui darinėti skerdieną, greitai juda peilis, švelniai nuskutami riebalai nuo inkstų, mėsa atskiriama nuo kaulo. Plonas krupjė puodukas pridengė kelias monetas, o dešine ranka jis nušlavė kitas. Ji yra krikščionė. Jos mintys, to neieškodamos, atrado paralelę – Paskutiniojo teismo diena, išgelbėtos monetos, išmestos monetos. Avys dešinėje. Ožkos kairėje. Ji atitraukė paveikslo užuolaidas, atsuko nugarą ir sutelkė visą dėmesį į pagonį, kuris pakėlė puoduką ir išmetė monetas, – pamatė, kaip gražiai jis tai padarė, kad jo pirštai ilgi ir lankstūs (trys su žiedais, vienas iš jų su smaragdu), – ir padalijo monetas į keturias krūveles. Dabar visi ėmė rėkauti ir švilpti. Šaukė taip, yra, ne, nėra, riaumojo, paskui ėmė keistai džiugiai šūkčioti, cypauti, tarsi mokinukai, išgirdę nepadorius komentarus.

– Tai du.

– Tu, – tarė Selestijus. – Skaičis tu.

Jis sudėliojo visas monetas po keturias. Liko dvi. Visi, kurie statė ant cinko stalo dalies, pažymėtos skaičiumi 2, patrigubino pinigus.

Kinas išdalijo laimėjimus. Jis pastūmė šešias monetas per cinką. Kažkoks keistuolis panoro nusičiurkšti. Dar vienas kvapas. Žmonės juokėsi, buvo žiaurūs. Liusinda nebuvo vieniša. Dabar ji prasiskynė kelią į priekį, norėjo lažintis ir parodyti save. Jie turi žinoti, kad ji yra čia. Reikia neleisti jiems sutrikti. Geriau ji būtų nepasirodžiusi, bet reikia skubėti. Ji nežiūrėjo į vyrų veidus, kai prasibrovė pro juos iki mėlyno duobėto cinko kvadrato.

Ji tarė:

– Atleiskite.

Ją registravo ilgiau, nei galėtumėt manyti, gal dėl alkoholio, dėl kurio kambaryje kilo garai, bet gal ir dėl visų įdėmaus spoksojimo į cinko kvadratėlį, ant kurio, jai priėjus, nebuvo nieko reikšminga, išskyrus raudonus skaičius (1, 2, 3, 4), kurie tapo beveik vaiduokliški, kai ant jų dažytų paviršių užgriuvo sunkios monetos.

Pagaliau jie pajuto jos kitoniškumą, jos moteriškumą. Ji pajuto, kad kūnai atsitraukia. Ką tik ji jautė karštį, o dabar žmonės nuo jos nutolo ir aiškiai atšalo.

Bet ji nebuvo vieniša, ji nebijojo ir nesidrovėjo. Ji pažvelgė į kiną, matė, kad jis yra vienišas ir labai jaunas, bet žvelgė į jį taip, kad nejuto simpatijos ar gailesčio. Ją sujaudino jo žieduotos rankos, juodas metalinis puodukas, variokai, raudoni apibraižyti skaičiai, šie dalykai buvo tik įrankiai, kuriantys intensyvų, bet mechanišką malonumą.

Ji padėjo floriną prie ketvertuko. Tuoj pat prie jo prisidėjo daugiau įprastų variokų. 4 laimėjo. Ji pajuto, kad ją mėgsta. Ji jautė karštą pritariančiųjų pulsą. Jie perėjo nuo šalčio į karštį. Tai buvo padaryta taip greitai, kaip perpjaunant gaidžiui gerklę. Ji nesuprato jų jausmų, bet pritarė jiems. Ji nebuvo vieniša. Į nieką nežiūrėjo. Lošė įkvėpimo vedama, nutrūktgalviškai. Jautė, kad gali valdyti žaidimą tik savo valios jėga.

4, 3, 2, 4, 4, 4, 4, 1, 4, 3, 3, 3, 4, 1.

Ji vis laimėdavo, kol įbrido į paskutinio 1 liūną. Ji nebegalėjo patekti į trasą. Jai susipynė kojos. Ten buvo paslėptas lošimas, kurio ji negalėjo suprasti. Vyrai nebesekė jai iš paskos. Jie nebeskelbė, kad stato taip pat kaip „ponia“. Bet jie ir nepasitraukė nuo jos. Kai trečią valandą ryto ji užsegė piniginę, turėjo tik tiek pinigų, kiek labiausiai nuskurdęs iš jų. Piniginė buvo tuščia, išlaisvinta nuo viso svorio, joje buvo tik švarus, melsvas šilkinis pamušalas. Ji jautėsi lengva ir švari kaip ryžių popierius. Galiausiai pažiūrėjo į savo kompanionus. Jautėsi suglebusi kaip skudurinė lėlė ir visiškai saugi.

Pamatė, kad batų tepalo kvapas priklauso būsimam džentelmenui su kostiumu per trumpomis rankovėmis, kad gaižiai atsiduoda visai ne kinas, bet senstantis vyriškis su vešliais rausvai gelsvais išsitaršiusiais antakiais ir stipriu škotišku akcentu. Ten buvo pagyvenęs senukas, apsirengęs regentystės laikotarpio stiliaus drabužiais, ir du jauni jūreiviai, kuriems tikrai buvo ne daugiau kaip šešiolika. Ji pastebėjo ir karalienės Viktorijos graviūrą giliame sienos šešėlyje ir po ja gyvą trikampį veidą, kuris buvo nemaloniai pažįstamas, nors ji iš karto jo neatpažino.

Ji vėl pravėrė piniginę. Apsimetė, kad kažko joje ieško. Kaip jau sakiau, joje nieko nebuvo. Pravėrė piniginę, norėdama nuslėpti, kad yra sumišusi. Puikiai pažinojo tą veidą, beveik intymiai. Tuščioje piniginėje jai pavyko rasti Londono omnibuso bilietą. Pakėlė galvą ir pamatė, kad vaikinukas jai mirktelėjo. Suplėšė bilietą ir numetė ant grindų. Spragtelėjo piniginę. Įsigrūdo ją į krepšelį. Jau įsivaizdavo, kaip ištrauks skrybėlės smeigtuką, bet prisiminė, kur paskutinį kartą matė širdies formos veidą ir liepsnojančius angelo plaukus.

– Jergutėliau, – ji atsisuko, nusišypsojo, ištiesė ranką, visai pamiršusi, kad tokios manieros nelaukiamos Džordžo gatvėje. – Ką gi, – pasakė paslaptingoji moteris, taip lengvai atsikračiusi rūsčios išraiškos, kaip tapytojas numeta drobę į kampą. – Ką gi, – ji priėjo prie mano staiga išsigandusio prosenelio. – Ką gi, pastoriau misteri Krabe.

Ji vėliau kalbėjo, kad Oskaras plačiai išsižiojo. Ji jam nupasakojo jo išraišką. Jis buvo panašus į pilvakalbio lėlę, iš kurios šiurkščiai buvo ištraukta valdanti ranka, ir ji liko subliuškusi, be nugarkaulio, negalinti nė rankos pakelti.

Kambaryje pasidarė beveik tylu, tik kinas ėmė tvarkyti savo žalvarinį puoduką ir monetas. Nėra abejonių, koks buvo nesusipratimas – jis bijojo, kad į lošimą įsitrauks dar vienas karališkasis įgaliotinis. Jis įsivaizdavo, kad išsižiojęs raudongalvis jaunuolis yra dar vienas pastorius, įgaliotas įrodyti, kad jo tėvas yra pripratęs prie opijaus, o jo žmona – prostitutė. Jis susikišo monetas į

laisvai krintančio palto kišenę, puoduką į užpakalinę kišenę ir pranyko sienos šešėliuose.

Kambarys akimirksniu neištuštėjo. Jame buvo daugiau smalsių, o ne išsigandusių žmogystų, kurios tik po poros minučių suprato ryšį tarp dvasininko ir moters su klijuotės lietpalčiu. Tikriausiai ji irgi atėjo su karališkuoju įgaliotiniu. Šiaip ar taip, vaikinas su mergina netrukus išėjo.

– Vaje, – tarė Liusinda, – man labai gaila.

– Aš ne Krabas.

– Ne, ne. Atsiprašau. Nežinau, iš kur man tai šovė į galvą.

Tai buvo netiesa. Ji tiksliai žinojo, kodėl taip pasakė. Ji prisiminė krabą, šliaužiojantį nuo raudono minkštasuolio į kajutę, o iš ten iki raudono minkštasuolio.

– Aš Hopkinsas, ne Krabas, – toliau kartojo jis.

Ji pagalvojo, kad vaikinas per daug įsižeidė ir nesupranta juokų.

– Pirmiausia turėčiau atsiprašyti dėl pastoriaus, – tarė ji.

Tada jis nusišypsojo, ir ji prisiminė, kaip jis jai patiko.

– Ką gi, – pasakė jis, išmetęs monetą į orą ir prispaudęs ją prie riešo, – manau, kad turiu pripažinti faktus – su mano maskuote baigta. Bet manau, kad žinote, jog Londone žmonės visai neteiktų tam reikšmės. Drueri skersgatvyje žmonės *tikisi* pamatyti dvasininkus.

– Galėtumėt pamėginti nueiti į „Ah Moy's“.

– Tiesa. Bet tai siaubingas hipodromas.

– Man labai gaila.

– O, – jis nusižiovavo ir pasirąžė. Ji pamatė jo tonziles, rausvą, nuostabiai švarią gerklę, – geriau atsiribosiu nuo to. Turėčiau padėkoti jums, mis Leplastrier, kad išgelbėjote mane nuo mano silpnybės.

Jie nerangiai, sutrikę, neryžtingi ėjo per pakapu kambarį. Visi lošėjai buvo išsiskirstę, bet du kinai ant kopėčių kabino didžiulį „Sąjungos Džeką“ ant sienos. Jie mandagiai nusilenkė, nors tai buvo nelengva stovint ant kopėčių. Vienas prarado pusiausvyrą, o gal tyčia nušoko žemyn. Tai buvo vikrus seneliokas, kuris nušo-

kęs tik supūškavo ir kuris palydėjo juos prie durų į Džordžo gatvę, mandagiai palinkėjęs labos nakties.

– Jūs užsiimate pavojinga veikla, mis Leplastrier, – tarė Oskaras, kai už jų užsitrenkė durys ir jie atsidūrė tamsioje žvilgančioje nuo lietaus gatvėje. – Ar žinote, kad vos už minutės kelio nuo čia yra „Kruked Bilet“ užeiga, kur viena žmogysta įsigijo pistoletą ir panaudojo tam, kad vargšas Kinderis nusišautų? Ar turite vežimaitį? Deja, pats turėsiu vykti pėsčiomis.

– Vadinasi, neturite beneficijos?

– Aš jos ir nenorėjau. Bet vyskupas nieko nenorėjo girdėti apie misionieriaus darbą. Paskyrė man Rendviko parapiją (ji man tikrai per didelė), ten buvo mielas vežimaitis ir išdaras, vardu Princas. Bet, deja, aš paklausiau prasto patarimo.

Liusindai pasidarė šalta, troško atsidurti namuose su kakavos puoduku, bet ji negali leisti jam tokiu oru kulniuoti keturias mylias. Turi nuvežti jį į jo vikariatą, kuris yra visiškai priešingoje pusėje nei ta, į kurią ji troško kuo greičiau važiuoti. Ji akies kraščiuku stebėjo jį atidžiau, nei buvo įpratusi, kai jis stovėjo priešais ją, pliaukšėdamas ilgomis rankomis drėgname uosto ore, išlavinta anglų kalba nekaltai aiškindamas, kaip jis prarado arklį ir vežimą (jį buvo davusi Rendviko parapiją) per paprastą lenktynių spekuliantą, kuris, kaip jis sužinojo kitą sekmadienį, buvo ir jo parapijos narys. Liusinda ir žavėjosi, ir bijojo jo naivumo, ši savybė ją trikdė, ji nežinojo, ar jis elgiasi nuoširdžiai, o gal tai tik bepročio ar net nusikaltėlio kaukė.

Ji nuvežė jį į Rendviką, pakeliui jie sugebėjo pamiršti tą švelnų randą, kokia buvo jų kelionė „Leviatanu“. Kai jis pasiūlė palošti kortomis, ji pajuto, kad nieko negalvodama klausia, ar jis priims jos paskolos raštelį.

65

Vyskupo Danserio šeškas

Vyskupą Danserį greičiausiai perprasite, jei pamatysite jį šeštadienį Kemdene, apsirengusį raudonu medžiotojo švarku ir apsimovusį aukštus juodus batus, pasilenkusį į priekį ir geriantį karštą punšą iš atsisveikinimo taurės. Jo veidas gražus raudonas, o šiomis dienomis išraudęs net jo pakaušis. Dar neišslinkę plaukai prilipę prie galvos šonų ir pakaušio; jie švelnūs ir balti, labai trumpai pakirpti, kaip ir jo barzda. Jei jis būtų be mitros, pagalvotum, kad prieš tave stovi džentelmenas ūkininkas. Jo šlaunys stambios, pečiai stiprūs, ir nors tas vyras turi pilvuką, jo pilvukas nenudribęs. Jis raumeningas. Jis puikiai sėdi ant geros veislės šešiolikos plaštakų aukščio žirgo, kurio veislei nebuvo imami gyvulininkystės ūkių arkliai.

Žinoma, Danseris negalėjo turėti dvasininko, kuris liūdnai pagarsėjo hipodrome, prarado arklį ar vežimą, nes girdėjo, kad arklys „ketina pamėginti". Sidnėjus – parsidavėlių miestas, per daug puritoniškas, kad leistų vykti tokiems dalykams. Bet jei papasakotumėt Danseriui šią istoriją po pietų, jam ji pasirodytų juokinga. Širdyje jis nebuvo nusiteikęs prieš lenktynes, manė, kad dėl to niršti turėtų baptistai ar metodistai. Jis jautė, bet niekada nepasakė, kad tikroji anglikonų Bažnyčia yra džentelmenų bažnyčia. Kartais džentelmenai prasiskolina.

Atvykusį Oskarą jis iškamantinėjo. Privertė parodyti, ką šis sugeba, kamantinėjo nenuoramą vaikinuką, tarsi šis būtų kandidatas iš Kembridžo. Vyskupas ieškojo Plačiosios bažnyčios erezijų. Tokių nerado. Vaikinas pritarė nekaltam prasidėjimui, fiziniam prisikėlimui, duonos kepalams ir žuvims. Vyskupas kiek

sutrikęs klausėsi jo požiūrio į Pradžios knygą*, bet nebuvo protinga dėl to kelti sąmyšį. Tačiau netrukus jis iššniukštinėjo, kad Oskaras gavo evangeliko išsilavinimą. Normaliomis aplinkybėmis jam tai visai būtų nerūpėję. Jis su didžiuliu entuziazmu nekentė evangelikų. Jam nepatiko jų požiūris į ritualus, o ir Oskaras jais bjaurėjosi. Vyskupas Danseris nudžiugo tai pamatęs. „Šis vaikiukas, – galvojo jis, – bus mano šeškas Rendvike". Taip sakydamas, jis įsivaizdavo Oskarą kaip tikrą šešką, kurio ilgas baltas kaklas pranyksta oloje.

Jis pasiteiravo netvarkingo kandidato apie žvakes prie altoriaus. Oskaras manė, kad jas reikia uždegti tik tada, kai trūksta šviesos. Jis paklausė apie bažnytinius drabužius. Oskaras manė, kad galima vilkėti paprastą kamžą, bet rinkosi paprastą juodą sutaną. Jis paklausė apie klūpojimą. Oskaras pripažino, kad jį trikdo tokia praktika.

Vyskupas Danseris pasidarė labai draugiškas. Jis pakvietė jaunuolį papusryčiauti. Pavaišino jį jautiena, nors jautiena buvo atšalusi, ir netgi nesutriko, kai jaunuolis atsisakė išgerti raudonojo vyno. Rendvike, toje pjuzitų vietovėje su visais jų popiežiškais ritualais, bus smagu. Ten bus pirmos klasės mūšis, bet jis laimės. Jis turi laimėti. Nes jis turi teisę pats paskirti parapijos dvasininką. Tai viena iš anomalijų, kuri vyskupiją daro tokią įdomią. Jei Rendviko parapijai tai nepatiks, jie galės kreiptis į Romos Bažnyčią. Naujasis jų dvasininkas nesirengs baltais šilkais ir raudonu satinu. Vyskupas nusprendė, kad jis yra nervingas vaikis, bet dėl to jo nereikia atsisakyti. Oskaras pasiduos tik misionieriams, o ne Oksfordo judėjimui. Net per pusryčius Oskaras mėgino išreikalauti, kad jį pasiųstų „į šalį" (paklaustas, kur jį reikia siųsti, jis negalėjo atsakyti). Vyskupas Danseris šiurkščiai atrėžė, kad misionieriaus darbas yra laiko švaistymas. Juodaodžiai miršta kaip musės, o jei jis tuo abejoja, tai turėtų pasižvalgyti Sidnėjaus gat-

* Pirmoji Biblijos knyga, kurioje pasakojama apie pasaulio sukūrimą, Nojaus arką, Babelio bokštą ir apie patriarchus Abraomą, Izaoką, Jokūbą ir Juozapą.

vėse ir įvertinti ten pamatytų egzempliorių būseną. Šalyje pilna misionierių ir metodistų, kovojančių su baptistais, kurie vienas per kitą nori duoti „vargšeliams" kuo daugiau antklodžių. Danseris pasiūlė palikti juodaodžius nonkonformistams. Dievas turi jam darbo Rendvike.

Oskaras nepagalvojo, kad vyskupas gali jam meluoti. Jis sutiko su Danserio pasakojimu ir net perdavė jį Teofiliui, kuris išplatino šį pasakojimą *The Times* skiltyje. Dėl šio patiklumo Oskaras leidosi apgyvendinamas žinomo Rendviko hipodromo kaimynystėje. Jis buvo vyskupo Danserio šeškas, bet naujoje parapijoje labiausiai nervinosi ne dėl Keblio, Pjuzio ir Niumano, bet dėl Savanorio, Riaušininko, Atlantos, Mnemono ir Kildero.

Šv. Jono bažnyčia

Sidnėjus buvo nuostabi, akinanti vieta. Evangelijos pasakojimai gulė ant atšiauraus peizažo kaip laikraščio lapai ant poliruotų grindų. Jie slydo, slidinėjo, niekaip nesisiejo su tuo, kas buvo apačioje. Vietovė buvo nesamanota ir neapkerpėjusi, ir žmonės kaip gaisro belaisviai kuitėsi ant sunkios dirvos, norėdami padaryti vietos Evangelijai. Šv. Jono bažnyčia Rendvike buvo pastatyta iš raudonų plytų su sniego baltumo cementu. Švelnios molio dulkės gulė visur, net ant kiparisų gyvatvorės šalia vikariato, bet jos negalėjo sušvelninti vietos pojūčio. Ji buvo pilna aštrių kampų, primenančių kalinių suskaldytų uolų briaunas.

Oskaras buvo pasirengęs ganyti savo aveles, bet pamatė, kad jos – peizažo vertos būtybės. Jos neapkabino jo, tiesiog laikėsi atstumo. Jis sužinojo, kad jų pokalbiai aštrūs kaip peiliai. Jie sužinojo, kad jo kalba paini, jos esmę sunku pagauti, kaip siūlą sutaršytoje gijoje.

Žmonės įspėjo jį apie gyvates, vorus ir patarė naktį užsidaryti langines. Jis manė, kad yra nusidėjęs. Liepė savo namų prižiūrėtojai iškepti paplotėlių ir pakvietė parapijos valdybą gerti arbatos. Jie sustingę sėdėjo ant kėdžių ir pokalbis nesimezgė. Jis jautėsi jaunas, netinkamas, nepatyręs. Paklausinėjo apie parapijiečius, bet atrodė, kad jie beveik nieko nežino. Tik kai paklausė, ar tarp tikinčiųjų yra čiabuvių, jie parodė, kad moka šypsotis.

Jie žinojo, kad jis – Danserio žmogus. Jie laukė ir stebėjo. Jie pamatė, kad jo mišios tokios neviliojančios, kaip duona be sviesto.

Oskaras meldė Dievą, kad duotų jam raktą į parapijiečių širdis. Jis galėjo tik melstis ir rašyti pamokslus. Ilgomis žiemos popietėmis jis klausėsi, kaip dunksi arklių kanopos. Nusiuntė še-

šiolika tomų hipodromo aprašymų misteriui Stratonui ir prisiekė niekada nebelošti. Pasižadėjo Dievui siaučiant tai siaubingai audrai. Misteris Stratonas turėjo dėl ko lošti, o Oskaras – ne. Jis buvo aprengtas ir aprūpintas. Turėjo pastogę, kurios užtektų aštuonių žmonių šeimai. Jam mokėjo tris šimtus svarų per metus, o namų šeimininkė kas vakarą maitino jį aviena. Jam nereikėjo turtų. Jis nieko netroško.

Arklių kanopos bildėjo visą popietę. Balandį hipodromo trasa būdavo kieta, bet po gegužės lietaus suminkštėdavo. Jis kūrė pamokslus apie lošimo žalą.

Misis Džad, jo namų šeimininkė, perspėjo, kad jis turėtų atsisakyti pamokslų apie lošimą, ir papasakojo jam apie „dosnius džentelmenus", kurie ne tik aukojo bažnyčiai, bet ir užsiregistruodavo netoli esančiame hipodrome. Ši informacija suteikė jam pasiteisinimą, kokio reikalavo jo suktos lošėjo smegenys. Jis turi nueiti į lenktynes ir pats pasižiūrėti.

Kadangi negalėjo lažintis su vyrais, kuriuos smerkė, paprašė, kad už jį loštų pasiuntinukai, lenktynių dalyviai, spekuliantai ir žmonės, parduodantys žinias apie žirgus. Jie imdavo jo pinigus ir atiduodavo kur kas mažiau. Jis nesilaikė jokios sistemos. Tiesiog „truputį linksminosi", kaip rūkalius, surūkantis „tik vieną" pasiskolintą cigaretę. Sukčiai ir lenktynių dalyviai tinkamu laiku nuvedė jį pažaisti dvejukės į viršų*. Šį žaidimą žaisdavo penkiuose viešbučiuose, kurie tarsi karoliukai velnio karoliuose stovėjo tarp Rendviko ir Šv. Andriaus bažnyčios. Džordžo gatvėje buvo lošiamas fantanas. Pedingtono smuklėse galėjai palošti dvejukę į viršų, pokerį ir bet kokį kortų žaidimą. Oskaras dar niekada nebuvo matęs tokios aistros lošti. Ji neapsiribojo tam tikrais tipais ar klasėmis. Atrodė, kad lošimas – pagrindinė kolonijos pramonė.

Jis beprotiškai ilgėjosi namų, buvo sutrikęs. Aplink jį buvo pilna priešų. Jis, jei jau išdrįso pažaisti romį su mis Leplastrier, bent turėjo pasielgti protingai ir užtraukti užuolaidas. Jis nebuvo toks be-

* Lošimas Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje, kai dvi monetos metamos į orą ir lažinamasi, ar jos abi iškris galvomis, ar skaičiais į viršų.

galvis, kad nežinotų, jog turi priešų, tačiau manė, kad blogai yra žinoti tokius dalykus. Tad nors žinojo, kažkodėl jam atrodė svarbu elgtis taip, tarsi būtų to nežinojęs. Jis neužtraukė užuolaidų.

– O, – sucypė jis fotelyje, kuriame buvo susirangęs su visomis kojomis, – kaip *malonu*.

Liusinda nelaikė savęs snobe, bet iš motinos buvo paveldėjusi griežtą nepritarimą žodžiui „malonu“, sakomam tokioje situacijoje. Jis keistai nuskambėjo. Netiko prie jo išlavintų balsių. Liusinda negalėjo ištverti nepalyginusi jo su Denisu Hasetu, todėl viskas, ką darė Oskaras, atrodė nebrandu ir lengvabūdiška.

O pamatęs, kaip jis dalija kortas, iš karto pagalvosi, kad tai poza. Niekas netiko.

Jis nebuvo vulgarus, tačiau baldai jo vikariate buvo tokie neskoningi, kad Liusinda negalėjo patikėti, jog jis gali vaikštinėti tarp jų ir būti abejingas. Kilimas buvo išmargintas tokiais dideliais kvadratais, kad galėjo sukelti haliucinacijas. Jis buvo tamsiai žalias ir rėžė akį. Atrodė, kad marmurinį židinį iškalė amatininkai, labiau įpratę daryti sarkofagus, o veidrodį virš jo dengė žalias metalinis tinklelis, turėjęs apsaugoti stiklą nuo musių. Ten stovėjo per daug kėdžių – devynios, be sofos, ant kurios sėdėjo ji, ir fotelio, kuriame susirangė jis ir taip pasilenkė į priekį, kad jai teko atsilošti. Bjauriausia buvo kėdžių spalva. Šviesiausi atspalviai, mėlyna, verta tulžio, nors paukščiui ji tikrai derėjo, ji netiko tam, kas patogiai stovėjo ant kilimo. Žmogus, taip ekstravagantiškai leisdamas pinigus, nepagalvojo, kad blizgantis minkštasuolis turės stovėti ant žvilgančio kilimo.

Ji negalėtų už jo ištekėti.

Aišku, jis jai nesipiršo, bet kartais, prisimindama jų susitikimą, ji gailėdavosi, kad neatsakė į paskutinę jo šypseną. Jai tik reikėjo pažvelgti į bjaurius ir blogai parinktus ąžuolo, klevo, kedro staliukus, kad suvoktų, jog jai nėra ko nuogąstauti.

Ant sienos kabėjo paveikslai, nors tai visai nebuvo paveikslai, tik chromolitografijos. Vienintelis bendras juos siejęs dalykas buvo didelė silpnybė, kuria ji nesididžiavo. Vieniša ar ne, jei ne tas incidentas, ji vargu ar būtų vėl ieškojusi jo draugijos.

67

Mesijas

Rendviko namų šeimininkė buvo tokia misis Džad, kuri, jei nebūtų turėjusi savo motyvų trokšti plauti grindis, valyti krosnį, trėkšti muses, įsipainiojusias tarp oranžinių ir alyvinių stiklo panelių didžiojoje svetainėje, būtų sėdėjusi namie ir valgiusi saldainius. Džadai buvo turtingi parapijiečiai. Misterio Džado tėvas gal buvo išsiųstas į katorgą, gal ne, bet misteris Džadas buvo pasiturintis verslininkas vežėjas, kolonijoje turėjo visų rūšių krovinių gabenimo komandas, turėjo laivą, kuris energingai darbavosi pakrančių prekyboje, ir puikius namus pačiame Rendvike. Jis buvo apkūnus vyriškis. Nors jo klubas buvo sužalotas, – dėl šios ydos jo platus kūnas kiek krypo į dešinę ir žmonėms atrodė, kad jis ant plačios nugaros nešasi nematomą pjaustinio maišą, – jis vis viena dirbo taip pat sunkiai, kaip ir jo samdomi vyrai. Jis ne tik liepė žmonai prižiūrėti Šv. Jono bažnyčios vikariatą, bet ir pats mėgo retkarčiais po jį pasidairyti. Misteris Džadas jautė, kad tas pastatas – jo nuosavybė. Jis galėjo tai jausti, nes pastatas buvo pastatytas beveik tik už jo auką, o pastato interjere dominavo jo (arba jo dekoruotojo) skonis. Jei atsiknodavo šiferis ir imdavo tekėti stogas, tuo pasirūpindavo misteris Džadas. Jis nekviesdavo amatininko. Pats užlipdavo ant stogo ir jį pataisydavo. Jis buvo šiurkštus, bet labai prisirišęs prie bažnyčios. Jo švelnių jausmų šiai institucijai pagrindas buvo vienas dalykas – jis turėjo gražų baritoną ir juo didžiavosi.

Kasmet Rendvike būdavo aukojamos mišios, per kurias buvo atliekami didūs šventos muzikos kūriniai, pavyzdžiui, oratorija „Mesijas“, tada šis šiurkštus triukšmadarys virsdavo labai švelniu

žmogumi, primenančiu auksinę misterio Hendelio plunksną. Dėl šios priežasties jis mylėjo bažnyčią ir nuolat nusižeminęs sukinėjosi apie žmogystą, kuri jam teikė tas nuostabias gyvenimo akimirkas, – apie vikarą.

Kol kas niekas nekalbėjo apie „Mesiją" su Oskaru. Prieš pat jam atvykstant buvo atliekamos „Šv. Mato aistros". Žmonės bruzdėjo stengdamiesi įkurdinti šį naują vyrą ir niekas nepaminėjo „Mesijo". Misteris Džadas pats negalėjo pradėti apie tai šnekos. Būtų pasirodęs tuščiagarbis. Tačiau jis juto, kad tikriausiai spektaklio nebus. Jis girdėjo, kad vyskupui Danseriui nerūpi Hendelis, bet paskui išgirdo priešingą nuomonę. Daugeliu atvejų misteris Džadas buvo tiesmukas vyras. Jis neketino veltis į tas dvejones, kurios buvo valdančiųjų klasių skiriamasis ženklas. Bet šiuo atveju reikalas buvo pernelyg stipriai susijęs su jo jausmais. Jis negalėjo užduoti vikarui paprastučio klausimo, besisukančio jo galvoje. Užuot paklausęs, tapo nuolankus. Kapojo malkas ir pats atnešdavo jas į malkų dėžę. Pats nuvalė medines langines, nukrapštė dažus ir perdažė jas. Kiti misterio Džado draugai iš parapijos valdybos laikėsi nuošaliai ir vaikščiojo piktai sučiaupę lūpas, o jis buvo pasiruošęs padėti ir draugiškas, mėgino įtraukti naują ilgakojį persikėlėlį į pokalbį apie muziką.

Bet Oskaras laimingas prisipažino, kad jam vaikystėje meška ant ausies užmynė ir kad jis negali kalbėti nei apie muziką, nei apie merinosų avių auginimo subtilybes, jei apskritai yra tokia tema. Jis norėjo pasišnekučiuoti apie juodaodžius. Misteris Džadas nenorėjo; jis tylėdamas švitrino žaliuzes. Netrukus jam taip ėmė rūpėti jo problema, kad, nebekreipdamas dėmesio į tai, jog palaikys tuščiagarbiu, ėmė klausinėti kitų parapijos muzikantų, ką šie manantys apie naujo vaikinuko elgesį. Išsigandęs pamatė, kad muzikantai manė, jog Oskaras bus prieš Hendelį. Tai vyskupo Danserio vyras. Pažiūrėkit į jo drabužius. Šiais metais, Mati, tikrai nebus jokio Hendelio.

Misteris Džadas atėjo, apkarpė gyvatvorę ir su žmona šeštą ryto penktadienį sugrįžo norėdamas surinkti nukarpytas šakutes.

Jis buvo labai nelaimingas. Be to, jį priešokiais kur nors išsiųsdavo ir vėl parkviesdavo, todėl jis pyko.

Misteris Džadas nustebo pamatęs įžiebtas lempas ir neuždengtus langus. Liepė žmonai pastovėti ant takučio, kol jis labai tyliai užlips į verandą ir pažvelgs pro langą.

Ką gi, jūs žinote, ką jis pamatė.

Ant stalo buvo ir pinigų. Jis matė tai. Matė moterį, judančias kortas, pinigus. Tada ėmė belsti į lango stiklą.

68

Didelė žala

Jei neturite ypatingo įpročio skaityti, tikriausiai nieko nežinote apie vadinamąsias trečiadienio žmogžudystes. Mano močiutės kartos žmonės vis dar kalba apie jas, bet dabar jos jau pamirštos. Pavadinimas neatskleidė svarbiausio tų žmogžudysčių bruožo, nes buvo tik sutapimas, kad dvi pirmos žmogžudystės buvo įvykdytos viena po kitos einančių savaičių trečiadienių vakarais. Tačiau žmogžudys nenorėjo, kad jam būtų priklijuota etiketė, todėl dar jis atėmė gyvybę antradienį (trečia auka) ir sekmadienį (ketvirtoji). Nepaisant to, pavadinimas prilipo. Tegul tai būna pamoka kiekvienam, susijusiam su spauda.

Žmogžudystės buvo tokios šiurpios, kad, atrodytų, keista, jog Liusinda, nors ir labai vieniša, vis dėlto drįso eiti iš namų, arba, jei tarsime, kad čia nieko keista, galite klaidingai manyti, jog ji buvo labai drąsi, nes niekieno nelydima važiavo per ramias ir dažniausiai neapšviestas gatves. Be to, ji visai nieko nežinojo apie tą žudiką. Jai pasakė, kad jis tikriausiai yra mėsininkas arba, kaip teigė spauda, neturtingas pameistrys. Tai nebuvo teatrališkumas arba bulvarinės spaudos fantazijos vaisiai. Apie tai buvo blaiviai spendžiama iš žudymo pobūdžio, pjovimo, kirtimo, kaulų traiškymo.

Negali gyventi vienas ir negalvoti apie trečiadienio žudiką. Liusinda, kai jos kambarinė išėjo temstant, liko ne tik viena namuose, bet ir viena visame kyšulyje vėjo daužomame kotedže, kuriame kartais garsiai sugirgždėdavo grindų lentos, kurio rąstai, o gal vinukai, nepaaiškinamai dejavo. Liusinda, likusi viena su savo nervinga kate, kartais taip sunerimdavo dėl to triukšmo, kad nedrįs-

davo atsistoti nuo kėdės prie židinio, net kai ištuštėdavo anglių kibiras, būdavo trys valandos ryto ir taip šalta, kad iškvepiamas oras virsdavo šerkšnu. Tad tie žygiai, kurie mums galėtų atrodyti tokie drąsūs, jai atrodė labai bailūs. Ji bėgo ne tik nuo vienatvės, bet ir nuo baimės. Ji manė, kad jai pavojingiau likti namie nei eiti į plentą, kad baisiau gulėti lovoje nei būti fantano salone. Nors jos gerą nuomonę apie Oskarą smarkiai sugadino jo savanaudiškas elgesys „Leviatane“ (ši žala atsiskleidė, kai ją ėmė nežinia kodėl erzinti jo alkūnės linkis ar susiraukšlėjusios kelnės, atidengiančios kaulo baltumo odą su raudonais rumbais nuo keliaraiščių, primenančiais vandens pakilimo ar nuspaudusios kojinės žymes), jai buvo malonu leisti su juo tas valandas ar bent jau nebuvo taip nemalonu, kaip būtų buvę, jei trečiadienio žudikas nebūtų laisvėje. Ji laukė aušros.

Oskaras pasakė, kad jo židinio laikrodis – didžiulė keistenybė su atvirais metaliniais viduriais – skuba dešimt minučių. Ji neabejojo, kad ta neskonybė nepatikima, ir juto, kad ją patikimiau informuos dangus lauke. Liusinda nusprendė, kad yra maždaug šešios valandos ryto. Jai buvo smagu, nors ir ne taip, kaip būdavo smagu prie misterio Borodeilio stalo. Šiuo atveju jai patiko vaikinas ir ji mintyse kūrė įvairiausias malonias svajas. Ji įsivaizdavo jį kaip misterio Rosečio nutapytą angelą. Dar prieš tai, kai jis pasirodė esąs toks negalvojantis. Bet romis – žaidimas, kurį gali žaisti su visiškai nepažįstamais žmonėmis, su vyru, užsidėjusiu kaukę, ar net (įsivaizdavo ji) su gudria mašina. Ji atvyko tuščiomis kišenėmis, o dabar turi beveik penkis svarus. Visos monetos ir banknotai guli priešais ją. Ji lėtai ėmė pinigus ir pajuto, kad tai taip malonu, kaip traukti sulinkusias vinis iš senų rąstų. Jai buvo labai smagu, ji pasijuto vėl svaigiai palengvėjusi kaip pralošusi fantaną. Jai nė karto nešovė į galvą, kad gal ji baudžia jį.

Liusinda nepavargo. Negalėjo sau leisti pavargti. Jai liko laiko grįžti namo, išsimaudyti, prieš geriant arbatą su misteriu Rolsu, statybininku, neseniai atvykusiu iš Melburno. Ji ėmė rinkti savo laimėjimą. Tais laikais banknotai būdavo didesni. Už pastangas

gaudavai šį tą masyvesnio. Jei ištraukdavai svarą, niekas jo nesupainiodavo su cigarečių pakelio viršeliu arba, jei buvai ne to sluoksnio, su vizitine kortele. Kaip tik tada, kai Liusinda ėmė rinkti tuos galingų proporcijų banknotus, misteris Džadas prispaudė raudoną veidą prie lango. Jaunystėje jis buvo boksininkas, dėl to jo veidas liko kiek neproporcingas, nosis buvo lūžusi, ausys smarkiai atlėpusios. Susipažinęs su juo, patirdavai, kad jis keistai švelnus. Nors jo rankos buvo šašuotos, o delnai suragėję, paaiškėdavo, kad jis, susidūręs su švelniais dalykais, elgiasi delikačiai. Kalbėdamas apie tai, prisimenu muziką. Bet lengva suvokti, kad toks nepažįstamas veidas gali pasirodyti... Na, ne žudikiškas, greičiau bauginantis.

Liusinda turėjo atsižvelgti į stiklą. Jis buvo nesuplotas, o kūgio formos, nelygiai išstorėjęs ir įgavęs geltoną atspalvį dėl smėlyje buvusių druskų. Galite sakyti, kad ji turėjo reaguoti moksliškiau. Ji to nepadarė. Ji matė mėsininko veidą su išsitaršiusiais antakiais. Matė nenatūraliai geltoną kiaulės knyslę. Dėl to, kad veidą iš dalies slėpė susikondensavę vandens lašai, jis jai nepasirodė meilesnis.

Liusinda negalėjo klykti.

Ji tik sukriokė.

Oskaras sutrikęs nusišypsojo.

Ji kriokė.

Ji tikrai jį nervino. Geriau mokėjo graikų kalbą. Atrodė, kad yra pasikausčiusi teologijoje. Nedažnai šypsodavosi. Žaidė kortomis elegantiškai, šaltai ir taip gabiai, kad jis buvo sukrėstas. Jam patiko jos kvapas. Jis nežinojo, kaip su ja elgtis, ir kai ji įbedė į jį akis ir ėmė krioguoti, sutriko.

– Na, – jis ėmė maišyti kortas. – Ką gi, ką gi. – Jis ėmė įmantriai maišyti kortas. Išmoko to, nors matė, kad taip daroma Džermino gatvės „pragare". Ten taip kortas maišė silpnutis ir nusenęs girtuoklis aktorius, kuris mokėjo padaryti jardo ilgumo judantį tiltą. Oskaras šito išmoko. Manė, kad nuo to galima pradėti pokalbį.

Misteris Džadas pamatė tiltą ir nebesivaldė.

Pabeldė.

Tada Oskaro veidas persimainė, visai kaip tada, kai Liusinda pavadino jį Krabu. Jis ištįso ir išbalo. Skalpo raumenys susitraukė, ir plaukai stojo piestu. Oskaras pravėrė burną, ir Liusinda šį kartą pamatė ne švarų rausvą tunelį ir mažutį antgerklį, bet kažkokį pusiau sužiaumotą migdolinį sausainį su kokosais.

Bet, savaime suprantama, jis atsigręžė ir pamatė misterį ir misis Džadus.

Liusinda negalėjo patikėti savo akimis, kai pamatė, ką jis daro. Buvo visiškai aišku, kad įsiveržėliai nusiteikę nedraugiškai, bet ištįsęs vikaras atsistojo, nusišluostė burną nosine, nuėjo prie lango, atidarė jį ir įleido juos vidun. Ką gi, jie neįėjo, bent jau ne iš karto. Vyro balsas atsklido vidun, ji neturėjo laiko atskirti jo nuo savo košmaro, negalėjo iššifruoti viso vidinio įsiūčio, pajuto, kad ją paskandino svetima tabaku dvokiančio įtūžio banga.

– Misteri Džadai, – išgirdo ji Oskaro balsą. – Misis Džad. Prašom užeiti.

Užeiti? Liusinda netikėjo savo ausimis. Užeiti *vidun*? Ji laikė ranką ant skrybėlės, jausdama sidabrinį žirnio dydžio bumbuliuką ant smeigtuko. Galvojo apie stiklo savybes, ne apie jo polinkį pageltonuoti dėl smėlyje esančių druskų, bet apie jo tendenciją sudužti, suskilti į šukes, kurios guli ant kilimo, įgavusios pusmėnulio, riesto rytietiško kardo, stileto, kinžalo, skerdiko peilio, pjūklelio formas, ir laukia, kad jas išlaisvintų, o kaip raktas galės būti žvirgždas, moneta, anglies luitas.

– Prašom, – Oskaras suplojo rankomis ir ėmė trinti delnus. – Prašom užeiti.

Liusinda nusivožė skrybėlę ir užkišo smeigtuką už nugaros. Oskaras atsitraukė, ir abu Džadai, žmona vargais negalais, nes buvo ne tik apkūni, bet ir varžoma sijono, iš verandos perlipo per palangę į svetainę.

Oskaras žiūrėjo į juos beveik taip pat apstulbęs, kaip ir Liusinda. Susinervinęs jis net nesuvokė, ką kalba. Nors tikrai pakvietė Džadus ir kviesdamas juos stovėjo iš vienos atviro lango pusės, o

jie iš kitos, jis nemanė, kad jie palaikys langą durimis. Tačiau... Jis pripažino tai vėliau, kai atsisėdo murmėdamas ir trindamas rankas, kad jis atsitraukė, o atsitraukimas tai tarsi magneto atitraukimas nuo vinies. Jei ką nors išmanai apie gamtos mokslus, reikia tikėtis, kad vinis judės iš paskos, ir negerai – jo tėvas irgi būtų jam tai pasakęs, – pareikšti savo nekaltumą, kai žinai, kad yra dėsnis, bevardis dėsnis, bet vis dėlto fizikos dėsnis: kai turi tokią energijos koncentraciją, o visi vektoriai nukreipti į tave, jei sakysi „užeikite“ ir tuo pačiu metu atsitrauksi, tavo dėmesio objektas seks mažiausio pasipriešinimo keliu ir eis iš paskos. Tai kaip vanduo ant pasvirusios plokštumos.

Misteris Džadas nesuvokė, kad pakluso fizikos dėsniui. Jis išvis nieko nežinojo apie fiziką. Jis žinojo apie džiutą ir kanapes, apie pjaustinį ir avižas, apie jungą, jaučių kinkinį, apie žolės aukštį pakelėse tarp Sidnėjaus ir Jaso, bet jis nieko nenutuokė apie jį variusias jėgas. Kai pajuto, kad stovi ant vikaro Puikiausios Kokybės Bredfordo vilnos kilimo, pasijuto pažemintas. Jis pažiūrėjo į savo batus ir pamatė, kad dešinysis blogai užrištas, o prie kairiojo prilipę purvini lapai, paskui apsidairė ir pamatė, kad jo žmona... Dieve pasigailėk... seka jam iš paskos. Tai jai būdinga. Labai būdinga. Kodėl ji nesuvokia, kaip atrodo? Ji turėjo didžiulę sėdynę ir putlią krūtinę, vargšės kojytės buvo per storos ir per trumpos, kad galėtų užsiropšti ant palangės, bet dabar nebebuvo kur trauktis... Jam teko padėti jai įlipti.

Misteris Džadas pyko ant žmonos, bet neparodė to viešai, rūpinosi ja ir stengėsi padėti jai kuo išdidžiau įlipti vidun. Kai ji galiausiai stovėjo viduje, jis įsitikino, kad jos suknelė tinkamai sutvarkyta, ir tik tada galėjo pagalvoti apie kitus dalykus.

Tada jis suvokė, kad jis, vyras, taiso jai sijoną kaip siuvėjas. Akimirką stovėjo suglumęs, suvokdamas, kad prastai pasirodė. Tačiau vėl paėmė viršų viso gyvenimo įpročiai, ir jis padarė tai, ką visada darydavo patekęs į nepalankią padėtį, – puolė.

– Aš ne iš tų, kurie laipioja pro langą, – pareiškė jis. – Jau turėtumėt tai žinoti. Bet pasakysiu jums štai ką, sere, – mes to nepakęsime! Nepakęsime. Mes tik norime savo Hendelio. Tai tik Die-

vo šlovinimas, o jūs to nematote. Bet „Nepasigerkite vynu“, – jis nenorėjo to cituoti, bet žodžiai išsprūdo pro lūpas. Jis nematė vyno. Kalbėjo ne apie vyną. – „Nepasigerkite vynu“, – jis dėbtelėjo į kortas. Kortos buvo puikiai matyti, kaip ir pinigai. – Tai nesaikingumas, *bet prisipildykite Dvasios,* kalbėkite su savimi psalmėmis, himnais ir dvasinėmis dainomis, dainuokite ir kurkite savo širdies melodiją Viešpačiui.

Stojo tyla. Visi stovėjo išraudę ir stengėsi suvokti situaciją. Oskaras pagalvojo apie rankenėlę. Pro atvirą langą smelkėsi šalta drėgmė.

– Jūs lošėte, – misteris Džadas bedė nuostabiai elegantišku pirštu į dvasininką.

– Tiesa, misteri Džadai, – atsiliepė Oskaras. Jis sunėrė rankas ant liesos krūtinės ir ėmė jas trinti. – Aš lošiau. Atsiprašau, jei jus tai įžeidė.

– Nėra čia ko neigti.

– Aš nieko neneigiu.

– Ar nemanote, kad Visagalis turi ausis? Ar nemanote, kad jam patiktų mūsų šlovinantys himnai?

– O taip, tikrai, misteri Džadai. Tikrai.

– Tada neturėtumėte lošti, sere. Tai beprotystė ir nuodėmė.

Liusinda nesuvokė, kas vyksta. Ji nebegalvojo, kad tie žmonės yra žudikai, bet galvojo, kad situacija labai kebli. Vyras atrodė įsiutęs, o moteris, atrodo, galvojo, kad jos kaip žmonos pareiga tyliai skleisti pyktį. Ji žvelgė rūsčiai ir po sijonu judino kojas kaip melžiama karvė. Liusinda atsistojo.

– Man atrodo, – kalbėjo Oskaras, – kad čia mes rūpinamės ir nuliūdome dėl kelių skirtingų dalykų.

Liusinda nutylėjo. Ji galvojo, kad jo susitaikėliškas tonas čia netinka.

– Nuliūdome? – perklausė misteris Džadas. – Aš neliūdžiu.

– Ji sprunka, – pareiškė misis Džad.

– Atrodo, kad jūs kalbate ne tik apie mano lošimą, bet ir apie meilę muzikai.

– Šventai muzikai. Šventai.

– Ji dedasi skrybėlę.

– Ji mano viešnia, misis Džad.

– Puikiai pavadinta.

– Misis Džad, – perspėjo misteris Džadas.

– Manęs nesustabdysite, – pareiškė misis Džad. – Dar niekad nemačiau tokio veidmainio. Taip, veidmainio. Mes pasiuvome jam gražius bažnytinius drabužius. Juk jūs jų nevilkėsite, tiesa? Jūs manote, kad Dievui jūs labiau patiksite, jei atrodysite kaip kaliausė.

– Aš rengiuosi... – pradėjo Oskaras, bet jį pertraukė.

– Rengiatės kaip daržo baidyklė, – pareiškė misteris Džadas.

– Manęs nesustabdysit. Jis rengiasi kaip daržo baidyklė, – pritarė ji, – ir išmeta mūsų „Mesiją", ir štai jis čia su kortomis ir moterimi šventykloje, ir... – ji atsigręžė, pažiūrėjo pro atvirą langą, akimirką patylėjo. – Ir su mumis, – galiausiai pridūrė.

Atrodo, jog šie trys paskutiniai žodžiai reiškė, kad ji, nepaisant gero elgesio, buvo priversta – tikriausiai burtais – įlipti pro savo darbdavio langą ir stovėti ant brangaus kilimo purvinais batais.

Liusinda pasitraukė nuo sklindančios drėgmės ir šildėsi prie židinio. Ji tikrai užsidėjo skrybėlę, bet ne todėl, kad būtų norėjusi išeiti, bet dėl to, kad norėjo įsmeigti į vietą skrybėlės smeigtuką. Jai nereikės tokio ginklo.

– Esate storžievė, – pasakė ji. – O jūs – nemandagus.

Misis Džad pravėrė burną. Misteris Džadas užmynė žmonai ant kojos. Misis Džad liko išsižiojusi ir pasuko galvą, stengdamasi perprasti vyro išraišką.

– Įsivaizduojate, – Liusinda aptempė sijonu kojas ir tol laikė, kol pajuto, kad kojos dega, – kad esate civilizuoti, bet esate kaip laukiniai su cilindrais ir kaselėmis. Visai nesate civilizuoti, o jei lošti – nuodėmė, tai mažesnė nuodėmė nei ta, kurią ką tik padarėte. Turėtumėt melsti Dievą, kad jis jums atleistų už jūsų šiurkštų elgesį.

Oskaras apstulbo pamatęs tokią aristokratišką ir arogantišką moterį, kuri prieš pusvalandį užsidegė cigaretę ir įtraukė mėlynus dūmus į platėjančias šnerves (jis manė, kad toks veiksmas nepaprastai jaudina). Jis būtų atsiprašęs Džadų, bet jam neleido.

– Galite sau eiti, – pareiškė Liusinda.

Ir Džadai iš tikrųjų ėmė nenorom slinkti prie durų.

– Pro langą, – pridūrė Liusinda.

Ir Džadai išlipo pro langą. Jiems išėjus, Liusinda uždarė langą. Ji žiūrėjo, – dabar jau buvo gana šviesu, – kaip jie eina ilgu garstyčių geltonumo vieškeliu. Ji matė, kad jie kalba vienu metu.

Tada ji pradėjo juoktis. Ne šiaip sau, o todėl, kad stebėjosi savimi (kokia pikta ji turi būti Sidnėjuje) ir mėgavosi savo išdaiga. Jos besijuokiantis veidas buvo mielas. Pirmą kartą vikariate ji buvo savimi, nesisaugojo, buvo atvira, galėjai matyti jauną merginą ir įsivaizduoti, kokia ji buvo gyvendama fermoje prie Paramatos. Ji atrodė graži, bet Oskaras to nematė, nes sėdėjo bjaurioje žalioje kėdėje, panėręs rankas į netvarkingus rūdžių spalvos plaukus.

– Jergutėliau, – suaimanavo jis, – su manim viskas baigta.

Tada Liusinda pasijuto kaip sportininkė, kuri persiplėšė raumenį ir to nejuto, kol kūnas buvo šiltas. Ji atšalo, sustingo ir pajuto žalą... Skaudėjo labiau, nei galėtumėt įsivaizduoti.

69

Staltiesė

Vyskupo Danserio kontora jo namuose buvo remontuojama. Jis negalėjo ten būti. Jam nepatiko klausytis, kaip žmona šūkčioja darbininkams, nepatiko skersvėjai dėl neišvengiamai atidarytų langų, lygiai taip pat neišvengiamas kalimas plaktuku ir brūžinimas pjūklu. Jis irzo būdamas ten ir negalėjo mandagiai tvarkyti savo reikalų. Ypač šio reikalo.

Štai kodėl vyskupas Danseris valgė priešpiečius su Šv. Andriaus bažnyčios klebonu ir jo žmona. Jam nelabai rūpėjo klebonas, bet jam reikėjo pasiskolinti kontorą, o klebono kontora buvo vienintelė, kuri padoriai atrodo. Kaip jau teisingai atspėjote, „atmosfera“ nebuvo toks dalykas, kokiu toks vyras kaip Danseris kvaršintų sau galvą. Jis mėgdavo sukurti savo „atmosferą“, nesiskolindamas jos iš sunkaus klebono stalo ir aksominių užuolaidų. Tačiau šiuo atveju jis buvo nugalėtas. Toje kontoroje, kurios jam reikėjo, jis galėjo pasiduoti Rendviko parapijos valdybai. To nebuvo galima išvengti.

Jam visai nepatiko pralaimėti, bet ypač jam nepatiko pralaimėti tokiems žmonėms – išpuikusiems parduotuvių savininkams ir arklininkams, skudurininkams, kurie kadaise suprato savo pašaukimą, užsidėję tris skrybėles vieną ant kitos, bet dabar rengiasi tų klasių atstovų, kuriems patarnauja, drabužiais. Kartais jis galvodavo apie Sidnėjų kaip apie našlaitį su skrybėlaičių dėžute. Kas per groteskiškas vaizdas – pyragininkai su džentelmenų drabužiais, damų kambarinės su stiklo tiaromis. Dabar jie buvo klebono kontoros prieškambaryje. Misteris Olkokas su savo viršutine skrybėle ir žvilgančiais bridžiais, misteris Džadas, misteris Hen-

ris ir jų lyderis misteris Grehemas, parlamento narys, gerai žinomas pjuzitas.

Vyskupas stovėjo prie stalo, nors dabar stalas buvo beveik tuščias. Jis norėjo surengti demonstraciją klebonui, bet klebonas buvo susirūpinęs. Jis pakvietė vyskupą priešpiečių tik iš mandagumo. Jis stebėjo, kaip šis išgėrė visą butelį jo geriausio raudonojo vyno, ir dabar nerimavo dėl pasekmių.

– Leiskite man jums parodyti, – tarė vyskupas.

– Viešpatie Dieve, – pradėjo dekanas. Jis matė, kad Danseris pavojingai nusiteikęs, ir žinojo, kodėl taip yra. Spauda nusitvėrė to reikaliuko Rendviko vikariate. Buvo kalbama, kad ten buvo elgiamasi tiesiog amoraliai. Kalbėta apie moterį ir kortas. Tą vyruką paskyrė Danseris. Jis juo didžiavosi. Dvasininką vadino „mano pastorius misteris Šeškas".

– Apsieisim be Viešpatie Dieve, – atkirto Danseris. – Leiskite parodyti jums šį dalyką, ir tada pamatysite, kad aš nesigyriau.

Vyskupas įvertino stalą. Tokiai demonstracijai jis buvo per kuklus. Nuo baltos staltiesės buvo nurinkti beveik visi priešpiečių indai. Liko sidabrinis padėkliukas su prieskoniais, įspūdingas laivo formos indas su padažu, raudonojo vyno butelis su nuosėdų likučiais, dvi vyno taurės, trys vandens stiklinės. Buvo giedra diena. Netikėtai nurimo vakaris, saulės spinduliai glostė persikų žiedus už lango ir gražiai krito ant stalo.

– Nemaniau, kad jūs gyrėtės, – tarė dekanas, kiek atitraukdamas kėdę, bet jam pritrūko drąsos atsistoti. – Bet laukiant jūsų lankytojų nuotaika nepagerės. Manau, kad jie gana aukšti ir galingi.

– Ar žinote? – paklausė Danseris. Jis irgi atstūmė kėdę. Staltiesę laikė taip, kaip kažkada buvo matęs savo seserį laikant Jorko hercogienės vestuvių suknelės šleifą. Jis pažiūrėjo į kleboną. Klebonas buvo tvarkingas vyras. Šalia stalo jis laikė šepetėlį ir prikaistuvį ir nesidrovėjo nubraukti duonos trupinėlį. Danseris manė, kad jo plaukai pernelyg tvarkingi. Jie buvo šiurkštūs, plieno pilkumo ir atrodė taip, tarsi po vieną plaukelį būtų trumpinti skustuvu.

– Visada maniau, klebone, kad mūsų padėties vyrai turėtų mokėti atsipalaiduoti.

Klebonas stengėsi atrodyti abejingas. Jam nepavyko. Jis sukryžiavo rankas ant krūtinės. Krūtinė buvo plati, o jis buvo jaunas ir gerai sudėtas vyras, bet Danseris manė, kad jis elgiasi kaip sunerimęs viščiukas diendaržyje. Buvo lengva įsivaizduoti, kaip jis lestų duonos trupinėlius nuo baltos staltiesės.

– Užtikrinu jus, vyskupe, kad aš atsipalaidavęs. Iš tiesų aš svarsčiau, – klebonas pasitaisė akinius ant nosies, ėmė nenatūraliai šypsotis ir pasipūtė, – ar jūsų šviesybė nejaučia spaudimo dėl to skandalo Rendvike.

– Skandalo? – pakartojo vyskupas, tampydamas staltiesę. – Nėra jokio skandalo.

– Turite atvesti savo vyrą į bažnytinį teismą.

– Savo vyrą? Klebone, tai tikrai juokinga. Tas kvailas vaikinukas yra *evangelikas.* Vargu ar galiu jį vadinti savo vyru. Dabar susikaupkime. Žiūrėkit. Daugumoje klebonijų to nepamatysit, – Danseris pajuto, kaip maloniai įsitempia jo raumenys. Jie buvo įtempti kaip valas, kurio vieną galą įsirężusi traukia plokščiagalvė.

– Tai bent leiskite man nuimti indą su padažu.

– Sėskitės, – įsakė vyskupas Danseris. Klebonas atsisėdo ir užsisagstė švarką.

Vyskupas įtempė staltiesę. Juto, kad ji gražiai įtempta. Jis primerkė akis ir susikaupė, jautė, kaip staltiesę spaudžia vyno butelis (šis, būdamas drauge aukštas ir lengvas, buvo įmantrus) ir indas su padažu, prieskonių padėkliukas. Jis dar smarkiau įtempė staltiesę ir pasiruošė judesiui.

Paskui trūktelėjo staltiesę nuo stalo.

Butelis pašoko, susvyravo ir gražiai nusileido ant poliruoto kedro. Pasigirdo ilgas, žemas skambesys.

Dėl prieskonių jis nė neabejojo. Užkliuvo tik ekscentriška trikojė padažinė. Iš dalies tai buvo kojų kaltė, iš dalies klebono, kuris reikalavo, kad staltiesės visada būtų iškrakmolinamos, kad gurgždėtų. Vyskupas spėjo, kad iškrakmolytas lenkimas užkliuvo

už kojelės. Nebūtų buvę jokių nuostolių, jei tik klebonas būtų juo pasitikėjęs. Bet klebonas, susinervinęs kaip triušis, pašoko nuo kėdės tą akimirką, kai buvo patraukta staltiesė. Jis, taip sakant, išėjo iš priedangos ir pateko tiesiai į ugnies liniją.

Padažo buvo likę vos šaukštas. Jis paliko žymelę ant klebono kelnių, bet net nebuvo aišku, ar jos išteptos dabar, nes dėmė buvo sausa.

– Matot, – prabilo vyskupas Danseris. – O jūs netikėjote, kad galiu tai padaryti.

Vakare klebonas prašė Dievą atleisti už tas mintis, kurios sukosi jo galvoje tą akimirką. Bet renkant padažinės gabalėlius, jo pyktis nemalšo net prisiminus, kad jis niekada nemėgo paveikslėlių ant padažinės.

– Aš nupirksiu kitą, – pasiūlė Danseris, klebono nuostabai labai tvarkingai lankstydamas staltiesę.

– Nepirksite, – atšovė klebonas išblyškusiu veidu, pilnomis rankomis aštrių šukių. – Jūs maloniai nueisite pas valdybos narius ir paliksite šį reikalą man.

Vyskupas turėjo liautis spyriojęsis. Tik per vakaro maldas jis rado širdyje vietos gailesčiui, bet net vakare, apsivilkęs pižama ir plikais keliais atsiklaupęs ant grindų pasimelsti, pamažu ėmė šypsotis. Nieko negalėjo padaryti. Juk Dievas atleis jam už tokį priešgyniavimą?

Panašiai iš po Oskaro gyvenimo buvo ištraukta dvasininkija*. Tačiau nemanykite, kad vyskupo triukas buvo metafora, nes jei taip būtų buvę, nebūtų buvę tokios žalos. Jei norime metaforos, ant klebono stalo turėtume sukrauti Daultono porcelianą, sriubos lėkštes, antro patiekalo lėkštes, padėkliukus su prieskonių indeliais, puodukus, lėkšteles, žvakides, laivo formos indus su padažu, garstyčių dubenėlius, vazas su vilkdalgių puokštėmis, ir net tada nebus nieko, kas prilygtų tai žalai, kurią vyskupas Danseris padarė Oskarui.

Kai tik spauda atkreipė dėmesį į neprotingą Oskaro poelgį, su juo buvo baigta. Visai buvo nesvarbu, kad pats Danseris mėgo lošti kortomis ar kad pats mėgo arkliukus. Jo asmeninės simpatijos nieko nereiškė. Jis turi išsilaisvinti. Turi priekaištauti, atsiriboti ir taip toliau. O Oskaras Hopkinsas, kurio asmenybė brendo remiama įsitikinimo, kad jis išrinktasis, dabar pasijuto viešai išmestas lauk. Jo vardas pagarsėjo visame Sidnėjuje. Žmonės nemanė, kad galima jį priimti į darbą.

Dėl to, kad prie šios skandalingos istorijos nederėjo nei jo asmenybė, nei išvaizda, žmonės nesiliovė tikėję apie jį skleidžiamais šmeižtais. Iš tiesų dėl jo nekalto elgesio jo kaltė šokiravo dar labiau.

Jis išsinuomojo kambarį nakvynės namuose Betersto gatvėje. Sužinojo, kad esame vertinami pagal užimamus postus. Vieną akimirką tau jauku ir šilta, tavimi žavisi ir tave gerbia visiškai nepa-

* Žodžių žaismas. Angl. *the cloth* gali reikšti ir staltiesę, ir dvasininkiją.

žįstami žmonės, reiškia pagarbą nieko nepaklausę, tučtuojau ima pasitikėti. O štai tu jau esi niekingiausias žmogus, kurį galima apspjauti; žmogus, kurį nevalyvas ir nesiskutęs nakvynės namų savininkas be apykaklės ir su tatuiruote ant plaukuoto riešo priima tik gavęs daug rankpinigių.

Buvo manoma, kad į Sidnėjų geriausia atvykti rugsėjį ir spalį. Rugsėjį nebebūna šalta ir vėjuota. Spalį dar nekaršta. Mėsinės musės, lauko musės, naminės musės dar taip neįkyri, kaip įkyrės į orkaites įkišti Jorko kumpiai ir kai muslinu aprišti pudingai burbuliuos ir tekšės į ketaus puodų sieneles.

Oskarui Hopkinsui rugsėjis ir spalis atrodė atšiaurūs. Jis buvo atkirstas nuo jį mylinčių žmonių. Joks paštas negalėjo jo pasiekti, o jis per daug gėdijosi leisti kam nors gimtinėje sužinoti, kad užsitraukė gėdą.

Jo paštas laukė vyskupijos kontoroje. Laiškai buvo užrakinti raštininko stalčiuje drauge su sumuštiniais su kiaušiniu, kuriuos stalo savininkas kas dieną atsinešdavo priešpiečiams. Ant vokų atsirado riebios sviesto dėmės. Jie smirdėjo kiaušiniais. Jie gulėjo ten neatplėšti, ir Oskaras nenutuokė, kaip aistringai jo šaukiasi Vordlis-Fišas, kuris rašo, kad nemylėjo Melodijos Klaterbak, kad sužadėtuvės nutrauktos, kad jis, Fišas, buvo save apgaudinėjantis niekšas, pamaiva, prisitaikėlis. Vordlis-Fišas nusipirko bilietą į „Sobraoną“, plaukiantį į Sidnėjų.

Jei Oskaras būtų perskaitęs tą užrakintą laišką, būtų pamatęs, kad apie jį rašo kaip apie „gerą žmogų“. Šis gerumas skyrėsi nuo laiško autoriaus „pasaulietiškumo“ ir „melagysčių“, nes dabar jis, pirkdamas šį bilietą į kliperį, yra „kaip kiaulė, brangus Keistuoli, ir todėl aš plauksiu tarp Doverio uolų, kad jos galėtų suskaldyti mano šlykščius šiurkščius šonus ir amžiams paskandinti mano šiurkščią ir brutalią kiaulišką sielą“.

Jei Oskaras būtų perskaitęs tą laišką, būtų laikęs save atsakingu už nutrauktas sužadėtuves. Bet jei kaltė būtų tokia prekė kaip kiaušiniai ar sviestas, jis jau turėjo jos daugiau, nei galėtų saugiai nešti. Nors jis meldė Dievą, kad palengvintų jo naštą, tačiau dai-

rėsi ieškodamas daugiau kaltės, kurią galėtų užsikrauti. Jis meldėsi, lyg būtų troškęs bausmės. Jis meldėsi, taip keturiasdešimtmetis vyras, staiga pamatęs savo neprižiūrėtus dantis, ima juos valyti ne tris kartus per dieną, kaip rekomenduoja dantistas, bet devynis kartus, kol dantenos parausta, nusibrozdina, ištinsta, tampa skausmingos dėl tokio uolumo.

Jis meldėsi, kad jo pasigailėtų ir neįmestų į pragaro liepsnas.

Kaimynai nakvynės namuose pasiskundė dėl jo elgesio. Jie girdėjo, kaip jis aimanuoja. Jie nematė jo rankų, o jei būtų pamatę, vargu ar būtų supratę, kodėl jos tokios žaizdotos. Jums reikėtų pamedituoti ir tada suprastumėt, kad šios gilios žaizdos atsirado suleidus vienos rankos nagus į kitą. Ne stigmos, bet durtinės maldos žaizdos.

Tačiau jis tuo pačiu metu, tą pačią dieną nuėjo į hipodromą. Statė už Falkoną, Presto ir Ežero Mergelę ir visą laiką tikėjo, kad tai Dievo įžeidimas (nes taip turi būti), kuris parbloškė jį kaip tik dėl šių dalykų. Jis juto žvalinančių chemikalų antplūdį. Jo kūnas žinojo, kad jie gaminasi lenktynėse, bet jis lažinosi ne dėl to, kad būtų ieškojęs malonumo. Priešingai, jis bijojo. Jis lažinosi, nes buvo nusiminęs ir nežinojo, kaip kitaip paremti save.

Negali efektingai lošti dieną, jei naktimis bijai pragaro liepsnų. Jei esi šitaip susirūpinęs, negali tinkamai panaudoti analitinių gabumų, kurie yra vienintelis lažybininko turtas. Savaime suprantama, jis pralošdavo daugiau nei laimėdavo, ir visai nesvarbu, kad jis sukiojosi aplink arklininkus ir žokėjus, mokėjo jiems po šilingą už draugystę, kad studijavo formas taip, tarsi būtų ruošęsis egzaminams Orielyje. Jis porą mėnesių labai prastos būklės sėdėjo lenktynių karnavale ir antrajame rate jį nušlavė.

Jis numetė svorio, nors neturėjo daug ką numesti. Jo apykaklė kabojo ant kaklo kaip pakinktai, ir jis vaikščiojo tarsi norėtų būti nematomas, arti pastatų sienų, rankas giliai susikišęs į kišenes, o akys nuolat klaidžiojo ten, kur akmeniniai pastatų pamatai iškyla iš šaligatvio. Tokį jį ir rado Liusinda, šalia nebuvo jaukios sienos, iš visų pusių plynė, o jis skubėjo per užpakalinį pašto kiemą. Prieš

dieną buvo atplaukęs „Bombėjus“ ir atvežė dviem savaitėm pavėlavusį paštą iš Anglijos, taigi visi susibūrė Džordžo gatvėje, kur buvo išduodamas paštas. Kieme buvo tuščia. Nebuvo minios, kurioje jis galėtų pasislėpti nuo klausiančių akių, galinčių atpažinti, kad jo suodini juodi vilnoniai dvigubo pločio audinio drabužiai rodo jo priklausomybę aukštesniam pašaukimui. Jų savininkas elgėsi nervingai ir nuolankiai, ir tas elgesys ir atitiko, ir neatitiko laiško, kurio jis atėjo išsiųsti, turinį. Stebėtojas niekada nebūtų pagalvojęs apie išlavintą toną.

Brangus tėveli, labai atsiprašau, kad buvau ilgai trukusios tylos, kurią šis raštas pabaigs, kaltininkas, ir suteikiau tau tiek sielvarto. Kai padėsi šiuos puslapius į šalį, galvosi, kad aš pasmerktas degti amžinoje ugnyje, apie kurią mes buvome įspėti. Turiu prisipažinti, kad pats jaučiuosi kaip skaistyklos gyventojas, kurioje vieną valandą esu visiškai nusiminęs, net jaučiu siaubą, o kitą (gal tai nesveika) jaučiu dvasinį pakilimą, kad Jis, kuris laidavo už mano sielą, manys, kad, nepaisant visų mano nuodėmių, dera mane vėl išgelbėti.

Mano brangiausias tėti, noriu tavęs paprašyti, kad man rašytum, bet iš anksto nenusiteik rašyti taip, kaip tavo mylinti širdis iš karto lieps tau rašyti, nes žinau, kad dėl savo meilės būsi linkęs papasakoti, kokius žingsnius turiu žengti, kad išgelbėčiau savo nemirtingą sielą. Šiuos patarimus aš tikrai branginsiu ir neprašau, kad atsisakytum šios griežtos pareigos, bet, jei norėsi, bent prieraše parašyk man apie Henakombės gatveles, kur kadaise labai laimingi vaikščiojom trise.

Aš nežmoniškai ilgiuosi gyvatvorių ir meiliai čiulbančių paukščių, mielo kreidinio žydro Anglijos dangaus. Kolonija atrodo kieta ir nauja, naujai išarta žemė, daug molio ir smiltainio, bet dirva dar netapo puri. Paukščiai ryškūs ir klykauja gergždžiančiais balsais. Visur trūksta švelnumo ir rūpesčio, o visuomenė (nors geriau apsirengusi, nei galėtum įsivaizduoti Anglijoje) atrodo nelabai susirūpinusi bendra gerove, ji rūpinasi tik asmenine nauda. Gal šis požiūris be reikalo atšiaurus, ir tikiuosi, kad tai tik iškraipymai, kuriuos sukėlė mano dabartinė kebli padėtis. Tačiau atrodo, kad

čia nėra ką veikti žmogui, jei jis įgavo tokią reputaciją, kokia taip neteisingai suteikta man.

Ši smulki išpažintis buvo tokia sunki, kad nenuostabu, jog Oskaras ėjo vos vilkdamas kojas, ir Liusinda, kuri nuo pat to laiko, kai paskaitė apie „skandalą“ *Sydney Mail*, galvojo apie jį, jo neatpažino.

Ji ne iš karto atpažino jį ir *Mail*. Žinoma, matė Hopkinso pavardę, bet galvojo apie jį ne kaip apie Hopkinsą, o kaip apie Krabą, būtybę, kuri svirduliavo prie iliuminatoriaus, nors baisiai bijojo. Ji skaitė apie Džadą, apie pastorių misterį Hopkinsą, apie nepažįstamą „damą“ ir tik po minutės suprato, apie ką rašoma.

– O brangus Dieve, atleisk man, – sudejavo ji. Ji sėdėjo savo virtuvėje Longnouz Pointe. Nesivargino pagalvoti, kur galėtų būti kambarinė, bet tučtuojau atsiklaupė ant kelių, uždengusi rankomis akis ėmė jas trinti, tarsi žiežirbos tamsoje galėtų pasukti laiką atgal ir ištaisyti tai, ką taip nerūpestingai iškrėtė.

Ji galvojo: „Manęs nereikėjo išleisti į užsienį. Tai jau antras vyras, kurį sužlugdžiau“. Ji atsisėdo ir sulankstė *The Mail*. Ji tučtuojau keliaus į Rendviką ir atsiprašys arba pas vyskupą, arba pas kitą svarbią personą. Paskui pagalvojo, kad turėtų likti nuošaly ir daugiau nebekompromituoti vargšelio. Trečia mintis buvo, jos vedama ji ėmė veikti, kad ji turi pati nueiti ir pamatyti, kokią pagalbą galėtų pasiūlyti. Ji apsirengė nuobodžiausiais ir padoriausiais šiurkščios rudos vilnos drabužiais ir užsidėjo griežtą juodą skrybėlaitę, kuri, priešingai jos geriems ketinimams, tik pabrėžė jos gražią figūrėlę, taigi ji atrodė tarsi Ribstouno gražuolė, apsisiautusi raudona skara virš rudai raudonų drabužių. Ji nuvažiavo į Rendviką. Ten sutiko ne pastorių misterį Hopkinsą, bet misis Džad, kuri išdidi stovėjo verandoje, ir nieko nepasakė, išskyrus tai, kad jai labai malonu būti tokiai galingai.

Liusinda pliaukštelėjo botagu išdarui per šoną ir išlėkė iš vikariato, sutarškindama galvijų groteles* ir molio dulkių debesiu apgaubdama misis Džad verandą.

* Metalinės grotelės, dengiančios griovį. Per jas gali pervažiuoti vežimai ir pereiti pėstieji, bet negali galvijai ir kiti gyvūnai.

Ji pagalvojo: „Dabar bus tik blogiau“. Ji galvojo: „Nieko nebedarysiu“.

Liusinda pasuko į kelią ant kalvagūbrio pro Darlingherstą, ketino užsukti į savo stiklo fabriką. Pati sau neprisipažino ketinanti ten vykti, bet veidas, kuris dėl patemptos viršutinės lūpos buvo ištįsęs, dabar sušvelnėjo ir įgavo įprastesnes formas. Mintis apie vizitą į stiklo fabriką buvo beformis, bevardis, laukiamas malonumas. Taip jaučiasi rūkalius, išėjęs iš bažnyčios. Tai kas kita. Tai malonu. Bet tai buvo tik įprotis, ir kai ji suvokė, apie ką galvojanti, pamatė, kad visa tai tuščios viltys.

Prieš tris savaites ji pažadėjo Arturui Felpsui – tam, kuris vadino savo didelį pilvą dumplėmis, – kad ji nesilankys fabrike. Kaip ji galėjo pažadėti tokį dalyką? Argi ji nėra savininkė?

Arturas didelėmis rankomis sukosi cigarą. Jo akys susidomėjusios sekė lyžtelėjimus ir uždegimą. Jis nežiūrėjo į ją, bet ji žiūrėjo į jį, į plačią prakaituojančią taliją, apvyniotą šlapiu storo audeklo maišu, į vyrišką, svetimą ir kitokią jo baltą plaukuotą odą. Jis labai mandagiai ir sumišęs kalbėjo su ja, visą laiką knibinėdamas savo cigarą, kurį galėjo susisukti užrištomis akimis. Nusivedė ją į kiemą, kur į medines dėžes buvo pakuojami langų stiklai. Medis buvo neseniai supjautas ir saldžiai bei sultingai kvepėjo pavasario ore. Šiaurės rytų vėjas pakėlė geltonus šiaudus ir pakabino kaip įbrėžimus danguje. Artūras spardė sudžiūvusius molio gurvuolius dideliais bukais batais.

Liusinda laukė jo. Ji matė, kad jis yra valdingas natūraliai, kad jaučia savo autoritetą labiau nei ji, kai užsisakinėjo pirmos klasės kajutę.

Kai susisuko cigaretę, užsidegė pridengęs degtuką delnu.

– Mem, – tarė jis, – būtų geriau, jei pakviestumėte mane ateiti į savo kontorą.

Ataidėjo žviegimas iš greta esančios lentpjūvės: iš skausmo klykė naujo kedro rąsto širdis. Arturas anksčiau ten vaikščiojo į darbą. Jei jam nepatiks fabrike, jis, be abejo, vėl ras darbą lentpjūvėje.

– Mem, užtikrinu, kad jūs nedarote žalos. Bet mano berniukai turi stovėti šonu ir būti mandagūs, o paskui mes matome, kad uolienų rinkėjas klysta, o antrasis pūtėjas neišlygino sienelių, ir stiklas tapo niekalu, mem. Jie vargšai neišmanėliai, ir dama juos lengvai atitraukia nuo darbo.

Po šios paprastos kalbos ji nusiminė iki ašarų ir net supyko. Ji pravėrė lūpas.

– Jei kartais norėtumėte užeiti, – tęsė Arturas, – mem, gal galėtumėt įspėt mus iš anksto.

– Kiek iš anksto, Arturai? – ji įbedė akis į stiklo pakuotoją. Šis naudojo netinkamą šiaudagalį.

– Na, tik prieš vieną dieną, mem, ne daugiau. Jūs pranešite, o mes pasiruošime jus sutikti, mem, ir galėsite viską tinkamai patikrinti, mem, kaip Jos Didenybės laivyne, ir nebus jokių skudurų, maišų ar keistų dalykėlių... Viskas bus išrikiuota ir tvarkinga.

– Bet tai mano verslas, Arturai, – jos balsas buvo švelnus. Žmonės galvojo, kad kaip tik šis balsas taip lengvai suledėdavo ir tapdavo sarkastiškas. Balse nebuvo valios. Jos akys buvo sausos ir subraižytos kaip šiaudagaliais apkreiktas dangus. – Aš esu savininkė.

O Arturas Felpsas atsakė:

– Žinau, mem, bet tai mūsų cechas, mem, žinote. Tai mūsų cechas.

Ji sutiko su juo. Sutiko, nes niekaip negalėjo pamiršti tuštumos, atsivėrusios jos viduje, kai grįžo iš Londono ir rado tuščią fabriką, atšalusias krosnis ir tą kačiuką... Žudikiškas jo kaukolės sutraiškymas buvo dalis to paties jausmo – tos vienatvės, blogulio, kai nematai šviesos, nejauti švelnumo ar užuojautos. Ji žinojo, kad neturi susitaikyti su Arturo Felpso reikalavimais. Ji pyko, kad susitaikė. Dabar ji ateidavo į fabriką naktį, kai dirbdavo kūrikai, kūrendavo krosnis arba kartais įdėdavo naujus molio tiglius. Ir kūrikai sutrikdavo ją pamatę, bet jie nebuvo išpuikę, neturėjo cecho ir nedrįso prašyti, kad ji paliktų medinį sostą, ant kurio Arturas maukdavo alų iš pintos ir dirbo savo darbą. Fabrike buvo

šilta ir sausa. Ji lankėsi ten beveik kasnakt. Svajojo. O dabar svajos ir apie Oskarą Hopkinsą. Žaizdro durelės tyliai pasisukdavo atsidarydamos ir staiga trinktelėdavo užsidarydamos. Kūrikų semtuvai brūžino grindis. Ji sėdėdavo ant Arturo sosto ir gerdavo brendį iš gertuvės. Ji galvodavo apie namus, namus, kurių neturėjo, namus, kuriuos prarado.

Svajojo apie laiškus vyskupui, kurių neišsiuntė, skelbimus asmeninėse *Sidney Morning Herald* skiltyse, kurių neišspausdino. Ji nuėjo į „Ah Moy's" hipodromą, bet ten nesutiko Oskaro. Ji lankėsi Houmbuše ir Rendvike. Ji lošė taip, tarsi hipodrome būtų žirgas, kuris, nirčiai kanopomis plakdamas purvą, galėtų sunaikinti jos jaučiamą skausmą. Įnirtingai lažinosi. Niekur jo nematė; kai galiausiai pamatė jį pašto kieme, iš pradžių nepažino. Pamačiusi, kad jos prisiminimai apie jį ir dabartinis jo stotas nesutampa, labai sunerimo.

– Misteris Hopkinsas?

Vyras skubiai atsisuko. Ant jo viršutinės lūpos buvo spuogas, nors tikriausiai per daug mandagu vadinti spuogu tokią ištinusią infekcijos vietą, aplink kurią skaisčiai liepsnojo raudonis. Jis buvo įsipjovęs skruostą ir atrodė, kad pjūvį irgi apima užkratas. Pamatęs, kas stovi priešais, jis užsisagstė paltą, tarsi taip darydamas būtų galėjęs paslėpti savo sulysusį kaklą, kyšantį iš per didelės pasaulietiškos apykaklės.

– Mis Leplastrier, – tarė jis. Neturėjo skrybėlės, kurią būtų galėjęs nukelti. Vietoj to išsitraukė iš kišenės laišką ir pamojavo juo.

Ji irgi turėjo laišką. Jis buvo skirtas misteriui Pakstonui. Ji norėjo sužinoti smulkmenas apie vamzdžių sistemą, kurią Pakstonas sukūrė norėdamas išvengti vandens sankaupų ant stiklinių lubų. Ji pamojavo juo.

Jie išsiuntė savo laiškus. Ji stengėsi nematyti, kaip Oskaras skaičiuoja fartingus, norėdamas susimokėti už pašto ženklus. Ji matė, kad jo rankos išmargintos durtinių maldos žaizdų. Dar niekada gyvenime nebuvo taip aiškiai supratusi, kad kažkam šitaip pakenkė. Visos jo savybės, kurios anksčiau ją erzino, – nervingas

trapumas, vaikiškumas, nekaltumas, kuris ją taip trikdė, dabar jai atrodė labai malonios.

Jos vežimas stovėjo Druito skersgatvio kieme. Ji pasišaukė dviratį vežimaitį, ir jai nereikėjo prašyti jo lipti vidun. Ji elgėsi kaip viršininkė, bent taip būtų pasakęs Arturas Felpsas. Liepė kebui važiuoti į nakvynės namus Betersto gatvėje.

Nakvynės namai Liusindą išgąsdino. Ją taip įžeidė gyvenimo sąlygos, purvas ant grindų, lempos suodžiai ant sienų, nevalyva savininko išvaizda, kad kai ši „būtybė" ėmė kiloti misterio Hopkinso daiktus, ji tvojo per jo rašomąjį stalą skėčiu.

Liusinda nelabai žvalgėsi misterio Hopkinso kambaryje, tačiau pustuštis kolonijos reinvynio butelis liko jos atmintyje. Oskaras turėjo lagaminą. Ji liepė kebo vežikui nunešti jį žemyn, paskui nuvažiavo į Druito skersgatvį ir, perkėlusi keleivį ir bagažą į savo vežimą, nubildėjo į Longnouz Pointą.

Ji paliko skandalą už nugaros. Ji vežė skandalą priešais save. Jai tai nerūpėjo. Visi jos jausmai buvo pratekėję per piltuvėlį. Liepė kambarinei atnešti karšto vandens ir tvarsčių. Ji patiesė rankšluosčius ant valgomojo stalo ir paguldė jo sužeistas rankas ant jų. Liusinda įsivaizdavo, kad jis susižalojo muštynėse. Žaizdos buvo raudonos, kraštai purpuriniai; jų vidus geltonas, lyg odoje būtų atsivėrusios lūpos. Liusinda manė, kad jos panašios į kūno gėles, į banksijas.

Ji valė pūlius jam iš žaizdų. Jis plonai ūbavo kaip naktinis paukštis.

71

Stratonų lažybos

Jei pastorius misteris Stratonas būtų buvęs arklys, jūs nebūtumėt už jį statęs. Jo šonai aiškiai putotų nuo prakaito. Prakaito nepaslėptų vilna. Bet arklys jis ar ne, visi, turintys akis, būtų pamatę jo laukinį žvilgsnį, norą lėkti pro vartus, dar žmonai neuždarius durų. Kai ji atėjo takučiu, jis trypčiojo prie vartų.

– Liko dar daug laiko, brangusis Hju, – ji drauge su juo nuskubėjo takučiu, taisydamasi skarą. Nors dar buvo tik rugsėjis, nuo jūros pūtė šaltas vėjas.

– Pagal kokį laikrodį?

– Turime tik vieną laikrodį, Hju. Mes jau aštuonerius metus neturime dviejų laikrodžių.

– Devynerius metus, – pataisė ją Hju Stratonas, ištiesdamas ranką. – Štai ką norėjau pasakyti.

– Tada nesuprantu tavo klausimo esmės. Prašom paaiškinti man, – pasakė ji nuolankiu, bespalviu balsu, kuriuo slapčia labai didžiavosi. Ji žinojo, kad gal ir rizikinga šitaip kalbėtis su irzliu ir nervingu Hju, bet net ir norėdama ji nebūtų galėjusi kalbėti kitaip.

– Mano klausimo esmė, – tarė Hju Stratonas, pamatęs, kad Teofilis Hopkinsas laukia jų tolėliau ant kalvos, – yra ta, kad mes turime vieną laikrodį, o Tomis Parsonsas turi kitą.

Tomis Parsonsas atvažnyčiodavo ponį keliu per kalvą kiekvieną dieną maždaug tarp aštuonių ir devynių valandų ryto. Misteris Stratonas buvo priklausomas nuo Tomio Parsonso, jei norėjo šiandien patekti į lenktynes Niuton Ebote.

– Atrodo, kad Tomis Parsonsas iš viso neturi laikrodžio, – at-

kirto misis Straton. – Hju, juk tu, kaip ir aš, nustebtum pamatęs Tomį Parsonsą su laikrodžiu.

Hju Straton piktai sušnarpštė.

– Kalbu štai ką, brangioji Bete – tas mažasis metodistas neturės laikrodžio. Jis nė nenutuokia apie laiką. Šiuo metu, kol mes ginčijamės dėl laiko, jis galbūt varo ponį risčia per kalvą, ir, žiūrėk, evangelikas laukia mūsų. Mes per jį pavėluosime.

Iš tiesų Teofilis dabar žingsniavo nedideliais žingsniais su užrašų knygute rankoje. Jis apsimetė, kad nemato Stratonų, ir kadangi taip gudravo, leido jiems eiti priešais jį, tik vėliau juos „pamatė“.

– Ei! – šūktelėjo jis.

– Ei, – atsakė misteris Stratonas, bet taip piktai, kad misis Straton įspėdama suspaudė jam ranką.

– Ar turite naujienų?

– Paštas vėluoja, – atsakė misis Straton. – Laikraščiai iš Oksfordo keliavo iki mūsų dvi savaites. Nesuprantu, kodėl taip yra.

– O taip, – tarė Teofilis ir, nemėgindamas pratęsti pokalbio, sustojo priešais, žvelgė į juos ir linkčiojo galvą. Jo burnos kamputyje buvo pridžiūvusi košė. Todėl jis atrodė apleistas.

– O kaip jūs jaučiatės, misteri Hopkinsai? – pasiteiravo misis Straton.

– Atleiskite mums, – tarė misteris Stratonas.

– Dar nėra aštuonių, – paprieštaravo misis Straton, kuri visada sutrikdavo susitikusi Teofilį, ir tik dėl to, kad norėdavo sprukti, jausdavo, kad turi pratęsti pašnekesį.

– Tada eikite, – garsiai liepė Teofilis, ir žilagalvė misis Viljams iškišo galvą pro langą. – Nesistengiu jūsų gaišinti.

– Tai tiesa, – pritarė Betė Straton. – Tai aš mėginu jus sugaišinti, o mano vyras galvoja atvirkščiai.

– Dėl Dievo, – atsiduso Hju Stratonas.

Teofilis pažvelgė į Hju Stratoną, taip visada į jį žiūrėdavo: tarsi į kokį vabalą, kurį Dievas dėl savo begalinio neapsakomo proto paleido vaikščioti ant žemės. Jis matė pageltusias akis, pamėlynavusią odą, gilias raukšles prie lūpų, primenančias peilio įpjo-

vas. Teofilis matė įtūžį jo akyse ir įsivaizdavo, kad taip yra dėl to, kad jis prarado dar vieną savo parapijos narį, perėjusį į Plimuto broliją. Kaip tik šitokiomis geltonomis akimis turėtų baltakiuoti Didysis Vilkas, kai ėriukas saugiai nuvedamas į aptvarą.

– Turit man atleisti, – Hju Stratonas nusiėmė skrybėlę, – kadangi aš galvoju kitaip, privalau išeiti į plentą, – ir šypsodamasis perkreipta burna, nenorėdamas būti nedraugiškas, bet, įsisiautėjus emocijoms, kitaip nebegalintis, išsuko iš takučio ir paliko žmoną su Teofiliu Hopkinsu sumišusius.

Hju Stratonas nešėsi šimtą dvidešimt vieną svarą ir šešiolika šilingų. Šeši šilingai skimbčiojo kelnių kišenėje. Švelnių banknotų šūsnis tyliai gulėjo prie širdies. Tai buvo jo žmonos kapitalas. Palūkanos nuo jo kartais padėdavo jiems kiek sušvelninti nemalonią padėtį. Iš jų buvo mokama už misis Straton periodinius žurnalus, misterio Stratono keliones į Oksfordą ir už butelį chereso kartą per savaitę. Šiandien jis panaudos šią sumą pagal sistemą, kurią jam suteikė jaunasis ponaitis Hopkinsas.

Hju Stratonui didelį įspūdį kėlė sistemos teikiama nauda, o labiausiai tada, kai pamatė savo globotinį, besimaudantį „Leviatano“ prabangoje. Jo mintyse ilgam išliko auksaspalviais lapais puoštos kolonos. Tačiau tokiam žmogui nederėjo nusileisti nuo šios kalvos ir prasidėti su bukmekeriais. Jo būdas neleido kontroliuoti sistemos. Jo žmona buvo kruopšti, atkakli, rami. Kad ji turi visas šias savybes, galėjai atspėti pažiūrėjęs, kaip ji vaikšto. O Oksforde visi kalbėjo, kad Hju Stratonas turi nuostabią nuojautą, bet neturi kantrybės, kad galėtų tapti žymiu mokslininku. Jis visada pernelyg greitai norėdavo pasiekti rezultatų, norėdavo įsitikinti, kad visas jo darbas nenueis vėjais.

Nusprendusi, kad jie loš iš viso savo finansinio pamato, Betė Straton galėjo lėtai vaikštinėti po hipodromą, ramiai stebėti ir rinkti informaciją, kurios reikia, kad Oskaro sistema veiktų efektyviai, bet Hju, manęs, kad turi viską kontroliuoti, buvo per daug įsibauginęs ir nesugebėjo tinkamai elgtis. Jis keverzojo pastabas kaip vištos koja ir vėliau negalėjo jų perskaityti. Stebėjo lenkty-

nes ir kažkaip sugebėjo nieko nematyti. Kalbėjosi su žokėjum, bet taip norėjo pasirodyti esąs ekspertas, kad nepaklausė, kaip aiškinami tie terminai, kurių jis nesuprato.

Tačiau jis keliavo į hipodromą, kur įmes savo turtą į bukmekerių krepšių rykles. Jis tikėjosi, kad vakare jie bus turtingi, tačiau iš esmės tuo netikėjo, ir nors jo vilčių paradinė siena buvo šviesi ir ką tik nudažyta, su raudonu pliušu ir kaneliūrinėmis kolonomis, už jos tarsi prisiminimas apie susapnuotus supuvusius dantis slypėjo žinojimas, kad pasiruošta nepakankamai. Jis negalėjo prisiversti patyrinėti blogybes. Turėjo lėkti pirmyn. Negali praleisti ponio su dviračiu vežimu. Jei būtumėt matę jo prakaituojančią lūpą, piktą žvilgsnį, būtumėt suvokę, kad šis vyras jau nusprendė sužlugdyti save ir kad tik jo žmona, skubanti iš paskos, kurios kūnas buvo smarkiai nukrypęs nuo vertikalės, vis dar įsivaizdavo, kad jie galiausiai pagerins finansines savo gyvenimo sąlygas.

72

Misis Smit

Liusinda turėjo kambarinę misis Smit, bevaikę našlę, kuriai ką tik suėjo trisdešimt. Ji nebuvo linksmuolė ar pleputė, bet Liusinda tik anksčiau manė, kad šios savybės būtinos. Dabar, kai per dvylika mėnesių atėjo ir išėjo dešimt kambarinių, ji taip nebegalvojo.

Misis Smit gerai atliko savo darbą. Ji buvo smulki ir liekna, bet negalėjai vadinti jos silpna, nes jos galūnės buvo stiprios kaip sportininkės, ji mėgo šveisti, grūsti, šluoti. Atlikdavo šiuos darbus tylomis, tarsi sulaikiusi kvapą. Kai prabildavo, jos žvilgsnis nepasikeisdavo. Rodos, jos akys pagyvėdavo tik kalbant apie bažnyčią. Ji buvo baptistė. Šiame name ji nesijautė vieniša, nors jos pirmtakės kaip tik dėl to ir skųsdavosi. Ji nenorėjo eiti į šokius Menlyje ar pasivaikščioti po Domeiną. Ji tik norėjo kiekvieną sventadienį atlikti savo „krikščionišką pareigą". Ji pareiškė tai taip ryžtingai ir karingai, kad Liusinda įsivaizdavo, jog misis Smit religija yra brangakmeniais išpuoštas privatus kambarys, kuriame anglikonai nelaukiami.

Įprastos sąlygos buvo penkiolika šilingų per savaitę ir kas antra laisva sekmadienio popietė ir vakaras, viena laisva naktis per savaitę. Bet Liusinda nesiderėjo. Ji pasiūlė misis Smit šešiolika šilingų per savaitę ir sutiko su jos sąlygomis. Misis Smit pareiškė, kad atiduos papildomą šilingą Viešpačiui.

Namai buvo tvarkomi nelinksmai, bet praktiškai. Sidabriniai įrankiai valomi tinkamai ir ant šakučių nelikdavo kartaus skonio plutelių, kurias visada palikdavo devintoji tarnaitė.

Vonia švelniai ir pikantiškai kvepėjo patentuotais milteliais. Atrodė, kad nuo visada švariai žvilgančių langų į vandens pusę sklin-

da amoniako bangos. Gal namas tapdavo kiek priešiškas ir trenkdavo chemikalais dieną, bet vakarais tuos kvapus nugalėdavo turtingi misis Smit skaniai ištroškintos mėsos aromatai. Troškiniai būdavo nuostabūs. Geresni troškiniai yra kažkokie dosnūs ir tyri. Jie būna geriausi, kai skrendate su intuicijos vėju ir pasikliaujate nuojautos kompasu. Atrodė, kad kaip tik šių savybių misis Smit trūksta. Atidengęs jos puodą, tikėsitės pamatyti vandeningą ir ploną mėsytę. Nė nepamanytumėt, kad ši moteris į patiekalą dėdavo žolių stiebelių, storai pjaustydavo mėsą ir žinodavo, kurie grybai, jos rasti Vitfildo pievelės pakraščiuose, yra valgomi, nors jie ir atrodydavo kaip nuodingai geltonos damų vėduoklės.

Kai į namus buvo atvežtas Oskaras Hopkinsas, misis Smit pasirodė esanti ne pikčiurna, kaip galėjo atrodyti pasižiūrėjus į jos burną, bet užjaučianti ir praktiška. Ji neėmė svarstyti, ar pridera vyrui būti namuose, kuriuose gyvena vieniša moteris. Ji nepyko, kad juo imta rūpintis prie valgomojo stalo. Ji atnešė lininius rankšluosčius ir patiesė storesniuosius, kad karštas vanduo, kurio ją paprašė užvirti, nesugadintų prancūziško lako.

Žinoma, ji nežinojo, kas toks tas Oskaras Hopkinsas. Ji nežinojo, kad jis yra skandalas.

Ji matė jo rankas ir, turėdama daugiau maldos skausmų patirties nei jos šeimininkė, atpažino tas pusmėnulio formos infekcijas. Ji suplėšė medvilninius moteriškus marškinius, tikrai dar per gerus išmesti, bet tinkamo švelnumo ir tekstūros žaizdoms valyti. Paskui ji pasitraukė, sukryžiavo rankas, palenkė galvą į šoną ir ėmė žiūrėti, kaip šeimininkė rūpinasi vyru.

Šalia vyro ji nieko nepasakė, bet jos veidas truputį sušvelnėjo, kai ji sunėrė savo stambiapirštes rankas ir ėmė jas grąžyti.

Virtuvėje ji sušnibždėjo Liusindai:

– Jis susižalojo melsdamasis, – ir užsimerkusi parodė, kaip tai galėjo nutikti.

Liusinda pasibjaurėjo tokiu aistringu maldingumu ir susijaudino. Tai atrodė svetima, katalikiška, tarsi italų paveikslai apie šventųjų kankinimus. Ji pasijuto lyg teisiama. Liusinda gerbė tokį

maldingumą, nors pati manė, kad klauptai Balmeine nepakankamai minkšti. Jodą ji rado prie košenilio. Ten jį padėjo Priscila Dvipensė.

Nuo jodo jam perštėjo. Kai Liusinda nebegalėjo kelti jam dar daugiau kančių, gydyti ėmėsi misis Smit. Ji aprišo jaunuoliui rankas ir paklausė, ar jis galės išlaikyti kakavos puoduką.

Ta pati misis Smit paklojo lovą Oskarui. Atrodė, kad ji net nepagalvojo, jog tai gali būti nuodėminga. Iš tiesų nė nepagalvojo, kol sekmadienį nenuėjo į bažnyčią.

Šeštadienį ji palaukė jų abiejų, atnešė skrebučius ir košę į kambariuką viršuje. Pro jo langą matėsi plonas pilkas gumamedžio šydas, pridengiantis kobalto mėlynumo Paramatos upę. Misis Smit visai nebuvo griežta. Kaip tik Liusinda nustebo pamačiusi, kad ji labai susijaudinusi ir linksma. Galėjai įsivaizduoti, kokia ji galėjo būti žmona vyrui ar motina sūnui. Ji švelniai pasišaipė iš jo, kad jis pilasi geltoną sirupą ant košės ir, laikydama saldų šaukštą virš jaunuolio lėkštės, sąmokslininkiškai nusišypsojo savo šeimininkei, stovinčiai kitoje stalo pusėje.

Tą akimirką Liusinda susijaudino. Ji pagalvojo: „Aš laiminga“.

Tais laikais Kakadu saloje gyveno kakadu, ir pirmadienį per pusryčius girdėjosi, kaip jos klykauja ir kalena snapais. Jos susirinko Motono pakrantės figoje pietinėje namo pusėje, ir Liusinda ėmė kvatotis, kai papūgos ėmė kilnoti geltonus kuodus ar išdidžiai krypuoti ant švelniažievių, kreivų šakų.

Tada misis Smit panoro pasikalbėti, ir Liusinda, nieko neišskaitydama jos veide, naiviai nuėjo su ja, įsivaizduodama, kad jos pakalbės apie kokius nors namų reikalus ar kad jos paprašys duoti atostogų per Sekmines ar Pelenų dieną. Ji ėjo ir nešėsi servetėlę.

Misis Smit tramdė savo emocijas tik iki priekinio kambario. Nusileidusi laiptais, ji staiga atsisuko ir pareiškė:

– Negaliu pasilikti, mem. Tik ne tada, kai taip elgiatės, mem.

– Kaip elgiuosi? – Liusinda sutriko, tarsi būtų važiavusi dviračiu vežimaičiu, staiga nulėkęs ratas ir štai ji jau iškritusi ant uolė-

tos šalikelės, nors prieš akimirką sėdėjo atsilošusi į pagalvėlę ir svajingai žvalgėsi į debesis.

– *Džentelmenas,* – iškošė misis Smit. Daugiau pasakyti ji negalėjo. Atrodė, kad ji paspringo tuo žodžiu.

– Bet, misis Smit, juk jūs klojote jam lovą. Ir kai pati esate namuose, man atrodo, tai yra visai padoru.

– Jūsų moralė yra jūsų reikalas, mem. O mano kitokia.

– Ar jūsų draugai iš bažnyčios kalbėjosi su jumis?

Bet misis Smit neatsakė į tokį tiesų klausimą, jos akys patamsėjo, surūstėjo, jose ėmė kibirkščiuoti teisėtas pasipiktinimas. Ji pakėlė smakrą ir sunėrė rankas ant prijuostės. Koridorius, kuriame jos stovėjo, buvo drėgnas ir šaltas. Porą minučių nė viena nė nekrustelėjo.

Kai Liusinda grįžo ir atsisėdo priešais Oskarą prie stalo, jis ne iš karto pastebėjo sielvartą jos veide. Tačiau pastebėjo, kad iš servetėlės ji sumezgė tokį stiprų mazgą, jog niekaip negalėjo jo atnarplioti.

73

Neteisk

Jei matytumėt misis Smit, apsigaubusią pečius pilkšvai ruda skara, laikančią nendrinį krepšį liesa raumeninga ranka, matytumėt, kaip ji kopia į kalvą pro mėsininką Morto gatvėje Balmeine, tikriausiai pamanytumėt, kad ši moteris yra užsidariusi savo gyvenimo langines, kad ji eidama laikosi kuo arčiau sienos ir šitaip patenka į plonytę šešėlio juostelę, kai kitą gatvės dalį glosto saulės spinduliai. Manytumėt, kad ši moteris uždara, ir pamirštumėt ją, kai tik susidomėtumėt ryškesniais vaizdais (štai skardžius sėdi nutekamajame griovyje ir taiso prikaistuvėlį su nudegusia juoda rankena).

Tačiau jau po trijų dienų, kai misis Smit atsisakė šeimininkauti pas Liusindą, Sidnėjuje nebuvo nė vienos kambarinės, kuri nebūtų žinojusi apie normų neatitinkantį gyvenimą Vitfildo fermoje. Tai nereiškė, kad Liusinda nebegalėjo pasisamdyti kambarinės ar virėjos, bet tos, kurios siūlėsi dirbti, siekė išpešti naudos, manė, kad užsiminusios apie nedorybes namuose, galės prašyti premijos už savo paslaugas. Nė viena neprašė mažiau kaip ginėjos per savaitę. Akiplėšos. Bet jų elgesys irgi skyrėsi nuo elgesio su kitais žmonėmis, nors ir nelengva buvo jas perprasti. Nors jos sukčiavo ar mėgino sukčiauti, jų veide, akyse ir lūpose atsispindėjo moralinė viršenybė.

Po šių pokalbių Liusinda jausdavosi susitepusi ir būdavo supykusi. Jai išvis niekas nebūtų padėjęs, jei nebūtų atsiradusi misis Fraud.

Misis Fraud buvo antrojo Liusindos rinkėjo žmona. Ji ateidavo padirbėti dvi popietes per savaitę. Misis Fraud buvo linksma ir

draugiška, tačiau Liusindai atrodė, kad ji daro neteisingas prielaidas. O juk nebuvo dėl ko jas daryti.

Oskaras gulėjo savo kambaryje ir žindo paklodę. Jis parašė misteriui Stratonui apie lošėjo tykančius pavojus.

Mano brangus Globėjau [rašė jis], *privalau išsakyti abejones apie gyvatę, kurią įteikiau į jūsų patikimas rankas, nors puikiai žinau, kaip veikia jos nuodai. Atsiunčiau jums savo žurnalus, nes žadėjau tai padaryti, ir dabar maldauju, kad prižadėtumėt man juos sudeginti. Su gailesčiu prisimenu tą dieną, kai pirmą kartą įžengiau į hipodromą. Opijus tikrai nebūtų man taip pakenkęs. Jums atrodys, kad prasimanau, bet leiskite man pasakyti, kad šiuo metu mane maloniai priglaudė draugas kentėtojas. Nors mes gyvename mažame name, ne didesniame už mano tėvo namą, beveik nesikalbame, nes bijome, kad tai, ką pasakysime ar padarysime, nuves mus prie arklių, kortų ir mes nevalingai dar kartą pateksime į beprotiško apsinuodijimo būseną.*

Oskaras prirašė daugybę panašių puslapių. Iš jų aiškėjo, ką Oskaras galvoja apie įvykius namuose, bet tai, kas buvo akivaizdu jam, visai nebuvo akivaizdu Liusindai. Kol jis šalinosi pokalbių, bijodamas, kur jie gali nuvesti, ji tikėjosi, kad jie pasikalbės. Kol jis mėgino nusižeminti, tapti mažu ir nepavojingu, ji sėdėjo prie stalo ir laukė, kad jis atsisėstų šalia. Jai nepatiko be paliovos bėgioti į jo kambarį, bet negalėjo palikti jo vieno. Įsivaizdavo, kad jį ėda vienatvė. Matė, kad jis nejaučia jai neapykantos, tačiau juto, kad jis traukiasi. Vieną vakarą, ruošdamasi eiti miegoti, ji suprato, kodėl jis taip elgiasi.

Jis mano, kad noriu už jo ištekėti.

Išgalvojusi romantišką istoriją apie savo aistrą dvasininkui, kurį vyskupas Danseris labai žiauriai ištrėmė į Valčių uostą, ji tik norėjo suteikti jo mintims ramybę. Ji troško, kad jis įsivaizduotų, jog jos širdis jau užimta, jog iš jo jai reikia tik draugijos ir pokalbių. Ji norėjo jį nuraminti, norėjo, kad jis liautųsi nervingai bėginėti po namus.

Bet ji papasakojo istoriją vyrui, kurio emocijos buvo tiek įsišėlusios, kad jis vargiai galėjo pakelti jų teikiamą naštą, pamiršti tą nelaimingą jos pasakojimą. Liusinda tik įsiutino jį. Jis pernelyg susijaudino. Žinojo, kad tai juokinga, nes ją vos pažįsta, bet jam reikėjo labai tvardytis, kad ašaros neimtų čiurkšlėmis tekėti per skruostus. Jis kramtė lūpą, darė grimasas, atsiprašęs išėjo, nė nesuvalgė pyragaičio su razinomis. Ji girdėjo, kaip jis nugirgžda laiptais į viršų. Užsitrenkė jo kambario durys. Ji paėmė arbatos puodelį ir sviedė į sieną.

74

Oksfordo laipsnis

– Mis Leplastrier, ar šis vaikinas kam nors tikęs?

Misteris d'Absas valandėlę įdėmiai žiūrėjo į ją, bet vėliau nuleido galvą. Jis ironiškai šypsojosi, jo skysti ūsiukai užsirietė, jis neatrodė labai garbingas žmogus. Tačiau jam patiko, kad apie jį taip galvoja... Sidnėjuje nebuvo komercinės atsakomybės. Bet tai nebuvo visiškai tiesa. Jis galėjo leisti jos stiklo fabriko krosnims atšalti iš bailumo ar atsargumo, bet jis nepažeidė įstatymo.

– Jis turi Oksfordo laipsnį.

– Oksfordas, – pakartojo misteris d'Absas. Jam buvo malonu, bet nenorėjo parodyti, kad jam tai padarė įspūdį. Rankomis, per didelėmis rankomis tokiam mažam žmogučiui, jis pašė savo mėlyną šilkinį kaklaraištį, paskui nusitvėrė stalo krašto, nuslydo žemyn, kol rado stalčių, o stalčiuje cigarą. Cigaras buvo toks didelis, kad jį pamačiusi Liusinda pagalvojo, jog su juo tas vyrukas atrodo kaip *Punch* karikatūra.

– Orielyje, – pridūrė ji.

Misteris d'Absas sumirksėjo, kiek palinko į priekį, tarsi tikėdamasis, kad ji dar ką nors pridurs. Kai pasidarė aišku, kad ji nieko nebepasakys, susiraukė.

– Čia nereikia protingo vyro, – tarė jis ir bandė nupurtyti pilkus pelenus, nukritusius ant jo žalio velvetinio švarko. – Čia tikrai nebūtinas protas. Dirbdamas šį darbą, jis išprotės nuo nuobodulio. Čia reikia tik tvarkingumo. Tai kodėl ateinate pas mane su vyru iš Oksfordo?

Misteris d'Absas tikrai norėjo, kad jam pataikautų. Jis didžiavosi savo darbuotojais, kaip didžiavosi paveikslais ir litografijo-

mis, kabančiomis ant visų jo namo sienų. Jis pats buvo dailininkas. Jam patiko dailininkai. Jis buvo filosofas. Jam patiko filosofai. Komerciniame pasaulyje jis suteikė jiems prieglobstį.

Net savo žmonai jis negalėjo pasakyti, kad jam nepaprastai malonu žinoti, jog šią akimirką gretimame raštininko kambaryje jis turi poetą ir tyrinėtoją misterį Džefrį, pianistą misterį Trevisą-Deivą, akvarelininką misterį Koilą, kurio Pitvoterio ir Hoksberio peizažai puošia kedrines sienas jo kontoroje. Jis nenorėjo su jais kalbėtis ir tikrai nenorėjo su jais bendrauti. Bet jam buvo nepaprastai malonu, kad jie yra čia.

– Tai kodėl atėjote pas mane?

– Misteri d'Absai, neerzinkite manęs, – paprašė Liusinda.

– Erzinu? – pasiteiravo misteris d'Absas. Atrodė pamalonintas. Jis užsidegė cigarą ir išpūtė dūmų kamuolius į orą.

– Pats papasakojote man apie misterį Kloverdeilį.

– Teisingai, jis kalba hindi. Sidnėjuje jam iš to jokios naudos. Bet jis sąžiningas vyras, mis Leplastrier, ir tvarkingas.

Liusinda užtikrino, kad ir Oskaras toks. Ji nieko nepasakė apie lošimą. (O reikėjo pasakyti. Ji nesakė.) Dabar misteris d'Absas aiškino, kad kontoroje laikomi pinigai. Jis atsistojo, išsitraukė didelį žvangančių raktų ryšulį iš kišenės ir vienu atrakino seifą. Parodė jai pinigus. Jo seife buvo dešimt tūkstančių svarų. Jis parodė jai pinigus, nes norėjo pabrėžti sąžiningumo svarbą, bet kita priežastis, tikroji priežastis, kodėl jis taip pasielgė, buvo ta, kad jis negalėjo patikėti, jog tai jis, mažasis Džimis Dabsas, Dičerio Dabso sūnus, dabar stovi nuosavoje kontoroje Naujojo Pietų Velso kolonijoje, vienoje rankoje laikydamas cigarą, o kitoje – dešimt tūkstančių svarų.

– Tik įsivaizduokite, – tarė jis.

Liusindai buvo aišku, kas rūpi misteriui d'Absui. Ji sumišo ne dėl to, kad jis buvo toks patenkintas savimi, bet dėl to, kad jis taip aiškiai reiškė savo pojūčius, lyg stovėtų nuogas prie vonios lango, nežinodamas, kad jo trūkumus mato žiūrovai.

– Jis moka lotynų, – pasakė ji. – Ir graikų.

Misteris d'Absas pažiūrėjo į ją ir sumirksėjo. Nusišypsojo ir vėl prispaudė banknotų gniužulą prie riešo.

– Jo darbdavys Londone suteikė jam puikias rekomendacijas. Jis buvo mokyklos mokytojas, – bėrė ji, pasilenkusi į priekį. Ji tol vardijo Oskaro privalumus, kol tris kartus pakartojo, kad jis moka graikiškai, ir du kartus, kad kalba lotyniškai. Ji kalbėjo ir kalbėjo, bet ne dėl to, kad būtų norėjusi išpūsti Oskaro Hopkinso laimėjimus, bet norėdama būti užsiėmusi ir nepastebėti slaptos misterio d'Abso pagarbos pinigų šūsniai, kuri vienintelė buvo šviesių spalvų šiame tamsių akvarelių kambaryje.

Liusinda sunėrė rankas. Atrodė, kad ji „maldauja". Jos smulkūs petukai neįprastai suapvalėjo, ir misteris d'Absas, nė nesuvokdamas kodėl, pajuto, kad jam kraujas ėmė greičiau tekėti strėnose.

Kiti žmonės laikė mis Leplastrier patrauklia. Absalomas ja žavėjosi. Senis Žeraldas Makkėjus praminė ją „kišenine Venera" ir prisiekinėjo, kad norėtų ją vesti. Bet misteris d'Absas, jei nekreipsime dėmesio į tą nelaimingą atsitikimą, kai jis padėjo ranką jai ant kelio, buvo visai pamiršęs, kaip ji atrodo tokioje šviesoje. Jų draugystė prie kortų stalo tęsėsi, bet versle ji jam atrodė visiška pikčiurna. Grįžusi iš Anglijos, ji trankė jo stalą kumšteliu.

Bet šiandien ji jam pasirodė labai mergaitiška. Jis įsivaizdavo, kad tas jaunasis Hopkinsas ją įsimylėjęs iki ausų. Jos kaklas buvo švelnus ir baltas.

Misteris d'Absas įgrūdo banknotus į seifą – trinkt, skimbt, pinigai man nieko nereiškia – ir užrakino jo duris sunkiu žalvariniu raktu. Vėl atsisėdo į savo naują girgždantį odinį krėslą pasiklausyti, kaip ji sugebės paaiškinti, kodėl susidėjo su tuo dvasininku, iš kurio atimta kunigystė ir kurį ji dabar mėgina jam rekomenduoti.

Na, žinoma, ji negalėjo jam paaiškinti. Ji galėjo trankyti kumščiu jo stalą ar gerti škotišką viskį iš krištolinio bokalo, bet negalėjo papasakoti to jam akis į akį.

Džimis d'Absas žinojo istoriją. Aišku, kad žinojo. Jis nebuvo Tatesolzo, Masonų ar Sidnėjaus klubo narys. Jis šypsojosi ir drą-

sindamas linkčiojo, bet ji nieko jam nepasakė, nebuvo jokios užuominos, jos balta krakmolyta apykaklė buvo nesuglamžyta, iš ko galėtum spręsti, kad ji mylisi su tuo dvasininku savo lovoje. O jis taip manė.

Liusinda pajuto, kad jai sunku žiūrėti tiesiai misteriui d'Absui į akis. Juto, kad jos skruostai rausta, bet nieko negalėjo padaryti. Ji papasakojo Oskaro istoriją, neužsiminė apie kortas ar arklius. Misteris d'Absas pastebėjo, kas praleista, bet nesusirūpino. Žmogus gali lošti ir būti sąžiningas. Jis pats lošė. Jis žaidė daugumą džentelmenų žaidžiamų žaidimų.

Jis paklausė, ar ji nebūtų tokia maloni ir nepaprašytų, kad misteris Hopkinsas pateiktų savo rašysenos pavyzdį.

– Ką jis turėtų parašyti?

– Ką nors lotyniškai, – atsakė jis, – ir tegu truputį paskaičiuoja, – jis padėjo cigarą į peleninę. – Ką nors graikiškai.

– Graikiškai?

Nesiraukyk prieš mane, jaunoji ledi.

– Graikiškai, – atkirto jis. Jam patiko graikų kalba, kaip kadaise patikdavo misterio Džefrio trigonometrija. Koks kitas buhalteris būtų paprašęs trigonometrijos pavyzdžio?

Galvodamas apie misterį Džefrį, kuris šiuo metu buvo vyriausiasis jo raštininkas, jis sumišo. Misteris Džefris nemėgdavo, kai misteris d'Absas priimdavo naujus raštininkus, nepasitaręs su juo. Tai buvo sąžininga. Jie sutarė, kad taip ir elgsis. Bet argi tai ne misterio d'Abso verslas? Argi ne jo pavardė užrašyta ant durų? Ar jis neturi teisės priimti ką panorėjęs, netrankydamas durų ir nepateikdamas ultimatumų?

– Nėra ko skubėti, – pareiškė jis Liusindai.

Bet kai ji tą vakarą atvažiavo į Longnouz Pointą, turėjo dovaną. Ši buvo suvyniota į kaštoninį Pito gatvės kanceliarinių prekių parduotuvės popierių. Rašalas, naujas plunksnakotis ir trys pavieniai sąskaitų knygos lapai.

75

Galva ar skaičius

Liusinda nupiešė misterio d'Abso portretą. Pavertė jį drovia būtybe, miegapele su liemene ir auksine grandinėle. Oskaras įsivaizdavo lenktą rausvą noselę, matė rankas, kylančias prie veido, kai norėdavo nervingai susitvarkyti. Jis nuėjo į susitikimą, jausdamas švelnumą misteriui d'Absui ne tik dėl jo bailumo, bet ir dėl jo krikščioniško geraširdiškumo, kad rizikuoja savo verslo vardu, įdarbindamas viešą gėdą užsitraukusį vyrą. Bet kai galiausiai atėjo ir atsisėdo misterio d'Abso kontoroje, pamatė, kad misteris d'Absas visai nėra drovus, o jei jau yra, jo drovumas yra ypatingas, kad jis jautrus lyčių skirtumams, galbūt ir rangams, lygiai kaip kinai įvairiai moduliuoja žmogaus balsą, ir jei žmogus, pavyzdžiui, paklaus kelio į Li-Po, tai jo nesupras tol, kol jo tartis nebus ideali.

Buvo spalio vienuolikta, ankstyva popietė. Lietus plovė misterio d'Abso langą. Nors pakeliamosios žaliuzės buvo visiškai pakeltos, dangus buvo toks tamsus ir sudaužytas, kad teko užsidegti lempą. Pro kontoros langus matėsi kitų kontorų langai, irgi su uždegtomis lempomis. Oskaras klausėsi griaustinio ir įsivaizdavo, kad jo marškiniai netrukus permirks ir prilips prie odos.

– Jūsų rašysena, – prabilo misteris d'Absas. – Jūsų rašysena nė grašio neverta.

Oskaras sėdėjo ant kėdės kraščiuko. Žinojo, kad jo kelnės dėmėtos. Mėgindamas išvalyti dėmes, tik dar labiau sutepė. Dėmės buvo tamsios su vandens žymėmis. Oskaras juto, kad jos yra matomi jo gėdos ženklai. Jis stengėsi sau liepti nesimuistyti, tačiau kai misteris d'Absas piktai nusiteikęs spoksojo į jį per stalą, Oskaras negalėjo liautis trynęs kelnių nykščio nagu.

Jis palenkė galvą į šoną ir pažiūrėjo į misterį d'Absą.

Misteris d'Absas buvo pripratęs bendrauti su neįprastais žmonėmis. Iš tiesų jis kolekcionavo juos – dailininkus, poetus, filosofus. Jis labai didžiavosi, kad gali jiems verslo pasaulyje suteikti prieglobstį.

Bet šis nebuvo dailininkas. Šis buvo dvasininkas. Misteris d'Absas tikėjosi pamatyti plačiapetį ir tvarkingesnį žmogų. Jis nesitikėjo, kad atstumtasis dvasininkas bus panašus į menininką. Šis vaikinukas buvo labai keistas. Misteris d'Absas atvirai spoksojo į jį ir nustebęs galvojo, kaip šis nesusišukavęs vyrukas lanksčiais sąnariais, šis žiogas galiausiai pramušė moters, kurią Harvis Figas praminė „mūsų kišeninė Venera", gynybą.

Baltos krušos kruopos šoko ant lango atbrailos. Išsigandęs arklys kaip pašėlęs prunkštė ant tako apačioje. Misteris d'Absas ištiesė kojas po stalu, sukryžiavo plonas baltas kulkšnis ir prisiekė, kad niekada skubotai nieko nebeprižadės mis Liusindai Leplastrier.

Dabar jis girdėjo, kaip suglamžytas dvasininko rašliavos pavyzdys vis dar braška popierių šiukšliadėžėje šalia jo kėdės.

– Mačiau aš blogų rašysenų, – pareiškė misteris d'Absas.

– Tikrai? – pasiteiravo Oskaras, uždėdamas kulkšnį sau ant kelio, paskui, suvokęs, kad tai atrodo baisiai ir kad tai netinkama samdomo žmogaus poza, staigiai nuleido koją ant grindų. – Tikrai manau, kad matėte.

– Ką gi, prieš visa tai, – misteris d'Absas išdidžiai mostelėjo ranka, nors kontoroje nebuvo dalykų, kuriuos galėtum taip išdidžiai rodyti. – Mano paties brolis tai bent vyrukas, – ir misteris d'Absas vaizduotėje pamatė tai, ko Oskaras net negalėjo numanyti, – berniuką su perštinčiomis rankomis nuo raudonų erkučių. Jos atsirasdavo derliaus metu ir giliai įsigraužsaid į odą. Jos buvo labai nemalonios. Buvo bjauresnės už usnis, prikimbančias prie avižų pėdų.

– Jis buvo kairiarankis, kaip ir pats esat, – tarė misteris d'Absas, prisimindamas savo brolį, kraipantį rašiklį. – Bet, matote, žmo-

nės jį pakeitė. Gal jis buvo kiek per senas, kai jie mėgino tai padaryti, ir apskritai ten buvo įpainiota moteris... Mano broliui tai labai nerūpėjo, bet jums, sere, su jūsų ankstesne profesija...

Oskaras skaisčiai ir skausmingai nuraudo prisiminęs savo „profesiją". Jis manė, kad čia apie ją nieko nežinoma. Jis nuleido galvą, prislėgtas gėdos.

– Taip, – tarė jis, prisivertęs pakelti akis į misterį d'Absą, – tai labai nepatogu.

Misteris d'Absas pavadino šį žvilgsnį veriamu. Manė, kad jis pobaisis.

Oskaras nusišypsojo.

Misteris d'Absas stalčiuje susirado cigarą. Jis buvo sutrupėjęs, visiškai sutrupėjęs. Jis vis tiek jį išėmė ir padėjo ant sugeriamojo popieriaus.

– Nepatogu, sere. Tikrai labai nepatogu. Pažinojau dvasininką iš Beisingstoko, kuris buvo kairiarankis ir niekada neturėjo beneficijos, nes kai tik žmonės pamatydavo, kad jis sakramentą laiko kairiąja ranka, jo nebenorėdavo. Jie išjodavo pas vyskupą, bildėdavo kanopos ir grįždavo su nauju vyruku.

Oskaras pamatė, kaip misteris Džadas joja keliu, misis Džad sėdi už jo ant didžiapilvio arklio nenormaliai įlenkta nugara. Bilst bilst.

– Matote, dabar jūs šypsotės, bet spėju, kad niekada neturėjote beneficijos Anglijos kaime.

– Niekada.

– Žinau, sere. Jei būtumėt turėjęs, taip nesišypsotumėt. Kornvalyje, Maushole sutikau raganą. Ji paspaudė man ranką, tarsi būtų vyras. Tose vietovėse negalėtumėt būti kairiarankis. Ar mokate lotyniškai? *Sinister?*

– *Sinister, sinistra, sinistrum, sinistro, sinistris.*

– *Sinistartorium,* – papildė misteris d'Absas. Jis įkišo kairę ranką į stalčių ir susirado cigarų žnypliukes.

– Abliatyvas?

Misteris d'Absas neatsakė, bet kai pakėlė galvą, atrodė labai patenkintas.

– Ką gi, – tarė jis, – čia lotyniškai nekalbame, nors mano vyriausias raštininkas misteris Džefris mėgsta klasiką. Bet ką mes darysime su jumis? Jūs terliojate popierių. Gal ir galėčiau jus pakęsti, bet Džefris yra fanatikas. Jis skels jums antausį. Ne, sere, aš nesistengiu būti poetiškas. Aš tik apibūdinu veiksmą. Tai priešistoriška. Kai tai pamatau, man tai įrodo, jog kiekviename mūsų gyvena beždžionė. Vieną akimirką civilizuotas žmogus, o kitą – gyvūnas. Tačiau jis taip genialiai atlieka savo darbą, kad turiu jam atleisti, nes geras raštininkas yra bet kokio sėkmingo verslo paslaptis. Jei kas nors sakys jums priešingai, netikėkite. Vargšai raštininkai su savo rašalu aptaškytais rankogaliais leidžia mums, džentelmenams, praleisti laiką klube arba papietauti oficialioje gubernatoriaus rezidencijoje. Tai raštininkai, sere, o aš nesu radikalas. Stebiu kaip mokslininkas. Mano užduotis yra stovėti prie vairo, padaryti taip, kad vairas pasisuktų, vos man jį prilietus, ten, kur aš noriu... Tačiau ką man daryti? Ar jūs gerai išmanote šį darbą? Jis skiriasi nuo maldų.

Oskaras neįsivaizdavo, kaip atsakyti į tokį klausimą. Jis susišiaušė plaukus. Rado šakaliuką, įstrigusį plaukuose per rytinį pasivaikščiojimą Longnouz Pointe. Ištraukė jį ir pažvelgė – trijų colių ilgio gumamedžio šakelė.

– Tikiuosi, kad sugebėsit jį atlikti, – misteris d'Absas žiūrėjo į šakaliuką ir purtė galvą.

Stojo tyla. Oskaras įsikišo šakaliuką į kišenę.

– Tikiuosi, sugebėsite, nes yra vienas dar nemalonesnis dalykas už žmogaus įdarbinimą. Jūs tikriausiai, būdamas tokioje padėtyje, nemanysite, kad pats įdarbinimas yra nemalonus? Taigi yra dar vienas nemalonesnis dalykas už žmogaus įdarbinimą: tai pasakyti jam, kad jo niekas nebepriims į darbą.

Odinis misterio d'Abso krėslas buvo naujas ir slidus, kalbėdamas jis nuslydo nuo jo, bet paskui atsisėdo, susitvarkė švarko atlapus, patampė šilkinį kaklaraištį ir uždėjo velvetines alkūnes ant stalo.

– Misteri Hopkinsai, nepatikėsite, kokias scenas matė šis kambariukas. Vyrai, kuriuos palaikytumėt kultūringais, vyrai iš Mer-

tono ir Orielio, astronomai, poezijos meistrai... Jie sėdėjo čia, kaip tik ten, kur sėdite jūs, ir grasino užpulti mane, mano vaikus, mano nuosavybę. Džentelmenai ar bent tokiais apsimetantys netrukus imdavo gąsdinti mane bylomis, kalbėti, kad jie turi draugų vyriausybėje ir taip toliau. Ir visai nesvarbu, kad iš pradžių aš ramiai kalbėdavausi su jais, kaip dabar kalbuosi su jumis, kad paaiškindavau nemalonumus ir rūpesčius. Galiausiai vis tiek nelieka jokio skirtumo. Bet prašau, kai iš čia šiandien išeisite, užsirašyti štai ką. Užsirašykite, ką jums pasakysiu. Kai misteris Džefris suvoks, kad jūs neatitinkate jo reikalavimų ir kai jūs pajusite norą mesti plytą į mano miegamojo langą, grįžkite prie savo užrašų.

Tik kai misteris d'Absas atsistojo ir ištiesė ranką, Oskaras suvokė, kad jį priėmė į raštininkus. Jis turėjo būti laimingas, bet nebuvo. Užuot pajutęs pakilimą, nerimavo dėl to, kas nutiks ateityje.

– Na, – misteris d'Absas paėmė varpelį nuo stalo. Paskambino juo ir tikėjosi, kad pasirodys, jog skambina linksmai. Tačiau jis visai nesijautė linksmas. Nes dabar jam teks iškęsti misterio Džefrio kerštą už šį pasamdytą vaikiną. Ištisas dienas, o gal net mėnesius bus trankomos durys, mėtomi popieriai, spaudžiamos lūpos, atsakinėjama vienu skiemeniu, bus tampomos stygos, tratės būgnai ir galiausiai kaliausę teks atleisti. Jis vėl padėjo varpelį ant stalo ir pažiūrėjo į savo naująjį raštininką. Vaikinukas trypčiojo kaire koja ir skimbčiojo monetas dešinėje kišenėje. Dėl tokių judesių jo stovėsena tapo keista: dubuo atkištas į priekį, dešinysis petys nusmukęs, ir visa tai vainikavo baisi šypsena, kurios prasmė buvo visai neaiški.

Oskaro kišenėje buvo labai nedaug monetų. Buvo du pensai, didžiulės monetos, kurios galėtų sverti unciją, ir penki tripensiai, tokios lengvos monetos, kad niekada nejaustum jų svorio tuščioje kišenėje. Dabar jis išsiėmė pensą ir pažiūrėjo į jį. Jis padarė tai taip nekaltai, kad misteris d'Absas, kuris spoksojo į jį, įsivaizdavo, kad mulkis tik norėjo pažiūrėti, kas žvanga jo kišenėje. Misteris d'Absas nesuko sau dėl to galvos. Bet kai kreivašonis raštininkas išmetė pensą į orą ir sugavo jį, misteris d'Absas tikrai susido-

mėjo. Nors atrodė, kad šis vaikinas buria, ar bus skaičius, ar galva, nors tai gali atitikti lošėjo charakterį, ši veikla netiko prie jo elgesio, netiko šioje situacijoje, prie šios kontoros, prie pokalbio, prie darbdavio cigaro, prie raštininkų gretimame kambaryje. Net kai Oskaras apžiūrėjo monetą ant rankos, misteris d'Absas nusprendė, kad tai tiesiog nervingas įprotis, toks pats kaip beldimas koja ar šakaliukų traukimas sau iš galvos, žinoma, tai nelaimė, bet ekscentriškoji mis Leplastrier sakytų, kad šios savybės yra pozityvios. Jis atsiduso.

Oskaras išgirdo atodūsį ir suprato jį savaip. Pensas buvo Dievo ženklas.

Galva.

Jis turi imtis darbo.

76

Misteris Terlius

Misteris Džefris neapskaldė jo. Vaikinas tikėjosi, kad jį apskaldys, bet per visą darbo laiką čia jam niekas taip ir nesudavė. Jis nematė, kad ir kiti raštininkai – tame ilgame siaurame kambaryje jų buvo dvidešimt – gautų ką daugiau, ir tai, stiprus sprigtas per nosį, buvo tik kartą, kai šitaip vieną raštininką užsipuolė pats jauniausias raštininkas. Po to nuskardėjo garsus juokas, juokėsi net auka, ir tai neatrodė taip jau blogai.

Tačiau šiame kambaryje tvyrojo beveik nepakeliama įtampa, jei čia nieko ir nemušė, žmonės gyveno žinodami, kad juos *gali* primušti. Kai visas košmaras baigėsi, Oskaras galvojo, kad kaip tik dėl to dirbti misteriui Džefriui buvo labai sunku, todėl, vos pavalgęs vakarienę, jis trokšdavo griūti miegoti ir, jei leisdavo aplinkybės, išmiegoti visas dešimt valandų nejudėdamas.

Jo raumenys kiaurą dieną būdavo įsitempę, nors niekas negrasino ir nekalbėjo apie fizines bausmes. Tiesą pasakius, bet kuria tema buvo pasakoma vos keletas žodžių. Misteris Džefris jam nepaaiškino politikos, tačiau po pirmos valandos tapo aišku, kad jis nenori, jog vienas raštininkas kalbėtųsi su kitu. Oskaras, įėjęs į kontorą, jautė, kad ji panaši į omnibusą, kuriuo žmonės keliauja kasdien, o keleiviai, tapę pažįstami, gali linktelėti vienas kitam (arba ne), bet iš tiesų suvoks savo bendrystę tik tada, kai įvyks tragedija ar juokingas nelaimingas atsitikimas. Kai tai nutinka, jie išreiškia savo solidarumą juokdamiesi. Oskaras beveik iš karto suteikė tokią galimybę.

Misteris d'Absas visai nelinksmai paskambino varpeliu, greičiau šaižiai, nervingai. Jis pristatė misterį Džefrį, kuris iš pirmo

žvilgsnio visai neatrodė iš priešistorinių laikų. Oskaras nematė, negalėtų pasakyti, kad jis įrodo, jog žmogus kilo iš beždžionės. Misteris Džefris buvo jaunas vyras, ne vyresnis už Oskarą, ūsuotas ir atrodantis kaip gvardietis, nors, būdamas truputį žemesnis už misterį d'Absą, būtų per mažas ir neatitiktų fizinių reikalavimų. Jo plaukai buvo juodi kaip degutas, ūsai tankesni ir ilgesni už misterio d'Abso, švariai nusiskutęs. Smakre – duobutė, o labai balta oda mėlyno atspalvio. Misteris Džefris nesišypsojo, bet ir nebuvo rūstus. Jo veidas apskritai buvo be išraiškos, tačiau jis spinduliavo didžiausią ir net pavojingą aistrą. Aistra ryškėjo iš atotrūkio tarp piktų akių ir labai ramaus, gražiai raumeningo kūno.

Misteris Džefris labai mandagiai elgėsi su misteriu Hopkinsu. Jis nuvedė jį į raštinę, ilgą kambarį su didele krosnimi vidury. Juodas kaminas neįtikėtinai ilgu keliu ėjo sienos link, darė staigų posūkį, ir buvo matyti, kad stalai sustatyti šalia jo, nes žiemą jis teikdavo išsiilgtą šilumą. Raštininkų rangą atspindėjo nuotolis nuo karščio šaltinio: misteris Džefris buvo arčiausiai krosnies, o jauniausi raštininkai – toli nuo jos.

Oskaras pastebėjo keistą dūmtraukį, bet nesuprato, kas tai. Jį kur kas labiau stulbino brangūs rausvai violetiniai ir rudi sienų apmušalai (pirma) ir plikos dėmėtos grindys (antra). Šie dalykai nederėjo tarpusavyje, bet niekas nesivargino pasakyti, kad kilimą pasiėmė ankstesnieji nuomininkai, labai turtingi teisininkai. Oskarui didžiausią įspūdį paliko kambario, kuriame buvo tik penki langai, ilgis. Visi langai buvo į Sasekso gatvės galą, ir jis labai nustebo, kai buvo nuvestas į šviesą, kai jam davė stalą prie lango, pro kurį buvo matyti ne tik įdomūs vežimai geležies ratais, dardantys per grindinio akmenis pačioje Sasekso gatvėje, bet ir sujauktos Darling Harboro dėlionės detalės už dviejų skersgatvių. Jis matė ir Princo Ruperto stiklo fabriko dūmų pliūpsnius.

Kai Oskarui parodė jo stalą, jis išsigando, kad yra nevertai apdovanotas. Jis nenorėjo taip paprastai susirasti priešų.

– Bet juk šis stalas man tikrai per geras, – sušnibždėjo jis misteriui Džefriui, nes kambaryje buvo labai ramu, tačiau vis viena nu-

skardėjo griausmingas juokas. Žmonės girgždino kėdes, kosčiojo, šnarpštė, šniokštavo, nepadoriai pokštavo. Oskaro skruostai įdubo kaip puodžiaus molis, smarkiai suplotas mente. Jis pažvelgė į misterį Džefrį, kuris kramsnojo ūsus. Misteris Džefris nudelbė žvilgsniu raštininkus, kurie tučtuojau nutilo. Nė vienas į jį nežiūrėjo.

Oskaras pagalvojo: „Aš neatleisiu tokio šiurkštumo“.

Paskui suvokė: „Privalau“.

Dailius voratinklinius jo skruostų kapiliarus užliejo kraujas. Jis atsisėdo prie stalo ir pasišlykštėjo pirštais palietęs lipnų vaškinį paviršių. Rankas nuleido ant kelių. Vis dar labai troško atsistoti ir išeiti. Troškimas plūdo bangomis kaip pilvo skausmas. Misteris Džefris padavė jam tris pelėsiais atsiduodančius žurnalus su kandžių suėstomis odinėmis nugarėlėmis. Tai buvo skolininkų žurnalai, skirti Džonui Hilui&Co., Džonui Belui (homeopatinė chemija) ir Senjorams, irgi chemikams, bet nesusijusiems su homeopatija. Oskaras nebuvo verslo snobas, verslas jam buvo visiškai svetimas. Kai pamatė knygas, pajuto, kad niekada jų nesupras. Misteris Džefris davė jam verslo kvitų knygeles ir liepė tuos kvitus perrašyti į žurnalus. Galite pagalvoti, kad jaunuoliui, jaučiančiam didelę aistrą lenktynių žurnalams, ši veikla neturėtų būti svetima, tačiau vaikinas nematė panašumo. Jis tik juto neviltį, kad gyvenimas gali eiti taip lėtai, blogai ir beprasmiškai. Misteris Džefris davė jam parkerį, naują plunksną ir lapą rausvo sugeriamojo popieriaus. Atrodė, kad bendradarbiai, pamatę tokią spalvą, vėl ėmė kosčioti ir girgždinti kėdes. O gal ir ne dėl to.

Štai taip Oskaras gavo darbą. Jis stengėsi jaustis dėkingas. Sėdėjo ant kietos medinės kėdės be pagalvėlės prie stalo su klibančia koja. Kaip tik dėl to kartais išterliodavo popierių ir užtėkšdavo juodulį. Darbas vargino, valandos tapo per ilgos. Nei Henakombėje, nei Oksforde, nei Noting Hile, nei Rendvike jis nedirbo tokio bukinančio darbo. Būdamas dvasininkas, jis mėgaudavosi rytais prie stalo. Gurkšnodavo jazminų arbatą ir galvodavo apie svarbiausią savaitės pareigą – pamokslą. Jis buvo nepasirengęs tokiam beprasmiškam ir nuobodžiam darbui.

Oskaras rašė daiktų, kurių negalėjo įsivaizduoti, pavadinimus, o gretimuose stulpeliuose – kainas ir suvokė, kad negalėtų nusipirkti tų daiktų.

Jis perrašinėjo:

prausimosi vonelės;

nelygaus gilumo vonios;

nešiojamos sėdimosios vonios;

dubuo kojoms plauti.

Įrašė:

angliško biliardo stalai;

komodos;

pudra;

gėlių milteliai.

Jis prakaitavo karštoje popietės saulėje, saulės spinduliai tvoskė per stalą, kas dieną darėsi vis karščiau. Jis nepaprašė užuolaidos. Žinojo, koks šiurkštus juokas palydėtų prašymą. Dieną baigdavo jausdamas ne palengvėjimą, o buką galvos skausmą, marškiniai būdavo nemaloniai prilipę prie kūno. Svajonės susitraukė, netrukus jis svajodavo tik apie užuolaidas arba apie iškrakmolytus sulankstytus poplino marškinius. Jų turėjo tik dvejus. Baltuosius vilkėdavo dvi dienas, o mėlynuosius – tris. Nors maudėsi tris kartus per savaitę ir kas dieną keisdavo apykaklę, jo marškiniai dvokė kaip seni skudurai, kuriuos misis Viljams laikydavo kibire indų plovykloje Henakombėje. Jo bendradarbiai aptarė tą kvapą nieko nesakydami. Tai kažkaip įvyko tyloje, nors „tyla" vargu ar tinkamas pavadinimas. Buvo kai kas daugiau, nes tyla buvo slegianti, tylos dangtis, po kuriuo keistai ir slaptai judėjo garsas.

Pastorius misteris Hopkinsas smirdintis sėdėjo virš mėšlinų Sidnėjaus gatvių, jausdamas tai pyktį, tai depresiją, kurią sukeldavo mėsinė musė, įkliuvusi už saulės nušviesto stiklo, arba Šv. Stepono bažnyčios varpai Pirmonte, arba Šv. Andriaus bažnyčios varpai mieste.

Bažnytinei komisijai jis pasakė, kad lošė ne iš gobšumo, tačiau teisinosi netinkamai. Jis buvo nervingas, jį žlugdė jų pasitikėji-

mas ir valdingumas. Oskaras jautėsi toks savanaudis, kokį jį įsivaizdavo ir jie. Kai stovėjo priešais juos, prieš purpuriniais drabužiais apsivilkusius vyskupus, geriančius arbatą iš gėlėtų puodelių, jo balsas drebėjo. Jis sakė, kad niekada nelošė dėl asmeninės naudos, o jie paprasčiausiai nepatikėjo. Taigi jis buvo išmestas, apspjaudytas, tapo prakeiktasis.

Misteris Džefris pravardžiavo jį misteriu Terliumi. Jis manė, kad tai puikus pokštas. Oskaras tapo raštininku, privalančiu sumaišyti rašalą. Atlikdamas šį nešvarų darbą, jis išsiterliodavo marškinių rankogalius ir kiekvieną pirmadienio vakarą eidavo namo su taip giliai į odą įsigėrusiu rašalu, kad, norėdamas jį nuvalyti, turėdavo naudoti pemzą. Net po ilgo ir skausmingo trynimo likdavo šešėlis, oda įgavo melsvą atspalvį. Jis, juokaudamas su Liusinda, pavadino jį pirmadienio šešėliu.

Elizabetės Leplastrier duktė nepakentė, kad jis toks nešvarus, kad išsitepęs mėlynu rašalu, kad jo marškiniai smirda. Tačiau manė, kad jos krikščioniška pareiga padėti jam, ir šeštadienio rytais ji prisiversdavo sunkiai padirbėti – išskalbdavo jo drabužius vario katile. Jos veidas sudrėkdavo nuo garų. Akis graužsaid dūmai. Jis apsitaškydavo verdančiu vandeniu, aptaškydavo ją, dejuodavo ir aikčiodavo tėkšdamas savo mėlynus ir baltus marškinius į geldą.

Buvo akivaizdu, kad jis nėra nagingas. Pernelyg skubėjo, todėl visus darbus atlikdavo netvarkingai. Buvo nerangus, kampuotas. Jei jam kada nors būtų reikėję dirbti stiklo fabrike, tikrai būtų smarkiai susižalojęs.

Liusinda domėjosi, kaip vyrai atlieka darbus, kaip juos organizuoja. Ji pasisodino savo svečią virtuvėje ir ėmė klausinėti, kaip gaminamas rašalas. Oskaras nustebino ją, išsamiai papasakojęs. Jo atsakymas nederėjo prie marškinių mėtymo ir vandens taškymo.

Norėdamas padaryti rašalo, jis iš pradžių turėdavo paimti rudą popierinį maišelį su rašalo milteliais, metalinį puoduką ir didelį butelį. Šiuos rykus turėdavo nusinešti į skersgatvį, einantį per pa-

stato vidurį. Skersgatvyje buvo čiaupas. Žinoma, pastate buvo ir kitų čiaupų, bet buvo draudžiama daryti rašalą jų plautuvėse – draudimas kabojo aiškiai užrašytas virš čiaupų. Ne, jis turi nusileisti į skersgatvį, kuriuo kaip pagrindine gatve naudojosi ne tik snargleti pasiuntinukai, trumpindami sau kelią iš Kento į Saseksо gatvę, bet ir stovėjo račiaus, užėmusio raizgų kiemą pastato centre, furgonai ir ratai. Šį skersgatvį net pačiu švelniausiu oru kiaurai košė vėjas, o čiaupas buvo platus, kliuksėjo, šniokštė ir iš jo nebėgo vanduo, kai jį apžiūrinėjo skudurininkas. Čia, susirietęs prie šlapimu permirkusių plytų sienos, Teofilio Hopkinso sūnus, dabar dvidešimt ketverių metų, – tokio amžiaus jo tėvas jau buvo išspausdinęs dvi šaunias monografijas, – turi pasemti rašalo miltelių iš popierinio maišelio su plokščia plienine mentele ir iš akies nustatęs kiekį suberti juos į metalinį puoduką. Darbas buvo ne tik juodas, bet ir nelengvas. Rašalo milteliai nuo vėjo pakildavo. Dilgsinčių pigmento kruopelių prikrisdavo jam į jau piktas krauju pasruvusias akis. Puoduke jis turėdavo maišyti miltelius, kol gaudavo pastą. Čiaupas kliurksėjo, spjaudėsi, taškėsi. Mentelės rankena sušlapdavo, vėliau pamėlynuodavo. Pamėldavo jo rankos, veidas, tačiau jis turėdavo atskiesti nuosėdas, kad jos imtų lietis, ir tada perpilti skystį į rašalo butelį. Galiausiai, jei dar būdavo laiko ir jaunasis Samsersas nebūdavo atsiųstas pasakyti jam, kad paskubėtų, nes rašalą reikia kuo greičiau nešti, misteri Terliau, jis nusiprausdavo.

Oskaras prajuokino Liusindą, bet kai putos subliuško, jos burnoje liko juodas ir kartokas skonis. Ši scena visai neatitiko jos nuomonės apie misterį d'Absą, nes visada galvojo apie jį kaip apie malonų žmogų, nepaisant jo tuštybės ir silpnybių, Liusinda nemanė, kad misteris d'Absas galėtų tyčiotis iš kito žmogaus ir palaužti jo išdidumą.

Tuo metu jai kėlė nerimą daugelis dalykų, ji įsivaizdavo, kad jie svarbesni už tą nervingą, rašalu išsiterliojusį nuomininką.

Tačiau Liusinda negalėjo pakęsti, kad jį vadina misteriu Terliumi. Negerai, kad jis su tuo susitaikė, o dar blogiau, kad jis apie tai

pokštauja. Ji įsivaizdavo gurguliuojantį čiaupą. Aiškiai matė jį: jo plačias pilkas žiotis, pažaliavusį varinį maišytuvą. Ji sukūrė šią situaciją ir prisiėmė daugiau kaltės nei, jos manymu, turėjo prisiimti. Ji užsikrovė kaltės naštą, manydama, kad elgiasi kvailai. Nors Liusindos galvoje sukosi kur kas svarbesnės problemos, ji išėjo iš savo kontoros (Sasekso gatvės gale, priešais Druito skersgatvį) ir sparčiais ryžtingais žingsniais ištiesusi nugarą nukeliavo skersgatviu račiaus link.

Čiaupas buvo ant pietinės sienos. Ji manė, kad bus ant šiaurinės. Dvokė vyrų šlapimu. Paprastai užuodusi jį ji paspartindavo žingsnį. Čiaupas visai nebuvo varinis. Tai buvo nuobodus pilkas įrenginys, stora ir bjauri mašina, nemaloniai pilka, aptaškyta rašalu ir, rodos, dvokė alkoholiu.

Ji atsuko čiaupą ir užsuko, smarkiai patempusi apatinę lūpą. Apsitaškė batus. Jei misteris d'Absas šitaip naudojosi savo poetais ir astronomais, jis tikrai nebuvo tų žmonių šešėlis, kaip norėjo pasirodyti, bet barbaras kaip ir visi kiti.

Ūmai Liusinda įtūžo. Jai nepatiko šlapi bateliai. Ji pamatys tą kambarį, kuriame jos draugas, „estetas" Medičis įkurdino savo poetus. Galbūt tai arklidės, bufetas, vištidė, šulinio dugnas.

Ji užlipo kedro paneliais apkaltais laiptais į kontorą ir pamatė misterį d'Absą (tikriausiai jis praėjo, kol ji kuitėsi prie čiaupo) laiptų viršuje. Jis nudelbė žvilgsniu jos šlapius batus, bet nepasiteiravo, kodėl jie šlapi. Jie drauge nuėjo į misterio d'Abso laukiamąjį, tik palinkėję vienas kitam labo ryto. Misteris d'Absas buvo sutrikęs. Liusinda įsivaizdavo, kad dėl čiaupo. Bet jis nematė jos prie čiaupo. Jis sumišo, nes jam nepatikdavo, kai kas nors sutrikdydavo jo atėjimo rutiną. Jis nelaukė mis Leplastrier. Jam nepatiko staigmenos. Tiesą sakant, jis sutiko ją. Tačiau ne jo darbas buvo pasitikti žmones. Tai buvo misterio Džefrio teisė, dėl to buvo susitarta prieš daugelį metų. Dabar jis nežinojo, ar eiti į savo kontorą ir palikti mis Leplastrier laukiamajame, ar pasakyti, kad ji negerbia taisyklių; bet atrodo, kad jai visai nerūpi užeiti į jo kontorą.

Liusinda apžiūrės raštinę.

O ne, ji negali, nieku gyvu!

Laukiamasis buvo mažutėlis. Nors čia sofa buvo gana patogi ir stovėjo peleninė, žalvarinė spjaudyklė ir gulėjo *Illustrated London News*, jis buvo vos didesnis už vežimą, kuriuo misteris d'Absas važinėdavo į miestą. Dėl to jie stovėjo labai arti vienas kito, ir abiem buvo nejauku dėl tokio intymaus atstumo tarp priešingos lyties asmenų.

– Apie tai negali būti nė kalbos, – tarė jis, mėgindamas įgrūsti savo skėtį į stovą, skirtą tik lankytojams, apžiūrinėdamas rankogalius ir šypsodamasis savo klientės pečiui. Jis nesielgė ramiai ir priminė mašiną su atsipalaidavusia detale, kuri, priešingai visoms gamybos taisyklėms, daro tris dalykus iš karto. – Jūs negalite trukdyti raštininkams.

Liusinda jau norėjo suregzti kokį nors pasiteisinimą. Paskui pagalvojo: „Ne, aš nesižeminsiu meluodama". Ji atlošė pečius ir pažvelgė jam į akis. Paaiškino, kad nori pažiūrėti, kokiomis sąlygomis dirba raštininkai.

Misteris d'Absas mintyse nusišaipė.

Jis nusprendė, kad moteris iki ausų įsimylėjusi. Šitaip viską išsiaiškinęs, jis kvailai išsišiepė (juk ji tik nori pamatyti savo meilužį), tačiau jam nepalengvėjo.

Ji priglaudė savo nenuoramą rankutę prie raštinės durų. Ant durų buvo mažas emaliuotas užrašas „Privatu". Vietoj „u" buvo likusi skeveldrėlė, bet prasmė buvo aiški. Misteris d'Absas spoksojo į užrašą, tarsi įdėmus žvilgsnis galėtų priversti mis Leplastrier paklusti. Bet ji, nekreipdama į jį dėmesio, stipriai paspaudė rankeną.

Po velnių. Jis pasakys jai tiesą. Tiesą sakant, jis atsiduos jos malonei. Galima šitaip elgtis su moterimi. Ji supras jo susitarimą su misteriu Džefriu. Tai visai nebuvo susitarimas. Jie niekada apie tai nekalbėjo, bet buvo suprantama, kad kitoje durų pusėje yra misterio Džefrio teritorija. Net misteris d'Absas, laivo kapitonas, neidavo į šį kambarį. Jei norėdavo, kad jam į kontorą atneštų sąskaitų knygas, paskambindavo.

– Nagi, mis Leplastrier, – tarė jis geraširdiškai ir atidarė duris į savo kontorą. – Nagi. Pasakysime, kad mums atneštų arbatos.

Bet už savo nugaros jis išgirdo girgžtelėjimą.

Liusinda įėjo į raštinę. Ten buvo daugybė vyrų ir suolų eilės. Kontora buvo nebloga, geresnė už jos. Ji pastebėjo didelę krosnį, apmušalus. Viskas atrodė sutvarkyta ir dalykiška, tik truputį blausu. Pamatė, kad prie jos eina žemaūgis vyras, ne aukštesnis už ją. Liusinda svarstė, kur sėdi Oskaras. Spėjo, kad mažasis žmogeliukas yra Džefris. Jo pečiai buvo platesni, gražesni ir raumeningesni, nei ji įsivaizdavo. Jis buvo patrauklus, bet kažkoks tamsus, šalia jo darėsi nejauku. Atrodė pasipūtėlis. Jo batai buvo pakalti metalinėmis galvutėmis. Girdėjo, kaip jis artėja. Kaukšt kaukšt kaukšt. Staiga ji nežinia ko išsigando. Atidarė vartus ir pamatė, kaip juodas šuo pasišiaušia ir ima pavojingai urgzti.

Už nugaros ji girdėjo misterį d'Absą, bet jo nesuprato:

– Matote, aš leidau jam turėti šią kontorą. Vyriausiasis raštininkas yra viskas. Jis yra visa ko pamatas. Taip, jūs suprantate. Vyriausiasis raštininkas yra bazaltas, granitas, matote, nors gal anksčiau taip ir negalvojote, – žodžiai šnarėjo lyg krentantys lapai. Liusinda juto, kaip jis kabinasi į ją pirštais it elgetaujantis čigonas, kaip aštrūs pirščiukai tampo jos suknelės apykaklę ir parauktą rankovę.

Liusindai nerūpėjo misterio Džefrio žvilgsnis. Jo akys buvo tamsios ir priešiškos. Buvo per vėlu trauktis. Ji žengė žingsnį, kad jos nebepasiektų maldaujantis misteris d'Absas, įėjo į kontorą ir nužygiavo tarp raštininkų stalų. Šie, nors visi buvo suaugę vyrai, kai kurie gana rūstūs ir iš pažiūros karingi, traukė kojas ir slėpėsi už savo knygų kaip mokinukai.

Galiausiai ji pamatė Oskarą. Pro langą liejosi šviesa, ji matė tik siluetą. Atpažino jį iš susivėlusių plaukų. Priėjusi arčiau, pamatė jo veido išraišką. Oskaras jos nevengė. Ji tai pamatė. Jis pakėlė galvą ir nusišypsojo, bet jo veido išraiška buvo gaili. O Viešpatie, pagalvojo ji, vargšas žmogus turės atsistoti. Ji apsisuko ant kulnų. Juto visų raštininkų žvilgsnius. Užuodė skersgatvį, rūgštų šlapi-

mą. Juto jų panieką jos menkam kūnui, jos moteriškumui, jos žingsnių aidui ant grindų lentų. Ji linktelėjo misteriui Džefriui ir misteriui d'Absui. Šis stovėjo prie atvirų durų kaip šuo, kuriam užginta užeiti į kambarį. Priėjusi prie jo, Liusinda atsisuko.

– Dėkoju jums, – pasakė. – Norėjau susipažinti su sąlygomis.

Ji nepasiliko pakalbėti su misteriu d'Absu. Jautėsi kvaila. Nuskubėjo atgal į savo kontorą, galvodama, kiek mažai žino apie tai, kaip tvarkomas vyrų pasaulis.

Tą vakarą ji išgirdo mįslingą savo vizito *post scriptum*. Kontoroje viskas buvo išvartyta. Misteris Džefris įlėkė į misterio d'Abso kontorą. Jie rėkė. Raštininkai sėdėjo prie savo stalų ir nežiūrėjo vienas į kitą.

77

Laimė

Ji nesitikėjo, kad bus laiminga užsirišusi nešvarią prijuostę, apsiavusi klumpėmis, šveisdama grindis, paniekinta mėsininko, atstumta savo fabriko, negalinti būti su Denisu Hasetu, taip atkirsta nuo gyvenimo, kad vienintelis jos kompanionas bus benamis kunigas be sutanos mėlynai išterliotomis rankomis ir trenkiantis prakaitu.

Ji nežinojo, kad buvo laiminga, bet tai tyliai pastebėjo kiti: stiklo pūtėjai, misteris d'Absas, misteris Čazas Ahirnas, apsilankęs pas ją ir atvežęs lauktuvių – bantamų veislės vištų kiaušinių. Jie pastebėjo, kad ji elgiasi švelniau, kad nebemėto jiems ironiškų ir sarkastiškų pastabėlių. Misteris Ahirnas manė, kad dar visai neseniai ji buvo pernelyg sarkastiška. Liusinda pabučiavo jam skruostą ir pavadino jį dėdule, senukas išraudo iki pat didžiulių mėsingų ausų spenelių.

Tačiau Liusinda dar nepastebėjo akimirkos, kai jos svarstyklės ėmė kilti. Iki pat to ryto, iki sekmadienio prieš Adventą, ji buvo per daug užsiėmusi, kad tai pastebėtų. Ji ėjo su savo gyventoju pro savo keršą kotedžą (pusė jo nudažyta baltai, pusė – raudonų plytų). Buvo likusi maždaug valanda iki ankstyvųjų mišių, Balmeino varpai dar tylėjo. Blizgantys herefordai (bankrutavusio Vitfildo fermos dvaro nuosavybė) skabė šviežią pavasario žolytę. Liusinda buvo užsidengusi veidą ilgu baltu medvilniniu šydu su rožytėmis. Ji nešėsi pirštines ir maldaknygę vienoje rankoje, o skrybėlaitę – kitoje. Ji ėjo siauru galvijų takučiu palei kyšulio keterą. Ant žolės dar buvo rasa, beveik išgaravusi, tačiau Liusinda juto, kaip šlampa suknelės kraštas. Jai tai nerūpėjo. Oskaras žingsnia-

vo per žolę, siekiančią blauzdas. Nieko nenutiko. Abu tylėjo. Bet ji galvojo: „Esu laiminga".

Ji pažvelgė į Oskarą. Jis to nepastebėjo. Atidžiai ieškojo gyvačių, tyrinėjo uostą – šiurkščių kalvų jūrą, užlietą sidabrine žole. Jis tai pakeldavo galvą, tai nuleisdavo, jo akys bėginėjo. Jo aukštoje juodoje skrybėlėje styrojo mėlyna lauko gėlytė. Liusinda galvojo, kad jis tapo nuostabiu draugu. Jei jie užsitraukė tokią gėdą, kad menkai išsilavinęs Balmeino vikaras mano, jog geriau jų „nematyti", kai jie ėjo pro šalį iš bažnyčios, tai tikrai yra pati didžiausia gėda.

Liusinda per greitai jį įvertino. Tai blogas įprotis. Jau ir anksčiau jai dėl to kildavo rūpesčių. Ji lygino jį su Denisu Hasetu ir papūsdavo lūpas, kai jis savaip keldavo arbatos puoduką arba per sunkiai statydavo jį ant lėkštutės. Ji jausdavosi paniekinta, kai jis išlėkdavo į savo kambarį ir užtrenkdavo duris jai prieš nosį. Tačiau labai greitai Liusinda ėmė didžiuotis tuo, kad jie labai padoriai dalijosi namą, drausmės (šia savybe ji labai žavėjosi) pojūčiu, kad jie elgiasi taip, jog yra labai artimi, artimi draugai, bet ir laikosi protingo atstumo, atstumo tarp kaimynų, o ne tarp svetimų žmonių. Jie iškilo kur kas aukščiau už juos niekinančius ir ignoruojančius miesčionis. Dievas, viską matantis, nemanytų, kad jie elgiasi nepadoriai.

Jie nelošė nei kortomis, nei kauliukais.

Oskaras dar niekada nebuvo draugavęs su moterimi. Iš pradžių jis drovėjosi, mikčiojo, svaigo, stengėsi likti neregimas. Tik savo nešventose svajonėse įsivaizduodavo kai ką intymesnio. Jei namuose būtų buvusi kambarinė, taip viskas būtų ir likę. Bet misis Fraud atsistatydino dėl nėštumo ir dabar visai nebuvo kambarinės. O reikėjo prižiūrėti kotedžą, valyti židinį, virti sriubą, dulkinti kilimus, varines durų rankenas šveisti su citrinos pusele. Matydamas, kaip dirba jaunoji šeimininkė, kaip vaikšto skubriais smulkiais žingsniukais, kaip švaistosi šepečiu, mosuoja skuduru, šluoja plaušine šluota, kaip žvangina kibirais, kaip lieja energiją, o pažiūrėjęs į jos kūno sudėjimą, nepagalvotum, kad jos tiek turi, –

gyventojas nusivilko aptrintą švarką, pasiraitojo rankoves, apnuogindamas pieno baltumo rankas, ir ėmė dirbti šalia jos. Iš pradžių Liusinda sutriko. Ji nemanė, kad tai vyriška.

Tačiau šitaip, plaudami išdubusias, margas koklines virtuvės grindis, dirbdami vienas šalia kito, šliaužiodami atbulomis, jie tapo draugais. Jie buvo neįgudę dirbti tokius darbus. Gėrė arbatą iš puodo ir pasilikdavo arbatžoles kilimams valyti. Kai galiausiai baigdavo, paprastai apie vidurnaktį, Liusinda nusispirdavo batus ir leisdavo jiems nukristi ant drėgnų grindų, o Oskaras užsikeldavo kojas ant kėdės. Jis būdavo išsiterliojęs raudonu švinu arba V. G. Niksio juodu švinu, o ant jo alkūnių būdavo prilipę vaško. Ji galvojo, kad jis „sena bobulė“, „miela siela“, „keistas vaikinas“. Kartais ji pažvelgdavo į jį ir matydavo jį tokį, kokio niekad anksčiau nebuvo mačiusi – niūniuojančią „viziją“, maišančią arbatą su peilio rankena, garsiai kvatojančią, kalbančią lotyniškai, kai jis tikėdavosi, kad ji supras jį. Jis kalbėdavo baisiai painiai ir praleisdamas žodžius. Vertė ją jaustis paprasta, nekultūringa, neelegantiška. Ji nė nepagalvojo, kad jos nusviesti batai buvo „elegantiški“, jo žavėjimosi objektas.

Ji matė tai, ką matė ir „Leviatane“ – tokio vyro paprastai nepaglobosi, kad jis yra aistringas, entuziastingas, kad jis neria į savo idėjų džiungles ne bailiai, bet nekantriai (bumt, trinkt šlapi drabužiai iš vario katilo) ir su malonumu.

Jis labai ilgėjosi namų ir mėgo kalbėti apie Angliją. Jo Anglija skyrėsi nuo tos, kuri ją nuvylė. Tai buvo miela, graži vieta. Liusinda negalėjo žinoti, kad Stratonų namai buvo drėgni ir šalti ar kad baptistų berniukai vertė jį graužti akmenis. Jis gražiai kalbėjo apie Stratonus, vadino juos savo globėjais, bet nepasakė, kad Hju Stratonas, kuriam arklių lenktynėse „sekėsi“ taip pat kaip ir ūkininkauti, pritaikė Oskaro sistemą visam savo kapitalui prarasti ir taip smarkiai prasiskolino, kad dabar prašė pinigų iš vyrų, su kuriais nebuvo susitikęs nuo pat Orielio laikų.

Prie Oskaro alkūnės kedriniame bufete gulėjo šviesi balta kortų malka. Jis šnairavo į kortas, sėdėdamas prie pilkos vilnos siūlų

kamuolio ir surangyto centimetro, matė jas dažnai, kiekvieną vakarą, kai imdavo chereso grafiną su išgraviruotu stručiu ir pildavo į taureles po gurkšnelį šio gėrimo, kurį jie gerdavo prieš eidami miegoti. Jis nieko nesakė apie kortas. Įsivaizdavo, kad jos nejaudino šeimininkės, taip užsiėmusios lakstymu ir namų ruoša. Oskaras troško turėti drąsos ir jas išmesti, bet apsijuokęs „Leviatane“ nedrįso to padaryti.

Jie neaptarinėjo kortų, bet tai, apie ką jie nekalbėjo, suteikė jų vakarams įtampos ir susijaudinimo, ir jie abu laimingi gulėdavo lovose, bet negalėdavo užmigti.

Liusinda galėjo išsmukti iš namų vidurnaktį ir kur nors kitur palošti, bet nedrįso liesti malkos, gulinčios namų bufete. Ji žinojo, kad tai buvo labai aistringa jo „silpnybė“. Ji net nedrįso paklausti, kodėl jis pakeitė nuomonę apie lošimą. O, kaip ji troško apie tai pasikalbėti, kaip troško padalyti kortas ant pilkos vilnonės antklodės. Pranyktų galvos skausmas, jų draugystė taptų saldžiai tobula.

Bet ji nieko nepasakė. Nors nusviesdavo „elegantiškus“ batelius ant grindų, pliki pirštai šviesdavo pro kojines, laikydavo stiklelį chereso rankoje, žodžiu, atrodė gana provokuojanti, ji galvojo, kad yra baikšti kaip pelė ir nedrįsta parodyti jam lošėjos aistros. Ji nekentė tokio baikštumo. Kaip visada manė, kad yra per daug atsargi, per daug užsidariusi.

Kartą ji pasakė:

– Norėčiau turėt dešimt seserų ir didelę virtuvę, kurioje galėčiau pasijuokt.

Jos gyventojas susiraukė ir nusipurtė dulkes nuo kelių.

Liusinda galvojo: „Jis toks artimas seseriai, kokią norėčiau turėt, bet jis to nesupranta“.

Ji turėtų draugę, jos šukuotų viena kitai plaukus ir, o Dieve, nusimestų didelius žvangančius bjaurius šarvus.

Ji saugojo savo stiklines svajones nuo jo net apie jas kalbėdama. Oskaras buvo žavus klausytojas, bet ji parodė tik nepermatomą savo svajonių apvalkalą – lango stiklą, papasakojo, kiek kai-

nuoja jį pervežti, kad statybininkai pusę metų neapmoka sąskaitų. Jis įsivaizdavo, kad tai jos verslas, žinoma, taip ir buvo, bet tai, ką ji kalbėjo, buvo tik migla virš peizažo su tokiais aukštais kalnais, kad ji nemokėjo į juos įkopti nesumišusi. Iš tikrųjų ji turėjo tokių ambicijų, kurių jam neišpažino, – norėjo pastatyti ką nors Nepaprasta ir Gražaus iš stiklo ir ketaus. Krištolo rūmus, bet ne krištolo rūmus. Konservatoriją, bet ne konservatoriją. Stiklas, sujungtas su plienu, sumegztas kaip voratinklis... Ši idėja šoko jos vizijose, tačiau niekad taip ilgai, kad taptų aiški. Pamėginus padaryti eskizą, ji sumažėdavo, tapdavo medinė, neelegantiška. Kartais svajodama Liusinda jausdavo atradusi formą, bet tai buvo panašiau į nuotrauką, nepanardintą į fiksažą ir išblėsusią dienos šviesoje. Liusinda buvo pakankamai išmintinga arba pakankamai kvaila, kad tikėtų, jog tai nesvarbu, jog galiausiai forma atsiras.

Prieš pasiekiant tą tašką, yra daugybė svarbių dalykų, kuriais ji privalo pasirūpinti. Svarbiausia rasti liejiką, kuris klausytųsi jos ir suprastų, ką ji nori pastatyti. Ji keliavo Darling Harboro pakrantėmis, kopė į aprūkusius Leišharto skersgatvius. Sekmadienio rytą, kai pagaliau suvokė, kad yra laiminga, jai laimės iš dalies aiškiai teikė žinojimas, kad rado niūrų seną moterų nekentėją misterį Fladą, nors ir neturintį Dievo, neturintį skonio ir tokių žinių, kokias turėjo ji, rado vyrą, galėsiantį išlieti jai reikalingas detales ir pažiūrėti, kaip jas galima pritaikyti vienas prie kitų. Iš tiesų jis pristatys jai „protitipą“ antradienį.

Liusinda parodė Oskarui ibį, pakilusį nuo Sraigių įlankoje augančių mangrovių. Pasakė jo pavadinimą, bet negalėjo prisiversti ką nors pasakyti apie savo paslaptį. Viską ji papasakos tik vikarui iš Valčių uosto.

Oskaras matė jos laiškus į Valčių uostą. Jie gulėjo ant židinio atbrailos, išsipūtę, pabrinkę. Jis įsivaizdavo, kad tai meilės laiškai. Ji žinojo, kad jis taip galvoja, ir norėjo, kad jis taip galvotų. Dėl šio nesusipratimo jie galėjo dalytis namu, būti draugai. Bet ji visą laiką dvejojo, ar jam nepapasakojus tikrai svarbios tiesos.

Tą rytą, kai suvokė esanti laiminga, pažvelgė į savo draugą,

pamatė jo dailų širdies formos veidą, skubrius paukštiškus judesius, liepsnojančią plaukų kupetą; matė, kaip jis švaistosi po žolę lazda; matė, kad jo dešinė ranka giliai įgrūsta į švarko kišenę; matė brangų draugą ir kompanioną, bet matė ir truputį pavojingą, jaudrų, net egocentrišką jaunuolį. Ji galėtų išduoti jam savo paslaptį, trapią ir ūkanotą kaip debesį, ir matyti, kaip jis ją sunaikina, nes nežinos, ką su ja veikti. O gal jis puikiai ją matys, kur kas aiškiau nei ji, ir gal net atims iš jos, entuziastingai pasiglemš ją.

Todėl Liusinda neparodė jam miražinės stiklo pilies. Jei ji buvo kaip debesis, tai jis buvo kamuolinis, su bokštais, kanjonais, spiralinėmis viršūnėmis, svaiginančiomis bedugnėmis. Galvodama apie tai, ji įtempė rankas. Pakrutino pirštus. Užsimerkė, susiraukė. Įsitempusi pasijuto nuostabiai, jai nepakenčiamai niežėjo, skaudėjo. Sidnėjaus uosto vandens paviršius buvo sidabriškas. Kormoranas sudrumstė jį, lyg neįtikima idėja, sudraskiusi membraną tarp svajonių ir gyvenimo.

78

Ceremonija

Sekmadienį po Balmeino regatos Arturas Felpsas nuėjo dvi mylias iki Vitfildo fermos. Su savimi pasiėmė jauniausią sūnų. Porelė buvo gražiai apsirengusi – mažasis berniukas su jūreivišku kostiumėliu, o Arturas – trijų dalių tvido kostiumu. Rankose jie nešėsi batus, (saugojo jų odą), sustojo prie Beržų giraitės namo apsiauti, išgerti gurkšnį vandens ir išsirauti šviežią morką iš daržo.

Arturas nusiplovė barzdą ir ją susišukavo. Ji buvo sniego baltumo ir minkšta kaip ką tik išmaudyto šuns plaukai. Liusinda vos jį atpažino. Jis atrodė didingas kaip misteris Henris Parksas. Kvepėjo muilu ir rutuliukais kandims naikinti.

Pakvietė jį vidun, bet jis nėjo. Liusinda laikė atviras duris ir matė, kaip vidun skrenda moskitai, kol jos svečias valosi batus į paradinių durų demblį. Ji jau ir anksčiau būdavo taip „pagerbta" ir visada jausdavosi nejaukiai.

Arturas buvo pasiruošęs kalbą. Jis atsistojo tiesiai ir įtraukė pilvą. Jo berniuką kandžiojo moskitai, bet Arturas sakė kalbą ir nepaleido vaikiuko rankos. Išgirdusi šią kalbą, Liusinda išraudo, o jos ausys virto karštomis gėlėmis. Arturas ne tik žinojo Oskaro pavardę, bet ir siejo su jos pavarde. Jis darė prielaidą. Tai ją sukrėtė. O antra, Arturas kvietė juos abu apsilankyti fabrike. Jie buvo kviečiami drauge kaip pora.

Ją apstulbino viskas, bet labiausiai štai kas: šis vyras, šis stiklo pūtėjas, įsakęs jai nesilankyti jos pačios fabrike iš anksto neįspėjus, dabar, vos nusprendęs, kad ji susijusi su vyru, nesvarbu, kad tas ryšys laikomas skandalingu, šventadienį ėjo dvi mylias, norėdamas įsitikinti, kad viešpats ir šeimininkas apžiūrės savo naują teritoriją.

Tačiau ji priėmė pasiūlymą. Kokia ji silpnutė! Ji susijaudino, kad jis ėjo dvi mylias, ir gėdijosi baisaus pykčio liūno, kuris grasino ją įklampinti. Ji net neleido sau būti sarkastiškai. Priėmė pasiūlymą. Ji tarė:

– Labai gerai (ak, tu kvaile, kvaile), – ir uždarė duris, Arturui linkint labos nakties. Vėliau ji nusiuntė žinutę ir rado svarbesnių įsipareigojimų, vis atidėliojo, bet kitą sekmadienį žmonės matė ją besileidžiančią nuo Druito gatvės kalvos į fabriką. Oskaras, pagaliuko plonumo kojytėmis žirgliojęs šalia savo nedidukės ir įsitempusios draugės, puikiai suvokė, kad ji nepatenkinta. Jis galvojo: „Ji pernelyg susiveržė korsetą“. Bet buvo ne taip, ji tik pyko. „Suveržimas“ atsispindėjo veide, nes ji suspaudė lūpas, burna sumažėjo, tačiau veido negalėjo paslėpti plačiakraštė skrybėlaitė.

Jos ūgio moteriai skrybėlaitė buvo per plati. Ji iškreipė proporcijas ir darė merginą dar mažesnę. Ji tai žinojo. Tiesiog gatvėje du kartus sustojo norėdama ją pasitaisyti, bet jai tik pavyko atrodyti netvarkingiau.

Oskaras nesuprato emocinės atmosferos. Jį ką tik paleido iš misterio d'Abso kontoros ir jis netroško paaukoti savo šeštadienio popietės, pirmo savaitės laisvalaikio, tokiai bjauriai atrodančiai įmonei apžiūrėti. Jis buvo pripratęs prie iškylų Menlyje ir Votsono paplūdimyje. Čia oras dvokė, nors neaišku, nuo kokios gamybos. Žviegė lentpjūvė. Jie perėjo mėšlu apdrabstytus Druito grindinio akmenis ir įėjo į kiemą. Kieme stovėjo atviros pašiūrės. Jie šlepsėjo per balas. Dėžės su rudomis ir žydromis butelių šukėmis buvo sukrautos į krūvas.

Australija – pasibjaurėtina vieta. Jis gailėjosi, kad išvis čia atplaukė. O dabar dar iš paskos jam atseks vargšelis Vordlis-Fišas, bent jau tą jis sužinojo perskaitęs seną riebaluotą laišką, neseniai gautą iš vyskupijos saugyklos. Vordlio-Fišo laivas jau plaukė jūra ir negalėjai jo sustabdyti. Ką pasakys Fišas, pakliuvęs į tokią situaciją?

Per kiemą nubėgo kostiumuotas vyras su nuspurusiais rankogaliais ir pranyko apvaliame plytų pastate su surūdijusiu skardi-

niu stogu. Liusinda parodė jį, jo rankogalius, duris, pro kurias jis įėjo. Ji rodė japoniško skėčio aštriu antgaliu.

Oskaras nutarė, kad ji taip blogai nusiteikusi dėl jo paties. Jis juto, kaip skėtis remiasi jam į šonkaulius. Žinojo, kad čia jo niekas nelaukia. Ką gi, jis ir nenorėjo čia ateiti! Jis pažiūrėjo į piktą Liusindos veidą, ji jam nepatiko. Oskaras nusišypsojo ir kilstelėjo antakius, ir su šia ypatinga kauke, kurios nebedengė aukšta skrybėlė, įėjo į fabriką.

Viskas buvo ne taip, kaip tikėjosi. Lauke buvo netvarkinga ir šlapia, o viduje buvo labai tvarkinga ir maloniai sausa, it konditerininko delne. Sienose nebuvo langų; jie buvo aukštai, po pat stogu. Kambario viduryje stovėjo šešios krosnys, o kitos penkios – pasieniuose. Stovėjo ilga dabar nenaudojamų vežimėlių ir mašinų eilė. Jis įsivaizdavo, kad jie skirti lango stiklui gaminti, ir neklydo.

Bet mažiausiai jis tikėjosi pamatyti fabriką, papuoštą gėlėmis: rugiagėlėmis, raktažolėmis, aguonomis, baltomis ir geltonomis saulutėmis, frezijomis, pienėmis, žonkiliais. Jos buvo surištos į puokštes ir pakabintos ant storų stogo atramų. Jas saugojo žvejo tinklas, kabantis tarp krosnių ir durų, ir po šia gėlių vėliava stovėjo visi vyrai. Jie jautėsi nejaukiai, apsitempę stiprias lanko formos kojas kostiumo kelnėmis. Kai Oskaras ir Liusinda įėjo, jie ėmė giedoti:

– O Viešpatie, kuris pripildei mūsų sielas laisvos meilės...

Liusinda žiūrėjo tiesiai priešais save. Žinoma, ji susijaudino. Kvailiai, taip sunkiai dirbo norėdami ją pamaloninti. Kartu ji supyko, ašaros ėmė byrėti jai per skruostus, bet ne dėl to, dėl ko taip pat žliumbė jos gyventojas. Esu tikras, kad abiejų ašaros buvo sūrios, tikriausiai buvo normalaus sūrumo, t. y. tarp vieno ir dviejų procentų druskos, bet tai tik parodo chemijos ribotumą, nes Liusinda ašarojo dėl visiškai kitokių emocijų, o Oskaras verkė iš džiaugsmo, nuostabos, nuolankumo ir meilės tiems kostiumais apsitempusiems darbininkams, kurie viešai parodė meilę jam, svetimam ir išmestam.

79

Puodas ir katilas

Jie buvo svetimi vienas kitam, kaip du indai ant vienos viryklės: katilas švilpčiodamas išmeta džiaugsmo debesis, o troškinio puodas tyliai kunkuliuoja, ir abu nejaučia kito būsenos.

Buvo rodoma, kaip pučiamas stiklas. Liusinda įsivaizdavo, kad Oskaras nuobodžiauja ir čia yra tik iš mandagumo. Jis pintomis maukė alų su vyrais; jai nepasiūlė. Liusinda nutaisė šypseną ir niekino visus kvailius.

Ji buvo agresyviai nekrikščioniška.

Misteris Hopkinsas netrukus taip pasigėrė, kad vos apvertė liežuvį. Liežuvis išpampo, tapo storas kaip jaučio jo dailioje burnoje su smulkiais dantukais. Vyrai prašė, kad jis jiems pagiedotų. Jis neturėjo balso. Nors Liusinda žinojo, kad klausytojams tai būtų nesvarbu, jai buvo svarbu.

Ji buvo apsitaisiusi senamadiškai ir bukagalvė. Jis buvo išglebęs ir palaidas kaip šunytis. Jis stebėjo, kaip jie šešis kartus rodo alaus bokalo gamybą. Rodos, niekas nesidomėjo, kiek kainuoja kūrenti krosnis. Ji negalėjo apie tai užsiminti ir vis dar tvardėsi. Jie laistė alų ant plytinių grindų, apsupo Oskarą rateliu ir vadino jį (Maiklas Keisis vadino) „Tėvu“.

Liusinda stoviniavo didelės šaltos erdvės vidury. Šypsojosi, kol paskaudo širdį. Paklausė Bilio, kuris turėjo mėsingas ausis, apie žmoną ir vaikus ir pamatė, kad jis negali pasakyti, kokio amžiaus jo vaikai. Jai nerūpėjo, kad jis skurdžius. Ji šypsojosi jam. Bilis buvo girtas. Kalbėdamas jis tapšnojo jai per petį. Ji paliko jį, mėginantį apskaičiuoti savo vidurinio vaiko amžių.

Misteris Hopkinsas išėjo į kiemą. Jis nutarė apžiūrėti jos smėlį ir anglis su Arturu Felpsu.

Ji tuoj ims staugti. Bėginės po kiemą kaip šuo, pervažiuotas vežimo rato. O saulė dabar tokia skaisti.

Ji manė, kad elgiasi vaikiškai.

– Manau, misteri Hopkinsai, – tarė ji, – kad turime dar su kai kuo susitikti.

Tada jis suprato, ar bent ji taip pamanė. Ką gi, tai tik jo naudai. Jis paspaudė ranką Arturui ir, pakviestas grįžti vidun ir atsisveikinti su „berniukais“, atsisakė tai padaryti. Arturas suėmė jo ranką abiem delnais.

– Labai malonu, – pradėjo jis, vis dar laikydamas švelnią smulkią ranką tokiuose gniaužtuose, kurie Oskarui priminė minkštas kartūno pirštines, – labai malonu, sere, matyti, kad mūsų poniutė susidėjo su tokiu džentelmenu kaip jūs, sere. Sere, kai tik norėsite ką nors sužinoti, kai tik mes gaminsime langus visu greičiu, jūs tiesiog ateikite ir mums bus malonu jums viską paaiškinti.

Oskaras, vis dar laikydamas ranką pūtėjo rankoje lyg tramdomuosiuose marškiniuose, atsisuko ir pamatė, kad Liusinda, kuri prasidėjus kalbai stovėjo, nueina. Ji buvo susikūprinusi, nuleidusi galvą. Jis nežinojo, kas negerai. Ar jis nesielgė vyriškai tarp jos vyrų?

– Dėkui jums, Arturai, aš ateisiu.

Jis išgirdo džiaugsmo šūksnius. Atsisuko ir pamatė, kad vyrai pasipylė iš fabriko ir išsirikiavo palei sieną su bokalais. Jie sveikino savo darbdavę, einančią pro šalį nuleista galva. Išgirdusi šūksnius, ji išskleidė skėtį, norėdama prisidengti veidą.

– Viso gero, Arturai.

– Viso gero, sere. Tai ypatinga garbė, sere, nors aš turiu žmoną ir vaikų, bet niekada nebuvau vedęs, sere. Tai faktas, ir visai ne dėlto, kad nesu krikščionis. Mano motina buvo baptistė, o mano senis unitas*, mes visada vaikščiojom į koplyčią, bet pasakysiu jums, sere, nes man tai paguoda...

– Dėkui jums, Arturai.

* Žmogus, paprastai krikščionis, tikintis vienasmenį Dievą ir atmetantis Trejybės doktriną.

– Senukas misteris Holis, vadinamasis krikščionis socialistas, pasakė man, kad santuokos institucija... eisiu su jumis, sere, nesijaudinkite dėl vaikinų. Pamojuokite jiems, sere, taip, viskas gerai. Tas senukas... O kokia buvo jo barzda – sidabro baltumo ir siekė diržą. Jis galėdavo susikišti ją į kelnes, ir kartais, kai nusigerdavo iki žemės graibymo, taip ir padarydavo. Jis man sakė, kad ta institucija, pasak mūsų Viešpaties, yra niekas, bet buvo įvesta vėliau, be abejo, ją įvedė popiežiai. Visa tai buvo susiję su nuosavybe, o ne su mūsų Viešpačiu Jėzumi, bažnyčia tiesiog norėjo viską užrašyti. Ką gi, mano atmintis yra kiauras puodas. Pamojuokite jiems, sere, jiems buvo malonu su jumis pabendrauti. Jie laimingi dėl ponios, kad ji galiausiai susirado vyrą. Jai buvo sunku tai padaryti. Kai kuriems iš mūsų, pamačius jus, labai palengvėjo, sere. Ką gi, sudie, buvo ypatinga garbė.

Oskaras nuskubėjo paskui juodą, susikūprinusią po skėčiu figūrėlę. Atsigręžęs pamojavo. Jis atrodė labai komiškai – skrybėlė nuslinko ant pakaušio, kai šoko per klaną, pamojavo skėčiu, šoktelėjo norėdamas neįminti į jaučių mėšlą, visi vyrai nusijuokė, bet nepiktai. Jie grįžo prie savo darbų šypsodamiesi ir purtydami galvą. Jų naujas šeimininkas keistas, bet ne niekšas.

Koks susitikimas? Oskaras nieko nežinojo apie jokį susitikimą. Gal ji ir susitarusi, bet ne jis. Jis nusivylė, nes labiausiai norėjo su ja pasikalbėti. Jautė, kad atvėrė duris į jos gyvenimą. Oskaras norėjo kur nors atsisėsti, vietelėje su marmuriniais staliukais. Jei čia būtų Londonas, jie nueitų į „Café Lux“ Regento gatvėje. Taurę portveino damai. O gal tik kiniškos arbatos, o tada jie galėtų pasikalbėti apie tą jos stiklo verslą.

Jis niekad nė nepagalvojo, kad gamybos procesas gali būti gražus. Jei būtum jo prieš valandą paklausęs, kas jam gražu, būtų papasakojęs apie gamtos pasaulį, išvardijęs Devono gyvūnų rūšis ar, panėręs rankas į uolinius atminties baseinus, būtų atnešęs tėvo nupieštą ir pavadintą plukę, dailią besielę būtybę, kurią lygiai taip pat sukūrė Dievas. Būtų parodęs tau Stratonų derliaus pėdus (jau pamiršęs, kad akuotai subraižė jam rankas ir jam visą

naktį peršėjo) arba banguojančią, pavojingą jūrą, matomą pro pažįstamą langą su dviejų pėdų storio palange. Niekada nebūtų nusivedęs tavęs į pastatą su surūdijusiu gofruotu stogu ar vedžiojęs gatvelėmis, prikrautomis butelių dėžių, ar tarp netvarkingai išmėtytų žvilgančių šukelių. Tokiose vietose tikiesi rasti dvoką, smarvę, atmatas, tik jau ne stebuklus.

Bet jis rado stebuklą. Vos įžengęs pro duris vidun, dar nepamatęs nieko nuostabaus, jis jau žinojo, kad šioje sausoje iššluotoje vietoje bus kai kas nepaprasta.

Jie nusivedė jį prie karjero, pasiūlė pažiūrėti į jį, į nepastovų pasaulį, kur negali atskirti baltojo įkaitinimo nuo paprasto įkaitinimo, nematai skirtumo tarp tiglio baltumo ir išlydyto stiklo, kurį jie vadina „metalu“, baltumo. Kai Arturas sakė „metalas“, Oskaras manė, kad jis kalba apie varį, sidabrą ar auksą, ir kai rinkėjas ištraukė medžiagą, kuri irgi galėjo būti varis, sidabras ar auksas. Jis stebėjo, kaip ilgos lazdos gale raudonai įkaitęs rutulys eina iš rankų į rankas, nuo karjero į karjerą, ir tampa panašus į metalą, truputį pučiamas, siūbuojamas, keliamas aukštyn, kol priėjo prie stambiausio, nevalyviausio vyro. Tada šis, vadinąs save (jis tai intymiai pašnibždėjo Oskarui į ausį) ne kuo kitu, kaip žymiu riteriu Seru Myžalai Vėjyje, paėmė ilgą lazdą ir iš karto tapo pagrindiniu būgnininku, dūdmaišininku, trimitininku, keitėju, nes jis pavertė metalą alaus bokalu. Galiausiai jis atsisėdo ant medinio sosto ir ritinėjo ilgą lazdą rankose, drėkindamas ją drėgnu kriaušės medžiu, kuris šnypštė ir garavo aplink jo arbata ir alumi sudrėkintus ūsus. Jis paėmė raudono elastiško stiklo gyvatę iš trečio rinkėjo ir, iškėlęs ją aukštai, kur ji atrodė tokia pikta kaip gyvatė erelio naguose, vienu mostu pavertė ją klaustuku, iš jo – rankena. Viskas buvo labai dailu, labai preciziška, buvo nuostabu, kad tokį stebuklą padarė ūsočius Falstafas su storu pilvu ir purvinais marškinėliais.

– Esu žmogus dumplės, sere, – paskelbė Arturas, modamas ranka, kad kas nors ateitų ir paimtų jo kūrinį. – Štai kuo pasidariau.

Bet Oskarą nustebino ne tai, kad žmogus perdarė savo kūną taip, kad jis atitiktų gamybos poreikius, bet kad toks šiurkštus ir netobulas žmogus gali padaryti tokį gražų stiklinį dalykėlį.

Stiklas. Akinamas baltumas. Žvilganti raudona. Elastingumas. Nepastovumas. Skystis. Indas šviesai.

Oskaras nuskubėjo paskui savininkę. Jis buvo kreivakojis uzurpatorius, vagis iki blizgėjimo nudėvėtu kostiumu. Jis buvo drugelių kolekcininkas, meno pirkėjas, jis ėjo paskui tą, kuris sukūrė tokius stebuklus. Jis būtinai taps visa ko dalimi.

Liusinda bėgo nuo jo kaip dora pilietė, jaučianti, kad ją seka kišenvagis. Ji pasuko į Jorko gatvę, paskui nuskubėjo prie minios turguje. Jis skynėsi kelią siauruose takučiuose tarp kioskų. Buvo saulėta pavasario diena, bet tarp dešrų kabėjo žibintai. Jis sekė jos didelę juodą skrybėlę, kai ji sukiojosi, atsitrenkdavo į žmones tarp kartūno krūvų, moleskino atraižų, mėlynų metalinių kastuvų lentynose, kur jie buvo išrikiuoti kaip ginklai, ir išlėkė į akinančią šviesą Džordžo gatvėje. Ji ėjo taip greitai, kad net Oskaras, turintis kokia pėda ilgesnes kojas ir žengiantis kokiom dviem pėdom ilgesniais žingsniais, vargiai spėjo ją sužiūrėti.

Bet jis neleis jai pasprukti. Jis stumdėsi ir liuoksėjo, atsitrenkdavo į žmones ir atsiprašinėjo. Sekė jos nugarą Sasekso gatvėje. Jie perėjo skersgatvį, virš kurio dauguma jo kolegų vis dar dirbo prie savo sąskaitų knygų. Vos už šešių pastatų, bet kitoje gatvės pusėje ji įėjo į aukštą plytų pastatą su šviesiai geltonomis smiltainio palangėmis. Princo Ruperto stiklo fabrikas (kontora) penktame aukšte.

Pirmus tris aukštus užėmė spaustuvės, ir pastatas šokčiojo pagal jų ritmą. Laiptinėje aitriai trenkė rašalu. Pro atviras duris jis matė vyrus su prijuostėmis, pildančius raidžių formeles. Jis taip prakaitavo, tarsi būtų sėdėjęs savo vietoje misterio d'Abso įmonėje.

Firmos ketvirtame aukšte buvo uždarytos šeštadienio popietei gal dėl to, kad nebuvo klientų, o gal dėl pažangios vadybos. Laiptų aikštelė buvo beveik tuščia, išskyrus valytoją, kuri klūpėjo ir pliaukšėjo liežuviu, matydama, kad dar vienas vandalas žingsniuoja per jos darbą. Ji nesušvelnėjo, kai Oskaras ėmė stypčioti pirštų galais.

Penktame aukšte ant tamsių medinių durų savo pavadinimus buvo užrašiusios trys firmos, visos skirtingu braižu, auksinėmis raidėmis su juodais auksiniais šešėliais. Pirmasis buvo Princo Ruperto stiklo fabrikas.

Jis tylutėliai pasibeldė ir tučtuojau įėjo. Buvo tik kambariukas, stalas, trys kėdės, viskas sugrūsta po nuožulniomis lubomis. Ant grindų nebuvo kilimo, bet ant sienos už stalo kabėjo įrėminta Krištolo rūmų graviūra, o prie sienos priešais langus (prie jų dabar stovėjo Liusinda, laikydama rankoje suniurkytą skrybėlaitę) stovėjo stiklinės lentynos su nedulkėtų žalių, šviesiai geltonų, ryškiai mėlynų butelių kolekcija ir kvadratiniais knygos dydžio įvairių spalvų ir apdailos stiklo lakštais. Saulė dabar žaidė ant tų lentynų, jos žvilgėjo, nusidažė kraujo raudoniu ir mirguliavo kaip brangenybių dėžutė vaikiškoje pasakoje.

Oskaras šyptelėjęs pagalvojo: „Palapinukas"*.

Jos stalas buvo kedrinis, taip pat uždengtas stiklu. Ant jo stovėjo rašalo buteliukas, gulėjo rašiklis, nebuvo jokio sugeriamojo popieriaus. Aukštoje mėlynoje vazoje žydėjo *vilkdalgis,* nors dabar jis jau buvo gerokai apvytęs. Ant stalo stikliniu paviršiumi gulėjo vienas vainiklapis ir gražios žiedadulkės.

Pro kairįjį mis Leplastrier petį kilo dūmai iš jos fabriko. Ji neatsigręžė. Oskaras matė švelnią plaukų garbanėlę ant kaklo. Stovėdamas už jos, labai arti, vos už pėdos, jis matė, kad vyrai kieme ėmė muštis. Buvo akivaizdu, kad keletas iš jų pasigėrė iki žemės graibymo.

Tik tada, iš taip arti, jis pamatė, kad jos pečiai dreba. Jis išsigando. To nesitikėjo. Nežinojo, ką reikėtų daryti. Sunėrė rankas ir pastebėjo, kad jos lipnios ir prakaituotos. Pagalvojo: „Tai privati vieta". Galvojo: „Tikriausiai aš dvokiu". Ištarė jos vardą ir prilietė petį. Liusinda atsisuko. Jos išdidus veidas buvo sukritęs, tarsi suglamžytas laiškas, išmestas į šiukšliadėžę. Jos glotnią odą staiga išvagojo kanaliukai – raukšlės, raukšlytės ant smakro, ant nosies, ir jos didžiulės žalios akys buvo stiklai, taurė, iki kraštų sklidina svaigalų, gėrimas tiško, žinoma, ne linksmai, tačiau jį į išorę traukė pyktis ir vidun stūmė širdies gėla.

Jis nežinojo, kodėl ji tokia, bet pasilenkė, apkabino ją ir prispaudė prie savęs. Ji tokia smulkutė.

* Šios rūšies paukščių patinas poravimosi metu stato ant žemės lapinę iš šakelių, išpuošia ją gėlėmis ir plunksnomis, išdažo įvairiomis spalvomis.

80

Intymiai švelni jos oda

Oskaras buvo švelnus. Nušluostė jai akis savo nosine, nepastebėjęs, kad ji sutepta. Ji buvo dėmėta nuo rašalo, suglamžyta, sugniaužyta. Liusindos blakstienos buvo ilgos ir švelnios, o nosinė šiurkšti, nepakankamai minkšta. Jis sudrėkino nosinės kamputį burnoje. Skausmingai suvokė, kad jos oda intymiai švelni, stebėjo, kaip po vokais virpčioja akys. Jis džiovino ašaras taip švelniai ir atsargiai, kaip niekada anksčiau nesielgė.

Jis pagriebė kėdę iš už stalo. Kai ją pakėlė, atlošas atsiskyrė ir nudardėjo ant grindų.

– Dievulėliau, – Liusinda šnirpščiodama klestelėjo ant palangės. – Viskas griūva.

Iš tiesų kontora jai atrodė griūvanti ne tik šiandien, bet šiandien ypač. Ji niekada nebuvo tuo, kuo turėjo būti – fizinis paminklas Liusindos sėkmei ir tvirtumui. Čia stovėjo sunkus stalas, įvairios komodos, dėžutės, gamybos pavyzdžiai, bet jie visada jai atrodė nesolidžiai, buvo nenatūralūs. Ši kontora buvo jos tremties vieta, ypač dabar, kai langas tapo besipešančių vyrų paveikslo rėmais. Ji jautėsi pažeminta ir bejėgė kaip vaikas, velkamas gatve didžiulio šuns su pavadėliu.

Jos stalo stalčiuje gulėjo plaktukas su skeltu galu. Oskarui pavyko sukalti kėdę, nors iš pradžių jis kalė pernelyg energingai ir atrodė, kad jam nepavyks. Liusinda privertė jį sėstis ant tos kėdės. Jos nugarą glostė popietės saulė.

Ji tarė:

– Tikriausiai manai, kad aš juokinga.

– O ne, visai ne, – paprieštaravo jis.

Ji ištiesė ranką, paėmė jo pasiūlytą nosinę ir išsišnypštė nosį, išsitepdama mėlynu rašalu nosies galiuką.

– Ar būsiu teisi sakydama, kad atspėjai mano ašarų priežastį?

Bet jis nieko neatspėjo. Jautėsi per didelis, per aukštas, per bjaurus. Ji buvo labai rami ir susikaupusi. Joje nebuvo nieko nereikalinga. Jis atsirėmė į sieną už nugaros. Jo kojos per ilgos ir per liesos, netvarkingos kaip nesukapotų malkų rietuvė.

– Ne, – tarė jis, – tikrai ne. Visiškai nesuprantu.

Jos veidas subtiliai pasikeitė. Negalėtumėt pasakyti, kas nutiko. Susitraukė apatinė lūpa, įdubo skruostai, susiaurėjo akys. Bet ji neketino kalbėti dviprasmiškai. Ji iš karto liovėsi juo pasitikėti.

– Jei visiškai nesupranti, – pareiškė ji, – kaip gali negalvoti, kad esu juokinga?

– Nes tavyje nėra nieko juokinga.

Jie žvelgė vienas į kitą ir abu matė, kaip kiekvienas keičiasi iš karingo nepažįstamojo į švelnų draugą ir vėl atgal, ilgai neišlikdamas vienos nuotaikos. Jos akys buvo aksominės, žalios ir neapsakomai gražios. Akių baltymus vagojo raizgūs raudoni plaušeliai.

– O ar tu smalsus? – paklausė ji, pritraukdama jį ir atstumdama, mesdama jam iššūkį, nors buvo prisižadėjusi juo pasitikėti. – Ar tau įdomu, kodėl ašarojau? Ar tau nors truputį smalsu?

Žinoma, jam buvo smalsu, bet smalsu kaip mylimajam. Jis bijojo išgirsti tai, ką ji gali pasakyti. Įsivaizdavo, kad ašaros kaip nors susijusios su storais laiškais, kuriuos ji palikdavo ant židinio atbrailos. Jis įsivaizdavo, kad ji verkė dėl Deniso Haseto. Jam buvo smalsu. Jam visai nebuvo smalsu. Jis buvo savanaudis įsimylėjėlis, jam buvo džiugu, kad ašaros juos suartino, tačiau jautė apmaudą dėl jų keliamos grėsmės.

Jie tol žvelgė vienas į kitą, kol žiūrėjimas virto spoksojimu, kol abu nuleido akis.

– Taip, – prabilo jis, – aišku, kad man smalsu.

Jis vėl sudrėkino nosinės kamputį ir švelniai nuvalė dėmę jai nuo nosies. Ji pakreipė galvą ir užsimerkė.

Pasakė jam, kad vyrai, jos samdiniai, pasiūlė jam, Oskarui, draugystę, o ją atstūmė. Kalbant jos burna truputį sumažėjo. Oskaras pastebėjo aštrius apatinius dantis.

Jam buvo jos gaila. Jis buvo kvailys ir elgėsi labai nemeiliai. Prisipažino, kad nežmoniškai gailisi. Be to, jam lyg akmuo nuo širdies nusirito sužinojus, kad ji verkė visai ne dėl Deniso Haseto. Nors stengėsi nesišypsoti, vis dėlto išsišiepė iki ausų.

– Ką gi, turėtum žinoti, kodėl atsekiau iš paskos, – tarstelėjo jis.

– Ar nenušluostyti man ašarų?

– Ar tau smalsu?

– Žinoma, man smalsu, – nusišypsojo ji.

Jis suprato jos ironiją ir linktelėjo.

– Persekiojau tave, norėdamas pasakyti, kad per visą gyvenimą nemačiau nieko puikesnio už tavo fabriką, – jis susiraukė.

Liusinda nuraudo, bet nebuvo aišku, ką ji jaučia.

Jis įsigrūdo kumščius tarp kelių.

– Jergutėliau, – atsikvėpė ji.

Jis atsiduso ir tarė:

– Taip.

– Kas taip?

Bet jis ištarė „taip“, tik atsiliepdamas į tai, ką, jo manymu, galėjo reikšti „jergutėliau“, ir nedrįso pasiaiškinti.

– Gal mums reikėtų išgerti arbatos, – jis pakėlė suplotą skrybėlę nuo grindų. Galvojo apie „Café Français“, kavinę su marmuro staliukais.

– Parodysiu tau, – ji atsistojo ir išlygino velvetinį sijoną. Buvo visai neaišku, ką tai galėtų reikšti.

Jis nepaklausė „ką“ ar „kur“, bet, jai išėjus iš kontoros, nusekė iš paskos. Jo mintys klaidžiojo, jis niekaip negalėjo susikaupti. Ji ėjo neįtikėtinai linksmai, ryžtingai, laisvai, žingsniai aidėjo. Laiptų aikštelėje ji prilietė duris su lentele „Naujojo Pietų Velso aklimatizacijos draugija“.

„Misteris Smitas“, – pagalvojo Oskaras.

– Jo nebėra, – ji patapšnojo lentelę. – Išsinešdino. Dabar mano.

Ji atrakino duris ir atvėrė jas. Jis laukė, kol ji įeis, bet ji nėjo. Pasitraukė šalin ir mostelėjo ranka kaip teatro durininkė. Jie susidūrė ir sumišo stengdamiesi būti mandagūs.

– Žiūrėk, – nekantriai tarė ji. – Tiesiog žiūrėk.

Ji liepė žiūrėti į misterio Flado „protitipą", tą statinį, kuris vos prieš akimirką buvo krištolinis jos gyvenimo centras. Bet, atsistojusi ant slenksčio šalia misterio Hopkinso, ji nebematė sumanaus misterio Flado su nudegusiomis plaukuotomis rankomis, jo skriestuvų ir braižybos stalų. Ji nematė išmoningos vamzdžių ir lazdų konstrukcijos. Matė tik liūdną pastačiuką su nuožulniu stogu, primenantį paprastą išvietę.

– Gali prieiti, – rūsčiai tarė ji. – Jis nešventas. Tai tik „protitipas", – kalbėjo ji, mėgdžiodama nosinį misterio Flado balsą.

Bet Oskaras neregėjo to, ką įsivaizdavo Liusinda. Vakaro saulės apšviestame tunelyje šoko dulkės, jis matė ne liūdną pastačiuką ir ne paprastą išvietę, bet šviesą, ledą, spektrą. Jis žvelgė į stiklą taip, kaip į jį žvelgia ir jį suvokia jį mylintys. Jis suprato, kad prieš jį didingas dalykas, it siela ar dvasia (jis bent troško, kad tokia būtų siela ar dvasia), kad jis tobulas, nedulka, nerūdija, kad tai šlovės alėja.

Jis nematė išvietės. Jis matė bažnytėlę, aplink kurią kaip mikroskopiniai angelai šoko dulkės. Ji buvo švari, tyra ir be tuštybės. Drauge ir gražutė, ir labai... padori. Šviesa nardė po jos perregimu, neišpuoštu paviršiumi ir spalvino liguistas kontoros sienas taip nuostabiai, kaip vitražai katedroje.

– Vaje, – pratarė jis. – Viešpatėliau.

Oskarui atsisukus, Liusinda pamatė, kad jo veidas tapo rožinis. Burna sumažėjo, tarsi jis būtų šypsojęsis turėdamas joje šerbetinį saldainį, kurį paslapčia čiulpia.

Oskaras tarė:

– Esu nepaprastai laimingas.

Dabar jis atrodė tiesesnis ir aukštesnis. Jo plaukų galiukai liepsnojo.

Ji pajuto maloniai šiurpstantį kaklą. Pagalvojo: „Esi pavojingoje žemėje".

Oskaras buvo lengvas, nestiprus. Atsistojo, jai nesuspėjus pakasyti jam galvos, nusišypsojo. Ji irgi šyptelėjo.

– Padarei urvą Dievo angelams.

„Oho“, – pagalvojo ji. Ji galvojo: „Štai kaip atrodo velnias: su mielu širdies formos veiduku ir smuikininko rankomis“.

– Žinau, kad Dievo angelai negyvena urvuose, – jis įėjo į kambarį ir pritūpė prie stiklinio namuko. Ji nusekė iš paskos. Namas buvo šešių pėdų ilgio, visos sienos ir stogas stikliniai, tik grindys medinės. – Bet jei gyventų, jie norėtų kaip tik tokio urvo.

– Prašau, – ištarė ji.

– Bet čia nėra nieko, kas prieštarautų religijai, – atsakė jis. – Argi turėtume humoro jausmą, jei jo neturėtų mūsų Viešpats?

Ji nusišypsojo ir pagalvojo: „Jergutėliau“.

– Ar neįsivaizduoji, kad mūsų Viešpats juokiasi su savo angelais? – pasiteiravo jis.

Ji pagalvojo: „Aš įsimylėjau. Nepaprasta“.

– Kaip gali visažinis Dievas nesuprasti pokšto pagrindų? Noriu pasakyti, kad šis namas yra vilko urvo dydžio, ir jis tik dėl tavo darbštumo tapo nuostabiausiu ir džiaugsmingiausiu pastatu, kuriame galėtų apsigyventi Jo angelai.

Dabar jis stovėjo ramiai, o kalbėdamas kaip brolga* šoko aplink stiklinį pastačiuką. Išskėtė rankas, lyg norėdamas apkabinti Liusindą, paskui sukryžiavo jas ant krūtinės ir susikūprino.

Ji galvojo: „Jis pasipirš man, bet ne dabar, o vėliau“.

– Argi šio bei to nenuveikei? – paklausė jis. – Argi *nesusitvarkei* gyvenimo? Turiu prisipažinti, kad pavydžiu.

Besileidžianti saulė atsispindėjo nuo raudonų plytų sandėlio, stovinčio kaimynystėje. Dėl to kambarys nusidažė rausva spalva. Šviesa lūžo stiklo pastate, pasiekė grindis ir sukūrė spektroskopinę kometą, o jie tvarkingai stovėjo ant jos kraštų. Liusinda nejučia atkartojo jo stovėseną; tai yra sukryžiavo rankas ant krūtinės, tvirtai rankomis surakino kūną ir tarp savęs ir Oskaro esantį atstumą juto tarsi gyvą būtybę.

* Didelė sidabriškai pilka Šiaurės ir Rytų Australijos gervė, turinti įmantrų piršimosi ritualą, per kurį šokinėja, plasčioja sparnais ir trimituoja. (*Aut. past.*)

81

Pasivaikščiojimas

Visa tai, galvojo Liusinda, paveldėjau iš mamos: esu per daug kritiška, pernelyg domiuosi savo mėgstamais užsiėmimais, esu blogo būdo, neatsipalaiduoju, nenusiraminu ir dėl to atstumiu linkinčius man gero. Neleidžiu kam nors būti tiesiog „paprastu vaikinu“, kaip visada mokėdavo mano tėtė. Kaip galiu jį mylėti ir taip juo nepasitikėti?

Šios mintys kilo, kai Oskaras, eidamas Druito gatve Keslrėjaus link, pamėgino paimti ją už rankos. Ji instinktyviai atitraukė ranką ir tučtuojau supyko ant savęs. Dujų žibintai išskydo nuo ašarų, tarsi būtų nutapyti akvarele. Neverk. Neverksiu. Paimk jo ranką. Negaliu. Paimk. *Negaliu.* Privalai.

Ji paėmė jo ranką besidaužančia širdimi, žvelgdama tiesiai priešais save.

Tokiu vakaro metu dangus pamėlsta ir įsižiebia geltonos parduotuvių lempos. Laikydami vienas kitą už rankos, jie kopė į kalvą Keslrėjaus link. Jis pareiškė, kad turi vieną „mintį“, kurios jai nepasakys. Dėl šios minties jo lūpose pražydo šypsena. Jis pasakys jai savo mintį per vakarienę – ji bus jo viešnia. Jis švelniai erzino ją, atsisakydamas pasakyti, apie ką galvoja. Jis buvo aukštas ir tiesus, ilgu lanksčiu kaklu ir aukšta juoda skrybėle, po kuria stirksojo neklusnūs plaukai. Ji buvo žema – jos milžiniškos skrybėlaitės graižas vos siekė jo petį. Jo judesiai buvo mėšlungiški, jos – ramūs. Ji nekritikavo jo drabužių, kurie kaip maišas tįso jam iki kelių, švarko atvartai buvo apdribę, aplink sagas – raukšlės, o ji, nors ir vilkėjo plevenančios baltos medvilnės drabužius, atrodė (ji tai žinojo ir nenorėjo, kad taip būtų) iškrakmolyta ir suvaržyta it baptistė jojimo kostiumu.

Jie buvo skirtingi, tačiau neblogai tiko vienas kitam.

Abu užaugo pripratę prie slaptų žmonių žvilgsnių, šypsenėlių, šnabždesių ar pašaipų, skiriamų keistuoliams. Liusinda priprato nežiūrėti į žmones gatvėje. Tai buvo neryškus vyrų su skrybėlėmis miestas.

Bet šįvakar ji jautė, kad gatvės juos priima. Liusinda galvojo: „Kai esame dviese, žmonės mūsų nepastebi. Jie mano, kad esame pora. Kokia ta minios išmintis? Tai hidra, organizmas, besielgiantis labai kvailai arba pavojingai, bet ar minia, nepaisant viso šito, gali tinkamai nuspręsti, kurios jos dalys geriausiai tinka viena kitai?“

Jie skynėsi kelią pro žvitriaakes jaunas moteris su daugybe kaspinų ir brangakmenių, pro korsetus susiveržusias senmerges ir pernelyg patenkintus pirklius su tokiais atsikišusiais pilvais, kad marškiniai lindo jiems iš kelnių. Liusinda buvo laiminga. Jos ranka ilsėjosi ant Oskaro rankos.

Ji galvojo: „Visi mato, kad aš verkiau“. Ji galvojo: „Mano akys paraudusios kaip miegapelės“. Bet tas jai visai nerūpėjo.

82

Oskaras įsimyli

Mano prosenelis įsimylėjo. Nors jam pavyko paslėpti savo neviltį nuo Liusindos, jis atrodė pasigailėtinai. Šaipėsi iš dabitiškai apsirengusių džentelmenų su languotais lietpalčiais, juokėsi, tapšnojo jai per ranką, bet jausdamasis laimingas suvokė, kad visa tai bus iš jo atimta.

Taip buvo dėl to, kad jis apie kai ką galvojo. Aš nekalbu apie tą idėją, kurią jis pažadėjo atskleisti Liusindai per vakarienę. Ši mintis buvo visai kitokia. Jis labai susirūpinęs galvojo apie tai, kad pati Liusinda įstrigo jam į galvą, o ji myli Denisą Hasetą. Liusinda padarė viską, kad tik jis taip galvotų. Ji vis palikdavo išsipūtusius laiškus ant židinio atbrailos. Kalbėjo jam, kad yra įsimylėjusi. Sekmadienį ištisas valandas praleisdavo prie savo sekretero. Laiškai taip sustorėdavo, kad prireikdavo daugiau raudono vaško, norint juos tinkamai užantspauduoti.

Jis niekaip negalėjo išmesti šių vaizdų iš galvos. Taigi nesvarbu, kad ji paėmė jo ranką. Mintyse liko ankstesnis veiksmas – rankos atitraukimas. Jam atrodė, kad čia slypi tiesa, ir manė, kad ji paėmė jo ranką tik iš gailesčio.

Oskarui nepatiko Denisas Hasetas. Jo nepažinojo, bet jis jam nepatiko. Oskaras nemanė, kad tas vyras turi blogų savybių. Priešingai. Jis įsivaizdavo jį gerą, protingą, gražų, dosnų, vyrišką vyrą, kuris gali būti patrauklus damai. Jis neįsivaizdavo, kaip su juo varžytis; gal tik reikėtų būti nepaprastai geram, nesavanaudiškam, tarsi šitaip elgiantis, šitaip pamilus, neigiant save būtų galima laimėti tai, ko nelaimėsi būdamas savanaudiškas.

Štai kas slypėjo už pavojingų lažybų, kurias jis planavo įgyvendinti „Oriental" viešbučio restorane.

Juodais ir baltais dryžiais išmargintame valgomajame buvo užimti tik du staliukai. Ūkininkų šeima sėdėjo prie stalo, netvarkingai pristumto prie kolonos su kaneliūromis. Prie lango sėdėjo džentelmenas su surdutu; valgydamas jis skaitė pasakas.

Liusinda nebuvo alkana. Ji užsisakė to paties kaip ir Oskaras. Svarstė, kaip švelniai išpainioti gudrų melų rezginį, susijusį su Denisu Hasetu. Ji negalėjo galvoti apie tokius paprastus dalykus kaip maistas.

Ji galvojo: „Štai kaip būna, kai pamilsti vyrą". Ji stebėjo, kaip jis tepasi duoną ir supjausto ją į devynis kvadračiukus. Argi šis iki šiol svetimas veiksmas dabar jai nėra brangus?

– Ar žinai, ko tau pavydžiu? – pasiteiravo ji. – Kad nesi suvaržytas.

Ji norėjo pasakyti: pavydžiu to, kad atėjai čia šitaip apsirengęs ir tau nusispjaut, ką apie tave pagalvos vakarieniaujantys žmonės arba padavėjai.

Jis nusišypsojo nykščiu ir smiliumi laikydamas duonos gabalėlį.

– Tau nesvarbu, kas tave mato, kas tave girdi ar ką žmonės apie tave galvoja. Manau, žinai savo vertę ir dėl to esi toks tvirtas.

– O tu?

– O, – ji pataisė plaukų segtuką. – Aš pernelyg atsargi.

Kramtydamas duoną, jis galvojo apie tai. Kadangi buvo įpratęs perkramtyti maistą trisdešimt du kartus, atrodė didžiai nuovokus, nors iš tiesų skaičiuodamas tik svarstė, ar jam reikėtų nepritarti jos teiginiui, priminti pakapu ir paklausti, ar šitaip pasielgusią mis Leplastrier tikrai galima būtų vadinti atsargia moterimi.

Tačiau jis pasakė:

– Rodos, visai neblogai būti atsargiai.

Jie sėdėjo tylėdami. Atrodė, kad jam jauku. O jai nebuvo jauku. Dėl tylos jos vadinamoji meilė Denisui Hasetui atrodė per sunki ir neįveikiama kliūtis. Ji jautėsi kvaila. Suvokė, kad padavėjai juos stebi. Jai nepatiko pataikūniškas turtų garbinimas „Oriental" viešbutyje. Ji ėmė nekęsti valgomojo ir galvoti, kad niekada nebūtų atėjusi čia viena.

– Kokia smagi vietelė, – pareiškė jis dairydamasis.

Ji galvojo: „Neirzk ir neteisk. Jis nėra Jie ir nėra Tu. Jis yra unikalus. Kai jis žavisi, žavisi kaip žmogus, negalintis sau leisti tokios prabangos, o ne kaip žmogus, manantis, kad tai jų teisė. Būk kaip tavo tėtė, kuris norėtų žinoti, kaip pastatytos kolonos su kaneliūromis ir kokios rūšies žuvį valgo tas vyras, kur ji buvo pagauta ir ar ji malonaus skonio".

– Ar man pasakyt tau savo mintį? – paklausė jis.

– Labai prašau.

– Ji susijusi su stiklu.

– Ši tema maloni mano širdžiai.

– Kartais mes saugomės širdžiai malonių dalykų.

Ji tarė nežiūrėdama į jį:

– Nesielk taip atsargiai su manimi. Nebūtina.

– Taip, – nelaimingas atsiliepė jis. Nematė, kad ji trokštų artumo. Buvo susidaręs išankstinę nuomonę, dėl to visus jos žodžius suprato atvirkščiai.

Liusinda išgirdo jo balso toną ir pagalvojo: „Buvau per daug įžūli. Visada per daug skubu".

– Ir, – tarė ji, mėgindama nugalėti kylantį liūdesį, – sakyk man, ką ten tu galvojai apie stiklą?

Padavėjas atnešė sultinį ne sriubos lėkštėje, bet giliame dubenyje. Ar jis visada valgo sultinį? Liusinda visada manė, kad jį valgo invalidai.

– Galėtum statyti konservatorijas.

– Ar tai tavo mintis? – paklausė ji, ir jai visai užgulė širdį.

– O ne, – nusišypsojo jis.

– Neištverčiau, jei man reikėtų statyti konservatorijas, – šyptelėjo ji.

Jie abu pažvelgė vienas į kitą, pakėlę šaukštus su sriuba virš dubenėlių. Šią akimirką ji pasijuto keistai laiminga. Jautė, kad jis tikrai ją myli. Negalėjo liautis šypsojusis.

– Tai kokia gi tavo mintis? – nusijuokė ji.

Jis siurbčiojo sriubą. Jo puiki siurbčiojanti burna. Jai patiko,

kaip ji prasižioja priešais šaukštą. Ji troško tos burnos. Tylutėliai iškvėpė orą.

– Turi man pasakyt, – tarė ji.

– Iš tikrųjų.

Bet jis jai nepasakė. Jis pasilenkė prie sriubos dubenėlio ir įniko srėbti. Įpusėjęs sriubą, pakėlė galvą ir kilstelėjo antakį. Liusinda pamatė suirzusį ir susižavėjusį Oskarą, taip gerai pažįstamą Vordliui-Fišui.

– Štai, – jis skubiai, tikriausiai dėl to, kad servetėlė buvo purvina, nusišluostė burną. – Dabar galėsiu kalbėti nebijodamas, kad mano sriuba atšals.

– Esi praktiškas vyras, – nusijuokė ji. Jautėsi tarsi sapne.

– Taip, kartais toks esu, – atsakė jis. – Ar tavo susirašinėjimo draugui patinka gyventi Valčių uoste?

Ji užsimerkė vengdama klausimo smūgio. Buvo sukrėsta pajutusi jo šaltą priešiškumą. Ir nors jis neketino būti priešiškas, ji neklydo vertindama jo jausmus.

Liusinda padėjo peilį šalia šakutės ir atšovė:

– Visai patinka.

– O ar jis jau pastatė bažnyčią?

Ji pagalvojo: „Kvaily tu, kvaily, negi manai, kad man rūpi Hasetas?“

O garsiai tarė:

– Žmonės klausosi mišių kambaryje virš kurpiaus dirbtuvės. Jie įmetė jo pirmtaką į upę.

– Vaje.

– Gal jie tą patį padarys jam, – kalbėjo ji.

Oskaras staiga pažvelgė į ją, bet Liusinda srėbė sriubos likučius. Kai galiausiai pamatė jos veidą, jis buvo bereikšmis kaip švariai iššluotas kambarys.

Padavėjas nunešė jų dubenėlius.

Oskaras tarė:

– Misteriui Hasetui reikėtų turėti bažnyčią.

Ji nenorėjo kalbėti apie Hasetą, taigi nutylėjo.

Oskaras irgi nenorėjo galvoti apie Hasetą. Jis pirmą kartą garsiai ištarė jo vardą. Ištaręs jį, pamatė kaplį arba kauptuką, o jis nesižavėjo nė vienu iš šių įrankių. Tačiau privalėjo ištarti tą vardą, nes turėjo su juo susijusią idėją, ir dėl šios idėjos jam taip nežmoniškai skaudėjo širdį, kad net sunku buvo tuo patikėti. Tačiau idėja gimė iš krikščioniškų papročių: jei pasiaukosi, kažkaip gausi savo troškimų objektą. Tai buvo idėjos peilis, žiaurus aukojimo instrumentas, bet ir labai gražus, sidabrinis, lenktas, jo ašmenyse žaidė šviesa. Šansai buvo ne jo pusėje, jei tai būtų buvęs arklys, o ne moters širdis, jis niekada nebūtų už jį statęs, net ir už antrąją vietą.

– O kaip manai, ką pajustų misteris Hasetas, jei vieną rytą atsibudęs pažvelgtų pro langą ir pamatytų bažnyčią? – pasiteiravo Oskaras.

Liusinda pravėrė burną, norėdama atsakyti.

– Pastatytą iš stiklo, – pridūrė mano prosenelis. (Žiūrėk! Štai koks aš vyras!)

Kaip tik tą akimirką padavėjas atnešė plekšnę. Vienas pritarė, kitas nepritarė, kad patiektų totorišką padažą, abu žiūrėjo, kaip į lėkštes šaukštu kraunamos daržovės, pasakė suvalgysią špinatų, atsisakė moliūgų, bet visai nesuvokė ką darantys. Jų emocijos buvo sumišusios toje stiklo vizijoje, kurioje jie matė tai, ko neįmanoma matyti – nuostabą, džiaugsmą, perregimus ornamentus su šokančiais angelais. Jie nepadoriai šypsojosi vienas kitam, ir kai padavėjas viską papasakojo vyriausiajam virėjui, šis iškišo galvą pro duris, norėdamas pasižiūrėti pats.

Žuvis buvo balta ir šlapia. Ji atsargiai paknibinėjo mėsą, atskyrė ją nuo kaulų ir paliko.

– Bet ko žmogus nori? – paklausė ji ramiu ir atsargiu balsu. – Ko žmogus gali norėti, padovanojęs tokį dalyką?

Jis visai nežinojo, ko norėjo. Norėjo pasirodyti esąs puikus jos draugas, pakilti virš pavydo, norėjo, kad ji įdarbintų jį, kad jis padėtų jai pastatyti nepriekaištingą pastatą, kad tas pastatas taptų lyg ir jo nuosavybe, kad jam leistų tapti prizmės, maldos Die-

vui, maldos, padarytos iš stiklo, gamintoju ir kad dėl to ji pamiltų jį. Įsivaizduodamas stiklo bažnyčią, jis negalėjo nesišypsoti. Toje bažnyčioje slypėjo jėga. Jis žvelgė į ją taip, kaip aš kadaise žiūrėjau į savo tėvą, stovintį Sidnėjaus menų ir mokslo muziejaus koridoriuje su žvilgančiomis grindimis ir žvelgiantį į porcelianinį puoduką lagamine.

– Bažnyčia būtų miela, – tarė jis.

– Taip, aš tai suprantu.

Jis nežiūrėjo jai į akis.

– Ar tokia dovana nebūtų asmeninė? – paklausė ji. Ji turėjo galvoje asmeninė, jei būtų kalbama apie ją ir Hasetą. Ji taip susidomėjo problema, kad net nesuprato, jog galimas dviprasmiškumas.

– O ne, – atsiliepė jis, – ne asmeninė.

Oskaras manė, kad ji galvoja apie asmeniškumą, kalbėdama apie jį ir save; jis sutriko, kad jo schemą taip aiškiai suprato.

– O ne, tikrai ne.

– Ar mes suprantame vienas kitą?

– Taip, – jis įbedė žvilgsnį tiesiai jai į akis, ir tada ji pamatė jo jėgą. Jis elgdavosi lengvabūdiškai, švelniai ir netvirtai, tad visi labai nustebdavo pamatę plieninius jo sielos šarvus. Ji pagalvojo apie bučinius ir tučtuojau išmetė šias mintis iš galvos. Ji nenubaidys jo.

– Taip, – pasakė ji, – bažnyčia būtų miela.

Ji niekada nedrįso įsivaizduoti tokio beprasmiško, verslininkų nuomone, pastato. Ją išjuoktų visi bažnyčios ir verslo išminčiai su žandenomis. Ji galvojo: „Jis beprotis. Aš beprotė“. Bet kai pradėjo prieštarauti, jos žodžiai nederėjo prie virpesių dvasios, kuri nekantriai veržėsi į priekį, kaip nerūpestingas akmenukas, šokčiojantis upės vandeniu.

– Bet vargu ar tai praktiška, misteri Hopkinsai.

– Tai pavojingas žodis, – nusišypsojo jis, pakerėtas jos viršutinės lūpos.

– Kuris žodis?

– Praktiškas. Žmonės vartoja šį žodį Sidnėjuje, kai nori padaryti ką nors pražūtinga sielai. Atleisk, tikriausiai galvoji, kad esu nemandagus.

– Ne, ne, nors neturi manyti, kad aš atsakinga už Sidnėjų.

– Namuose manęs šis žodis niekada taip neerzino. Bet žinai, čia šį žodį sako kvaili vyrai, kai nori paslėpti savo skurdžią vaizduotę. Bet ar pasakysi, kad „praktiška" giedoti giesmes, šlovinti Dievą, melstis, pasninkauti? Ir koks gi yra praktinis bažnyčios tikslas? Nes jei ji tik turi suteikti prieglobstį krikščionims, – ir mano brangus tėvelis šitaip mano, – tai jau geriau tegul parapijiečiai renkasi kurpiaus kambariuose. Bet jei bažnyčia, kad ir kokia maža būtų, yra ir Dievo garbinimas, tada sakyčiau, kad esu pats praktiškiausias žmogus, su kokiu tik esi kalbėjusi.

– Ir ar tavo tikslai visiškai neasmeniniai?

– Ar aš panašus į plėšiką?

– Ne, – nusišypsojo ji, – nepanašus, – ir dėl to, kad jis privertė ją šypsotis, ji nemanė, kad jo atsakas keistokas. – Tavo žuvis... – ji norėjo pasakyti, kad jo žuvis šalta, nesuvalgyta, nors jis vis dar laikė iškėlęs peilį su šakute, kaip ir iš pradžių.

– Mano žuvis nesvarbi. Mano žuvis* mirusi, bet mes gyvi. Esame garbingi lošėjai. Tikime, kad mūsų laukia visa amžinybė. Ar aš klystu sakydamas, kad gali supakuoti bažnyčią į dėžes ir pervežti ją vežimu? Tai kaip bibliotekos kopėtėlės. Jos surenkamos iš dalių. Ten yra varžtų, veržlių ir taip toliau.

– Arba laivu.

– Gali pervežti visą katedrą ir pastatyti ją kalnuose. Ar gali įsivaizduoti stiklo katedrą?

Ji galėjo. Matė jos smailes, jos kupolą, aukštyn šaunančias atramas, dulkių krislelius, šviesos spindulius.

– Misteri Hopkinsai, mes išprotėjome, jei apie tai galvojame.

– Ne, mes ne bepročiai, patikėk. Tačiau sunku nedžiūgauti dėl šitokios idėjos.

* Žodžių žaismas. *Fish* angliškai reiškia ir žuvis, ir loštukas.

Ji galvojo: „Negaliu atskirti meilės nuo stiklo; turiu būti truputį išprotėjusi“.

– Manau, kad šį jausmą tu linkusi vadinti beprotybe, bet yra ir tikslesnis apibūdinimas... Bet tu sutriksi... – kalbėjo jis.

– Neprivalai manęs saugoti.

– Man pačiam nejauku. Tačiau... mes jaučiame ekstazę.

Ji šypsodamasi linktelėjo, akys jai pasruvo ašaromis.

– Bet esame bepročiai.

– Ne, ne, ne, – jis trinktelėjo kumščiu per stalą. Stalo įrankiai šoktelėjo. Džentelmenas su pasakų knyga atsistojo ir išėjo. Jis kažką pasakė, daugiau nei tris žodžius ir mažiau nei dvidešimt, bet ką, tuo metu buvo nesvarbu.

– O ar tau būtų smagu padėti man siekti to tikslo? – pasiteiravo Liusinda.

– Esu praktiškas žmogus, – sukikeno Oskaras.

Ji nutilo nežinodama, ar jis kalba ironiškai, ar rimtai.

– Bet gal vis dėlto galėtum man padėti.

– Su malonumu, – atsakė Oskaras, kuris gavo dalį to, ko geidė, ir dabar jautėsi kaltas ir jam buvo taip nesmagu, tarsi jis būtų iš jos ką nors pavogęs.

– Ar gali įsivaizduoti Haseto veidą?

Veidas jos vaizduotėje buvo apstulbęs, vėpsantis, liūdnas, kad jam neteko pagaminti tokio stebuklo. Bet Oskaras matė vyro, kurio meilė buvo vėl uždegta, veidą. Buvo rizikinga pradėti tokią avantiūrą.

– Betgi jūs, miela ledi, turite pamatyti jo veidą, – pareiškė Oskaras. – Nes būtent jūs turite jam pristatyti bažnyčią.

– O ne.

– Bet tikrai... – ginčijosi jis, bet jam ant širdies jau buvo lengviau.

– O ne, aš negaliu palikti fabriko.

– Tu ne...

– Tai visai neįmanoma, – rūsčiai atšovė ji. – Fabrikas dar nespėjo atsigauti po mano paskutinio išvykimo.

– Tada aš tau tai atliksiu, – suspiegė Oskaras.

Liusinda nesuprato, ko jis taip džiūgauja. Ji susiraukė galvodama, ar jos svajonių balionas nepradurtas.

– Ten vykstama jūra, – tarė ji. Ji nenorom prisiminė jo elgesį per audrą „Leviatane“.

– Tada aš vyksiu žeme, – nusišypsojo jis, patenkintas suplojo rankomis ir sunėrė jas ant kelių.

– Bet, misteri Hopkinsai, aš nemanau, kad tu supranti.

Jis galvojo: „Taip, tai sunku ir pavojinga. Tai rizikingos lažybos, ir galimybių jas laimėti nedaug, bet jei jau esu nuotykių ieškotojas, tai šansai turėtų pasvirti į mano pusę“.

Liusinda, spoksodama į jo šypseną, pabūgo. Jis buvo labai trapus ir išbalęs. Jis sunėrė pirštus ir lankstė juos po smakru su duobute. Jis negalėjo įsivaizduoti... Ji žinojo, kad negalėjo... Kokia ši šalis. Švelniais žodžiais jis kalbėjo apie upokšnius, takučius ir giraites. Neįsivaizdavo aštriadančių laukinių.

– Aš būsiu tavo pasiuntinys.

– Oskarai, prašau to nedaryti.

– Manai, kad tai ne mano kompetencija? – paklausė Oskaras. Jis neįsižeidė, ir neįsižeidė todėl, kad jo sieloje nebuvo vietos tokiems jausmams. Jo kūną glamonėjo tie chemikalai, kurių jis iki šiol rasdavo tik hipodrome.

– Pasakyk, – prašė jis. – Manai, kad tai ne mano kompetencija.

– Čia nėra ko gėdytis, – tarė ji ir patapšnojo jam per petį.

– Čia nėra ir tiesos, – džiaugsmingai atkirto jis, jausdamas švelnų jos prisilietimą. – Lažinuosi, kad galėsiu tai padaryti. Gali paskirti datą.

Jo veidas buvo labai išblyškęs, tačiau ir giedras. Oda sudirgusi, akys žvilgėjo ir žvelgė į ją. Ji pamanė, kad geriau bus atitraukti ranką.

– Misteri Hopkinsai, aš per daug tave mėgstu ir nenoriu, kad susižeistum.

– Bet aš privalau.

– Nagi, juk tai beprotybė.

– Privalau, – ramiai pakartojo jis. – Man tai daug ką reikštų.

Tada ji suvokė, kad jis myli ją.

– Darai tai dėl manęs?

Jis nenorėjo, kad jam užduotų tokį klausimą. Jis juto tylą, spengiančią ausyse. Negalėjo į ją žiūrėti.

– Taip, – atsakė.

– Ar manai, kad trokštu, jog numirtum?

– Esu labai laimingas ir nenoriu mirti, – atsakė jis. – Neketinu tapti negyvėliu. Pavyzdžiui, misteris Džadas... ir aš žinau, kad tu juo nesirūpini...

– Nesirūpinu?

– Aš tik pasakiau pavyzdį. Misteris Džadas nuolat šitaip keliauja. Esu pasiruošęs kirsti lažybų, kad galėsiu pastatyti stiklo bažnyčią Valčių uoste, sakykime, iki Didžiojo Penktadienio.

Jis niekuo negalėjo pagrįsti šios datos. Ištraukė ją iš oro. Ji atrodė tinkama. Jis neįsivaizdavo, kiek laiko reikėtų statyti bažnyčią. Finansinė lažybų dalis jo nedomino.

– Ir iš ko tu gali lažintis? – paklausė ji.

Jis pamatė, kaip keičiasi jos veidas. Akys tapo mieguistos, ji patempė apatinę lūpą.

– Iš dešimties ginėjų.

– To nepakanka.

– O ko pakanka?

Ji pravėrė burną ir susičiaupė. Valgomajame buvo taip tylu, kad Oskaras išgirdo, kaip prasiskyrė jos lūpos.

Jis padėjo rankas delnais žemyn ant stalo.

– Ko pakanka? – pakartojo.

– Tavo palikimo, – ramiai atsakė Liusinda. Ji nesilažino dvi savaites, bet ji dar niekada savo gyvenime nesilažino iš tokios sumos, iš kokios ruošėsi lažintis su Oskaru Hopkinsu.

– Mano tėvas gali nugyventi šimtą metų. Be to, jis nėra turtingas žmogus.

– Tai nesvarbu.

– O ką statytum tu?

– Tą patį.

– Tą pačią sumą?

– Tą patį. Savo palikimą.

– Tu jau turi jį.

– Taip.

– Savo fabriką.

– Taip. Viską.

– Tu lažiniesi iš visko?

– Taip.

– Tada tu beprotė, – pareiškė Oskaras. – Beprotė tu, o ne aš. Dėl Dievo meilės, – jis pasikasė galvą, apsižvalgė valgomajame ir nustebo, kad jis tuščias. Juto, kad yra jos aistros subjektas, ir nesuprato kodėl. (Juk ji myli Hasetą.)

– Penkias savaites mes nė pokerio iš pensų nelošėme, – tęsė jis, – o dabar šitai.

Liusinda nusišypsojo jam. Ji jautėsi lengva. Ji pasirūpins juo. Ji nusamdys geriausią medžiotoją, tyrinėtoją, prižiūrėtoją. Jie saugiai nuveš jį ir parveš. Jis laimės. Ji praloš. Ji atiduos jam visus šarvus, kurie iki šiol ją saugojo. Ji išprotėjo. Jai patiko būti išprotėjusiai. Ji mylėjo jį. Ja bus pasirūpinta.

– Nuspręsime, kai išsimiegosi, – tarė ji. – Tu nesutinki su jokiais reikalavimais.

– Bet aš turiu vykti.

– Pirma išsimiegok.

– Aš nenoriu miego, – atšovė jis. Jis ją gerbė. Jis ją mylėjo.

– Tada drauge grįžkime namo, – nusišypsojo ji, – ir paloškime pokerį iš pensų, kol apsnūsi.

Ji žinojo, kad galėtų ištekėti už šio žmogaus ir likti jo sielos kapitone.

83

Našlaičiai

Mūsų istorija yra našlaičių istorija, bent jau taip mėgo sakyti mano motina. Ji ištardavo šį žodį dalykiškai ir sentimentaliai. Ji netaikė šios frazės visai tautai, bet tik trims šeimos istorijos kampams – Oskarui, Liusindai, Mirjamai Čedvik, kuri neteko motinos, kai „Graftonas“ sudužo plaukdamas per seklumą Belingen Hedse.

Mirjama Čedvik niekada nepamiršo, kaip juodi dažai užliejo jos mielą persikų spalvos šilkinę suknelę. Suknelė kaip „Prince's Pride“ rožė krito į vario katilą su indišku rašalu. Sekundę ji gulėjo ten, ir jos spalvos tapo dar gražesnės ir ryškesnės dėl žvilgančių juodų dažų rėmų, gulėjo ten, lyg būtų turėjusi jėgų atsispirti pačios mirties prasimanymams, o paskui, kaip labai greitai vystanti gėlė, suknelė ėmė siurbti juodą spalvą. Iš pradžių ji išsiliejo neryškiomis linijomis per dailias klostes, o paskui pasiskirstė, tapo pilka ir tučtuojau pajuodo. Misis Trevis paėmė skalbyklos lazdą, įkišo į katilą, įspaudė suknelę į dažus taip, tarsi būtų pervėrusi basliu širdį, ir pamaišė.

Mirjama niekada neatleido savo darbdavei to smūgio. Atleido viską, išskyrus tai, kaip ji paskandino suknelę. Misis Trevis iš pradžių nepagarbiai suniurnėjo, paskui ėmė maišyti katilą stipriomis rankomis. Mirjama vis matė ją, metams bėgant, matė apgamą ant riešo, juodus plaukus ant blyškios rankos.

Misis Trevis nesitikėjo, kad guvernantė bus tokia jauna ar tokia graži. Nesigailėjo – negalite jos kaltinti, jei pažįstate jos vyrą, – kad jai teko apsupti guvernantę gedulo skraiste, tačiau suknelę ji dažė ne pagiežos skatinama. Ji tik buvo nekantri. Jautė,

kad Mirjama liūdi suknelės, ir buvo linkusi rūsčiai ją dėl to nuteisti, nes ji, rodos, gedėjo drabužio kaip žmogaus, dėl kurio mirties taip nutiko.

Jei jūs linkę taip pat galvoti, kad ji pernelyg liūdi prarastos suknelės ir nepakankamai gedi savo brangios mamos, kurios kūną srovė atnešė į Belingen Hedso seklumą, dar prieš žmones jį atrado varnos, tada jūs turite pagalvoti apie Mirjamos padėtį: ji ne tik buvo palikta likimo valiai, našlaitė sunkioje ir priešiškoje aplinkoje tarp žmonių, kuriuos gimtinėje būtų vertinusi kaip savo pavaldinius, ne tik nuskurdo, bet ir buvo nubloškta atgal į gedulą, kai ji, būdama dvidešimties metų, beveik visą savo gyvenimą rengėsi juodai.

Pirmiausia numirė jos senelė iš motinos pusės, paskui senelis iš tėvo pusės. Jos motina, siuvėja, buvo labai susirūpinusi teisingo gedulo etiketu ir kiek iš smalsumo sužinodavo apie karališkąjį paprotį, tiek jo laikėsi. Taigi turėjo būti trys mėnesiai gilaus gedulo, o laidojant ir rankas, ir veidą turi dengti juoda spalva. Grįžimo į gyvenimą procesas susidarė iš tokių pakopų, kaip narai kyla iš gilumos, tik po šešių mėnesių galima valgyti viešumoje, po devynių mėnesių galima nueiti į teatrą, metų pabaigoje galima nusimesti juodus drabužius ir sėkmingai būti pakviestam šokti grenadierių valso.

Jai buvo aštuoniolika. Ji, vis dar gedėdama senelio iš tėvo pusės, gedėdama savęs, susirgo plaučių uždegimu. Buvo žiema. Ji sėdėjo nekūrentame kambaryje. Kai ji, slaugydama senelį, sėdėdama prie jo lovos, keldavo jo sunkų kūną, padėdavo jam atsisėsti, kad jis galėtų lengviau alsuoti, matydama, kaip jo veidą išmuša dėmės, kaip jis sukrenta, staiga susensta, akys užsimerkia, lūpos išdžiūsta ir išpursta taip, kad tampa tokio dydžio kaip aborigeno prie pinigų dėžutės Bažnyčios misionierių draugijoje, laukė, šniurkščiojo ir klausėsi, kaip jis gargia ir dusdamas kosti, ji juto kitą sielvartą, buvo nusivylusi, pyko, gal ir savanaudiškai, bet dėl to ne mažiau stipriai – kad ji turės baigti dienas senmerge, nes dabar dar vienus metus turės gedėti.

Bet galiausiai nereikėjo metų, nes motina, nors ir griežtai laikėsi etiketo taisyklių, buvo praktiška moteris. Atvykusi į Naująjį Pietų Velsą, ji netroško turėti lagaminų, kurie būtų pilni dar neapsivilktų drabužių.

Motina buvo stiprios valios moteris. Ji sugalvojo emigruoti. Pareiškė savo nuomonę nepasitarusi su kitais. Rado dukteriai guvernantės vietą Valčių uoste. Nieko nežinodama, įsivaizdavo Bornmauto dydžio miestą. Ji sakė, kad viečiukė bus sveikatai palanki ir linksma. Ji pasiuvo Mirjamai naujus drabužius, tinkančius naujai vietai. Duktė manė, kad drabužiai skandalingai šviesūs. Ji pasirinko taftą ir Pekino šilką. Jos įlipo į „Sojunjoną" apsirengusios taip, kad jomis susižavėjo visi nepažįstamieji (šeima atsisveikino Hamersmite). Motina ir duktė vilkėjo blyškiausių ir gražiausių spalvų sukneles, duktė – persikų spalvos, motina – muarinę pilką, bet abi buvo su šviesiais apatiniais sijonais, o Mirjamos krinolinas atrodė tarsi ląstūnė – tokios tikriausiai auga egzotiškuose kraštuose. Žinoma, laive šie puošnūs drabužiai buvo supakuoti, nes jos galėjo nusipirkti bilietus tik į ketvirtos klasės kajutes, drabužiai vis dar buvo supakuoti, kai lagaminas, didelė medinė statinaitė, apkaustyta geležimi, buvo išmesta į krantą prie Geltonosios uolos tą dieną, kai visos šios sielos paskendo.

Buvo 1858 metų Kalėdos. Mirjama buvo vienintelė nepaskendusi iš trisdešimties keleivių. Jos kairė ranka lūžo ir niekada tinkamai nesuaugo, bet ji buvo gyva.

Mirjamos lagaminas buvo pristatytas į Trevisų namus, nes kaip tik čia ją pasamdė kaip guvernantę. Patį pirmą rytą misis Trevis pripylė savo vario katilą juodų dažų ir vieną po kito sukišo jos mielus naujus drabužius į jį. Mirjamai pasidarė bloga ne tik nuo juodumos, bet ir nuo visa kita. Ji niekada nepamiršo tos akimirkos. Persikų suknelė, nukritęs žiedas rašalo katile.

Kai visi drabužiai buvo nudažyti, išdžiovinti ir išlyginti, ji apsivilko. Juoduma įsigėrė jai į odą. Tai žemino. Negalėjai to niekaip pataisyti, kaip ir negalėjai atsikratyti smėlio blusų, moskitų, tropinių liūčių, dėl kurių upė patvindavo ir paskandindavo

galvijus. Ji mokė vaikus kaip išmanydama. Galėjo remtis vos keliomis knygomis.

Žinoma, čia vyko ir šokių vakarai, ir gana dažnai. Bet ji negalėjo eiti. Ji rašė ilgus laiškus misis Karson, guvernančių agentūros savininkei Londone. Ši stengėsi Mirjamą pralinksminti, nors aiškiai suprato jos nusivylimą. Mirjama maldavo, kad ją nusiųstų į tokią vietą, kur žmonės vertina mokslą. Ji skundėsi, kad jos prašė kurti židinį, šluoti namus, „mėžti visą mėšlą". Ji parašė šią frazę su sarkastiškomis kabutėmis. Ji niekur nekomentavo Trevisų klasės ar išsilavinimo, tačiau kažkaip mokėjo pabrėžti, kad jie yra žemiau už ją.

Mirjama negalėjo to žinoti, bet misis Karson visą gyvenimą gaudavo tokius laiškus. Jie erzino ją. Nors nieko pikta neatsakydavo į porą ar trejetą tokių laiškų, ketvirtasis susilaukdavo smarkių priekaištų.

1862 metų vasarį kilo dideli potvyniai, jie nepasikartojo iki 1955 metų (potvyniai, kuriuos Džordžas Vaitas ir jo tarybos gauja teikėsi pamiršti), o Mirjama Meison ištekėjo už Džonio Čedviko, Deniso Haseto pirmtako, to, kuris buvo įmestas į Belingerio upę. Parapijos užrašuose ši santuoka neįregistruota, bet vietos muziejuje yra Džonio Čedviko nuotrauka. Jis stovi priešais rąstų trobelę. Istorikų draugija nusprendė, kad tai buvo jo mokyklos klasė. Iš tiesų tai buvo jo namas. Džonį Čedviką supo mokiniai, ir Džordžas Vaitas ant lipnios juostelės, priklijuotos fotografijos apačioje, užrašė, kad jis mirė nuo gyvatės įkandimo 1863 metais. Ten nerašoma, kad gyvatė įpyko, kai ją ant mokyklos grindų nusviedė mokiniai. Jie turėjo ilgas lazdas, kuriomis mostagavo ore virš jos galvos. Atrodo, kad Džonis Čedvikas norėjo užmušti gyvatę.

Šiaip ar taip, Mirjamai vėl teko perdažyti savo drabužius. Ji grįžo dirbti pas misis Trevis, kuri, žinoma, nepriminė jai, kad ji, misis Trevis, perspėjo ją nedraskyti senų gedulo drabužių į skutus.

Bet ji draskė juodus drabužius su tokiu optimistiniu įkarščiu, kad jai nerūpėjo nuostoliai. Ji vėl apsisiautė mielomis medžiago-

mis, iš Sidnėjaus atsisiųsdino šilko ir taftos, pasisiuvo ilgas vėsias ir lengvas sukneles, ėmė matyti vietovės grožį, ramią ilgos upės tėkmę, plačius žalius krantus, dar žalesnę žolę ties plačiausia upės vieta, augančią aplink samanų spalvos krūmus. Džonis Čedvikas buvo labai ramus, gražus ir švelnus, jie sėdėdavo priešais savo trobelę, jis jai skaitydavo Valterį Skotą prie žibinto šviesos, kol baltosios skruzdėlės dauginosi, lakstė būriais ir mirdavo, o ji buvo tokia kvaila, kad nematė šito kaip skaudaus mirtingumo simbolio.

Ji vėl parašė misis Karson. Misis Karson atsakė rūsčiai.

Taigi, kai į Valčių uostą atvyko Denisas Hasetas, Mirjama stebėjo jį iš savo gilaus gedulo narvo. Misis Čedvik stovėjo Trevisų namų Fermaunte verandoje. Iš verandos galėjai matyti, kaip upė daro vingį aplink apačioje esantį kyšulį. Šiame peizaže pasirodė pastorius Denisas Hasetas, tvarkingai apsirengęs, su knyga rankoje, sėdintis baržoje su krūva asmeninių daiktų.

Jei pasakysiu, kad tada, dar nė žodžio jam neištarusi ir nė vieno žodelio iš jo neišgirdusi, misis Čedvik ėmė planuoti ateitį su juo, būtų neteisinga žiauriai ir klastingai ją teisti. Svarbu pažiūrėti, ką ji galėjo rinktis.

Pirma – toliau dirbti guvernante, vargše Trevisų šeimos guvernante. Trevisai, neišsilavinę ir negerbiantys mokslo, buvo linkę laikyti guvernantę juodadarbe ir, jei rasdavo, kad ji užsiima tokiu nenaudingu dalyku kaip knygų skaitymas, paprašydavo nuveikti ką nors praktiškesnio. Todėl ji ne tik buvo puolusi į depresiją ir nematė gyvenime prasmės, bet ir nuolat jausdavosi nuvargusi.

Antroji galimybė buvo santuoka. Būdama patyrusi abi būsenas, ji labiau linko rinktis santuoką. Dėl to ji nukniaukė monoklį, gulėjusį šalia misterio Treviso lovos, ir kol mokiniai tampė vienas kitam už plaukų, šnipinėjo dvasininką baržoje. Tai nutiko likus dviem savaitėms iki Oskaro žymiojo kortų lošimo Rendviko vikariate.

84

Savaitės prieš Kalėdas

Lažybos teikė energijos. Liusinda su Oskaru jautė dvasios pakilimą. Buvo tarsi apsėsti. Lažybos – tarsi niežulys tokioje vietoje, kur nepasieki pasikasyti. Be paliovos lošdami pokerį, kribidžą, solo vistą, nuolat keisdami pramogas, jie negalėjo numalšinti paslėptų aistrų ir tiesiog lošė įvairiausiose namo vietose, statydami po pensą ar puspensį. Tačiau vis galvojo apie Didžiąsias Lažybas, stiklo lažybas. Dėl jų dienos buvo mielos, bet skausmingai įtemptos, o lengvos naktys pilnos lūkesčių. Jie nesibučiavo ir nesilaikė už rankų. Lažybos suteikė jiems ateitį, ir jie skubėjo į ją.

Visą Naujojo Pietų Velso valstiją nualino sausra, bet pirmąją gruodžio savaitę pūtė švelnus šiaurrytys, bangavo kaip švaraus muslino klostės. Naktys buvo giedros ir žvaigždėtos. Liusinda ir Oskaras gerdavo arbatą prie cinko stalo virš juodo vandens. Krūmai galiausiai išskleidė lapus iš savo gruoblėtų pirštų. Žydėjo palisandras. Jie stebėjo virš galvų besisukinėjančius šikšnosparnius it minčių šešėlius, tokius neryškius, kokių, rodos, nebūtų be dviejų liudininkų.

Juos jungė jų slaptumas. Jie skausmingai norėjo kam nors išduoti savo paslaptį (kaip daro įsimylėjėliai), bet nebuvo kam. Liusinda negalėjo nė užsiminti Hasetui apie tai. Ji nebūtų ištvėrusi, jei būtų išgirdusi jausmingą prieštaravimą. Tačiau vis viena jautėsi kalta, kad viską nuo jo slepia. Netrukus jis išgirs, kad ji gyvena viename name su vaikinu, išvarytu iš kunigų luomo, kad ji visur lydi tą ypatingą džentelmeną, net į „Niu Staino“ viešbutį Menlyje, kur ji pirmą kartą gyvenime nerangiai pašoko. Liusinda rašė Denisui Hasetui ilgus, nuobodžius, smulkmeniškus laiškus, tarsi

šis nuolatinis zirzimas galėtų nuslopinti slaptus jos širdies šnabždesius. Žinoma, Oskaras nerimavo ir pavydėjo dėl šių laiškų. Neturėjo su kuo pasikalbėti apie savo skausmą, išskyrus Vordlį-Fišą, o Vordlis-Fišas sukėlė skandalą ir buvo atskirtas nuo išorinio pasaulio, plaukė Sueco kanalu, nudegęs saulėje, girtas, tol pasakojo siaubingas istorijas, kol nuėjo per toli ir tapo keleiviu, su kuriuo kiti stengiasi nebendrauti ir sėdasi kitoje denio pusėje.

Oskaras buvo kaip berniukas iš pasakos, nes išsipildė visi jo troškimai. Jis įsidarbino Princo Ruperto stiklo fabrike. Tapo stiklo gamybos dalimi. Pirmadienio rytą eidavo su Liusinda į fabriką ir matė, kaip stiklo vyniojimo mašina iš „Šans Braders“ iš po žvilgančių metalinių volų vynioja didžiulius raudonus elastingus stiklo lakštus, primenančius tešlą. Liusinda stovėjo šalia jo įtūžusi ir džiūgaudama vienu metu. Ji galvojo: „Neturėjau vėl čia ateiti su juo; visa mano aistra šalta kaip ledas“. Žinoma, ji galvojo, kad jis buvo labai lengvai priimtas ten, kur jos nepriėmė, kad jis vaikštinėjo kaip savininkas, nors tikriausiai jis sutriktų suvokęs, kad taip atrodo.

Oskaras nebuvo abejingas Liusindos jausmams. Kai ji sumanė į projektą įtraukti misterį d'Absą, jis smarkokai pasipriešino ir išsakė savo abejones. Kaip tik tada jis pamatė, kad Liusinda yra nežmoniškai ištikima tiems, kurie, jos manymu, buvo jos sąjungininkai. Visai nesvarbu, kad misteris d'Absas įrodė esąs nekompetentingas rūpintis fabriku ar kitais gyvybiškai svarbiais reikalais. Ji vis tiek nuėjo pasitarti su juo dėl stiklo bažnyčios dizaino.

– Jis meniškas, – tarė ji, – ir tu tai tikrai žinai.

Oskaras manė, kad šis sakinys pasakytas kiek karingai, taigi nepriminė jos pasakojimo prieš dvi naktis, kaip misteris d'Absas rekomendavo mesjė Hiuilį, piešimo mokytoją, kurio nupieštos karvės nesiskyrė nuo kiaulių.

Štai kaip Oskaras grįžo į misterio d'Abso kontorą, nepraėjus nė dviem savaitėms po to, kai metė darbą. Tada pamatė, kaip pamatys daugelį kartų, iki sudedant stiklo bažnyčią į medines dėžes, kad ši idėja stipriai traukia. Vargu ar buvo nors viena siela, nenorėjusi įsikišti jos į užantį. Net jei tos sielos, kaip misteris d'Ab-

sas, imdavo žnaibyti cigarą ar uostyti tabaką, rūsčiai tau kalbėdamos, kad tai labai nepraktiška idėja, visada baigdavosi taip pat, kaip ir misteriui d'Absui tą tvankią gruodžio dieną, nes jos imdavo kvailai šypsotis, keiktis ir, bent jau misterio d'Abso atveju, maldauti (išdidžiai, galvodavo Oskaras), kad jam būtų leista pačiam nubraižyti planus.

– Galėčiau rasti laisvo laiko, – pareiškė misteris d'Absas. Atidarė stalčių ir išsitraukė geriausio balto braižybinio popieriaus lapą. Padėjo šį popieriaus lapą stalo vidury. Atidarė kitą stalčių ir, išsiėmęs prancūzišką rašiklį, skubiai nubrėžė popieriaus lape tris įžambius brūkšnius. Palenkęs galvą į šoną, vertindamas pažiūrėjo į tuos brūkšnius, paskui pakėlė galvą, lyg sakydamas: „Neblogai, visai neblogai“. Tada, patenkintas savimi ir savo gabumais, tris kartus perlenkė popierių, įsikišo į vidinę nesezoniškai gauruoto kostiumo kišenę ir atsargiai padėjo rašiklį atgal į stalčių.

Oskaras prikando lūpą, slėpdamas šypseną. Pažiūrėjo į šalį ir pamatė, kad Liusinda, tiesi sėdinti nepatogioje kėdėje, atrodo iškilmingai kaip per rytines pamaldas. Ji jau seniai nusprendė pasitikėti misteriu d'Absu ir neatrodė, kad ketintų pakeisti savo nuomonę. Stebėdamas ją, Oskaras nusprendė, kad ji lygiai taip pat liks ištikima Hasetui. Jis taip galvojo muistydamasis ant kėdės. Oskaras groteskiškai iškreipė veidą iš skausmo. Niekas jo nematė. Liusinda žiūrėjo į misterį d'Absą. Misteris d'Absas dabar įdėmiai žvelgė į dar vieną popieriaus lapą. Lapas buvo geltonas, su žaliomis linijomis, – tokiuose jis mėgdavo rašyti savo pastabas (vadino jas „direktyvomis“). Jis vėl išsitraukė rašiklį, numovė dangtelį, apžiūrėjo smaigalį prieš ryškią šviesą, sklindančią pro langą, taip suspaudė lūpas, kad jo skysti ūsiukai išsilenkė, iškišo rausvo liežuvio galiuką, tarsi gyvuliuką plaukuotame šarve, norintį užuosti orą.

– Taigi, – kreipėsi jis į Liusindą, nuo pat pradžių ignoruodamas buvusį raštininką. – Taigi kokia bus jūsų numatoma parapija? Štai nuo ko reikia pradėti statant bažnyčią. Tai viena didžiųjų bažnyčių statymo klaidų. Per didelė, ir visi jaus, kad mišios žlugo. Per

maža, ir vikaro šeimai išsimaitinti niekada neužteks lėkščių, tada amžinai švaistysite laiką šventėms, labdaros koncertams ir visokiems mėgėjų teatrams, kurie kaimeliuose yra tikra kankynė, patikėkit manim. Štai nuo ko reikia pradėti, bet sunku tai nustatyti. Tai labiau priklauso nuo pamokslo kokybės nei nuo parapijos dydžio.

– Jis kalba labai gerai, – paaiškino Liusinda, – o kartais kiek ginčytinai.

– Keturi šimtai, – tarė misteris d'Absas ir užsirašė šį skaičių.

– Tai mažas miesteliūkštis, – įsiterpė Oskaras, kurio pamokslai visada keldavo jam skausmą.

– Tada vienas šimtas, – tarė misteris d'Absas.

Niekas neprieštaravo.

– O kam teikiate pirmenybę – korintiniam ar dorėniniam stiliui?

– Bet, misteri d'Absai, – Liusinda pasilenkė į priekį, – ten nebus nei dorėninio, nei korintinio stiliaus. Jau sakiau jums, kad tai bus stiklo ir ketaus lazdų konstrukcija. Mums nereikės šitokių atramų. Taikysime tuos pačius principus kaip statydami šiltnamį.

– Taip, taip, žinoma, – misteris d'Absas užmovė dangtelį gražiam vėžlio kiauto rašikliui ir padėjo jį šalia popieriaus lapo. – Mem, jūs vis dėlto turite apsispręsti. Jūs žvelgiate į pastatą iš šalies, kaip diletantė. Natūralu, visai suprantama, jog neįsivaizduojate, kad tai svarbu. Jums tai ir neturi rūpėti.

Oskaras įsižeidė už Liusindą. Vyro tonas jam pasirodė globėjiškas.

– Bet tai turi rūpėti man. Turi labai rūpėti. Juk kalbame apie estetinius dėsnius. Galite jų nematyti, bet jie yra, kaip ir dešimt Dievo įsakymų nėra matomi šiame kambaryje.

– Bijau, kad prasideda mistika, – įsiterpė Oskaras.

Misteris d'Absas pažvelgė į jį su pasišlykštėjimu. Jį trikdė tokią padėtį užimantis buvęs raštininkas. Jis ketino nepaisyti įsiterpimo, bet pamatė, kad mis Leplastrier laukia jo atsakymo.

– Tai vientisumo klausimas.

– Kokiu būdu? – paklausė ji.

– Kas kokiu būdu?

– Kokiu būdu ji gali paveikti vientisumą?

Misteris d'Absas išsitraukė laikrodį ir pažiūrėjo į jį. Tada padažė plunksnakotį į rašalą ir nupiešė diagramą ant geltono popieriaus. Jis nebuvo architektas. Žinoma, kad ne. Jis niekada ir neaiškino, kad yra. Bet piešė. Tai buvo jo užsiėmimas. Iš pradžių pradedame nuo gabenimo, paskui reikės trupučio finansavimo, ir žemės savininkui prireiks pastato. Bažnytėlė bus puošni. Miela. Žinoma, jis pasamdys dailininką perspektyvai sukurti. Jis niekada nekūrė perspektyvų, bet tai jam nesutrukdė suprojektuoti naują portiką Sidnėjaus klubui, bet juk ten, dėl Dievo, buvo korintinis stilius, ir juo visi žavėjosi. Vyskupas Danseris apdovanojo jį svarbiu komplimentu – pavadino jį „karetaite", fonetiškai sunku perprasti šį juoką, jis kiek pompastiškas, bet misteris d'Absas buvo pamalonintas. Nėra priežasčių, kodėl šiai bažnytėlei nereikėtų kupolo. Dievaži!

– Ji veikia estetiką, – pasakė misteris d'Absas. – Rekomenduočiau korintines, o jei abejojate mano patarimu, tam turite teisę. Juk aš tik jūsų buhalteris... Eikite į Keslrėjaus gatvėje esantį naują Sidnėjaus klubą ir pasakykite man, ką manote.

Oskaras pažvelgė į Liusindą. Atrodė, ji nesirūpina, jog pagoniškas stilius bus panaudotas Kristaus mirčiai ir prisikėlimui švęsti. Atrodė, kad ji priėmė misterio d'Abso pasiūlymą. Ji tarė:

– Rėmai aplink stiklo lakštus bus trijų pėdų ilgio ir aštuoniolikos colių pločio. Pagrindinės kolonos bus ne daugiau kaip penkių colių skersmens. Kiekviena kolona svers apie tris centnerius, bent man taip sakė.

Misteris d'Absas nusišypsojo ir linktelėjo, bet nieko neužsirašė, ne taip, kaip misteris Fladas, liejikas, kuris visada braižė brėžinius su skriestuvu ir atlikinėjo aritmetinius veiksmus savo suodinoje užrašų knygelėje.

Jis padėjo plunksnakotį.

Liusinda su Oskaru sėdėjo vienas greta kito kaip keleiviai tame baisiame vežime – Pito gatvės tramvajuje. Jie žvelgė į misterį

d'Absą, kuris pakėlė nuo stalo varpelį ir juo paskambino. Vėl padėjo jį ir šypsojosi jiems visą laiką, iki misteris Džefris atsakė į darbdavio kvietimą.

– Misteri Džefri, – kreipėsi į vyriausiąjį raštininką misteris d'Absas, kai šis galiausiai atėjo. – Juk jūs turite leidimą atlikti geodezinius darbus, tiesa?

Jis kalbėjo taip, kaip kitomis aplinkybėmis trokšdavo, kad samdinys užtikrintų jį esąs (arba nesąs) graikų kalbos žinovas, poetas, kurio eilėraščiai spausdinami, koncertuojantis pianistas, hercogo pusbrolis.

– Turiu, – atsakė misteris Džefris. Jis stovėjo laisvai, niekaip negalėjai atspėti, ką jautė, kai misterį Terlių paaukštino. Jis nežiūrėjo į jį. Stovėjo šalia jo, įbedęs akis į darbdavį.

– Ar jūs matavote kelią į Valčių uostą?

Misteris Džefris nieko neatsakė. Jis piktai atsiduso, o misteris d'Absas, tarsi atodūsis būtų visų įžvalgiausias atsakymas, išdidžiai nusišypsojo Liusindai. Paskui, iškėlęs pirštą, tarsi būtų buvęs orkestro dirigentas, trokštantis, kad fleita sugrotų tam tikrą natą, tarė:

– Ar yra kelias į Valčių uostą?

– Ne, tokio nėr, – atsakė misteris Džefris. Oskaras, visai nesižavėdamas misteriu Džefriu, vis dėlto apgailestavo, kad šis kalba trumpindamas žodžius. Tas žmogus labai stengėsi išmokti netrumpinti žodžių.

– Bet juk žmogus gali prasiskinti sau kelią? – neatlyžo misteris d'Absas.

Misteris Džefris neatsakė.

– Jūs matavote kelią į Naująją Angliją, ar ne?

– Mane pasamdė tuoj po to, – atsakė misteris Džefris, slapta pykdamas, kad jį verčia vaidinti šį vaidmenį misterio Terliaus naudai. – Man vadovavo misteris Kruikšenkas.

– Bet tas kelias netiks?

– Keliauti gali tik kvailys, – misteris Džefris nebegalėjo nuslėpti savo jausmų. – Ir klausimas yra veidmainiškas, nes niekas to

kelio nesirinks. Į Valčių uostą vykstama ne keliu, bet jūra. Visi žino, kad ten yra klastinga sekluma, tačiau bet kuris rinksis seklumą, o ne brūzgynus.

– O ką pasakytumėt čia esančiam misteriui Hopkinsui, jei jis prasitartų apie savo ketinimus keliauti žeme?

– Prašyčiau? – misteris Džefris nuoširdžiai sumišo.

– Misteris Hopkinsas ketina keliauti į Valčių uostą žeme.

– Ne, – misteris Džefris per daug nustebo, kad ir toliau galėtų pykti. Jis atsisuko ir pažiūrėjo į Oskarą, kuriam pasirodė, kad jis pirmą kartą mato misterį Džefrį. – Ar tai tiesa, misteri Hopkinsai?

– Bijau, kad taip.

– O kodėl ne vandeniu? – pasiteiravo misteris Džefris. Jo tonas pasikeitė. Jo balsas tapo švelnesnis. Akyse galėjai matyti to švelnumo aidą.

– Kodėl ne vandeniu? – pakartojo jis.

– Turiu savų priežasčių.

Paprastai misterio Džefrio nuotaika primindavo didelę uolą, pavojingai siūbuojančią. Jo raštininkai buvo įpratę vaikščioti aplink jį ant pirštų galų. Tačiau dabar, stebėdamas Oskarą, jis kažkaip sušvelnėjo ir nusiramino. Uola nusileido ant smėlio.

– Ar tas priežastis, – švelniai tarė jis, – galima apibūdinti žodžiu „tyrinėjimai“?

– O ne, – atsakė Oskaras ir sukikeno.

Misteris Džefris sutrikęs suraukė kaktą.

– Jis atsisako garlaivio, – paaiškino misteris d’Absas.

Misteris Džefris net nežiūrėjo į misterį d’Absą.

– O jūs turite vykti? – švelniai paklausė jis Oskaro, taip švelniai, kad Liusinda negalėjo patikėti, jog tai tas pats žmogus, kurį ji palaikė „pavojingu šunimi“, kai jis atėjo prie jos per raštinę, kaukšėdamas metalu pakaltais batais.

– Dėl savų priežasčių jūs esate priverstas keliauti? – spėjo misteris Džefris.

Oskaras nusišypsojo misteriui Džefriui. Ne dėl to, kad būtų laimingas. Jis šypsojosi, nes šitaip elgdamasis misteris Džefris pri-

vertė jį susimąstyti, ko jis imasi. Jis šypsojosi, nes norėjo sušvelninti rimtą susirūpinusią misterio Džefrio išraišką. Bet misteris Džefris nenusileido. Jis liūdnai nužvelgė Oskarą nuo galvos iki kojų, tarsi šis būtų gyvulys Houmbušo turguje, turintis tempti naštą, nepakeliamą jo kuprai.

– Nė už ką nenorėčiau būti jūsų vietoje, – pareiškė misteris Džefris.

Oskaras pajuto, kad jo gerklėje užstrigo gumulas. Jis ištiesė ilgą kaklą ir šyptelėjo misteriui d'Absui.

Misteris d'Absas buvo patenkintas. Jis buvo patenkintas savo kontoros ištekliais. Jis buvo patenkintas, kad gali teikti tokias paslaugas savo klientams dykai, veltui.

– Dėkui jums, Džefri, – tarė jis. – Dabar grįžkit pas savo kareivius.

Liusinda manė, kad misteris d'Absas elgiasi labai arogantiškai ir valdingai, tačiau tai nebuvo arogancija, tik arogancijos vaizdavimas, tai, ką misteris Džefris jam leido daryti viešai.

Misteris d'Absas pasiėmė plunksnakotį ir nupiešė dailią mažutę baržą su žuvėdra, skraidančia virš jos. Nė vienas nematė, ką jis piešia.

– Taigi, – tarė jis.

Pripiešė kelias bangeles.

– Taigi, – jis padėjo plunksnakotį, – jums aiškiai teks pervežti savo gaminį jūra.

– Gal galėtume aptarti tai vėliau, – tarė Liusinda Oskarui.

– Mieloji ledi, – įsiterpė d'Absas, – ar dar yra apie ką kalbėti?

Oskaras atsistojo ir pamatė vaikiškus misterio d'Abso piešinius. Oskaro veidas buvo trikampis, kreidos baltumo – kaulai, oda, užmerktos akys. Liusindos širdį sugniaužė gailestis. Oskaras vėl atsisėdo. Jis išsigando taip, kaip būtų išsigandęs, jei jam dar kartą būtų tekę lipti į narvą Sautamptono prieplaukoje.

85

Malda

Buvo pusė šešių vakaro ir labai karšta. Pro aukštą langą į laiptinę krito silpna šviesa, bet jos neužteko aptriušusiems apmušalams ar grindų takeliui apšviesti. Misteris Džefris kopė laiptais, suspaudęs pirštinėtas rankas, tarsi būtų galėjęs netyčia paliesti ką nors šlykštaus. Pasiekęs pirmą laiptų aikštelę, jis paniro į tamsų koridorių, ėjo greitai, o žmogui, nesilankiusiam šioje buveinėje, būtų tekę stabčioti, įsižiebti degtuką ar grabinėti sienas, ieškant kelio. Jis užlipo du laiptukus į viršų, pasuko į kairę ir sustojo prie durų. Jos buvo ne tik užrakintos raktu, ant jų kabėjo ir spyna.

Jis nevargo ieškodamas raktų. Durų spyna dusliai trakštelėjo, pakabinama spyna šaižiai girgžtelėjo. Misteris Džefris buvo namie.

Kambariukas buvo mažas, pro langą matėsi kiti langai ir grįstas kiemelis apačioje, kur ant krūvos pilkų skudurų ir šlamšto gulinėjo trys didžiulės juodos katės, nuomos namų virėjos numylėtinės.

Kambaryje buvo karšta. Misteris Džefris atlapojo langą, atsitraukė užuodęs kažką nemalonaus ir privėrė langą iki pusės. Į kambarį zvimbdamos įskrido trys mėsinės musės ir ėmė dusliai daužytis į stiklą. Misteris Džefris nekreipė į jas dėmesio.

Jis nusivilko surdutą. Surdutas buvo su plačiais pečiais ir siauru liemeniu, ir nors šis stilius jau trisdešimt metų buvo nebemadingas, audinio plaukeliai buvo taip gerai išsilaikę, kad surdutas atrodė kaip ką tik pasiūtas. Misteris Džefris pakabino jį ant medinės pakabos, nuvalė šepečiu ir pakabą pakabino ant ilgo metalinio strypo, kuris iš tiesų buvo skirtas paveikslams kabinti, ir paskui, – tai buvo sudėtinga sistema, susijusi su jėgų trianguliacija, –

atitraukė jį nuo sienos virvute, kuri kabojo ore virš jo lovos ir buvo pritvirtinta prie paveikslo strypo virš jo galvos.

Kai misteris Džefris atsisėdo ant lovos (jis taip padarė norėdamas nusiauti batus), jo keliai beveik lietė sunkias knygų lentynas, kurias jis pasidarė taip pat tvarkingai ir nagingai, kaip ir visus kitus kambario patobulinimus. Viskas buvo ir laikina, ir tvirta. Tie daiktai galėjo tarnauti dešimtmetį. Jie galėjo būti supakuoti per akimirką. Trumpai tariant, tai buvo „stovykla".

Lovos kojūgalyje buvo tuščia, gulėjo tik saulės nublukintas kilimėlis. Pora svarmenų, padėtų vienoje kilimėlio pusėje, rodė ekstravagantiškai naudojamos erdvės paskirtį mažučiame ir ankštame kambariuke.

Atsisėdęs ant lovos krašto ir padėjęs rankas ant kelių, jis atrodė tobulai ramus, tarsi melstųsi.

Tiesą sakant, jis nebegalėjo tvardytis. Sėdėjo taip ramiai, kaip jūs ramiai sėdėtumėt ant bedugnės krašto ar ant kuolo, ar ant įtempto lyno, nutiesto tarp jūsų nuomojamo kambario ir jūsų svajonių šalies.

Išdrožinėtoje dėžutėje ant knygų lentynos gulėjo veidrodukas sidabriniais rėmeliais ir šukos. Džefris galėjo pasiekti juos, nesijudindamas iš vietos. Kai pasilenkė ir paėmė juos, buvo paprasta suprast, kad dėžutė tam ir buvo ten padėta. Kai ėmė labai lėtai šukuotis ūsus, atrodė, kad jis kasdien šitaip tarsi meldžiasi ar medituoja. Jo lūpa buvo ilga, o plaukai tankūs ir dailūs. Kai jau buvo gana šukuotis, jis paėmė kirpėjo žirkles. Pakėlė veidrodį su sidabrine nugarėle ir šen bei ten pakirpo ūsus. Tik plati besikilnojanti krūtinė išdavė, kad jis susijaudinęs.

Vos suaugęs, jis ėmė rengtis vienai dienai, kai tirs šalį be žemėlapio, turės dienoraštį, atspausdins žemėlapį. Tris kartus jį samdė tiriamosioms kelionėms ir tris kartus jis atsisakė, grupei dar nespėjus nusipirkti gyvūnų. Jis paisė savo herojaus majoro Mičelio patarimų ir neketino maklinėti po šalį su nemokšomis idiotais, kurie aklai stato koją už kojos ir, kad ir kokius pavadinimus jie duoda ar kokius žemėlapius braižo, nė nenutuokia tinkama tri-

gonometrine prasme, kurioje žemės dalyje jie yra. Hiumas, Hovelis, Berkas, Eiris... Visi blogai sudarinėjo žemėlapius. Jie buvo netinkami nei apgyvendinti, nei tirti, bet jų autoriai tapo didvyriais, o misteris Džefris buvo Sidnėjaus kontoros raštininkas.

Misteris Džefris, nepaisydamas vilčių, nepaisydamas sveiko proto, rengėsi taip, kaip jį būtų rengęs majoras Tomas Mičelis. Jis perrašė iš Mičelio „Memuarų" jo save smerkiantį patarimą tiems, kurie seks paskui jį. Misteris Džefris užrašė majoro prozą savo nuostabia kaligrafiška rašysena; įrėmino ją; pakabino ją virš lovos.

Šiokios tokios matematinės žinios sustiprins jūsų stilių ir suteiks jam aiškumo. Studijuokite didžių vyrų užrašus. Bet kurio sąrašo viršuje aš įrašyčiau Cezario „Galų karus", tačiau siūlyčiau paskaitinėti ir Plinijų, Plutarchą, Saliustijų ir Seneką. Studijuokite šiuos veikalus, domėkitės ir tema, ir tuo, kas apie juos kalbama. Svarbiausia, aprašant keliones, kaip ir istoriją, yra klasifikuoti: čia aš labai nepasitikiu savimi. Visada galiu tiekti pakankamai medžiagos ir nebijoti, jei tai, kas nejūreiviška, nepateks į kompoziciją: tačiau jei reikia gerai užbaigti periodą ir taip sutvarkyti sakinius, kad reikšmė taptų kuo aiškesnė, to man per daug. Jūreivystė ir autorystė pernelyg priešiškos viena kitai.

Jis būtų persirašęs daugiau, jei būtų užtekę popieriaus lapo, nes misteris Džefris turėjo aktorinių savybių. Rašydamas savo herojaus žodžius ant popieriaus lapo, jis jautė, kad tampa jų autorium, kurio surdutas (1835 metų graviūra) nepaprastai panašus į tą, kurį misteris Džefris pasisiuvo 1864 metais.

Laikydamasis majoro Mičelio patarimų, misteris Džefris nukeliavo į tokias žemes, į kurias paprastai gatvės prekiautojų sūnūs neina. Jis pats išmoko lotynų kalbą, kad galėtų perskaityti tai, ką turėjo žinoti. Išstudijavo akvarelės techniką, kad galėtų tapyti Naujojo Pasaulio peizažus. Penkerius gyvenimo metus praleido kaip meilikaujantis subinlaižys, nemokšos astmininko misterio Kruikšenko pameistrys, padėjėjas, pastumdėlis, nes norėjo įvaldyti tą mokslą, kurį Mičelis iškėlė aukščiau už visus kitus – geodeziją. Jis atvyko į Sidnėjų, norėdamas studijuoti pas misterį Mar-

tiną (tapytoją aliejiniais dažais), ir galiausiai įsidarbino pas misterio Martino draugą misterį d'Absą.

Misteris Džefris negalėjo pakęsti nemokšiškumo. Norėdamas pagrįsti savo požiūrį, jis cituodavo Šventraštį. Jis neskyrė nemokšiškumo nuo tingumo. Tai buvo Dievo, padariusio mus pagal savo atvaizdą, įžeidimas. Tačiau jis visur jį rasdavo. Jis buvo toks įprastas kaip dulkės. Nė vienas vyras, kuriam jis tarnavo, neišvengdavo smerkiančio misterio Džefrio žvilgsnio.

Misteris d'Absas buvo nemokša. Keista, kad jis iš viso turėjo verslą, ir nebūtų turėjęs, jei nebūtų atidavęs savo virtuvės ir vynrūsio pasigėrusiai pernelyg patenkintai kompanijai prie jo pietų stalo. Viskas tik dėl draugijos. Akivaizdu. Jis pietaudavo su jais. Jie gerdavo per daug vyno ir glėbesčiuodavosi. Įsivaizduodavo, kad diskutuoja apie filosofiją ir didžiąsias temas, nors iš tikrųjų vargiai galėdavo ištarti vyrų, kuriuos jie neteisingai cituodavo, vardus. Jis buvo „gerasis senasis Džimis d'Absas", bet jis buvo girtuoklis ir nemokša. Jis nemokėjo aritmetikos. Galėjo ir nesivarginti jos mokytis, o misteris Džefris buvo pašauktas jam patarnauti. Dėl to Džefris siuto, siuto kiekvieną akimirką, kurią praleisdavo kontoroje. Jis leido dienas degdamas iš nekantrumo, surištomis rankomis ir kojomis. Buvo ten tik todėl, kad privalėjo. Bet vieną dieną jis išvyks. Vieną dieną jis nebebus čia, nebesirūpins, kad darbas būtų atliktas teisingai, ir tada visos antrarūšės firmelės, įpratusios pasitikėti tuo idiotu, susilauks baisių rūpesčių. D'Absas niekada neturės tokio gero vyriausiojo raštininko ne todėl, kad nėra kitų gerų raštininkų, bet todėl, kad nežinos, kaip tokį atpažinti.

Džefris svajodavo apie d'Absą. Jis svajodavo, kad trenkia jam ir perduria jo žvirblišką krūtinę.

Tačiau dabar, tarsi asilas, kuriam Dievas liepė nešti smilkalus, d'Absas davė jam dovaną – nemokšą raštininką, kuris įsikalė galvon, kad keliaus į Valčių uostą žeme, per teritoriją, kurios nėra žemėlapiuose. Tas vyrukas – bailiukas, mergytė su šokdyne, pieno baltumo oda ir per silpnas lošti pokerį.

Kartu su globėju suvyniotas ir užantspauduotas.

Misteris Džefris sėdėjo labai labai ramiai. Jis turi būti atsargus. Turi taip imtis reikalo, tarsi ten būtų bailus gyvūnėlis, paukščiukas, kurį reikia pagauti... Ne, ne pagauti, jis ne toks stiprus, kad vaizduotųsi esąs grobuonis... Bet įtikinti, perkalbėti, patraukti į savo pusę.

Misteris Džefris atsistojo ir atsiklaupė. Vargiai susirangė tarp knygų lentynos ir lovos. Buvo likusi savaitė iki Kalėdų. Jis prašė Dievą, kad jam padovanotų šią Šaunią Kelionę.

86

Kalėdos

Liusinda labai entuziastingai pasitiko misterį Džefrį, kai vėlyvą Kalėdų vakarą jis nepakviestas pasibeldė į jos užpakalines duris pilnomis rankomis dovanų ir su šilto kolonijos reinvynio buteliu po pažasčia, paspaudė jo kvadratinę trumpapirštę ranką ir atsivedė jį į kambarį. Šitaip, paveikta sukrečiančio pamokslo, kurį pastorius misteris Daitas pasakė Kalėdų rytmetį, ji nepaisė savo nuojautos, kuždančios, kad tas žmogus yra voras ir nirtus šuo.

Pastorius džentelmenas neketino sakyti ginčytino pamokslo, nors misteris Čalmersas, bažnyčios seniūnas, nuolat jam kuždėjo: „Nebijok sukelti sambrūzdžio". Tačiau misteris Čalmersas buvo prekeivis (turėjo tris mėsines baltais dažais užrašytomis kainomis ant lango stiklo), ir pastorius misteris Daitas manė, kad šis pernelyg dažnai būdavo linkęs manyti, kad kurti krikščionių parapiją – tas pat, kaip skelbti gerą valią Aukštojoje gatvėje.

Misteris Daitas žinojo, kad jo bažnyčios seniūnas džiaugsis jo pamokslu, nes, pradėjęs aistringą kalbą, jis pažvelgė žemyn į savo parapijiečius ir tarp dviejų šimtų rimtų ir atidžių veidų pamatė misterio Čalmerso apvalų ir švarutėlį šypsantį veidą. Misteris Čalmersas įsivaizdavo, kad jo siūlymas sukelti sambrūzdį galiausiai davė rezultatų, tačiau pastorius misteris Daitas nesuplanavo pamokslo. Galimas daiktas, kad turėjo jį galvoje, kad nešiojosi jį kaip muses, tupinčias ant prakaituotos nugaros, nežinodamas, kad jos ten tupi. Bet tik atsistojęs savo sakykloje, prieš pradėdamas ieškoti knygos žymeklių, jis pamatė, kad Jie (sanguliautojai, lošėjai) drįso parodyti savo įžūlius veidus šią švenčiausią dieną, ir tada musės įtūžusios pakilo. Jis paėmė tekstą, ne Gerąją Naujieną,

kurią buvo pasižymėjęs, bet Mato evangelijos ištrauką iš 5 skyriaus, 27–30. „Jūs esate girdėję, jog buvo pasakyta: *Nesvetimauk!*“

Jam buvo malonu matyti, kad jo improvizuotas pamokslas padarė tokį įspūdį, kokio niekada nepadarydavo kruopščiausiai parengti kreipiniai. Per parapijiečius nusirito vilnelės, raibuliai, tarsi vėjas būtų sujudinęs tvenkinio paviršių. Jis juos sustingdė. Jie taip nurimo, kad nedrįso kitaip pasidėti rankų ar sukryžiuoti kojų. Jie surakino du sanguliautojus, kurie nejudėdami sėdėjo savo klauptuose, o raudoni kaklai rodė jų kaltę.

Per Kalėdas dangus buvo skaisčiai mėlynas. Žolė Vitfildo fermoje buvo aukšta, auksinė ir šiugždėjo po kojomis.

Liusindai ši diena atrodė tiesiog tobula. Prieš išeidama į bažnyčią, ji su Oskaru padengė stalą sode. Palisandras nuvyto ir dabar priminė plunksninį tamsiai žalią skėtį. Nuo uosto pūtė švelnus šiaurrytys. Jie padėjo savo dovanas ant židinio kambaryje ir drauge nuėjo per trikdančiai vešlią žolę Vitfildo fermoje (visą Naująjį Pietų Velsą sukaustė sausra, žolė ganyklose tarp Sidnėjaus ir Betersto buvo nuėsta iki pat šaknų), per auksinę žolę į bažnyčią. Oskaras tarė, kad spalvos netinka Kalėdoms. Liusinda atkirto, kad Betliejuje turėjo būti tokios pačios spalvos: žavus mėlynas dangus, šiaudų geltonumo žemė, o ne šalta ir šakio rudumo pagoniška Britanija.

Oskaras nusišypsojo jai. Jo akys žaiburiavo.

Ji galvojo: „Jis myli mane. Jo elgesys visada padorus, būčiau kaprizinga, jei suirzčiau. Negalėčiau jo gerbti, jei jis elgtųsi nepadoriai, jei kaip misteris d'Absas ar misteris Pakstonas padėtų ranką man ant kelio“.

Žaiburiuojanti srovė, beveik užliejusi jo apatines blakstienas, jai atrodė kaip tikslus bučinio atitikmuo. Ji susijaudino, sunerimo, nulenkė galvą ir pasitaisė skrybėlaitę, nors neketino jos taisyti, iki prieis naujus Balmeino namus.

O paskui buvo pamokslas.

Ji pasijuto parblokšta, apspjaudyta, o visas peizažas, vos prieš pusvalandį atrodęs jai toks šventiškas – ji ėjo vis vardydama me-

džius ir paukščius savo kompanionui – dabar atrodė neapykantos kupina vieta – sausa, rūsti, titnago dėžutė, kurioje tarp nudžiūvusių žolynų raitosi juodos gyvatės.

Noras verkti buvo toks stiprus, kad jai teko kovoti su kūnu, norint jį numaldyti. Liusinda prikando lūpą ir kvėpavo pro burną. Ji bėgo pro rikiuotę* pilname žmonių bažnyčios kieme, o jos veidas liepsnojo. Ji galvojo: „Jie manęs nekenčia, ir ne tik vyrai".

Oskaras tarė:

– Jie mūsų net nepažįsta, – bet jo balsas buvo aukštas ir nervingas.

Jo tonas nepadėjo. Liusinda atsitraukė nuo vaikino.

– Negaliu kalbėti, – pratarė ji. Nusiėmė skrybėlaitę ir susijaudinusi įdėjo į ją maldaknygę. Juos dar matė iš bažnyčios.

– Pats nekrikščioniškiausias pamokslas, – tarė Oskaras, kuriam toptelėjo, nors jis buvo nusivylęs ir neramus, labai paprasta mintis: „Mano pareiga apsaugoti jos vardą, aš, be abejo, privalau jai pasipiršti". Ši mintis buvo garbinga ir džentelmeniška, bet ji pernelyg sutapo su jo paties troškimais, ir jis negalėjo patikėti, kad ji nesugedusi. – Pats nekrikščioniškiausias, – pakartojo jis.

– Na, nebūk toks įsižeidęs, – kirto ji.

– Aš įsižeidęs dėl tavęs.

– Dėkoju tau, bet dėl manęs būtų geriausia neaptarinėti šio reikalo.

Liusinda nepatiko pati sau. Ji žinojo, kad klysta. Ją užnuodijo tas neapykantos kupinas pamokslas, pastoriaus Daito žiaurumas, nepakantumas, jo įsitikinimas savo viskiu ir tabaku dvokiančia jėga. O dabar ji daužė ir trankė sielą, kurios gerumu ir meilumu neabejojo. Ji elgėsi kaip išlepintas vaikas, kaip jos motina elgdavosi tomis dienomis, kai duktė jos nekęsdavo. Nors Liusinda viską žinojo, negalėjo susivaldyti. Ji draskė Kalėdas į skutelius.

Ji skyrė ypatingą reikšmę šiai dienai. Ji ne tik rūpestingai parinko kalakutą ir šviesiai žydras poplino kelnes savo brangiam draugui. Ji įsivaizdavo, kad galiausiai jie atvirai pasikalbės apie

* Senovinė bausmė, kai bėgi pro rikiuotę ir esi mušamas rykštėmis ar lazdomis.

visa tai, ką anksčiau nutylėdavo. Įsivaizdavo marškinius, nutrenktus ant fotelio svetainėje, aptraukto išblukusiu damasku, matė suglamžytą popierių ir geltoną kaspiną, numestą ant kraujo spalvos turkiško kilimo. Įsivaizdavo ir kitką, pavyzdžiui, bučinius, bet ne taip ryškiai ir aiškiai; vaizdas buvo neryškus kaip akvarelė.

Bet dabar ji nepakentė savo kalbų. Tokio žmogaus niekas negali pamilti. Ji užsisklendė savo kiaute. Kai jie įėjo į kotedžą, ji net negalėjo pažvelgti į stalą, su kuriuo siejo daugybę karštligiškų minčių. Pasakė sau: „Nesvarbu, ką apie mane galvoja fanatikai".

Bet jai buvo svarbu. Ji negalėjo ištverti tos jai skirtos neapykantos.

Ji pasiėmė apdaužytą rudai glazūruotą arbatinuką. Padėjo katiliuką ant židinio grotelių ir, jausdama, kaip ašaros kaupiasi galugerklyje, nuskubėjo viršun į savo kambarį.

Oskaras matė pabrinkusią viršutinę lūpą ir suprato merginos ketinimus. Ji ėjo į savo kambarį verkti.

Bet jis turi jai pasipiršti.

Jei dar atidėlios šį reikalą, drąsa jį apleis. Štai kodėl jis nusivijo ją dundančiais kilimais neužklotais laiptais, šokdamas per du laiptelius iš karto. Sučiupo ją laiptų aikštelėje ir nedrįso paprašyti, kad ji nusileistų apačion į gražesnę vietą. Matė, kad ji tikriausiai atsisakys, nes, nesuprasdama jo ketinimų, žvairavo ir varstė jį laukiniu žvilgsniu. Taigi čia, niūriausiame kotedžo kampe, gličioje vietoje, kur Pruscila Dvipensė kadaise išpylė puoduką medaus nuo savo šeimininkės pusryčių padėklo, Oskaras pasipiršo Liusindai Leplastrier.

Liusindai kaklą pakuteno atsiknojęs apmušalo gabalėlis. Ji vožė per jį, įsivaizduodama, kad ten voras. Oskaras įkišo ranką į kišenę ir ėmė skimbčioti pensais ir tripensiais. Jis troško būti principingas. Nenorėjo pasinaudoti situacija, kai krikščioniškas ir džentelmeniškas veiksmas taip gerai atitinka jo asmeninius troškimus. Dėl to išbraukė iš savo užimančios kvapą kalbos visa, kas buvo gera ir kilnu jo širdyje. Jis sukinėjosi ir muistėsi. Trepsėjo koja. Pasisiūlė ją vesti, kad „išgelbėčiau jūsų reputaciją Balmeine".

– O ne, – tarė ji. – Jūs man per daug geras.

Ir įbėgo į savo kambarį. Ten verkė karčiomis ašaromis, bjauriai, gaikčiodama. Negalėjo susivaldyti. Girdėjo jo žingsnius laiptinėje. Jis vaikštinėjo viršun žemyn, viršun žemyn.

„Užeik, – meldė ji. – O brangusis, ateik“.

Bet jis neatėjo. Ir neateis. Ji susitarė su šiuo žmogumi, kad atiduos jam visą savo palikimą. Jis pasiūlė vesti ją kaip darydamas malonę ir net neužeina į jos kambarį.

Vėliau Liusinda užuodė, kad jis kepasi saldžius blynelius priešpiečiams. Manė, kad vaikiška juos valgyti, be to, savanaudiška. Jei jis būtų džentelmenas, ateitų dabar į jos kambarį ir išgelbėtų ją iš to kalėjimo, į kurį įkišo jos kvailumas. Jis neatėjo. Liusinda girdėjo, kaip jis vaikštinėja savo kambaryje.

Kaip tik į šią aplinką pateko misteris Džefris su savo reinvynio buteliu ir kruopščiai suvyniotomis dovanėlėmis. Jis atvežė paketėlį Elemo razinų Liusindai ir žalvarinį kompasą Oskarui. Nors jis nebuvo linksmuolis, iš tiesų buvo gana piktas, o kai nebūdavo piktas, būdavo melancholiškas, jis sugebėdavo žavėti, kai tam būdavo priežasčių. Jis buvo susitvarkęs ir gražiai atrodė su kupeta žvilgančių juodų plaukų ir sniego baltumo dantimis po dideliais ūsais. Kai jis imdavo su kuo nors kalbėtis, jis kažkaip sugebėdavo žiūrėti į akis taip, kad atrodė, jog visa, kas sakoma, jam labai svarbu. Nesvarbu, kur iš tikrųjų klajojo jo įkyrios mintys. Jis, kaip vėliau paskelbs misteris d’Absas, yra aktorius, nors ir ne toks geras, kad normaliomis aplinkybėmis būtų apmovęs Liusindą.

Bet aplinkybės nebuvo normalios. Misteris Džefris išgelbėjo juos nuo sutrikimo ir susvetimėjimo per sugadintas Kalėdas. Jo reinvynis buvo šiltas ir labiau priminė actą, bet jie godžiai jį gėrė ir valgė jo razinas, pavaišino jį savo trapios tešlos pyragaičiais ir dėkingi juokėsi iš jo pokštų, o apie kelionę į Valčių uostą kalbėjo taip drovėdamiesi ir nedrąsiai, kad misteris Džefris, nesuprasdamas asmeninių reikalo aplinkybių, pradėjo bijoti, ar tik nebus jų nubaidęs.

– Jums nereikėtų kreipti tiek dėmesio į mano kalbelę Sasekso gatvėje, – pareiškė jis. Nusišypsojo, timptelėjo ūsus ir atrodė svarstąs, ar jie verti jo pasitikėjimo. – Pasakysiu jums štai ką, – tarė. – Aš esu samdomas, tiesa? Bent jau dabar. Jei esu samdinys, tai tas, kuris moka, užsako muziką, ar ne, mis Leplastrier?

– Misteris d'Absas pareikalavo, kad sakytumėt šitaip? – paklausė Liusinda.

Misteris Džefris matė, kad ji skiria jam ne visą dėmesį. Jis nežinojo, kad mergina galvoja apie lempą, ar pakankamai žemai ją nuleido, kad paslėptų savo paraudusias akis. Misteris Džefris galvojo, kad ekspedicijai gresia rimtas pavojus gimti negyvai.

– Jis nepasakė tiksliai, ką turėčiau sakyti, mis Leplastrier, bet aš pakankamai gerai suprantu savo darbdavį. Jūs turėjote pastebėti, koks laimingas buvo tas žmogeliūkštis, kai aš atsakiau.

Jis tyčia pasakė „žmogeliūkštis". Norėjo parodyti, kad jų santykiai komplikuoti.

– Nuo tada mane graužia sąžinė. Noriu pasakyti, kad aš jus apgavau. Maniau, kad galėčiau parašyti jums raštelį, o paskui, kad šitaip pernelyg uždelstume. Aš nemėgstu atidėlioti. Daug ko galima išvengti. Tai tinka kelionėms ir verslui. Taigi pasakiau sau, kad nėra ko delsti, be to, – misteris Džefris nusišypsojo jiems, pirma Oskarui, paskui Liusindai, – juk Kalėdos, taigi užėjau pats.

– Jūs labai malonus, – Oskaras pasimuistė kėdėje ir drįso nusišypsoti Liusindai, kurios nuotaika ir motyvai jam buvo kur kas svarbesni už misterį Džefrį; tad nors jį išties stebino maloniai pasikeitęs vyriausiojo raštininko charakteris, jis domėjosi tuo vyru kur kas mažiau už Liusindą Leplastrier, kuri dabar lempos šviesoje apdovanojo jį tokia saldžia šypsena, kad Oskaras suprato, jog jam atleista už tą šiurkščią kalbą apie vedybas. Gal jis dar nėra mylimas, dar ne, bet jis nėra ir nekenčiamas, kaip bijojo visą tą baisią popietę. Jis nebesipirš, kol neatliks tos kelionės, apie kurią taip entuziastingai šiuo metu kalba misteris Džefris. Oskaras girdėjo jį sakant, kad į Valčių uostą yra saugus kelias, priešingai nei jis kalbėjęs misterio d'Abso kontoroje.

– Su sąlyga, – misteris Džefris užsitepė sviesto ant trapios tešlos pyragaičio, Liusinda nustebusi pakėlė antakį, – su sąlyga, kad jūs švelniai švelniai prisigaudysit beždžionėlių.

Oskarui nešovė į galvą, kad ši filosofija nesiderina prie delsti nemėgstančio žmogaus. Jį labiau domino sviestas ant trapios tešlos pyragaičio, jis pakėlė antakius ir todėl... A!... Mis Leplastrier jam nusišypsojo.

– Tikriausiai girdėjote apie budeliškus šiaurės juodaodžių įpročius, – tęsė misteris Džefris.

Jie buvo girdėję. Jie nebekilsčiojo antakių. Misteriui Džefriui buvo paskirtas visas jų dėmesys.

– Tai tiesioginis puolimo rezultatas, – paaiškino misteris Džefris. – Žmonės nemokšos. Jie eina tiesiai į nigerių karalystės centrą. Tarsi kištų nuogą ranką į bičių avilį, tada imi kaip pašėlęs šokinėt, mem, o jei neskubėsite ir eisite palei ribas, kaip aš darau, – jo elgesys pasikeitė, buvo matyti, kad jo pečiai atsipalaidavo, jis ėmė švelniau gestikuliuoti rankomis, – ką gi, kaip galite įsivaizduoti, aborigenams bus malonu leisti jums būti.

Moteris tapo budresnė ir susimąsčiusi. Ji paklausė:

– Kas žino tas ribas?

Jis atsakė:

– Aš.

Jam tai patiko. Atsakymas kaip šūvis iš pistoleto.

Tai buvo melas. Jis skaitė kelis apmąstymus šia tema misis Barouz velionio vyro dienoraščiuose (negudraus žmogaus), kuris praleido paskutiniuosius savo mėnesius kaip vaikinas, lakstantis tarp bičių avilių su uždegtu deglu. Misteris Džefris paėmė tuos apmąstymus (negali vadinti jų teorijomis) ir kalbėdamas juos išplėtojo. Negalvojo, kad meluoja. Jei būtų sustojęs ir pagalvojęs, ką daro, būtų tai paneigęs. Dabar jis pasakytų bet ką, kad tik paskirtų jį atsakingu už šią ekspediciją. Jis parašytų tokius dienoraščius, kokių kolonija dar neregėjo: būtų tiksliai išmatuoti visi viršukalnių ir keterų aukščiai; kiekvienas pjūklo dantelis būtų kuo kruopščiausiai pavaizduotas. Jo proza turėtų plieno ašmenis, o aprašymai būtų švelnūs kaip žibuoklės žiedlapiai.

Misteris Džefris buvo gatvės prekeivio sūnus. Nors jis niekino prekeivius, pats turėjo prekeivio gabumų ir dažnai kreipdavosi tiesiai į Liusindą ne todėl, kad būtų vertinęs moters nuomonę (jis jos nevertino), bet dėl to, kad matė, jog ši yra tiek pat svarbi, kiek misterio Terliaus sprendimas tam, kad kada nors būtų parašyti jo nuostabūs dienoraščiai. Jis neflirtavo, nes matė, kad tam nebūtų pritarta, bet jei tam būtų pritarta, tada jis flirtuotų, o Oskaras nieko apie tai nesužinotų.

Liusinda atkimšo bordo butelį, kurį ketino išgerti per priešpiečius. Kai misteris Džefris galiausiai išėjo išaušus antrajai Kalėdų dienai, ji su Oskaru atsisėdo prie staliuko sode ir, apgaubti sunkaus citrinų aliejaus aromato, nes nuo moskitų išsitrynė juo veidus ir rankas, valgė šaltą sausą kalakutą ir gėrė stipria juodą arbatą.

Jie nekalbėjo apie nutikimą laiptų aikštelėje. Tačiau vargiai galėjo galvoti apie ką kita. Visi jų švelnūs jausmai, jų drovumas, sumišimas, nuoskauda, jų kampuota, nerimastinga, kartais pikta meilė buvo kaip pavienės dėmelės ant brangios gijos, įpintos į tvirtą kilimą – buvo įtraukti į tą pokalbį, per kurį jie stebėjosi, ar gali būti a) įmanoma ir b) etiška įtikinti misterį Džefrį palikti misterį d'Absą, kad jis galėtų vadovauti ekspedicijai į Valčių uostą.

87

Dėkingumas

Ilgi saulės spinduliai pjaustė kilimą, apkarpė blyškią alyvą ir padarė ją šieno žalumo. Misteris d'Absas sėdėjo atsukęs garstyčiomis ištepliotus kelius į saulę, jo veidą dengė šešėlis. Buvo sunku įžvelgti jo veido išraišką, bet balsas, kad ir kaip misteris d'Absas būtų įtūžęs, kad pavagiamas jo vyriausiasis raštininkas, rodė tik didžiulį pasitenkinimą savimi. Jei jį išmušė iš vėžių tie nekviesti svečiai, jis to neparodė.

Liusinda sėdėjo ant kėdės kraščiuko, kėdės, kuri paprastai atitekdavo misis Barouz, atsisukusi į misterį d'Absą. Ji išvyniojo planus, bet šie nenorėjo būti išvynioti, tad Oskarui teko prilaikyti vieną kraščiuką. Planai buvo gražūs. Oskaras nustebo, kad toks misteris d'Absas aukso žiedais apmaustyta ranka galėjo nubraižyti tokius lengvus ir vaizdingus dalykėlius. Gražios grafito linijos, minkštas raukšlėtas geltonas šilkinis popierius... Tarp nykščio ir smiliaus jis tarsi laikė minčių žemėlapį.

– Misteri d'Absai, – prabilo Liusinda, – jūs braižėte šį planą aštuonias savaites.

Oskaras pagalvojo: „Ji jau pradeda, nors prieš pusvalandį prisiekė, kad taip nedarys. Net nepasakė jam komplimento".

Misteris d'Absas įsitempė ir sukryžiavo kojas. Jis turėjo žavias pėdas ir laibas kulkšnis.

– Roma nebuvo pastatyta per dieną, – atkirto jis.

Oskaras užjausdamas irgi sukryžiavo kojas. Jo kairysis kelis sutraškėjo. Jis nerimavo dėl savo kelių. Netrukus jis eis šalia misterio Džefrio prižiūrimų furgonų. Jis turės eiti diena po dienos, savaitė po savaitės. Dėl šios priežasties jis kas vakarą mirkydavo

pėdas metilo spirite, o dieną mūvėjo tuos nepaprastus batus, suteikiančius jam tiek skausmo.

– Ir kokio dydžio stiklo lakštus suplanavote? – klausinėjo Liusinda. Ji šypsojosi, bet nebuvo aktorė. Jos skruostai įdubo, kaip visada būdavo, kai ji jausdavosi nelaiminga; šypsena buvo blyški kaip įbrėžimas ant namo sienos.

– O, – misterio d'Abso žiedai sutviskėjo saulės šviesoje ir pasitraukė į šešėlį, – o dydį paliksiu jūsų nuožiūrai.

– Bet, misteri d'Absai, – ji kapojo žodžius, – aš nustačiau tam tikrą lakšto dydį.

Oskaras išsigandęs stebėjo, kaip Liusinda mėgina nuslopinti pyktį. Atrodė, kad jos fistulės išsipūtė. Šnervės praplatėjo. Nuo jos rankų ant raukšlėto geltono popieriaus liko drėgnos dėmės. Ji tarė:

– Juk čia ir yra esmė.

– Jūs taip manot, – misteris d'Absas nukėlė koją nuo kojos ir kitaip jas sukryžiavo.

– Taip, aš taip manau.

– O aš nemanau.

– Šis dalykas veikia mano gyvenimą, o jūsiškį – vos vos. Pagarbiai galiu pasakyti, misteri d'Absai, kad jūsų nuomonė nesvarbi.

– Jūs elgiatės visai nepagarbiai, mis Leplastrier, ir jei sakote žodį „pagarbiai", nereiškia, kad taip ir yra.

Stojo baugi tyla. Oskaras girdėjo, kaip alsuoja Liusinda. Jis bijojo, kad ji netinkamai įvertins jo elgesį, ir, tiesą sakant, nesuvokė, ko ji taip pyksta. Jis matė, kad bažnytėlė fantastiška, gal kiek pagoniška, bet juk tai tikrai nėra svarbiausia problema. Jis meldėsi: „Brangusis Dieve, suteik jai kantrybės ir geraširdiškumo".

Bet Liusinda matė tik bedievišką košmarą, išpurtusį paminklą neskoningumui ir nemokšiškumui – lenkti skliautai, maurų širmos, Tiudorų frontonai, japoniški „efektai". Tai buvo šimto pėdų pločio monstras.

– Dailininko, – kalbėjo misteris d'Absas, – negali varžyti kalviai.

– Bet, misteri d'Absai, argi jūs nesuprantate... Jūs sugaišote aštuonias savaites, o aš negaliu pastatyti to, ką nupiešėte.

– Mis Leplastrier, – misterio d'Abso balsas virpėjo, – aštuonios savaitės yra niekis, – jis žengė žingsnį į ryto saulės nušviestą plotą. Jo akys buvo piktos. Jo smakras virpėjo. Iš pradžių jis laisvai gestikuliavo, o dabar tvirtai sunėrė rankas sau už nugaros. Jis atsisėdo. Apžvelgė ant sienų kabančius peizažus, daugybę peizažų. Nusišypsojo. Jo akys maldavo. – Aštuonios savaitės yra niekis pastatui, kuris stovės šimtmetį.

Misteriui d'Absui kalbant, Liusinda pasižiūrėjo į tą neskoningą bažnyčią ir pajuto, kad jai ima spausti krūtinę, kad trūksta oro. Faktas, kad jų lažybų objektas dabar pasirodė apgaubtas tuštybės ir vidutiniškas ir kad jo bet kokiu atveju nebuvo įmanoma pastatyti, ėmė veikti kaip Liusindos sielos katalizatorius. Ji prisiminė visą miglotą nerimą dėl lažybų, kurį mėgino nuslėpti, ir baimingas mintis, kurias iki šiol sugebėjo slopinti, o dabar jos ėmė burbuliuoti kaip pelkių dujos ir dvokdamos užliejo visą jos protą. Jai buvo pažįstamas jausmas, kai krūtinę, rodos, veržia įtempta juosta. Paprastai jis apimdavo ją po nakties, praleistos lošiant. Šią paniką kėlė baimė iššvaistyti savo palikimą. Ji prispaudė dilbius prie pilvo. Pažvelgė į Oskarą, trokšdama, kad jis šypsena išsklaidytų jos paniką.

Oskaras nukėlė koją nuo kojos. Jo kelis vėl sutraškėjo. Jis sukryžiavo rankas, skaudančias nuo misterio Džefrio pasiūlytų pratimų su hanteliais.

Misteris d'Absas pasilenkė į priekį ir patrynė geltoną popierių, lyg būtų pardavėjas Mančesterio departamente, o planai būtų produktas, kurį jis nori parduoti.

– Gal nematote, jog prie šio plano buvo dirbta.

– O, – atsiduso Liusinda, – matau, misteri d'Absai, tikrai matau.

Tačiau ji žiūrėjo ne į misterį d'Absą, bet į žaliaakį vyrą, ir buvo patikėjusi, kad jis gal ją myli. Liusinda negalėjo žiūrėti į misterį d'Absą. Ji matė kitą, keistą nepažįstamąjį, kuris trynė rankas kaip vabzdys maldininkas. Ji susilažino su juo, ir tiek. Galėjai aiškinti, kad tai sužieduotuvių simbolis, meilės ženklas, bet tik jei esi nesveikas. Tai buvo lažybos, ir tik beprotė galėjo įsivaizduoti ką kita.

– Pagarbiai sakau, mis, jūs negalite to matyti. Tas darbas ne čia, bet visuose popiergaliuose, visose keverzonėse, visuose iki galo nubraižytuose planuose, kurie buvo su trūkumais. Aš keldavausi anksti ryte. Kalbėjausi su daugeliu savo draugų dailininkų. Dirbau kuo uoliausiai, mis Leplastrier, ir ne tam, kad užsidirbčiau.

– Esu labai dėkinga, – tarė Liusinda.

– Jūs nesate dėkinga, – jo balsas pakito, nebegalėjai negirdėti drebulio. Oskaras matė maldaujančias rudas akis, nors jos ir buvo piktos. – Neprašau atsiskaityti, man tik buvo malonu gerai atlikti jums tą darbą, nes man rūpi dvasiniai reikalai...

Ant aukštos Liusindos kaktos pasirodė vertikali raukšlelė.

– ...labiau nei daugeliui vyrų šiame mieste. Kaip jau žinote, kaip žinote. Ir aš manau, – jis perrėkė būrį klykiančių baltų kakadu, pakilusių iš figos po langu, – manau, kad baisiai necivilizuota gąsdinti sąskaitomis. Ar matėte pridėtą mano sąskaitą?

Oskaras vėl užkėlė koją ant kojos.

– Ar matote sąskaitą už mano nerimą? Ar už mano valandas? Kas gynė jūsų interesus, kai atvykote į Sidnėjų? Jums pasisekė, kad jūsų neapiplėšė iki paskutinio siūlo vidury baltos dienos. Kas pakvietė jus į šiuos namus ir davė jums draugų? Čia, šiame kambaryje. Jūs labai dažnai man dėkodavot.

– Prašau, – Oskaras nebegalėjo tverti žmogeliuko skausmo. – Prašau, misteri d'Absai.

– Jūs, sere, prikąskit liežuvį, – liepė misteris d'Absas ir staigiai atsistojo. Jis ėmė vaikštinėti po kambarį, rankiodamas oda įrištus tomus ir trinksėdamas jais. Jie dvokė pasenusiais kiaulės taukais. Šis veiksmas atrodė beprasmis, na, gal taip jis reiškė pyktį. – Paėmiau jus, kai niekas nė prisiliest prie jūsų nenorėjo. Sere, jūs buvot nė raštininko batraiščio nevertas. Buvote terlius. Gėdingas, išmestas lauk terliūzas. Sugadinote mano sąskaitų knygas. Visada galėsiu pažvelgti į puslapius ir prisiminti, koks buvote netvarkingas. Taigi, – sužviegė jis, – nemėginkite man aiškinti, kaip reikia braižyti planus.

– Aš ir nemėginau, – atsakė Oskaras.

– Tai ir nemėginkit, – vėl nurimo misteris d'Absas. Jis giliai įkvėpė ir iškvėpė. Atsisuko į Liusindą, kalbėjosi su ja, toliau rinkdamas knygas, kurios po praėjusio vakarėlio tebebuvo išmėtytos ant bufeto, sofos, stalo, otomanės. – Neturiu gabumų nupiešti perspektyvos, mis, ir nesu vienintelis to nesugebantis architektas. Misteris Figas man sakė, kad Grynvėjus buvo toks pats. Bet aš įgaliojau misterį Hilą iš savo kišenės, – dabar jis spaudė prie krūtinės jau dvylika tomų, – iš savo paties kišenės, sukurti perspektyvą, kuri yra priešais jus. Pažiūrėkite, yra pasirašyta, – jis labai netvarkingai sukrovė laikomas knygas, rietuvė buvo nestabili, – ir jei jums tai nepatinka, – stora ruda knyga nukrito, jis nuspyrė ją per grindis, – jei jums tai nepatinka, galite nunešti pas Losoną ir parduoti už dešimt ginėjų.

Oskaras vis dar nykščiu ir smiliumi laikė vieną plano kamputį. Jis nejaukiai susigūžė, jo nugara pakibo virš mis Šedok parverstos siuvimo kėdės. Jis pažvelgė į Liusindą, tikėdamasis, kad jos veidas sušvelnėjo nuo užuojautos, bet Liusindos išraiška buvo priešinga.

– Misteri d'Absai, – tarė ji, palikdama planus Oskarui. – Jūs pernelyg patenkintas dėl paties svarbiausio pasaulyje dalyko. Gerą skonį atidėkim, ši bažnyčia negali būti pastatyta. Jūs ignoravote informaciją, kurią jums suteikiau. Lakštai turi būti trijų pėdų ilgio ir aštuoniolikos colių pločio. Ar jūs kada nors pagalvojote, – drebančiu balsu kalbėjo ji, – jūs, vadinąs save mano draugu, ar kada nors pagalvojote, kas gali nuo to priklausyti?

Misteris d'Absas taip domėjosi savo emocijomis, kad nepaliko erdvės Liusindos kančiai ar mintims, kodėl ji kenčia. Jis atrodė kaip aktorius, nudurtas ant scenos. Pravėrė burną ir susičiaupė. Sugavo knygą, beslystančią iš jo glėbio.

– Čia yra lažybos, misteri d'Absai. Aš galiu prarasti savo palikimą.

Giliai širdyje Liusinda tikėjosi, kad šis prisipažinimas kaip nors paveiks misterį d'Absą. Ji tikėjosi nuo pat tada, kai pasidėjo žiedinį kopūstą ant registracijos stalelio „Pečio“ viešbutyje.

Bet ji nebuvo maža mergytė, o misteris d'Absas nebuvo jos globėjas.

– Ką jūs išmanote apie statymus? – sušnypštė jis.

Liusinda pagalvojo: „Taigi! Jis manęs nekenčia. Tebūnie. Kodėl gi ne?"

– Esi mergiščia. Žaidi su pinigais, tarsi jie būtų nukritę orchidėjos žiedlapiai. Ką išmanai apie verslą?

Šis įžeidimas buvo labai naudingas Liusindai. Ji nebepanikavo. Anksčiau buvo neįsitikinusi, kad yra geresnė už misterį d'Absą. Dabar buvo tuo tikra. Ji išsitiesė, atgniaužė kumščius ir patrynė delnus.

– Neglobokit manęs, misteri d'Absai, – tarė ji. – Esate diletantas. Visi jūs diletantai, – ji pasijuto einanti išvien su Oskaru Hopkinsu. Jie stovėjo drauge, susivienįję, peržengę ribas. – Jūs esate vaikai.

– Mes esame vaikai?

– Taip, iš tiesų, – kalbėjo Liusinda, įsivaizduodama, kad ateis diena, kai ji pasigailės šio protrūkio. – Tikrai esate.

– Mes?

– Jūs visi, – tarė Liusinda, mostelėjusi ranka ir rodydama tuščias kėdes, tarsi atgaivindama mis Malkolm, misterio Tomasečio, misterio Figo, misterio Borodeilio ir net... štai... Misterio Henrio Parkso atvaizdus. Šitaip, su panieka, verta Elizabetės Leplastrier, ji sudegino paskutinį bendruomenės tiltą, jungiantį ją su Sidnėjumi.

Misteris d'Absas ėmė springti.

– O jūs, manau, esate suaugę?

– Mes lažinamės iš visko. Rizikuojame.

– Kokie jūs kilmingi, – suriko misteris d'Absas, aistros iškreiptu veidu, – kokie iškilūs!

– Esame gyvi, – tarė Liusinda ir tą akimirką iš tiesų pajuto, kad yra gyva. – Esame gyvi ant amžinybės slenksčio.

Liusinda paėmė planus iš Oskaro ir švelniai padėjo juos ant žemo riešutinio staliuko šalia savo kėdės.

– Lauk iš mano namų, – sušvokštė misteris d'Absas, griebdamas planus. Atrodė, kad jei jie jam nepaklus, jis apsiverks. – Jūs, sere, misteri Terliau, dabar eikit.

– Prašyčiau nevadinti jo misteriu Terliumi.

– Tai mano namai ir vadinsiu jį kaip norėsiu.

Akimirką Oskaras pagalvojo, kad Liusinda ketina vožti misteriui d'Absui. Misteris d'Absas laukė to paties. Jis suraukė veidą, jo neapykanta ėmė atrodyti graudi.

Liusindos skruostai liepsnojo, jos lūpos, iki šiol taip smarkiai sučiauptos, dabar atsipalaidavo ir kiek prasivėrė. Ji žvelgė į misterį d'Absą su panieka, bet ir su užuojauta. Aistra pulsavo jos venomis, skelbdama savo stiprumą (bet ne pinklią prigimtį) lūpose, šnervėse, tose nepaprastai didelėse žaliose akyse. Oskaras galvojo: „Ji labai graži".

– Neturite galvos verslui, – pareiškė misteris d'Absas.

Oskaras ištiesė ranką. Liusinda ją paėmė. Oskaras galvojo: „Aš ją myliu".

– Ji paima jo ranką, – sušnypštė misteris d'Absas. – Ne tos durys, nebent norite eiti į miegamąjį. Neturite verslui nei galvos, nei akies.

Jie susirado kelią į koridorių. Oskaras pamatė, kad moteris (misis d'Abs) laiko jiems atvėrusi paradines duris. Jos skruostai buvo raudoni kaip obuoliukai, garbanėlės geltonos, ji žvelgė į Oskarą su Liusinda šviesiomis akimis, pravėrusi burną. Kai jie ėjo pro duris, misis d'Abs įgrūdo apelsiną į laisvą Oskaro ranką.

– Vagys eina pro duris, – paskelbė misteris d'Absas, atbėgęs į koridorių. – Pavogė idėją ir nepadėkojo.

Jis atsistojo šalia gražutės žmonos ir stebėjo, kaip Oskaras su Liusinda, susikibę už rankų, paniurę leidžiasi sodo laiptukais.

– Nesi kambarinė, Hene, – pareiškė jis. – Sunku patikėti, kad atidarei ir uždarei duris visuomenės padugnėms.

Jo tonas nebuvo toks šiurkštus, kokie buvo žodžiai, kalbėdamas misteris spoksojo į žmoną, svarstydamas, kiek ji girdėjo ir ką apie jį dabar mano.

O Henė d'Abs visą laiką įsivaizdavo savo apelsiną. Ji matė, kaip jį nulupa, dalija į skilteles, ir galvojo, kad visa tai, kas apelsine buvo gera, netrukus pateks į visai kitokį pasaulį.

88

Paskaita, paremta alegorija

Misteris Ahirnas nusprendė eiti keturias mylias iš savo viešbučio Pito gatvėje iki pat Vitfildo fermos iš dalies dėl to, kad buvo pratęs anksti keltis. Šis įprotis geras namie, kai galima įkurti krosnį, palesinti vištas, peržiūrėti laikraštį ir vis viena atsirasti kontoroje pusvalandžiu anksčiau už kitus raštininkus, tačiau jis buvo patenkintas ir šiuo ilgu lėtu ėjimu. Misteris Ahirnas galvojo, jei batai šlampa rasotoje žolėje, jei eini pėdos pločio vingiuotu takučiu, kuriuo dažniau nei žmonės vaikšto galvijai, tai esi sąžiningas, todėl tokio žmogaus patarimas (patarimas, kurį jis turėjo pateikti, patarimas, kurį jis nešėsi su savimi) skiriasi nuo patarimo tų žmonių, kurie greitai važinėja dviračiais vežimaičiais, kaip žaibas laksto bėdomis, vienviečiais dviračiais vežimais, dvivietėmis karietomis, fajetonais. Jis įsivaizdavo save kaip žmogų su lazda kelyje, alegorinį keliautoją.

Misteris Ahirnas gerai žinojo, kaip atrodo, jei jis būtų atrodęs gerai, būtų buvę akivaizdu, kad yra apimtas tuštybės. Tačiau jis neatrodė gerai, žinojo, kad gerai neatrodo. Jis tiksliai sprendė apie savo išvaizdą, nes šias žinias gavo apžiūrinėdamas save ne prieš vieną veidrodį, bet prieš du, kartais prieš tris – tada jis naudodavo žmonos veidroduką sidabro nugarėle.

Praėjus septyneriems metams, kai jis matė Liusindą Solo Majerio laivelyje Paramatos prieplaukoje, misterio Ahirno veidas suvargo. Ant jo veido išdygo daugiau spuogų, jis tapo diržingesnis. Skruostai įdubo, Adomo obuolys pakilo, sumažėjo ilgų plaukų sruogų ant jo plikės, jos suplonėjo ir pajuodo. Nosis pailgėjo, pilvas išsipūtė, o po savo nertiniu jis neužsisegdavo sagos. Jo pečiai buvo siauri, rankos ilgos, stiprios, o šlaunys storos. Nebuvo būti-

na jam tai sakyti – jis pats viską matė. Jis laikė save vėžliu ir iš to, nors tai ir keista, sėmėsi jėgų. Spoksodamas į save trijuose ar dviejuose veidrodžiuose, suvokė, kad ne tik mėgdžioja pasipūtusio žmogaus elgesį – jis buvo pasipūtęs, nors puikiai žinojo, kad daugelis žmonių laiko jį absoliučiu bjaurybe.

Misteris Ahirnas tikėjo, kad, būdamas suaugęs, atsako už savo elgesį, kad gyvendamas pats susikūrė save ir manieras. Jis puoselėjo gerumą ir padorumą. Pradėjo vargšu raštininku ir manė, kad yra laimingas, jog tiek daug pasiekė. Jo motina buvo skudurininkė, toks pats ir tėvas, dažniausiai girti arba jų visai nebūdavo. Dvylikos metų, jis perrašė talentų alegoriją. Užrašė ją ant balto popiergalio. Mokėjo gražiai rašyti, laimei, neišsidirbinėjo ir madingai neužraitydavo raidžių, todėl gebėjo užrašyti šv. Mato 25,14–30 eilutes ant atviruko dydžio popieriaus lapelio. Sulankstė jį į keturias dalis ir nešiojosi piniginėje. Ir dabar turėjo tą alegoriją savo piniginėje, po penkiasdešimties metų, eidamas išklerusia medine lenta prie Balmeino vartų, kur šiais laikais driekiasi Muleno gatvė. Ten būdavo viena lenta ir ta pati dažnai pavagiama. Šiuo požiūriu Balmeinas nelabai tepasikeitė, tačiau svarbus buvo ne Balmeinas, bet šis popiergalis, šešių ir keturių colių dydžio, kuris, žinoma, buvo ne originalas. Šis popiergalis buvo labai nusidėvėjęs, buvo išimamas, išlankstomas, rodomas vaikui, anūkui, nepažįstamajam kavinėje, net geriausias popierius to neatlaikytų, taigi misteris Ahirnas įprato perrašyti alegoriją ant naujo lapuko kiekvienais Naujais metais. Jis pradėdavo: „ Nes dangaus karalystė yra žmogus, keliaujantis į svetimas šalis...“, dirbdavo lėtai ir uoliai, kaip jo žmona, dedanti keptas bulves ant rudo popieriaus ir kišanti jas atgal į orkaitę su kukabura*, kol patenkindavo perrašytas: „Šitą netikusį tarną išmeskite į tamsybes. Ten bus verksmas ir dantų griežimas“. Šitaip, kai Čazas Ahirnas sulankstydavo popiergalį į keturias dalis ir išlygindavo aštriu nagu, prasidėdavo nauji metai.

* Labai didelis Australijos tulžys, kuris maitinasi žalčiais ir paukščiais.

Jis panaudojo talentus, kurie jam buvo duoti. Jis buvo turtuolis, bet atsargus, krikščionis. Jei Viešpats manė, kad tinka apdovanoti Liusindą Leplastrier tokiu kapitalu, kuris lygus viso jo gyvenimo triūsu uždirbtų pinigų sumai, jis dėl to neįsižeis.

Bet jis ją stebėjo. Stebėjo atsargiai, kartais iš arti, bet dažniausiai iš toli, per gandus ir paskalas. Stebėjo ją taip, kaip būtų stebėjęs nepažįstamojo vaiką, žaidžiantį su stiklo karoliukais. Kitaip tariant, jis neturėjo teisės nieko sakyti, bet sėdėjo ant krašto, laukė kracho, gal tikėjosi, kad sugaus stiklą, krintantį vaikui iš rankų, jam dar nepasiekus grindų, ir negalėjo ilsėtis ar skaityti laikraščio, nes bijojo to, kas gali nutikti.

Jis nepritarė tam, kad ji nusipirko stiklo fabriką. Manė, kad tai impulsyvus, nelabai apgalvotas sprendimas. Bet, išgirdęs apie stiklinę bažnyčią, visiškai nebesivaldė. Jis pyko. Negalėjo sutramdyti savo pykčio, tad dabar keliavo ne ketindamas jai priekaištauti ar išgiežti apmaudą, o norėdamas išvengti kracho. Tai buvo jo krikščioniška pareiga.

Galiausiai jis atėjo iki uolėto kalnagūbrio už solidaus Beržų giraitės namo. Jei ji būtų buvusi išmintinga, pati būtų jį nusipirkusi. Prieš ketverius metus jis jai tai pasakė. Jis pasiteiravo žemės ūkio darbininko, iki kelių apsitaškiusio kiaulių purvu, kur ji gyvena. Vyras parodė jam mažutį pusiau nudažytą kotedžą už orchidėjų vakarinėje kyšulio pusėje.

Varnalėšos apkibo jam kojines ir kelnes. Jos kabėjo net ant batų raištelių. Ganykla buvo prasta. Čazas Ahirnas, stebėdamas varnalėšas, apgriuvusias pašiūres, apirusias tvoras, margą kotedžą, nenorom vertino turtą. Jei jis priklausytų jam, tarp orchidėjų prikaišiotų geodezinių gairių tarsi kribidžo smeigtukų.

Varteliai buvo iškrypę ir atsiskyrę nuo kotedžo tvoros. Ar šie vartai turėjo neleisti ko nors į vidų, ar sulaikyti ką viduje, buvo visiškai neaišku. Priekiniame darže buvo pririšta karvė. Misteris Ahirnas pažiūrėjo į savo auksinį kišeninį laikrodį. Tai buvo Paramatos labdaros draugijos, kurios pirmininkas jis buvo dvidešimt metų, dovana. Misteris Ahirnas apsitampė švarką ant nertinio ir garsiai pabeldė į duris.

Tarnas buvo baidyklė. Jis dar niekada nebuvo matęs tokio tarno, net Paramatoje, kur kas antras yra žudikas. Tarnas buvo anglių dulkėmis išsiterliojęs rankas ir veidą. Jo plaukai buvo netvarkingi, stirksojo į visas puses, nors barzda nebuvo tanki, rytmečio saulė, atspindusi nuo Hedso, apšvietė oranžinę ražieną ant jo odos. Akys buvo raudonos, o kairioji ištepta kažkuo juodu.

– Ar tavo šeimininkė namie?

Buvo pranešta, kad ji vis dar guli lovoje. Ši informacija buvo pasakyta tokiu gerai išlavintu balsu, kad misteris Ahirnas kiek sutriko, bet neilgam: jis nusprendė, kad vaikinukas aktorius, priėjęs tokią išvadą, į ją įsikibo.

Misteris Ahirnas pasakė tarnui, kad palauks, bet jei pats nebūtų įėjęs į koridorių, vargu ar jį būtų pakvietę užeiti. Jį nuvedė į virtuvę ir paaiškino, kad ji „jauki“. Kadangi diena buvo nemaloniai karšta ir drėgna, misteris Ahirnas manė, kad joje visai nejauku ir kad su juo elgiamasi šiurkščiai. Kaip tik tokie vaikinai leido anglams rašyti tokius globėjiškus atsiliepimus apie savo apsilankymus kolonijoje. O čia tikrai būtų iš ko pasityčioti. Name buvo nešvaru. Virtuvėje velnias koją būtų nusisukęs. Stovėjo tušti puodai su apsvilusiais dugnais. Liusindai jie atrodė džiaugsmo ir nerūpestingumo simboliai, bet misteris Ahirnas taip nemanė. Ant kėdės karojo moters drabužio detalė kaip žvejo tinklas. Šalia mažos vazoninės gėlytės stovėjo brendžio butelis. Ant žvilgančio švaraus lango stiklo kaip ornamentas kabėjo voratinklis. Braižybos lenta buvo atremta į darbastalį, kuris dar visai neseniai stovėjo labiau jam tinkamoje vietoje – sodo pašiūrėje. Ant braižybos lentos jis rado beprotybės, kurią atvyko sustabdyti, įrodymą.

Misteris Ahirnas sunkiai klestelėjo ant kėdės, pasilenkė į priekį, laikė skrybėlę kairiojoje rankoje, o dešiniąja šluostė, valė ir tapšnojo sau galvą.

Kai Liusinda nusileido apačion su juo susitikti, pamatė, kad jis yra nuėmęs jos piešinį nuo braižybos lentos, o ji buvo taip kruopščiai jį prisegusi. Misteris Ahirnas laikė piešinį priešais langą, klūpėdamas ant trikojės taburetės, buvo prie jo prikišęs savo didžiulę prakaituotą nosį (ant kurios nesaugiai pūpsojo akiniai vieli-

niais rėmeliais). Jį sučiupo *in flagrante delicto.* Jam neliko laiko nutaisyti kitokią išraišką. Jo burna buvo pražiota, kakta susiraukšlėjusi, tarsi nuostaba ir kritiškumas būtų stoję į kovą.

Oficialiai su ja nepasisveikino. Tiesą sakant, pradėjo taip, tarsi ji vos prieš akimirką būtų pasiūliusi jam patikrinti planą. Jis neatsiprašė, kad atėjo taip anksti, ir ištiesė jai jos planą, tarsi tai būtų stalo servetėlė, kuria jau pasinaudojo, o ji – moteris, kuri neturi ką veikti ir gali ją išskalbti.

Oskaras stovėjo ant slenksčio, įbedęs į juos akis. Jis nejautė, kad misteris Ahirnas elgiasi šiurkščiai. Jis tik matė tai, ką, jo manymu, turėjo matyti misteris Ahirnas, – kad šiame kambaryje prieš dvi valandas jis pabučiavo švelnias ir putlias mis Leplastrier lūpas. Geidulys buvo aiškiai matomas. Misteris Ahirnas tikrai suvoks, kad jis čia yra.

– Kur vikaras apsirengs savo bažnytiniais drabužiais? – rūsčiai paklausė misteris Ahirnas. – Kur jis privačiai išsišnypš nosį? Kai jis pavėluos, jis bus stebimas kaip žuvis akvariume. O ką tu darysi, – paklausė misteris Ahirnas, sėsdamasis ant trikojės taburetės, – dėl karščio?

Liusinda žinojo, kad nemandagu pasitikti seną žąsiną su chalatu, tačiau norėjo, kad jis būtų liudininkas. Ji yra laisva moteris ir drįsta stovėti priešais savo lankytoją be korseto, o aplink ją pilna pridegusių puodų ir neplautų lėkščių. Ji pabučiavo savo nuomininką į lūpas ir stipriai prispaudė jį prie strėnų. Stovėjo taip priešais misterį Čazą Ahirną ir neketino susigėsti.

– Fatališka klaida, – monotoniškai išdainavo misteris Ahirnas. – Pagrindinė klaida.

Liusinda pažiūrėjo į Oskarą ir vyptelėjo. Oskaras išraudo. Ji žinojo, kodėl jis išraudo. Nors ir ėmė irzti, sušilo nuo jo šypsenos. Liusinda nusišypsojo misteriui Ahirnui, kuris, matydamas merginos veide mieguistą pasitenkinimą, tačiau jo nesuprasdamas, buvo ne tik sutrikęs, bet ir susidrovėjęs.

– Štai kodėl negali pastatyti bažnyčios, – tarė jis. Matė, kad prakeiktas tarnas girdi kiekvieną jo žodį. – Australijos saulė išsvilins tavo parapijiečius, tarsi jie būtų atsidūrę pragare.

– Kaip smagu, kad taip anksti atėjote, jog man tai pasakytumėt, – tarė Liusinda.

– O jūs tapote sarkastiška, mis Leplastrier?

Tiesa, ji buvo sarkastiška. Tai nepatraukli savybė. Bet ji negalėjo pakęsti jo pasitenkinimo, radus klaidą jos kūrinyje. Jis smerkė jos darbą su tokia aistra, kokia buvo ją apėmusi visai neseniai, kai ji teisė misterį d'Absą. Ji negalėjo to pakęsti, net jei jis buvo teisus.

Bet jis negali būti teisus.

Jau per vėlu būti teisiam.

Oskaras žengė žingsnį ir paėmė brendžio butelį, dviem pirštais kaip pincetu sučiupęs jo kaklelį. Jis išnešė jį iš kambario. Liusinda pravėrė burną, tarsi norėdama pasiaiškinti, bet vėl susičiaupė.

Tačiau atrodė, kad misteris Ahirnas nepastebėjo nei Oskaro, nei butelio.

– Kas ją užsakė?

– Užsakė? – Liusinda susirūpino, kad jis nebeieško klaidų, išsigando, kad yra dar daugybė klaidų, kurias galima rasti.

– Kas įgaliojo, nusipirko, paprašė tave ją pastatyti?

Jis žinojo, kad atsakymas yra „niekas". Tačiau Liusinda atsakė:

– Viešpats Jėzus Kristus.

Misteris Ahirnas sušnypštė kaip gyvatė.

– Ir ji šlovina jį, – pridūrė Liusinda, tvirčiau susisiausdama chalatą.

– Beprotybė negali šlovinti Dievo.

– Yra aplinkybių, kai beprotybę galima pavadinti išmintinga.

– Nesišaipyk iš manęs, – liepė Čazas Ahirnas. – Ji nepraktiška. Joje bus per karšta sėdėti. Jokia parapija už tai nemokės.

Liusinda pažiūrėjo į Oskarą, norėdama, kad jis apgintų ją, bet Oskaras ėmė krauti į krūvą puodukus ir lėkštutes indų plovykloje.

– Ji bus pastatyta medžio šešėlyje, – nusprendė pasakyti ji.

– Kokia kvailystė! – pasipiktino misteris Ahirnas ir atsistojo. Jis atsisagstė ilgą pilką švarką ir ištraukė piniginę iš slaptos kišenės, kurios nebūtų radęs joks Sidnėjaus plėšikas. Išsiėmė savo alegoriją, kurios kampučiai, metams baigiantis, jau buvo apsitrynę.

– Dangaus karalystė, – tarė Liusinda, – yra žmogus, apsilankęs svečioje šalyje.

– Keliaujantis į svetimas šalis.

– Taip, žinau.

Tačiau ji paėmė pasiūlytą popieriaus lapelį. Buvo skaičiusi jį anksčiau. Popiergalis skleidė nuobodžių popiečių Paramatoje kvapą.

– Bet tu nežinai. Nesielgi taip, kaip elgtumeis, jei žinotum.

– Taip, taip. Neužsidirbau savo palikimo. Tai jūsų gudraus padalijimo vaisius, jis pelnytas mano motinos ir mano tėvo darbu ir Daruko juodaodžių krauju. Neturiu į jį jokių teisių.

– Šventraštis tokių dalykų nesako.

– Gal Šventraštyje yra trūkumų.

– Ten bus karšta, – tarė jis, paimdamas savo alegoriją, – karšta kaip pragare. Parapijiečiai išvirs viduje, – kalbėjo jis. – Jie prakeiks tave. Jie prakeiks Dievo vardą.

– Misteri Ahirnai, prašom nusiraminti, – Liusinda pati buvo nerami. – Misteri Hopkinsai, – šūktelėjo ji, – gal galėtumėt įpilti misteriui Ahirnui brendžio.

Misteris Ahirnas pagalvojo: „Misteris? Ji vadina savo tarną misteriu“. Jo lūpų kampučiuose pasirodė balti seilių burbuliukai, jam buvo labai sunku įdėti savo alegoriją atgal į piniginę.

– Atėjau jums to pasakyti, gerbdamas jūsų motinos norus, nes ji buvo mano klientė. Jaunoji ledi, jums buvo duotas puikus gyvenimo startas. Padariau viską, kad tik nukreipčiau jus teisinga linkme, – bet jo elgesys nederėjo prie žodžių. Jo balsas buvo piktas. Jame buvo kai kas, ko jis nesuprato, toks stiprus įniršis, kad jam net rankos drebėjo. Jis juto, kad plėšo savo alegoriją. Tai nebuvo simboliška. Tai buvo mechaniška – susijaudinimo jėga ir įtūžis. Jis negalėjo pakęsti tos stiklo bažnyčios, tačiau negalėjo sau paaiškinti kodėl ir iš kur tokia aistra. Iš toli matė save, vyrą su vėžlio kaklu ir virpančiu balsu. Suvokė, kad šaukia. Matė, kaip jį švelniai palydi iš tinginių namo vyras, kuris, kaip jis vėliau tądien sužinojo, buvo visai ne tarnas, bet kunigas, išmestas iš luomo, mažosios ištvirkėlės meilužis.

89

Apie velnią

Geidulys buvo vabzdys, vabalas, kirminas. Jis įslinko į jo pilvą kaip ilgi violetiniai parazitai, kurie klestėjo Stratonų kiaulių viduriuose, ir Oskaras mėgino jį nuskandinti dideliais gurkšniais maukdamas vandenį iš bako, žvelgdamas į Šventraštį, medituodamas apie pragarą.

Jonas rašė: „Jis, kuris padarė nuodėmę, yra iš velnio, nes velnio nusidėjimas yra iš pradžių“.

Laiške galatams sakoma: „Jei gyvename dvasioje, tai ir vaikštome dvasioje“.

Tačiau laiške iš Anglijos buvo parašyta, kad pastorius misteris Stratonas pasikorė ant bažnyčios gegnių, o tas, kuris jį suvedžiojo, tas pats Oskaras Hopkinsas, vadinamasis Dievo tarnas, tvirkino dorą moterį, prispaudė savo lūpas prie jos saldžia arbata kvepiančios burnos ir pajuto švelnų jos pilvo linkį prie savo strėnų.

Buvo trečia valanda ryto. Jis atėjo dar išgerti vandens ir rado ją ten su kinišku chalatu. Jo penis buvo kieta lazda prie švelnaus jos pilvo. Jis juto, kad Šėtonas paėmė jo sielą kaip pernokusį persiką su lanksčiu koteliu.

Jis bučiavo jos brangias, švelnias lūpas. Prisiglaudė nosimi prie jos ilgo balto kaklo. Lietė ir traukėsi, lietė ir traukėsi, aimanavo ir maldavo Dievo atleidimo, kol laikrodis virtuvėje išmušė pirmą valandą.

Jis atsitraukė nuo jos, pamojavo ore ilgais ištiestais pirštais, tarsi jų aistra būtų šilkinis žvėriukas, stovintis tarp jų, kurį reikia nuraminti ir tapšnoti, kol paklus.

Jie nuėjo į virtuvę ir išgėrė arbatos. Neaptarinėjo įvykio, Oskaras, labai susitelkęs, manė, kad jis yra atsakingas. Jis negalvojo: „Ji myli mane". Jis galvojo: „Aš ją suvedžiojau".

Jie nuoširdžiai kalbėjosi apie stiklinę bažnyčią, bet ne apie planavimo klaidas ar nepraktiškumą. Kai jam kilo ši nešventa aistra, Oskaras pasitelkė baimę jai nuraminti. Jis galvojo apie valčių furgoną, kurį misteris Džefris statė Morto įlankoje. Misteris Džefris kuo smulkiausiai apibūdino vežimą prie šito virtuvės stalo, Oskaras klausėsi, o jo skrandyje darėsi kažkas negera, tarsi tai būtų ne vežimas valčiai vežti, bet kartuvės ar giljotina. Misteris Džefris buvo smulkmeniškas ir pernelyg pedantiškas. Jam buvo smagu pademonstruoti valčių furgono planą. Dvi valtys buvo gabenamos viena kitoje, kaip du šaukštai. Kiekvieną prilaikė brezentiniai diržai, ir taip genialiai, kad viena nesitrynė į kitą.

Dalykas, kuriuo taip didžiavosi misteris Džefris, tik paralyžiavo Oskarą.

Jis bus pašauktas keliauti valtimi.

Brangus Dieve, suteik man sunkumų. Nutiesk man uolėtą kelią, kad negalėčiau nusidėti.

Misteriui Džefriui patiko kalbėti apie upes, kalnus, trigonometriją. Jis pažadėjo Oskarui, kad pristatys jį į Valčių uostą ir kad šis nebijotų. Nėra rizikos paskęsti.

Oskaras nežinojo apie tas upes, kai kalbėjo, kad eis sausuma. Hastingsas, Klarensė, Maklėjus... Šios upės dabar įšliaužė į jo sapnus. Jos buvo mylios pločio, sraunios ir patvinusios nuo lietaus.

Jam darėsi negera, bijojo to dalyko, kurį pradėjo. Kai pabusdavo, tas dalykas būdavo čia, pasitikdavo jį žiaurus kaip mirtis.

Jis galvojo: „Aš paskęsiu".

Jis galvojo: „Brangus Dieve, paimk mano sielą ir saugok ją".

Jis galvojo: „Aš ją myliu". Jis galvojo: „Esu nedoras". Virtuvėje jie tramdė vienas kitą, mėgino atplėšti akis vienas nuo kito. Jie prisispaudė prie durų staktos kaip du kabliai drabužiams.

Pastorius misteris Stratonas pasikorė ant gegnės virš savo sa-

kyklos. Vordlis-Fišas tikriausiai jau atplaukė į Sidnėjų ir ieško draugo, kuris gėdijasi ir slepiasi nuo jo.

Jis geidė moters, kuri myli kitą.

Jis galvojo: „Dieve, neleisk man nuvesti jos į nuodėmę".

Jis galvojo: „Dievo nėra. Nieko nėra. Neprivalau plaukti tomis šešiomis upėmis. Neprivalau keliauti su bepročiu Džefriu, su jo kompasais, jo dienoraščiais, jo treniruotais nusikaltėliais, jo hanteliais, jo kirtikliais, jo dailide, jo balniumi, jo trimis žalvariniais chronometrais. Esu tas, kuris atbulas užsės ant arklio ir visų juokui jos per brūzgynus". Jis yra misterio Džefrio nešamas bagažas, jo bilietą apmokėjo mis Leplastrier.

Bet jis pažadėjo Dievui, kad tai padarys.

Tik dėl to, kad troško, jog Liusinda jį mylėtų.

Ar ji nemyli jo?

Ar ji taip sakė?

Ne, nesakė. Ji bučiavo jo lūpas ir padarė jas mėlynas kaip rašalą, bet kai jis per Kalėdas jai pasipiršo, ji žliumbdama nulėkė į savo kambarį.

Kodėl?

Nes ji myli Hasetą.

Tai kam nerti į šį pavojų, taip rizikuoti, taip bijoti?

Tam, kad ji pamiltų jį.

Nes jis pažadėjo Dievui. Kad jo nenusviestų į pragarą.

O jei Dievo nėra?

Bet jis lažinosi, kad Dievas yra. Jis lažinosi iš Gerumo. Jis lažinosi, kad jį apdovanos rojuje. Jis lažinosi, kad perveš šią bažnyčią brangakmenį per baisius krūmynus ir pastatys ją Valčių uoste iki Velykų.

Jo gyvenime buvo pilna nuodėmių ir kompromisų. Misteris Stratonas apsivyniojo virve kaklą ir padarė savižudybės nuodėmę. Dieve, atleisk jam. Jį nužudė Oskaro Hopkinso sistema.

Prieš Vordlį-Fišą apsimetinėjo šventu žmogumi. Atviliojo jį į Botanio paplūdimį ir pasislėpė nuo jo.

Negalėjo pakankamai mylėti tėvo. Rašė „brangusis tėveli", bet

buvo laimingiausias būdamas toli nuo jo. Jis paliko tą gerą ir dievobaimingą vyrą mirti vieną ir nemylimą, su juo buvo tik jo beraštės avelės.

Duok man sunkią kelionę, brangus Dieve. Saugok mane nuo pikta. Nevesk manęs į pagundą.

Ir tada prie indų plovyklos per pusryčius jis pasiūlė savo sudaužytas ir ištinusias lūpas mis Leplastrier, velnias grojo melodiją, ir tada jam šovė mintis, kad stiklo bažnyčia yra tik velnio pokštas. Misteris Ahirnas buvo teisus. Ten bus per karšta. Parapijiečiai prakeiks Kristaus vardą.

90

Susitaikymas

Misteris d'Absas keturis kartus ėjo į mis Leplastrier kontorą, bet tik penktą kartą rado ją ten. Jis keturis kartus kopė tomis trimis plačiomis laiptų pakopomis, keturis kartus ruošė trumpą kalbą, bet kai rado ją penktą kartą, susitikimas vyko ne taip, kaip jis buvo surepetavęs.

Jo pirma mintis buvo: „Džiova".

Liusinda buvo labai išblyškusi, oda įtempta; ji švytėjo, buvo kiek pamėlusi, beveik permatoma. Akys atrodė per didelės, baltymai ne balti, bet melsvai pilki; yra tokia porceliano rūšis. Jos judesiai šiame šviesiame, karštame, saulės užlietame kambaryje – visi langai buvo atviri, o popieriai šiuršėjo ant žalios kartoninės lentos ir pleveno po stikliniais buteliais, – misteriui d'Absui, kuris iš karto pamiršo savo kalbą, atrodė per greiti, per staigūs. Jo kalba buvo apie išliekančią draugystės vertę, kad draugystės nereikėtų atsisakyti dėl vieno paprasto nesusipratimo, kad draugystė yra tai, ką jis gyvenime labiausiai vertina. Jis kalbėjo tiesą, išskyrus tai, kad, kalbėdamas apie „draugystę", galvoje turėjo „kompaniją". Jis atvežė jai kribidžo lentą ir pasirašytą savo draugo Hilo Pitvoterio graviūrų rinkinį. Ketino pasakyti kalbą ir atiduoti dovanas, bet kai pamatė, kaip ji atrodo, užplūdo mintys apie jos mirtingumą, ir jis įgrūdo jai dovanas, neaiškindamas savo jausmų.

Misteris d'Absas apsirengė puikiu kreminiu drobiniu kostiumu ir užsidėjo baltą šiaudinę skrybėlę. Rinkosi spalvas, pasąmonėje suvokdamas jų simboliką: baltas lapas, švari pradžia, o jei ketino pasakyti ką nors apie misterį Džefrį, tai tik prabėgom. Bet dabar jį taip sutrikdė pernelyg linksma mis Leplastrier, kad jis užsiminė apie Džefrį, jai dar išvyniojant dovanas.

– O beje, mis Leplastrier, – prabilo jis ir užvėrė vieną langą, negalvodamas, ką daro. (Jis negalėjo pakęsti kambaryje skrajojančių popierių.) – Juk žinote apie misterio Džefrio aistrą, tiesa? Man pasirodė, kad gal ir nežinote. Jei nebūtume tokie seni draugai, būtų įžūlu apie tai kalbėti.

Jis žinojo, kad eina pavojingu keliu. Gali pasirodyti, kad jis paprasčiausiai nori pakenkti jos projektui, atėjo čia tik apsimesdamas draugišku ir nori apjuodinti jos patikimą vedlį. Tačiau jis negalėjo kalbėti apie draugystę, nepasakęs jai, kad Džefris yra pavojingas vyras. Jį galima įdarbinti kontoroje, kur jis kaip sarginis šuo prie grandinės gali ir gąsdinti, ir būti naudingas, tačiau savo gyvenimo nereiktų patikėti jo ambicijoms.

Kai jis užsiminė apie misterio Džefrio aistrą, pamatė, kad Liusinda įsitempia, ir išsigando, kad vėl atitolino ją nuo savęs.

– O misteri d'Absai, – atsiduso Liusinda ir šyptelėjo.

Misteris d'Absas pagalvojo: „Jos rankos liesutės, anksčiau buvo putlesnės“.

– Papasakokite man apie misterį Džefrį, nes matau, kad jums atėjus čia galvoje sukasi viena mintis – apie tą aistrą, – ji plačiai nusišypsojo, taip plačiai, kad misteris d'Absas pasijuto globojamas, ji atsisėdo prie stalo ir sukryžiavo rankas ant krūtinės.

– Iš tiesų taip nėra, – paprieštaravo misteris d'Absas. Jam neliko kėdės atsisėsti. Jis norėjo uždaryti antrą langą, bet nutarė, kad bus klaidingai suprastas. – Visai priešingai. Atvirkščiai. Atėjau čia ketindamas nepliaukšti niekų. Galvojau, kad tai ne mano reikalas, kaip ir ne mano reikalas, kiek atvertų langų jūs norite turėti. Man tikrai labai nesmagu, kad neteisingai mane supratote.

– Atleiskite man.

– Nenorite, kad jums atleisčiau, mažoji nenaudėle. Jūs visai nejaučiate, kas yra nuodėmė, prisiekiu, kad tai tiesa.

– Tikrai? – Liusindai buvo malonu, kad ją šitaip suprato.

– Tikrai, jūs neturite jokios gėdos. Esate be galo energinga, ir kai pirmą kartą atėjote į mano kontorą, iš karto tai pastebėjau. Jūs laikėte aukštai iškėlusi smakrą.

Misteris d'Absas galvojo: „Jos kakle išryškėjusios kraujagyslės, apatinė lūpa smarkiai pamėlynavusi, tai nėra geras ženklas".

– Sakiau Figui: nesvarbu, kokios paskalos sklando, ji yra aukščiau už jas.

O, kad tai būtų tiesa.

– Ir kokios paskalos sklando apie misterį Džefrį? – pasiteiravo ji.

– Matote, – nuoširdžiai susižavėjęs tęsė misteris d'Absas, – tai antras dalykas, kurį visada sakau apie jus – jūsų negalima nukreipti į šalį.

– Taigi, – paragino Liusinda, suvokusi, kad jai meilikauja, ir nustebusi, kad ją džiugina toks pataikavimas.

– Taigi tai nėra paskalos, bet, prašau, tikrai, – jis jautėsi kvailai, stovėdamas priešais ją. Pamėgino prisėsti ant stalo kraščiuko, bet stalas buvo kiek per aukštas, porą kartų atsargiai pašokčiojęs kaip mainas narvelyje, pasitenkino atsirėmęs. – Tikrai labai svarbu, kad jūs žinotumėt – jis jumis pasinaudos.

– Ir aš juo, – atšovė Liusinda, bet net atvirai reikšdama savo nuomonę, pajuto tokią paniką ir pyktį, kokie ją buvo apėmę, kai misteris Ahirnas bažnyčią pavadino „beprotybe".

– Jam rūpi tik pagarsėti su savo trigonometrija ir tyrimais. Jis merginosi misis Barouz – įsivaizduokit, kas per porelė! Mis Malkolm man pasakojo, kad merginosi tik tol, kol viską nusirašė iš jos vyro dienoraščių.

– Nemanau, kad misis Barouz taip lengva pasinaudoti.

– Misis Barouz nėra tokia kietuolė, kokia apsimeta. Ką reiškia ši jūsų šypsenėlė? Na, tiek to. Svarbu štai kas: jūs norite, kad misteris Hopkinsas saugiai atvyktų į vietą.

Buvo žiauru su ja taip kalbėti. Ji tarė:

– Misterio Džefrio trigonometrija ir tyrimai, atrodo, puikiai jį apibūdina.

– Misteris Džefris, – tarė misteris d'Absas, kuriam galiausiai pavyko užkelti sėdynę ant stalo, – yra vyras, įsimylėjęs pavojų.

– Turite suvokti, misteri d'Absai, kad aš aptariau su misteriu Džefriu kai kurias smulkmenas. Mes abu domimės šiuo projek-

tu, – ji parodė prie žalios velvetinės lentos prismeigtus popieriaus lapus, sudėliotus taip taisyklingai, kad jie priminė plytas sienoje. – Manau, kad jis yra skrupulingas.

– Tai jūs esate skrupulinga, – atšovė misteris d'Absas. – Dėl to ir jis yra skrupulingas. Jis yra aktorius. Jo spektakliai priklauso nuo jo auditorijos. Jei norite pažinti jį taip, kaip pažįstu aš, turite slapčia pasiklausyti, kaip jis kalbasi su vyrais. Su moterimis jis tampa visai kitu žmogumi. Kiekviena jo istorija, kurią jis pasakoja savo lyties atstovams, baigiasi tuo, kad koks nors berniukas alpsta ar rėkia iš siaubo, pamatęs, kaip senasis narsusis Džefris pasrūva kraujais arba susilaužo ranką ar koją. O dabar jūs aprūpinote jį lėšomis, jis susirinko mažutę armiją ir ketina išgarsėti.

– Misteri d'Absai, – ištarė Liusinda, – prisipažinkite: atėjote manęs išgąsdinti.

– Prisiekiu, ne.

– Labai negražiai pasielgiau nukniaukusi jūsų raštininką. Tačiau aš jo nevogiau. Neketinau pavogti, tačiau vis tiek galiu suprasti, kodėl norite mane nubausti. Štai kodėl su manimi taip kalbate.

– Ne, – misteris d'Absas ėmė energingai mojuoti rankomis, – ne, ne, ne. Tai praeitis. Atėjau ketindamas nieko nesakyti, užbaigti mūsų ginčą, o vėliau pamaniau, kad mano tylėjimas veidmainiškas.

– Tad ką patarsite man daryti?

– Taigi prašau, – tarė misteris d'Absas. – Pabaikite šį prakeiktą reikalą. Jis per kvailas, kad galėtum rasti žodžių jam nusakyti, jūs apsijuoksite.

Tada jis pamatė, kad nuėjo per toli. Pamatė, kad ji užsisklendė, ir staiga jam pritrūko drąsos tęsti puolimą.

– Žinoma, – pasitaisė jis, – esu skeptikas. Tikriausiai kaltas mano amžius.

– Taip.

– Žinoma, aš suirzau praradęs velniškai gerą raštininką. Turite man už tai atleisti.

– Atleidžiu, – su palengvėjimu atsakė Liusinda.

– Be to, aš tik noriu, kad gyvuotų mūsų draugystė. Mano žmona gailisi, kad artimiau nesusidraugavo su jumis. Buvote jos bičiulė. Maldauja, kad aš su jumis išsiaiškinčiau.

– Mes išsiaiškinom, – pasakė Liusinda ir atsisveikindama kiek padelsusi švelniai pakštelėjo jį į skruostą. Anksčiau niekada nebuvo to dariusi.

Po misterio d'Abso vizito Liusinda įtikėjo, kad misteris d'Absas be reikalo apkaltino misterį Džefrį. Ji įsivaizdavo, kad misteris d'Absas grumiasi su savo melagysčių demonais. Nė nežinojo, ką apie tai galvoti, tačiau ji buvo susijaudinusi, nes buvo panašu, kad kovo mėnesį, kai jie ruošėsi kelionei, ją jaudino viskas. Jos emocinė būsena buvo tokia, kai mažiausias dalykas – silpna šakelė, debesėliai, sklandantys žydrame danguje, – skaudino širdį ir kėlė tokius meilės antplūdžius, kurie yra svarbus netekties pranašas. Ji visur matė gerumą, galbūt dėl savo būdo savybių ar dėl užplūdusio ilgesio, todėl misterio d'Abso melaginga „išpažintis" jai atrodė jo charakterio esmė, pagrindinė jo kalbos esmė.

Keista, kad Liusinda, atmetusi daugumą misterio d'Abso kaltinimų, patikėjo, kad misteris Džefris įsimylėjęs pavojų. Tuo tikėdama, ji dar labiau pamėgo misterį Džefrį. Ji įsivaizdavo, kad pažįsta ligą, nuo kurios jis kenčia, kad ji irgi myli pavojų, žinoma, nesusijusį su krauju ir kūno žaizdomis, bet su pagrindiniais gyvenimo reikalais. Ji pagyvėjo ne tik dėl rizikos, bet ir dėl tikros netekties. Tą dieną, kai misteris d'Absas rado ją kontoroje, ji buvo grįžusi iš advokato Pito gatvėje. Ten jam protingai priešinantis įformino savo lažybas dokumente, kurį tą vakarą pasidėjo į dulkėmis kvepiantį kedro rašomąjį stalą.

Ji nepasakė Oskarui ką padariusi, tačiau, turėdama tą dokumentą, tikėjo, kad Oskaras stebuklingai triumfuos toje kelionėje. Ji net sau aiškiai nepasakė, kuo tiki. Bet palietusi suvyniotą dokumentą (tą ji darydavo mažiausiai du kartus per dieną), pajusdavo pasitikinti savimi tik dėl šio paprasto prietaro: jei ji praloš šias lažybas, tai Oskaras Hopkinsas nemirs.

Liusinda buvo kruopšti moteris, puikiai mokėjo įžvelgti smulkmenas, tad nepatikėjo savo mylimojo saugumo tik tam vudu ked-

ro dėžutėje. Ji susitikinėjo su misteriu Džefriu kur kas dažniau, nei misteris Džefris iš pradžių manė esant būtina. Ji skaitė jo pirkinių sąrašus, peržiūrinėjo sąskaitas. Misteris Džefris iš pradžių tūžo, kad jam reikia pakęsti tokius moters veiksmus, bet netrukus suprato, kad jo globėja visai nepanaši į šykščią pensiono mem, kokią iš pradžių įsivaizdavo, kad ji nereikalaus sumažinti išlaidų saugumui. Bet iš pradžių jis jos nesuprato. Ji filosofiškai postringavo apie pavojaus prigimtį. Jam buvo sunku iš jos nesišaipyti. Misteris Džefris galvojo, kad ji juokinga beždžionė su skrybėlaite, moteris, besielgianti kaip vyras. Bet kai filosofija baigėsi, jis pamatė, kad ji sumokės už bet kurį daiktą, kuris galbūt sumažins pavojų. Ji *maldavo,* kad jis papasakotų apie pavojus. Jam buvo labai malonu padaryti tokią paslaugą. Jis smaginosi. Jis labai ją išgąsdino.

Liusinda buvo pernelyg įsimylėjusi, kad galvotų, kaip kuriama vyriška hierarchija, bet elgėsi klaidingai susitikinėdama be Oskaro. Dėl to misteris Džefris dar drąsiau ėmė niekinti Oskarą.

Liusinda galvojo tik apie tai, kad myli Oskarą ir kad jis turi būti saugus.

Įsivaizduodama „meilę“, ji visada galvodavo apie plačiapečius ir tvirtus vyrus. Net misteris Hasetas buvo aukštesnis už šį jaukų prototipą. Galvodama apie būsimą vyrą, ji matydavo stiprias kvadratines rankas ir juodą kvadratinę barzdą. Ji niekada neįsivaizdavo, kad aistringai ir klastingai nepastebimai pamils liesą baltaodį vyruką, kurį vadindavo (nors ir ne balsu) „mano saldusis arkangelas“.

– Jis yra drąsus žmogus, – pasakė ji misteriui Džefriui. – Daug drąsesnis už jus ar mane.

– Jis nepaprastas vaikinas, – pritarė Džefris.

– Jūs kovosite su kalnais ir upėmis, o jis kausis su demonais.

– Galima jį tik gerbti, mem, – atsiliepė misteris Džefris.

Misterio Džefrio akys buvo švelnios ir užjaučiančios, bet visos jo mintys buvo skirtos dabartinei ambicijai patenkinti: kaip išpešti dvidešimties svarų čekį nupirkti trims žalvariniams chronometrams iš misterio Dalvičo observatorijos kalvoje.

91

Valdingas žmogus

Arkliai ir jaučiai buvo sunykę po ilgos sausros. Nors pats misteris Džefris nėjo į Paramatos turgų ieškoti tinkamų galvijų, jis smarkiai nerimavo dėl šios problemos, nes nebuvo verta plušti keliu į Vaismeno keltą su visais geriausiais vyrais, su visa manta, jei jam dar teks tempti galvijus, kokius gali pamatyti bet kur kolonijoje – jų nugarkauliai kyšo kaip palapinės basliai.

Jis tapo valdingu žmogumi. Jautė, kad galiausiai jo niekas nebevaržo, kad jis laisvas nuo darbdavio misterio d'Abso smulkmeniškų apribojimų. Galėjo liepti vienam žmogui eiti, ir šis ėjo, kitam ateiti, ir šis ateidavo. Jis suvokė, kad stovi tiesiau. Jautė, kaip krūtinė plėšia marškinių sagas. Jis pasamdė aukštus žmones ir žinojo, kad galės juos valdyti stipriu žvilgsniu. Jis rūsčiai kalbėdavo su jais ir nesišypsodavo. Išsiuntė savo prižiūrėtoją ir jaučių varovą, nurodęs, kad jie nepirktų galvijų ir kad abu tarpusavyje sutartų. Jie nuolankiai sutiko su įsakymu, nors jiems ir atrodė bjaurus. Jaučių varovas vadino jį „kapitonu“. Vėliau ši kvaila pravardė paplis.

Misteris Džefris pasamdė sandėlininką, du kalvius, gydytoją, paukščių rinkėją ir augalų rinkėją (šiedu jo atsiskaitymo knygelėje buvo įrašyti kaip „šauliai“), arklininką, trimitininką, du dailides, batsiuvį, virėją.

Mis Leplastrier neabejojo jo nutarimais.

Jis pasiskolino du kalnų barometrus. Vieną patikėjo paukščių rinkėjui, kitą augalų rinkėjui, jiems pasakė, kad jų pagrindinė pareiga keliaujant bus saugoti šiuos barometrus, nes jis ketina keliauti kaip trigonometrininkas ir nori visada žinoti, kurioje erd-

vės dalyje yra. Jis, kalbėjo misteris Džefris raudonkakliam augalų rinkėjui iš Belfasto, nebus kaip koks bezdalius airis, triukšmingai lekiantis per atžalyną it vombatas.

Jie nešis kirvius, kurie visą laiką bus aštrūs kaip skustuvai, nes labiausiai geodezininką siutina medis, užstojantis jam trigonometrinį tašką.

Mis Leplastrier davė arklį ir bėdą, kad jis galėtų greitai judėti iš vienos vietos į kitą. Netrukus jis tapo įprastas žmogus kelyje į Morto įlanką. Stovėdavo tiesus ir pliekdavo vargšą gyvulėlį, kad šis temptų krovinį. Jis keliavo į Harisono laivų statyklą, kur plačiapetis senis Oliveris Krolis, kreivakojis laivo dailidė, kurio kairiąją akį buvo aptraukusi balta kataraktos valktis, statė du lengvus velbotus taip, kad mažesnysis tilptų didesniajame, kai didesniojo suoleliai išimti prieš kelionę. Tada didesnįjį laivuką turėjo prilaikyti diržų ir brezento rėmai, o ta brezento dalis, kuri smarkiausiai lietėsi su laiveliu, buvo apmušta avies oda ir riebaluotu kailiu, ir, žinoma, visi šie diržai buvo pritaikyti prie valčių vežimo, tos mašinos, kuri tyliai riedėdavo takučiais Oskaro Hopkinso košmaruose.

Misteris Džefris nusivedė visus vyrus, kaip buvo žadėjęs, į Antonio Hordeno parduotuvę, kur jie iš mis Leplastrier sąskaitos buvo aprūpinti naujais drabužiais. Jie gavo tvirtas pilkas saržos kelnes, raudonus vilnonius marškinius, kurie, drauge su baltomis petnešomis, atrodė kariškai. To misteris Džefris ir norėjo. Jis reikalaus visiško paklusnumo ir nori, kad tai būtų aišku iš pat pradžių.

Jis norėjo, kad Oskaras Hopkinsas irgi šitaip apsirengtų. Buvo svarbu, kad jis neperžengtų įstatymo. Tačiau misteris Džefris neįsakinėjo. Vargu ar galėjo to reikalauti, tačiau negalėjo pakęsti išimčių iš savo taisyklių. Jis ėmė aptarinėti šią problemą su mis Leplastrier, bet ji tik nusijuokė ir pasakė, kad apie tokius dalykus jam reikėtų pasikalbėti su misteriu Hopkinsu. Kai ji taip juokdavosi, jis užsimanydavo paguldyti ją ant nugaros į lovą. Jis oficialiai linktelėjo ir nieko nepasakė, tačiau vis viena nuėjo pas Hordeną ir nupirko tokio dydžio drabužius, kurie, jo manymu, tiks apsileidėliui misteriui Terliui. Jis risčia parjojo atgal į miestą ir

nujojo į Darling Harboro stiklo fabriką, kur jam buvo pasakyta, kad misteris Hopkinsas „ruošiasi“.

Misteris Džefris nustebo sužinojęs, kad misteris Terlius geba kam nors ruoštis. Per visą savo gyvenimą nebuvo sutikęs tokio žmogaus, kuris nei protiškai, nei fiziškai buvo nepasiruošęs gyventi. Pasaulyje, kurį misteris Džefris vadino „realiu pasauliu“, įsivaizduojamoje vietoje be parlamentų ir fabrikų, misteris Terlius paprasčiausiai numirtų. Išgirdęs, kad Oskaras „ruošiasi“, jis įsivaizdavo jį su apsmukusiais apatiniais, pieštuko plonumo rankomis kilnojantį svarmenis. Taigi jis atvyko į stiklo fabriką puikiai nusiteikęs, jo gražios tamsios akys kibirkščiavo, po ūsais švytėjo dantys. Jis vilkėjo languotą paltą plačiais pečiais ir mūvėjo baltas medvilnines pirštines. Nežinojo, ar atrodo ekscentriškai. Šiuo metu Sidnėjuje buvo šešiolika žmonių, dėl kurių pastangų išsipildys jo svajonė.

Nes aš esu valdingas žmogus, jei liepiu vienam žmogui eiti, jis eina, o jei liepiu kitam ateiti, jis ateina.

Bet įėjęs į stiklo fabriką, jis buvo nepatenkintas (nepatenkintas? jis įtūžo!), nes pamatė, kad jie vėl išpakuoja stiklo bažnyčią ir nuo visų dėžių, kurios praėjusio vakaro šeštą valandą buvo dailiai uždengtos, dabar nuimti dangčiai (A, B, C, D ir t. t.), atremti į sienas, o visuose storo audeklo maišuose, kurie buvo išrikiuoti ir tvirtai užrišti, dabar švilpauja vėjai. Žaizdrai buvo atšalę, stiklo pūtėjai susirinkę prie dėžių kaip vaikučiai Kalėdų rytą, o didžiausias vaikas, išblyškęs ir susijaudinęs misteris Terlius, nurodinėjo skambiu kaip fleita choristo balsu.

Ir jie jam pakluso! „O Dievulėliau, – pagalvojo misteris Džefris, – negaliu to pakęsti“.

Nenatūralu, kad šitoks vyrutis įsakinėja tokiems vyrams, o jie ne tik paklūsta, bet noriai paklūsta.

– Ne, ne, Hari, ne, – kvailys rėkė Fladui, liejikui iš Leišharto, – privalau padaryti tai pats, be instrukcijų.

Jis buvo nemokša. Matei, kad jis nemokša. Jis laikė storo audeklo maišiuką su užrašu B_1 ir ėmė iš jo puošnius ketaus orna-

mentus, kuriuos reikėjo išdėlioti ant stogo kraigo. Kodėl jis dabar su jais kuičiasi? Ar jis neturi surinkti sienos?

Džefris pažvelgė į vieną žmogų, kurį nenorom turėjo laikyti „kompetentingu". Ji, kuri turėtų visa tai uždrausti, patenkinta sėdėjo ant stiklo pūtėjo medinio sosto. Liusinda buvo graži moterytė su dailiomis pėdomis ir laibomis kulkšnimis, ir misteris Džefris pyko, kad ji guli vienoje lovoje su šiuo nepaprastu vaikiūkščiu.

O pati bažnyčia buvo kvailiausias sumanymas, kokį jis kada buvo girdėjęs. Misteris Džefris įsivaizdavo, kad liejikas, su liniuote ir skriestuvu nuolat tupinėjantis aplink stiklo lakštus ir gabalėlius, ją sugundė pastatyti bažnyčią. Jis gaus iš jos visą lobį, padaręs savo papildomas nereikalingas puošmenas, smulkius ornamentus, linksmus „įvadus", puošnius turėklus... Misteris Džefris manė, kad visa tai yra „ypatinga", ir dėl to liejikas nusipelno premijos.

Misteriui Džefriui nepatiko net išpakuota bažnyčia. Tačiau jis negalėjo nesižavėti mis Leplastrier, tuo, kaip ji sukčiavo. Ji puikiai mokėjo sudarinėti sąrašus. Jis irgi. Dabar visas jo gyvenimas buvo sąrašai. Jis matė, kad Liusinda Leplastrier lygi jam, nes yra smulkmeniška ir tvarkinga. Ji davė jam krovinių sąrašą ir tvirta aiškia rašysena pridėjo nurodymus, kas turi būti pakrauta į kiekvieną vežimą. Prakeikta bažnyčia priminė dėlionę. Pailgi džiuto maišai, kuriuose anksčiau buvo supilti kviečiai ar cukrus, turi gulėti ant dešiniojo borto, o dėžės H ir B, subalansuotos pagal svorį, turi gulėti ant liuko. Jokia dėžė su skaičiumi 2 (A_2, B_2) neturi gulėti virš ašies ir taip toliau. Daiktus teko krauti kiaurą dieną, ir dabar, kai jau visi atrodė laimingi, kai tas trikdantis daiktas buvo užklotas brezentu ir saugiai pririštas, Rėksnys nusprendė, kad turi viską išdalyti po gabaliuką ir vėl sudėti į krūvą. Jis buvo kaip vaikas, negalintis palikti savo žaisliukų.

Jis nedėvėjo apatinių, kaip įsivaizdavo misteris Džefris, galvodamas, kad jis „ruošiasi". Bet vizija buvo labai gyvenimiška. Oskaras Hopkinsas buvo apsirengęs darbininko kombinezonu. Jo veidas buvo rėžuotas nuo purvo. Jis pasitrynė rankas ir nusišypsojo misteriui Džefriui kaip aktorius.

– Matote, aš repetuoju, – tarė jis. – Nėra abejonių, kad man prireiks šiek tiek pagalbos Valčių uoste, bet padėjėjai neprivalės būti gabūs. Matote, aš galiu įstiklinti. Pripažinkite, jūs nustebote.

– Nustebau, – suburbėjo misteris Džefris.

– Galiu pasakyti, kad tai sunkesnis darbas, nei mokytis lotyniškų veiksmažodžių.

Misteris Džefris nuslėpė įniršį. Jis pasibruko ryšulėlį su Oskaro uniforma po pažastim ir sunėrė rankas už nugaros. Jis suposi ant pirštų galų, ir kol Oskaras laipiojo kopėčiomis ar ropinėjo po tuščio stiklinio namo stogo voratinklį, pasišnekučiavo su mis Leplastrier apie pjesę, kurią buvo matęs Pito gatvės licėjuje. Jis žavėjosi bažnyčia ir sugebėjo panaudoti trigonometrijos žinias, pagirdamas dizainą. Ir visą laiką jis tik troško, kad jie sudėtų bažnyčią atgal į vietą.

Misteriui Džefriui nepatiko bažnyčia, bet istoriją jis išmanė. Jis manė, kad visi stiklo lakštai keliaus per šalį, kur anksčiau stiklo niekada nebuvo. Šie lakštai pramins naują istorijos taką. Jie suraikys baltas dulkių uždangas geografijoje, po jomis pasirodys esąs žemėlapis su upėmis, kalnais ir pavadinimais, jo gimtojo Bromlio gatvėmis, pritaikytomis prie laukinės Australijos upių.

Šioje kelionėje bus skausmo ir tikriausiai bus mirčių. Misteris Džefris jau dabar tai žinojo. Jis jautė kirvį savo rankose, brūzgynus, aštrius kaip pjūklas kalnus, suteikiančius tikslią platumą jo teodolitams. Bus tokio skausmo, kokio šis mergaitiškas berniukas su vaškine oda dar niekada nebuvo pažinęs, ir jei jis bijo vandens, tai bijo visai ne to, ko reikėtų bijoti.

92

Viešpats yra mano ganytojas

„Patys baisiausi dalykai nutinka gražiomis dienomis“, – galvojo Liusinda. Man nieko bloga nėra nutikę lietingą dieną. Kai žmonės parnešė tėtę namo su vienomis kojinėmis, plėšriosios medšarkės giedojo ant tvorų, o tulžiai smaragdinėmis krūtinėlėmis skraidė per du colius virš upelio. Dangus buvo žydras.

Dangus buvo žydras ir tą savaitę, kai mirė mama, tą dieną, kai išplaukė Hasetas, o dabar, kai jie ėjo paskui vežimus į Pusračio krantinę, ji su balta skrybėlaite ir šydu, jis su kvaila uniforma, kurią jam parinko misteris Džefris, buvo giedra diena, dangus žydras.

Uniforma jam buvo platoka per krūtinę ir pečius. Ji raukšlėjosi ir gulė klostėmis. Petnešos nebuvo įtemptos. Ji galvojo apie vargšą žmogelį, kurį matė gatvėje priešais Sidnėjaus beprotnamį. Abipus jo buvo slaugės; o jo kaklas buvo toks ilgas, plikas ir baltas, kad Liusinda norom nenorom pagalvojo apie peilius.

Visa jos aistra, protas, drausmė ir meilė sukūrė paprasčiausią beprotybę. Ji to nesuvokė, kol nepamatė jo su šia žeminančia uniforma. Atrodė, kad jis irgi tai žino. Jo akyse buvo matyti panika, bet dabar šių vežimų nebesustabdysi. Jie dardėjo Sidnėjaus gatvėmis ir priminė vežimus pasmerktiesiems vežti į giljotiną. Iš skersgatvių pasipylė benamiai berniūkščiai ir ėmė šūksniais sveikinti procesiją. Jie vadino misterį Džefrį „kapitonu“ ir norėjo žinoti, ar jis yra kapitonas Stiuartas. Misteris Džefris nesiteikė jiems atsakyti. Jo nugara buvo tiesi, lūpos blizgėjo. Jo arklys buvo labai nekantrus ir nuolat kilsčiojo į orą. Liusinda pajuto priešiškumą gražiam kaštoniniam arkliui, nes negalėjo leisti sau justi priešiškumą jojikui.

Dievas yra mano ganytojas
Aš nenorėsiu
Jis privertė mane atsigulti žaliose ganyklose
Jis nuvedė mane prie ramių vandenų.

Grupėje nebuvo nė vieno juodaodžio, nors Liusinda ir liepė bent vieną pakviesti. Dabar Džefris risčia jojo šalia jos ir rėkavo, kad nėra prasmės verbuoti nelaimingas sielas iš Sidnėjaus gatvių. Jis pasamdys nigerius, kai nukeliaus į šalies gilumą.

– Aš siūlau premiją, – šūktelėjo Liusinda, knaisiodamasi piniginėje.

Dabar jie keliavo Džordžo gatvės akligatvio link. Trimitininkas jojo už vežimo ir išgavo stiprų disonansinį garsą iš savo instrumento.

– Jokių trimitų! – atsisukęs suriaumojo misteris Džefris.

„Kam tada mokėti už trimitus?“ – pagalvojo Liusinda.

– Premija! – suriko ji, kišdama suglamžytą baltą voką misteriui Džefriui. Ji žinojo, kad tai silpnas ir desperatiškas poelgis. Matė, kad jis ją niekina, ir bijojo to, ką padarė.

Ji pasakė Džefriui, kad misteris Hopkinsas atiduos pinigus, kai bus saugiai nuvežtas į vietą. Paskui davė Oskarui voką ir pamatė, kad įžeidė ir pažemino savo draugą. Matė, kad buvo perdėm globėjiška. Vos neapsižliumbė. Ji galvojo: „Jie perpjaus jam gerklę ir pagrobs pinigus“.

Jis atgaivino mano sielą: jis vedė mane dorybės keliais savo vardo labui.

Kai jie atriedėjo į Pusračio krantinę, Liusinda pirmą kartą pamatė susirinkusią grupę. Ji buvo sukrėsta išvydusi, kad ji labai didelė. Ji galvojo: „Tas niekšelis mane apgrobė. O brangusis Viešpatie, neleisk man likti vargšei moteriai šiame mieste“.

Oras buvo tvankus nuo rūgštaus nervingų gyvulių mėšlo kvapo. Aplink jos šydą skraidė mėsinės musės. Ji surado Oskaro ranką ant sėdynės ir stipriai ją paspaudė.

Atrodė, kad jam bloga.

– Taigi, – tarė jis, bet nebeturėjo ką pridurti.

Ji laukė.

– Taigi?

– Taigi, – jis išsitraukė nosinę ir nusišluostė kaktą. Jo akys buvo

užgesusios, nors šypsojosi, veidas buvo negyvas. – Taigi kada bus įsakyta pakrauti laivą?

Šalia laivų su aukštu takelažu plūduriavo daugybė baržų ir plokščiadugnių valčių. Visur stumdėsi žmonės ir nesivaržydami į juos spoksojo.

– Misteri Hopkinsai, – šūktelėjo misteris Džefris, – misteri Hopkinsai, prašyčiau.

Misteris Džefris prasibrovė pro minią ant savo eržilo. Ji galvojo: „Jis su kardu“.

– Misteri Hopkinsai, privalote būti pirmoje baržoje.

– Jergutėliau, – sušnibždėjo Oskaras.

– Žinoma, jis palauks, – tarė Liusinda silpnu vos girdimu balsu. Moters balsas paskendo vyrų skrybėlių jūroje.

Jis ėmė leistis žemyn, spaudė jos ranką, kol pastatė koją ant laiptelio.

Ji suėmė jo riešą.

Paskui apkabino. Pabučiavo jį. Jų burnose atsirado šydas. Minia ėmė švilpčioti.

Tu paruošei man stalą šalia mano priešų: tu įtrynei mano galvą aliejumi.

– Viešpats tave saugos, – tarė ji.

Ji davė jam ritinį – oficialų jų lažybų dokumentą. Jis irgi padavė jai voką. Ir staiga jis buvo apačioje ant žemės, toli nuo jos. Ji pajuto žiaurią tuštumą savo glėbyje, tarsi ji būtų buvusi tiesiog tuščia forma... Jai skaudėjo kūną tose vietose, kur prieš akimirką buvo prisispaudęs Oskaras. Pirštų galiukais ji prilietė savo pečius. Apkabino jo buvimo aidą. Apsisupo pledu, nors nebuvo šalta.

Aplink ją burnojo jūreiviai, keikė velnioniškai sunkias dėžes, kuriose nebuvo nieko lygaus jos krištolo tyrumo rožinėms svajonėms, tik švino sunkumo beprotybė, trys centneriai ketaus lazdų, penki šimtai šešiasdešimt du stiklo lakštai, kurių vienas svėrė du svarus, dvidešimt grosų veržlių ir varžtų, šešiasdešimt svarų glaisto, penki galonai sėmenų aliejaus.

Ji matė, kaip jis lipa į baržą, kaip lydimas prie savo kaimyno. Iš abiejų jo pusių buvo po vyrą.

93

Prastos eilės

Vokas, kurį Oskaras padavė Liusindai, buvo perlenktas perpus, paskui dar kartą ir dar kartą. Jis buvo tol lankstytas ir išlankstytas, kol nusitrynė jo paprastas adresas, kampučiai apspuro, kol jis tapo menkučiu paminklėliu jos nevilčiai.

Liusinda neatplėšė jo ne todėl, kad būtų pamiršusi. Priešingai, lėtai grįždama į Longnouz Pointą, ji daugiausia galvojo apie tą voką. Padėjo jį ant virtuvės stalo, atrėmė į rudą glazūruotą arbatinuką, kuriame vis dar buvo šaltos šlapios arbatžolės, likusios po jų paskutinio arbatos puodelio. Jame ropinėjo mėsinės musės. Jos ropojo per pienuotą abiejų arbatos puodukų kraštą, nė vienas puodelis nebuvo tuščias. Ji paėmė voką, bet neatplėšė jo.

Ji nenorėjo žliumbti. Bijojo, kad jos kauksmas baugiai nuaidės tuščiame name. Jos vaizduotėje šis garsas buvo tikras košmaras. Ji neatplėšė voko, nes įsivaizdavo, kad jame sudėti visi švelnūs širdies jausmai, apie kuriuos jie abu taip aistringai užsimindavo.

Štai kodėl Liusinda atplėšė voką tik kovo penkioliktą, antradienį, praėjus šešioms dienoms po grupės išvykimo.

Savo rankoje ji rado tokias paprastas eilutes:

Tikėti aš nedrįstu,
Tačiau privalau,
Kad dėl šio poelgio
Patikėsi manim tu.

– O brangusis, – garsiai suriko ji virtuvėje, kaip niekada nebuvo dariusi, kai ten stovėdavo jis. – Aš visada tavimi tikėjau.

Ji sunkiai sudribo ant kėdės stačiu atlošu, bet, apimta staigaus

aistros virpulio, vėl pašoko, jos veidas persikreipė iš skausmo, rankomis ji tampė palaidus plaukus ant sprando.

– Dieve mano, tu *kvailys*.

Liusinda nuėjo prie lango. Išsisegė plaukų segtukus. Vėl įsisegė. Šviesa, sklindanti nuo uosto, buvo šiurkšti ir šalta kaip sudužusio stiklo šukelės. Ji įsikando rankos krumplius. Prisimerkė ir sudejavo.

Jai nerūpėjo bažnyčia. Sukūrė ją karščiuodama. Tai buvo ne šventos meilės, bet jos pačios meilės šventė. Kaip ir šios lažybos... Dabar, stipriai prispaudusi kaktą prie lango stiklo, stipriai užsimerkusi, ji suprato, kad lažinosi tik dėl to, kad galiausiai padarytų tai, ko niekada nesugebėjo prie lošimo stalo – nusimestų sunkią kaltės dėl savo palikimo naštą, numestų ją kaip surūdijusius nereikalingus šarvus, būtų lengva kaip plunksna, nesugadinta kaip tuščia piniginė, nevaržoma, nuoga, kad galėtų prispausti veidą prie švelnios ir slaptos vietelės jo gražaus kaklo apačioje.

Su šiuo žiedu aš už tavęs teku, šiuo kūnu aš tave garbinu ir visas pasaulietiškas gėrybes tau dovanoju.

– Tu žinojai, – kalbėjo ji kopdama laiptais į svetainę. – Tu žinojai mano širdį. Kaip galėjai manęs šitaip nesuprasti?

Tą pačią dieną ji pasiuntė pasiuntinį, kad šis rastų grupę, bet jie jau buvo išvykę iš Singltono ir brovėsi į žemėlapiuose nepažymėtus kraštus su dviem aborigenais iš vonarua genties.

94

Misteris Smitas

Misteris Smitas, misteris Persis Smitas smėlio spalvos plaukais ir švelniomis mirksinčiomis akimis, misterio Borodeilio draugas, kuris nuolat valėsi lamos plaukus nuo kelnių, misteris Smitas buvo pasamdytas į ekspediciją kaip gyvūnų rinkėjas. Jis už savo pinigus nusipirko septynis šimto puslapių sąsiuvinius, kuriuose ketino užrašyti atradimus, ir šešiolika dėžių su tuščiais buteliais, kamščiais, popieriumi, vašku ir t. t. Jis turėjo barelį formaldehido ir kitokio spirito drauge su kitais instrumentais, kurių daugumą taip pat specialiai nusipirko šiai kelionei, nes manė, kad jie keliaus į gyvūnų knibždėte knibždančią pusiau tropinę šalį, kurią kedrų kirtėjai paprastai vadindavo Didžiuoju brūzgynu.

Tačiau vos nuvykus čeiną nuo Pusračio krantinės, ekspedicijos vadas, nežinodamas, kad misteris Smitas pažįsta pastorių misterį Hopkinsą, paskyrė jį pastarojo prižiūrėtoju ir pasakė (tuo metu kiti vyrai domėjosi keleiviu, kuris nušoko nuo inkarą išmetusio „Sobraono“ denio į vandenį ir atrodė beskęstąs, bet galiausiai jį išgelbėjo locmano kateris), kad jis turėtų visas kitas pareigas, išskyrus šią, laikyti antraeilėmis. Tad kai locmano denio jūreivis užkabino valties kabliu plaukiančio vyro kelnes, misteris Smitas padėjo misteriui Džefriui įgrūsti metalinį piltuvėlį tarp sukąstų Oskaro Hopkinso dantų. Anksčiau piltuvėlis buvo įkištas į dvesiančio Derbio meitėlio snukį. Nuo tada jis nebuvo sterilizuotas, bet misteris Džefris nenorėjo nieko girdėti apie tokias smulkmenas – jis jau pylė pirmą dozę opijaus tinktūros, kurios sakė šiuo tikslu nusipirkęs visą galoną. Kai tirštas žalias skystis nutekėjo per misterio Hopkinso atsikišusį smakrą, kai „Sobraono“

burių šešėlis praplaukė jo nepaprastai aistringu veidu, misteris Džefris, – tas, kuris žinojo, kad svarbu profesionaliai rinkti fauną, tiksliau, tiesiog buvo faunos rinkimo fanatikas, – šaltai ir nesijusdamas kaltas patikslino jo pareigas. Štai ką jis pasakė:

– Visą laiką turi jam vadovauti. Neišleisk jo iš akių. Jei valysies šikną, viena akim stebėk jį. Jei viena ranka smaukysies, kita laikyk jį už kulkšnies. Kai reikės bristi per upes, kai įmanoma, artėjant brastai, tu jam sugirdysi penkias opijaus tinktūros uncijas.

Persis Smitas galvojo: „Esu silpnas žmogiūkštis, jei su tuo sutinku. Kaip tie žmonės visada mane suranda ir kodėl aš jiems šypsausi ir linkčioju galvą?"

Kai misteris Džefris baržoje paklausė, ar šie nurodymai priimtini, Smitas pažvelgė jam į veidą. Negalėjo žiūrėti į akis. Jo siela susitraukė kaip dėlė druskoje.

Pirmą naktį įsirengus stovyklą, misteris Džefris išrėžė kalbą prie stovyklos laužo. Jis grupei pasakė:

– Naktį galite šėlti, vyručiai, bet dienomis jūs būsite kareiviai, kaip Dievą myliu.

Ir jie buvo.

Antrąją naktį prie Vaismeno kelto vyrai pasigėrė ir rėkavo, o misteris Smitas vylėsi, kad vienas iš jų šaus, sukapos arba supjaustys apšviestą palapinę, kurioje prie savo dienoraščių sėdėjo vadas. Jie taip nepadarė, nes misteris Džefris sumaniai pasirinko tam tikro charakterio vyrus. Šie vyrai, nors ir mokėjo burnoti ar svaidyti piktus žvilgsnius, mėgo būti „kareiviais". O misteris Džefris vadovavo taip, kad galėtum patikėti, jog šis buvęs raštininkas galėtų nužudyti nepaklususį vyrą. Jo ranka niekada nenutoldavo nuo pistoleto ar kardo. Iš tiesų jis išsitraukė kardą, kai jie tą dieną kėlėsi per upelį – apkritusį lapais upeliūkštį, kur tyras vanduo tekėjo šeši coliai virš smėlėto dugno, ir prisiekė, kad nukirs ranką dailidei ir sušers ją šunims, ir tik dėl to, kad dailidė pareiškė, jog krovinys „gana saugus". Misteris Džefris elgėsi taip pat, kaip ir mūvėdamas dryžuotas kelnes misterio d'Abso kontoroje. Jis tik troško būti dėmesio centre. Išsitraukė senovinį kardą ir pavadino

vyrą – iš tiesų tai buvo berniukas smėlio spalvos plaukais ir ką tik nusvilusia nosimi – „suknistos kolonijos suknistu šunimi, suknistu citrinčiulpiu nemokša“. Jis nukirs jam ranką. Kaip Dievą myliu, nukirs. Tu žiūrėk. Sumaitins jo ranką jam per pietus. Ir taip toliau.

Dabar misteris Smitas sėdi ant rąsto greta jaunojo dvasininko ir spokso į ugnį. Jis dalyvavo keliose tyrinėjimų kelionėse, ir jam visada patikdavo ši dienos dalis. Čia netrūko vandens, taigi jis išsiskalbė dieninius drabužius ir sukabino juos ant virvės, ištiestos per furgoną, kuriuo keliavo jiedu su Oskaru. Prižiūrėtojas jau praminė furgoną „Damų kajute“, nes jis buvo uždengtas brezentiniu tentu. Dabar misteris Smitas vilkėjo švarius drabužius. Jie vėsino odą ir vis dar kvepėjo žmonos lyginimo lenta.

Jo kompanionas nenusiprausė ir nepasikeitė drabužių. Jis buvo per drovus, kad nuogas praustųsi stebint kitiems vyrams, dabar tikriausiai jautė tam tikrą nepatogumą. Misteriui Smitui labai patiko jausti švarią drobę prie odos, todėl jam buvo nemalonu pagalvojus apie prakaitu permirkusius Oskaro Hopkinso drabužius. Keliauti buvo karšta. Šalyje vis dar vyravo sausra, žemė buvo dulkėta ir suskilinėjusi. Jie keliaudavo ištisą dieną per gūbrius, ant kurių vis dar ruseno krūmynai. Medžių šaknys vis dar liepsnojo, ir porą kartų degančios šakos nukrito pavojingai arti grupės. Jis su misteriu Hopkinsu keliavo drėkindami šlapiomis nosinėmis veidus, tačiau jų oda, aišku, buvo purvina nuo dūmų ir pelenų. Persis Smitas negalėjo pakęsti, kad jo bendrakeleivis sėdi toks purvinas.

– Dabar malonu maudytis, – pareiškė jis. – Mėnulis pakilo virš vandens. Manau, kad nepaprastai gera. Tiesą sakant, ketinu dar kartą išsimaudyti. Senoji motušė naktis apsiaus mus kuklia užuolaidėle, – paaiškino.

Oskaras nieko neatsakė.

Kažkur prie valčių vežimo dainavo du škotai:

Turiu tau pasakėlę apie angeliuką, vardu Bojus,
Kurs nusileido žemėn su šilko pinigine tarp kojų.

Persis Smitas sumišo dėl dvasininko. Šis gurkšnojo romą su vandeniu, įbedęs žvilgsnį į laužą.

– Ar jums vis dar peršti gerklę?

– Na, nėra taip blogai.

– Aš galvoju, – Persis Smitas išsiėmė pypkę ir tabako kapšiuką, – kad jei aptepčiau piltuvėlį vašku, gal ne taip skaudėtų. Bet bijau, kad per priepuolį jį sukąsite ir tiesiog paspringsite vaško gabalėliu.

– Man nebūna priepuolių.

– Bet jūs bijote vandens.

– Visą gyvenimą. Tačiau įlipęs į baržą, nebebijojau vandens. Man tik buvo liūdna, kad palieku moterį, kurią nepaprastai myliu.

– Misteri Hopkinsai, – misteris Smitas pūtė mėlynų dūmų ratilus į naktį, – misteri Hopkinsai, ar išgėręs opijaus tinktūros praradote visą atmintį? – ir jis nusijuokė leisdamas suprasti, kad nenorėjo būti nemalonus. – Jūs pamiršote.

– O ką aš pamiršau, misteri Smitai? – balsas buvo šaltas ir nedraugiškas.

Misteris Smitas pagalvojo: „Jis taip lengvai neatleis man už tai, ką turiu su juo daryti. Tačiau jį irgi valdo maniakas. Mes abu įkliuvome. Jis turi man atleisti. Negaliu pakęsti, kad jis man neatleidžia“.

– Jūs pamiršote, kad radau jus ištiktą priepuolio, – paaiškino misteris Smitas. – Jūs sukandote dantis. Jūsų veidas buvo raudonas kaip skerdiena. Akys išverstos, o ant kaktos tarsi kirminai buvo iššokusios venos.

– Jūs radote mane tokį dėl to „asmens“, kurį mes taip kvailai pasamdėme kroviniui pristatyti, – sušnypštė Oskaras. – Tai jis užpuolė mane, parbloškė ir privertė išgerti tuos „vaistus“.

– Jis jaučia didelę atsakomybę, – paprieštaravo Persis Smitas. – Jis bijo, kad jūs pulsite į vandenį.

– Jis bijo prarasti savo premiją. Bet jis manęs nepraras. Aš to neleisiu. Turiu dėl ko gyventi.

– Ar pamiršote, kad aš atvedžiau ją prie mūsų stalo?

– Atsiprašau...

– Jūsų „dėl ko gyventi“. Ar pamenate, tai aš taip padariau, kad ji būtų pakviesta prie misterio Borodeilio stalo?

– O taip, – atsakė Oskaras, ir misteriui Smitui buvo malonu išgirsti jo balse galiausiai atslūgusią įtampą.

– Jūs turite man už tai padėkoti.

– Iš tiesų.

Po akimirkos Oskaras pridūrė:

– Niekada nemačiau taip besielgiančių žmonių.

Persis Smitas nesuprato, apie ką kalba jo pašnekovas, ar turi galvoje patį misterį Džefrį, ar vyrus, kurie grūmėsi šalia laužo, ar tuos, kurie girti šoko džigą aplink žalią prievaizdo palapinę. Žinoma, tai visai normalu, naktį daugelis būna nešvankūs.

– Bijau, kad nesu prisitaikęs taip gyventi, – tęsė dvasininkas. – Jaučiu žiaurumą. Iš tiesų nepaprasta, kad ėjau per gyvenimą ir taip mažai žinau apie tokius dalykus. Manau, kad gyvenimas dažniausiai yra toks.

– O taip, – atsiduso Persis Smitas. – O taip.

– Rytoj galite neduoti man vaistų. Nenoriu jų gerti.

Persis Smitas nutylėjo.

– Kalbant iš esmės, – tarė Oskaras, – aš pasamdžiau misterį Džefrį, – jis atsistojo. Akimirksnį atrodė, kad eis į misterio Džefrio palapinę. Jis iš tiesų žengė žingsnį palapinės, apšviestos trimis žibintais, link. Tačiau sustojo, ir Persis Smitas atsistojo pažiūrėti kodėl. Ten buvo dailidė, išsigandęs pažadėtos amputacijos. Jis klūpėjo išoriniame laužo šviesos rate, jo šviesūs plaukai lietė žemę, ir prievaizdas varstė jį žvilgsniu.

– Tesaugo tave Dievas, – aukštu aiškiu balsu tarė Oskaras Hopkinsas. Balsas perskrodė stovyklą tarsi pliaukštelėjimas botagu.

Po valandėlės visi ims kvatoti, vėl kils tas bjaurus chaotiškas triukšmas, primenantis trinksinčias duris, bliaunančius asilus. Tačiau valandėlę visur buvo tylu.

95

Vordlio-Fišo atvykimas (1)

Keturios savaitės po išvykimo iš gimtinės Janas Vordlis-Fišas žiūrėjo į veidrodį sidabrine nugarėle ir virš nepriekaištingai baltos klieriko apykaklės matė stambų didžialūpį vyrą silpnomis ir ašaringomis krauju pasruvusiomis akimis, juokdarį, kuris net stovėdamas teisiamųjų suole priešais Geresnįjį Save, mėgino šaipytis ir juokauti, norėdamas įgyti palankumą; tačiau tai negelbėjo. Vordlis-Fišas padėjo veidrodį virš prausyklės ir, įsispraudęs tarp prausyklės ir lovos, atsiklaupė ant kajutės grindų. Jis prisiekė Dievui, kad nuo šiol atsižadės ne tik kortų, alkoholio ir nešvankių šnekų, bet ir elgsis išdidžiai, kad vengs ponų Klarksono ir Magvairo draugijos, šių dviejų „džentelmenų", su kuriais jis vos prieš tris valandas su malonumu citavo šešiolika „Eskimo Nelo" posmų.

Jam tiesiog plyšte plyšo galva. Jis gėrė kokteilį, kurį kažkoks Sidnėjaus agentas Klarksonas vadino „Avių augintojų punšu". Jis buvo suplaktas iš granatų sirupo, šampano ir ypač bjauraus kolonijos romo. Klarksonas tapo priklausomas nuo to romo ir atsivežė jo į Londoną. Magvairas, kilęs iš Belfasto, paskelbė, kad gali gerti bet ką, tačiau „Avių augintojų punšas" jį priveikė. Vordlis-Fišas vaidino šiuolaikišką Dievo žmogų. Praėjusį vakarą jis pranoko pats save.

Jis nieko nepagražindamas kalbėjo apie savo buvusios sužadėtinės kelius. Jau anksčiau buvo apie tai kalbėjęs. Sakė, kad netyčia pamatęs jos kelius ant Serpentino, suprato, kad negali jos vesti. Tai buvo netiesa. Tačiau jis prisigėrė, ir jam buvo smagu piešti nepadorius paveiksliukus Magvairui ir Klarksonui. Jie manė, kad Vordlis-Fišas labai šiuolaikiškas. Bet daugiau jis taip nedarys. Jis

užuodė savo naktinio puodo smarvę, ir jo skrandis ėmė maištau-ti. Jis prisiekė Dievui, kad nuo šiol elgsis kaip krikščionis ir džentelmenas.

Net prisiekęs bijojo, kad jam neužteks jėgų laikytis priesaikos, tačiau jam puikiai sekėsi; padėjo ir šleikštulys skrandyje.

Jo ankstesni „šėliojimai" sulaukė daug dėmesio, ir todėl jo pasikeitimas buvo efektingas ir puikus. Iš tiesų tuo metu, kai „Sobraonas" plaukė paskutinį ilgą tiesų halsą į Sidnėjaus uostą, Paueliai, Hafsmitai ir net mis Masterson pradėjo linkėti jam geros dienos ir šypsotis taip ypatingai, kaip žmonės šypsosi tiems, kurie grįžo į savųjų būrį.

Tačiau jūs nustebsite sužinoję, kad žmogus, plaukdamas nuo aukštų laukinių uolų, saugančių įėjimą į Sidnėjaus uostą, iki ramių Pusračio krantinės vandenų gali smarkiai prisidirbti. Atstumas tėra trys jūrmylės, ne daugiau.

Bėda ta, kad Vordlis-Fišas norėjo, jog jį mėgtų. Jis žinojo, kad tai silpnybė, tačiau nuo tada, kai nepaaiškinęs liovėsi bendrauti su Klarksonu ir Magvairu ir visiškai nekreipė į juos dėmesio keletą savaičių, jis troško su jais susitaikyti.

Jis negalėjo tikėtis, kad susitaikys ir atsisakys Klarksono pasiūlyto romo stiklo. Šis romas Klarksonui buvo labai svarbus. Jis nepatikėjo jo stiuardui. Romą reikėjo pilti iš sidabrinės gertuvės ir su pipete įlašinti truputį gvazdikėlių likerio. O Vordlis-Fišas yra stambus žmogus, sudėtas ne kaip tvirtas molinis ąsotis; jis turi galingas kulšis ir didelę sėdynę. Normaliomis aplinkybėmis jis nepasigertų, tačiau čia, geriant romą prie „Sobraono" turėklų, jam jau po dviejų ketvirčių pintos ėmė pintis liežuvis. Gal jis jaudinasi, kad galiausiai atplaukė į Sidnėjaus uostą šią gražią giedrą dieną, ar jaučia palengvėjimą, kad Klarksonas (raudonnosis su maža rūsčia burnike) atrodė pasiruošęs vėl laikyti jį savo draugu. Bet sakydamas, kad netrukus pietaus Rendviko vikariate, jis ištarė „vikkkariate".

– Tu girtas, – nepatenkintas pasakė Klarksonas. – Po velnių, nesuprantu, kodėl aš gyvenu. Tu šaltai atsiskiri nuo mūsų, kai tu-

rime linksmintis, o dabar prisilaki, kai, kas žino, krantinėje gal laukia vyskupas.

– Neturiu vyskupo.

– Neturi ir Rendviko vikariato, – Klarksonas ėmė tyrinėti savo auksinį laikrodį, kaip visada, kai trokšdavo atrodyti valdingai. – Rendviko vikariatas sudegė iki pamatų.

– Ne, – sušnibždėjo Vordlis-Fišas ir plačiai prasižiojo.

– Mes ką tik pro jį praplaukėme.

– Erzini mane.

– Ne, prisiekiu, – Klarksonas jau mėgavosi Tikrųjų Merinosų viršenybe prieš Naująjį Persikėlėlį. – Tu tikriausiai jį matei, – ir jis parodė atgal į Vatsono paplūdimį, kuris yra už kokių šešių mylių nuo Rendviko.

– Kokia išraiška, – nusivaipė Magvairas.

– Tu į save pasižiūrėk, baidykle, – atšovė Vordlis-Fišas. – Žinau, kad tik erzinate mane, – jis dar įsipylė romo ir tvirtai laikė stiklinę, kol jam įlašino gvazdikėlių likerio. Nesuprato, kodėl dėl šio melo taip smarkiai ėmė daužytis širdis. Jis galvojo: „Įdomu, ar šįvakar pamatysiu mieląjį Keistuolį. Jis sėdės pastoriaus name, o kokia nors senutė misis Viljams jam nurodinės ir lieps sėdėti tiesiai prie stalo, kol ji patarnauja. Šiandien šeštadienis. Palauksiu rytojaus. Palauksiu. Nueisiu į bažnyčią ir paklausysiu jo pamokslo. Jis pažvelgs žemyn į veidus ir pamatys mane, ten sėdintį. Taip, taip, štai ką padarysiu“.

Uoste ūžavo vėjas, bet buvo surišta ir susegta pusė burių, todėl plaukė lėtai. Vordlis-Fišas staiga ėmė nekantrauti. Jis troško išlipti į krantą. Jis norėjo užmigti. Norėjo atsibusti ir pamatyti, kad jau rytojus ir jis atsidūręs Rendviko parapijoje. Jis įsipylė ketvirtą stiklą. Be abejonės, gvazdikėliai pagerina aromatą. Jis pažvelgė žemyn per turėklus ir pamatė, kad locmanas, kuris prisijungė prie jų už Hedso, pasitraukia prieš pasiekdamas krantinę. Locmano valtis plaukė prigludusi, kad jis galėtų perlipti. Kai raumeningas pilkabarzdis locmanas vėl užlipo ant savo denio, Vordlis-Fišas pakėlė galvą ir vos už dvidešimties jardų už locmano valties pamatė

grupę baržų, buksyruojamų nuo prieplaukos. Viskas buvo paruošta ekspedicijai: arkliai, vežimai, vyrai, apsirengę kaip kareiviai, mažasis Gilberto ir Salivano vaikinukas su didžiuliu uniforminiu kardu prie diržo. O šalia jo Vordlis-Fišas pamatė tą siaubingą dėlionę, žmogų, kurį taip nekantravo pamatyti – Keistuolį... Jo viščiukiškas kaklas stirksojo iš baisių raudonų marškinių, ant siauros krūtinės kryžiavosi kvailos petnešos.

– O ne, – ištarė jis. – Ten mano draugas, – pasakė jis Klarksonui, kuris linktelėjo, bet, atrodė, nesuprato, kas jam sakoma. – Mano draugas, – kalbėjo jis mažam putliam Magvairui, kuris pasitrynė pilvą, tarsi jam būtų kalbama apie mėsą ar apie tai, kad mėsos nėra, bet ne apie štai ką: kad vyras, kuris turėtų būti apsirengęs juoda sutana ir stovėti sakykloje, stovi štai priešais juos kelte.

– Hopkinsai! – subliuvo Vordlis-Fišas. Jis sudėjo delnus prie burnos ir vėl sušuko: – Misteri Oskarai Hopkinsai!

– Kas ten per vaikinai? – paklausė Magvairas. Ant denio jis visada nešdavosi žalvarinius žiūronėlius. Dabar jis pakėlė juos ir nukreipė į baržas.

– Ten mano draugas, – paaiškino Vordlis-Fišas. – Misteris Hopkinsas iš Rendviko vikariato.

– Tada mojuok, – patarė Klarksonas ir pats parodė pavyzdį. – Aū! – suriko jis, pašaipiai mėgdžiodamas moteris. – Aū, misteri Rendvikai! – jis atsisuko į Vordlį-Fišą. – Mojuok, – liepė. – Tavo draugas iškeliauja tyrinėti salos gilumų. Mojuok, Fišai, nes nepamatysi jo visus metus.

Vordlis-Fišas pažvelgė į Klarksoną ir suvokė, kad Klarksonas jo nemėgsta, jam neatleido ir neatleis.

– Melagis, – sušnypštė Vordlis-Fišas.

– Ką jūs pasakėte, sere?

– Nesąmonė, – tęsė Vordlis-Fišas, kuris neturėjo laiko tokiems kvailiems vaidams ir turėjo kuo skubiau sužinoti, ar jį erzina, ar ne.

– Ar ten yra įžymybių? – paklausė Magvairas, nusiėmęs akinius ir spoksodamas pro žiūronus.

– Ar tai tiesa? – ramiai ir mandagiai pasiteiravo Vordlis-Fišas.

Klarksonas įsipylė romo, bet jam nepasiūlė.

– Matai tą furgoną, – parodė jis pipete, – prie kurio pritvirtintos dvi viena į kitą įdėtos valtys? Matai? Tada pasakyk man, Fišai, kam jiems toks furgonas, jei jie nieko netyrinės. Ir, žmogau, tik pažiūrėk į juos. Ar matei kada tokią daugybę alavinių kareivėlių?

Baržas traukė mažutis garlaiviukas. Vordlis-Fišas nusivilko švarką ir pakabino jį ant turėklų. Nusisegė klieriko apykaklę ir padėjo ją ant švarko. Sąsagas įsikišo į kišenę.

Niekas jo nepastebėjo, net kai jis užbliovė: „Misteri Oskarai Hopkinsai“.

Klarksonas gurkšnojo romą su gvazdikėliais. Magvairas atrėmė pilvą į turėklus ir ėmė derinti žiūronus. Vordlis-Fišas užsikabarojo ant turėklų ir, nusiavęs batus, stebint Hafsmitams, mis Masterson ir kitiems, nėrė stačia galva į Sidnėjaus uosto vandenis.

Jis ir buvo tas „skęstantis žmogus“, kurio kelnes pervėrė valties kabeklis.

96

Vordlio-Fišo atvykimas (2)

„Išgelbėtas skenduolis turi arklio užpakalį“, – pareiškė Alfredas Spinksas, denio jūreivis, taip dailiai jį užkabinęs kabliu. Kablys pervėrė kelnes, ir džentelmeno švelnios baltos sėdmenys pasipuošė tik vienu įbrėžimu. Išgelbėtas skenduolis nenorėjo atsilyginti pinigais. Jis buvo dabitiškas Naujasis Persikėlėlis, žmogus, gyvenantis iš perlaidų, kurio kišenėse švilpauja vėjai ir nuo kurio trenkia romu.

Alfredas Spinksas, išgelbėjęs vyrą, stovėjo vairinėje ir koja stūmė vairą taip, kad laivas kryptų į dešinę. Dabar jie suksis, kol išsprogtakis kapitonas Simonsas – tas pats diržingas susiraukšlėjęs žilabarzdis locmanas – atliks apklausą. Tai bus senas retas spektaklis, nes kapitonui Simonsui irgi patiko atlyginimas pinigais, jis bjaurėjosi naujaisiais persikėlėliais, o dar labiau jam nepatikdavo, kai jam įsakinėdavo. Jis jau suko savo išsprogusią akį į išgelbėtą vyrą, o kita mirkčiojo Alfredui Spinksui.

Išgelbėtas vyras turėjo auksinį dantį ir apgamą po šviesia barzdike, jį lengvai galėjai palaikyti seno jūreivio erke.

– Dar sykį jus paprašysiu, – tarė naujakurys anglas (galėjai pagalvoti, kad jis yra prakeiktas magistratas), – dar sykį jus paprašysiu nuplukdyti mane ten, kur prišvartuotos ekspedicijos baržos.

Jis elgėsi velniškai padoriai ir kilniai. Apmaudu, kad pro jo marškinius švietė speneliai. Baisu, kad jam teko kosčioti ir spjaudyti tą dvokiantį vandenį.

Kapitonas Simonsas draugiškai pasilenkė prie varvančio vyro. Virš jo galvos kaminas į dangų spjaudė juodus suodžius.

– Nežinojau, – tarė locmanas, – kad turite rangą.

– Rangą?

– Taip, sere, rangą. Admirolo, viceadmirolo, žmogaus, kuris tam tikromis aplinkybėmis gali komanduoti locmano valties kapitonui.

– Aš džentelmenas, tu niekše, – atkirto Vordlis-Fišas.

– Neturite vadinti manęs niekšu, sere. Esu kapitonas.

Išgirdęs šį atsakymą, Vordlis-Fišas prisimerkė. Jei visi Naujojo Pietų Velso gyventojai tokie, ką gi, tai nepakenčiama. Nieko negalima padaryti. Negali ginčytis su žmogumi dėl to, ar jis yra niekšas, ar ne.

– Esu džentelmenas, – pakartojo jis.

– O aš esu kapitonas ir turiu nuplukdyti jus aplankyti kito kapitono, o ne nuskraidinti į kitą uosto galą.

– Kokio kito kapitono, žmogau?

– „Sobraono" kapitono, kapitono, nuo kurio valdžios manėte pabėgęs.

Vordlis-Fišas pašoko ant kojų, bet prakeikta valtis buvo tokia maža, kad nebuvo kur eiti. Žengęs porą žingsnių, jis atsidūrė prie vairinės, kur jį pasitiko šviesios kaip oposumo Arturo Spinkso akys. Jis pažvelgė į „Sobraoną", jo deniuose dabar buvo pilna žmonių, visi stebėjo, kaip jis viešai žeminamas.

– Maldauju, žmogau, – sušnypštė jis kapitonui Simonsui.

Kapitonas Simonsas šyptelėjo po žila barzda.

– Jūs nepanašus į žmogų, kuris įpratęs maldauti, – tarė kapitonas Simonsas ir ėmė grūsti tabaką plačiu juodu nykščiu.

Vordlis-Fišas metė dar vieną žvilgsnį į „Sobraono" denius. Jis susidūrė su mis Masterson žvilgsniu. Vos prieš penkias savaites įsivaizdavo, kad ją pamilo. Ji nenusigręžė, bet ir nesišypsojo. Ji žvelgė žemyn į jį, tarsi jis būtų koks sterblinių gyvūnų rūšies atstovas.

Baržos dabar plaukė už ketvirčio mylios. Vordlis-Fišas svarstė, ar jam nereikėtų plaukte nuplaukti ten, bet suvokė, kad yra per girtas.

– Kodėl taip negailestingai elgiatės? – paklausė jis kapitono.

Kapitonas Simonsas pagalvojo, kad pasakyta per gražiai: gailestingumas. Tačiau nutylėjo.

– Jei esate kapitonas, – tarė džentelmenas, – tai tikriausiai esate pats nenuovokiausias kapitonas visoje jūroje. Sakiau jums kartą, jūsų žmogui sakiau kitą kartą – aš tik noriu susitikti su savo draugu. Jis yra ten. Ten. Keliavau visą kelią iš Londono, kad jį pamatyčiau. Jis yra ten, po velnių, o jūs manęs nenuplukdote. Prašau, maldauju, nuplukdykite mane, – suklykė Vordlis-Fišas, tačiau, kaip anksčiau sakė kapitonas, buvo nepanašu, kad jis prašytų.

– Taigi jis keliavo susitikti su draugeliu, – paskelbė kapitonas Simonsas savo denio jūreiviui. – Šit kokie reikaliukai.

– Jūs tai žinote, – įsiterpė Vordlis-Fišas.

– Tačiau žinote, man kilo nemalonus jausmas, kad galbūt susipykote su bendrakeleiviais, gal prasiskolinote lošdamas, o gal turite reikalų su „Sobraono“ iždininku, jei suprantate, ką noriu pasakyt.

– Jūsų mintys žvėriškos, keistos! – suriaumojo Vordlis-Fišas. – Gal jums sumokėti? Duosiu jums penkis svarus, jei nuplukdysite mane ten, kur nuplaukė ta barža.

Kapitonas Simonsas lėtai atsistojo ir įgrūdo pypkę į kelnių kišenę.

– Dešimt svarų, – pasakė.

Vordlį-Fišą apėmė prieštaringi jausmai: jis tūžo, kad iš jo grobia dešimt svarų, kartu suvokė, kad neturi dešimties svarų, kad jie yra laive švarko kišenėje, suvokė, kad šis žmogiūkštis erelio nosimi atsisakys duoti kreditą, jautė nuoskaudą, kad buvo šitaip pažemintas viso laivo akyse, sielvartavo netekęs draugo, rūpinosi, kad Keistuolis atrodė nekaip su tais juokingais marškiniais ir sukryžiuotomis petnešomis, tarsi vargšas gaidys, įkištas į verdantį puodą. Dėl viso šito, ne tik dėl to, kad jam nepatiko klastinga locmano agresija, jis tvirtai sučiupo tą vyrą lokio rankomis ir taip siaubingai suriaumojęs, kad išgirdo visi „Sobraono“ keleiviai, įmetė į vandenį.

Dėl šio incidento atsirado komplikacijų, jis dvi dienas buvo kalinamas Sidnėjuje. Trečią dieną jis iškeliavo ieškoti misterio Džefrio ekspedicijos.

97

Opijaus tinktūra

Jis tris dienas gėrė opijaus tinktūrą, nes Persis Smitas jo maldavo, bet dabar nusprendė, kad daugiau nebegers. Ji jam netiko. Jis sapnuodavo keistus sapnus. Jam būdavo šleikštu, tapo nervingas. Be to, jam labai užkietėjo viduriai, susirgo hemorojumi, išangė niežtėjo ir be paliovos kraujavo. Anksčiau Oskaras nebuvo sirgęs hemorojumi, taigi manė, kad reikalai kur kas rimtesni. Jis sapnuodavo išmatas ir kraują, nusikamavusį dailidę ir begalinius kalnų kelius iš Sidnėjaus, tie keliai driekėsi jo vaizduotėje kaip išvirtę nukauto žvėries viduriai.

Visi ekspedicijos dalyviai prausėsi. Jis nesiprausė. Jis nestos nuogas prieš visus. Oskaras apsitaškydavo vandeniu veidą, blauzdas ir dilbius, bet jautė, kad kitos jo kūno dalys apžiūrinėjamos nuožmiais smalsiais žvilgsniais. Kažkodėl grupė įsižeidė dėl jo kuklumo. Misteris Džefris pareiškė, kad jam turėtų rūpėti „įtikinti vyrus, kad turi visą reikiamą įrangą“.

Oskaras dar niekad nebuvo nieko nekentęs (net tada, kai berniūkščiai vertė jį graužti akmenis ar kai vaikinai paleido žiurkes jo kambaryje Orielyje), bet jis nekentė misterio Džefrio, kuris dabar, ketvirtą jų kelionės rytą, pasipūtęs vaikštinėjo per parudavusią sudrėkusią nuo rasos žolę, ieškodamas savo kareivių nusižengimų ir tyčiodamasis iš to, kaip jie prižiūri furgonus.

Oskaras ir misteris Smitas stovėjo šalia savo furgono. Misteris Smitas ant metalinio laiptuko buvo pastatęs buteliuką su opijaus tinktūra, o piltuvėlį buvo įsikišęs į saržos kelnių kišenę.

– Neturėsiu jėgų jam nepaklusti, – tarė jis, sukryžiuodamas stambias, smėlio spalvos plaukeliais apaugusias rankas.

– Tada mes apsimesime, – pasiūlė Oskaras. – Jūs apsimesite, kad pilate. Aš apsimesiu, kad geriu.

– Ne, – paprieštaravo Persis Smitas. – Jis supras.

Persis Smitas buvo malonaus, padoraus veido. Rodos, tokiu žmogum gali pasitikėti bet kada. Bet misteris Džefris darė jam didžiulę įtaką. Kai Oskaras pažvelgė į Persio veidą, jis jam priminė triušį ant laboratorijos stalo, per kurį leido galvaninę srovę.

– Jis mane pasamdė, – mirksėdamas atsiprašinėjo Persis Smitas. – Pažvelkite į jį. Jis per daug užsiėmęs, kad ką nors suprastų.

Misteris Džefris patraukė pagrindinio furgono virvę ir didelis brezento gabalas nukrito ant žemės.

– Jei trokštate pakeisti jo įsakymus, turite viską aptarti su juo.

– Prašau, – nusiminęs klyktelėjo Oskaras. – Buvote šalia, kai aš mėginau.

– O jis pasakė, kad gali apie tai kalbėtis tik su mis Leplastrier. Jis nepripažįsta jūsų valdžios. Bet aš privalau paklusti jam. Brangus misteri Hopkinsai, jūs esate geras žmogus...

– Piktas žmogus.

– Geras žmogus, ir privalau jūsų paprašyti, prašau, – tarė Persis Smitas, droviai uždėdamas ranką Oskarui ant peties ir staiga ta ranka griebdamas Oskarui už žandikaulių, – jūs turite man atleisti.

– Ne, – sušvokštė Oskaras. Jo pakaušis buvo stipriai prispaustas prie sukryžiuotų misterio Smito petnešų sagties. Oskarą truktelėjo atgal ir parvertė ne furgono šešėlyje. Saulė išruožavo jo mirtinai išbalusį veidą. Ant nosies atsitūpė mėsinė musė. Jis mėgino ją nuvyti. Misteris Smitas kita ranka užsuko jam riešą. Du jaučiai iš dailidės komandos drauge išsituštino. Misteris Džefris barė virėją ir grasino, kad lieps jam vaikščioti be batų. Tą akimirką, kai Persis Smitas laikė suspaudęs Oskaro žandikaulius, šis pagalvojo: „Aš net nežinau, kur esu“.

Persis Smitas paėmė piltuvėlį ir stipriai prispaudė Oskarui prie lūpų. Šis prasižiojo. Piltuvėlis atsitrenkė į dantis. Jis dar plačiau prasižiojo. Jį jau supjaustė. Juto kraujo skonį. Persiui Smitui dvo-

kė iš burnos. Jis keliais prispaudė Oskaro pakinklius ir privertė jį apsiversti ant nugaros.

– Ne, – pamėgino sudejuoti Oskaras. Tačiau tik sužiaukčiojo.

Persis Smitas prispaudė jį prie žemės. Oskaras nesigynė. Jo draugas keliu prispaudė jam krūtinę. Laikė molinį butelį su rudu užrašu „Pramoniniai chemikalai“ per vidurį. Dantimis ištraukė kamštį. Prieš įpildamas skysčio, padėjo butelį. Prilietė Oskaro skruostą atgalia ranka. Keistas, švelnus meilužio prisilietimas.

– Nė už ką tau to nepadaryčiau, – tarė Persis Smitas.

Ir supylė šlykštynę į piltuvėlį.

Oskaras ėmė spardytis. Jis neturėjo draugų. Jis nekentė Persio Smito.

Iki tol, kol taip nelaimingai nebuvo įsivaizdavęs stiklinės bažnyčios ir nebuvo dėl jos priverstas išvykti į šią kelionę, Oskaras labai mažai žinojo apie pasaulį. Iš prigimties buvo žmogus, linkęs slėptis urvuose ir lūšnose, taigi net Orielyje, kur daugelis būtų radęs civilizuotą ir nebaugią aplinką, jis pramynė savo takus, o šalia jų buvo neištirtos vietos, kurių jis arba bijojo, arba jomis nesidomėjo.

Henakombėje jis buvo susipažinęs tik su dviem namais ir įvairiais ne platesniais kaip pėda raudono purvo takučiais. Nors, rašydamas namo, jis apsimetė esąs Sidnėjaus įžymybė ir mielai persakydavo įprastas banalybes (pavyzdžiui, kad ši vieta – darbininkų rojus), apie jį jis ničnieko nenutuokė.

Dabar Oskaras jautėsi įmestas į liūną ir nė nepagalvojo, kad jo pėdomis per purvą pūškuoja sustingęs nuo jojimo draugas, suglumęs Vordlis-Fišas. Vordlis-Fišas jautėsi kaip vabaliukas kruvinuose svetimo gyvūno viduriuose. Anksčiau jis manė, kad krūmynai, kaip galima spręsti iš graviūrų *Sydney Mail*, yra tyra ir senovinė paparčių bei krioklių vieta, netrukus paaiškėjo, kad klydo. Žinoma, čia buvo paparčių ir, aišku, krioklių. Debesimis skraidė nuostabūs paukštukai, bet ne čia buvo esmė.

Meitlende Vordliui-Fišui trūko tik dienos, kad pavytų grupę, bet ten jis sulošė kortomis su avių augintojais vadinamajame „Grand" viešbutyje. Jis norėjo išvykti, bet buvo per daug išlošęs ir jo kompanionai nenorėjo nieko girdėti. Kai šis žaidimas galiausiai baigėsi, misterio Džefrio girgždanti, botago pliaukšėjimų lydima vilkstinė jau buvo toli: keliavo per degančias viršukalnes kažkur Singltono šiaurėje. Keistuoliui iš akių sruvo ašaros. Jo plau-

čiai maištavo. Furgonas kietomis lingėmis svirduliavo ir trinksėjo per uolėtus takus ar žliugsėjo per dvokiančią gižią purvynę. Keistuolis atsisėdo ant medinio suoliuko ir užsisagstė marškinius ilgomis rankovėmis, saugodamasis moskitų ir saulės. Jis nuramino stambųjį Persį Smitą. Užtikrino jį, kad jam atleista. Aplink žmonės burnojo, keikėsi, liepsnojo tokia neapykanta Dievui, kad Oskaras įsivaizdavo aplink esant patį pragarą. Jie keliavo už intendanto furgono ir jiems į šnerves smelkėsi pašvinkusios mėsos, kuri buvo jų dieta, kvapas. Jie keliavo pro šlykščias proskynas, kur didžiuliai miško medžiai buvo sukrauti į krūvas, nes naujakuriai nekantravo sėti pirmuosius javus.

Gražiame kirtime šalia keleto baltakamienių medžių Oskaras pamatė vyrą, pririštą prie medžio ir nuplaktą tiek, kad jo balti pečiai buvo apsigaubę žvilgančia raudona mantija, o pro Antonio Hordeno saržos kelnes sunkėsi rudas skystis. Jį stebėjo visi jo „draugai“. Oskaras meldėsi Jėzui, tačiau jokia malda negalėjo nuslopinti to vyro šūdų smarvės.

Oskaras atleido misteriui Smitui. Argi galėjo neatleisti? Jis, kuris tapo daug baisesnių nusikaltimų nei jo liudininku. Jis gėrė opijaus tinktūrą. Atsiguldavo ant žolės ir leisdavo įkišti piltuvėlį. Sapnavo keistus opijaus paveiktus sapnus, mąstė miglotai.

Jis galvojo: „Jei išrautum Sidnėjų iš žemės paviršiaus kaip organą, išskrostą iš žmogaus, visi šie keliai ir upės būtų išrautos kaip šaknys, kanalai, arterijos“. Jis matė didžiulį plaukuotą mėsingą gumulą, kurį jis laikė Sidnėjumi, matė sraunias upes, ilgi slidūs geltoni takučiai jam priminė mėsininko dešras.

Regėdamas visa tai, jis matė nelaimingą Persį Smitą, išblyškusį, mirkčiojantį, kai šis paimdavo pajuodusią pypkutę trumpu antgaliu.

Jis matė, kaip tėvas žudė kandis, badydamas variniais smeigtukais joms akis.

Jis įsivaizdavo milžiniškus kiaukutus, švelnius kaip dygsniuoti damų švarkai, – šviesiai rausvus, alyvinius, žalius, – išmestus Devono pakrantėje.

Pagautas transo įsivaizduodavo, kad jo kūnas įgauna upės formą. Jam niežėjo išangę. Jo galva kratėsi ir sviro žemyn. Jausdamas didžiulį fizinį diskomfortą, jis sapnuodavo, sapnai būdavo kaip sudėtingos melodijos, kurias groja vyras, gulintis ant dilgėlių.

Jis įsivaizdavo, kad kažkaip pateko į tėvo akvariumą. Šaltas vanduo maloniai vėsino perštinčią odą. Matė išmintingas tėvo akis, žvelgiančias į jį, besišypsančias lūpas. Miglotai matė išorinį pasaulį, kėdes ir suoliukus tėvo kabinete. Pro langą plieskė saulė. Jis galvojo: „Langas yra į šiaurę“. Pasijuto labai laimingas, nes žinojo, jog saulės šviesa reiškia, kad tėvas dabar yra Pietų pusrutulyje.

Bet Pietų pusrutulyje buvo Vordlis-Fišas. Iki furgonų jam buvo likusi viena diena sparčia risčia. Jo arklys buvo nuvargęs, bet jis turėjo krūvą pinigų ir galėjo nusipirkti kitą. Vedė tamsiašonį gyvulėlį plokščiu smėlėtu takučiu virš Maklėjaus. Keliukas ėjo pro arbatmedžių brūzgynus. Už posūkio jis sutiko vyrą, nosine apsirišusį veidą. Kai vyras išsitraukė pistoletą, per taką už jo pečių klykaudami praskrido šviesūs paukščiai.

Oskaras klejojo, jam į galvą prasiskverbdavo realaus pasaulio smulkmenos, tarkim, arklio kanopų dunksėjimas į sutrūkinėjusį nuo sausros molį. Šiose klejonėse meistriškai atsispindėjo didžiuliai medžiai, ištiesę šakas į dangų, barzdos, prakeiksmai ir augalų rinkėjo vokiškos giesmės.

Tačiau ilgiausią ir gražiausią sapną jis susapnavo užliūliuotas besikratančio furgono ritmų. Jis sapnavo ašaros formos stiklo namą; ašara ritinėjosi vieliniame tinkle; tinklą laikė ketaus lazdos, įkastos į uolą virš jūros. Ant smėlio apačioje raičiojosi jo kitų sapnų liekanos: milžiniški violetiniai kiaukutai, motinos sagos, chereso butelis.

Šiame sapne viena mintis sukosi tarsi švytinti plieninė spiralė. Štai tokia: „Aš nebijau“.

Vordlis-Fišas grįžo į Sidnėjų, lydimas keliaujančio egzotiškos kilmės manufaktūros pirklio. Jis buvo skolingas tam vyrui net kelnes, kurias mūvėjo.

99

Senas juodaodis

Mūsų stiklo fabriko smėlis buvo atvežamas ne iš Belingeno, bet nuo Geltonosios uolos, kuri stūkso ant kranto, netoli nuo ten, kur misterio Džefrio grupė galiausiai išniro iš krūmynų.

Geltonosios uolos smėlis ne toks geras kaip Botanio smėlis, kurį Denisas Hasetas ir daugelis prieš jį mėgino reklamuoti Londone ir Sidnėjuje, bet gana geras smėlis. Jis suteikia stiklui blyškų geltoną atspalvį, dėl kurio, žiūrėdamas pro langus senose Belingerio slėnio fermose, matai akinamai žalias kikuju* žolės ganyklas.

Smėlis buvo laikomas dideliuose gofruotos geležies bunkeriuose. Kai jie ištuštėdavo mano tėvas pasamdydavo grupę vyrų ir mes nuvažiuodavome trimis furgonais iki Geltonosios uolos ir juos pakraudavome. Sakau „mes“, nes važiuodavau ir aš, net ir tomis dienomis, kai reikėdavo eiti į pamokas. Nesuprantu, kaip ten buvo, svarbu, kad buvo. Mes pernakvodavome Senųjų juodaodžių stovykloje.

Senųjų juodaodžių stovykloje į eilę surikiuotos stovėjo septynios lūšnelės, kurių sienos buvo apkaltos nuo lietaus. Jos buvo pastatytos pagal vadinamąjį „pašiūrių“ stilių. Šis stilius vis dar būdingas Australijos mokyklų žaidimų aikštelėms. Lūšnos buvo atšiaurios, kiekviena su vienu „kambariu“, vienomis durimis, trimis laiptukais ir vienu langu. Šiose lūšnelėse gyveno ir mirė išlikę kumbaingiri genties žmonės.

Vienintelis, kurį prisimenu, buvo vadinamas Kumbaingiri Bi-

* Šliaužianti daugiametė žolė, atvežta iš Kenijos.

liu. Dažniau jį šaukdavo Elgetaujančiu Biliu. Aš nežinau jo tikro vardo, nežinau net jo amžiaus.

Mano tėvui patiko Kumbaingiri Bilis. Jis visada atveždavo jam kiaulienos. Manau, kad jie buvo draugai, tikri draugai. Jie kartu gerdavo arbatą. Tėvas niekada iš jo nesišaipydavo. Kartą jis tarė: „Kumbaingiri Bilis turi daugiau smegenų nosyje nei visa grafystės taryba savo galvose".

Kai man buvo dešimt metų, Kumbaingiri Bilis papasakojo istoriją „Kaip prieš daugelį metų Jėzus atėjo į Belingeną". Vėliau aš iš aukšto pasišaipiau iš jos, ir tėvas sudavė man per kojas lanksčiu elektriniu katilo laidu. Daugiau nesityčiojau, nors daugelį kartų teko klausyti tos istorijos. Kumbaingiri Bilis tikriausiai išgirdo ją, būdamas labai jaunas, ir dabar, kai pagalvoju, tikriausiai ją sugalvojo ne kumbaingiri, bet narku aborigenai, kuriuos misteris Džefris surinko lydėti grupę per paskutinę kelionės atkarpą. Bet tikriausiai tai vis tiek nėra viena istorija. Tvirtinimas, kad „mūsų žmonės prieš tai nėra matę baltų žmonių", leidžia galvoti apie ankstesnę datą už 1866-uosius ir apie sudėtingesnę kilmę, nei aš galiu išaiškinti.

100

Stiklas pjauna

Baltieji žmonės nusileido iš debesų Maunt Darlinge. Mūsų žmonės anksčiau nėra matę baltųjų žmonių. Mes manėme, kad jie yra dvasios. Jie atėjo pro arbatmedžius, tempdami savo dėžes ir šūkaudami. Paukščiai ėmė čiauškėti. Jie kėlė baisų triukšmą. Tarsi iš karto lizdus būtų sukę dvidešimt varanų. Šiaip ar taip, nebuvo laikas sukti lizdus.

Mes manėme, kad jie numirėliai. Jie kopė į kalvas ir kirto medžius. Jie kirto medžius ne dėl saldžiojo krepšio. Jų nukirstuose medžiuose nebuvo saldžiųjų krepšių. Jie paliko medžius gulėti ant žemės. Jie kirto tuos medžius, norėdami sudaryti žemėlapį. Jie tyrinėjo su grandinėmis ir teodolitais, bet mes nesupratome, ką jie darė. Mes matėme negyvus medžius. Netrukus atėjo kiti vyrai ir nuo medžių nulupo žievę. Tuo metu mes sukūrėme dainą:

Kur yra bitės, gimusios šiose lygumose?
Dvasios jas sunaikino.
Jos pyksta ant mūsų.
Kai supyksta, jos palieka mus be malkų.
Jie niekada nebeužaugs.
Mes ilgimės savo miškų, bet tamsios dvasios neparsiųs jų atgal.
Dvasia pyksta ant mūsų.

Baltieji žmonės kalbėjosi su dviem narku genties vyrais. Jie buvo jauni. Jie davė baltiesiems žmonėms didelę kengūrą ir kelis koberus*. Baltieji vyrai nevalgė koberų. Jie liepė narku vyrams parodyti jiems kelią pas kumbaingiri, tačiau narku vyrai niekada

* Kirminas, valgomas kaip delikatesas.

nebuvo matę tos genties žmonių. Jie buvo kaimynai, bet nesisvečiavo vieni pas kitus.

Narku vyrai pasakė:

– Jūs laukit čia.

Jie grįžo į savo gentį, ir vyresnieji ilgai kalbėjosi, tada jie pasakė jauniems vyrams:

– Tegul tie šelmiai eina greitai ir gudriai.

Jauni vyrai taip ir padarė. Jie parodė baltiesiems žmonėms kelią, nors tai nebuvo lengva. Baltieji žmonės turėjo septynis furgonus. Kartais jų vadas sakydavo:

– Mes stovyklausime čia.

Tada jis pasileisdavo šuoliais, kirsdavo medžius ir dar padarydavo žemėlapių. Paskui grįždavo ir sakydavo:

– Nagi, dabar eisime.

Kaip tik šiose stovyklose jauni vyrai sužinojo apie Jėzų. Jie pirmą kartą išgirdo tokius dalykus. Jiems pasakojo istoriją, kaip Jėzų prikalė prie kryžiaus. Pasakojo pastorius misteris Hopkinsas. Kai jie keldavosi per upę, tas vaikinas iš pradžių turėdavo atsigulti ant nugaros. Tada įsikišdavo alavinį piltuvėlį į burną, o jie pripildavo į jį grogo. Jis tikriausiai pasigerdavo, bet jauniems vyrams niekada nepasiūlė butelio, taigi jie nesužinojo, ką reiškia pasigerti.

Pastorius misteris Hopkinsas papasakojo narku vyrams istoriją, kaip šv. Barnabą suėdė liūtas. Jis papasakojo jiems apie šv. Kotryną, kuriai sulaužė kaulus ant rato. Papasakojo apie šv. Sebastijoną, nužudytą strėlėmis.

Žinoma, narku vyrai daugelį dalykų suprato klaidingai, tačiau kai kuriuos dalykus suprato labai gerai. Vienas dalykas, kurio jie nesuprato, buvo dėžės furgonuose: jie įsikalė į galvą, kad tos dėžės susijusios su istorijomis. Jie manė, kad jos šventos. Jie manė, kad jos buvo baltojo žmogaus sapnas.

Leistis nuo Lidenholo kalno buvo taip statu, kad jie pririšo prie furgonų virves ir skriemulius. Buvo velnioniška sumaištis, kai virves pririšo prie medžių, o jaučiai tempė vežimus, kad šie saugiai nudardėtų žemyn. Įvyko nelaimingas atsitikimas. Nukrito viena

dėžė. Baltieji vaikinai tučtuojau atidarė šią dėžę. Žinoma, narku vyrams buvo smalsu pažiūrėti, kas ten viduje.

Jūs žinote, ką jie pamatė? Stiklą. Iki tol jie nebuvo matę stiklo. Kempsyje ir Port Makvairyje buvo stiklinių langų, bet šie vaikinai nesilankė tose vietovėse. Jie matė, kad stiklas aštrus. Jie iš pat pradžių pastebėjo, kad jis pjauna. Pjauna medžius. Pjauna gentainių odą.

Kai baltieji žmonės ketino keltis per Maunt Dosoną, narku vyrai nenorėjo, kad jie tai darytų. Maunt Dosonas buvo šventas. Jauniems vyrams buvo uždrausta ten eiti. Tai buvo prieš jų įstatymą. Tada baltųjų žmonių vadas nušovė vieną narku vyrą pistoletu. Kitas narku vyras buvo vardu Odalberis. Šis Odalberis perkėlė juos per Maunt Dosoną ir nuvedė žemyn į Belingerio slėnį. Jis sukūrė dainą.

Stiklas pjauna.
Anksčiau jo nematėm.
Dabar jis čia tarp mūsų.
Jis skirtas svetimiems.
Stiklas pjauna.
Stiklas pjauna kengūrą.
Stiklas pjauna sterblinę žiurkę.
Stiklas pjauna medžius ir žoles.
Skubėkit, svetimieji.
Skubėkit pas kumbaingiri.
Palikit mus, gerosios dvasios, eikit, eikit.

Odalberis nuvedė juos žemyn į Urungos pakrantę. Jis galvojo, kad turi nuvesti baltuosius žmones į jūrą, kad jie galėtų išeiti. Bet praėjusią naktį, kai jie beveik buvo pasiekę jūrą, kumbaingiri žmonės sužinojo, kad po jų šalį vaikšto svetimi. Kumbaingiri atėjo naktį su deglais. Jie ėjo per krūmus pasikalbėti su svetimaisiais. Bet svetimieji išsigando. Odalberis irgi išsigando. Kumbaingiri žmonės jo nesuprato. Tada buvo daug šaudymo.

Pastorius misteris Hopkinsas kėlė didelę sumaištį. Jis šūkavo. Bėgiojo aplinkui.

Baltųjų vyrų vadas pasakė:

– Suriškit tą vaikiną.

Pririšo jį prie nukirsto medžio gilioje dauboje. Jo liko saugoti du vyrai. Kiti grįžo ir dar daugiau šaudė į kumbaingiri vyrus. Buvo girdėti, kaip aimanuoja raudonplaukis vyras. Jis buvo kaip šmėkla naktyje.

Kitą dieną Odalberis išėjo ir surado kumbaingiri žmones. Jis papasakojo jiems viską, kas jam nutiko. Jis susipjaustė. Jis paėmė su savimi stiklą, suvyniotą į oposumo odą. Jam buvo bloga, kad dėl jo mirė tiek žmonių. Jis susipjaustė ne tik krūtinę, bet ir rankas. Jis tai padarė stiklu.

Netrukus Odalberis labai susirgo. Niekas negalėjo jo išgydyti. Greitai jis mirė.

Kumbaingiri vyresnieji ilgai laikė tą stiklą, bet ne su šventais daiktais. Jį laikė kažkur kitur, kur niekas jo neras.

101

Oskaras Belingen Hedse

Kai Oskaras Hopkinsas atkeliavo prie Belingerio krantų, jis buvo pasikeitęs. Skaidrios akys, kurios kadaise erzino Vordlį-Fišą „šventu“ žvilgsniu, dabar spinduliavo vangų, pelenais padengtą pyktį. Jo veidas iki skausmo nudegė, skaisčiai paraudonavo, o nosis dėl besilupančios odos sukurtos iliuzijos atrodė padidėjusi ir lenkta. Matei sulysusį, nusikamavusį žmogeliuką, išgąsdintą krūmynų gaisro, nesugebančio verkti. Jis buvo raudona lašiša, kuri atplaukia į vandenis iš gimtosios upės tam, kad išnerštų ikrelius ir nugaištų, ji nebėra putli ir sidabrinė, jos pilvas tuščias, nasrai pailgėję ir užsilenkę, visas jos kūnas šviesiai raudonas ir nuostabiai, triumfuojančiai bjaurus.

Misterio Džefrio grupė rado Belingerio upę ten, kur narku vyras nutarė, kad jie padarys mažiausiai žalos. Tai buvo Urunga, šiaip ar taip, pažeista vieta. Tomis dienomis ji vadinosi Belingen Hedsas.

Kai jie nuėjo iki sausos ir žvirgždu padengtos keteros tarp aukštų baltų medžių, narku vyras spruko. Misteris Džefris šovė iš nedidelio atstumo, bet iš tiesų neketino žudyti. Tas šūvis tik sukėlė baltas klykiančias kakadu į orą kaip plunksnas iš suplyšusios pagalvės.

Oskaras atsisėdo šalia misterio Smito po brezento tentu „Damų kajutėje“. Misteris Smitas galando kirvį į akmenį. Opijaus tinktūros buteliukas stovėjo tarp jų, bet žeminančio piltuvėlio niekur nebuvo matyti. Nuo pat žudynių prie Smėlio upelio Oskaras pats gėrė opijų. Jis laikė mažą perregimo stiklo buteliuką švarko kišenėje, kurį pripildavo iš didelės akmeninės krežinės. Kartkarčiais

gurkšnojo iš jo, bet skystis buvo kaip vanduo ant įkaitusių laužo akmenų – tik sušnypšdavo ir išgaruodavo, bet karščio nesumažindavo. Oskaras sėdėjo ant kietos medinės sėdynės šalia tylinčio misterio Smito, kuris, rodos, visas pasislėpė po savo skrybėlės šešėliu. Misteris Smitas galando kirvį. Labai ilgai. Oskaras Hopkinsas buvo apsvaigęs nuo opijaus. Jis sėdėjo atsirėmęs į kruopščiai sužymėtas dėžes su stiklu ir geležimi. Trynė rudai dėmėtus tvarsčius ant riešo. Žinojo, kad žaizdos nuo virvių užkrėstos, bet negalėjo apie tai ar apie kitus dalykus kalbėtis su misteriu Džefriu, kuris, kai jie jau beveik pasiekė kelionės tikslą, ėmė kiek kitaip su juo elgtis. Taigi atrisnojo per kalvą prie jo, nuoširdžiai šypsojosi ir neatsiprašinėdamas, be jokios ironijos paklausė, argi ne miela būti gyvam.

Misteris Džefris buvo patenkintas. Jis neatliko didelių tyrimų – negali atlikti didelių tyrimų, kai turi septynis furgonus kalnuotoje šalyje, – tačiau patikimai atliko darbą, rodysiantį, kad gebės vadovauti kitoms ekspedicijoms. Misteris Džefris davė vardus keletui didesnių upeliūkščių. Nustatė daugelio kalnų, kurie anksčiau buvo labai neteisingai išmatuoti, aukščius. Susikūrė drąsaus žmogaus reputaciją, nes vedė grupę per vietoves, kuriose gyvena nusivylę aborigenai. Jo žurnaluose buvo užrašyta, kad jis „davė geriau nei mes ėmėme“ iš spitingo genties. Taip pat: „Iš šešių klastingų jara-hapini niekšų buvo atimti šautuvai“. Jis taip pat sėkmingai apgynė grupę nuo „žudikiškai nusiteikusių kumbaingiri“. Užrašė visa tai tvarkingai ir dailiai, visiškai neatskleisdamas savo charakterio ypatybių. Jo kraštovaizdžio eskizai, ilgos kalnų keteros ir t. t. buvo tokie pat geri kaip ir Mičelio dienoraščiuose.

Ristele jodamas į kalną pas ponus Smitą ir Hopkinsą, jis jautėsi gaivus ir švarus kaip tą rytą, kai išvyko iš Port Džeksono, jautėsi kur kas geriau, nes tada jis kiek drebėjo ir nervinosi, viduriavo, ir tai buvo sunku nuslėpti nuo vyrų, įpratusių pastebėti silpnumą.

Misteris Terlius „nesikalbėjo“ su juo. Taigi, pagalvojo jis, truputį susikivirčijome. Ir norom nenorom šypsena išsklaidė niūrius rūpesčio debesis jo gražiame veide. Misteris Terlius vis dar nepasirūpino savo tualetu. Po jo smakru žėlė žvilgantys raudoni plau-

kai, o ant ausų buvo keletas juodų kaip anglis žymių, kur jis kasėsi moskitų sukandžiotas vietas. Jis buvo savo bendrakeleivio priešingybė. Šis kaip paprastai buvo tvarkingai apsirengęs ką tik išskalbtais saržos ir medvilnės drabužiais. Tačiau iš to negali spręsti, kad vienas turi „charakterį“, o kitas ne. Džefriui jie atrodė kaip porelė ir jis manė, kad „Damų kajutė“ – vykęs pavadinimas.

Galbūt misteris Džefris per šiurkščiai elgėsi su misteriu Terliumi. Bet juk tas vyras gyvas, ar ne? Jis bus pristatytas, kaip ir prašyta. Jo nenudūrė, jam neįkando nuodinga gyvatė. Jis matė tokių dalykų, kokių joks Sidnėjaus raštininkas nė nesvajoja pamatyti: gyvenimą, mirtį, laukinius. Jis valgė gyvatę ir vaidino misionierių. O dabar jis neturėtų sėdėti savo vežime kaip mietą prarijęs; turėtų svaidyti skrybėlę į orą ir siūlyti išgerti į savo globėjo sveikatą. Ekspedicija užtikrino jam vietą istorijoje.

Buvo giedra, rami diena, o ketera beveik tokia gera kaip Jos Didenybės plentas. Misteris Džefris paleido eržilą žingine ir jojo šalia „Damų kajutės“. Vaizdas buvo puikus: Belingerio upės žiotys kunkuliavo po jais kaip pasakos paveikslėlyje – vandens pliūpsniai, auksas, turkis. Trys pelikanai atkišo savo krūtinėles ir sklandė ore po jais.

– Ką gi, misteri Hopkinsai, – tarė misteris Džefris, traukdamas kraujo prisisiurbusias erkes iš eržilo kaklo. – Ką jūs pasakysit apie tai?

– Apie ką? – staigiai atkirto dvasininkas, trumpam atgręžęs savo išdidų raudoną veidą į klausėją ir vėl nusisukdamas. Šalia jo misteris Smitas galando kirvį ir nuo nieko neslėpė pykčio ir neapykantos sau.

– Ką pasakysit apie tai, apie šį peizažą? – neatstojo misteris Džefris.

– Jei tai būtų mano šalis, sere, aš išsigąsčiau, pamatęs jus ateinantį.

Misteris Džefris nekantriai ir šiurkščiai nusikvatojo.

– Ir aš melsčiau, kad Dievas jums atleistų, ir mums visiems, esantiems jūsų grupėje.

– Tai kalba jūsų išsilavinimas, – nurimęs atsakė misteris Džefris. – Tiek aš suprantu.

Oskaras nutylėjo. Jam nežmoniškai niežtėjo išangę. Jis galvojo: „Jei būčiau stiprus vyras, dabar šokčiau ant jo ir padaryčiau žudymo nuodėmę“.

– Bažnyčių neveža choristai, – tarė misteris Džefris. – Ir angelai nesukūrė imperijos, – jis ir toliau būtų kalbėjęs ta tema, nes tai buvo slapta jo aistra. Jo ranka jau tiesėsi prie tankių ūsų, kuriuos jis sukdavo ant piršto, kai imdavo gintis, bet jį nutraukė tas kreivakojis džentelmenas, augalų rinkėjas, kuris paprastai risnodavo nuošaly nuo pagrindinės grupės ir kuris norėjo paimti dailidę asmens sargybiniu. Kadangi misteris Džefris susitarė, kad jis turi teisę parduoti visus augalų rinkėjo dailius piešinius, jam buvo daugiau nei malonu gerintis tam vyrui.

Jo dėmesį atkreipė kiti dalykai, tad jis galiausiai nusileido ir nebekalbėjo apie imperiją ir angelus.

– Mes gersime! – suriko jis, žingine jodamas atgal ir ramindamas ginčą, kurį ką tik pradėjo jo šviesiai tatuiruotas prievaizdas. – Mes gersime šampaną ir nusiųsime žinutę pašto laivu mis Leplastrier.

Oskaras tyliai ir skausmingai suaimanavo. Galvodamas apie mis Leplastrier, jis jautė, kad buvo tik bailys ir žmogžudystės bendrininkas. Furgonas daužėsi ir trankėsi važiuodamas žemyn nuo keteros į Belingen Hedsą, jo mediniai stabdžiai cypė ant paskutinės stačios atkarpos, o Oskaras su savo susikūprinusiu ir tyleniu bendrakeleiviu atrodė kaip daili porelė. Kiekviename pajuodusiame kelme, kiekviename nukritusiame rąste, kiekviename šešėlyje po kazuarina ar terpentinine pistacija jis matė tuos pačius susiraukšlėjusius tamsius kūnus, trapius ir švelnius žmonių sielų apvalkalus. Jis ieškojo savo opijaus. Įsivaizdavo, kad užuodžia kraują, gal ir užuodė, nes ant jo tvarsčių buvo pridžiūvę kraujo.

Belingen Hedse stovėjo dvi smuklės. Be kelių pilkų neprižiūrėtų palapinių, prie kurių augo pilkos storalapės piktžolės, nieko daugiau nebuvo. Smuklės stovėjo viena priešais kitą smėlėtoje

aikštelėje, kurios vidury buvo pažaliavusi vandens duobė, apsupta išmatų ratu. Jis su misteriu Smitu liko sėdėti, kol komandos iškinkė arklius ir juos pagirdė, bet kai jie galiausiai baigė girdyti arklius, Oskaras nusliuogė žemyn.

– Eime, Smitai.

– O Dieve, žmogau, – atsiduso Persis Smitas. – Juk neketini su jais gerti?

Oskaras tarė:

– Aš jau keliavau su jais.

Smuklėje jis susidėjo sužalotas rankas ant šiurkštaus stalo. Čia tvyrojo kanalizacijos tvaikas, kuris, sumišęs su sūriu oru, buvo skiriamasis Sidnėjaus kvapas. Visur skraidė juodos muselės. Jos ropinėjo Oskarui ant tvarsčių, veido, per blakstienas. Jis jautė, kad atkeliavo į pačią Naujojo Pietų Velso gilumą.

Oskaras nevilkėjo „uniformos“. Buvo apsivilkęs nubrizgusį apspurusį juodą kostiumą, kurį dėvėjo ir būdamas dvasininku, ir raštininku. Iš baltų marškinių be apykaklės styrojo ilgas baltas kaklas, ant jo pūpsojo raudonas veidas, o ant galvos liepsnojo raudoni plaukai. Jis sėdėjo tiesus ir atsirėmęs į sieną, rankas buvo sukryžiavęs ant krūtinės. Jis galvojo: „Aš juos visus sutriuškinsiu“.

Oskaras drebėjo. Dairėsi po kambarį, žiūrėjo į veidus su žandenomis; tie žmonės ne tik spoksojo į jį, bet dar juokėsi ir badė pirštais.

Jis tarė:

– Visuomenės šulai.

Jis galvojo: „Ką Dievas nori, kad daryčiau?“ Prisiminė tėvo veidą. Atsiduso.

Daugelis smalsiai stebėjo jį. Jis pats tik jautė, kad yra blogoje vietoje. Jis nebuvo smalsus. Tačiau mažutėje smuklėje buvo pilna keistenybių. Baras buvo padarytas iš vienos trijų pėdų pločio kedrinės lentos. Prie sienų su šešių colių ilgio vinimis buvo prikalti pensai ir florinai. Už suplyšusios užuolaidos, rodos, mylėjosi pora. Žemi, stambūs ir barzdoti vyrai, kai kurie vos besilaikantys ant kojų, vis užeidavo už tos užuolaidos arba išeidavo iš ten.

Lauke buvo giedra diena, o viduje tamsu ir suodina kaip paveiksle virš židinio. Aplink misterį Džefrį, kuris šioje aplinkoje atrodė baltaodis ir elegantiškas tarsi karininkas, pozuojantis dailininkui, susibūrė žmonės.

Kedrų kirtėjai reikalavo, kad Džefris su jais paloštų kortomis. Jie kalbėjo juokaudami, tačiau, nors mokėjo juoktis ir mirkčioti, iš jų veidų buvo matyti, kad yra žiaurūs savanaudžiai. Šie veidai gali akimirksniu subjurti, ir šią savybę vargiai slėpė juokas.

Džefris, jei reikės, pavirs kapitonu Hakumu, bet su jais kortomis neloš. Jis pasiuntė „Moët et Chandon“ misterio Hopkinso stalui ir liepė kalviui bei trimitininkui eiti jo saugoti.

Oskaras nieko nežinojo apie šiuos įvykius. Blogis slėgė jį ir triuškino. Misteris Džefris buvo teisus: ne choristai sukūrė imperiją.

Tą akimirką jis buvo panašus į savo tėvą, ir jis pelnytai nubaus nuodėminguosius. Jis sudegins taverną. Pagalvojus apie didžiulį gaisrą, jam sužibo akys. Oskaras galvojo ne apie tai, kodėl kažkas įvarė šešių colių ilgio vinis į sidabrinius ir varinius karalienės atvaizdus, bet apie tai, kaip jos išsilydys ir apibirs pelenais. Jo mintys sukosi apie prakuras, pelenų dėžes, mis Leplastrier židinį. Jis paliko savo opijaus tinktūrą furgone.

Kalvis davė įžadą negerti, o trimitininkas (jis trimitavo tik kartą, jiems būnant Sidnėjaus uoste, o visą kitą laiką vykdė įvairius pavojingus misterio Džefrio įsakymus) buvo dar tokio amžiaus, kad skusdamasis susipjaustydavo ir skiesdavo romą limonadu. Jis bijojo, bet ne ko nors realaus. Kalvis irgi buvo nervingas. Jie nesikalbėjo vienas su kitu, bet prisispaudė vienas prie kito, kaip galvijai turguje prispaudžia savo pasturgalius prie turėklų, kol aukcionierius atsiunčia žmogų, kad šis užtvotų lazda ir priverstų bėgioti, liuoksėti ir apsidirbti priešais pirkėjus ir pardavėjus ir tas paslaptingas sielas, kurios neparduos savo galvijų iki kitos savaitės.

Tada misteris Džefris šitaip atsiprašė už tai, kad nežaidžia pokerio:

– Štai tas džentelmenas yra dvasininkas, mes jį įžeistume.

Gal misteris Džefris ir nežinojo, kad šioje šalies vietoje visi niekina dvasininkus. Jis negalėjo žinoti, kad Deniso Haseto pirmtakas paskendo įmestas į Belingerį.

Oskaras sėdėjo šaltame lipniame savo purvinos odos apvalkale ir gurkšnojo drungną šampaną. Jis buvo toks sunerimęs, kad jam buvo nemalonu jausti kedrų kirtėjų priešišką karštį. Jis stebėjo ir buvo stebimas. Jam maudė paakius, ir šį skausmą galėjo numalšinti tik opijus.

Jis buvo pakviestas žengti už suplėšytos užuolaidos ir „panardinti savo baltutėlį kojos pirštą į šventą šulinį“. Išblyškusi spuoguota smuklininko žmona atnešė keletą taurių tamsaus likerio su „sero Kaimašokio“ arba „lordo Šungaudžio“ linkėjimais. Kiekviena taurė buvo statoma ant Oskaro stalo pagarbiai tylint. Paskelbus taurės dovanotoją, smuklėje nuaidėdavo besaikio juoko pliūpsniai ir švilpimas.

Buvo justi, kad atmosfera pernelyg kaista. Jei smuklė būtų gyvas organizmas, netrukus jos peristaltika taptų aktyvesnė ir išspjautų nuodingą turinį į žalią išmatomis apkrautą vandens duobę. Tačiau smuklė buvo inertiška, pastatyta iš dviejų pėdų skersmens Belingerio upės pušinių baslių, o šie buvo keturias pėdas įkasti į smėlingą žemę.

Misteris Džefris ne todėl taip toli keliavo, kad žūtų smuklės peštynėse. Jis sukinėjo savo durklo rankeną. Smuklininkas pakėlė plaktuką ir taukšnojo juo į mėsingą didžiulį delną. Kaip tik tą akimirką, kai visi susikaupę spoksojo į plaktuką, Oskaras pajuto, kad stojasi. Jis neketino to daryti. Atrodė, kad jo įtūžio nebegalėjo tramdyti palinkęs jo kūnas. Oskaras pakilo be plano, bet aiškiai žinodamas, kad šiuos burnotojus reikia nubausti. Jis negalėjo stovėti tiesiai, tik pasilenkęs, taigi teko ilgomis rankomis atsiremti į stalą.

Smuklėje buvo tylu. Už suplėšytos užuolaidos tyliai raudojo moteris.

Oskaras galvojo: „Ką Dievas nori, kad padaryčiau?“

Atrodė, kad visi juda ir kvėpuoja labai lėtai. Labai stambus

raudonbarzdis vyras pakėlė stiklą prie blizgančių lūpų. „Kaip laikrodžio rodyklė“, – pagalvojo Oskaras.

Jis iškėlė ranką. Kartu su visais stebėjo, kaip riešas – gyva būtybė – išnyra iš rankovės kiauto.

– Mano riešas labai plonas, – paskelbė jis. – Tokį jį sukūrė Dievas.

Niekas nieko nesakė.

– Kaip galiu jus sutriuškint?

Jis nebijojo. Jautė didelį aiškumą. Matė savo ranką. Įsivaizdavo, kad ji laiko švytinčią baltą gėlytę su penkiais žiedlapiais. Gėlytė tapo kortų puokšte.

– Tačiau aš žaisiu pokerį ir laimėsiu. Žinokite, šie pinigai bus jūsų dovana Dievo darbui Valčių uoste.

Sujudimas prie jo stalo privertė jį pažvelgti žemyn. Jis pamatė, kad trimitininkas išpylė gėrimą. Raudonos jo lūpos krutėjo. Berniukas meldėsi. Oskaras galvojo: „Aš apsvaigęs nuo opijaus“. Dar jis galvojo: „Man reikėtų truktelt“. Jis įkišo ranką į švarko kišenę, kur paprastai būdavo buteliukas, ir staiga prisiminė... Kaip liūdna. Supyko, kad paliko palaimintą skystį furgone. Tačiau jo pirštai užčiuopė suglamžytą voką, kurį davė Liusinda, kad jis apdovanotų misterį Džefrį.

Dievas įdėjo jį man į ranką.

Jis ištraukė voką ir iškėlė jį.

– Statau šimtą ginėjų.

– Ne, – bjauriai sužviegė misteris Džefris nuo baro. – Aš draudžiu!

– Nušausiu tave, – perrėkė Oskaras bendrą triukšmą, – ir eik velniop; ir aš esu tik todėl išgelbėtas, kad neturiu ginklo. – Jis taip stūmė stalą į priekį, kad apsivertė kalvio selterio stiklas, o pats kalvis su trimitininku puolė stotis. – Žudike tu! – rėkė Oskaras ir įkišo ranką į kišenę. Kišenė buvo tuščia. Misteris Džefris išsitraukė kardą ir ėmė artėti. Niekas nemėgino jo sustabdyti.

– Viešpats yra mano ganytojas, – blizgančiomis akimis išsitiesęs kalbėjo Oskaras. – Aš nenorėsiu. Tu paruošei man stalą su mano priešais: tu patepei mano galvą aliejumi.

Misteris Džefris sugriebė Oskarą virš alkūnės ir taip stipriai patraukė, kad Oskaras sukliko iš skausmo. Melsvai juodi misterio Džefrio plaukai buvo tvarkingai sušukuoti. Ūsai vaškuoti. Jis kvepėjo kirpykla.

– Lauk! – sukriokė misteris Džefris. – Tučtuojau lauk!

– Įspėju tave! – šūktelėjo Oskaras. Jį ištraukė iš smuklės kaip dantį. Už jo sugriaudė juokas, bet Oskaras negirdėjo. Jis tik suvokė savo įtūžį, skausmą, bejėgiškumą, neapykantą. Jį parbloškė ant plikos žemės. Spardė. Daug kartų. Nebuvo jį galinčių išgelbėti liudininkų. Jis bijojo. Jis buvo krabas, bėginėjantis po niūrų pilką smėlį. Jis buvo šuo. Ten stovėjo furgonas. Jis nušliaužė už sulūžusios ašies. Batas jį pasivijo. Durklas kyščiojo tarp ratų stipinų.

Jis meldėsi: „O Dieve, pasakyk, kaip sutriuškinti Tavo priešą“.

102

Krikščionis

Persis Smitas visada laikė save geru krikščionimi. Jis nesimeldė mechaniškai. Vokai, kuriuos jis įdėdavo į kartoninę lėkštutę savo parapijos bažnyčioje, buvo storesni nei įprasta ne dėl to, kad jis buvo turtingas, bet dėl to, kad jis manė, jog tai jo pareiga.

Jis buvo švelnus vyras. Švelniai elgėsi su prižiūrimais gyvūnais ir imdavosi neįprastų priemonių, kad įsitikintų, jog šiems neteks daug kentėti. Jis buvo ištikimas žmonai, mylintis ir švelnus tėvas naujagimėms dukrytėms.

Bet jis bijojo, kad visas jo švelnumas – tai tik ryškus jo bailumo atspindys. Jis švelniai ir maloniai elgėsi su kenčiančiais tik todėl, kad buvo vienas iš jų, ir todėl, kad buvo išsigandęs.

Jis nemėgo klausytis istorijų apie Kristaus nukryžiavimą. Nei įprotis, nei kartojimas neslopino ieties, persmeigusios šoną, sukelto skausmo, ilgos, lėtos, troškios mirties agonijos. Kai pamokslininkas iškėlė priešais jį švytintį krikščionių kankinio atvaizdą, jis išsigando, kad tokią akimirką gali atsisakyti savo Dievo.

Kelionė vadovaujant misteriui Džefriui sustiprino visas jo baimes dėl savęs. Jis buvo apsimetėlis ir bailys. Kankino Oskarą Hopkinsą su piltuvėliu. Nestojo jo ginti. Nuleisdavo akis ir murmėdavo „taip, sere“. Jis „ėjo savo keliu“. Įtikino save, kad taip nepadarys jokios žalos. Sėdėjo, kol buvo žudomi čiabuviai. Koks prakeikimas... Kai misteris Hopkinsas protestavo, jis buvo vienas iš vyrų, rišusių jį prie medžio pagal Džefrio įsakymą, kad nepadarytų žalos.

Visas jo pyktis ir pasišlykštėjimas, visa, kas turėjo šauniai išsilieti lauk, buvo sugrūsta vidun, ir jis – toks laimingas, mylintis optimistas – galando kirvį, galando ir galando, kol šis tapo aštrus kaip skustuvas.

Jis negalvojo: „Skustuvas mano riešams". Jo mintyse nebuvo žodžių. Jis vis suko apvalų galąstuvą, ragaudamas gilaus blogio šulinio vandenį.

Baigęs galąsti kirvį, ėmėsi tomahauko.

Jis buvo įsitaisęs „Damų kajutėje", kai išgirdo riksmą ir pamatė, kad misteris Džefris, aukštai iškėlęs durklą, spardo misteriui Hopkinsui užpakalį ir šonkaulius. Misteris Hopkinsas laikė voką, o misteris Džefris mėgino jį pagriebti.

Misteris Hopkinsas pranyko po furgonu. Paskui jis išlindo šalia „Damų kajutės" ir mėgino užsikabaroti laiptais.

– Dieve, padėk man, – šnibždėjo Oskaras Hopkinsas.

Misteris Hopkinsas jau buvo beveik įlipęs į furgoną, kai misteris Džefris stvėrė jį už peties.

Persis Smitas pakėlė tomahauką ir nuleido jį ant misterio Džefrio rankos virš alkūnės. Pentis svėrė nedaug. Bet misteris Smitas buvo stiprus vyras. Jis juto perrėžęs kaulą. Jautėsi labai patenkintas, drebėjo iš malonumo, to kitaip nepavadintum.

Kai misteris Džefris klupdamas atsitraukė nuo furgono, kraujas čiurkšlėmis kliokė pro jo šviesiai mėlyno palto rankovę, o misteris Smitas pamatė, kad misteris Hopkinsas iškėlė kirvį.

Misteris Hopkinsas stovėjo išskėtęs kojas, neteisingai laikė kirvį, dvi baltos rankos buvo per arti viena kitos. Jo veidas buvo raudonas kaip burokas. Burna pravira. Kai dvasininkas iškėlė kirvį virš galvos, misteris Smitas pagalvojo: „Jis susižeis, jis daro tai neteisingai".

– Sveikas! – suklykė Oskaras Hopkinsas.

Jis nuleido neapykanta spindintį kirvį ant žvilgančios, briliantinu išteptos misterio Džefrio galvos. Tada rankos paleido rankeną. Jos drebėjo ir graibė orą. Misteris Džefris parkniubo ir griuvo ant pilvo, kryptį rodė kirvio kotas. Ašmenys per tris colius įsikirto į jo kaukolę, ir kraujas sukrekėjo aplink kairiąją akį.

Visi gėrovai sėdėjo smuklėje. Misteris Smitas įsidėmėjo tai, prieš pradėdamas veikti. Paskui nutraukė antklodę nuo sėdynės ir apsupo ja drebantį Hopkinsą. Jis prievarta paguldė jį ant žemės ir, negalvodamas ką daro, suvystė kaip kūdikį. Jėga sutramdė besiblaškantį Oskarą. Laikė jį ant kelių ir glamonėjo.

103

Ar aš nenužudžiau?

– Misteri Smitai, ar aš nenužudžiau žmogaus?

– Mes tai padarėme, padarėme.

– Tada, meldžiu, pasakyk, iš kur toks siaubingas vėjavaikiškumas? Ir kodėl mes čia? Kur mūsų grupė?

Oskaras prabudo ryte, praėjus dienai nuo tada, kai misteris Smitas suvystė jį į antklodę. Kurį laiką teko vaduotis iš prakaituotų vystyklų, bet kai jis išsivadavo ir pamatė pažįstamas dėmėtas brezentines sienas, Oskaras išvydo ne savo košmaro sceną, bet vėsią mėlyną Belingerio upės platybę, plačią, ramią vandens maršką toje vietoje, kur buvo pastatyta negraži prieplaukėlė. Prieplaukoje buvo prisišvartavusios dvi baržos ar greičiau (nes jos buvo ilgos su kvadratiniais pirmagaliais) lichteriai. Čia jis rado Persį Smitą su švariais baltais marškiniais. Jis kalė plaktuku ir pjovė. Jis jau buvo sukonstravęs atvirą platformą ant abiejų lichterių.

– Mūsų „grupė“ šiuo metu eina į pietus ir vejasi misterį Džefrį, – šūktelėjo Persis Smitas, linksmai nusišypsojęs Oskarui, jis taip perbraukė ranka trumpus plaukus, kad šie atsistojo piestu kaip gaidžio skiauterė. – Jie dabar mano, kad misteris Džefris nulis, bet nori savo užmokesčio, taigi nužygiavo palengvinti jam kišenių.

– O Viešpatie, – suaimanavo Oskaras, rankomis susiėmęs galvą.

Misteris Smitas prisirišo plaktuką prie diržo ir nušoko nuo kopėčių, suraišiotų iš medelių ir stovinčių ant prieplaukos.

– Tprū, – tarė jis. – Tprū, Nedi.

– O Dieve, – Oskaras nesuvokė kur einąs, kliuvo už sijų, kurios painiojosi jam po kojomis. – O brangusis Dieve, ką mes padarėme?

– Ššš, – sušnypštė Persis Smitas, vesdamas savo draugą pro krūvas džiuto maišų ir sijų iš prieplaukos ant tvirtos žemės. – Ššš, tu neturi bijoti.

– Aš nužudžiau žmogų.

– Tavo Kūrėjas tau atleis.

Oskaro liesu baltu kūnu nubėgo šiurpuliukas. Persis Smitas jautė ir žinojo, iš kur jis atsirado. Jo nekankino tokie patys simptomai, jo nuotaika buvo pakili. Jis meldė, kad Dievas jam už tai atleistų.

Persis Smitas jautėsi labai lengvas. Eidamas per prieplauką prie Oskaro, troško pastrykčioti.

– Viešpats buvo ir jo Kūrėjas, – rūsčiai atkirto Oskaras.

– Žiūrėk, – nutraukė jį Persis Smitas, – mes gyvi. Jis miręs. Padėkok Dievui, kad mus išgelbėjo.

Persis Smitas paėmė Oskarą už rankos ir nuvedė jį prie rąsto, gulinčio šalia rūkstančio laužo. Susirado kelis šakaliukus ir lapų, po akimirkos laužas suliepsnojo.

– Jie buvo labai mieli. Paliko mums arbatos, cukraus ir turistinį katiliuką. Tačiau labai skubėjo, daugiau nieko nepaliko.

– Mano bažnyčia! – riktelėjo Oskaras, pašokdamas ant kojų.

– Jie nepaėmė tavo bažnyčios.

Oskaras kaip laukinis dairėsi aplink, o Persis Smitas kvatojo.

– O, – Oskaras suirzęs suraukė baltą veidą, – tu beprotis.

– Tavo bažnyčia čia, – vaipėsi misteris Smitas. – Tavo bažnyčia čia, mano pastoriau sere. Ji tikrai čia.

– Nėra nieko gera, kad ji čia, kvaily, – rėkė Oskaras, atsistojęs ir mosikuodamas piršto storumo pagaliu, kuris buvo naudojamas kaip žarsteklis. – Ji turi būti Valčių uoste. Aš nužudžiau vyrą, kuris turėjo mane ten nuvesti. O tu, tu... – jis atsiduso. – O jergutėliau, – jis vėl atsisėdo. – Negaliu kaltinti jūsų, misteri Smitai. Argi tai dabar svarbu, kai mes vis viena būsime suimti?

– Brangus misteri Hopkinsai, prašau pralinksmėti.

– Pralinksmėti! – sužviegė Oskaras.

– Esi mažas bjaurybė. Tik pasižiūrėk į save – esi iki raudonumo nudegęs ir rėkauji nuo medžių viršūnių. Jei čia būtų raitųjų

policininkų, jie tučtuojau mus rastų. Bet šiame rajone nėra policininkų.

– Nėra policijos?

– Ir net jei čia būtų Sidnėjaus konsteblių orda, lažinuosi iš tavo opijaus buteliuko, kad jie būtų per lėti Persiui Smitui. Turi didžiuotis, kad pažįsti mane.

– O, – tarė Oskaras, – aš kur kas blogesnis.

– Nekalbėk taip su manim, Hopkinsai. Niekšas buvo išsiųstas į aną pasaulį, sielai nespėjus išeiti į saulės šviesą. Pasveikink mane.

– Atsiprašau, misteri Smitai, aš negaliu.

– Tada pakramsnok pyragaičių. Gaila, kad neatsibudai tada, kai jie dar buvo karšti.

Oskaras siurbčiojo arbatą, o misteris Smitas jį stebėjo.

– Kas pagalvotų, kad aš žudikas? – paklausė jis. – Aš pats taip nepagalvočiau. Pagalvok apie mano vargšę motiną, kai ji mane žindė... – jis nutilo ir įsispoksojo į dūmus.

– Nesikamuok dėl to.

Oskaras suspaudė puoduką rankoje ir apsižvalgė po stovyklą. Persis Smitas prisimerkęs stebėjo jį.

– Turi tai pamiršti.

– Ir kur yra bažnyčia, dėl kurios buvo išlieta tiek kraujo?

– Ji visa aplink tave. Ar neatpažįsti stiklinių langų? – ir iš tiesų čia buvo geležies gabalai ir stiklinė bažnyčia... Visos etiketės plevėsavo kaip medžio lapai, buvo sudėliota tvarkingomis krūvelėmis stovykloje ir prieplaukoje.

– Maniau, kad ketini sujungti juos vidlotėmis.

– O, – tyliai sudejavo Oskaras, – o brangusis.

– Nevadink manęs brangiuoju.

– O Viešpatie.

– O nesąmone.

– O kur visos dėžės? Ir kaip mes?..

– „Liepk nesikankinti be naudos“, – pacitavo Persis Smitas. – „Mūsų kovos ir mūsų viltys yra tuščios“. Kaip tai vyksta? Tu matei dėžes.

– Smitai, – nutraukė jį Oskaras. – Prašyčiau, nesu nusiteikęs kvailoms mįslėms.

– Tada klausyk manęs ir nesikankink. Prieplaukoje pasiskolinau šiuos du lichterius. Jie nėra tokie dideli, kad jais galėtum plukdyti bažnyčią. Taigi aš, kol tu snaudei, panaudojau dėžių medieną ir sukaliau pagrindą. Viską apskaičiavau. Juk tavo bažnyčia yra penkiasdešimties pėdų ilgio ir dvidešimt penkių pėdų pločio.

– Dvidešimt dviejų pėdų ir šešių colių.

– Gerai. Ir visi šie gabaliukai ir atraižos sveria dvylika tonų, kaip gana dažnai man esi sakęs. Norint išlaikyti dvylika tonų ant vandens, mums reikės, kad baržos išstumtų du šimtus keturiasdešimt kubinių pėdų. O štai šie vaikinukai tai padarys. Mes galime nuplukdyti bažnyčią aukštupio link. Aš susitariau dėl pagalbos statant. Du vyrai gali vairuoti kartimis, irkluoti ir išlaikyti baržą pagrindinėje srovėje. Suskaičiavau, kad iki ten turbūt nusigausime per dvi dienas.

– O tada turėsime pastatyti bažnyčią.

– Ne tada, – paprieštaravo Persis Smitas ir atsistojęs ėmė vaikštinėti aplink laužą. – Ne tada, dabar, čia, ant baržos. Matai, aš taip sugalvojau. Mes įplauksime į Valčių uostą šlovingai. Ar gali įsivaizduoti? Ar gali įsivaizduoti tų bedievių veidus? Krištolo vizija. Vaje vaje! Ar gali tai įsivaizduoti, misteri Hopkinsai? Žmonės, pamatę, kaip Dievo šventykla atplaukia pas juos upe, manys, kad jiems apsireiškė pats Dievas.

– Misteri Smitai, aš pavargau.

– Nebūk pavargęs, mano pastoriau Apsvaigėli, – tarė Persis Smitas. – Remkis į mane. Esu praktiškas žmogus. Jau sukonstravau pamatus ant vandens. Tai paprastas dalykas.

– Bet kas nutiks kitame gale, kai nuvyksime?

– Ką gi, brangus misteri Hopkinsai, paklausyk. Uždaviau sau tą patį klausimą. Maniau, kad gana lengva pastatyti šią stiklo bažnyčią ant vandens, bet kas bus kitame gale? Ir štai koks atsakymas. Tarp dviejų baržų padėjau dvylika medinių sijų. Manau, jas matei. Bet, žinoma, nematei. Tu sapnavai, kad esi Makbetas, o aš

buvau užsiėmęs. Kai atvyksime į Valčių uostą, liepsiu dvidešimt keturiems vyrams pakelti bažnyčią už tų sijų, ir jie galės ją nunešti. Gali mane sveikinti.

– Dvidešimt keturių neužteks. Jie kiekvienas turės nešti po pusę tonos.

– Tada keturiasdešimt aštuoniems ar devyniasdešimt šešiems. Tai nesvarbu. Tuose miestuose visada daugybė vyrų, norinčių pademonstruoti jėgą. Mes liepsime nešti ją pagrindine gatve kaip procesijoje.

– Misteri Smitai, kodėl tu toks?

– Tau nepatiks atsakymas, misteri Hopkinsai.

– Vis tiek pasakyk.

– Esu toks todėl, kad nužudžiau blogą žmogų, – atsakė Persis Smitas. – Todėl dabar sugebu daryti gera. Nemoku tau paaiškinti.

– O ar tau ne gėda?

– O taip, žinoma. Jaučiuosi kaltas, bet tikrai galiu tau pasakyti, kad labiau gailėdavausi, kai tekdavo nužudyti žvėrį. Prie to niekada nepriprasi. Kuo labiau išaštrini peilį ir stengiesi žudyti greitai, bet visada ateina akimirka, kai pažiūri vargšui gyvulėliui į akis... Gali to paklausti ir kitų ūkininkų. Jei jie bus sąžiningi, pasakys tau tiesą – tai siaubinga. Bet šis vyras buvo žiaurus. Džiaugiuosi, kad jį nudėjau. Negalėjau dar vieną dieną būti ištižėliu.

– Bet juk mes sulaužėme Dievo įsakymą.

– Esu tikras, kad Visagalis nemąsto kaip geležinkelio raštininkas.

– Ką nori pasakyti?

– Jis nėra išpuikęs vyriausybinių įstaigų rūpužiokas. Jis žino, kad nesi blogas žmogus.

Oskaras įgrūdo ranką į kišenę ir užčiuopė opijaus tinktūrą.

– Tau reikėtų nusiprausti, – pasiūlė Persis Smitas. – Turiu gabalėlį muilo.

– Taip, – atsiliepė Oskaras. Jis netikėjo niekuo, ką Persis Smitas pasakė apie Dievą.

104

Marija Magdalena

Toje smuklėje ir jokioje kitoje smuklėje Kumbaingiri Bilio nebuvo. Bet moteris už suplėšytos užuolaidos buvo jo tėvo sesuo, ją pagrobė kedro kirtėjai maždaug prieš metus. Ji buvo tokia pažeminta ir nelaiminga, koks tik gali būti žmogus. Kumbaingiri Bilio tėvo seseriai buvo maždaug dvidešimt. Ji sakė, kad smuklėje buvo labai tylu, kai Oskaras sakė kalbą. Ji sakė, kad jo veidas buvo apdraskytas ir luposi kaip žievė medžių, kurie auga pelkėse aplink Belingerį. Kumbaingiri Bilis sakė, kad ji jautė jį esant labai nelaimingą, bet jis spėjo, kad tai ji buvo labai nelaiminga.

Jaunoji moteris buvo žmogžudystės liudininkė. Tai ji parodė Persiui Smitui pamazgų duobę, kurioje amžinai ilsėsis misteris Džefris. Ji nuvedė jį palei upę į H. M. MakKrakeno sodybą ir stovėjo lauke, kasydamasi savo ilgas plonas kojas, kol Persis Smitas derėjosi su MakKrakenu dėl tinkamos jo kiaurų lichterių nuomos kainos.

Ji matė pabudusį Oskarą. Girdėjo visus ginčus dėl žmogžudystės. Ji slėpėsi krūmynuose už penkių jardų. Ji labai susibičiuliavo su Oskaru. Laikė jį geru žmogumi. Kai jis baigė savo liūdną tiradą, ji išniro iš krūmų ir pasakė, kad yra du vyrai, ir ji paprašys, kad jie padėtų pastatyti jų pastatą.

Ji matė stiklo bažnyčią, pastatytą ant tų lichterių.

Kumbaingiri Bilis žinojo tą istoriją. Jis pasakojo: „Vyras su raudonu veidu ir raudonais plaukais judėjo greitai. Mano tetulė pavadino jį „Krūmynų ugnimi“, nes jis šokinėjo iš vietos į vietą toje baržoje, degte degė, šoko savo laužo šviesoje. Pirmą dieną jie iškėlė kolonas. Jos buvo susisukusios susiraizgiusios kaip virvės,

kaip skardinių atidarytuvo spiralė. Šios kolonos buvo juodos ir riebaluotos. Prisilietę prie jų, balti vaikinai virto juodukais. Jie sutvirtino tas kolonas jaunais medeliais. Žinoma, jie negalėjo naudoti vinių. Jie surišo medelius virve. Paskui jie sukrovė prieplaukoje statramsčius. Statramsčiai neatrodė įspūdingai. Vėliau atsirado įspūdingų dalykų... Visa žavi geležis, primenanti namus Losono gatvėje, buvo padėta sienų apačioje. Viršuje buvo kitų dalykėlių, tikrai įžūlių papuošalų, bet statramsčiai buvo nykūs. Jie sukrovė juos prieplaukoje ir laukė, kol vanduo atslūgs. Laukė. Rūkė. Maždaug apie pietus vanduo atslūgo. Sienų paviršius susilygino su prieplauka, ir tada misteris Hopkinsas suriko: „Tinka!“ Jie nustūmė statramsčius ir pritvirtino juos. Misteris Hopkinsas nelipo ant stogo, bet tikrai nesidrovėjo komanduoti tiems vaikinams. Jis šūkavo: daryk tą, daryk aną, būk atsargus, nenumesk šio daikto ir nesudaužyk. Jie pradėjo likus dviem dienoms iki Verbų sekmadienio. Jie dirbo ir šventadienį. Tą dieną jie ėmė dengti geležį stiklu. Kaip girdėjau vėliau, jie dirbo dėl lažybų. Štai kodėl jie nesiilsėjo šventadienį. Jie pradėjo nuo apačios ir judėjo iš kairės į dešinę, taukšt, taukšt. Manau, jie turėjo naudoti kokius nors metalinius segtukus, kad stiklas laikytųsi. Štai kada mano tetulė pamatė stiklą. Prisiekiu, jai buvo labai linksma. Iki tol ji buvo mačiusi tik stiklinius gėralo butelius. Ji matė, kad stiklas gali būti geras. Anksčiau ji taip negalvojo. Pamačiusi pastatytą stiklo bažnyčią, ji tapo krikščione. Tądien Jėzus pirmą kartą atėjo į Belingerį. Ji matė Jėzų, Mariją, Juozapą, Paulių ir Joną – visos tos minios anksčiau nepažinojo. Ji suprato, kad jūsų prosenelis yra drąsus žmogus. Ji matė, kad jis turėjo aureolę kaip šventasis. Matė tąnakt, kai jis drebėjo ne nuo šalčio, bet apimtas šventos laimės. Jis sakė jai: „Tu gyvensi rojuje“. Jis pakrikštijo ją Marija Magdalena. Kumbaingiri žmogui tai buvo velniškai kvailas vardas, ir jei nori mano nuomonės, Bobai, buvo kvaila šitaip su mumis kalbėti“.

105

Mirjama

Mirjama Čedvik negedėjo ir dar kartą išmetė savo našlės apdarą, nors misis Trevis, jos dėmėtalūpė darbdavė, garsiai pagalvojo, jog ji tampo liūtą už ūsų.

– Ko aš dar turiu gedėti? – paklausė Mirjama Čedvik, kuri, kol kalbėjosi, laikė misis Trevis naujagimį, bjauraus charakterio vaikiūkštį, be paliovos žindantį ir trankantį mažą galvutę į guvernantės petį.

– Jūs galėtumėt gedėti manęs ar misterio Trevio, – pasiūlė misis Trevis.

– O ne, nieko nebus, – tarė Mirjama Čedvik, nusibraukdama plaukus nuo veido. Gražius plaukus, anglies juodumo plaukus, juodus kaip varnas plaukus, bet kas gi Markso kalvoje pamatys, kaip juose kibirkščiuoja juodai melsvos ugnelės? – Nieko nebus, – pakartojo Mirjama, pasipiktinusi šokindama kūdikį, ir ilgai patylėjusi, kiek tik drįso, pridūrė: – Nes ir jūs, ir misteris Trevis esate puikios sveikatos.

– Štai, – tarė misis Trevis, siekdama kūdikio. Ji švelniai sušėrė savo mažam berniukui, kuris siekė keptuvės ant virtuvės stalo. – Štai, mažuli, aš paimsiu broliuką. Tu išmėgink savo ranką prie „ko kito“.

„Kas kita“ buvo sviesto muštuvis, kurio medinį kankinimų ratą misis Trevis dabar paliko savo guvernantei.

– Jei tu „pakabinai“ jaunąjį pastorių Hasetą, – pradėjo misis Trevis. Ši pastaba buvo visai nesusijusi su gedulu ar našlės apdarais, ji tik ketino padėti suvokti savo išpuikusiai guvernantei, kokią vietą ji užima visuomenėje (o pati galvojo, jog jai nepritinka kurti židinį ar plauti pieno kubiliukų).

– Aš nemėginau, kaip jūs sakote, „pakabinti" vargšą žmogų, nors nėra abejonių, kad jis buvo tinkamai „pakabintas", nė nežinodamas, kas jam nutiko.

– Pavydas prie gero neprives, – tarė misis Trevis, kišdama pirštą į sviesto puodynę, o paskui į vaiko čiulpsinčią burnytę.

Mirjama Čedvik pažvelgė į ją, suraukusi gražią nosytę.

– Smalsumas.

– Prašau?

– Smalsumas prie gero neprives.

– Smalsumas iš pradžių, – tarė misis Trevis, – bet pavydas pabaigoj. Jei išmeti našlės apdarus, susilauki bėdos.

Mirjama Čedvik prisiminė šį pokalbį karštą antradienio popietę, kai visi Trevisai iškeliavo į Valčių uostą nusipirkti maisto Velykų šventei. Taigi ji mėgavosi vienatve, sėdėjo ant medinio laiptelio ir žvelgė į Belingerio upės vingį. Ji galvojo apie savo bėdas, susierzinimą ar neišauklėtus gerbėjus, kai į jos svajones įsibrovė stiklo bažnyčia ir du vyrai su plačiakraštėmis šiaudinėmis skrybėlėmis.

Mirjama Čedvik pirmiausia pagalvojo, kad misis Trevis nusimins to nemačiusi kartu su ja, kad ji, Mirjama, šūkčios ir niekas jos negirdės.

– Dievulėliau, – ištarė Mirjama, jausdama, kad jai nepavyks klastingai pasiekti pergalės, – tik pažiūrėk, ką tu praleidai. Tik pažiūrėk. Tik pažiūrėk.

Bažnyčia plaukė upe, jos sienos kaip ledas žvilgėjo švieselėmis, ji buvo graži ir elegantiška kaip pati civilizacija.

– Kas? – klausinėjo Mirjama Čedvik. – Kas? Atsakykite bent į tai. Kas šiame purvinų batų slėnyje yra atsakingas už tokį dalyką? Nes tai ne tiesiog mažytė stiklinė bažnytėlė nuolaidžiu stogu. Ji puikių proporcijų ir fantastiškai tiktų, tarkim, Bavarijos princui.

Palei stogo kraštą buvo prilipdyti puošnūs ornamentai, primenantys vilkdalgius, nors iš taip toli ji nematė jų ryškiai. Stiklo sienų lakštai nebuvo kvadratiniai ir nuobodūs kaip langų stiklai, bet aukšti ir plonyčiai, viršuje trikampiai, o mielas ketaus frizas, pa-

darytas iš medalionų (ornamentų?), atkartojo frizą sienų apačioje. Ketaus frizas turėtų būti kokių trijų pėdų aukščio ir papuoštas kaip katedros krucifiksas.

Ji nematė ir nevertino misterio Flado detalių – ketaus karamelinių ritinių, kuriais jis taip didžiavosi. Iš tiesų praėjo vos minutė ir ji apskritai pamiršo stebuklingą pastatą. Netrukus jis atrodė ne svarbesnis nei gražus vyniojamasis popierius. Kai lichteriai pasisuko upėje, stiklas tapo perregimas, ir ji pamatė vyrą juodu kostiumu, sėdintį ant kėdės bažnyčioje.

Tą akimirką jos nuostabą visiškai paskandino praktiškesni reikalai, nes jei tas mielas pastatas yra bažnyčia – ar ornamentų gale kabo ne kryžius? – tai tas vyras juodu kostiumu bažnyčios viduje tikriausiai yra dvasininkas.

Ji turėjo vandens spalvos muaro jojimo kostiumą, kuris Valčių uoste buvo laikomas „nepadoriu". Apsivilko jį. Turėjo skrybėlaitę su šydu. Prisisegė jį ilgu smeigtuku. Nebuvo laiko praustis. Ji įėjo į namo diendaržį, susigavo bjauraus charakterio Šeltlando ponį, paliktą namie, ir smarkiai pliaukštelėjo jam per nosį, kai jis mėgino jai įkąsti. Gyvulėlis atmetė galvą, o jo žvilgsnis, nors ir laukinis, buvo ne toks laukinis kaip paprastai.

„Taigi, – pagalvojo Mirjama Čedvik, – esi chuliganas kaip ir visi kiti".

Ponis bandė ištrūkti. Mirjama vėl jam sudavė, karčiai suvokdama, kad gyvenimas Fernmaunte išmokė ją žiaurumo.

Ponis nenorėjo eiti lėtai. Jis lėkė visu greičiu, liuoksėjo, beveik šuoliavo nuo provėžuotos skalūninės kalvos prie upės. Ji pametė savo gražų botagėlį prie vartų, bet ponis buvo kietų nasrų ir nesidavė traukiamas. Ji išlėkė į galvijų kelią prie Belingerio. Jojo šalia irkluojančių vyrų ir stiklo bažnyčios ant baržos.

„O brangus Dieve, – meldė ji, – neleisk man apsikvailinti".

Ji išsigandusi klyktelėjo, kai ponis kluptelėjo ant upės kranto, vėl atsistojo ant kojų ir nulėkė, palikęs bažnyčią už nugaros, prieplaukos Valčių uoste link.

Jai atrodė, kad visi suvokia, ką ji sumanė, ir dėl to buvo gėda.

Valčių uoste ji slėpėsi porą valandų, kad jos nepamatytų jos darbdaviai ar jų vaikai, kurie, rodės, landžiojo į kiekvieną manufaktūros parduotuvėlę ar kioskelį. Ji sėdėjo maldų kambaryje virš kurpiaus parduotuvės ir iš pradžių apsimetinėjo, kad meldžiasi, bet vėliau ėmė nuoširdžiai melstis.

106

Šoninė katedros nava

Belingeris nebuvo toks, koks yra dabar – su plačiais ryškiai žaliais laukais, besileidžiančiais prie upės. Krantai buvo kaip žalios maskuojamosios uolos, persmeigtos milžiniškais mezgimo virbalais, kaip medvilniniai verpalai ant jų augo daugybė paparčių ir vijoklių. Šis peizažas jau kraujavo nuo kedrų kirtėjų smūgių ir kirčių, tačiau visos žaizdos buvo vidinės, krūmynų pilve. Nors Oskaras matė, kaip Persis Smitas su dviem padėjėjais turi šokinėti ir badyti dugną kartimis, norėdami išvengti plaukiojančių kedrų rąstų, jis nežinojo šių rąstų istorijos. Jis matė tik spiegiančias džiunglių sienas, iš kurių, artėjant bažnyčiai, išlėkdavo plačiasparniai paukščiai.

Gerdamas opijaus tinktūrą ar jos atsisakęs, Oskaras nesijautė laisvai. Jis paprašė, kad Persis Smitas užrakintų duris. Pasistatė savo sunkią medinę kėdę pačiame bažnyčios vidury. Garsiai meldėsi, ir jo balsas sunkiai vibravo tarp stiklinių sienų. Jis kalbėjo:

– O Dieve, esu gyvas Tavo baisios upės viduryje. Mane supa visa Tavo šlovė, bet aš bijau.

Už sienų jis girdėjo kikenantį vyrą, vardu Ramgou. Tas juokas jam tebuvo tiek svarbus, kiek laukinių paukščių klyksmai.

Mano prosenelis plaukė Belingerio upe, kaip aklas vyras eitų centrine Notrdamo nava. Jis nieko nematė. Šalyje buvo pasakojama daugybė šventų istorijų, senesnių už tas, kurias jis nešėsi savo slidžioje nuo prakaito odinėje Biblijoje. Jis net neįsivaizdavo, kad jų esama. Kai kurios tų istorijų buvo mažytės kaip žmoginės beždžionės, gyvenančios balose po upių kazuarinomis. Tie pasakojimai buvo kaip blusos, tripsai, tokie mažyčiai, kad galėjo gyventi ten (žolių sėklose), o vėliau jis ten eis ir nieko nepastebės.

Šiame peizaže kiekviena uola turėjo vardą, ir dauguma vardų turėjo dvasias, šmėklas, reikšmes.

Jis davė savo skrybėlę Kumbaingiri Bilio tėvo seseriai. Buvo trečiadienis prieš Didįjį Penktadienį, ir nors Sidnėjuje dabar buvo šalta, šioje platumoje buvo karšta. Po stiklo priedanga išties buvo karšta. Tik ties staigiu posūkiu prie Fernmaunto upės krantas metė mažutį šešėlį.

Kumbaingiri Bilis matė stiklo bažnyčią. Jis buvo jaunas vaikinas, tik prieš metus priimtas į vyrus. Jis su vyrais medžiojo toje vietoje, kuri dabar vadinama Markso kalva. Jis matė stiklo bažnyčią iš toli – prizmę, kubą, šviesos, slystančios į žalius Fernmaunto šešėlius, smailę. Ten stovėjo vyrai su mėlynais marškiniais ir plačiakraštėmis skrybėlėmis. Jie laikė ilgas kartis. Jie stovėjo aplink pastatą. Viduje buvo žmogus. Net tame šešėlyje, taip Kumbaingiri Bilis pasakojo mano tėvui, ugnis šoko aplink vyro galvą.

Oskaras negalėjo matyti, kad jį stebi juodaodžiai. Jis nebijojo juodaodžių. Jis bijojo kitų dalykų. Medinė platforma po jo kojomis buvo pastatyta ant dviejų H. M. MakKrakeno lichterių, kurie, nepaisant visų juos jungiančių vinių, lentų ir virvių, buvo du nepriklausomi laivai.

Tad kai vienas lichteris šokteldavo, o kitas to nedarydavo, trapios paukščių narvelį primenančios bažnyčios pamatai kilojosi ir sukinėjosi. Stiklas, nors ir puikiai atlaiko slėgį, nelabai pakenčia tokį sukinėjimąsi.

Trys stiklo lakštai suskilo. Šie lakštai buvo ant stogo. Jie sutrūkinėjo ir kabaldavo kaip lediniai peiliai. Nuo jų gabaliukų kraštų ant mano prosenelio sunertų rankų atsispindėjo vaivorykštė. Prosenelis buvo sulysęs ir bjaurus, su šviesiu Adomo obuoliu ir ryškiai raudona lenkta nosimi. Jis atrodė kaip pats baisiausias kalvinistas. Aplink jo akis buvo balti nenudegę ratilai. Jo žalių akių baltymai buvo pageltonavę ir išvagoti smulkiais raudonais upeliukais.

Persis Smitas įbedė savo kartį į purvą. Jėgos vektoriai kovėsi vienas su kitu ketindami išsiskaidyti. Platforma po Oskaro kojomis pasisuko. Į skeveldras skilo kitas stiklo lakštas ir šį sykį nukrito prie karamelinių kolonų mažoje presbiterijoje.

– O Dieve, – meldėsi jis, o prakaitas sruvo jam per kaktą į akis, – dėkoju Tau, kad dovanojai man šią dieną.

Atsakydami suskilinėjo dar trys stiklai. Ir nors pagal visus mokslo dėsnius jie turėjo nukristi, nes stiklo netvirtino jokia viela, jie laikėsi iš kraštų ir liko savo vietose. Jie buvo dėmė danguje, tarsi pieno baltumo susiraukšlėjęs celofanas, tarsi krešulys.

Vyras bažnyčioje mojavo rankomis, šie gestai, žvelgiant nuo Markso kalvos, atrodė paslaptingi, net stebuklingi, tačiau jis, būdamas krištolinėje bažnyčios krosnyje, tiesiog vaikė nuo savęs didžiulius bauginančius čia įkalintus vabzdžius.

Bažnyčioje skraidė vapsvos. Jos nesuprato, kas yra stiklas. Ten lakiojo ir trys mėlynpilviai laumžirgiai. Šimtą tūkstančių metų jų protėviai gyveno tame slėnyje ir nė karto nematė stiklo. Staiga oras ten, kur turėjo būti minkštas, tapo kietas. Gelsvai rudas kietašarvis vandens vabalas ir ilgakojė vapsva panikuodami skraidė palei stiklą, nes nebuvo tiek protingi, kad suvoktų stiklo prigimtį. Jie daužėsi į „nieką“, tarsi būtų sukurti tik tam, kad pademonstruotų Oskarui Hopkinsui jo nesupratingumo ribas, jo Dievo nepaisymą, kad paties pragaro sienos galėtų būti padarytos iš ko nors panašaus, neįsivaizduojamo, prieštaringo, neįmanomo.

Kol trys vyrai badė dugną aplink jį ilgomis sodinukų kartimis, Oskaras dangstėsi rankomis ausis arba mojavo jomis ore. Sudužęs stiklas ant jo kaktos nupiešė degantį spektrą. Jis tarė:

– O Dieve, aš garbinu Tave. Aš garbinu Tavo siaubingą upę. Aš nebijau, – tačiau ranka jis gniaužė kietą guzą kišenėje – ten gulėjo lipnus buteliukas su opijumi.

Jis galvojo: „Netrukus viskas baigsis“.

Tačiau bažnyčia degino jo jau nusvilusią odą, ir jis stebėjo, kaip puikūs brangakmenių mėlynumo laumžirgiai daužosi į stiklą. Jis jautė paniką dėl to, kad susilažino dėl antrarūšės informacijos. Jį įtikino ne Dievas, bet tas „kitas balsas“.

Oskaras nusivilko švarką ir apsidengė juo galvą ir pečius, todėl, apdužusiai bažnyčiai galiausiai prisišvartavus Valčių uosto prieplaukoje, trumparegis vyriausybės inspektorius palaikė jį vienuole su gobtuvu.

107

Anglikonų bažnyčios atsiradimas Valčių uoste

Pastorius Denisas Hasetas ant kojinės pamatė dėlę. Jis norėjo eiti į namo ir ją ištraukti. Iš tiesų ten buvo ne viena dėlė, o dvi, abi buvo įsikirtusios beveik į tą patį tašką, taigi viena sustorėjo ir išpampo, o kita liko sudžiūvusi. Pamačius šį žvilgantį juodą šliužą su dviem uodegėlėmis, jam apsivertė skrandis. Pastorius Denisas Hasetas būtų ėmęs bėgti, jei nebūtų buvę panašu, kad jis nuo ko nors sprunka, taigi jį būtų sustabdę girti jaučių varovai arba apmėtę bulvėmis snargliai iš Magnio ar Volso.

Išgirdęs apie stiklo bažnyčią, jis tik pagalvojo, kad dabar negalės namie išsitraukti dėlių. Jis tikrai nepagalvojo apie Liusindą. Tiesą sakant, ne visai patikėjo tuo, ką išgirdo. Tik žinojo, kad yra pastatas ir kad jo informuotojas, vyriausybės kontoros raštininkas, įsivaizdavo, kad tai bažnyčia ir kad iš tiesų pasirodys, jog tai garinis pjūklas arba gelbėjimo valtis, arba sudaužytas fajetonas, išgelbėtas iš sudužusio laivo Hedse.

Norint ištraukti dėlę, reikėjo druskos. Jis galėjo nusipirkti puspensio vertės pakutį „Pas Hamondą ir Vitlį", taip ir padarė, kiek šlubčiodamas viena koja, mėgindamas netrinti kojos į koją, kol laukė už misis Trevis, kuri, pirkdama miltų ir bekonienos, pasakojo apie savo prosenelio Dosono tarnystę, apie tai, kaip jis buvo Jos Didenybės karalienės dailininkų instruktorius. Raštininkas iš vyriausybės kontoros du kartus įbėgo jo pakviesti ir maldavo, kad misteris Hamondas malonėtų aptarnauti pastorių, nes vyriausybės inspektorius reikalauja, kad jis kuo greičiau atskubėtų į prieplauką.

Pastorius Denisas Hasetas gavo savo druską. Jis nebuvo pratęs vaikščioti po parduotuves. Nustebo pamatęs, kiek daug druskos

gauni už puspensį. Jos niekaip negalėjai susigrūsti į kišenę. Maišas buvo didelis, jį teko pasikišti po pažastim. Jis taip ir padarė eidamas Haido gatve, kol vyriausybės raštininkas, stambus vyriokas didelėmis rankomis ir bailus, todėl jis lenkėsi į priekį ir ėjo nuleidęs galvą, kvaksėjo, murmėjo ir burbėjo kažką apie keistąją stiklo bažnyčią.

Pastorius misteris Hasetas ėjo norėdamas užpilti druskos ant dėlių. Todėl nusivylė pamatęs, kokia minia susirinko prieplaukoje. Taigi jo operacija tapo sudėtingesnė.

Jis klausėsi raštininko, kai jie brovėsi prie upės. Kaip paprastai dauguma minioje buvo girti. Jie bjauriai dvokė neskalbtais drabužiais, romu, vėmalais. Pats pragaras nebūtų prasčiau smirdėjęs. Denisas Hasetas atsirišo druskos maišelį ir pasėmė pilną saują.

Kaip tik tada pamatė bažnyčią. Jį tučtuojau užplūdo begalė minčių. Tai buvo stebuklas, voratinklis, sudužęs pastatas, tragedija, svajonė, kaip kažkas, sukurta Jurgio III ir po to įtūžus sunaikinta. Jis galvojo: „Pastatą sutrankė kruša". Galvojo: „Jis buvo išgelbėtas iš sudužusio laivo Hedse". Galvojo: „Buvo klaida šiuos aukštus stiklo panelius padaryti trikampio formos, kai romėniška arka būtų kur kas gracingesnė". Jis galvojo: „Liusinda".

Nuo šios minties jam pasidarė karšta ir ėmė niežėti apgamą ant nugaros, nes jis niekada, jokiame savo laiške nepasivargino pranešti, kad dabar yra vedęs vyras ir netrukus taps tėvu.

Šio beprotiško Liusindos aistros vaizdo akivaizdoje jis pajuto paniką.

Jam nežmoniškai niežėjo apgamą ant nugaros. Saujoje jis laikė druską. Stovėjo remdamasis ta koja, ant kurios nekabojo dėlės. Jis laukė, kad Liusinda išnirtų pro ledinukus primenančias kolonas. Jis nematė kiaurai stiklą – dėl įtrūkių stiklas tapo beveik matinis. Pastorius Hasetas spaudė druskos maišiuką po pažastim ir šypsojosi, bet kai H. M. MakKrakeno kiauri seni lichteriai buvo prišvartuoti prie prieplaukos knechtų, figūra, pasirodžiusi ant bažnyčios medinių durų slenksčio, buvo ne Liusinda Leplastrier,

o sulysusi nusvilusi šmėkla be apykaklės, kuri priėjo prie jo, nešdama lagaminėlį, primenantį dėžutę skrybėlėms.

– Sere, – ištarė Oskaras ir ištiesė ranką.

Deja, Deniso Haseto rankoje buvo druska. Jis atgniaužė ją tarsi teisindamasis. Nusvilęs vyras spoksojo į jį ir juokėsi; juokas nebuvo normalus, jis priminė sausą kosulį.

– Pastorius misteris Hasetas?

Šis spoksantis vyras atrodė labai pavojingas. Jo žalių akių žvilgsnis buvo pernelyg įdėmus. Jis nė akimirką neatitraukė žvilgsnio nuo Deniso Haseto akių.

– Taip, – atsakė Denisas Hasetas.

– Tada, sere, man malonu pristatyti jums šią puikią bažnyčią. Tai pačios nuostabiausios moters Naujajame Pietų Velse dovana Valčių uosto krikščionims, – šmėkla atrodė pamiršusi apie suskilinėjusius stiklus. – Nesivaržydamas pasakysiu jums, – suriaumojo jis, – kad jums pavydžiu. Ta moteris jus myli.

Denisui Hasetui pasidarė bloga. Jis troško pasitraukti. Visi Valčių uosto bedieviai tiesė savo storus kaklus į priekį ir pastatė kopūstlapius primenančias ausis. Jis priklaupė ir iš saujos supylė druską į kojinę.

Dabar beprotis verkė. Jo veidas buvo toks purvinas ir dėmėtas kaip tvarsčiai ant jo riešų.

– Tiesą sakant, nesuprantu, kaip jūs galite stovėti čia, – prabilo Oskaras, – kai mis Leplastrier nyksta Sidnėjuje.

Druska Deniso Haseto kojinėje graužė kaip sutraiškytas stiklas. Jis galvojo: „O Viešpatie, kada mano praeities beprotybės nebegrįš manęs kankinti?“

Jis uždėjo ranką ant šniurkščiojančio vyro peties. Apsimetė esąs geraširdis krikščionis, bet juto tik svetimą kietą ir kaulėtą tarsi šarvus kūną. Kaip tik tada, svarstydamas, kaip čia nuslopinti kylantį skandalą, jis pamatė šviesiai žalią Mirjamos Čedvik jojimo kostiumą.

– Misis Čedvik, – tarė jis, – įdomu, ar galėtumėt mums padėti?

Štai kaip, kai Persis Smitas buvo užsiėmęs, nes švartavo lichte-

rius pagal vyriausybės inspektoriaus nurodymus ir norus, Denisas Hasetas su Mirjama Čedvik palydėjo Oskarą Hopkinsą provėžuota Haido gatve. Abu vyrai kiek šlubčiojo, vienas dėl žaizdos, gautos kelionėje, kitas dėl to, kad krauju nusidažiusi druska graužė koją ties keltimi.

Prie Haido gatvės kampo Denisas Hasetas atsiprašė Oskaro ir abu su Mirjama Čedvik atsitraukė. Paliko jį, vis dar žliumbiantį, stovėti pašto šešėlyje ir ėmė tartis su misis Čedvik, kurios didelės, tamsiai rudos akys, taip aiškiai kupinos užuojautos žliumbiančiam vyrui, labai jį sujaudino.

– Mirjama, – tarė jis, – prašau, privalai man padėti. Turiu skubėti pas žmoną, kol ji dar neišgirdo visokiausių gandų. Ar galėtum pabūti gerąja samariete? Štai krona. Nupirk jam tvarsčių ir merbromino. Štai raktas nuo susitikimų kambario. Gali užrakinti duris ir neįleisti smalsuolių. Prižiūrėk jį. Jis toks varganas, vargšas. Ar gali tai sutvarkyti? Ar misis Trevis tave išleis?

– Brangus Denisai, – tarė Mirjama Čedvik, kuri labai nudžiugo gavusi būtent tai, ko troško, ir tūžo, kad vyras, dar taip neseniai žiauriai ją atstūmęs, dabar maldauja jos malonės. – Brangus Denisai, privalai skubėti namo pas Elizabetę ir palikti šią sužeistą sielą man.

Ji paėmė didžiulį žalvarinį raktą, kroną ir suplėšytą druskos maišiuką, kurį Denisas Hasetas įgrūdo jai į rankas. Tada mano prosenelė paėmė Oskarą Hopkinsą už rankos ir ėjo labai lėtai, pamiršusi žvilgsnius, į susitikimų kambarį virš kurpiaus parduotuvės. Paskui užrakino duris ir pradėjo teikti sakramentus.

108

Oskaras ir Mirjama

Kai Oskaras Hopkinsas ir Mirjama Čedvik galiausiai nusileido kurpiaus parduotuvės laiptais, jie paskelbė apie artėjančias vestuves.

Ant mano prosenelės žalio šilkinio jojimo kostiumo nugaros buvo mažutė šlapia dėmelė. Tai buvo pastebėta. Kaipgi to nepastebėsi? Bet niekas nepasakė to garsiai. Šiaip ar taip, Mirjama aptepė jaunąjį keliautoją brangiausiais misterio Hamondo kremais ir minkštinamaisiais tepalais, geliančiu jodu, mėlynai raudonu merbrominu, šviesiai geltonu gydomuoju aliejumi ir ištrynė jį su tiek gydomųjų tepalų, kad netrukus jis ėmė priminti tropinę savo tėvo akvariumo žuvį. Kai jis buvo išteptas tiek skystais, tiek riebiais kremais, niekas nesistebėjo, kad Mirjama irgi apsivarvino savo drabužius.

Oskaras, galiausiai atidaręs sunkias kedro duris laiptų viršuje virš kurpiaus parduotuvės, atrodė priblokštas ir kiek išsiblaškęs. Taip atrodo žmonės, išsigelbėję iš degančio namo.

Garsiai lipdamas žemyn laiptais be kilimo, jis juto, kad jo nuodėmė paskelbta visam pasauliui.

Aš myliu Liusindą Leplastrier.

Kurpius dirbo prie savo stalelio. Oskaras neatlaikė jo žvilgsnio. Jis pažvelgė į porą siūbuojančių kurpaičių virš durų. Linktelėjo joms.

Jis sanguliavo Dievo šventykloje, jis, kuris teisė kedro kirtėjus Urungoje.

Jis galvojo: „Visą gyvenimą girdėjau, kaip velnias šnabžda man į ausį, leidau įtikinti mane, kad mano lažybos šventos, kad palikčiau tėvą, kad nuvesčiau vargšą Stratoną į liūną, ir visą tą laiką mane kaip šarvai saugojo pasipūtimas. Apsimečiau šventuoju. Kai

mudu su mis Leplastrier buvome aistringai susižadėję, įsivaizdavau, kad tai aš apsaugau mus nuo nuodėmės, aš, kuris užtikrinau mūsų skaistybę iki tos laimingos dienos (šiandien, šiandien aš galėčiau jai rašyti triumfuodamas), kai ji gali matyti, kas aš esu, priimti mano piršimąsi, ir mes stovėtume kaip jaunoji ir jaunasis Dievo akivaizdoje. Bet aš nesu aš. Štai kur įrodymas: tą akimirką, kai gelbstinti ranka buvo padėta ant mano kūnelio, tą minutę, tą akimirką, kai jis buvo paliestas, pirmą kartą per visą gyvenimą... Ką gi, aš neišlaikiau bandymo. Mano krikščionybė yra voratinklis, nes taip paprastai nubraukiama. Aš esu šuo gatvėje, pasirengęs būti sutraiškytas vežimo rato, kad tik gyvuliška prigimtis paimtų viršų. Aš net negaliu pateisinti savo veiksmų, šaukdamas: „Meilė, meilė, padariau tai iš meilės".

Jo bausmė buvo tokia – turi vesti šią savo paties sukompromituotą moterį. Jam netoptelėjo, kad tai ji sukompromitavo jį. Jis turi ją vesti. Jis ištraukė buteliuką iš kišenės ir gurkštelėjo opijaus tinktūros giliame šešėlyje ant kurpiaus parduotuvės slenksčio. Gatvėje buvo išsirikiavę jaučių vežimai, iki viršaus prikrauti keturių vyrų storio rąstų. Oras buvo turtingas, šiltas ir meilus, salsvas nuo miškų sulos, šlapimo, brendžio. Šmižinėjo geltoni šunys, o geltonas molio dirvožemis buvo apkritęs žieve.

Oskaras sustingusiu žvilgsniu žiūrėjo tiesiai priešais save. Jis įtraukė skruostus ir stipriai juos kandžiojo, pats to nejausdamas. Jis suglebo šalia mano prosenelės, kai abu ėmėsi šio reikalo. Abu vienodai norėjo, kad darbas būtų atliktas tinkamai, tačiau jautė tarpusavio atstumą, kaip svetimi žmonės verslo avantiūroje ar dviejų kriketo komandų kapitonai. Jie padavė užsakus. Tai truko penkiolika minučių. Nuėjo pas Barnį Lovelį ir abu perrašė testamentus. Tai užtruko pusvalandį. Nuėjo į *Courier-Sun* redakciją ir užpildė skelbimo apie savo sužadėtuves formą.

Tik kai mano prosenelė pamatė, kad jis sužadėtuvių skelbime neparašė „pastorius", ėmė įtarti, kad gal jis ir ne dvasininkas. Ji tikrai neįsivaizdavo, kad dabar jis tapo Sidnėjaus stiklo fabriko ir dešimties tūkstančių svarų palikimo savininku.

Oskaras pats tai pamiršo. Jam buvo bloga, jis rūpinosi tuo, ką prarado, ir negalvojo apie tai, ką gavo. Jis tik galvojo, kad stiklo bažnyčia buvo velnio išmonė, kad dėl jos vyko žudynės ir sanguliavimas. Slopindamas besidaužančios širdies įniršusias aistras, jis tik galvojo, kaip sunaikins šį nekenčiamą pastatą.

Buvo penkios valandos, vyriausybės raštininkai jau uždarinėjo langines, o jis ėmė linkėti jai labos nakties. Ji turėjo grįžti į darbą. Nors jis turėjo pamatyti žodį „guvernantė" jos testamente ir vestuvių užsakuose, jis jo nematė; jam liko paslaptis, kur ji dirba. Kaip du nepažįstamieji, kuriuos į verslą įtraukė laikraščio skelbimas, jie susitarė susitikti prie pašto kitą dieną dešimtą valandą. Jis matė, kaip ji sėdo ant ponio, kurį buvo pririšusi vyriausybės aptvare. Jis jau žinojo, kad jai įsipareigos tik laikydamasis įstatymo raidės, nes jautėsi nusivylęs matydamas, kaip ji elgiasi su gyvulėliu. Oskaras suvaidino, kad nukelia prieš ją skrybėlę, kurios neturėjo, kurią buvo atidavęs Kumbaingiri Bilio tėvo seseriai. Jis atkėlė aptvaro vartus. Kai ponis su jojike prarisnojo pro šalį, Oskaras susimąstęs nuėjo prie upės, vilkdamas paskui save lazdą ir brėždamas liniją išdžiūvusiame molyje, ir šitaip – jo ėjimą žymėjo plonytė, trūkinėjanti linija – jis visam laikui pranyko iš mano prosenelės gyvenimo.

109

Čekis jos apatiniame sijone

Kai Mirjama paseno, ji vilkėdavo ilgas juodas sukneles ir ryškių spalvų apatinius sijonus (raudonus, violetinius, ryškiai geltonus). Tuo metu buvo gana lengva įsivaizduoti ją kaip bjaurią papūgą Viktorijos narvelyje, bet kai ji atsistojo Deniso Haseto kabinetėlyje – išvis vargu ar tai buvo kabinetas, nes Belingene jis buvo vadinamas miegamuoju, laikinas gražios galinės verandos aptvaras, – kai ji atsistojo jame, buvo tiesi, jauna ir stulbinamai graži. Jos veido bruožai buvo ryškūs: tiesi nosis, platus smakras, didelės rudos akys virš ryškių skruostikaulių. Ji buvo beveik rūsti, tačiau nebuvo rūsti, jos tikras matomas savybes temdė jos įprotis koketiškai gestikuliuoti, ji taip flirtavo net įtūžusi. Atrodė, kad negalėjo susivaldyti. Taigi ji nuleisdavo akis arba lyg ir palinkdavo į priekį, ar net leisdavo kokiam drabužiui paliesti klausytoją. Visa tai ji atlikdavo švelniai, net viliojamai, nors, jei esat įgudęs stebėti žmones, pamatytumėt, kad slapčia ji yra tvirtai sukandusi dantis.

Ji gedėjo Oskaro. Netrukus ji atsisakys įpročio flirtuoti, tačiau niekada negalės liautis šitaip savotiškai gedėti. Taip gedėti nebuvo madinga. Ji tai išrado sau, norėdama patenkinti visus savo prieštaringus poreikius. Nors šis būdas, kaip jau sakiau anksčiau, galiausiai atrodydavo pamišėliškai, viktoriškai, tiesiog beprotiškai, kai Denisas Hasetas pažvelgė į ją, ji taip neatrodė.

Mirjama vilkėjo ilgą juodą blausaus šilko suknelę, kuri buvo aptempusi jos gana išryškėjusį pilvuką ir gulė brangiomis klostėmis ant jos turniūro. Veidą buvo uždengusi juodu šydu, užsidėjusi juodą skrybėlę su plunksnomis. Šen bei ten iš po sijono kyščiojo skaisčiai raudonas pasijonis. Jis sakė: „Velniop tave, darysiu, ką norėsiu“.

Jei Denisas Hasetas kada nors gailėjosi, kad jos nevedė, tai dabar nebesigailėjo. Jis suprato, kad ji pavojinga moteris. Troško, kad ji išeitų iš jo kabineto. Ji šypsojosi jam ir dukart, – jis manė, kad netyčia, – prilietė jo kelnes mažu batuku su sagomis.

Ji nieko nenumanė apie Oskaro turtų dydį, kol pas ją neatėjo Denisas Hasetas, maldaudamas jų atsisakyti. Tai jis, šis gražus, išsilavinęs vyras virpėjo kaip mergytė priešais bedievius kedrų kirtėjus, tai jis mėgino apgauti ją, kad ji pasirašytų „atsisakymo dokumentą". Tik tada, ir labai lėtai, ji ėmė suprasti, kad tame suvyniotame dokumente, kurį mirusysis vežėsi lagaminėlyje, buvo aprašytos lažybos.

Tada ji įprato nepaisyti „geriausių patarimų". Jei būtų jų klausiusi, vis dar būtų guvernantė, mažiau nei guvernantė, jaunesniojo Treviso pieno baltumo vėmalų taikinys. Ji būtų palikusi stiklo fabriką Darling Harbore ir būtų patikėjusi, kad visai nepraktiška perkelti jį į tokią nuošalią vietą kaip Valčių uostas. Ji daugybę kartų kalbėjo: „Aš myliu Valčių uostą. Tai mano namai. Kaip galiu jį palikti?" Ji pardavė žemę Darling Harbore ir persivežė ką tik galėjo, įskaitant stiklo pūtėjus ir jų šeimas. Ji visus įtikino leistis į pavojingą kelionę jūra šiaurėn, lankydamasi asmeniškai, teikdama dovanas, kyšius, premijas.

Ji visai nemylėjo Valčių uosto. Nekentė jo. Bet dabar buvo turtinga ir ėmė gyventi keršydama tiems, kurie, jos manymu, ją niekino. Ji rūpestingai sukūrė beveik feodalinę struktūrą, skriaudas suskirstė pagal hierarchiją. Netoli trikampio viršūnės atsidūrė tas dvasininkas, o aukščiausiame taške buvo misis Trevis.

Mažame kabinete nebuvo vietos. Susirangydavai ant kėdės tiesia atkalte ir žvelgdavai per vikaro petį į atvirą verandą, kur dėl dabartinių aplinkybių kūpsojo krūvos neišpakuotų dėžių su knygomis, pilkėjo ir šlapo kas kartą, kai vėjas pūsdavo iš pietų. O kiek patempęs kaklo raumenis, pažvelgsi žemyn į ilgą ploną žemės sklypą už vikaro Džersio karvės, skabančios žemutę žiemos žolę, kur stovi juodi stiklo bažnyčios kaulai, jos stiklai beveik išdužę ar suskilinėję, ant stogo karo ilgos išdžiūvusios negyvos jūržolės sruogos.

Bažnyčia priklausė Mirjamai, ar bent taip nustatė Sidnėjaus teismas. Denisas Hasetas įsivaizdavo, kad ji priklauso jam, nes ją ketinta padovanoti ir jis pats perkėlė ją į savo galinį diendaržį.

Mirjama atsisėdo ant kėdės ir išsilygino sijoną. Sunėrė rankas sterblėje, nesistengė slėpti – Denisas Hasetas manė, kad jos ketinimai priešingi, – apvalaus savo pilvuko. Ji sukryžiavo kojas, išlindo apatinis sijonas, ir pažvelgė taip, kad Denisas Hasetas neatlaikė žvilgsnio.

– Kalbėjausi su misteriu Fildu iš Glenifero, – prabilo Mirjama, nusimovė juodą pirštinę, ir pasirodė, kad dar vienas vestuvių žiedas rado gražią rankutę Sidnėjuje. – Jis sako, kad dabar yra penkiolika anglikonų šeimų, kurioms patiktų kiekvieną sekmadienį pripildyti lėkštutę.

Denisas Hasetas pagalvojo: „Pripildyti lėkštutę“. Ji sako tai išdidžiai, bet nemato, kad variokai ir tripensiai atrodo baisiai vieniši ant žalio kartono. Kai misteris Fildas sako, kad „pripildys lėkštutę“, jis yra didis žmogus, jo nykščiai sukišti už petnešų. Tačiau realybė kitokia. „Jie privers mane važinėti į Gleniferą du kartus per sekmadienį ir tikėsis, kad darysiu tai iš meilės Dievui už pustrečio penso“, – galvojo Denisas Hasetas.

– Ir štai kada man toptelėjo, – tarė Mirjama, saldžiai šypsodamasi, – kad mes galėtume jiems padovanoti mano brangiąją bažnytėlę. Misteris Fildas sako, kad jam netrūksta gofruotosios geležies, o dėl sienų, jis man paaiškino, kaip pritvirtins prie jų priešvėjinius bortus.

– Koks jis gudrutis, – rūgščiai burbtelėjo Denisas Hasetas.

– Ką gi, taip ir yra, – atkirto Mirjama. – Juk negali imti ir prikalti lentos prie ketaus rėmo.

– Nė nepagalvojau, – atsakė Denisas Hasetas. Jis apsimetinėjo. Apkalas nuo lietaus, kaip ir stiklą, galima pritvirtinti medinėmis vidlotėmis.

– Tada, misteri vikare, pakerėkite mane savo žiniomis, ir jei taip puikiai išmanote pasaulietiškus dalykus, pasakykite, kaip pritvirtintumėte apkalas nuo lietaus prie bažnyčios sienų.

Denisas Hasetas jai nusišypsojo, kitomis aplinkybėmis šią šypseną būtum palaikęs draugiška.

– Su tvoros viela, – paaiškino Mirjama. – Kaip gyvulių kiemo tvoroje. Bet jei išmanote šitokius kaimiškus dalykus, jūs žinosite, kaip tai padaryti. Bet juk jums ir nereikės to daryti. Glenifero anglikonai rytoj bus čia. Senąją bažnyčią buvo apipuolusios baltosios skruzdėlės, ir jiems bus malonu turėti ketaus rėmus. Bet, misteri Hasetai, jūs atrodote nusivylęs.

– Kaip žinote, – tarė jis, – aš tikėjausi, kad galiausiai turėsiu bažnyčią čia.

– Tada turime surengti pikniką ir surinkti kiek pinigų, – paaiškino Mirjama. – Bet jūs negalite prašyti, kad melsčiausi prie vyro kapo.

– Vis tiek esu nusivylęs.

– Jūsų sekmadieniai išties bus labai užimti.

– Nesiskundžiu dėl Dievo darbų, tačiau bažnyčia buvo skirta man. Bet, bet, – jis iškėlė ranką, malšindamas jos įsiūtį, – teismas sako kitaip.

– Mis Leplastrier turi labai jumis žavėtis.

– Taip, mes buvome draugai.

– Ir ji aiškiai žavėjosi mano vyru.

Vyru? Kaip tai vyru?

– Ji vėl parašė man. Privalau pasakyti, kad žaviuosi jos nuoširdumu.

– O?

– Jūs nežinojote, kad mes susirašinėjome? Ji jums nepranešė? Tačiau iš jos supratau, kai susitikome prie teismo Sidnėjuje, kad jūs dažnai ir smulkiai vienas kitam parašote. Ji iš tiesų daug žino apie mūsų miestuką.

– Nagi, Mirjama, ką ji pasakė? – jis ištiesė ranką į laišką, kurį išlankstė Mirjama.

– Nedžentelmeniška šnipinėti asmeninius jaunų damų laiškus. Bet perskaitysiu jums trumputes ištraukas. Ji rašo: „Susilažinau, kad mano mylimasis būtų saugus“. Man nepatinka, Denisai, kad ji vadina jį „mylimuoju“. Manau, kad tai prastas skonis. O ką tu pasakysi?

– Ji juo žavėjosi?

– Atrodo, kad ji žavisi visais. Bet leisk paskaityti dar štai ką: „Maldauju jus, prašau kaip viena moteris kitos, nedarykite to man. Esu pritrenkta matydama, kaip šie žodžiai nyra iš po mano plunksnos galelio, tačiau jie nyra. Tegul mūsų baimės nedaro mūsų godžių“. Mūsų baimės, – kalbėjo Mirjama, – daro mus godžias. Iš tiesų nesuprantu, ką ji norėjo pasakyti. „Kai vaikštau Sidnėjaus gatvėmis, suvokiu, jog negaliu būti čia moteris be valdžios. Prašau, misis Čedvik, jei turite nors kiek krikščioniško geraširdiškumo, leiskite man pasilikti mažus procentus nuo mano palikimo“.

Mirjama sulankstė laišką ir įsikišo jį į krepšį.

– Taigi, – tarė ji.

Denisas Hasetas pravėrė lūpas ir prisimerkė.

– Taigi, – pakartojo jis, – ir ką gi jūs atsakėte?

– Žinoma, aš ją užjaučiau. Kaipgi galėčiau jos neužjausti aš, kuri pusę savo gyvenimo praleidau su gedulo skarmalais ir vilkiu jais ir dabar. Aš puikiai suprantu vargšės moters padėtį. Juk tai aš galiausiai buvau piktos lemties atgrūsta į šį miestelį, išsigelbėjau iš sudužusio laivo ir kaip guvernantė kentėjau tiek pažeminimų, kad tapau sau panaši į airių tarnaitę. Geriau už ją žinau, ką jai turi reikšti jos padėtis.

– O jūsų atsakymas?

– Dirbau kaip tarnaitė, – pakartojo Mirjama. – Kūriau židinį. Melžiau karvę, nors turėjau mokyti vaikus apie Šekspyrą ir Miltoną.

– Ir jūs priversite ją daryti tą pat.

– Denisai, tu manai, kad aš žiauri.

– Misis Čedvik, – ištarė jis.

– Hopkins, – pataisė ji.

– Misis Hopkins, – tęsė jis, – nebūkime priešai.

– Misteri Hasetai, jūs taip skubate tapti draugu, kad minate man ant kojos. Ar nesakiau, kad padovanosiu savo bažnytėlę jūsų Glenifero anglikonams?

– Tikrai sakėte.

– Ką gi, tada šiandien išsiųsiu čekį mis Leplastrier. Tai ne tur-

tas, bet tikrai jis šiek tiek pagelbės jai patenkinti dabartinius poreikius.

Kaip tik dėl šio čekio Liusinda atsiuntė trumputį laiškelį Mirjamai, kuris po beveik pusšimčio metų buvo atrastas tarp Mirjamos suadytų ir išpuoštų apatinių sijonų. Tuo metu rastas laiškas buvo toks trapus kaip seniai mirusio laumžirgio kūnelis. Jo syvai buvo išdžiūvę. Tai buvo istorija. Liusinda buvo žinoma dėl svarbesnių dalykų nei aistra nervingam dvasininkui. Ji buvo įžymi ar bent jau įžymi tarp Australijos darbo judėjimo studentų. Pažvelgęs į tą laišką, galėjai suvokti, kad neišreikštas žodžiais skausmas ir panika buvo aštrus smūgis ilgoje ir vaisingoje jos gyvenimo kelionėje. Galėjai manyti, kad po šio įvykio prasidės tikrasis jos gyvenimas. Bet 1866 metais Liusinda negalėjo būti neįsidarbinusi, ji parašė aistringas eilutes ant prastos kokybės popieriaus, kuris buvo taškuotas kaip sėjiko kiaušinis, ir ten, kur popierius per daug godžiai gėrė rašalą, buvo matyti tamsios mėlynos dėmės. Šį laišką parašė nuvargusi moteris raudonomis akimis ir nušutusiomis rankomis, misterio Edvardo Džeisono marinato fabriko Druito gatvėje darbininkė.

„Brangioji misis Čedvik, – rašė Liusinda, – visiškai aišku, kad esate vagilė, bet manau, kad vogėte iš baimės ir silpnumo. Kadangi aš irgi supratau siaubą, kurį pajutote savo dvasia, pagalvojusi, kad viena, būdama moteris, gyvensite Naujajame Pietų Velse, aš jums atleidžiu.“

Mirjamos čekis dešimčiai ginėjų buvo pridėtas prie laiško.

Liusinda neužrašė savo adreso ant voko, tačiau ji tikrai nebegyveno Longnouz Pointe, nes kai 1866 metų birželį Vordlis-Fišas atkako į Vitfildo fermą ieškoti Keistuolio, pamatė, kad mažasis kotedžas apleistas. Liko tik antklodė ar saga, galinti suteikti užuominą apie tai, kokios aistros atvedė jo draugą apsigyventi šioje drėgnoje apgailėtinoje vietoje. Buvo lietinga, apniukusi diena, pietų vėjas švilpavo Sraigių įlankoje. Vordlis-Fišas stovėjo ant uolos. Jo barzda buvo permirkusi. Jis prisimerkė vengdamas vėjo ir vandens. Vienintelis šviesulys šiame ilgame kyšulyje buvo Borodeilio šviesiai raudoni matininko kuolai, kurių žemė buvo prikaišiota taip tankiai, kaip smeigtukų kribidžo lenta.

110

Dainos apie usnis

Vos po šimto dvidešimties metų ši bažnyčia, ta, kurioje mano motina giedojo „Šventas, šventas, šventas“, ta, kuriai taip pavydėjo mano tėvas, ta, kurią surinko mano prosenelis, švytinčią kaip dangus Belingerio upėje, ta bažnyčia buvo išvežta. Ji nebebuvo naudinga.

Ten, kur ji stovėjo per praeitas Kalėdas, dabar yra plikas žemės lopas, kurį su kikuju žole jungia dvi gilios ratų vėžės, paliktos įklimpusio vežimo. Ten stovi šešiolika senų kino kėdžių, kurios pastaruoju metu buvo mažos parapijos klauptai. Bet čia nėra nė ženklo to, ką mums reiškė bažnyčia: Verbų sekmadieniai, Prisikėlimas, vanduo, virstantis vynu, duonos kepalai ir žuvys, visos tos žiaurios ir didingos idėjos, kurias upe 1866 metais atplukdė sulysęs, nusvilęs saulėje Oskaras su baltais ratilais aplink akis.

Visur žėlė usnys. Dabar jos buvo mažutės, žemos ir dygios, bet iki vasaros pabaigos jos užaugs iki trijų pėdų aukščio, jos bus storiausios šalia žemų drūtų kelmų, kur stovėjo bažnyčia. Niekas jų nenupjaus, nes ši žemė priklauso bažnyčiai, o bažnyčios čia nėra.

Buvo vėžės. Buvo usnys. Rudenį jų sėklos pakibs ant kazuarinų spyglių, plauks per seklų žvirgžduotą Saldžiojo vandens upelį. Nėra ką pasakoti apie usnis.

111

Daina Oskarui

Kai Oskaras atsisveikino su mano prosenele, nebegalvojo, kad stiklo bažnyčia yra šventa. Jis galvojo, kad ji yra apgaulė, tuštybė, velnio užuominos jo svajonių fabrike. Jis buvo kaip girtuoklis, kuris pabudęs po išgertuvių jaučia rūgštumą burnoje, kurį pykina, kurį graužia sąžinė, ir visa tai sumišę su sanguliavimo nuodėme, su didžiu išgąsčiu sužinojus, kad moterims auga plaukai „toje vietoje", su tvinkčiojančiu nusvilusios odos peršuliu, su silpniau skaudančiais pūslėtais kulnais, su niežtinčia, kraujuojančia išange, virvių žymėmis ant riešų ir šleikščiu jaudinančiu jausmu, sakančiu, kad jam reikia dar opijaus.

Jis ėjo palei spengiančios medinės prieplaukos kraštą, tarsi vanduo nekeltų jam grėsmės. Bažnyčia pakilo, prišvartavus lichterius, tyliai girgždėjo, kai virvės išsitempdavo per potvynį. Jis vaipydamasis šliaužė laiptais žemyn ir įėjo pro kedro duris, atsargiai uždarė jas už savęs. Ėjo per stiklo skeveldras, per laumžirgių bei vapsvų lavonus. Atsisėdo ant kėdės tiesia atkalte, kurią Kumbaingiri Bilio tėvo sesuo atnešė per krūmus ir atidavė jam kaip atsisveikinimo dovaną. Siekė opijaus, pakėlęs buteliuką prie lūpų, pamatė, kad jis tuščias. Išmetė buteliuką ant denio ir, nuleidęs galvą, ėmė melstis.

Jis maldavo Dievą atleisti jam už juodaodžių žudynes, juos dėl savo tuštybės paėmė su savimi.

Jis maldavo Dievą atleisti jam už misterio Stratono mirtį.

Jis maldavo Dievą atleisti jam už misterio Džefrio nužudymą.

Jis maldavo Dievą atleisti jam už misis Čedvik sugundymą.

Jis maldavo, kad Dievas atleistų jam už jo pasitenkinimą, už išdidumą, už sąmoningą neišmanymą. Bet net melsdamasis jis jautėsi baisiai suterštas ir nepataisomas.

Jis meldėsi, kaip meldėsi nuomojamame kambaryje Betersto gatvėje, nagais draskė sau rankas, tol muistėsi ant kėdės, kol šios

kojos ėmė girgždėti, bet apie rašaluotas sutemas, kai šikšnosparniai ėmė laipioti po figų šakas Moretono paplūdimyje prie Belingerio, jis užsnūdo.

Taip jis niekada nepasiekė galutinio maldos tikslo, kai norėjo paprašyti, kad Dievas sunaikintų stiklo bažnyčią. Bet kuriuo atveju Dievui neteko įsikišti, nes lichteriai priklausė H. M. MakKrakenui, kurio namas stovėjo ant smengančių kelmų, kurio furgonų ratų stipinai buvo sulūžinėję. Vienas iš lichterių, stovėjęs toliau nuo prieplaukos, sėmė vandenį, ne tiek jau daug, tačiau H. M. MakKrakenas liepė Persiui užmesti į jį akį. Kas valandą jis prisisunkdavo pusę colio, o dabar jau buvo praėję šimtas valandų, ir niekas nė nepagalvojo jo apžiūrėti. Dešimt minučių po aštuonių Didžiojo Penktadienio išvakarėse senas lichteris nebeišsilaikė paviršiuje ir be jokio sąmyšio paskendo.

Gudri platforma, kurią sukalė Persis Smitas, pasviro ant vieno šono. Vanduo plūstelėjo į bažnyčią. Niekas negalėjo jo sustabdyti.

Oskaras pabudo nukritęs ant grindų. Jis nuslydo į apačią, toliausiai nuo durų.

Jis ropojo per nuožulnią platformą durų link. Susipjaustė rankas į stiklo skeveldras. Susilanksčiusi platforma užrėmė duris.

Nebuvo visai tamsu. Virš upės dangus buvo pilnas šikšnosparnių. Pakrypusi platforma tapo rampa, ir stiklo bažnyčia nuslydo po vandeniu. Kol mano prosenelis spardė ir stumdė užspaustas duris, už jo nugaros atsivėrė suskilę stiklai ir įleido jo seną priešą.

Didžiulis oro burbulas pramušė Belingerio upės paviršių, ir šikšnosparniai nusileido žemyn. Kai jie buvo taip arti, kad Oskaras galėjo matyti juos skaudančiomis akimis, jis pamanė, kad jie primena angelus su šikšnosparnių sparnais. Jis manė, kad jie yra Dievo ženklas. Jis purtė galvą, panikuodamas amžinybės akivaizdoje. Laikė durų rankeną, ir ji tapo jo pasaulio lubomis. Vanduo kilo. Pro pliūptelėjusią prieblandą jis pamatė išmintingas ir šypsančias tėvo akis, žiūrinčias į jį. Jis miglotai matė išorinį pasaulį, kėdę ir suolus savo tėvo kabinete. Tarsi sniegas aplink jį krito švytintys akvariumo stiklo fragmentai. Ir kai ilgai laukti balti vandens pirštai patapšnojo Oskaro lūpas ir ėmė pliuškenti aplink, jis pasveikino juos riksmu, kaip darydavo visada, tarsi mažas berniukas, suvyniotas į košmaro paklodes.

Turinys

Serija „Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

- ✓ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
- ✓ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
- ✓ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
- ✓ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
- ✓ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
- ✓ Einar Már Guðmundsson „Visatos angelai“
- ✓ Robert Schneider „Miego brolis“
- ✓ Andreï Makine „Prancūziškas testamentas“
- ✓ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
- ✓ Milan Kundera „Nemirtingumas“
- ✓ Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
- ✓ Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
- ✓ Andrzej Zaniewski „Žiurkinas“
- ✓ Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
- ✓ Michael Larsen „Netikrumas“
- ✓ Alessandro Baricco „Šilkas“
- ✓ Viktor Pelevin „Čiapajevas ir Pustota“
- ✓ Irvine Welsh „Traukinių žymėjimas“ (Trainspotting)
- ✓ Ute Ehrhardt „Geroms mergaitėms dangus, blogoms – viskas“
- ✓ Susanna Tamaro „Eik kur liepia širdis“
- ✓ Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
- ✓ E. Annie Proulx „Akordeono nusikaltimai“
- ✓ Elfriede Jelinek „Geidulys“
- ✓ Zyranna Zateli „Grįžtantys su vilkų šviesa“
- ✓ Svava Jakobsdóttir „Gunlodos saga“
- ✓ Agneta Pleijel „Žiema Stokholme“
- ✓ Lydie Salvayre „Šmėklų draugija“
- ✓ Ute Ehrhardt „Kaip tapti bloga mergaite“
- ✓ Carl-Johan Vallgren „Lošėjo Rubašovo dokumentai“
- ✓ Michael Larsen „Gyvatė Sidnėjuje“
- ✓ Alina Fernández „Alina“
- ✓ Margaret Atwood „Greis“
- ✓ Ingrid Noll „Šaltas vakaro dvelksmas“
- ✓ Eva Wlodarek „Neliksiu nepastebėta“
- ✓ Catherine Clément „Teo kelionė“
- ✓ Connie Palmen „Dėsniai“

- ✓ Robert Schneider „Oreigė“
- ✓ Nikolaus Piper „Feliksas finansininkas“
- ✓ Lennart Hagerfors „Svajonė apie Ngongą“
- ✓ Arto Paasilinna „Zuikio metai“
- ✓ Judith Krantz „Tesės Kent brangenybės“
- ✓ Elizabeth Wurtzel „Prozaco karta“
- ✓ Marie-Claire Blais „Geismai“
- ✓ Ian McEwan „Amsterdamas“
- ✓ Ragnhild N. Grødal „Grobuonis!“
- ✓ Zoë Jenny „Žiedadulkių kambarys“
- ✓ Denis Guedj „Papūgos teorema“
- ✓ John O'Donohue „Anam ċara. Keltų pasaulio dvasinė išmintis“
- ✓ Jean-Pierre Vernant „Pasaulis, dievai, žmonės. Mitų interpretacijos“
- ✓ Philippe Delerm „Pirmas gurkšnis alaus ir kiti maži malonumai“
- ✓ Chuck Palahniuk „Kovos klubas“
- ✓ Carl Sagan „Demonų apsėstas pasaulis“
- ✓ Alessandro Baricco „Jūra vandenynas“
- ✓ Milan Kundera „Atsisveikinimo valsas“
- ✓ Umberto Eco „Rožės vardas“
- ✓ John Banville „Parodymų knyga“
- ✓ Michal Viewegh „Mergaičių auklėjimas Čekijoje“
- ✓ Pentii Lempiäinen „Skaičių simbolika“
- ✓ Milan Kundera „Juokingos meilės“
- ✓ Milan Kundera „Gyvenimas yra kitur“
- ✓ Dietrich Schwanitz „Vyrai“
- ✓ Finn Skårderud „Nerimas“
- ✓ John O'Donohue „Amžinybės atbalsiai“
- ✓ José Donoso „Tamsus nakties paukštis“
- ✓ Joseph Heller „22-oji išlyga“
- ✓ Karl Ove Knausgård „Anapus pasaulio“
- ✓ Frédéric Beigbeder „Meilė trunka trejus metus“
- ✓ Milan Kundera „Lėtumas“
- ✓ Arthur Hailey „Detektyvas“
- ✓ Umberto Eco „Baudolinas“
- ✓ Lucía Etxebarria „Meilė, smalsumas, prozakas ir abejonės“
- ✓ Gilbert Sinoué „Dienos ir naktys“
- ✓ Peter Carey „Oskaras ir Liusinda“
- Milan Kundera „Pokštas“

Carey, Peter
Ca211 Oskaras ir Liusinda : romanas / Peter Carey ; iš anglų kalbos vertė Rasa Akstinienė. – Vilnius : Tyto alba, 2002. – 539[5] p. – (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)

ISBN 9986-16-276-9

Šis romanas – plačiausiai žinoma australų rašytojo Peterio Carey knyga, pelniusi *Booker* (1988) apdovanojimą. Tai sukrečianti jauno anglų dvasininko Oskaro ir turtingos paveldėtojos Liusindos meilės istorija. Vienišumas, polinkis rizikuoti, aistra lošti – tai sieja šią nepaprastą porą.

UDK 820(94)-3

PETER CAREY
OSKARAS IR LIUSINDA
Romanas

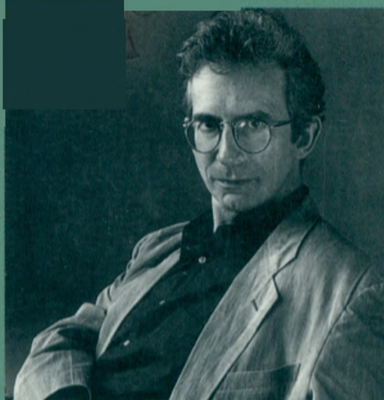
Iš anglų kalbos vertė *Rasa Akstinienė*
Viršelio dailininkai *Ilona Kukenytė, Daumantas Každailis*

SL 1686. 2002 11 25. 23,27 apsk. l. l. Tiražas 3000 egz. Užsakymas 1454
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino UAB „Standartų spaustuvė“, S. Dariaus ir S. Girėno 39, 2038 Vilnius

„Kad aš gyvenčiau, turėjo susitikti du lošėjai, vienas Apsėstasis, kitas – Nepataisomasis. Durys turėjo atsiverti tam tikru metu.“

[redacted]

Niujorke gyvenančio australų rašytojo Peterio Carey (g. 1943) romanas „Oskaras ir Liusinda“ 1988 m. buvo apdovanotas garbingu *Booker* prizu. Pagal šią knygą 1997 m. sukurtas filmas.
Nežabota P. Carey vaizduotė pelnė jam garsiausio šiuolaikinio Australijos rašytojo vardą, jis dažnai lyginamas su tokiais žymiais rašytojais kaip Kurtas Vonegutas, Franzas Kafka ir Samuelis Beckettas. P. Carey – aštuonių romanų ir keturių novelių rinkinių autorius.

„Oskaras ir Liusinda“ – plačiausiai žinoma P. Carey knyga: bebaimė, originali, rimta. Tai sukrečianti ir nepaprasta meilės istorija. Oskaras – jaunas anglų dvasininkas, apdovanotas talentu lošti, – nutraukia visus praeities ryšius ir išvyksta į Australiją. Pakeliui susitinka turtingą paveldėtoją Liusindą; šią nepaprastą porą sieja tas pats vienišumo jausmas, polinkis rizikuoti, slapčia rusenanti, bet neišsakyta abipusė meilė. Ir aistra lošti. Galiausiai lošiama net iš gyvenimo ir meilės. Šiame romane autorius tiesiog stebina įvairiapusio talento užmojais.